

cd&v

Verkiezingsprogramma

Kies

zekerheid.

1	Inhoudstafel	
2	Gezondheid en welzijn.....	8
3	Een gezond leven.....	9
4	Garantie op geneeskundige zorg en ondersteuning van hoge kwaliteit.....	14
5	Kwaliteitsvolle en toegankelijke geestelijke gezondheidszorg	20
6	Betaalbare en toegankelijke somatische gezondheidszorg	23
7	Beschikbaarheid van zorgverstrekkers en hulpverleners.....	27
8	Een goede financiering van de zorg is cruciaal.....	32
9	Een geïntegreerde doelgerichte (eerstelijns)zorg die bruggen legt tussen zorg en welzijn	36
10	Langdurige zorgnoden mee beantwoorden vanuit de gemeenschap	40
11	Innovatie en digitalisering in de zorg	41
12	Een inclusieve samenleving voor personen met een handicap is een opdracht voor iedereen	45
13	Kwaliteitsvolle ondersteuning voor de persoon met een handicap	46
14	Een verbeterde representatie van personen met een handicap	49
15	We zorgen voor een vereenvoudigd, transparant en geharmoniseerd beleid voor rechtentoekenning	50
16	Personen met een handicap moeten een behoorlijke levensstandaard krijgen	51
17	Personen met een handicap moeten volop kunnen participeren aan alle aspecten van de samenleving	
18	.....	52
19	Respect voor kinderen en gezinnen	55
20	We dragen met het Groeipakket bij aan de ontwikkelingskansen van ieder kind	56
21	We geven ouders meer tijd om voor hun kind(eren) te zorgen en dragen op die manier bij aan een	
22	gezonde work-life balans.....	57
23	We zorgen voor een toegankelijk, betaalbaar en kwaliteitsvol aanbod van voor- en buitenschoolse	
24	kinderopvang.....	57
25	We versterken de draagkracht van gezinnen, kinderen en jongeren door preventieve	
26	gezinsondersteuning en hulpverlening.....	60
27	We verdedigen de belangen van kinderen die – al dan niet tijdelijk – niet bij de eigen ouders kunnen	
28	opgroeien.	62
29	We zorgen voor een meer geïntegreerd beleid voor kinderen met een handicap of zorgbehoefte	65
30	Opgroeien in een gedigitaliseerde samenleving	66
31	Respect voor ‘generatie ervaring’	70

32	De koopkracht beschermen van ouderen	70
33	Behoedzaam omgaan met digitalisering en de garantie op fysieke dienstverlening.....	71
34	Leeftijdsvriendelijk wonen	73
35	Mensen moeten kunnen geraken waar ze moeten zijn.....	74
36	Een leeftijdsvriendelijke arbeidsmarkt.....	75
37	Een inclusief verenigings- en vrijetijdsleven.....	76
38	Een sterke politieke representatie.....	77
39	Ouderen met een zorgnood mogen hun stem niet verliezen	78
40	Zorg dragen voor elkaar en voor ouderen.....	79
41	Gelijke Kansen.....	82
42	Situering	82
43	Mensenrechten.....	82
44	Racisme en discriminatie	82
45	Meer respect, minder haatspraak.....	83
46	Respect voor ouderen herstellen	84
47	Geen plaats voor geweld.....	84
48	Toegankelijkheid	88
49	Digitale toegankelijkheid.....	90
50	Neutraliteit	91
51	Een gendersensitieve gezondheidszorg bevorderen	91
52	Alleenstaanden en alleenstaande ouders	91
53	Vrije Tijd.....	94
54	cd&v-visie over het belang van ontmoeting, van vrijetijd en dus van een vrijetijdsbeleid	94
55	Respect voor vrijheid van vereniging (en vrijwilligers): minder regels meer vertrouwen.....	96
56	Hervorming non-profitfiscaliteit.....	98
57	Prioriteit voor duurzame en kwaliteitsvolle vrijetijdsinfrastructuur	99
58	Respect voor (top)talenten, innovatie en cultureel ondernemerschap	101
59	Respect voor de vrijetijdsparticipant.....	104
60	Respect voor toeristische plekken.....	105
61	Respect voor sporters	106
62	Respect voor kinderen & jongeren en het jeugdwerk.....	108
63	Respect voor een evenwichtige mediasector.....	110
64	Onderwijs	115
65	Het begint bij de leraar	117
66	Kwaliteit verdraagt geen eenheidsworst.....	121

67	We zetten ongelijkheid (terug) om in sociale mobiliteit	130
68	Hoger onderwijs	138
69	Werk, Arbeidsmarkt en Sociale Zaken	144
70	Versterken van werkgelegenheid en werkzaamheidsgraad	146
71	Kwaliteitsvolle jobs en loopbanen in balans	163
72	Versterken en vrijwaren van sociale zekerheid en bescherming	172
73	Pensioenen	180
74	Een goed pensioen in een betaalbaar systeem	181
75	Loopbaan in eigen handen	183
76	We valideren wie zorg draagt	184
77	Fiscaliteit en begroting	187
78	Bredere fiscale hervorming	187
79	Financiën	197
80	Begroting	198
81	Europees begrotingskader	200
82	Gecoördineerd begrotingsbeleid	200
83	Vlaamse begroting	200
84	Strategisch aandeelhouderschap	201
85	Armoedebestrijding	203
86	Menswaardig inkomen	204
87	Kinderarmoede	206
88	Welzijnswerk	208
89	Beleidsparticipatie	209
90	Betaalbaar en energiezuinig wonen	210
91	Dak- en thuisloosheid	211
92	Schuldproblematiek	213
93	Nood- en voedselhulp	214
94	Economie, Digitalisering en Consumenten	217
95	Competitieve ondernemers	218
96	Digitalisering van onze economie	230
97	We beschermen de consument	233
98	Landbouw	241
99	De landbouwer als mens	246
100	De landbouw als overheidsbeleidsveld	246
101	Visserij	248

102	Leefomgeving	251
103	Milieu	252
104	Natuur.....	256
105	Ruimtelijke ordening.....	257
106	Dierenwelzijn	257
107	Wonen.....	260
108	Onze koers	260
109	Het kader: Wonen is een basisrecht	261
110	Een betaalbare eigen woning en haalbaar energetisch renoveren.....	262
111	Extra aanbod op de woningmarkt.....	266
112	Onroerend, cultureel en immaterieel erfgoed	276
113	Subsidiariteit.....	276
114	Premies voor beschermde gebouwen.....	277
115	Erfgoed en duurzaamheid	278
116	Respect voor de oorspronkelijke bestemming en de eigenaars van ons rijke religieuze erfgoed.....	279
117	Archeologie	280
118	Evaluatie en handhaving van het beschermde bestand.....	281
119	Werken aan iconische gebouwen	282
120	Mobiliteit.....	283
121	Wie zich verplaatst, moet dat veilig en zonder zorgen kunnen doen.	283
122	Onze mobiliteit zal innovatief en duurzaam zijn.	283
123	Het recht op mobiliteit voor elke Vlaming en Belg. Iedereen is verbonden en bereikbaar.	283
124	Verkeersveiligheid	284
125	Keizer Voetganger.....	285
126	Vlaanderen Fietsland	286
127	Openbaar vervoer	287
128	Deelmobiliteit & Mobility as a Service	290
129	Personenwagen	291
130	Luchtvaart.....	292
131	Goederenvervoer	293
132	Energie en Klimaat.....	295
133	Wij zorgen dat de lamp blijft branden	296
134	Naar meer hernieuwbare energieproductie, op land en in de Noordzee.....	297
135	Betaalbare energie, met prikkel naar duurzaamheid en vangnet voor wie het echt nodig heeft.....	299
136	Op een rendabele manier naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark	300

137	De transitie naar zero-emissievoertuigen: haalbaar voor iedereen.....	302
138	Een toekomstbestendig investeringskader voor industrie en ondernemingen.....	303
139	De energie- en klimaattransitie: een verhaal van draagvlak, betrokkenheid en lokale aanpak.....	304
140	Energienetten van de toekomst: slim, flexibel en efficiënt beheerd	304
141	Een ambitieus Europees en internationaal energie- en klimaatbeleid, geënt op samenwerking en	
142	strategische autonomie	307
143	Het belang van klimaatadaptatie: een onmiddellijk positieve impact op de directe omgeving	308
144	De land- en tuinbouwsector, een partner in de energie- en klimaattransitie	309
145	Buitenlands beleid.....	312
146	De richtinggevende principes van ons buitenlands beleid	312
147	Coherentie in het beleid	314
148	Operationele prioriteiten	314
149	Aandacht voor specifieke regio's.....	315
150	Ontwikkelingssamenwerking.....	319
151	Prioritaire sectoren voor ontwikkelingshulp	319
152	Onze actoren en partners voor ontwikkelingshulp	324
153	Defensie.....	328
154	Budget	329
155	Een defensie van de toekomst	329
156	Personeel	332
157	Toewerken naar een Europese defensie	334
158	Overige samenwerkingen.....	334
159	Overige thema's	335
160	Een weerbare Europese Unie.....	337
161	Een EU die veiligheid serieus neemt.....	338
162	Een competitieve Europese economie.....	342
163	Een EU die ten dienste staat van haar burgers.....	348
164	Een gebalanceerde EU	350
165	Asiel en Migratie	356
166	Europese en internationale samenwerking	356
167	Internationale bescherming	359
168	Legale Migratie	361
169	Arbeidsmigratie	362
170	Onwettig verblijf tegengaan.....	364
171	Nationaliteit.....	365
172	Integratie en inburgering	368

173	Versterking van de kennis van het Nederlands.....	368
174	Starten van het inburgeringstraject in het land van herkomst.	370
175	Optrekken van de werkzaamheidsgraad.....	370
176	Toeleiden naar knelpuntberoepen.....	371
177	Inburgeringstrajecten voor oorlogsvluchtelingen.....	371
178	Binnenlandse Zaken	373
179	Elke schakel in de veiligheidsketen telt!.....	373
180	Preventie en burgerparticipatie	373
181	Respect voor onze veiligheidsberoepen.	374
182	Een politieorganisatie die klaar is voor de toekomst.	375
183	Minder overlast, meer respect.....	380
184	Bestrijding van drugs en georganiseerde criminaliteit.....	381
185	Civiele veiligheid en crisisbeheersing.....	382
186	Justitie.....	387
187	Kansspelen.....	392
188	Een burgerlijk recht voor de 21 ^e eeuw	392
189	Een toegankelijke rechter en openbare rechtspraak.....	394
190	Privacy.....	395
191	Binnenlands bestuur	398
192	Subsidiariteit als uitgangspunt.....	398
193	Financiering.....	399
194	Geen verplichte fusies.....	400
195	Regiovorming	401
196	Ondersteuning voor regio's met specifieke problemen	402
197	Intergemeentelijke samenwerking.....	402
198	Een blijvende rol voor de provincies.....	403
199	Districten	404
200	Herwaardering van de gemeenteraad en van de gemeenteraadsleden	405
201	Burgerparticipatie	406
202	Personeelsbeleid.....	406
203	Verkiezingen.....	407
204	Cyberveiligheid en digitalisering.....	408
205	Basisvoorzieningen	409
206	Erediensten en lokale geloofsgemeenschappen.....	410
207	Begraafplaatsen	410

208	Bestuurszaken	412
209	De overheid ten dienste van de mensen	412
210	Niet besparen om te besparen	413
211	De overheid moet haar kerntaken kunnen vervullen	414
212	De overheid als aantrekkelijke werkgever	414
213	Tewerkstelling van kansengroepen	415
214	Respect voor ervaring	416
215	Bereikbare diensten, ook in een digitale samenleving	416
216	Institutionele aangelegenheden	419
217	Homogene bevoegdheden	419
218	Mechanismen van regeringsvorming	421
219	Brussel	423
220	Respect voor de eigenheid van de Vlaamse Rand rond Brussel	424
221	Respect voor onze democratische rechtstaat	424
222	Respect voor de burgers en hun fundamentele rechten en vrijheden	426
223	Standpunten	427
224	Respect voor onze grondwettelijke identiteit en onze kernwaarden	428
225	Ethiek	430
226	Onze koers	430
227	Levenseinde	430
228	Zwangerschapsvraagstukken	433
229		

230

Gezondheid en welzijn

231 **Onze koers**

232 **Gezond zijn is cruciaal – het laat ons toe om volop van het leven te genieten en actief deel te nemen**
233 **aan onze samenleving. Ook de overheid kan een steentje bijdragen om iedereen zo gezond**
234 **mogelijk te houden. Daarom staat het investeren in uw welzijn bij ons hoog op de agenda. Uw zorg**
235 **is onze zorg. Bij cd&v geloven we niet dat gezondheid uitsluitend in de handen van de overheid**
236 **ligt. Integendeel, we zetten in op een omgeving die u de vrijheid geeft om gezonde keuzes te maken.**
237 **En laten we duidelijk zijn: gezondheid is niet enkel het werkterrein van de zorgsector. Het wordt**
238 **beïnvloed door zoveel meer – door de lucht die we inademen, de plek waar we ons thuis voelen,**
239 **het werk dat we doen, de kracht van onze relaties, ons voedsel en drinken, en de manier waarop**
240 **we ons verplaatsen.**

241 **Gezondheid is de rode draad door al onze beleidsdomeinen. Een gezonde samenleving, dat**
242 **bouwen we samen, vanuit elke hoek van het beleid.**

243 **Volgens de meest recente ‘Euro Health Consumer Index’ staat onze gezondheidszorg in de**
244 **Europese top 5. Als partij van de zorg, is dat iets waar we trots op zijn. Maar laten we eerlijk zijn:**
245 **ons huidig zorgsysteem voelt de druk en moet evolueren om toekomstbestendig te zijn. De**
246 **razendsnelle vooruitgang in technologie en innovatie opent de deur naar geavanceerdere**
247 **behandelingen – al hangt daar vaak een fors prijskaartje aan. Het is onze missie om toegankelijke,**
248 **geavanceerde zorg te blijven garanderen. De demografische verschuivingen stellen ons ook voor**
249 **nieuwe uitdagingen: meer senioren en chronische aandoeningen vragen om een robuuster en**
250 **beter gefinancierd zorgsysteem waarin de levenskwaliteit centraal staat. En daarbovenop is er een**
251 **groeit tekort aan zorgpersoneel, wat resulteert in wachtlijsten en zelfs het tijdelijk stopzetten**
252 **van patiëntenopnames. We moeten het roer omgooien: een vernieuwende aanpak van**
253 **personeelsbeleid en een innovatieve arbeidsorganisatie zijn essentieel. Zo zorgen we dat werken**
254 **in de zorg niet alleen aantrekkelijk blijft, maar dat elke zorgprofessional ook daar ingezet wordt**
255 **waar hij of zij het meeste impact heeft.**

256 **Burgers verwachten dat de zorg die ze ontvangen van hoge kwaliteit is. En terecht! Bij cd&v zijn**
257 **we vastberaden om ervoor te zorgen dat deze verwachtingen niet alleen worden ingelost, maar dat**
258 **we de lat nog hoger leggen voor de toekomst. Kwaliteitsvolle en betaalbare zorg moet**
259 **gegarandeerd blijven, en daarvoor moeten de beschikbare middelen slim en efficiënt worden**
260 **ingezet. De groei van de gezondheidszorg moet hand in hand gaan met een sterkere samenwerking**
261 **binnen de zorgsectoren, van huisarts tot specialist, en met een naadloze overgang tussen de**
262 **verschillende zorgniveaus. Preventie en zorg voor chronische aandoeningen verdienen een**
263 **stevigere financiële basis, en een gezonde levensstijl moet een integraal onderdeel worden van**
264 **ons gezondheidsbeleid. We streven naar een zorg- en welzijnssysteem waar de lijnen tussen de**
265 **verschillende diensten niet langer voelbaar zijn.**

266 **De komende legislatuur staat in het teken van deze transformatie. We zullen werken aan een**
267 **overkoepelend financieringskader tussen de verschillende overheden om te zorgen voor een**
268 **geïntegreerde en doelgerichte zorg. Het is tijd voor een zorg die niet alleen reageert op problemen,**
269 **maar deze ook voorkomt en de gezondheid van iedereen bevordert.**

270 De kern van onze hervormingen is de overtuiging dat elke burger een actieve rol speelt in zijn of
271 haar zorgproces, in plaats van een passieve ontvanger te zijn. Bij cd&v stellen we de
272 levenskwaliteit en persoonlijke doelen van mensen met chronische zorgbehoeften voorop. Dit
273 vraagt om zorg die niet alleen afgestemd is op de persoon, maar ook naadloos en doelgericht
274 werkt. We willen dat iedereen een actieve bijdrage levert aan zijn of haar eigen gezondheid, en we
275 zijn er om jullie te steunen in deze proactieve benadering. Het is essentieel dat we niet wachten tot
276 gezondheidsproblemen zich voordoen. Een gezond leven begint van jongs af aan en daar zetten
277 we als cd&v vol op in. Het is onze taak om de basis te leggen voor een gezonde toekomst voor
278 iedereen, van jong tot oud.

279 In onze visie is zorg veel meer dan alleen een dienst die door professionals wordt verleend. Het is
280 een integraal onderdeel van een betrokken samenleving waar we naar elkaar omkijken. Bij cd&v
281 streven we ernaar om ondersteuning dicht bij huis, in de eigen gemeenschap, te verankeren. Dit
282 gaat verder dan mantelzorg, hoe onmisbaar ook. We hebben het over gemeenschappen waar
283 zorgzaamheid de basis vormt en waar zorg zich verweeft met het dagelijks leven. Zorgzame
284 buurten en het vermaatschappelijken van zorg zijn cruciaal om de banden binnen onze
285 gemeenschap te versterken en een dam op te werpen tegen de eenzaamheid en isolatie die zowel
286 de zorgverlener als de zorgontvanger kan treffen. Bij cd&v geloven we in een maatschappij waar
287 zorgen voor elkaar een natuurlijk deel van ons dagelijks leven is.

288 Een gezond leven

289 Onze levensverwachting is indrukwekkend gestegen. Dankzij een sterk preventiebeleid moeten we ervoor
290 zorgen dat deze extra jaren synoniem staan voor goede gezondheid. In de strijd tegen kanker en
291 hartziekten hebben we een uitgebreid plan nodig dat zich uitstrekt van innovatie en onderzoek tot onze
292 levensstijl en leefomgeving. Maar alles begint bij een krachtig beleid rond preventie. We zetten daar vol
293 op in, met als doel dat iedereen de kennis en vaardigheden krijgt om gezonder te leven, omringd door een
294 gezonde leefomgeving. Vroege opsporing van risico's, vaccinaties en screening voor kanker zijn sleutel
295 tot het voorkomen van ziekten. Om hierin grote stappen vooruit te zetten, is extra budget nodig. De lijnen
296 tussen behandeling en preventie vervagen, en we zien dat een preventieve aanpak steeds meer een
297 onderdeel wordt van medische zorg. Een effectief preventiebeleid moet daarom een centrale plek innemen
298 binnen ons algemene gezondheidsbeleid en niet opgeknipt worden door verschillende bevoegdheden.
299 Bovendien moet ons beleid gestoeld zijn op bewezen methoden en gebaseerd op een grondige kosten-
300 batenanalyse.

301 Een gezonde levensstijl

302 Een gezonde leefstijl is essentieel, en we zien dat niet iedereen het even makkelijk vindt om gezond en
303 gevarieerd te eten. Dit kan leiden tot gezondheidsproblemen zoals overgewicht, diabetes type 2, hart- en
304 vaatziekten, kanker en ondergewicht. Om overgewicht tegen te gaan is een evenwichtige voeding in
305 combinatie met voldoende beweging van groot belang. Dat geldt ook voor mensen met ondergewicht, die
306 omwille van een psychische kwetsbaarheid kampen met een verstoord eetpatroon of, in het ergste geval,
307 met een eetstoornis. Ondergewicht is niet noodzakelijk het gevolg van bewust minder eten. Heel wat
308 ouderen en kwetsbare mensen zijn ondervoed of lopen het risico op ondervoeding, thuis en in
309 zorgvoorzieningen.

310 Wij geloven niet in het wijzen naar het individu als enige verantwoordelijke voor een ongezonde leefstijl.
311 Over- en ondergewicht hebben vaak complexe oorzaken en het is niet productief om mensen hiervoor te

312 stigmatiseren of te discrimineren. Het bevorderen van een gezonde leefstijl zien wij als een gezamenlijke
313 verantwoordelijkheid. We willen omgevingen creëren waarin gezonde keuzes de makkelijke keuzes zijn.

314 **Standpunten:**

- 315 • Inzetten op gezonde leef-, leer- en werkomgevingen is geen vrijblijvende keuze maar een
316 noodzakelijke stap, waarbij we moeten inzetten op het toepassen van methodes die hebben
317 bewezen dat ze werken.
- 318 • Grote sensibiliseringscampagnes moeten het bewustzijn over het belang van een gezonde
319 levenshouding en leefomgeving verhogen.
- 320 • Naast sensibilisering versterken we de gezondheidsvaardigheden van burgers door individuele
321 contactmomenten met professionals zoals Bewegen op Verwijzing-coaches, diëtisten en
322 buurtapothekers.
- 323 • Het is essentieel dat we blijven inzetten op het versterken van eetcompetenties en het promoten
324 van een gezond eetpatroon, met een focus op meer groenten en fruit.
- 325 • We staan kritisch tegenover ultrabewerkte voeding en willen hierover goed informeren, zonder
326 over te gaan tot betuttelende maatregelen zoals de suikertaks.
- 327 • Preventieve screening op ondervoeding bij kwetsbare groepen en ouderen is noodzakelijk.
- 328 • In collectieve voorzieningen moet altijd een gezonde keuze mogelijk zijn.
- 329 • We stimuleren de voedingsindustrie om schadelijke stoffen te verminderen door
330 productherformulering en de promotie van korte ketenproductie.
- 331 • We zijn geen voorstander van het verbieden of extra belasten van ongezonde producten, maar
332 we ondersteunen wel afspraken met de voedingsindustrie om de hoeveelheid zout, (verzadigde)
333 vetten en suikers te verminderen.

334 Gezonde leefomgeving

335 Een gezonde leefomgeving is essentieel voor ons welzijn. We worden dagelijks geconfronteerd met
336 elementen die onze gezondheid kunnen schaden, zoals luchtkwaliteit, hormoonverstoorders,
337 kankerverwekkende stoffen en asbest. Minder opvallende factoren zoals lawaai en licht hebben eveneens
338 invloed op onze fysieke en mentale gezondheid. Het is van belang dat onze steden en leefomgevingen
339 aangename plekken zijn om in te wonen, met respect voor persoonlijke en plaatsgebonden behoeften.

340 De recente coronacrisis heeft het belang van gezonde binnenlucht benadrukt. Dit is een blijvend
341 aandachtspunt, maar we moeten ook oog hebben voor de praktische en financiële haalbaarheid van
342 nieuwe normen, zodat verenigingen en private initiatieven niet onder druk komen te staan.

343 **Standpunten:**

- 344 • De monitoring van vervuilende stoffen en omgevingsstressoren (bijvoorbeeld geluids- en
345 lichtvervuiling) én hun gezondheidseffecten, moet verbeteren. Vooral op plekken waar kwetsbare
346 groepen komen.
- 347 • Mensen moeten door regelgeving worden beschermd tegen schadelijke stoffen. Onze concrete
348 plannen hierover vind je terug in ons hoofdstuk over leefmilieu.
- 349 • De overheid moet proactief optreden tegen hormoonverstoorders, met een gefaseerd verbod. De
350 prioriteit moet daarbij gaan naar producten waarmee kinderen van nul tot drie jaar in contact
351 komen.

- 352 • Bewustmaking van het belang van gezonde binnenlucht blijft essentieel. Bij nieuwe bouwprojecten
353 of ingrijpende renovaties moet de overheid ondersteuning bieden om ventilatienormen optimaal
354 toe te passen.

355 Alcohol, tabak en drugs

356 De impact van overmatig gebruik van alcohol, tabak en drugs op onze samenleving en gezondheid is niet
357 te negeren. Dit zijn problemen die we bij cd&v ernstig nemen, zowel vanwege de gezondheidsrisico's als
358 de maatschappelijke kosten zoals criminaliteit en verkeersongevallen. Preventie, toegankelijke
359 hulpverlening en repressie bij illegale drugs zijn hierin cruciaal. Verslaving is een zware last en we moeten
360 zorgen voor een zorgcontinuïteit en laagdrempelige begeleiding om mensen effectief te kunnen
361 ondersteunen. De inzet van ervaringsdeskundigen kan daarbij zinvol zijn.

362 Met 'Generatie Rookvrij' streven we naar een samenleving waarin roken niet meer de norm is en kinderen
363 niet verleid worden tot starten met roken. E-sigaretten kunnen rokers helpen te stoppen, maar mogen niet
364 aantrekkelijk worden gemaakt voor jongeren. Kinderen mogen niet verleid worden met flashy kleurtjes en
365 gummybeersmaakjes.

366 De impact van overmatig alcoholgebruik wordt nog steeds onderschat. Er is nochtans een bewezen link
367 tussen overmatig alcoholgebruik en hersenschade, kanker, hart- en vaatziekten enzoverder. Er moet
368 bewustwording zijn over de schadelijke effecten, zonder overbetutteling. Preventie van alcoholgebruik bij
369 jongeren blijft onze prioriteit, vooral omdat vroeg beginnen met drinken later tot problemen kan leiden.
370 Zeker nu sociale media jongeren vaker aanzetten tot excessief drankgebruik.

371 Onze grootste bezorgdheid ligt bij het gebruik van harddrugs, zoals cocaïne, waarvan het gebruik
372 toeneemt en normalisatie dreigt. Volgens het VN-drugsrapport van 2022 hebben zo'n 21,5 miljoen mensen
373 het afgelopen jaar minstens één keer cocaïne gebruikt. In tien jaar tijd is het gebruik met 32% toegenomen.
374 De cijfers in ons land zijn nog zorgwekkender. Bijna een op de tien jongeren geeft aan recent cocaïne te
375 hebben gebruikt. In 2008 had 0,8% van de bevolking al eens cocaïne gesnoven. Tien jaar later was dat
376 aantal al meer dan verdubbeld. Dit kunnen en mogen we niet toestaan.

377 **Standpunten:**

- 378 • 'Generatie Rookvrij' moet kinderen en jongeren beschermen tegen meerroken en de verleiding om
379 te roken. Rookvrije zones moeten uitgebreid worden naar plaatsen waar veel kinderen komen
380 zoals speeltuinen en sportterreinen.
- 381 • De aantrekkelijkheid van e-sigaretten moet verminderd worden door het aanbod van smaakjes te
382 beperken en wegwerpbare e-sigaretten te verbieden. Ook marketing gericht op jongeren moet
383 stoppen.
- 384 • Laagdrempelige hulpverlening moet beschikbaar zijn voor iedereen met problematisch
385 alcoholgebruik.
- 386 • Verslavingszorg moet voldoende aandacht besteden aan onderliggende geestelijke
387 gezondheidszorgproblemen en beter samenwerken met de geestelijke gezondheidszorg. Daarbij
388 moet er ook ruimte zijn voor een vermaatschappelijking van de verslavingszorg, om de continuïteit
389 ervan te kunnen garanderen.
- 390 • Verslavingszorg moet voldoende toegankelijk zijn voor kwetsbare groepen als zwangere vrouwen,
391 jonge polydruggebruikers en gedetineerden.
- 392 • De strijd tegen drugs is een strijd voor onze gezondheid. We zijn tegen legalisering van drugs en
393 willen gebruikers meer verantwoordelijkheid laten nemen.

394 Gokken

395 Gokverslaving is een ernstige zaak met vaak verwoestende gevolgen voor individuen en hun families. We
396 hebben reeds stappen gezet om de impact van gokreclame te verminderen, maar er is meer nodig om de
397 gokindustrie adequaat te reguleren en spelers te beschermen. De Kansspelcommissie, die de kansspelen
398 in België reguleert, moet krachtiger kunnen optreden tegen overtredingen binnen de industrie.

399 **Standpunten:**

- 400 • De bevoegdheden en werking van de Kansspelcommissie moeten worden uitgebreid en versterkt.
401 Dit houdt ook in dat de samenwerking met gemeenten en andere toezichthouders moet
402 verbeteren.
- 403 • Er is behoefte aan een nieuwe kansspelwet die strengere eisen stelt op het gebied van
404 spelersbescherming en speellimieten.

405 Bij cd&v zijn we vastberaden om de uitdagingen aangaande gokverslaving aan te pakken en te zorgen
406 voor een veilige speelomgeving voor iedereen.

407 Seksuele grensoverschrijdend gedrag

408 Het is duidelijk dat seksueel grensoverschrijdend gedrag, zowel fysiek als online, onaanvaardbare
409 gevolgen heeft voor de slachtoffers. Onze samenleving heeft grote stappen gezet in het erkennen en
410 aanpakken van deze problematiek, en op vele plaatsen zijn er effectieve preventieve maatregelen
411 geïmplementeerd. Toch is dit nog niet overal het geval, en bij cd&v erkennen we dat er werk aan de winkel
412 is.

413 We hebben ons ingezet voor een betere toegankelijkheid van hulp voor slachtoffers van seksueel geweld,
414 zoals via de Zorgcentra na Seksueel Geweld. Hun multidisciplinaire aanpak heeft zijn waarde bewezen,
415 niet alleen in de verzorging, maar ook door de aangiftebereidheid te verhogen. We willen deze centra
416 verder uitbouwen tot plekken waar alle slachtoffers, inclusief die van online seksueel geweld,
417 terecht kunnen.

418 Het is onaanvaardbaar dat er slechts enkele referentiecentra voor genitale verminking zijn. Vandaag
419 bestaan die enkel in Brussel en in Gent. We willen nieuwe referentiecentra genitale verminking die worden
420 ingebed in de bestaande Zorgcentra na Seksueel Geweld. Door beide centra te koppelen, kunnen kennis
421 en expertise gebundeld worden.

422 Ten slotte is het onveiligheidsgevoel dat vrouwen ervaren in het uitgaansleven en op grote evenementen
423 nog steeds een ernstig probleem. Samen met de sector willen we dit aanpakken, van het instellen van
424 meldpunten tot het voeren van een nultolerantiebeleid tegen degenen die zich niet weten te gedragen.

425 **Standpunten:**

- 426 • Vorming en het delen van expertise over seksuele gezondheid moeten intensiever, en wel in
427 diverse settings zoals het onderwijs, jeugdzorg en vrijetijdsactiviteiten, met speciale aandacht voor
428 een cultuursensitieve benadering die rekening houdt met onze diverse bevolking.
- 429 • Sectoren en organisaties die nog geen beleid hebben ter preventie van (seksueel)
430 grensoverschrijdend gedrag, moeten verplicht worden dit te ontwikkelen en te implementeren,
431 gekoppeld aan subsidie- of erkenningsvoorwaarden.

- 432 • De promotie van meldpunten voor (online en fysiek) seksueel grensoverschrijdend gedrag moet
433 continu zijn, en deze punten moeten zowel telefonisch als online gemakkelijk en laagdrempelig te
434 bereiken zijn.
- 435 • Slachtoffers van online seksueel geweld moeten eveneens terecht kunnen bij de Zorgcentra na
436 Seksueel Geweld.
- 437 • Er moeten extra referentiecentra voor genitale verminking komen, geïntegreerd binnen de
438 bestaande Zorgcentra na Seksueel Geweld.

439 Een gezondheidszorgsysteem dat ook mensen helpt om gezond te blijven

440 Ons gezondheidszorgsysteem moet verder kijken dan alleen de behandeling van ziektes. Het is tijd om
441 een model te omarmen dat zorgverleners stimuleert en beloont voor hun preventieve werk. Een model
442 waar gezond blijven net zo belangrijk is als genezen. Ziektes gerelateerd aan levensstijl vragen om een
443 geïntegreerde aanpak die de kloof tussen curatieve zorg en preventieve levensstijlbegeleiding dicht.
444 'Bewegen op verwijzing', gezonde voeding en rookstopbegeleiding zijn slechts enkele voorbeelden van
445 hoe we dit kunnen bereiken. Daarnaast moet er een stevige brug geslagen worden naar psychosociale
446 ondersteuning en welzijnswerk. Op die manier kan ook de gezondheidskloof op het vlak van preventie
447 worden aangepakt.

448 Vooruitstrevend in de gezondheidszorg betekent preventie prioriteren. Vaccinaties en
449 bevolkingsonderzoeken voor kanker zijn cruciaal, maar we moeten ons bewust zijn van de sociale
450 ongelijkheid die bestaat in de deelname aan deze onderzoeken. Bovendien, met de data die we nu
451 hebben, kunnen we risicogroepen beter identificeren en proactief benaderen. Veelvoorkomende
452 aandoeningen zoals diabetes type 2 en hartziekten zijn vaak te voorspellen met indicatoren als
453 overgewicht, cholesterol en bloeddruk. Met doelgerichte leefstijlbegeleiding en waar nodig medicatie,
454 kunnen we deze aandoeningen effectief aanpakken. Het is dus van essentieel belang dat we degenen
455 met een hoger risico niet alleen identificeren, maar ook tijdig de juiste begeleiding bieden.

456 **Standpunten:**

- 457 • Er dient een overgang te komen naar een financieringsmodel voor de gezondheidszorg dat meer
458 nadruk legt op preventie. Dit model zou een vast bedrag per patiënt voorzien voor een compleet
459 geïntegreerd zorgtraject, los van de uitgevoerde prestaties, met specifieke
460 gezondheidsdoelstellingen als uitgangspunt.
- 461 • Om de gezondheidskloof te overbruggen, moeten we preventiemethoden, leefstijlbegeleiding en
462 bevolkingsonderzoeken meer toegankelijk maken voor sociaal kwetsbare groepen. Dit vraagt om
463 een sterkere integratie van het preventieve gezondheidsbeleid met welzijnswerk en het slaan van
464 meer bruggen tussen curatieve zorg en preventie.
- 465 • Mensen met een verhoogd risico op hart- en vaatziekten of diabetes type 2 moeten actief
466 geïdentificeerd worden via datamining, zodat ze extra gestimuleerd kunnen worden om een
467 gezonde levensstijl aan te nemen en zo de ontwikkeling van ziektes kunnen voorkomen.

468 **Garantie op geneeskundige zorg en ondersteuning van hoge kwaliteit**

469 Iedere burger heeft recht op kwaliteitsvolle geneeskundige zorg en ondersteuning. Dit houdt in dat de zorg
470 wetenschappelijk onderbouwd, veilig, tijdig en effectief moet zijn.

471 Kwaliteitsindicatoren en erkenning van gezondheidszorgberoepen

472 Om een gezondheidszorgsysteem van hoge kwaliteit te waarborgen, is het essentieel dat er nauw overleg
473 is tussen zorgbehoevenden, zorgaanbieders, verzekeringsinstellingen en de overheid. Kwalitatieve zorg
474 betekent dat deze zorg niet alleen steunt op solide wetenschappelijke gronden en veilig is, maar ook tijdig
475 en effectief. Het gaat hierbij niet enkel om het fysieke, maar ook om het respecteren van de spirituele
476 behoeften van patiënten, waarbij zingeving en persoonlijke waarden worden meegenomen in de
477 zorgverlening. We pleiten voor een financieringssysteem dat zorginstellingen en zorgverleners stimuleert
478 om hoogwaardige zorg te leveren door een deel van hun financiering te baseren op vastgestelde
479 kwaliteitsindicatoren. Dit omvat zowel objectief meetbare aspecten van zorg als de persoonlijke ervaringen
480 van patiënten. Daarnaast is het van belang om een cultuur van kwaliteit en levenslag leren te bevorderen,
481 waarin zorgprofessionals worden aangemoedigd om hun kennis en vaardigheden voortdurend bij te
482 schaven en transparantie en openheid te hanteren over manieren om de zorg te verbeteren. Patiënten
483 moeten gemakkelijk toegang hebben tot informatie over de kwaliteit van de gezondheidszorg, zodat zij
484 geïnformeerde keuzes kunnen maken over hun zorgtraject.

485 Het is van cruciaal belang dat iedereen die zorg nodig heeft, kan vertrouwen op de bekwaamheid en de
486 kwalificaties van hun zorgverstreker. Het vertrouwen dat patiënten hebben in hun zorgverleners is een
487 fundamenteel aspect van kwaliteitsvolle zorg. De overheid speelt hierin een belangrijke rol door erkenning
488 te verlenen aan gediplomeerde zorgverstrekkers, waarmee zij de bevoegdheid krijgen om hun beroep uit
489 te oefenen. Dit waarborgt dat zorgverleners voldoen aan de noodzakelijke opleidings- en
490 kwalificatievereisten. Helaas zijn er momenteel nog altijd gezondheidszorgberoepen die geen formele
491 erkenning hebben, wat een risico kan vormen voor kwetsbare personen die mogelijk zorg ontvangen van
492 individuen die niet adequaat gekwalificeerd zijn. Daarom is het noodzakelijk om een evidence-based
493 erkenningsproces te implementeren voor deze beroepen, om zo de kwaliteit en veiligheid van de zorg voor
494 alle patiënten te garanderen.

495 Veiligheid is een onmisbaar element van hoogwaardige zorg. Patiënten moeten kunnen rekenen op een
496 zorgsysteem dat transparant is over medische procedures en mogelijke risico's. Ze moeten helder
497 geïnformeerd worden over hun rechten en de stappen die zij kunnen ondernemen als er iets misgaat. Het
498 Fonds voor Medische Ongevallen speelt hierin een belangrijke rol en moet in staat zijn om claims binnen
499 een redelijke termijn af te handelen, zodat patiënten niet onnodig lang in onzekerheid blijven.

500 Regulering door de overheid is cruciaal als het gaat om het waarborgen van topzorg voor iedereen. Neem
501 bijvoorbeeld de borstkankercentra: we zien duidelijk betere resultaten bij de centra die aan de strenge
502 eisen voldoen. Deze eisen zijn niet zomaar regeltjes; ze zijn de hoeksteen van kwalitatieve zorg en het is
503 onze taak als overheid om ervoor te zorgen dat alleen ziekenhuizen die écht goede zorg bieden, dit ook
504 mogen doen. We willen dat patiënten de best mogelijke behandeling krijgen, en daarom is het van belang
505 dat we de normen voor erkenning en de voorwaarden voor gespecialiseerde zorg stevig in de gaten
506 houden en handhaven. Zowel op Vlaams als op federaal niveau zetten we ons in om deze normen te
507 blijven vernieuwen, zodat ze voldoen aan de hoge kwaliteitseisen van nu en samenwerking in de
508 zorgsector bevorderen. Ook voor zeldzame ziekten zien we nog verbeterpunten om kwaliteitsvolle zorg te
509 kunnen bieden. Zeldzame ziekten vormen een complexe uitdaging in de gezondheidszorg die vaak
510 onvoldoende aandacht krijgen.

511 **Standpunten:**

- 512 • We zetten onze koers voort met 'Pay for Performance', waar we kwaliteitsindicatoren als kompas
513 gebruiken voor financiering. Dit concept willen we niet alleen in ziekenhuizen uitrollen, maar
514 doorvoeren in alle lagen van zorg. We denken ook aan 'not-pay for not-quality', waarbij we de
515 vergoeding van zorgverleners verminderen als zij onnodige vervolgbehandelingen uitvoeren.
- 516 • Zorginstellingen moeten actief meewerken aan de kwaliteitsindicatorprojecten, met een focus op
517 uitkomst- en procesindicatoren. Transparantie over de geleverde kwaliteit is hierbij essentieel.
- 518 • Informatie over zorgkwaliteit moet begrijpelijk en gemakkelijk vindbaar zijn, zodat patiënten goed
519 geïnformeerd hun keuzes kunnen maken.
- 520 • We bevorderen een open kwaliteitscultuur waarbij het continu verbeteren van zorgverlening de
521 norm is.
- 522 • We erkennen osteopaten en chiropractors als gezondheidszorgberoepen, mits zij zich beperken
523 tot bewezen effectieve behandelingen.
- 524 • Gezien de opkomst van diverse 'coaches', zoals bodycoaches, werken we aan een wettelijk kader
525 om patiënten te beschermen.
- 526 • We hebben oog voor zingeving, rouwverwerking en de ondersteuning van families in ons zorg- en
527 ondersteuningsbeleid.
- 528 • Preventie en opvolging na medische incidenten krijgen prioriteit. Dat realiseren we door een betere
529 communicatie na medische incidenten, een meer dwingend beleid inzake veilige zorg (o.a.
530 'Pay4Quality', gezondheidsdoelstellingen) en het verzamelen van data voor onderzoek.
- 531 • We bewaken de kwaliteit van de zorg via erkenningen, programmering en prijsvorming. Zo zorgen
532 we ervoor dat zorgtrajecten, zoals die voor moeder en kind rond de geboorte, en gespecialiseerde
533 centra voor transgenderpersonen en zeldzame ziekten, voldoen aan duidelijke criteria. Dit
534 betekent dat ze genoeg patiënten behandelen, het juiste personeel in dienst hebben en de nodige
535 expertise bezitten om hoogwaardige zorg te leveren.
- 536 • We bouwen voort op het Belgisch Plan Zeldzame Ziekten, werken aan een register van deze
537 aandoeningen, vergroten de kennis bij zorgverleners, en verbeteren de toegang tot medicijnen
538 voor zeldzame ziekten door de 'unmet medical need' procedure te optimaliseren. Meer Europese
539 samenwerking en uitbreiding van Europese referentienetwerken zullen patiënten betere toegang
540 bieden tot gespecialiseerde kennis.

541 Commercialisering van de zorg

542 Commerciële partners zijn alomtegenwoordig in de zorgsector: van privéklinieken en tandartspraktijken tot
543 laboratoria, groepen thuisverpleegkundigen, apotheken en woonzorgcentra. Sociaal ondernemerschap in
544 de zorg is nodig en zorgt voor de nodige zuurstof en vernieuwing. Deze partners brengen vernieuwing en
545 zijn essentieel voor sociaal ondernemerschap in de zorg. Voor onze partij, cd&v, staat echter voorop dat
546 zorginitiatieven vanuit een waardegedreven perspectief georganiseerd moeten worden, niet vanuit
547 winstbejag. Waardegedreven betekent dat we ons inzetten voor transparantie en verantwoordelijkheid
548 over het gebruik van publieke fondsen, en we zorgen dat onze initiatieven maatschappelijk verankerd zijn,
549 iets wat voor woonzorgcentra bijzonder belangrijk is. Ook waardegedreven initiatieven mogen winst
550 maken, dat is zelfs noodzakelijk, zolang deze winsten terug geïnvesteerd worden in de zorg en
551 hulpverlening. Maar laten we duidelijk zijn: het niet-commerciële karakter alleen is geen garantie voor
552 kwalitatieve zorg.

553 Commerciële invloeden in onze gezondheidszorg worden steeds duidelijker, zoals bij de tandzorg. Meer
554 en meer tandartspraktijken worden opgenomen in grote, soms zelfs internationale, tandzorgketens, wat

555 leidt tot een toename van commerciële activiteiten. Esthetische chirurgie, inclusief behandelingen zoals
556 botox en fillers, is ook een gebied waar we zien dat artsen deze diensten steeds vaker buiten de traditionele
557 ziekenhuissetting aanbieden, gericht op winstmaximalisatie, vaak zonder de vereiste specialisatie.

558 We staan voor de uitdaging om een gepast antwoord te vinden op het groeiend aantal specialisten dat
559 zich vestigt in privépraktijken en commerciële, multidisciplinaire centra. Patiënten kunnen daar vaak sneller
560 terecht, maar wel tegen een hogere prijs, wat het risico op een tweedeling in de zorg vergroot. Dat willen
561 we koste wat het kost voorkomen. Daarnaast vallen deze particuliere initiatieven soms buiten de reguliere
562 wetgeving die voor erkende zorginstellingen geldt, en dat kan een gevaar vormen voor de veiligheid en
563 kwaliteit van de zorg die patiënten ontvangen. Elke patiënt verdient toegang tot zorg die niet alleen tijdig
564 is, maar ook van hoge kwaliteit.

565 **Standpunten:**

- 566 • We zetten ons in om excessen in de commercialisering van de zorg tegen te gaan.
- 567 • We streven ernaar dat meer tandartsen volgens de afgesproken tarieven werken, zodat de zorg
568 betaalbaar blijft.
- 569 • We willen dat privépraktijken deel uitmaken van, of op zijn minst structureel samenwerken met
570 erkende zorginstellingen en zich houden aan dezelfde regelgeving.
- 571 • Medische ingrepen met een hoog risico moeten beperkt blijven tot erkende ziekenhuizen of
572 moeten voldoen aan dezelfde strenge kwaliteits- en veiligheidsstandaarden.
- 573 • Er dient een verplichte registratie te komen van de locaties waar artsen ambulante medische
574 ingrepen uitvoeren.

575 Kwaliteitsvolle ondersteuning voor mensen met dementie en hun mantelzorgers

576 Steeds meer mensen krijgen te maken met dementie. Het is geschat dat een op de vijf personen in zijn of
577 haar leven met dementie te maken krijgt. Door preventie en een gezonde leefstijl te bevorderen, kunnen
578 we deze cijfers mogelijk verminderen. Het is essentieel dat we ons hiervan bewust zijn en actie
579 ondernemen. Dementie blijft echter een uitdaging die onze specifieke aandacht vereist. Het Vlaamse
580 dementieplan, dat loopt tot 2025, speelt hierop in door alle belangrijke partijen en belanghebbenden samen
581 te brengen. Na de evaluatie van dit plan moeten we een nieuw plan opstellen om ervoor te zorgen dat we
582 blijvend investeren in kwalitatieve ondersteuning voor mensen met dementie, hun familieleden en
583 mantelzorgers.

584 Een urgente kwestie binnen de gezondheidszorg is de tijdige herkenning van dementie. Momenteel duurt
585 het te lang voordat de eerste symptomen leiden tot een diagnose, vooral bij jongere mensen met dementie.
586 Hoogwaardige zorg begint met het vroegtijdig opmerken en correct interpreteren van de tekenen van
587 dementie. Door samen te werken met referentieartsen die gespecialiseerd zijn in dementiezorg, versterken
588 we het bewustzijn en de kennis van dementie, ook op jongere leeftijd. Hierdoor kunnen we de tijd tot
589 diagnose verkorten en symptomen sneller herkennen. Bovendien zijn er zowel in de thuiszorg als in de
590 woonzorgcentra projecten gaande die zich richten op deze referentierol voor dementie, om zo de
591 benodigde expertise op de werkvloer te brengen. Deze initiatieven moeten geëvalueerd worden en
592 effectieve methoden dienen een vaste plaats te krijgen in de zorgpraktijk.

593 Dementie raakt niet alleen de persoon die ermee gediagnosticeerd wordt, maar heeft ook diepgaande
594 gevolgen voor de naasten en mantelzorgers. Kwaliteitsvolle ondersteuning voor mensen met dementie
595 moet dus ook de hulp voor hun naasten en verzorgers omvatten. Hoewel er tegenwoordig veel goede
596 initiatieven zijn, blijft het een uitdaging voor mensen om hun weg hierin te vinden. Mantelzorgers hebben

597 behoefte aan heldere informatie over hoe de ziekte zich ontwikkelt en praktische tips voor de omgang met
598 dementie. Ook is het belangrijk dat zij ondersteuning krijgen wanneer de zorglast te zwaar wordt.

599 Onze visie is helder: mensen met dementie moeten zo lang mogelijk in hun vertrouwde thuisomgeving
600 kunnen blijven. 70% van de mensen met dementie woont ook daadwerkelijk thuis. Dit wordt steeds beter
601 mogelijk dankzij de inzet van thuiszorgdiensten, technologische innovaties, buddy-programma's en
602 dagopvangfaciliteiten. We moeten ervoor zorgen dat de beschikbare ondersteuningsopties duidelijk zijn
603 vanaf het moment van diagnose. Het is onaanvaardbaar dat mantelzorgers zich vaak overweldigd voelen
604 door alles zelf te moeten uitzoeken.

605 **Standpunten:**

- 606 • Er moet een nieuw en ambitieus Vlaams dementieplan komen.
- 607 • Blijven investeren in het onderzoek naar de oorzaken en behandeling van dementie is cruciaal,
608 met als doel vroege diagnose en effectieve behandelingen.
- 609 • Bij de diagnose van dementie is het essentieel om een begeleidingsplan aan te bieden, zodat
610 zowel de patiënt als de mantelzorger inzicht krijgen in de ondersteuningsmogelijkheden tijdens
611 elke fase van de ziekte, inclusief toegang tot een vast begeleidingspunt..
- 612 • We moeten meer bewustzijn creëren rondom agressie en misbegrepen gedrag bij personen met
613 dementie, en de invloed hiervan op hun (thuis)omgeving.
- 614 • Sinds 2018 financieren we 'referentiepersonen dementie in woonzorgcentra' om de kwaliteit van
615 zorg te verbeteren. Het is tijd om te beoordelen hoe deze referentiepersonen het beste kunnen
616 worden ingezet.
- 617 • Ook voor thuiszorg moet er een financieel kader komen voor 'referentiepersonen dementie' om zo
618 bij te dragen aan kwalitatieve zorg voor mensen met dementie in hun eigen omgeving.

619 Kwaliteitsvolle zorg voor iedereen

620 Door een tekort aan kennis en onderzoek ontvangen vrouwen soms niet de zorg van hoge kwaliteit die ze
621 verdienen. Dit uit zich in diagnoses die jaren op zich laten wachten, zoals bij endometriose en lipoedeem,
622 of het niet serieus nemen van symptomen, zoals bij de menopauze. Bovendien worden
623 gezondheidsproblemen bij vrouwen soms onjuist beoordeeld of over het hoofd gezien omdat medisch
624 onderzoek vaak op mannen is gebaseerd, zoals bij hart- en vaatziekten. Wij pleiten voor meer aandacht
625 voor het vrouwenlichaam en vrouw-specifieke aandoeningen, niet alleen in medisch en klinisch onderzoek
626 en in de opleiding van zorgprofessionals, maar ook in de ontwikkeling van behandelingen en zorgpaden.
627 Tegelijkertijd benadrukken we het belang van aandacht voor mannelijke patiënten bij ziekten die vooral
628 bekend staan als vrouwenaandoeningen, zoals borstkanker.

629 Hoewel we vooruitgang hebben geboekt in de preventie van hiv, hebben we de epidemie in ons land nog
630 niet volledig onder controle. Daarom is het cruciaal dat we de toegang tot alle preventiestrategieën blijven
631 verzekeren en verbeteren. Een belangrijk onderdeel hiervan is PrEP (Pre-Exposure Prophylaxis), dat
632 uitermate effectief is in de bescherming tegen hiv bij onbeschermd seksuele contacten. Dit middel moet
633 nog toegankelijker worden gemaakt voor de groepen die het meest risico lopen.

634 **Standpunten:**

- 635 • We zetten ons in voor verbeterde zorg voor vrouwen. Dit betekent vroegtijdige diagnoses,
636 behandelingen die beter zijn afgestemd op vrouwen, en meer focus in klinische studies.

- 637
- 638
- 639
- 640
- 641
- 642
- 643
- 644
- 645
- 646
- 647
- 648
- 649
- 650
- 651
- Er is grondig onderzoek nodig naar aandoeningen die specifiek vrouwen treffen, zoals endometriose en PCOS. Meer bewustwording is nodig onder zorgprofessionals, onderwijsmedewerkers, werkgevers, bedrijfsartsen, verzekeringsmaatschappijen en het algemene publiek.
  - Binnen het jaar na de regeringsvorming moet een actieplan opgemaakt worden om vrouwen met endometriose te ondersteunen.
  - Bij de ontwikkeling en commercialisering van geneesmiddelen moet meer rekening worden gehouden met vrouwen. Testpopulaties moeten een goede genderbalans vertegenwoordigen en verschillen in bijwerkingen tussen genders moeten duidelijk in de bijsluiters staan.
  - PrEP moet ook terugbetaald worden als het voorgeschreven is door een huisarts, niet alleen vanuit een hiv-referentiecentrum. De capaciteit van deze centra moet in de gaten worden gehouden en actie moet ondernomen worden bij lange wachttijden.
  - De kosten voor soa- en hiv-tests, alsook voor bloed- en urinetests om de bijwerkingen van PrEP te controleren, moeten gelijk zijn ongeacht het laboratorium dat de tests uitvoert. Een transparant prijsbeleid is hierbij essentieel.

652 Kwaliteitsvolle zorg betekent ook een recht op zorg in het Nederlands

653 Praten over hoogwaardige gezondheidszorg waar de mens centraal staat, houdt ook in dat we het hebben
654 over zorg in de eigen taal. Het is fundamenteel dat wanneer je zorg nodig hebt, je die in je eigen taal kunt
655 ontvangen. Voor cd&v is het naleven van de taalwetgeving in de zorgsector daarom absoluut essentieel,
656 nog meer dan in andere domeinen.

657 Ondanks voortdurende inspanningen van de Vlaamse Gemeenschap, ervaren Nederlandstaligen nog te
658 vaak een tekort aan Nederlandstalige zorgverlening in de Brusselse ziekenhuizen en hulpdiensten, alsook
659 in de Vlaamse Rand. Het cruciale belang van duidelijke communicatie tussen zorgverstreker en patiënt
660 wordt soms te licht opgevat of zelfs genegeerd. Het niet respecteren van de taalwetgeving in de Brusselse
661 zorginstellingen wordt vaak toegeschreven aan het tekort aan personeel.

662 De noodzaak voor zorg in het Nederlands strekt zich uit verder dan Brussel en de omliggende regio en
663 geldt niet alleen voor instanties die onder de taalwetgeving vallen. De arbeidsmigratie en internationale
664 uitwisseling, vaak voorgesteld als oplossing voor personeelstekorten in de zorgsector, brengen
665 aanzienlijke (taal)uitdagingen met zich mee. Ook in deze context is het essentieel dat zowel
666 zorgverstrekkers als patiënten het Nederlands voldoende beheersen voor effectieve communicatie.

667 Daarnaast blijft het van groot belang om te onderzoeken wanneer de inzet van een sociaal tolk essentieel
668 is om kwalitatieve en veilige zorg te garanderen voor patiënten die extra taalondersteuning nodig hebben.

669 **Standpunten:**

- 670
- 671
- 672
- 673
- 674
- 675
- 676
- De taalwetgeving moet strikt nageleefd worden, met name in de publieke zorginstellingen, de erkende spoeddiensten en MUG-afdelingen van zowel private als universitaire ziekenhuizen.
  - In het tweetalige Brussels Hoofdstedelijk Gewest dient een constante Nederlandstalige service beschikbaar te zijn bij de huisartsenwachtposten.
  - We zijn van plan verder te investeren in de opleiding van zorgpersoneel door extra taalcursussen te bieden. Hierdoor kunnen zij communiceren in beide officiële talen, met een speciale nadruk op de noodhulpdiensten.

- 677
- 678
- 679
- 680
- 681
- 682
- 683
- We gaan de gegevens van alle klachten over het niet naleven van de tweetaligheid bij openbare ziekenhuizen centraliseren. Dit betreft de ombudsdiensten van de ziekenhuizen, het Vlaams Meldpunt Taalklachten en de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.
  - Het zorgaanbod dat nu door de Vlaamse Gemeenschap in Brussel wordt georganiseerd, is nog steeds de enige echte garantie voor Nederlandstalige hulpverlening. cd&v vindt dat de Vlaamse Gemeenschap daarom een actieve rol moet blijven spelen in de hoofdstad voor de Nederlandstalige patiënten en degenen die in het Nederlands behandeld willen worden.

684 Cultuursensitieve zorg

685 De samenleving verandert, ook de zorgsector. Diversiteit is tegenwoordig de standaard. Er zijn steeds
686 meer zorggebruikers met diverse achtergronden en datzelfde geldt voor het personeel. Organisaties
687 binnen de zorgsector worden uitgedaagd om te bepalen hoe zij het beste met deze toenemende diversiteit
688 kunnen omgaan. Diversiteit noodzaakt ons om na te denken over gelijkheid en verschillen, om
689 vooroordelen en sociale rechtvaardigheid onder de loep te nemen, om discriminatie en participatie te
690 overwegen, en om na te denken over privileges en het mogelijk loslaten daarvan. Diversiteit spoort ons
691 aan om echt te luisteren naar anderen, om verschillende meningen te respecteren, en ruimte te bieden
692 voor nuance en gelijkwaardigheid. Het erkennen en waarderen van zowel verschillen als overeenkomsten
693 is essentieel voor het verlenen van kwalitatief hoogstaande zorg.

694 Het valt op dat mensen met een migratieachtergrond vaak extra vragen stellen aan hulpverleners en te
695 maken kunnen krijgen met extra hindernissen. Deze belemmeringen zijn veelal te wijten aan de kwetsbare
696 positie van deze personen, die soms de taal niet voldoende beheersen, andere gewoontes hebben, of te
697 maken krijgen met discriminatie. Mensen met een migratieachtergrond vinden de weg binnen de Vlaamse
698 hulpverlening niet altijd even goed. Ze zijn vaak niet bekend met bepaalde diensten omdat deze in hun
699 land van herkomst niet bestaan of anders zijn georganiseerd. Daarnaast haken ze vaker vroegtijdig af in
700 het hulpverleningstraject. Aan de andere kant missen Vlaamse hulpverleners soms de interculturele
701 vaardigheden die nodig zijn om adequaat om te gaan met een divers en groeiend cliëntenbestand.

702 cd&v gelooft sterk in de kracht van cultuursensitieve zorg als oplossing. In de zorgsector is de
703 werkomgeving vaak een smeltkroes van culturen, onder zowel collega's als cliënten. Cultuursensitief
704 handelen stimuleert wederzijds respect en helpt discriminatie op de werkvloer tegen te gaan. Daarom is
705 het een uitstekend idee om te investeren in toegankelijke en cultuursensitieve zorg en hulpverlening.

706 **Standpunten:**

- 707
- 708
- 709
- 710
- 711
- 712
- 713
- 714
- 715
- 716
- 717
- De Vlaamse overheid blijft de nadruk leggen op bewustmaking en steunt vernieuwingsprojecten, educatie en de uitwisseling van kennis. Cultuursensitieve zorg is een vast onderdeel van het beleid gericht op kwaliteitszorg binnen de Vlaamse zorginstellingen.
  - Om de stem van cliënten en patiënten te versterken, is de inzet van 'brugfiguren' noodzakelijk. Dit zijn personen met een migratieachtergrond die al langer in België verblijven en vertrouwd zijn met de taal, cultuur en het gezondheidszorgsysteem.
  - De problemen gerelateerd aan tolkdiensten, vooral op het gebied van financiering en beschikbaarheid, moeten worden aangepakt. Daarnaast is het belangrijk om te blijven onderzoeken wanneer de inzet van een sociaal tolk essentieel is voor het bieden van kwaliteitsvolle en veilige zorg aan patiënten die taalondersteuning nodig hebben. Verder moet in de opleiding van zorgprofessionals voldoende aandacht zijn voor cultuursensitieve zorg.

718 **Kwaliteitsvolle en toegankelijke geestelijke gezondheidszorg**

719 De maatschappelijke impact van psychisch lijden wordt nog steeds onderschat. Geestelijke gezondheid is
720 één van de grootste maatschappelijke uitdagingen. Het is opvallend dat, ondanks de groeiende aandacht
721 voor geestelijke gezondheidsproblemen, het aantal gevallen van psychisch lijden niet afneemt. Dit vraagt
722 om een grondige bezinning over hoe we deze kwestie benaderen.

723 Financiering en organisatie

724 Voor cd&v is geestelijke gezondheidszorg niet enkel de verantwoordelijkheid van de geestelijke
725 gezondheidssector. Onze mentale gezondheid is nauw verbonden met de sociale, economische, fysieke
726 en culturele omgeving waarin we leven. Daarom is het essentieel dat alle beleidsdomeinen hier rekening
727 mee houden. Omdat geestelijke gezondheidsproblemen vaak samenhangen met of voortkomen uit andere
728 uitdagingen zoals werkloosheid, ontoereikende huisvesting, financiële stress en relationele problemen,
729 kunnen mensen alleen dan effectief geholpen worden als er aandacht is voor hun alomvattende
730 zorgbehoeften. Dit vraagt om een krachtige inzet en samenwerking met het welzijnswerk, dat kan bijdragen
731 op deze diverse levensgebieden vanuit een visie van geïntegreerde, doelgerichte zorg.

732 Het is van cruciaal belang dat mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen kunnen rekenen op
733 integrale en voortdurende zorg. Daarbij is het belangrijk dat ook mantelzorgers en het gezin betrokken
734 worden. Het traditionele model van één-op-één zorgverlening voldoet niet aan de complexe behoeften van
735 mensen met mentale gezondheidsproblemen. We moeten daarom dit model herzien en ons richten op
736 een meer gemeenschapsgerichte aanpak van geestelijke gezondheidszorg.

737 Het aanbod in de geestelijke gezondheidszorg sluit op dit moment niet voldoende aan op de behoeften,
738 met als resultaat lange wachtlijsten en het verergeren van problemen. Er is voornamelijk een tekort aan
739 laagdrempelige geestelijke gezondheidszorg die mensen in een vroeg stadium kan bijstaan en die de juiste
740 verbindingen legt met het welzijnswerk. Een geleidelijke verschuiving van residentiële naar ambulante,
741 gemeenschapsgerichte zorg is noodzakelijk. Dit zal de geestelijke gezondheidszorg toegankelijker en
742 sneller inzetbaar maken, en ook de effectiviteit verhogen. Dit vereist de juiste financiële middelen en een
743 betere benutting van diverse geestelijke gezondheidszorgberoepen die momenteel nog niet erkend
744 worden.

745 Door de conventie voor eerstelijnspsychologische zorg hebben meer mensen toegang gekregen tot
746 psychologische hulp. Desondanks blijven er veel onvervulde zorgbehoeften bestaan, en is er nog steeds
747 een aanzienlijke sociale ongelijkheid in het gebruik van geestelijke gezondheidszorg. Voor veel burgers is
748 het nog altijd te ingewikkeld om de juiste zorg te vinden en de kwaliteit van de aangeboden zorg is niet
749 altijd gewaarborgd.

750 De gespecialiseerde en residentiële geestelijke gezondheidszorg blijft een essentieel onderdeel van het
751 zorgspectrum. De hoogspecialistische zorg is momenteel te star georganiseerd, met duidelijke
752 scheidingen tussen de verschillende zorgniveaus zoals de eerstelijnszorg, psychiatrische ziekenhuizen,
753 verzorgingstehuizen, centra voor verslavingszorg, revalidatiecentra en beschut wonen. Dit terwijl juist
754 geestelijke gezondheidsproblemen dikwijls een cyclisch karakter hebben en patiënten daardoor soepel
755 tussen verschillende zorgvormen moeten kunnen navigeren. Mensen die terugkerende psychotische
756 episodes ervaren, hebben behoefte aan een toegankelijke en veilige omgeving waar ze snel terecht
757 kunnen bij het opkomen van een psychose. Een opname in een psychiatrisch ziekenhuis is daar niet altijd
758 de meest passende oplossing voor. Wij steunen daarom de oprichting van Soteria-huizen, waar mensen

759 met een psychose in een huiselijke omgeving opvang kunnen vinden, met gegarandeerde veiligheid en
760 professionele opvolging door een psychiater.

761 **Standpunten:**

- 762 • Het is belangrijk om psychisch lijden niet alleen als een individueel probleem te zien, maar ook als
763 iets dat verband houdt met de omgeving van de persoon die hulp nodig heeft. Daarom moeten we
764 meer aandacht besteden aan gemeenschapsgerichte geestelijke gezondheidszorg. Dit betekent
765 dat we bruggen moeten slaan tussen eerstelijnspsychologische zorg en welzijnswerk.
- 766 • Het budget voor geestelijke gezondheidszorg moet tegen 2030 stijgen naar 12% van het
767 gezondheidsbudget, zoals ook aanbevolen door de OESO.
- 768 • Het is essentieel om de klinisch seksuoloog en andere ondersteunende beroepen in de geestelijke
769 gezondheidszorg wettelijk te erkennen en hun taken duidelijk te definiëren. Psychiatrisch
770 thuisverpleegkundigen moeten ook worden erkend als zelfstandige zorgverleners en een
771 coördinerende rol kunnen spelen in het zorgteam rond de patiënt.
- 772 • We moeten de toegankelijkheid, doeltreffendheid en efficiëntie van de geestelijke
773 gezondheidszorg in zijn globaliteit in kaart brengen.
- 774 • Er is zowel sprake van overconsumptie als van onderconsumptie in de geestelijke
775 gezondheidszorg. Daarom is er sensibilisering nodig om het verschil tussen mentaal onwel-
776 bevinden en psychische of psychiatrische problemen te benadrukken, en om passende
777 hulpverlening te vinden.
- 778 • De netwerken geestelijke gezondheid moeten de bevoegdheid en de nodige ondersteuning krijgen
779 om op regionaal niveau zorgstrategische plannen te ontwikkelen. Op die manier kunnen de
780 behoeften van de bevolking aan geestelijke gezondheidszorg beter in kaart worden gebracht, los
781 van de afzonderlijke voorzieningen en structuren. Zowel de Vlaamse als de federale overheid
782 zouden deze zorgstrategische planning moeten gebruiken als basis voor investeringen in
783 geestelijke gezondheidszorg.
- 784 • De eerstelijnspsychologische zorg moet stevig worden verankerd met een uitbreiding van zowel
785 de financiering als het toepassingsgebied. Belangrijke voorwaarden hiervoor zijn het bereiken van
786 de meest kwetsbare groepen, nauwe samenwerking met huisartsen en lokale welzijnsactoren,
787 bijvoorbeeld via zorggraden en eerstelijnszones, en het bieden van ondersteuning en coaching aan
788 andere eerstelijnszorgverleners. Eerstelijnspsychologen moeten werken met aandacht voor de
789 specifieke context van de patiënt, wat ook gevolgen heeft voor het financieringssysteem.
- 790 • Het is belangrijk dat ziekenhuisnormen flexibeler worden toegepast voor de opname van mensen
791 met psychotische episoden, zodat zij op een toegankelijke manier kunnen worden verzorgd in een
792 huiselijke omgeving.
- 793 • Geestelijke gezondheidsproblemen bij ouderen verdienen meer aandacht, met een apart
794 zorgtraject voor mensen met dementie of jongdementie.
- 795 • Om de kwaliteit van de geestelijke gezondheidszorg te waarborgen, zijn monitoring en
796 kwaliteitskaders nodig voor alle sectoren.
- 797 • We blijven investeren in onderzoek, preventie en ketenzorg om zelfdoding terug te dringen.

798 Gelijkberechtiging van somatische en psychische aandoeningen

799 Er bestaat een systematische ongelijkheid in de bescherming en ondersteuning die mensen ontvangen
800 wanneer ze lijden aan een fysieke aandoening vergeleken met een psychische aandoening. Dit strekt zich
801 uit van de tegemoetkomingen waar ze recht op hebben, tot discriminatie bij verzekeringen en toegang tot
802 essentiële medicijnen. Het gebruik van psychofarmaca kan een aanzienlijk verschil maken voor mensen

803 met geestelijke gezondheidsproblemen en hun levenskwaliteit aanzienlijk verbeteren. Echter, omdat
804 psychofarmaca voor sommige patiënten erg duur zijn, hebben zij niet altijd toegang tot deze
805 behandelingen. Dit betekent niet dat we het gebruik van psychofarmaca willen aanmoedigen. Integendeel,
806 er bestaat een risico op verslaving en afhankelijkheid, dus het is belangrijk om juist in te zetten op een
807 rationeel gebruik ervan.

808 **Standpunten:**

- 809 • Het forfait voor personen met een chronische aandoening moet worden uitgebreid naar mensen
810 met ernstige psychiatrische aandoeningen.
- 811 • Discriminatie in verzekeringen moet worden aangepakt en het recht om vergeten te worden moet
812 worden uitgebreid tot psychische aandoeningen.
- 813 • Het gebruik van psychofarmaca moet altijd gepaard gaan met psychotherapeutische begeleiding.
814 Indien nodig moeten psychofarmaca voor patiënten even betaalbaar zijn als medicatie voor
815 lichamelijke aandoeningen.
- 816 • Voor verslavingsgevoelige medicatie zoals slaap- en kalmeermiddelen (benzodiazepines) en
817 opioïden moeten artsen enkel het aantal tabletten kunnen voorschrijven dat nodig is voor de
818 geplande behandelperiode, in plaats van vaak te grote verpakkingen.

819 Geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren

820 Net zoals bij volwassenen rust de verantwoordelijkheid voor het psychisch welzijn van kinderen en
821 jongeren niet alleen bij de geestelijke gezondheidszorg. We moeten meer aandacht besteden aan de
822 invloed van omgevingsfactoren en maatschappelijke ontwikkelingen op het mentale welzijn van jongeren,
823 zoals het gebruik van sociale media, individualisering, veranderende opvattingen over zingeving,
824 pessimisme over de toekomst, angst door klimaatproblemen en oorlog, schoolstress, een voortdurende
825 stroom van negatieve mediaberichten, complexere gezinsdynamieken, enzovoort. Sinds de coronacrisis
826 is de vraag naar hulp voor kinderen en jongeren sterk gestegen, maar er lijkt voorlopig geen verandering
827 in zicht te zijn. Hoewel het aanbod in de hulpverlening is uitgebreid, zijn de wachtlijsten ook langer
828 geworden. De kernvraag is hoe we de vraag naar geestelijke gezondheidszorg kunnen verminderen, en
829 dat vraagt om een brede aanpak die niet alleen vanuit de geestelijke gezondheidszorg komt.

830 Het is van cruciaal belang om tijdig in te grijpen bij psychische problemen bij kinderen en jongeren, nog
831 meer dan bij volwassenen. Ontwikkelingsstoornissen zoals autismespectrumstoornis en ADHD kunnen al
832 op zeer jonge leeftijd tot uiting komen. Een derde van alle psychologische klachten ontstaat vóór de leeftijd
833 van 14 jaar, en de helft ervan ontstaat vóór de leeftijd van 18 jaar. Door te focussen op de geestelijke
834 gezondheid en veerkracht van jongeren en kinderen kunnen we op lange termijn aanzienlijke
835 gezondheidsvoordelen behalen.

836 Tegenwoordig bestaan er tal van diverse initiatieven, vaak voortkomend uit verschillende
837 overheidsopdrachten. Echter, zowel ouders als jongeren moeten vaak zelf veel moeite doen om te
838 achterhalen waar ze met hun hulpvraag terecht kunnen, en ze belanden vaak op verschillende wachtlijsten
839 bij verschillende instanties. Dit proces moet gestroomlijnder worden, zodat mensen sneller de juiste hulp
840 op de juiste plek kunnen vinden.

841 **Standpunten:**

- 842 • De kwetsbaarheid van zeer jonge kinderen op psychisch gebied wordt nog te vaak over het hoofd
843 gezien. Het geestelijke gezondheidszorgbeleid moet hier meer aandacht aan besteden, vooral in
844 het kader van de eerste 1000 dagen van een kind.
- 845 • Psychologische ondersteuning kan toegankelijk worden gemaakt via de Centra voor
846 Leerlingenbegeleiding (CLB), die op hun beurt kunnen samenwerken met verschillende
847 organisaties zoals CAW en eerstelijnspsychologen. Met de toename van het aantal betrokken
848 partijen moet worden gewaakt voor versnippering van het aanbod en moet duidelijk zijn wie
849 verantwoordelijk is voor welke vragen met betrekking tot welzijn.
- 850 • De capaciteit van telefonische en digitale hulpkanalen voor jongeren moet worden gemonitord,
851 zodat ze indien nodig tijdig versterkt kunnen worden.
- 852 • Om kinderen en jongeren snel naar de juiste zorg te leiden, moeten regionale oriëntatiepunten
853 worden opgezet met gedeelde wachtlijsten. Op deze manier kunnen patiënten gericht worden
854 doorverwezen, wordt voorkomen dat ze op meerdere wachtlijsten belanden, en kunnen ze worden
855 ondersteund terwijl ze wachten op geschikte hulp. Dit moet zowel eerstelijns- als tweedelijnszorg
856 samenbrengen.
- 857 • Om vroegtijdig in te grijpen bij psychische problemen moeten initiatieven worden gesteund die
858 nauw aansluiten bij de leefwereld van jongeren en die bewezen hebben zeer toegankelijk te zijn.
859 De uitbreiding van de Overkophuizen is hier een goed voorbeeld van. Ook de TEJO-huizen zijn
860 een voorbeeld van laagdrempelige hulpverlening die is ontstaan uit vrijwillige initiatieven.
- 861 • Het aanbod aan gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren is
862 momenteel te beperkt en moet worden uitgebreid.
- 863 • Bij de overgang van geestelijke gezondheidszorg voor jongeren naar volwassenenzorg moet de
864 continuïteit van de zorg gewaarborgd zijn. Jongeren die 18 jaar worden mogen niet automatisch
865 en zonder begeleiding worden doorverwezen naar het volwassenenzorgsysteem. Er moet worden
866 gewerkt aan een specifiek aanbod voor patiënten in de transitieleeftijd.

867 **Betaalbare en toegankelijke somatische gezondheidszorg**

868 Wie zorg nodig heeft, moet die ook kunnen krijgen. Daarom moet zorg betaalbaar zijn en beschikbaar
869 binnen een redelijke termijn en afstand.

870 Betaalbaarheid van de zorg voor de patiënt

871 Meer dan 200 000 Belgische gezinnen stellen zorg uit vanwege een gebrek aan financiële middelen. Voor
872 cd&v moet iedereen die zorg nodig heeft, ongeacht zijn financiële situatie, toegang hebben tot de nodige
873 zorg. Hierbij moet speciale aandacht worden besteed aan de financiële toegankelijkheid van zorg voor
874 mensen met chronische ziekten, inclusief mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen, en mensen
875 met een handicap.

876 De maximumfactuur regelt dat de uitgaven voor medische zorg binnen bepaalde grenzen blijven. Echter,
877 we merken op dat sommige kosten hierbij niet volledig worden meegerekend, waardoor de kosten voor de
878 patiënt nog steeds aanzienlijk kunnen zijn. Een voorbeeld hiervan zijn de kosten voor een opname in een
879 psychiatrisch ziekenhuis, die slechts voor één jaar worden meegerekend.

880 Mensen met een laag inkomen hebben bovendien het recht op het statuut van verhoogde
881 tegemoetkoming, wat onder meer toegang geeft tot lager remgeld. Vandaag zijn er echter nog heel veel
882 gezinnen die net niet binnen deze inkomensgrens vallen en toch moeite hebben om hun medische kosten

883 te betalen. We trekken de inkomensgrens op en werken met inkomensschijven in plaats van een
884 inkomensplafond. We sluiten oneigenlijk gebruik uit.

885 Er bestaan momenteel aanzienlijke ongelijkheden in de terugbetaling van medische hulpmiddelen en
886 tandzorg, afhankelijk van de leeftijd van de patiënt. Op een bepaalde leeftijd kunnen mensen minder of
887 zelfs helemaal geen terugbetaling meer krijgen. Als er een onderscheid wordt gemaakt in de terugbetaling
888 op basis van leeftijd, vinden wij dat dit altijd duidelijk gerechtvaardigd moet zijn. Momenteel is dit
889 onvoldoende het geval bij medische hulpmiddelen en tandzorg. Ook de uitsluiting van kinderen met
890 autisme of met een IQ lager dan 86 voor de terugbetaling van logopedische verstrekkingen moet worden
891 herbekeken.

892 Hoewel er de afgelopen jaren enkele belangrijke stappen zijn gezet om anticonceptie financieel
893 toegankelijker te maken, blijkt dat met name langdurige anticonceptiemethoden zoals het spiraaltje nog
894 steeds te duur zijn voor veel vrouwen, omdat de kosten in één keer moeten worden betaald. Bovendien
895 rust de verantwoordelijkheid, zowel financieel als psychologisch, vaak nog steeds voornamelijk op de
896 vrouw, terwijl dit eigenlijk een gedeelde verantwoordelijkheid zou moeten zijn. Het is ook belangrijk om de
897 betaalbaarheid van anticonceptie voor mannen te verbeteren.

898 **Standpunten:**

- 899 • Het chronisch statuut en chronisch forfait moeten verder worden verruimd naar personen met een
900 ernstige psychiatrische aandoening, want vandaag bestaan er nog drempels die ervoor zorgen
901 dat amper 31% van deze doelgroep een beroep kan doen op het statuut.
- 902 • De derdebetalersregeling moet verplicht worden bij huisarts, tandarts, kinesist en logopedist. Door
903 het systeem van elektronisch voorschrijven en attesteren moet daarom uitgebreid worden naar
904 alle gezondheidszorgberoepen.
- 905 • Om toegang tot de zorg voor iedereen te garanderen, zetten we in op een verdere uitbouw van de
906 maximumfactuur. De combinatie van derdebetalersregeling en maximumfactuur maakt dat de
907 middelen terechtkomen waar ze het meest nodig zijn.
- 908 • We trekken de inkomensgrens van de verhoogde tegemoetkoming op en werken met
909 inkomensschijven in plaats van een inkomensplafond.
- 910 • Ereloonsupplementen beperken de betaalbaarheid van gezondheidszorg. Daarom moeten alle
911 zorgverleners zich volledig conventioneren. Deconventionering moet de uitzondering worden.
912 Voor wie toch nog ereloonsupplementen kan aanrekenen, moet gewerkt worden met een
913 plafonnering.
- 914 • De regel dat patiënten 25% minder krijgen terugbetaald wanneer ze gebruik maken van een niet-
915 geconventioneerde kinesist, vroedvrouw of paramedicus, moet worden afgeschaft. Een patiënt
916 mag niet gestraft worden voor de keuze van de zorgverlener om zich al dan niet te conventioneren.
- 917 • We moeten de ongerechtvaardigde verschillen in terugbetaling van medische hulpmiddelen als
918 hoorapparaten en tandzorg op basis van leeftijdsgrenzen wegwerken.
- 919 • We betalen langdurige anticonceptie zoals het spiraaltje voor alle vrouwen, ongeacht hun leeftijd,
920 terug. Ook voor niet langdurige anticonceptie trekken we de leeftijdsgrens voor de
921 tegemoetkoming op van 25 naar 35 jaar, dit om de volledige keuzevrijheid te garanderen. Ook
922 voor mannen moet anticonceptie betaalbaarder worden. Daarbij denken we aan een
923 tegemoetkoming in de prijs van condooms die via de apotheek worden aangekocht.
- 924 • De betaalbaarheid van vruchtbaarheidsbehandelingen moet herbekeken worden zodat mensen
925 die bewust kiezen voor een kind, hier niet financieel voor worden gestraft.

- 926 • De kosten voor opname in een psychiatrisch ziekenhuis zouden moeten worden meegenomen
927 gedurende twee jaar bij de berekening van de maximumfactuur, in plaats van slechts één jaar.
928 Bovendien zouden ook de kosten voor ziekenvervoer tussen ziekenhuizen hierin moeten worden
929 opgenomen.

930 De Vlaamse Sociale Bescherming

931 De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) heeft als doel de kosten voor langdurige zorg en ondersteuning
932 te verlichten en geïntegreerde zorg op maat mogelijk te maken. Met de overdracht van bevoegdheden
933 voor zorg en gezondheid naar Vlaanderen tijdens de zesde staats hervorming, zijn verschillende sectoren
934 geleidelijk aan onder de VSB gebracht. Dit om versnippering tegen te gaan, het aanbod op elkaar af te
935 stemmen en uiteindelijk echt geïntegreerde zorg te bevorderen. Op dit moment worden onder andere
936 residentiële ouderenzorg, initiatieven voor beschut wonen, mobiliteitshulpmiddelen, palliatieve
937 verzorgingsteams, psychiatrische verzorgingstehuizen en revalidatiecentra al gefinancierd vanuit de VSB.
938 Het is ook de bedoeling om thuiszorg en centra voor geestelijke gezondheidszorg onder de VSB te laten
939 vallen. Op deze manier kan het Vlaamse gezondheidsbudget efficiënter worden besteed en beter worden
940 afgestemd op de echte behoeften. Dit bevordert samenwerking en integratie tussen verschillende
941 sectoren.

942 Voor mensen met langdurige en complexe zorg- en ondersteuningsbehoeften is het van groot belang dat
943 ze op een eenvoudige manier de hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Het is niet gunstig
944 voor hen om bij verschillende zorgaanbieders aan te kloppen en meerdere keren hun behoeften te moeten
945 uitleggen om hun rechten te kunnen uitoefenen. Daarom is er behoefte aan één centraal zorgloket, één
946 uniforme inschalingsprocedure en automatische toekenning van rechten. Met de Vlaamse Sociale
947 Bescherming (VSB) streven we naar deze aanpak, waarbij een geïntegreerd zorg- en
948 ondersteuningsaanbod wordt geboden ter vervanging van een versnipperd zorglandschap.

949 Daarnaast biedt de VSB financiële ondersteuning voor mensen met langdurige zorg- en
950 ondersteuningsbehoeften door middel van verschillende zorgbudgetten. Deze budgetten kunnen vrij
951 worden ingezet, bijvoorbeeld voor thuiszorg, vergoedingen voor mantelzorgers, of betalingen aan
952 woonzorgcentra. We willen deze zorgbudgetten nog effectiever inzetten om mensen met zorgbehoeften
953 te helpen bij het betalen van extra kosten.

954 Hoewel aansluiting bij de Vlaamse Sociale Bescherming verplicht is voor inwoners van het Vlaams
955 Gewest, kunnen Brusselaars er vrijwillig voor kiezen om aan te sluiten tegen dezelfde tarieven als de
956 inwoners van het Vlaams Gewest. Het is vanzelfsprekend dat zij dan ook recht hebben op een gelijke
957 dienstverlening en toegang tot de zorgbudgetten, wat momenteel niet altijd het geval is.

958 **Standpunten:**

- 959 • De twee aparte zorgbudgetten van de Vlaamse Sociale Bescherming (zorgbudget voor zwaar
960 zorgbehoevenden en zorgbudget voor ouderen met een zorgnood) moeten we samenvoegen tot
961 één zorgbudget, dat afhankelijk is van de zorgzwaarte en het inkomen.
- 962 • De inkomensgrenzen voor het vaststellen van het zorgbudget moeten worden herzien, zodat zelfs
963 mensen met een gemiddeld pensioen zich de zorg kunnen blijven veroorloven. Het is ook
964 belangrijk dat de inkomensbepaling eerlijk gebeurt, waarbij ook inkomsten uit vermogen (zoals
965 vastgoed en spaargeld) worden meegenomen.
- 966 • Het zorg- en ondersteuningsaanbod moet voldoen aan de werkelijke en veranderende behoeften
967 en zorgprognoses, zodat de hulp aan de groeiende groep oudere zorgbehoevenden in de

- 968 toekomst kan worden gehandhaafd. Dit zal extra budgettaire middelen voor de Vlaamse Sociale
969 Bescherming (VSB) vereisen.
- 970 • Om een betere zorgplanning mogelijk te maken moeten we werken met één uniform
971 inschalingsinstrument. Daarvoor moet de BelRAI (Belgische evaluatiemethode voor
972 zorgbehoeften en planning) verder uitgerold worden naar de zorgsectoren waar het vandaag nog
973 niet van toepassing is. Dat moet op interfederaal niveau gebeuren, zodat de
974 integratietegemoetkoming voor personen met een handicap op dezelfde manier kan ingeschaald
975 worden.
  - 976 • De premie die toegang geeft tot de VSB moet meer gedifferentieerd, worden rekening houdend
977 met de financiële draagkracht van mensen.
  - 978 • Binnen de Vlaamse Sociale Bescherming krijgen aangesloten Brusselaars, die evenveel betalen
979 als de inwoners van het Vlaamse gewest, toegang tot dezelfde rechten, een vergelijkbaar pakket
980 en voldoende toegang tot de zorgbudgetten.

981 Betaalbare residentiële ouderenzorg

982 Wanneer permanente zorg nodig is, is een verblijf in een woonzorgcentrum vaak de beste optie. Echter,
983 de betaalbaarheid hiervan staat onder druk vanwege sterk gestegen dagprijzen als gevolg van inflatie.
984 cd&v zet in op drie pijlers voor de betaalbaarheid van woonzorgcentra. Ten eerste, de versterking van het
985 inkomen, waaronder de zorgbudgetten van de Vlaamse Sociale Bescherming. Ten tweede, een betere
986 financiering van de zorg door de overheid, zodat bewoners geen eigen bijdrage hoeven te leveren. Ten
987 derde, de controle van de dagprijs, met absolute transparantie over de opbouw ervan, zodat de overheid
988 strikter kan controleren dat middelen bestemd voor zorg daadwerkelijk daarvoor worden gebruikt.

989 **Standpunten:**

- 990 • Strenger optreden tegen woonzorgcentra die geld onterecht doorsluizen naar achterliggende
991 structuren is noodzakelijk. Ook moeten management fees en overhead kosten in verhouding staan
992 tot geleverde diensten en beheerskosten.
- 993 • Bewoners van woonzorgcentra verdienen volledige transparantie over de factuur, met een helder
994 onderscheid tussen zorg-, woon-, leef- en beheerskosten. Deze zorgkosten dienen volledig gedekt
995 te worden door de Vlaamse overheid, waarbij personeelsnormen aangepast moeten zijn aan de
996 feitelijke zorgzwaarte.
- 997 • Personeelsnormen dienen geactualiseerd te worden om de toegenomen zorgzwaarte van
998 bewoners te reflecteren. De overheid moet instaan voor financiering van de zorgcomponent op
999 basis van de zorgzwaarte van elke bewoner.

1000 Toegankelijkheid buiten de reguliere uren en bij urgentie

1001 Het is essentieel dat mensen met zorgbehoeften ook 's nachts, in het weekend en tijdens feestdagen snel
1002 geholpen kunnen worden. Daarom moet een gespecialiseerde medische triage-operator beschikbaar zijn
1003 om hen door te verwijzen naar de juiste hulpverlener. Zelfs 's avonds moeten huisartsenwachtposten
1004 bereikbaar zijn, wat vooral in dunbevolkte gebieden een uitdaging kan zijn. De functionele
1005 samenwerkingsverbanden die tegen begin 2025 moeten worden opgezet, moeten op lokaal niveau de
1006 juiste beslissingen kunnen nemen om zorgnood in de buurt te waarborgen, zonder het risico van financiële
1007 straffen. Dit alles moet worden ingebed in een alomvattend plan voor dringende medische hulpverlening.

1008 **Standpunten:**

- 1009 • Het centraal telefoonnummer 1733 moet verder worden uitgerold zodat mensen met een zorgnood
- 1010 ook buiten de reguliere uren kunnen geholpen worden.
- 1011 • Huisartsenwachtposten moet ook buiten de reguliere uren bereikbaar zijn, ook in dunbevolkte
- 1012 gebieden.
- 1013 • Ook voor dringende tandheelkundige zorg moet er permanentie buiten de reguliere uren zijn.
- 1014 • De MUG-heli is een belangrijke schakel in dringend medisch vervoer. Er moet correcte en
- 1015 structurele financiering worden voorzien om deze dienst te garanderen.
- 1016 • Het PIT (paramedisch interventieteam) kan het meest kwalitatief en het makkelijkst georganiseerd
- 1017 worden via de ziekenhuizen. Daarom moet het PIT erkend worden als een ziekenhuisfunctie en
- 1018 ook zo ingeschreven worden in de Wet op de Ziekenhuizen.

1019 **Beschikbaarheid van zorgverstrekkers en hulpverleners**

1020 Er is een gebrek aan professionele zorgverleners in alle sectoren van zorg en welzijn. Dit leidt ertoe dat
1021 sommige ziekenhuizen, woonzorgcentra en andere zorgvoorzieningen hun diensten moeten beperken
1022 vanwege het personeelstekort. Dit resulteert in een toename van de werkdruk voor het personeel, wat op
1023 zijn beurt leidt tot meer uitval. Het hebben van voldoende personeel is een essentiële voorwaarde om de
1024 beschikbaarheid en kwaliteit van zorg en ondersteuning te waarborgen.

1025 Aantrekkelijke loopbanen in de zorg- en welzijnssector

1026 We moeten sterker inzetten op de kwaliteit van werk in de zorgsector. Dit gaat niet alleen over salaris,
1027 maar ook over hoe tevreden mensen zijn met hun baan. Dit hangt grotendeels af van de organisatie van
1028 de zorg op de werkvloer, carrièremogelijkheden, leiderschap en de mogelijkheid om in multidisciplinaire
1029 teams te werken. Vooral aan het begin van hun carrière verlaten veel mensen de zorgsector.
1030 Voorzieningen hebben vaak te weinig middelen om goede begeleiding te bieden aan nieuwkomers.
1031 Daarom pleiten we voor meer mentoren en jobcoaches voor nieuwe medewerkers. We vragen ook meer
1032 aandacht en maatregelen om het mentale welzijn van zorgpersoneel te waarborgen.

1033 Binnen de zorg- en welzijnssector is het belangrijk dat er meer in interdisciplinaire teams wordt
1034 samengewerkt, vooral bij mensen met complexe en uiteenlopende zorgbehoeften. Deze teams moeten
1035 ruim zijn en verschillende zorg- en welzijnsprofessionals omvatten, zoals verpleegkundigen,
1036 maatschappelijk werkers, huisartsen, gezinshelpers, enzovoort. In dit team moeten hiërarchieën kunnen
1037 worden doorbroken en moet er flexibel worden gewerkt vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid. Op
1038 deze manier kunnen teamleden meer verantwoordelijkheid op zich nemen en meer voldoening uit hun
1039 werk halen.

1040 Het is belangrijk dat mensen de kans krijgen om te groeien in hun job. Daarom moeten ze gedurende hun
1041 loopbaan nieuwe vaardigheden kunnen leren en deze kunnen gebruiken om nieuwe
1042 verantwoordelijkheden op zich te nemen in de zorg. Echter, de Wet betreffende de Uitoefening van de
1043 Gezondheidszorgberoepen legt strikte diplomavereisten en erkenningen vast voor het uitvoeren van
1044 bepaalde zorgtaken, waardoor er weinig ruimte is om ervaring en vaardigheden in overweging te nemen.
1045 Wij geloven in gestructureerde zorgteams en het gebruik van een portfolio voor zorgverleners om hun
1046 bekwaamheden en talenten beter te benutten.

1047 Er is een groeiende trend van het inzetten van verpleeg- en zorgkundigen via 'project sourcing',
1048 voornamelijk vanwege de personeelstekorten. Dit leidt tot een commercialisering van zorgberoepen, wat

1049 voor voorzieningen aanzienlijk duurder is dan het in dienst nemen van personeel. Deze aanpak is echter
1050 niet duurzaam, omdat er zo minder middelen beschikbaar blijven voor de zorg en omdat het negatieve
1051 gevolgen heeft voor de zorgplanning op de werkvloer. We geloven dat we deze trend kunnen tegengaan
1052 door te zorgen voor een competitieve verloning en door te investeren in aantrekkelijke
1053 carrièremogelijkheden in de zorgsector.

1054 Werken in de zorg- en welzijnssector verdient waardering. Het loonverschil tussen voltijds en deeltijds
1055 werken moet voldoende groot zijn. Het sociaal akkoord VIA6 loopt af in 2025, en er moet een nieuw
1056 akkoord worden onderhandeld, zowel op Vlaams als federaal niveau. Het is essentieel dat deze akkoorden
1057 op elkaar worden afgestemd om te voorkomen dat zorg- en welzijnsvoorzieningen met elkaar concurreren.
1058 Momenteel vallen sommige voorzieningen onder federale bevoegdheid, terwijl andere onder de deelstaten
1059 vallen. Gecoördineerd optreden van de financierende overheden is strategisch noodzakelijk.

1060 Veel zorgwerkers werken deeltijds, soms uit eigen keuze, soms omdat ze geen voltijds contract krijgen.
1061 De regelgeving verplicht werkgevers om vacatures eerst aan deeltijdse werknemers aan te bieden die
1062 willen uitbreiden naar voltijds. Het is cruciaal dat deze regels bekend zijn en worden nageleefd. Mensen
1063 die voltijds willen werken, moeten die kans krijgen. 'Gedeeld werkgeverschap', waarbij werknemers op
1064 verschillende plekken binnen één contract kunnen werken, kan een oplossing zijn. Dit kan ook voldoen
1065 aan de behoefte van werknemers aan meer variatie. Werkgeversgroeperingen binnen
1066 ziekenhuisnetwerken kunnen bijvoorbeeld zorgpersoneel in meerdere ziekenhuizen inzetten.
1067 Intersectorale samenwerking moet ook worden overwogen.

1068 De toenemende agressie tegen zorgaanbieders baart ons zorgen. Het is essentieel om een cultuur van
1069 respect te creëren en proactieve maatregelen te implementeren om de veiligheid en het welzijn van
1070 zorgverleners te waarborgen.

1071 **Standpunten:**

- 1072
- 1073 • Er moet kunnen worden gewerkt in interdisciplinaire teams rondom een patiënt, waar verschillende
1074 zorg- en welzijnsactoren flexibel samenwerken om aan de noden van de patiënt te voldoen.
1075 ALIVIA, het digitale zorg- en ondersteuningsplan dat Vlaanderen momenteel ontwikkelt, moet
1076 volledig worden uitgerold over heel Vlaanderen.
  - 1077 • Een aanpassing van de Wet betreffende de Uitoefening van de Gezondheidszorgberoepen moet
1078 meer flexibiliteit mogelijk maken in de organisatie van de zorg. Een eerste stap is de implementatie
1079 van het gestructureerd zorgteam, waarbij handelingen kunnen worden gedelegeerd door de
1080 verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg aan andere teamleden, rekening houdend
1081 met hun opleiding en bekwaamheden.
  - 1082 • Leren op de werkvloer wordt momenteel onvoldoende gewaardeerd. Een aanpassing van de
1083 regelgeving, met de operationalisering van het portfolio als instrument voor het bijhouden van
1084 bekwaamheden, moet ervoor zorgen dat alle mensen met de nodige competenties kunnen worden
1085 ingezet. Hierbij moeten ook 'micro degrees' worden geïntroduceerd.
  - 1086 • Het behouden van het volwaardige profiel van de basisverpleegkundige (HBO5), die zelfstandig
1087 zorgtaken kan uitvoeren, is van essentieel belang. We zijn tegen de onderwaardering van dit
1088 profiel, zoals sommige partijen vandaag bepleiten.
  - 1089 • We moeten de oneigenlijke inzet van projectsourcing in de zorg aanpakken.
  - 1090 • Innovatieve arbeidsorganisatie kan zorgen voor oplossingen voor het onvrijwillige deeltijds werk
1091 en voor meer afwisseling en variatie voor werknemers die daar nood aan hebben. Via gedeeld
werkgeverschap kunnen sectoren onderling personeel uitwisselen tegen een gewone loonkost.

- 1092 • Zowel Vlaams als federaal moet er een nieuw sociaal akkoord komen, zonder concurrentie tussen
1093 beide niveau's.
1094 • We moeten sterker inzetten op de preventie van agressie tegen zorgpersoneel, door
1095 sensibilisering en sanctionering.

1096 Kwaliteitsvolle opleidingen en stages

1097 De opleidingen die voorbereiden op een baan in de zorg moeten van uitstekende kwaliteit zijn. Op het
1098 gebied van stages blijven echter veel kansen onbenut. Stages zouden studenten juist moeten motiveren
1099 om in de zorg te gaan werken. Door een gebrek aan begeleiding haken sommige studenten echter af of
1100 kiezen ze na hun opleiding meteen voor iets anders.

1101 Veel mensen besluiten later in hun leven om in de zorg te gaan werken. Hun elders verworven
1102 competenties moeten erkend worden. Naast het aantrekken van jonge studenten blijven we ook investeren
1103 in zij-instroom en opleiding op de werkvloer.

1104 Hoewel we niet principieel tegen arbeidsmigratie en internationale uitwisseling zijn, beschouwen we dit
1105 niet als de enige oplossing voor het personeelstekort in de zorg. Het is in de eerste plaats belangrijk dat
1106 goede zorg altijd beschikbaar is in het Nederlands. Bovendien brengt arbeidsmigratie een reeks andere
1107 uitdagingen met zich mee, zoals huisvesting, gezinshereniging en integratie, die niet uitsluitend door
1108 werkgevers kunnen worden opgevangen. De eisen voor een kwalitatieve opleiding moeten ook gelden
1109 voor zorgverleners met een buitenlands diploma. Het is belangrijk om te onderzoeken of er een beter
1110 systeem kan worden opgezet om de kwaliteit van deze diploma's te waarborgen, waarbij de
1111 Erkeningscommissie mogelijk meer autonomie moet krijgen.

1112 **Standpunten:**

- 1113 • Onderwijsinstellingen en werkgevers moeten samen werk maken van goede stages in de
1114 verschillende sectoren van zorg en welzijn.
1115 • Er moet een structurele onkostenvergoeding komen voor de contractstage in het vierde jaar van
1116 de verpleegkundeopleiding, zonder het studentenstatuut aan te tasten .
1117 • Arbeidsmigratie en internationale uitwisseling voor zorgberoepen moeten onder strikte
1118 voorwaarden en met de nodige voorzichtigheid worden toegestaan. Voor cd&v is het essentieel
1119 dat arbeidsmigranten verplicht worden om in te burgeren. Goede communicatie tussen
1120 zorgverleners en patiënten is van vitaal belang, daarom moet taalkennis een vereiste worden voor
1121 alle medische zorgberoepen. Alleen degenen die de taal van de regio beheersen, mogen het
1122 beroep uitoefenen. Het werven van grote aantallen mensen uit het buitenland is uitgesloten.
1123 • Ook bij buitenlandse diploma's moet de opleiding garant staan voor hoogwaardige zorgverlening.
1124 De Erkeningscommissie moet haar procedures voor de erkenning van buitenlandse diploma's
1125 herzien om een betere kwaliteitsborging te waarborgen.

1126 (Huis)artsentekorten

1127 Het aantal gemeenten zonder voldoende huisartsen blijft stabiel of daalt langzaam, terwijl een groot aantal
1128 huisartsen de komende jaren met pensioen zal gaan. Signalen over patiëntenstops en wachtlijsten bij
1129 huisartsen nemen toe, waardoor burgers moeite hebben om een huisarts te vinden, vooral in hun eigen
1130 regio. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de eerstelijnszorg, maar ook voor spoeddiensten en
1131 ziekenhuizen.

1132 Het is van essentieel belang dat de toegankelijkheid van huisartsenzorg gewaarborgd blijft, zowel op korte
1133 als lange termijn. Dit vereist concrete oplossingen om huisartsen te ondersteunen, zodat ze hun werk op
1134 een levensvatbare manier kunnen blijven doen zonder overmatige administratieve lasten en met een
1135 goede balans tussen werk en privé. Tegelijkertijd moeten patiënten binnen redelijke termijn en afstand een
1136 huisarts kunnen vinden, ongeacht hun locatie. Speciale aandacht moet worden besteed aan risicozones,
1137 zoals landelijke en grensgebieden. De huidige medische planning houdt onvoldoende rekening met
1138 regionale behoeften. Daarom pleiten we voor het stopzetten van de federale quota voor het aantal op te
1139 leiden artsen.

1140 Op dit moment kunnen verschillende adviesorganen, elk vertegenwoordigd door specifieke
1141 beroepsgroepen of disciplines, advies geven aan de FOD Volksgezondheid over de kwaliteit, veiligheid en
1142 uitvoering van zorg. Dit leidt echter niet altijd tot gebalanceerde adviezen die de hele zorgsector en de
1143 patiënten ten goede komen. Daarom is er behoefte aan een hervorming van deze adviesorganen.

1144 **Standpunten:**

- 1145 • In het licht van het huisartsentekort dat ook de komende jaren zal aanhouden, stellen we voor om
1146 de federale quota stop te zetten zodat de gemeenschappen zelf (in overleg met de universiteiten)
1147 kunnen bepalen hoeveel studenten er met de studie geneeskunde kunnen starten. We behouden
1148 hierbij wel het principe van het numerus fixus-ingangsexamen, waarbij enkel de best
1149 gerangschikte studenten mogen starten.
- 1150 • De administratieve lasten van huisartsen moeten drastisch worden ingeperkt door een rationeler
1151 gebruik van formulieren en attesten. We denken daarbij aan de afschaffing van het ziektebriefje
1152 voor de eerste drie dagen arbeidsongeschiktheid (tot drie keer per jaar), en een uniformisering
1153 van verschillende (geschikheids)attesten die worden gevraagd door werkgevers en
1154 ziekenfondsen.
- 1155 • Huisartsen moeten beter worden ondersteund door de uitrol van brede huisartsenpraktijken,
1156 waarbij ondersteunende profielen en verpleegkundigen worden ingeschakeld, o.a. voor de
1157 opvolging van chronische patiënten.
- 1158 • Tijdens de stageperiode moeten er meer opleidingsplaatsen beschikbaar zijn in huisarts-arme en
1159 rurale zones, omdat deze stageperiode cruciaal is voor de latere keuze van vestigingsplaats.
- 1160 • Ook voor buitenlandse studenten moeten er quota zijn. Volgens ons zijn er objectieve redenen om
1161 het aantal buitenlandse studenten te beperken, namelijk om het aantal (huis)artsen, waarvan er
1162 momenteel een tekort heerst, in België op peil te kunnen houden. Anders riskeren we grote
1163 nadelige effecten op de toegankelijkheid van de eerstelijnszorg en volksgezondheid in het
1164 algemeen.
- 1165 • We moeten een monitoringssysteem implementeren om nauwlettend in de gaten te houden waar
1166 veel artsen in een eenmanspraktijk actief zijn en waar veel huisartsen binnenkort met pensioen
1167 zullen gaan, om mogelijke tekorten te identificeren.
- 1168 • We stellen voor om het concept van satellietpraktijken toe te passen, waarbij een
1169 huisartsenpraktijk vestigingen kan openen in meerdere gemeenten om de huisartsgeneeskunde
1170 dichter bij de mensen te brengen.
- 1171 • We versterken het sui generis statuut voor artsen-specialisten in opleiding en huisartsen-in-
1172 opleiding door een systeem van pensioenopbouw en werkloosheidsuitkering te voorzien.
- 1173 • We willen de adviesorganen van de zorgberoepen bij de FOD Volksgezondheid hervormen tot
1174 een multidisciplinair orgaan, waarin verschillende beroepen kunnen samenwerken om
1175 evenwichtige adviezen te formuleren over de kwaliteit, evaluatie en organisatie van medische
1176 praktijken. Dit orgaan kan ook deelname van verzekeringsinstellingen, universiteiten en

1177 wetenschappelijke verenigingen omvatten, vergelijkbaar met de Hoge Gezondheidsraad voor de
1178 Gezondheidsberoepen zoals vastgelegd in artikel 35terdecies van het Koninklijk Besluit nr. 78
1179 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen.

1180 Een goede financiering van de zorg is cruciaal

1181 Het geïntegreerde zorgmodel dat we voor ogen hebben voor mensen met langdurige chronische
1182 zorgbehoeften, inclusief bruggen tussen zorg en welzijn, vereist financiering. We streven ernaar dat de
1183 gezondheidszorg voldoende middelen krijgt en dat de financiering blijft toenemen. Tegelijkertijd is er
1184 behoefte aan een meer gerichte financiering van de zorg, waarbij middelen worden ingezet op basis van
1185 de zorgbehoeften van de bevolking. Wanneer ziekenhuisbedden worden afgebouwd, is het essentieel dat
1186 deze verschuiving wordt opgevangen door woonzorgcentra, gezinszorg en de geestelijke
1187 gezondheidszorg. Meer transparantie en afstemming over investeringen in het zorg- en welzijnsaanbod
1188 zijn nodig, zowel op Vlaams als federaal niveau.

1189 Een hervorming van het ziekenhuislandschap en de ziekenhuisfinanciering

1190 We streven naar een ambitieuze hervorming van de ziekenhuisfinanciering met aandacht voor de
1191 financiële gezondheid van de ziekenhuizen en de betaalbaarheid en toegankelijkheid voor de patiënt. Dit
1192 omvat een grondige herijking, actualisering en vereenvoudiging van de nomenclatuur, waarbij een
1193 duidelijke scheiding wordt gemaakt tussen vergoedingen voor werkingskosten en intellectuele prestaties.
1194 Onverantwoorde verschillen in vergoeding tussen medische disciplines moeten worden aangepakt om
1195 specialisaties aantrekkelijker te maken en tekorten weg te werken. Scheefftrekkingen tussen technische
1196 en intellectuele prestaties moeten worden gecorrigeerd, en we hanteren de 'premiernorm' om de
1197 vergoedingen te plafonneren. Een meer actuele vergoeding van prestaties moet de conventionering
1198 bevorderen en de afhankelijkheid van ereloonsupplementen verminderen voor ziekenhuizen.

1199 De bestaande personeelsnormen voor verpleegkundige bezetting in ziekenhuizen zijn verouderd en
1200 moeten worden bijgewerkt, inclusief de financiering per VTE. Ziekenhuizen moeten een correct
1201 basisbudget ontvangen voor verpleegkundig personeel. Daarnaast moet de financiering van ziekenhuizen
1202 meer rekening houden met de geleverde kwaliteit. Momenteel is slechts een klein deel van het budget
1203 gebaseerd op kwaliteit, met een beperkt aantal indicatoren. Cd&v pleit voor een aanzienlijke uitbreiding
1204 van zowel het aantal indicatoren als het gekoppelde budget.

1205 De samenwerking tussen ziekenhuizen is momenteel onvoldoende, wat leidt tot verspilling van publieke
1206 middelen. Een evaluatie van de ziekenhuisnetwerken is daarom noodzakelijk, vooral gezien de
1207 veranderingen in zorgopdrachten en de toenemende centralisatie van gespecialiseerde en complexe zorg.

1208 Er is ook behoefte aan een hervorming van de organisatie en financiering van revalidatiezorg, met de
1209 nadruk op de patiënt en het waarborgen van de juiste ondersteuning op het juiste moment in het
1210 revalidatietraject. Het is belangrijk om scheefftrekkingen in revalidatiebedden in België aan te pakken en
1211 ervoor te zorgen dat Vlaamse revalidatieziekenhuizen een duidelijke positie hebben in het zorglandschap.

1212 **Standpunten:**

- 1213 • We herzien de personeelsnormen voor verpleegkundige bezetting in ziekenhuizen op basis van
1214 wetenschappelijk onderzoek om de noodzakelijke personeelsinzet objectief te bepalen.
- 1215 • De nomenclatuur moet grondig worden herzien om historische ongelijkheden tussen disciplines
1216 en tussen technische en intellectuele prestaties weg te werken.
- 1217 • We streven naar een plafonnering en afbouw van de ereloonsupplementen.
- 1218 • Het deel van het ziekenhuisbudget dat afhankelijk is van kwaliteitsindicatoren zal progressief
1219 worden uitgebreid, samen met een toename van het aantal indicatoren (Pay for Performance).

- 1220 • De financiering van de universitaire ziekenhuizen wordt herzien om voldoende middelen te
1221 voorzien voor hun academische en educatieve opdrachten. Zo erkennen we hun driedelige
1222 opdracht.
- 1223 • De huidige ontwikkeling van ziekenhuisnetwerken wordt geëvalueerd, met mogelijke incentives
1224 voor verdere netwerkvorming en zorgstrategische planning, inclusief fusies van ziekenhuizen.
1225 Geestelijke gezondheidszorg moet hierbij voldoende worden geïntegreerd, waarbij het belangrijk
1226 is dat psychiatrische ziekenhuizen hieraan meewerken.
- 1227 • We geven de Vlaamse revalidatieziekenhuizen een duidelijke plaats in het zorglandschap.
- 1228 • Los van netwerkvorming en de rationalisering van de zorginvulling van ziekenhuizen, moet de
1229 geografische toegankelijkheid tot zorg voor alle patiënten verzekerd zijn, waar ze ook wonen. Niet-
1230 specialistische behandeling en opvolging, zoals een chemokuur of bevellingen, moet altijd dicht
1231 bij huis kunnen gebeuren. Voor gespecialiseerde en complexe zorg kan ingezet worden op
1232 centralisering als dat de kwaliteit van de behandeling ten goede komt (zoals bij zeldzame en
1233 complexe kankers of endometriosecirurgie)

1234 Een verantwoordelijk gebruik van overheidsmiddelen

1235 Door de toenemende vergrijzing, wetenschappelijke en technologische innovaties, en de kosten van dure
1236 geneesmiddelen, blijven de uitgaven voor gezondheidszorg sterk stijgen. Volgens een rapport van de
1237 OESO kan tot 20% van de gezondheidsbudgetten van landen efficiënter worden gebruikt. Als
1238 verantwoordelijke overheid moeten we daarom keuzes maken over wat wel en niet gefinancierd kan
1239 worden, aangezien elke euro maar één keer kan worden uitgegeven. Die keuzes moeten breed gedragen
1240 worden in de samenleving en wetenschappelijk onderbouwd zijn, gebaseerd op kosteneffectiviteit en
1241 wetenschappelijk onderzoek. We streven naar een doelmatige zorg, rekening houdend met de vijf
1242 doelstellingen van ons gezondheidsbeleid. Meer doelmatige zorg zal ook zorgen voor minder
1243 overconsumptie, wat ook goed is voor het gezondheidsbudget.

1244 Ook de langetermijnvisie die men als overheid op het zorg- en gezondheidssysteem heeft, heeft een
1245 impact op die keuzes. Om ons gezondheidsbeleid met visie naar de toekomst te leiden, zijn heldere
1246 gezondheidsdoelstellingen onmisbaar. Deze doelstellingen zijn de leidraad bij uitstek om de richting van
1247 ons beleid te bepalen en om zorgvuldig te kiezen welke investeringen voorrang moeten krijgen. Bovendien
1248 stellen ze ons in staat om onze vooruitgang te meten en onze publieke verantwoordelijkheid op te voeren,
1249 niet alleen met betrekking tot wat we belangrijk vinden, maar ook in hoe we presteren.

1250 Een rationeel beheer van overheidsmiddelen stuit op enkele hindernissen, en de interne structuur van het
1251 RIZIV is daar een van. We zijn toegewijd aan het medebeheer-principe, waarbij mutualiteiten en
1252 beroepsorganisaties samen het budget toewijzen. Maar het huidige systeem is een complex web van
1253 comités en commissies die niet genoeg transparantie bieden, te weinig samenwerken over verschillende
1254 disciplines heen, en te kort schieten in het ontwikkelen van een langetermijnvisie. Te vaak werken we in
1255 afzonderlijke 'silo's, waarbij we bijvoorbeeld bij het geneesmiddelenbudget niet kijken naar de besparingen
1256 die elders mogelijk zijn. Wat ook ontbreekt, is de nodige aandacht en ruimte voor een beleid dat
1257 geïntegreerde eerstelijnszorg bevordert. Toch mogen we de waardevolle inbreng van de betrokken
1258 professionals en hun deskundigheid, alsook de streef naar consensusoplossingen, niet uit het oog
1259 verliezen. Onze taak is om de problemen binnen het RIZIV aan te pakken, maar tegelijkertijd de positieve
1260 aspecten te bewaren. We streven niet naar een top-down georganiseerde gezondheidszorg zonder de
1261 betrokkenheid van alle belangrijke spelers.

1262 **Standpunten:**

- 1263
- 1264
- 1265
- 1266
- 1267
- 1268
- De verschillende beleidsniveaus en actoren in de gezondheidszorg kunnen samen gemeenschappelijke doelstellingen ontwikkelen, die het uitgangspunt kunnen worden van het gezondheidsbeleid en voor een langetermijnvisie kunnen zorgen.
  - Het RIZIV heeft een herziening nodig van zijn overlegstructuren en organen om een meer interdisciplinaire benadering te bevorderen, een die zich focust op het behalen van concrete gezondheidszorgdoelstellingen.

1269 Geneesmiddelenbeleid

1270 In ons geneesmiddelenbeleid moeten we altijd uitgaan van effectieve zorg. Bij elke beslissing over
1271 terugbetaling van medicatie stellen we twee belangrijke vragen: is het bewezen effectief en dient het de
1272 patiënt? De financiering van medicijnen moet de patiënt toegang verschaffen tot betekenisvolle en veilige
1273 vernieuwingen, gebaseerd op stevige klinische bewijzen. We moeten erkennen dat de huidige toegang tot
1274 innovatieve of zeldzame medicijnen verbetering behoeft, deels vanwege trage terugbetalingsprocedures
1275 en te starre voorwaarden voor terugbetaling. Daarnaast is ons beleid niet voldoende uitgerust voor de
1276 komst van toekomstige technologieën, zoals genterapieën.

1277 Aan de andere kant is er een stijging in het aantal artikel 111-overeenkomsten in ons land. Deze
1278 vertrouwelijke contracten tussen de bevoegde minister en farmaceutische bedrijven zorgen voor een
1279 tijdelijke terugbetaling van medicijnen waarbij er nog twijfels zijn over de kosten-batenverhouding voor de
1280 patiënt. Hoewel deze overeenkomsten cruciaal zijn om patiënten sneller toegang te geven tot innovatieve
1281 medicijnen wanneer er nog geen besluit is over permanente terugbetaling, moeten we voorkomen dat ze
1282 de norm worden binnen ons geneesmiddelenbeleid.

1283 Zowel nationaal als op Europees niveau worstelen we met het continu probleem van
1284 geneesmiddelentekorten. Zelfs bij essentiële medicijnen, zoals paracetamol, staan we voor de uitdaging
1285 de voorraad te verzekeren door onze overmatige afhankelijkheid van productie in landen als China en
1286 India. Het is van cruciaal belang dat we op lange termijn streven naar het terughalen van de productie van
1287 deze medicijnen en de benodigde grondstoffen naar onze eigen regio, om zo minder afhankelijk te zijn
1288 van externe landen. Dit is een uitdaging die inherent Europees is en dus ook op Europees niveau moet
1289 worden aangepakt. We hebben een farmaceutisch systeem nodig dat innovatie, beschikbaarheid en
1290 betaalbaarheid even hoog in het vaandel draagt. Ook is het essentieel de solidariteit tussen de Europese
1291 lidstaten te waarborgen, zodat we zowel als land als binnen de Europese Unie onze strategische
1292 autonomie versterken.

1293 Generische medicijnen en biosimilaire geneesmiddelen (kostenefficiënte kopieën van biologische
1294 medicijnen met vergelijkbare werking) zijn essentieel voor een kosteneffectieve ziekteverzekering. Toch
1295 zien we dat generische medicijnen vaak de Belgische markt verlaten vanwege lage winstmarges, en
1296 biosimilaire geneesmiddelen verschijnen hier soms niet eens. We onderzoeken hoe we onze markt voor
1297 deze geneesmiddelen aantrekkelijker kunnen maken.

1298 Europese samenwerking in het geneesmiddelenbeleid is daarbij onmisbaar, niet alleen binnen het
1299 Europees Geneesmiddelen Agentschap (EMA) maar ook binnen het BENELUXA-initiatief, waar België
1300 samen met Nederland, Luxemburg, Oostenrijk en Ierland optrekt).

1301 **Standpunten:**

- 1302 • We hebben een nieuw farmapact met de industrie nodig. Innovatie moet een speerpunt blijven,
1303 maar ook de verantwoordelijkheid van de farmaceutische industrie om de groei van het
1304 geneesmiddelenbudget onder controle te houden. Binnen die verantwoordelijkheid vragen we
1305 meer transparantie over eventuele verkregen financiële steun. Zo krijgen we beter zicht op de
1306 werkelijke ontwikkelingskost van een nieuw geneesmiddel.
- 1307 • Artsen moeten evidence-based voorschrijven en we geven ze daarvoor de nodige tools en
1308 opvolging. Dat zal zorgen voor een meer rationeel gebruik van geneesmiddelen. Dit is niet alleen
1309 belangrijk in de strijd tegen overconsumptie van geneesmiddelen als antibiotica, psychofarmaca
1310 en opioïden, maar ook in het tegengaan van therapeutische hardnekkigheid.
- 1311 • Terugbetalingsvoorwaarden moeten flexibeler worden, vooral voor innovatieve geneesmiddelen,
1312 weesgeneesmiddelen en pediatrie (oncologische) geneesmiddelen. De beslissingsprocedure
1313 moet sneller, zodat we korter op de bal kunnen spelen en niet steeds andere (Europese) landen
1314 achterna hollen.
- 1315 • We zetten hoog in op het behouden en zelfs uitbreiden van de productie van medicijnen in eigen
1316 land, en maken dit vanaf de start van de volgende regeringstermijn een topprioriteit. Daarnaast
1317 blijven we inzetten op onze leiderschapspositie in Europa voor klinisch onderzoek. Dit willen we
1318 bereiken door de procedures voor patiëntenwerving te moderniseren, klinische studies verder te
1319 professionaliseren en bevolkingsonderzoeken te ondersteunen. Ook zullen we een robuust kader
1320 opstellen om parallelle export van geneesmiddelen tegen te gaan, om zo tekorten in ons eigen
1321 land te voorkomen.
- 1322 • Ook op Europees niveau moeten we een tekort aan kritische geneesmiddelen voorkomen. Het
1323 EMA moet daarom een grotere rol krijgen in het monitoren van mogelijke tekorten. Verder pleiten
1324 we voor registers van nationale stocks en gemeenschappelijke voorraden van zeer dure
1325 medicatie. Lidstaten met een overschot of een tekort kunnen elkaar op die manier vinden en zo
1326 zorgen voor een hogere beschikbaarheid.
- 1327 • We blijven inzetten op het promoten van generische en biosimilaire geneesmiddelen en
1328 onderzoeken hoe we de Belgische markt aantrekkelijker kunnen maken.
- 1329 • Artikel 111-overeenkomsten moeten we als uitzondering behandelen, vooral vanwege de
1330 ondoorzichtige kosten voor de sociale zekerheid. We streven ernaar deze overeenkomsten
1331 doeltreffender te gebruiken: alleen in gevallen van klinische of budgettaire onzekerheden, en met
1332 de verwachting dat farmaceutische bedrijven snel helderheid scheppen over deze onzekerheden.
- 1333 • We blijven inzetten op Europese samenwerking, via instanties als EMA en BENELUXA. We staan
1334 achter een hervorming van het EMA waarbij verkorte goedkeuringstermijnen het voor bedrijven
1335 mogelijk maken om nieuwe medicijnen sneller aan te bieden. We zetten in op samenwerking voor
1336 innovatieve medicijnen, gezamenlijke prijsonderhandelingen, het vroegtijdig spotten van
1337 belangrijke nieuwe medicijnen ('horizon scanning') en het beoordelen van de waarde van nieuwe
1338 medicijnen ten opzichte van bestaande behandelingen ('health technology assessment'). Europa
1339 moet een platform bieden waarop lidstaten gezamenlijk medicijnen kunnen inkopen indien nodig.
1340 Investerings moeten gericht zijn op medicijnen die daadwerkelijk een verschil maken voor de
1341 patiënt, zowel in behandeling als in betaalbaarheid.

1342 **Een geïntegreerde doelgerichte (eerstelijns)zorg die bruggen legt tussen zorg en welzijn**

1343 Voor cd&v staat de eerstelijnszorg centraal in het welzijns- en gezondheidsbeleid. Een sterke
1344 eerstelijnszorg verbindt actoren in welzijn en gezondheid en leidt mensen met zorgbehoeften snel naar de
1345 juiste hulp. We zien erop toe dat huisartsen en sociaal werkers een sleutelrol spelen, direct toegankelijk
1346 zijn en indien nodig doorverwijzen naar gespecialiseerde zorg. Door de eerstelijnszorg te versterken,
1347 verbeteren we de samenhang tussen gezondheids- en welzijnszorg en bevorderen we een naadloze
1348 samenwerking met lokale autoriteiten en zorgprofessionals. Een goed georganiseerde eerstelijnszorg
1349 biedt passende antwoorden op de groeiende vraag naar chronische zorg en verkleint sociale
1350 gezondheidsverschillen.

1351 Persoonsgerichte zorg en integratie van zorg- en welzijnsdiensten

1352 Mensen met chronische zorg- en ondersteuningsnoden ontvangen over een lange periode zorg van
1353 diverse zorgverleners. Het is cruciaal dat hun zorg naadloos op elkaar aansluit en dat er flexibel tussen
1354 verschillende vormen van zorg en ondersteuning geschakeld kan worden. Dit vereist een sterke
1355 samenwerking tussen de verschillende zorg- en welzijnsactoren en tussen de eerstelijnszorg en de
1356 specialistische zorg. Mensen profiteren van een geïntegreerd, doelgericht zorgmodel dat een continu
1357 spectrum biedt van woon-, ondersteunings- en zorgvormen, ingebed in hun eigen leefomgeving. Dit model
1358 moet de basis zijn van een modern en doeltreffend zorg- en gezondheidsbeleid.

1359 Zorg- en welzijnsprofessionals in de eerstelijnszorg spelen een sleutelrol in het vaststellen van de
1360 specifieke zorg- en welzijnsbehoeften van individuen en het bepalen van de juiste respons. Sociaal
1361 werkers, actief in toegankelijke instellingen zoals buurtcentra, opbouwwerk en wijkgezondheidscentra,
1362 maar ook bij OCMW's, Centra Algemeen Welzijnswerk en de maatschappelijke diensten van
1363 ziekenfondsen, zijn cruciaal in het slaan van een brug tussen diverse levensdomeinen.

1364 Wij staan voor een fundamentele verschuiving in de benadering van chronische zorg: weg van een louter
1365 medisch model, naar een model waarin levenskwaliteit en persoonlijke doelen voorop staan. We moeten
1366 de aanname loslaten dat 'meer zorg' automatisch 'betere zorg' betekent. Belangrijker is te vragen wat
1367 iemand echt belangrijk vindt en welke zorg en ondersteuning daarbij passen. En dat gaat verder dan alleen
1368 medische zorg. Het gaat ook over psychosociaal welbevinden, met aandacht voor aspecten als je goed
1369 voelen, zinvolheid ervaren, je thuis voelen in je omgeving, het gevoel hebben van betekenis te zijn, en
1370 verbondenheid met anderen. Dit zijn factoren die sterk bijdragen aan tevredenheid en gezondheid, maar
1371 die vaak over het hoofd worden gezien. Als overheid moeten we onze rol hierin beperkt interpreteren; als
1372 christendemocraten zien wij ook een belangrijke rol weggelegd voor de maatschappij, het middenveld en
1373 het individu zelf.

1374 In een zorgmodel waar de patiënt en zijn omgeving het middelpunt vormen, is de rol van de mantelzorger
1375 cruciaal en onmisbaar, en dat onderkennen wij volledig. Voor cd&v is het essentieel dat de mantelzorger,
1376 die vaak de zorg draagt en samenbrengt, erkend en ondersteund wordt. Ook moet er meer aandacht
1377 komen voor palliatieve en spirituele zorg, welke voor veel mensen net zo belangrijk zijn als medische zorg,
1378 maar waar helaas nog te vaak een drempel voor bestaat. Deze persoons- en doelgerichte benadering
1379 geldt ook voor bewoners van collectieve zorginstellingen, zoals woonzorgcentra.

1380 **Standpunten:**

- 1381
- 1382
- 1383
- 1384
- 1385
- 1386
- 1387
- 1388
- 1389
- 1390
- 1391
- 1392
- 1393
- 1394
- 1395
- 1396
- 1397
- 1398
- Voor een meer geïntegreerde zorg is het essentieel dat huisartsen en zorgverleners zoals de huisapotheker gericht kunnen doorverwijzen naar welzijnsactoren, zoals sociaal werkers van mutualiteiten of het CAW. 'Social prescribing' (het doorverwijzen naar niet-medische ondersteuning) kan hier een helder pad voor de patiënt scheppen, wat vervolgens een plek krijgt in het Globaal Medisch Dossier. Om persoons- en doelgerichte zorg te verwezenlijken, is het cruciaal dat alle betrokken zorg- en welzijnsactoren onderling informatie kunnen uitwisselen. Het Alivia-gegevensdelingsplatform faciliteert het opstellen van een digitaal zorg- en ondersteuningsplan, wat de uitrol ervan over heel Vlaanderen rechtvaardigt.
  - Er zijn duidelijke afspraken nodig over wie zorgplanning en -coördinatie opneemt voor mensen met langdurige zorgnoden, en welke vergoeding daar tegenover staat.
  - We streven naar minder regels en een betere integratie binnen de zorg en tussen zorg en welzijn, zodat chronische zorg meer als een geheel wordt aangeboden met een teambenadering rond de persoon met langdurige zorgbehoeften.
  - Mensen met langdurige zorgnoden hebben recht op op ondersteuning bij zingeving of 'spirituele zorgvragen', zowel thuis als in de zorgvoorziening.
  - Woonzorgcentra moeten meer ruimte krijgen om zelf te bepalen hoe ze de zorg voor hun bewoners organiseren. Zo moeten ze multidisciplinaire teams kunnen samenstellen die de zorg rondom de persoon organiseren, met ruimte voor spirituele zorgverleners.

1399 Inbedding van residentiële ouderenzorg in de eerstelijnszorg

1400 Woonzorgcentra zijn een fundamenteel onderdeel van onze versterkte eerstelijnszorg, als veilige,

1401 kwaliteitsvolle thuisbasis voor uiterst kwetsbare personen. Het woonzorgcentrum van morgen is een

1402 cruciale schakel in een breed spectrum van woon-, ondersteunings-, en zorgopties voor mensen die

1403 langdurige en intensieve ondersteuning nodig hebben.

1404 Het woonzorgaanbod moet lokaal relevant zijn en inspelen op demografische veranderingen en de

1405 evoluerende verwachtingen en voorkeuren. Met op maat gemaakte woonoplossingen,

1406 woningaanpassingen, hulpmiddelen, zorgtechnologie, lokale dienstencentra, en thuisverpleging en -zorg,

1407 ondersteunen we ouderen om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen. Daardoor verandert ook het profiel

1408 van mensen die naar een woonzorgcentrum verhuizen.

1409 **Standpunten:**

- 1410
- 1411
- 1412
- 1413
- 1414
- 1415
- 1416
- 1417
- 1418
- Het aanbod van woonzorgcentra moet evolueren en aansluiten bij lokale behoeften en toekomstige zorgprognoses.
  - Woonzorgcentra mogen niet geïsoleerd functioneren; ze dienen geïntegreerd te zijn in een buurtgerichte zorgaanpak, in samenwerking met thuiszorg, lokale dienstencentra, dagverzorgingscentra, assistentiewoningen en centra voor kortverblijf, om zo te voldoen aan de behoeften van de lokale gemeenschap.
  - Cultuursensitieve zorg heeft aandacht voor de achtergrond en cultuur van cliënten en sluit aan bij hun leefwereld. Door hierop in te zetten kunnen we ook kwetsbare groepen; die nu drempelvrees hebben voor residentiële zorg, bereiken.

1419 Versterking eerstelijnszorg

1420 De eerstelijnszorg is de sleutel tot persoonsgerichte, geïntegreerde en doelgerichte zorg, en biedt tevens
1421 kansen voor een preventief gezondheidsbeleid. Door gebruik te maken van beschikbare data over de
1422 zorgbehoeften van de bevolking, moet capaciteitsplanning worden ingezet om financiering en organisatie
1423 daarop af te stemmen. Versterking van de eerstelijnszorg is nodig op financieel gebied, maar ook qua
1424 organisatie en wetgeving. Met 60 eerstelijnszones in Vlaanderen en Brussel, streven we niet naar 60
1425 verschillende werkwijzen voor geïntegreerde zorg, maar wel naar een coherente aanpak die ruimte laat
1426 voor lokale nuances. Zo respecteren we de lokale autonomie en laten we de zorgraden aansluiten op de
1427 specifieke zorg- en ondersteuningsbehoeften in hun gebied.

1428 De huisarts heeft een sleutelrol in de eerstelijnszorg. Naast hem zijn nog tal van andere zorg- en
1429 welzijnsactoren actief die een sterkere rol kunnen opnemen in de geïntegreerde zorg en het preventieve
1430 gezondheidsbeleid. We denken aan de apotheker, die een expert is op het vlak van geneesmiddelen en
1431 tegelijk toegankelijk is en dichtbij de burger staat. Hij of zij is uitstekend geplaatst om patiënten te
1432 waarschuwen voor de risico's van geneesmiddelen, of om therapietrouw bij patiënten te verbeteren.

1433 Ook kinesisten kunnen volgens ons meer worden ingezet voor preventie en gezondheidspromotie.
1434 Vandaag is een medisch voorschrift verplicht om een kinesitherapeut te kunnen raadplegen, terwijl dat in
1435 principe niet nodig is. Dat leidt tot inefficiënties en verspilling in de eerstelijnszorg.

1436 Hetzelfde geldt voor de mondzorg: naast de tandarts zijn er nog andere profielen die een ondersteunende
1437 rol kunnen opnemen, zoals de mondhygiënist. Op termijn zouden zij zelfstandig het preventief jaarlijks
1438 mondonderzoek kunnen uitvoeren, zodat tandartsen zich kunnen toewijden op behandelingen en meer
1439 complexe zorg. Naar toegankelijkheid van mondzorg zou dit een groot verschil kunnen maken, gezien de
1440 lange wachtlijsten bij tandartsen vandaag.

1441 De vroedvrouwensector kenmerkt zich door een hoge mate van aansluiting bij conventies, maar recent is
1442 er een trend van deconventionering door te lage officiële honoraria, wat geen leefbaar inkomen toelaat. Er
1443 is dus duidelijk behoefte aan een structurele herwaardering van de honoraria voor vroedvrouwen. Verder
1444 zien we de behoefte aan een versterkte rol van vroedvrouwen binnen de eerstelijnszorg. Momenteel is er
1445 een discrepantie tussen onderconsumptie van prenatale zorg door sommige vrouwen en overconsumptie
1446 door anderen. Er moet een toegankelijk prenataal zorgpad worden ontwikkeld dat complementair is aan
1447 het perinataal zorgtraject voor kwetsbare vrouwen, waarbij zorg zoveel mogelijk georganiseerd wordt
1448 rondom de aanstaande ouders, met zo min mogelijk verplaatsingen. Vroedvrouwen kunnen in dit traject
1449 een coördinerende rol spelen bij laagrisicozwangerschappen, omdat zij laagdrempelige, eerste lijn
1450 aanspreekpunten zijn die vaak het best in staat zijn om zorg rondom de zwangere vrouw te organiseren.
1451 Ook in de nazorgfase na de bevalling, vooral gelet op de tendens naar kortere ziekenhuisverblijven, spelen
1452 vroedvrouwen een cruciale rol.

1453 Thuisverplegingsdiensten leveren een essentieel aandeel van de verpleegkundige zorg aan huis,
1454 gedreven door een non-profit missie, en ze staan bekend om hun hoge kwaliteit en persoonlijke aandacht,
1455 voornamelijk voor kwetsbare patiënten. Ze kampen echter met personeelstekorten, een uitdaging waar de
1456 hele zorgsector mee te maken heeft. Daarnaast ondervinden ze druk door een groeiende verschuiving
1457 van zorg vanuit het ziekenhuis naar thuiszorg en door sterk verouderde honoraria.

1458 Gezinszorg staat heel dicht bij mensen met een zorgnood. Hun zorgverleners komen binnen in de
1459 privésfeer en detecteren vaak als eerste problemen. Ze zijn ook goed geplaatst om mantelzorgers te
1460 betrekken, en om belangrijke informatie door te geven aan andere zorgpartners op de eerste lijn. De
1461 gezinszorg is daarom een cruciale partner in het geïntegreerde zorgmodel. Helaas groeien ook daar de

1462 personeelstekorten en dat is een nijpend probleem. De nood aan gezinszorg zal de komende jaren alleen
1463 maar groeien.

1464 Naast zorgverstrekkers zijn ook welzijnswerkers een onmisbare schakel op de eerstelijns. Heel wat mensen
1465 met een zorgvraag hebben een onderliggende welzijnsvraag en omgekeerd. Een goede samenwerking
1466 tussen zorg en welzijn is dan ook van essentieel belang. In een tijdperk waar individualisme toeneemt,
1467 vinden mensen steeds minder steun in informele netwerken en zijn ze vaker op zichzelf of professionele
1468 hulp aangewezen. Dit leidt tot een stijging in de vraag naar hulp, die ook complexer wordt. Het is cruciaal
1469 dat het welzijnswerk voldoende capaciteit heeft om deze realiteit het hoofd te bieden.

1470 **Standpunten:**

- 1471 • De organisatie van de eerstelijnszones moet financieel, organisatorisch en regelgevend beter
1472 ondersteund worden. Gegevensdeling kan de samenwerking tussen gezondheids- en
1473 welzijnsactoren rondom de patiënt verbeteren. De Vlaamse overheid moet dit coördineren aan de
1474 hand van bepaalde gezondheids- en welzijnsdoelstellingen, maar moet ook voldoende autonomie
1475 toelaten om in te spelen op de lokale noden en de eigen samenwerkingscultuur.
- 1476 • We moeten onze ogen richten op zowel lokale gezondheidszones als op de grotere, bovenlokale
1477 structuren als het gaat om capaciteitsplanning. Dit vereist een grondige analyse van wat onze
1478 bevolking nodig heeft. De data die we hiervoor nodig hebben, zijn nu nog te veel verspreid over
1479 verschillende administratieve afdelingen. Daarnaast hebben de zorggraden van de lokale
1480 gezondheidszones momenteel niet de middelen om zulke analyses grondig uit te voeren. Het is
1481 dus essentieel dat we meer coördinatie en ondersteuning krijgen vanuit de hogere overheden om
1482 dit knelpunt aan te pakken.
- 1483 • De apotheker krijgt een duidelijke rol in de tijdige detectie van aandoeningen zoals diabetes,
1484 huidkanker of cardiovasculaire aandoeningen, en in het verbeteren van therapietrouw.
- 1485 • De tijdelijke bevoegdheid van apothekers voor vaccinatie tegen griep verankeren we structureel
1486 in de regelgeving.
- 1487 • Patiënten krijgen voor een beperkt aantal consultaties per jaar directe toegang tot de kinesist,
1488 zonder verplichte doorverwijzing door de huisarts. Wel moet er overleg zijn tussen kinesist en
1489 huisarts. Voor complexe aandoeningen blijft de doorverwijzingsplicht gelden.
- 1490 • De mondhygiënist moet op termijn zelfstandig het jaarlijks preventief mondonderzoek kunnen
1491 uitvoeren. Zo maken we meer ruimte vrij bij tandartsen voor complexe zorg en behandelingen.
- 1492 • We moeten een prenataal zorgpad uitwerken, waarin vrouw en kind centraal staan, ondersteund
1493 door een multidisciplinair team van zorgverleners. Voor laagrisicozwangerschappen kunnen
1494 vroedvrouwen de coördinator zijn. Er is nood aan een herwaardering van de honoraria voor
1495 vroedvrouwen, zodat ze correct vergoed worden en de nodige aandacht kunnen geven aan het
1496 mentale welzijn van het gezin.
- 1497 • De thuisverpleging is essentieel voor een kwaliteitsvolle ambulante en nabije zorg voor de patiënt.
1498 De financiering van thuisverpleegkundigen moet gemoderniseerd en geopwaarderd worden.
- 1499 • Er is een gecoördineerd actieplan nodig voor de toekomstige noden bij de gezinszorg. Daarbij
1500 kijken we ook naar innovatie en nieuwe technologieën om mensen in hun thuissituatie te
1501 ondersteunen.

1502 Ziekenhuiszorg thuis

1503 De ziekenhuiszorg verplaatst zich meer en meer naar de thuisomgeving. Zo is de duur van een
1504 ziekenhuisopname de afgelopen jaren een stuk ingekort en is het aantal dagopnames gestegen. Dankzij
1505 innovatie en technologische ontwikkelingen wordt meer ziekenhuiszorg thuis bij de patiënt mogelijk.
1506 Voorbeelden daarvan zijn thuisdialyse en antibiotica- en chemobehandelingen die opgestart werden in het
1507 ziekenhuis en thuis verdergezet worden. Voor de patiënt betekent dat veel meer vrijheid en minder
1508 verplaatsingen naar het ziekenhuis. Vanuit het oogpunt van de patiënt is dit dus een goede evolutie, op
1509 voorwaarde dat hij of zij thuis even goede zorgen krijgt.

1510 Vooral voor kinderen met een (chronische) ziekte moet er nog sterker ingezet worden op een shift naar
1511 kwaliteitsvolle thuiszorg. De bestaande organisatorische en financiële kaders voor huiszorg vormen hier
1512 een drempel. En dat terwijl een ziekenhuisopname voor kinderen vaak een pijnlijke en traumatische
1513 gebeurtenis is. Transmurale zorgverlening gericht op kinderen moet dat zoveel mogelijk vermijden.

1514 Daarnaast zien we vandaag dat bewoners van woonzorgcentra vaak naar het ziekenhuis worden
1515 overgebracht bij een acuut gezondheidsprobleem. Maar soms is het beter dat zorgverstrekkers uit het
1516 ziekenhuis, als dat kwaliteitsvol kan, de bewoner in het woonzorgcentrum komen behandelen. Dat neemt
1517 wel niet weg dat bewoners van woonzorgcentra altijd toegang moeten hebben tot dringend medisch
1518 transport of hospitalisatie.

1519 **Standpunten:**

- 1520 • De evolutie naar kortere ziekenhuisopnames moet gepaard gaan met meer afstemming tussen de
1521 tweede- en eerstelijnszorg, om continuïteit en kwaliteit van de zorg te garanderen. Daarbij mogen
1522 we de noden van de mantelzorger om de patiënt in de thuissituatie goed te kunnen ondersteunen,
1523 niet vergeten.
- 1524 • We versterken de daghospitalisatie en investeren in thuisverpleging en thuiszorg (waaronder
1525 gezinszorg), revalidatie en herstelverblijven. Zo kan de overgang van ziekenhuis naar
1526 thuisomgeving beter verlopen.
- 1527 • De shift van ziekenhuiszorg naar zorg in de de thuisomgeving moet worden verder gezet. We
1528 gaan daarbij na voor welke bijkomende behandelingen dat mogelijk is. In dat verband zijn er ook
1529 afspraken met het RIZIV nodig, om te vermijden dat een behandeling thuis voor de patiënt duurder
1530 wordt dan een ziekenhuisbehandeling.
- 1531 • We streven naar het verbeteren van de kwaliteit van eerstelijnszorg voor kinderen binnen een
1532 zorgprogramma dat over de verschillende zorginstellingen heen verleend wordt en de ontwikkeling
1533 en het welzijn van het kind centraal stelt.
- 1534 • Ziekenhuiszorg moet ook buiten de muren van het ziekenhuis kunnen als dat beter is voor de
1535 zorgverlening, bijvoorbeeld in een woonzorgcentrum.

1536 **Langdurige zorgnoden mee beantwoorden vanuit de gemeenschap**

1537 Voor kwetsbare mensen of mensen met zorgnoden, is het belangrijk dat ze kunnen terugvallen op een
1538 'Zorgzame Buurt'. In een Zorgzame Buurt staat levenskwaliteit centraal, en zijn voorzieningen en diensten
1539 voor iedereen toegankelijk. Het maakt van de buurt een echte thuis waar mensen geholpen worden en
1540 een vangnet vinden.

1541 We doen een oproep aan iedereen om te zorgen voor elkaar. Dat betekent niet dat de overheid de zorg
1542 'afschuift' op de burger of dat professionele zorg vervangen wordt door vrijwilligers. Integendeel, het is de

1543 taak van de overheid om een sterk omkaderend beleid uit te tekenen, dat mensen die zorgtaken opnemen
1544 goed ondersteunt, dat bruggen bouwt tussen professionele en vrijwillige zorg, en dat mensen met een
1545 zorgnood zoveel mogelijk laat deelnemen aan het dagelijkse leven.

1546 cd&v denkt niet dat mensen zich vandaag minder willen inzetten voor anderen. Wat wel veranderd is, is
1547 dat mensen hiervoor minder de kans krijgen. Daarnaast treft de krimp van het maatschappelijke
1548 middenveld vooral de oudere generaties. We moeten gelegenheden creëren en mensen actief vragen om
1549 iets voor iemand anders te betekenen. Wij zijn ervan overtuigd dat het (lokale) beleid hierin een rol kan
1550 spelen, door vrijwilligerswerk te stimuleren en mensen ernaartoe te leiden.

1551 Ook de professionele zorg moet zoveel mogelijk vanuit de gemeenschap vertrekken. We denken daarbij
1552 aan het buurtzorgmodel. Dat vertrekt vanuit de noden van een bepaalde buurt of wijk, en zet daarop in
1553 met alle relevante lokale partners. Het kan daarbij gaan om gezondheidspromotie of curatieve
1554 gezondheidszorg. Maar een buurtzorgmodel kan enkel werken als zorg- en welzijnspartners zich samen
1555 engageren, vanuit een lokaal dienstencentrum, een woonzorgcentrum, een wijkgezondheidscentrum... Zo
1556 ontstaan uit het buurtzorgmodel 'zorggemeenschappen', worden noden snel gedetecteerd en gaan we
1557 eenzaamheid tegen.

1558 Door de demografische verandering van onze samenleving zal het aantal mensen met een langdurige
1559 zorgnood de komende jaren sterk groeien. Om dat goed op te vangen is er naast 'health in all policies'
1560 (gezondheid integreren in alle beleidsvorming) ook 'care in all policies' (zorg integreren in alle
1561 beleidsvorming) nodig. We denken hierbij aan leeftijdsvriendelijke woonomgevingen waar
1562 basisvoorzieningen voorhanden zijn en waar ouderen comfortabel kunnen leven, veilige voetpaden,
1563 aangepaste woningen, innovatieve samenleefvormen... Het woonzorgcentrum, waar 24 op 7 zorg gegeven
1564 wordt, heeft hier ook zijn vaste plek. Een woonzorgcentrum mag nooit een plaats worden waar mensen
1565 afgezonderd leven.

1566 **Standpunten:**

- 1567 • Elke buurt moet een Zorgzame Buurt worden. Lokale besturen, welzijns- en zorgvoorzieningen en
1568 eerstelijnszones moeten daarom permanent een beroep kunnen doen op ondersteuning en
1569 coaching om een project Zorgzame Buurt op te starten
- 1570 • Vanuit zorg, welzijnswerk en Zorgzame Buurten moet er aandacht gaan naar de levenskwaliteit
1571 van zorgbehoevende ouderen die niet in een woonzorgvoorziening wonen. Zo kunnen
1572 problematische thuissituaties tijdig gedetecteerd en opgelost worden.
- 1573 • Het zorgmodel van morgen moet vertrekken vanuit de buurt. Daarom moet het buurtzorgmodel
1574 worden uitgerold over Vlaanderen, en moet het de nodige financiering krijgen voor organisatie,
1575 coördinatie en gezondheidspromotie.
- 1576 • Er is een vereenvoudiging van de regelgeving nodig om toe te laten dat personeel uit
1577 wijkgezondheidscentra, lokale dienstencentra en woonzorgcentra flexibel kan ingezet worden in
1578 het buurtzorgmodel.

1579 **dInnovatie en digitalisering in de zorg**

1580 Innovatie in de gezondheidszorg, zoals gezondheidsapplicaties, medische hulpmiddelen en
1581 ondersteunende ICT, alsook artificiële intelligentie, wordt meer ingezet. Dit is gericht op het verbeteren
1582 van de levenskwaliteit van mensen met zorgbehoeften en het ondersteunen van zorgverlening, zowel
1583 binnen als buiten ziekenhuizen. Wij vinden dat de overheid hierin een sterkere faciliterende rol moet spelen
1584 en de regelgeving hierop moet afstemmen. Er moet ook een ethisch kader zijn voor de toepassing van

1585 innovatie en technologie in de zorg. Voor ons dient innovatie en technologie in de zorg ter ondersteuning
1586 en niet ter vervanging van menselijke zorg. Zeker voor kwetsbare patiënten is de menselijke betrokkenheid
1587 essentieel en daarop mag niet ingeboet worden.

1588 Zorgverleners moeten informatie over patiënten kunnen raadplegen in een enkel elektronisch
1589 patiëntendossier. Dat maakt samenwerking gemakkelijker en gaat overconsumptie van technische
1590 prestaties en 'doktershopperen' tegen. Indien een arts onvoldoende zicht heeft op de voorgaande
1591 behandelingen, kan dat leiden tot verspilling van tijd en middelen, met mogelijk ook nadelige gevolgen
1592 voor de gezondheid van de patiënt.

1593 Ook de burgers zelf moeten makkelijker informatie kunnen delen met zorgverleners, bijvoorbeeld door het
1594 integreren van gegevens van bloedsuikerwaarden of van een hartslagmeter. Dit vergemakkelijkt de
1595 medische opvolging en maakt opvolging van de patiënt thuis ook mogelijk.

1596 **Standpunten:**

- 1597 • Er moet een groeipad uitgewerkt worden om meer middelen van het gezondheidsbudget te
1598 investeren in de digitale gezondheidszorg. Daarbij moet specifiek aandacht gaan naar
1599 investeringen in wetenschappelijk onderzoek naar innovatie in digitale gezondheidszorg, en de
1600 toepassing ervan in de praktijk.
- 1601 • Net zoals voor de terugbetaling van geneesmiddelen, is een snellere toegang van gevalideerde
1602 technologische hulpmiddelen in de zorg nodig. Binnen het overlegmodel van het RIZIV moet meer
1603 aandacht zijn voor de toegevoegde meerwaarde ervan voor de gezondheidszorg.
- 1604 • We pleiten voor de algemene invoering van het geïntegreerd elektronisch patiëntendossier, waarin
1605 de zorgkeuzes voor de patiënt zijn opgenomen, hij of zij een overzicht krijgt van de zorgverleners
1606 en bepaalt wie toegang heeft tot de gezondheidsgegevens.
- 1607 • Om patiënten kwaliteit, veiligheid en ook privacy te garanderen, dient er een duidelijk wettelijk
1608 kader te komen voor de toepassing van innovatie en technologie in de zorg.
- 1609 • Gezondheidsdata mogen nooit gekocht worden door commerciële spelers, maar kunnen wel
1610 worden gebruikt in het onderzoek naar nieuwe medicijnen of behandelingen.
- 1611 • Technologische ontwikkelingen vragen om nieuwe gespecialiseerde zorgberoepen, zoals
1612 gezondheidsingenieurs en data-analisten. Er is onderzoek nodig over welke profielen waar
1613 moeten worden ingezet, om innovatie in de zorg te ondersteunen.

- 1614 **Kernpunten**
- 1615 • Federaal en interfederaal blijven we sterk investeren in de zorg. De investeringen in de
1616 gezondheidszorg moeten sterker gestuurd worden vanuit de gezondheids(zorg)doelstellingen die
1617 samen met alle actoren en overheden werden uitgewerkt, en minder vanuit klassieke syndicale
1618 onderhandelingen. Cruciaal daarbij is het belang van de patiënt. Daarbij mogen we het welbevinden
1619 en de aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden van het medisch en verzorgend personeel niet uit het oog
1620 verliezen.
- 1621 • Het gezondheidszorgbudget van de federale overheid groeit jaarlijks met 2% boven de inflatie,
1622 gebaseerd op de werkelijke uitgaven van 2024. Extra financiële middelen worden op zijn minst deels
1623 bestemd voor overkoepelende doelstellingen. Tegelijkertijd kan het beschikbare budget nog verder
1624 worden vergroot door besparingen en efficiëntiewinsten die door de verschillende sectoren zelf
1625 worden gerealiseerd. Deze sectoren krijgen de garantie dat deze extra middelen binnen de
1626 gezondheidszorg blijven.
- 1627 • We voeren hervormingen door in de financiering en structuur van ziekenhuizen en verminderen de
1628 administratieve lasten. Op die manier kunnen ziekenhuizen zich richten op het leveren van de best
1629 mogelijke en meest effectieve zorg aan hun patiënten. Bovendien krijgt medisch en verpleegkundig
1630 personeel meer autonomie bij het gebruik van middelen, zodat deze efficiënt kunnen worden ingezet.
- 1631 • We passen de nomenclatuur aan zodat minder technische handelingen meer erkenning krijgen en de
1632 vergoeding van artsen meer afhangt van de daadwerkelijke waarde die de handeling toevoegt voor
1633 de patiënt. Hierdoor zullen de verschillen tussen specialismen verminderen. Deze aanpassing zorgt
1634 er ook voor dat ziekenhuizen niet langer indirect worden gefinancierd via de honoraria van artsen.
1635 Tegelijkertijd behouden artsen inspraak in het investerings-, medisch en bestuurlijk beleid van
1636 ziekenhuizen.
- 1637 • De taalwetgeving moet zonder uitzondering toegepast worden waar ze van toepassing is: in openbare
1638 zorginstellingen en de erkende spoedgevallendiensten en MUG's van de private en universitaire
1639 ziekenhuizen.
- 1640 • Psychisch lijden wordt nog teveel gezien als een individueel probleem. Dat vertaalt zich in een te
1641 éézijdige individuele aanpak volgens de klassieke geneeskunde. Er is nood aan een meer
1642 gemeenschapsgerichte, geestelijke gezondheidszorg met meer aandacht voor de leefwereld en
1643 omgeving van de persoon met een hulpvraag. We moeten daarbij bruggen leggen tussen de
1644 eerstelijnspsychologische zorg en het welzijnswerk.
- 1645 • De geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren is dringend aan heroriëntatie toe, met
1646 meer preventie en vroegtijdige zorg dichtbij de leefwereld van de jongere, maar ook met een snellere
1647 en meer gerichte doorverwijzing naar de juiste hulpverlening.
- 1648 • We werken aan oplossingen om de stijgende personeelstekorten in de zorg aan te pakken. We
1649 onderzoeken hoe een meer efficiënte organisatie van de zorg beter kan beantwoorden aan de
1650 groeiende vraag naar bijkomend personeel, die ontstaan is door de toenemende zorgvragen. Nieuwe
1651 sociale akkoorden moeten extra inspanningen doen voor betere loon- en arbeidsvoorwaarden,
1652 stressreductie, opleiding en het opnieuw definiëren van taken. Dat moet een hogere effectieve
1653 personeelscapaciteit opleveren.
- 1654 • Zowel op nationaal als Europees niveau blijven we zoeken we naar oplossingen voor de schaarste
1655 van geneesmiddelen. Ons doel is een strategische autonomie, zodat we niet langer afhankelijk zijn
1656 van andere regio's voor de productie van deze geneesmiddelen of de noodzakelijke grondstoffen. We
1657 onderzoeken ook hoe we strategisch stocks kunnen aanhouden. Tegelijk zetten we ons in om
1658 innovatie sneller, en aan een betaalbare prijs, tot bij de Belgische patiënt te krijgen.

- 1659
- 1660
- 1661
- 1662
- Zorg moet betaalbaar zijn voor iedereen, altijd. We verzetten ons tegen een zorg aan twee snelheden. Daarbij zullen we nog sterker inzetten op mechanismen zoals een verplichte derdebetalersregeling in de eerste lijn, een versterking van de interfederale maximumfactuur en een geleidelijke afbouw van de ereloonsupplementen.

1663 Een inclusieve samenleving voor 1664 personen met een handicap is een 1665 opdracht voor iedereen

1666 Onze koers

1667 In een inclusieve samenleving heeft iedereen een zinvolle plek in de samenleving, naargelang eigen
1668 mogelijkheden en kwetsbaarheden. Voor personen met een handicap is die inclusieve samenleving
1669 er vandaag nog altijd niet. Of het nu gaat over onderwijs, werk, wonen, mobiliteit, cultuur, zorg,
1670 inkomen of vrije tijd: mensen met een handicap botsen nog tegen verschillende barrières, zowel
1671 structureel als sociaal. Willen we komaf maken met die barrières, dan is er een gecoördineerde
1672 inspanning op verschillende niveaus nodig: inclusief beleid en regelgeving, bewustwording en
1673 opvoeding om vooroordelen te verminderen, verbetering van toegankelijkheid in de fysieke
1674 omgeving en bevordering van gelijke kansen op in onderwijs en werkgelegenheid. Een inclusieve
1675 samenleving vraagt om inspanningen van iedereen, in alle domeinen van het leven: inclusie is geen
1676 toestand maar een werkwoord.

1677 We begrijpen volledig dat de uitdagingen waarmee mensen met een beperking geconfronteerd
1678 worden, uniek en divers zijn. Elke handicap brengt zijn eigen, specifieke behoeften met zich mee.
1679 Denk aan iemand die geboren is met een visuele beperking – zijn of haar behoeften verschillen
1680 fundamenteel van iemand die op latere leeftijd na een ongeluk verlamd raakt of iemand die leeft
1681 met een autismespectrumstoornis. Het is onze verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat ons
1682 beleid recht doet aan deze diversiteit. Eén ding dat alle mensen met een beperking met elkaar
1683 verbindt, is de extra moeite die het kost om deel te nemen aan onze samenleving. Daarom is het
1684 cruciaal dat we ons inzetten om deze deelname makkelijker te maken.

1685 Het is essentieel dat mensen met een handicap een leven van waardigheid kunnen leiden. We
1686 hebben door de jaren heen diverse ondersteuningssystemen opgebouwd die bijdragen aan het
1687 welzijn van mensen met een handicap, en hoewel deze initiatieven vaak waardevol zijn, blijven de
1688 procedures voor het verkrijgen van deze ondersteuning te ingewikkeld en te langdurig. Bovendien
1689 bereiken we niet altijd iedereen die we moeten bereiken. Het is ook een bekend probleem dat
1690 mensen meerdere loketten moeten passeren voor verschillende vormen van steun in hun
1691 dagelijkse leven. Daar willen we verandering in brengen. Wij streven naar een overheid die
1692 betrouwbaar is en de zaken vereenvoudigt, waardoor mensen met een handicap op de meest
1693 efficiënte wijze toegang krijgen tot de ondersteuning die ze nodig hebben. Dit betekent niet alleen
1694 financiële en materiële steun, maar ook passende zorg. Ons doel is om de weg naar ondersteuning
1695 helder en eenvoudig te maken, met een onmiskenbare transparantie en efficiëntie.

1696 Personen met een handicap moeten gelijke kansen en mogelijkheden krijgen om deel te nemen
1697 aan alle aspecten van onze maatschappij. Te vaak worden ze nog geconfronteerd met vooroordelen
1698 en discriminatie. Zo blijkt uit onderzoek dat het louter vermelden van een handicap op een cv, de
1699 kansen van deze personen op een sollicitatiegesprek met meer dan de helft vermindert. Er is nood
1700 aan een 'mindshift' op onze arbeidsmarkt, maar ook in de media en bij uitbreiding in de hele

1701 samenleving, zodat personen met een handicap naar waarde geschat worden en een gelijke
1702 behandeling krijgen.

1703 Vaak heeft iemand met een handicap nood aan een vorm van zorg en ondersteuning. cd&v
1704 respecteert de autonomie, eigen keuzes en waardigheid van personen met een handicap. Het gaat
1705 dus niet alleen over welke ondersteuning iemand nodig heeft maar ook hoe men die wil krijgen.
1706 Personen met een handicap moeten zelfstandig kunnen leven en zelf kunnen kiezen hoe ze hun
1707 leven willen leiden. Wie ondersteuning nodig heeft, staat niet buiten de maatschappij maar zit er
1708 middenin, of dat nu bij een zorgaanbieder is of thuis. De organisatie van de zorg moet volledig
1709 vertrekken vanuit dat besef.

1710 In een inclusieve en zorgzame samenleving zorgen we voor elkaar, los van beperking of
1711 kwetsbaarheid. Zorg en ondersteuning betekenen niets zonder de belangeloze inzet van de vele
1712 mantelzorgers en vrijwilligers die zich dag in dag uit inzetten voor anderen. Of het nu gaat om
1713 ondersteuning bij een handicap, ouderdom of ziekte, hun rol is onmisbaar. Als maatschappij
1714 dragen we de verantwoordelijkheid om ook voor deze toegewijde individuen te zorgen. We moeten
1715 zorg dragen voor hen die zorg dragen voor anderen. Daarom bevatten onze voorstellen over
1716 mantelzorg concrete stappen binnen de domeinen gezondheid, ethiek en werk.

1717 Personen met een handicap moeten de regie over hun eigen leven in handen hebben. Het principe
1718 'niets over ons zonder ons' moet de leidraad zijn voor het toekomstige beleid. Wie een handicap
1719 heeft, moet ook kunnen deelnemen aan de besluitvorming en de kans krijgen om mee te denken
1720 en te beslissen over alle mogelijke aspecten die hun leven kunnen beïnvloeden.

1721 **Kwaliteitsvolle ondersteuning voor de persoon met een handicap**

1722 Vandaag krijgen in Vlaanderen meer dan 100 000 personen met een handicap ondersteuning. Dat gaat
1723 over (mobiele) hulpmiddelen, aanpassingen van woningen, zinvolle dagbesteding, praktische
1724 ondersteuning bij het dagelijkse leven, residentiële hulp, persoonlijke assistentie aan huis, psychosociale
1725 begeleiding... cd&v wil dat deze handicap-specifieke ondersteuningsvormen divers genoeg en op maat
1726 aangeboden worden. Daarin hebben we de voorbije legislaturen al fors geïnvesteerd. Tegelijk staat het
1727 voor ons buiten kijf dat personen met een handicap beroep moeten kunnen doen op het reguliere hulp- en
1728 welzijnsaanbod, zoals thuiszorg en de lokale dienstencentra. Dat past binnen onze visie op inclusieve
1729 ondersteuning en geïntegreerde zorg die we vroeg en nabij inzetten.

1730 We hebben in de afgelopen jaren voor mensen met een intensieve ondersteuningsbehoefte de overstap
1731 gemaakt naar een persoonsvolgend financieringsmodel. Dit model geeft mensen meer autonomie en
1732 controle over hun eigen leven door middel van een persoonsvolgend budget. We moeten echter oog blijven
1733 houden voor de diversiteit binnen de groep mensen met een beperking. Juist in een systeem dat meer
1734 nadruk legt op zelfstandigheid en zelfbeheer, moeten we extra waakzaam zijn voor de kwetsbaarheid van
1735 degenen die mogelijk niet in staat zijn om hun eigen budget te beheren, of die geen toegang hebben tot
1736 een ondersteunend sociaal netwerk. Het hebben van zelfregie is een recht en mag nooit als een
1737 verplichting voelen.

1738 Deze legislatuur hebben we ervoor gezorgd dat alle mensen met de dringendste zorgnoden een
1739 persoonsvolgend budget kregen. Deze garantie moeten we ook in de komende jaren blijven geven. Wie
1740 geen toegang krijgt tot een persoonsvolgend budget omdat de zorg nog voldoende op andere manieren
1741 kan gegarandeerd worden, moet daarover geïnformeerd worden. Het heeft geen zin om mensen jarenlang
1742 op een wachtlijst te laten staan. Deze personen moeten ook begeleiding en ondersteuning krijgen op het

1743 vlak van rechten en zorgcoördinatie, zodat ze goed weten wat hun mogelijkheden zijn en niet verloren
1744 lopen in het brede zorg- en welzijnslandschap. Het uitbouwen van een sterk aanbod van rechtsreeks
1745 toegankelijke hulp en nabije zorg op eerstelijnsniveau is hierbij noodzakelijk.

1746 Vandaag kiezen tienduizenden mensen met een handicap voor residentiele ondersteuning of
1747 dagbesteding in een erkende voorziening. Het gaat om personen met vaak een zware en complexe
1748 handicap, of met meervoudige handicaps, die zonder ondersteuning niet zelfstandig kunnen leven en 24
1749 op 7 zorg nodig hebben. Dankzij de voorzieningen voor personen met een handicap kunnen ook deze
1750 mensen op een plek terecht die voor hen aanvoelt als een warme thuis.

1751 Ongeacht of zorginstellingen kleinschalig of grootschalig zijn, hun aangeboden zorg moet op menselijke
1752 maat zijn en stevig verankerd in de samenleving. We staan voor een belangrijke verschuiving om
1753 deinstitutionalisering te bevorderen. We zijn niet van plan om voorzieningen af te breken; in plaats daarvan
1754 willen we ze stimuleren om zich open te stellen en deel uit te maken van de gemeenschap. Het is van
1755 cruciaal belang dat zorgaanbieders zichzelf positioneren als een integraal onderdeel van de maatschappij
1756 en het lokale stads- en dorpsbeeld, om zo de essentiële verbindingen te smeden die leiden naar totale
1757 inclusie.

1758 In het hart van sociaal ondernemerschap, met een duwtje in de rug van de persoonsvolgende financiering,
1759 bloeien allerlei kleinschalige initiatieven op. We merken echter dat knellende regels en complexe
1760 papierwinkels het dynamisme van deze ondernemers hinderen, vooral als het gaat om vernieuwende
1761 woon- en zorgconcepten. Daarom zetten we ons in voor een vereenvoudiging van de regelgeving rond
1762 collectieve zorg voor personen met een handicap. Door de kwaliteit van hun leven als uitgangspunt te
1763 nemen, geven we zorgaanbieders de ruimte om bij te dragen aan een sterkere gemeenschap. Ze vormen
1764 een cruciale schakel naar een inclusievere samenleving, waar iedereen telt.

1765 Ook voor kinderen met een handicap streven we naar een zo inclusief mogelijk zorgmodel vanaf de dag
1766 van hun geboorte. Kinderen met een handicap moeten in de eerste plaats gewoon kind kunnen zijn en
1767 zich ontplooiën. De inclusie van kinderen met een handicap vraagt het engagement van de hele
1768 gemeenschap. Met redelijke aanpassingen moeten kinderen met een handicap, en zeker ook kinderen
1769 met een chronische ziekte, meer toegang krijgen tot vrijetijdsactiviteiten, kinderopvang en vooral het
1770 onderwijs. We streven dus naar meer inclusie in het reguliere aanbod en stappen resoluut af van apart
1771 vervoer, aparte scholen, aparte vrijetijdsbesteding. Kinderen vragen daar niet om.

1772 Onze kijk op een samenhangend jeugd- en gezinsbeleid is duidelijk: zorg voor kinderen met een handicap
1773 moet hand in hand gaan met andere vormen van gezinsondersteuning, jeugdhulp en geestelijke
1774 gezondheidszorg. Vandaag staan ouders van kinderen met een handicap nog te vaak alleen in hun
1775 zoektocht naar rechten en hulp. Een meer geïntegreerde aanpak binnen het gezinsbeleid kan dit proces
1776 een stuk soepeler maken. Keuzevrijheid blijft hierbij een sleutelbegrip. Voor kinderen met intensieve
1777 ondersteuningsbehoeften moet er toegang zijn tot kwalitatief hoogstaande voorzieningen voor begeleiding
1778 en dag- of nachtopvang. En als de zorg binnen het gezin mogelijk is, dan moeten gezinnen op passende
1779 financiële steun kunnen rekenen.

1780 **Standpunten:**

- 1781 • Wij zetten ons in voor een sterkere inclusie van personen met een handicap. Dat doen we door
1782 de barrières die nu nog in de organisatie van zorgaanbod staan, af te breken en actief te zoeken
1783 naar manieren om de zorg voor personen met een handicap te integreren in het reguliere
1784 zorgaanbod. We willen geïntegreerde zorg geen droom laten zijn, maar een realiteit maken door

- 1785 de muren tussen zorgaanbod voor personen met een handicap, jeugdhulp, ouderenzorg en
1786 geestelijke gezondheidszorg te verwijderen. Deze integratie moet zijn weerslag vinden in het
1787 beleid, de regelgeving en de manier waarop we zorg financieren.
- 1788 ● We valoriseren rechtstreeks toegankelijke hulp en brengen beter in kaart welk effect die heeft op
1789 de levenskwaliteit van een persoon met een handicap en diens omgeving.
  - 1790 ● Wij zijn voorstander van een naadloze samenwerking tussen direct toegankelijke hulp en andere
1791 ambulante of mobiele diensten binnen de jeugdhulp en geestelijke gezondheidszorg. Zo
1792 stimuleren we de vorming van krachtige multidisciplinaire teams op het veld.
  - 1793 ● We willen ervoor zorgen dat niemand tussen de mazen van het net glipt als het gaat om zorg en
1794 ondersteuning. Door actief rechten te verkennen en zorgcoördinatie te versterken, zetten we ons
1795 in om onvervulde zorgbehoeften op te sporen en aan te pakken. Dit betekent dat we proactief
1796 kijken waar mensen recht op hebben en dat we zorgvuldig coördineren zodat iedereen de
1797 ondersteuning krijgt die nodig is.
  - 1798 ● Mensen die een persoonsvolgend budget aanvragen, moeten snel antwoord krijgen: ofwel krijgen
1799 ze een budget, ofwel worden ze begeleid naar andere zorg- en ondersteuningsvormen.
  - 1800 ● Mensen met de dringendste zorgnoden die een persoonsvolgend budget kregen en die in de
1801 hoogste prioriteitengroep werden ingedeeld, krijgen een gegarandeerde financiering zodat de
1802 wachtlijsten verdwijnen. Deze garantie kan de vorm aannemen van een open-end-financiering
1803 (waarbij het budget aangepast kan worden naargelang de zorgnoden) of via een verzekerde
1804 uitgavennorm (een kader met vastgelegde prioriteiten).
  - 1805 ● Het persoonsvolgend budget moet flexibel meegroeien met de persoon aan wie het toegewezen
1806 is, zodanig dat het goed afgestemd blijft op veranderende noden.
  - 1807 ● Om de toegankelijkheid en beschikbaarheid van hulpmiddelen voor iedereen te verbeteren, zetten
1808 we stappen naar een beleid waarbij leeftijd geen rol speelt. Dit betekent dat we ervoor zorgen dat
1809 hulpmiddelen voor mensen van alle leeftijden bereikbaar zijn, zodat iedereen, ongeacht de leeftijd,
1810 de ondersteuning krijgt die hij of zij nodig heeft.
  - 1811 ● Voorzieningen voor personen met een handicap blijven een cruciale rol spelen op het vlak van
1812 ondersteuning van mensen met de meest complexe noden. De werkmiddelen van deze
1813 voorzieningen moeten opgetrokken worden om de financiële gezondheid van deze instellingen en
1814 de kwaliteit van de zorg te blijven verzekeren.
  - 1815 ● We zetten ons in voor een boost in sociaal ondernemerschap en willen innovatieve woon- en
1816 zorgconcepten volop de ruimte geven. Daarvoor passen we de regelgeving aan zodat deze
1817 ondernemingen kunnen floreren en hun waardevolle bijdrage aan de samenleving kunnen leveren.
  - 1818 ● Kinderen met een handicap moeten zoveel mogelijk opgevangen worden in het gewone onderwijs-
1819 en vrijetijdsaanbod. Een doorgedreven geïntegreerd gezinsbeleid moet de verschillende
1820 ondersteuningsvormen beter op elkaar afstemmen.
  - 1821 ● Voor jongeren met extreme emotionele- en gedragsstoornissen (GES) bestaat een aangepast
1822 residentieel aanbod, de zogenaamde GES+ voorzieningen. De overgang naar de volwassen
1823 hulpverlening verloopt moeilijk voor deze jongeren, omdat er voor volwassenen geen gelijkaardige
1824 opvangvorm bestaat. We moeten nagaan hoe we voor deze doelgroep de continuïteit van de zorg
1825 kunnen verzekeren.
  - 1826 ● We zetten ons in voor een stevige investering in persoonlijke begeleiding, specifiek voor mensen
1827 met een handicap die in detentie of internering leven. Ons doel is het bevorderen van hun re-
1828 integratie en het voorkomen van terugval.

1829 **Een verbeterde representatie van personen met een handicap**

1830 Willen we vooroordelen en discriminatie definitief de wereld uit helpen, dan is representatie essentieel.
1831 Enerzijds is het belangrijk dat personen met een handicap zichtbaarder worden en meer op de voorgrond
1832 treden, zodat er meer rekening kan gehouden worden met hun behoeften en belangen. Anderzijds is
1833 representatie voor hen ook cruciaal omdat zo een representatief beeld van de samenleving wordt gevormd
1834 en mensen met een handicap zichzelf kunnen herkennen.

1835 Om een inclusief beleid te ontwikkelen dat de toegankelijkheid voor en betrokkenheid van personen met
1836 een handicap verbetert, is het essentieel dat zij nauw betrokken worden bij de opmaak, uitvoer en evaluatie
1837 van een inclusief handicapbeleid. Alleen op die manier kunnen beleidsmakers zicht krijgen op de
1838 behoeften en verwachtingen van personen met een handicap. Verenigingen die personen met een
1839 handicap vertegenwoordigen, in het bijzonder de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap,
1840 spelen hierin een belangrijke rol. Hun expertise en ervaring zullen ertoe bijdragen dat drempels
1841 weggewerkt worden en nieuwe wetgeving de situatie van personen met een handicap verbetert in plaats
1842 van voor nieuwe hindernissen te zorgen.

1843 De voorbije jaren werden er op dit vlak al mooie en succesvolle initiatieven ondernomen, zoals het
1844 verankeren van het opstellen van een handicapplan bij het aantreden van een nieuwe regering en van een
1845 interfederale handicapstrategie die een langetermijnvisie uitdraagt, de heractivering van de
1846 interministeriële conferentie handicap... Het is cruciaal dat de volgende regeringen verdergaan op deze
1847 ingeslagen weg.

1848 We erkennen dat mensen met een handicap ondervertegenwoordigd zijn in de media. Dit zien we zowel
1849 in print als online, en op televisie. Als ze al in beeld komen, ligt de focus vaak op hun handicap of zijn ze
1850 enkel te zien met anderen met een handicap. We streven naar een media-aanwezigheid die niet alleen
1851 kwantitatief meer in evenwicht is, maar die ook kwalitatief recht doet aan de veelzijdigheid van deze
1852 mensen. Dit houdt in dat hun deskundigheid en talenten voorop staan, zodat ze oprecht en volledig kunnen
1853 deelnemen aan het publieke discours.

1854 **Standpunten:**

- 1855 • We voorzien voldoende middelen voor erkende handicaporganisaties en adviesraden inzake
1856 handicap (zoals de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap) zodat ze als
1857 volwaardige partners mee het beleid ten aanzien van personen met een handicap kunnen
1858 voorbereiden, vormgeven en evalueren.
- 1859 • We betrekken personen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties en organen
1860 bij de volledige belevingsvorming, van opmaak tot en met evaluatie. Dit gebeurt structureel bij
1861 beleidsinitiatieven die een impact kunnen hebben op personen met een handicap.
- 1862 • We verankeren de opmaak van een interfederaal plan voor personen met een handicap in de
1863 wetgeving. Een inclusief zorg- en ondersteuningsaanbod vereist samenwerking tussen
1864 verschillende diensten en niveaus.
- 1865 • We verhogen het streefcijfer schermzichtbaarheid van personen met een handicap bij de
1866 openbare omroep naar 3%. We moedigen de overige media aan om ook te voldoen aan dit
1867 streefcijfer.
- 1868 • We zetten in op diversiteitsmonitoring van verschillende media en pleiten voor de opmaak van een
1869 jaarlijks voortgangsrapport dat rekening houdt met kwantitatieve én kwalitatieve representatie. De
1870 doelgroep van personen met een handicap is zelf ook een heel diverse doelgroep. We waken
1871 erover dat alle vormen van handicap een plek krijgen in die representatie.

1872 **We zorgen voor een vereenvoudigd, transparant en geharmoniseerd beleid voor**
1873 **rechtentoekenning**

1874 Mensen met een handicap hebben recht op ondersteuning van zowel de Vlaamse als de federale overheid.
1875 We streven naar een beleid waarin overleg tussen verschillende bestuurslagen centraal staat, zodat
1876 mensen met een handicap eenvoudig toegang hebben tot informatie en hulp. Ons standpunt is duidelijk:
1877 als iemand door één overheid erkend is als persoon met een handicap, moet deze erkenning automatisch
1878 gelden voor alle overheidsniveaus. Het doel is om het leven van mensen met een handicap te
1879 vereenvoudigen en de administratieve last te minimaliseren. Door de procedures minder belastend en
1880 meer transparant te maken, pakken we zowel de frustraties als de risico's op sociale onderbescherming
1881 aan.

1882 Wij streven naar een duidelijke en eenduidige definitie van handicap over alle bestuurslagen heen. Het is
1883 belangrijk dat alle beleidsdomeinen, zoals onderwijs en welzijn, consistente criteria gebruiken om
1884 handicaps te definiëren. Dit betekent niet dat we niet meer kunnen differentiëren tussen
1885 evaluatieprocessen afhankelijk van het doel van de steun of uitkering. Bijvoorbeeld, de beoordeling van
1886 iemands zelfredzaamheid is anders dan het beoordelen van de fysieke, cognitieve, psychische en sociale
1887 zorgbehoeften.

1888 Het volledige proces van de erkenning van de handicap tot het bepalen van de tegemoetkomingen waar
1889 mensen recht op hebben moet overzichtelijk en transparanter. De erkenningsprocedure moet ook vlotter
1890 en sneller verlopen. Daarom werken we met multidisciplinaire teams, die zorgen voor een multidisciplinaire
1891 evaluatie en inschaling van een handicap. Waar mogelijk moeten de verschillende evaluatieprocessen
1892 over alle bestuurslagen heen op elkaar afgestemd worden, zodat mensen niet nodeloos verschillende
1893 malen eenzelfde onderzoek en/of evaluatie moeten doorlopen bij de aanvraag van ondersteuning.

1894 Ook de verschillende administraties van hetzelfde niveau zoals VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen
1895 met een Handicap), Onderwijs Vlaanderen en Opgroeien, moeten nauwer samenwerken en gegevens
1896 uitwisselen, zodat personen met een handicap niet voortdurend procedures moeten opstarten bij
1897 verschillende instanties en daar telkens dezelfde informatie moeten aanleveren. De regelgeving moet
1898 goed op elkaar worden afgestemd. Zo worden mensen ook niet langer van het kastje naar de muur
1899 gestuurd. Door middel van gegevensuitwisseling tussen verschillende administraties, moeten
1900 rechthebbenden ook automatisch geïdentificeerd en gecontacteerd worden.

1901 We zetten ons in voor de eliminatie van onnodige en mentaal belastende procedures. Mensen met een
1902 blijvende handicap zouden niet langer steeds weer door herhaalde onderzoeken moeten gaan om hun
1903 handicap te bewijzen. Alleen wanneer hun situatie verandert, zoals bij een verslechtering van hun
1904 aandoening, zijn nieuwe beoordelingen zinvol. Deze kunnen dan door de betrokken personen zelf
1905 aangegeven worden.

1906 We zijn vastberaden om personen met een handicap maatwerk te bieden bij het beantwoorden van hun
1907 vragen. Ons streven is om inclusieve begeleiding aan te bieden door actief op zoek te gaan naar passende
1908 oplossingen. Dit doen we op het eerstelijnsniveau: dicht bij de persoon en zo toegankelijk mogelijk. We
1909 bundelen de krachten van verschillende deskundigen, zowel binnen als buiten de welzijnssector. We
1910 stappen af van het doorschuiven van mensen en richten ons in plaats daarvan op het verstrekken van
1911 doelgerichte informatie en oplossingen. Op deze manier bevorderen we de goed geïnformeerde gebruiker
1912 en pakken we het probleem aan van niet-geclaimde toekenningen en rechten bij mensen met een
1913 handicap.

1914 **Standpunten:**

- 1915
- 1916
- 1917
- 1918
- 1919
- 1920
- 1921
- 1922
- 1923
- 1924
- 1925
- 1926
- 1927
- 1928
- We hanteren een uniforme en eenduidige definitie van handicap, gebaseerd op de definitie in het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap, op de verschillende bestuursniveaus. Een erkenning van de handicap op het ene niveau, moet leiden tot een automatische erkenning van de handicap op de andere bevoegdheidsniveaus.
  - De erkenningsprocedures op de verschillende niveaus moeten zoveel mogelijk op elkaar afgestemd worden, op basis van een multidisciplinaire evaluatie uitgevoerd door multidisciplinaire teams.
  - De informatiedoorstroming moet niet alleen tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus worden versterkt, maar ook tussen de verschillende administraties op hetzelfde niveau. Rechthebbenden moeten door middel van gegevensuitwisseling tussen verschillende administraties automatisch geïdentificeerd kunnen worden. We gaan daarbij voor zoveel mogelijk automatische rechtentoekenning, gebaseerd op actuele en kwalitatieve gegevens over inkomen en vermogen.
  - Wie een definitieve handicap heeft, moet alleen opnieuw onderzocht worden als de betrokkene aangeeft dat zijn of haar situatie veranderd is.

1929 **Personen met een handicap hebben recht op een behoorlijke levensstandaard**

1930 Personen met een handicap lopen een hoger risico op armoede. Dat is niet enkel het gevolg van hun

1931 handicap en de daaraan verbonden kosten voor zorg, maar ook van de drempels die ze ondervinden op

1932 het vlak van onderwijs, huisvesting, maatschappelijke dienstverlening en arbeidsmarkt. Willen we het

1933 armoederisico bij mensen met een handicap verminderen, dan vereist dat een holistische aanpak. Dat

1934 betekent het aanpakken van discriminatie, het bevorderen van kansen op de arbeidsmarkt, het verbeteren

1935 van toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en het creëren van een inclusieve samenleving waarin

1936 mensen met een handicap volwaardig kunnen deelnemen. Personen met een handicap moeten

1937 zelfstandig kunnen leven en zelf kunnen kiezen hoe ze hun leven willen leiden. Om hen een behoorlijke

1938 levensstandaard te garanderen, moeten we meer gebruik maken van de hefboomen die de overheid in

1939 handen.

1940 De integratietegemoetkoming is ontworpen om de extra kosten die mensen met een handicap ondervinden

1941 bij hun deelname aan het maatschappelijk leven op te vangen. Daarom moet deze tegemoetkoming

1942 onafhankelijk zijn van iemands inkomen of gezinssituatie. De uitdagingen en kosten van leven met een

1943 handicap worden niet minder wanneer iemand samenwoont of begint te werken. Sterker nog, werken kan

1944 zelfs bijkomende kosten met zich meebrengen, zoals transport, voor mensen met een handicap.

1945 Personen met een handicap moeten ook de kans krijgen om aan de slag te gaan. Zij hebben recht op

1946 werk, bij voorkeur op de reguliere arbeidsmarkt. Het kader van individueel maatwerk kan een hefboom

1947 zijn. Anderzijds moeten er ook voldoende arbeidsplaatsen zijn bij maatwerkbedrijven en moeten er genoeg

1948 doorstroombmogelijkheden naar de reguliere arbeidsmarkt zijn, voor wie dit wenst.

1949 Wie kan werken, moeten we aanmoedigen om, al dan niet deeltijds, aan de slag te gaan. Vandaag zijn er

1950 nog te veel financiële drempels die personen met een handicap moeten overwinnen om aan het werk te

1951 kunnen gaan. Sommige mensen hebben schrik dat ze hun uitkering (gedeeltelijk) zullen verliezen als ze

1952 een paar dagen in de week gaan werken. Ook een tijdelijke tewerkstelling kan als gevolg hebben dat het

1953 vervangingsinkomen structureel verlaagd wordt, ondanks het feit dat de persoon na een periode niet lager

1954 werkt en dus ook geen andere inkomsten meer heeft. We maken komaf met deze drempels. Wie een IVT

1955 (inkomensvervangende tegemoetkoming) ontvangt en aan de slag wil, moet ook kunnen rekenen op een

1956 goede begeleiding door de arbeidsbemiddelingsdiensten.

1957 Sinds de verlaging van de leeftijd van 21 naar 18 jaar voor het ontvangen van een integratie- en/of
1958 inkomensvervangende tegemoetkoming, moeten ouders een keuze te maken tussen het ontvangen van
1959 een tegemoetkoming, of de zorgtoeslag op het groeipakket voor hun kind tussen 18 en 21 jaar. Het moet
1960 voor ouders makkelijker worden om de meest voordelige optie te kiezen.

1961 **Standpunten:**

- 1962 • Personen met een handicap hebben recht op een integratietegemoetkoming, ongeacht hun
1963 inkomen en gezinssituatie. Door deze tegemoetkoming niet te laten dalen wanneer iemand met
1964 een handicap gaat werken of een vervangingsinkomen ontvangt, wordt de drempel om te werken
1965 verlaagd en wordt er meer financiële stabiliteit geboden.
- 1966 • Wij pleiten voor het behouden van de volledige integratietegemoetkoming voor iemand die in een
1967 voorziening verblijft, ongeacht hun verblijfssituatie. De vermindering van de IT
1968 (integratietegemoetkoming) is een verouderd principe en, nu de financiering van voorzieningen,
1969 gewijzigd is, niet langer te verantwoorden.
- 1970 • We zijn voornemens om meer flexibele combinatieregelingen te bieden voor de
1971 inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en een arbeidsinkomen. Dit stelt mensen in staat
1972 om te werken zonder direct hun volledige uitkering te verliezen.
- 1973 • Er is nood aan een snellere herberekening van de inkomensvervangende tegemoetkoming
1974 wanneer het inkomen en/of de gezinssituatie wijzigt. Hierdoor daalt de uitkering op het moment
1975 dat men meer inkomsten uit arbeid heeft en omgekeerd.
- 1976 • In het hoofdstuk over werkgelegenheid vind je specifieke maatregelen die de arbeidsdeelname
1977 van personen met een handicap stimuleren. We behandelen voorstellen die zowel voor publieke
1978 als private werkgevers relevant zijn, als ook voor tewerkstelling binnen overheidsdiensten.
- 1979 • We plannen een herziening van de categorieën voor gezinssamenstelling die momenteel de
1980 hoogte van de integratie- en inkomensvervangende tegemoetkoming bepalen. De huidige
1981 categorieën sluiten niet meer aan bij de diverse samenlevingsvormen van vandaag en
1982 veroorzaken daardoor interpretatieproblemen. Met deze herziening streven we naar een systeem
1983 dat de werkelijkheid van moderne huishoudens beter weerspiegelt en duidelijker is voor iedereen.
- 1984 • Wanneer kinderen met een handicap de leeftijd van 18 jaar bereiken, is het aan de bevoegde
1985 overheidsinstanties om automatisch te berekenen wat de meest voordelige optie voor hen is
1986 (ontvangen van IT/IVT of zorgtoeslag). Die meest voordelige optie moet automatisch toegekend
1987 worden.
- 1988 • (Voor ouders met een kind met een handicap moet de verhoogde tegemoetkoming gekoppeld
1989 worden aan een inkomenstoets. Op die manier blijft de verhoogde tegemoetkoming – en daaraan
1990 andere verbonden sociale voordelen – een sociale beschermingsmaatregel voor mensen met een
1991 laag inkomen.)

1992 **Personen met een handicap moeten volop kunnen participeren aan alle aspecten van de**
1993 **samenleving**

1994 Om echt deel uit te maken van de maatschappij moeten personen met een handicap kunnen participeren
1995 aan alle aspecten van de samenleving, zoals iedereen. We kiezen radicaal voor een wereld waarin
1996 personen met en zonder beperking samenleven, leren en werken. Inclusie is het tegenovergestelde van
1997 exclusie, uitsluiting. Dat is de meest eenvoudige definitie. Alles wat uitsluiting tegengaat, is een stap naar
1998 meer inclusie.

1999 In de eerste plaats moeten personen met een handicap een beroep kunnen doen op de publieke
2000 dienstverlening en overheidsdiensten. Een toegankelijke communicatie staat hierbij centraal. Hierbij is het

2001 van belang dat naast de digitaliseringsgolf die lopende is, er voldoende telefonische en/of fysieke
2002 contactpunten behouden blijven voor alle diensten van openbaar nut.

2003 Op het vlak van cultuur, sport en vrijetijdsbesteding kan de European Disability Card (EDC) een stap zijn
2004 op weg naar meer inclusie. De kaart bevordert de deelname van personen met een handicap aan allerlei
2005 activiteiten zoals theatervoorstellingen, museumbezoek, sportevenementen... Met deze kaart kunnen
2006 personen met een handicap eenvoudig aangeven dat ze een handicap hebben. cd&v heeft de voorbije
2007 jaren heel wat initiatieven ondernomen op lokaal, Vlaams en federaal niveau om de kaart breder kenbaar
2008 te maken en personen met een handicap er beter over te informeren. We blijven doorgaan op de
2009 ingeslagen weg door de EDC verder uit te rollen, zowel bij dienstverleners als bij de personen met een
2010 handicap zelf.

2011 We belichtten hier enkele domeinen waar er nog veel ruimte tot verbetering is om tot een echt inclusieve
2012 samenleving te kunnen komen. Maar inclusie van personen met een handicap moet ook een
2013 aandachtspunt zijn in alle andere beleidsdomeinen. Het gaat om de mogelijkheid om zich te verplaatsen,
2014 de toegankelijkheid van gebouwen, de kansen op de arbeidsmarkt, het vinden van een betaalbare en
2015 aangepaste woning, de toegang tot onderwijs, en tot een vrijetijds-, cultuur-, media- en sportaanbod.
2016 Systemen die we ontwikkelen in onze samenleving, moeten toegankelijk zijn voor iedereen. Op die manier
2017 creëren we geen B-maatschappij voor wie er niet bijhoort. We besteden aan dit onderwerp dan ook
2018 aandacht aan in alle respectievelijke hoofdstukken.

2019 **Standpunten:**

- 2020 • Alle overheidscommunicatie (online en fysiek) moet een 'Easy to Read and Understand'-versie
2021 bevatten (FALC of 'Facile à lire et à comprendre: een dienst van de vzw Inclusion).
- 2022 • Er moeten gebarentolken voorzien worden bij alle diensten van openbaar nut zoals
2023 overheidsdiensten, maar ook ziekenhuizen, rechtbanken...
- 2024 • We voorzien voldoende telefonische en/of fysieke contactpunten als alternatieven voor de digitale
2025 dienstverlening van de diensten van openbaar nut.
- 2026 • We leiden hulpverleners en eerstelijnsdiensten op om meer vertrouwd te worden met de
2027 ervaringen van personen met een handicap die het slachtoffer worden van seksueel geweld en
2028 misbruik. Getrainde professionals die bekend zijn met de behoeften en uitdagingen van mensen
2029 met verschillende soorten handicaps, moeten beschikbaar zijn om ondersteuning te bieden.
- 2030 • De toegankelijkheid van meldpunten van (seksueel) geweld worden verbeterd door te zorgen voor
2031 communicatiehulpmiddelen, fysieke toegankelijkheid en alternatieve methoden voor het melden
2032 van misbruik. Ook de Zorgcentra na seksueel geweld dienen voor alle slachtoffers van seksueel
2033 geweld toegankelijk te zijn.
- 2034 • Het toepassingsgebied van de European Disability Card wordt verder uitgebreid naar nieuwe
2035 domeinen zoals bijvoorbeeld de zorgsector, mobiliteit, hulpverlening en veiligheid, maar ook
2036 economie.
- 2037 • We werken actief samen met andere EU-lidstaten voor de verder uitrol van de European Disability
2038 Card naar alle lidstaten van de EU.
- 2039 • Er moet specifieke aandacht zijn voor de toegankelijkheid van diensten en informatie voor
2040 specifieke doelgroepen binnen de ruime groep van personen met een handicap zoals voor
2041 jongeren of voor jongvolwassenen. Er moet ook meer specifieke aandacht komen voor de
2042 beleving, toegankelijkheid en inclusie van personen met een handicap met een cultuurdiverse
2043 achtergrond.

- 2044 **Kernpunten**
- 2045 • Personen met een handicap moeten volledig kunnen deelnemen aan alle facetten van de
2046 samenleving, op een gelijke en inclusieve manier.
- 2047 • Gelijke kansen voor en een gelijke behandeling van personen met een handicap, gaan niet alleen
2048 over het uitoefenen van rechten, maar ook over het erkennen van de rijkdom aan diversiteit en
2049 vaardigheden die mensen met een handicap met zich meebrengen voor de samenleving. Het is van
2050 cruciaal belang om een omgeving te creëren waarin iedereen, ongeacht hun capaciteiten, volledig
2051 kan bijdragen en deelnemen.
- 2052 • Naast handicap-specifieke zorg en ondersteuning moeten personen met een handicap in de eerste
2053 plaats beroep kunnen doen op een inclusief regulier zorg- en ondersteuningsaanbod.
- 2054 • Mensen die een persoonsvolgend budget aanvragen moeten op korte termijn een antwoord krijgen:
2055 ofwel krijgen ze een budget, ofwel worden ze begeleid naar andere zorg- en ondersteuningsvormen.
- 2056 • We betrekken personen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties en organen bij
2057 de volledige beleidsvorming, van de opmaak tot en met de evaluatie. Dit gebeurt structureel bij
2058 beleidsinitiatieven die een impact kunnen hebben op personen met een handicap.
- 2059 • We hanteren een uniforme en eenduidige definitie van handicap, gebaseerd op de definitie in het VN-
2060 verdrag voor de rechten van personen met een handicap, op de verschillende bestuursniveaus. Een
2061 erkenning van een handicap op het ene niveau, moet leiden tot een automatische erkenning van die
2062 handicap op de andere bevoegdheidsniveaus.
- 2063 • We openen een zorgloket waar personen met een handicap terecht kunnen, om op een eenvoudige
2064 manier informatie te verkrijgen over de zorg- en ondersteuningsmogelijkheden waarop ze beroep
2065 kunnen doen.
- 2066 • We voorzien meer flexibele cumulatiemogelijkheden om de inkomensvervangende tegemoetkoming
2067 (IVT) te combineren met een inkomen uit arbeid. Op die manier verliezen mensen niet meteen hun
2068 volledige uitkering wanneer ze gaan werken.
- 2069 • De integratietegemoetkoming moet worden toegekend los van het inkomen en de gezinssituatie van
2070 de betrokkene.
- 2071 • Alle overheidscommunicatie (online en fysiek) moet een 'Easy to Read and Understand'-versie
2072 bevatten (FALC).

2073

Respect voor kinderen en gezinnen

2074

2075 **Onze koers**

2076 cd&v bouwt aan een maatschappij waarin kinderen kansrijk kunnen opgroeien. We kijken daarvoor
2077 naar het gezin (in welke samenstelling dan ook), maar het is ook aan de overheid, het professionele
2078 middenveld én de gemeenschap om samen voor een omgeving te zorgen waarin kinderen zich
2079 optimaal kunnen ontwikkelen. Kinderen groeien niet geïsoleerd op in een gezin. Ze maken deel uit
2080 van de maatschappij: ze gaan naar school, worden lid van een jeugdbeweging, doen aan sport,
2081 kijken tv, maken gebruik van sociale media... Wat maakt dat een kind zich goed voelt en succesvol,
2082 kansrijk en gelukkig kan opgroeien, is dan ook iets waarin heel de samenleving een rol speelt.

2083 Als gezinspartij geeft cd&v vertrouwen aan ouders. We respecteren ouders als de 'primaire
2084 opvoedingsverantwoordelijken': zij zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor de zorg,
2085 begeleiding en opvoeding van hun kinderen. Wij zijn tegen overheidsinmenging in de manier
2086 waarop ouders hun kinderen opvoeden. Wel vindt cd&v dat de overheid een belangrijke rol speelt
2087 in het versterken van de veerkracht van gezinnen. Ze moet ouders, grootouders en andere
2088 opvoedingsverantwoordelijken ondersteunen in het opnemen van de grote verantwoordelijkheid
2089 die zij hebben.

2090 We zijn bezorgd over de grote druk die ouders vandaag ervaren om alle ballen in de lucht te
2091 houden. Vanuit het gezinsbeleid zien we erop toe dat gezinnen meer ademruimte krijgen. Dat doen
2092 we onder meer door stevig in te zetten op preventieve gezinsondersteuning, het organiseren van
2093 betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang, door een beleid dat de combinatie werken-gezin
2094 haalbaar maakt, door financiële ondersteuning voor gezinnen en door te zorgen dat gezinnen die
2095 extra ondersteuning nodig hebben, die tijdig en in hun vertrouwde omgeving kunnen vinden.

2096 cd&v gelooft sterk in de kracht van de gemeenschap. Ouders moeten in de eerste plaats
2097 ondersteuning kunnen vinden bij andere ouders, bij familie en bij hun netwerk. Een informele
2098 babybabbel met een vrijwilliger kan soms meer betekenen dan een professioneel consult. In onze
2099 hypergeïndividualiseerde samenleving zijn ouders echter meer op zichzelf aangewezen en dat leidt
2100 tot opvoedingsstress en onzekerheid. We zien dat traditionele richtlijnen en zekerheden plaats
2101 hebben gemaakt voor een commercieel gedreven zee van opvoedingsadviezen, waarbij je vaak
2102 door de bomen het bos niet meer ziet door de veelheid aan tegenstrijdige informatie. Tegelijkertijd
2103 is de maatschappij complexer geworden wat zich ook vertaalt in meer complexe gezinssituaties en
2104 -problematieken. De overheid moet hierin een betrouwbare partner zijn en ouders het nodige
2105 houvast geven. Dat is voor ons de essentie van gezinsondersteuning.

2106 Wanneer de draagkracht van gezinnen ondermijnd wordt, dan moeten ze kunnen rekenen op
2107 aangepaste hulp en ondersteuning. Zeker wanneer volwassenen er niet in slagen om hun kinderen
2108 veilig en kansrijk te laten opgroeien. De groeiende vraag naar ondersteuning zet de capaciteit van
2109 het huidige systeem stevig onder druk en vraagt ons om serieus na te denken over hoe we hiermee
2110 omgaan. Bijkomende investeringen leiden te weinig tot kortere wachttijden en heel wat kinderen
2111 en jongeren blijven lange tijd rondlopen in een hulpverleningssysteem waaraan zij zich moeten
2112 aanpassen, terwijl het net omgekeerd zou moeten zijn. Hulpverleners moeten meer 'met elkaar' in

2113 plaats van 'naast elkaar' kunnen werken en er mogen geen breuken plaatsvinden in de
2114 hulpverleningstrajecten.

2115 We moeten definitief af van de terughoudendheid in de hulpverlening. Het is tijd voor een
2116 benadering die hulpverleners de vrijheid en het vertrouwen geeft om maatwerk te leveren en buiten
2117 de gebaande paden te treden wanneer dat nodig is om gezinnen echt vooruit te helpen, ze de juiste
2118 begeleiding te bieden en, indien nodig, een blijvende positieve verandering in gedrag te
2119 bewerkstelligen. Dit vereist een sterk gevoel voor zelfsturing van de hulpverleners zelf, maar het
2120 vraagt ook om een vernieuwde vorm van leiderschap op zowel middelhoog als hoog niveau die
2121 deze veranderingen ondersteunt en stimuleert.

2122 We dragen met het Groeipakket bij aan de ontwikkelingskansen van ieder kind

2123 Als gezinspartij vindt cd&v het evident dat elk kind kansrijk kan opgroeien. De maatschappij moet solidair
2124 bijdragen aan de kosten die gepaard gaan met het opvoeden van kinderen. Daarnaast moeten kinderen
2125 die opgroeien in een financieel kwetsbaar gezin, of kinderen die omwille van een bijzondere zorgnood iets
2126 extra nodig hebben om volwaardig te kunnen participeren, kunnen rekenen op extra ondersteuning. Het
2127 Vlaamse Groeipakket, dat sinds 2019 de federale kinderbijslag vervangt, zet hierop in: een basisbedrag
2128 voor elk kind, sociale toeslagen voor gezinnen met een laag inkomen en participatietoelagen om kansen
2129 voor ieder kind om aan de samenleving deel te nemen, te vrijwaren. Op die manier beschermt het
2130 Groeipakket de koopkracht van gezinnen, is het een belangrijk instrument tegen kinderarmoede en
2131 stimuleert het een actieve participatie van kinderen aan de samenleving

2132 Het Groeipakket is voor cd&v een onvoorwaardelijk recht van het kind. Het is een door ouders vrij te
2133 besteden maandelijks budget en het moet dat blijven. Die bestedingsvrijheid, dat vertrouwen, is voor ons
2134 essentieel. Wetenschappers wijzen ook op de enorme economische terugverdieneffecten van het
2135 Groeipakket. Voorstellen om middelen vanuit het Groeipakket te herleiden naar materiële ondersteuning
2136 en dienstverlening, zoals het aanbieden van schoolmaaltijden of de financiering van kinderopvang, zijn
2137 voor ons onbespreekbaar. Ook is het voor ons onbespreekbaar om het Groeipakket in te zetten als een
2138 'bestraffingsmaatregel', door het te schrappen wanneer er zich bijvoorbeeld problemen stellen zoals
2139 spijbelen of omdat ouders hun kinderen de taal niet voldoende leren. Daarvoor bestaan andere
2140 beleidsmaatregelen die families niet in de armoede en economische onzekerheid duwen. Morrelen aan de
2141 bestedingsvrijheid zet de deur open voor allerlei andere 'goede' redenen om kinderen het recht op het
2142 Groeipakket te ontfemen. Het Groeipakket mag geen strafpakket worden.

2143 Met het Vlaamse Groeipakket realiseerden we broodnodige hervormingen. We beschikken vandaag over
2144 een vereenvoudigd, eerlijk en transparant systeem voor de toekenning van gezinsbijslagen waarbij sociale
2145 rechten zoveel mogelijk automatisch worden toegekend. We moeten blijven bekijken of de middelen voor
2146 het Groeipakket, 4,7 miljard euro in 2024, voldoende doelmatig worden ingezet. Na opeenvolgende
2147 bijstellingen, is het Groeipakket dankzij cd&v meer sociaal herverdelend geworden. Sinds de invoering van
2148 het Groeipakket is het aantal kinderen dat recht heeft op een sociale toeslag meer dan verdubbeld, van
2149 175 000 in het oude systeem naar bijna 500 000 vandaag. Het Groeipakket moet alle families
2150 vooruit helpen, vooral financieel kwetsbare gezinnen (vaak éénoudergezinnen) en kinderen met bijzondere
2151 noden.

2152 **Standpunten:**

- 2153 • We verzetten ons tegen de afschaffing of uitholling van het Groeipakket. Het Groeipakket is een
2154 recht van het kind en het moet een vrij besteedbaar bedrag blijven.
- 2155 • Alle tegemoetkomingen in het kader van het Groeipakket moeten aan de gezondheidsindex
2156 gekoppeld worden.
- 2157 • Elk kind heeft recht op het Groeipakket. Naast een gelijk basisbedrag voor elk kind, moet er extra
2158 ondersteuning zijn voor kinderen met een grote zorgnood en kinderen die opgroeien in een
2159 financieel kwetsbaar gezin.
- 2160 • De bedragen van de sociale toeslagen moeten verhoogd worden en voldoende aangepast aan
2161 het inkomen, om promotievallen te vermijden en kwetsbare gezinnen te ondersteunen. Hiervoor
2162 moeten de middelen die gaan naar inefficiënte of overbodige toeslagen, worden herleid naar de
2163 sociale toeslagen. We denken hierbij aan de participatietoeslag voor de kleuterschool, en de
2164 kinderopvangtoeslag. De kinderopvangtoeslag moet wel behouden blijven tot zolang elke ouder
2165 op redelijke afstand een plaats heeft in de inkomensgerelateerde opvang.
- 2166 • Bepaalde studierichtingen in het secundair onderwijs vragen grote financiële inspanningen van
2167 gezinnen. Het systeem van schooltoeslagen moet herbekeken worden zodat het voldoende
2168 gedifferentieerd is en afgestemd op actuele noden. Tegelijk vinden we dat ook de scholen hier
2169 hun verantwoordelijkheid moeten nemen en inspanningen moeten doen om de schoolkosten
2170 binnen de perken te houden. Scholen moeten hierin wel ondersteund worden.
- 2171 • In tegenstelling tot de schooltoeslagen, maken de studietoelages voor het hoger onderwijs nog
2172 geen deel uit van het Groeipakket. Deze moeten nog apart worden aangevraagd, wat zorgt voor
2173 extra administratieve belasting en gebrekkige sociale bescherming. cd&v wil dat ook de
2174 studietoelages uit het hoger onderwijs worden toegevoegd aan het Groeipakket, en zoveel
2175 mogelijk automatisch worden uitbetaald.
- 2176 • De inkomensgerelateerde toeslagen van het Groeipakket zorgen voor een sociale correctie en
2177 maken het systeem sociaal rechtvaardig. We betreuren het sterk wanneer er boekhoudkundige
2178 trucs worden toegepast om het officieel aangegeven inkomen artificieel laag te houden om
2179 toegang te krijgen tot extra toeslagen, terwijl men deze niet nodig heeft. Dat getuigt van weinig
2180 maatschappelijke verantwoordelijkheidszin en ondergraaft het systeem. We herdefiniëren en
2181 verfijnen het inkomensbegrip in het Groeipakket om dergelijke perverse effecten uit te sluiten.

2182 **We geven ouders meer tijd om voor hun kind(eren) te zorgen en dragen op die manier bij**
2183 **aan een gezonde work-life balans**

2184 Voor cd&v is het van belang dat ouders vanaf de geboorte er kunnen zijn voor hun kind en een band
2185 kunnen opbouwen met hun kind. Ouders moeten altijd de keuze kunnen maken om te zorgen voor hun
2186 kinderen. Dat betekent niet dat ouders in een strak keurslijf worden gedwongen. De keuze voor
2187 kinderopvang is niet beter of slechter dan de keuze om langer zelf voor het kind te zorgen. We respecteren
2188 de keuze van de ouders, en we willen als overheid die keuze stimuleren door toegankelijke en betaalbare
2189 kinderopvang én door voldoende en financieel haalbare verlofmogelijkheden om zelf de zorg op te nemen.
2190 We gaan hier dieper op in het hoofdstuk arbeidsmarkt.

2191 **We zorgen voor een toegankelijk, betaalbaar en kwaliteitsvol aanbod van voor- en**
2192 **buitenschoolse kinderopvang**

2193 De professionele kinderopvang – opvang voor baby's en peuters en buitenschoolse opvang – stelt elke
2194 dag ouders in staat om te gaan werken of een opleiding te volgen. Kwaliteitsvolle kinderopvang kan

2195 bovendien de pedagogische ontwikkeling van het kind stimuleren en het kind zo alle kansen geven. In het
2196 bijzonder voor kinderen die opgroeien in een gezin waar geen Nederlands gesproken wordt, biedt de
2197 professionele kinderopvang vele voordelen. Kinderopvang kan bijdragen aan ontwikkelingskansen van
2198 kinderen en een hefboom zijn tot betere integratie, welzijn, zorgzame buurten, gelijke kansen en
2199 arbeidsmarktparticipatie. We vinden het dan ook noodzakelijk dat er de komende jaren verder wordt
2200 geïnvesteerd in een sterke voor- en buitenschoolse kinderopvangsector.

2201 Opvang van baby's en peuters

2202 De afgelopen legislatuur heeft cd&v het budget voor voorschoolse kinderopvang verdubbeld van ongeveer
2203 een half miljard naar meer dan 1 miljard euro. Er wordt met andere woorden stevig geïnvesteerd in de
2204 sector. Wel heeft de sector, naast extra middelen, nood aan hervormingen om te voldoen aan
2205 hedendaagse eisen op het vlak van aanbod, kwaliteit en werkomstandigheden. Om de kinderopvang te
2206 organiseren conform onze 'ideale' visie, is er 1 miljard euro extra op jaarbasis nodig. We gaan voor
2207 toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid. Dat laatste is belangrijk want we zien dat kinderopvang
2208 vandaag al een grote hap uit het gezinsbudget neemt.

2209 **Standpunten:**

- 2210 • Alle organisatoren van kinderopvang die dat wensen en aan de voorwaarden voldoen, moeten de
2211 mogelijkheid hebben om over te stappen naar inkomensgerelateerde kinderopvang. Vanaf 2025
2212 mogen er enkel nog inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen bijkomen. Tegen 2030 moeten
2213 alle plaatsen in de kinderopvang onder 'subsidietrapp 2' vallen (deze opvangplaatsen ontvangen
2214 een basissubsidie en de subsidie inkomenstarief), zodat alle ouders toegang hebben tot
2215 kinderopvang waar ze betalen naargelang hun inkomen.
- 2216 • Kinderopvang is bij uitstek inclusief. We organiseren het aanbod zo dat kinderen met bijzondere
2217 zorgnoden moeiteloos in elke opvang terecht kunnen en we breiden opvang met flexibele uren uit.
- 2218 • Kinderopvanginitiatieven moeten een basisfinanciering ontvangen die aan organisatoren
2219 voldoende ruimte laat voor het ontwikkelen van een pedagogisch project, voor levenslang leren,
2220 voor contacten met ouders, en het in orde brengen van administratie.
- 2221 • Om te verzekeren dat ouders altijd in de buurt een plaats kunnen vinden voor hun kind, moeten
2222 er minstens 10 000 plaatsen aan inkomenstarief bijkomen. Belangrijk hierbij zijn een goede
2223 regionale spreiding en een goede spreiding over verschillende types opvang (groot- en
2224 kleinschalig), zodat ouders keuze hebben.
- 2225 • Deze legislatuur werd het werknemersstatuut voor onthaalouders wettelijk verankerd, maar nog
2226 niet iedereen die dat wenst, heeft de overstap kunnen maken. cd&v wil dat alle onthaalouders met
2227 een 'sui generis-statuu' (d.w.z. niet verbonden door een arbeidsovereenkomst met een dienst
2228 voor kinderopvang) die dat wensen, kunnen overstappen naar een werknemersstatuut. Dat
2229 werknemersstatuut moet ook voldoende kwalitatief zijn, volgens de barema's die vandaag gelden
2230 voor een kinderbegeleider in kinderopvang met subsidietrapp 2. Het sui generis-statuu moet
2231 uitdoven doordat nieuwe onthaalouders vanaf 2025 enkel nog kunnen starten met een
2232 werknemersstatuut of als zelfstandige.
- 2233 • Om kwaliteitsvolle opvang te organiseren moeten kinderbegeleiders voldoende tijd kunnen
2234 besteden aan elk kind. Met cd&v hebben we de afgelopen legislatuur de eerste stappen gezet om
2235 de kind-begeleiderratio te verlagen. Daarbij houden we rekening met de leeftijd van de
2236 opgevangen kinderen. Ook de komende jaren willen we het aantal kinderen dat wordt opgevangen
2237 per begeleider geleidelijk verder verlagen naar 5:1, waarbij we leeftijdsgebonden blijven werken.
2238 We vinden het belangrijk dat er stapsgewijs naartoe wordt gewerkt zodat de continuïteit van de

2239 opvang verzekerd blijft. Dat wil zeggen dat er tegelijk wordt ingezet op het aantrekken van
2240 voldoende personeel naar de sector en op de financiële duurzaamheid van de sector.

- 2241 • We moeten de bijdrage van ouders in de inkomensafhankelijke kinderopvang evalueren. Het is
2242 van belang om te controleren of gezinnen met een middeninkomen voldoende op maat gesneden
2243 tarieven krijgen en, indien nodig, een meer op inkomen gebaseerde bijdrageschaal invoeren. Ons
2244 doel is een flexibele financiering van kinderopvang te realiseren, waarbij budgetten naadloos
2245 aansluiten op de daadwerkelijke behoefte aan opvangplekken.

2246 Buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA)

2247 De buitenschoolse opvang voor kinderen op schoolgaande leeftijd is voor veel ouders onmisbaar om
2248 dagelijks de puzzel te leggen. Mensen die voltijds werken, kunnen immers niet om half vier aan de
2249 schoolpoort staan. De toegankelijkheid van de buitenschoolse opvang is dan ook essentieel voor een
2250 goede work-life balans van jonge gezinnen. Voor kinderen is het op hun beurt belangrijk dat zij de tijd in
2251 de buitenschoolse opvang op een fijne en zinvolle manier kunnen besteden. Een kind zou bijvoorbeeld
2252 muziekles kunnen volgen of naar een sportactiviteit kunnen gaan. Een betere afstemming tussen
2253 buitenschoolse opvang en activiteiten is een win-win situatie: kinderen kunnen meer tijd besteden aan hun
2254 hobby en ouders ervaren minder planlast.

2255 Om een doorgedreven samenwerking mogelijk te maken tussen opvang, onderwijs, sport en vrije tijd koos
2256 cd&v ervoor om lokale besturen in de regiestoel te zetten. Zij hebben immers het beste zicht op de lokale
2257 noden en het BOA-aanbod (aanbod van buitenschoolse opvang en activiteiten). De lokale besturen
2258 moeten in deze regierol wel ondersteund worden vanuit de hogere overheid en hun draagkracht mag niet
2259 overschreden worden. Dat betekent dat lokale besturen niet alleen de nodige financiële middelen moeten
2260 krijgen om een sterk BOA-aanbod te organiseren, maar dat zij ook op organisatorisch vlak een goede
2261 dienstverlening moeten kunnen uitbouwen.

2262 **Standpunten:**

- 2263 • Het budget dat lokale besturen ontvangen voor de organisatie van het BOA-aanbod moet toelaten
2264 om de kwaliteit van het aanbod te verzekeren. Dat moet ook toelaten om organisatoren van
2265 buitenschoolse opvang perspectief te bieden en om een duurzaam personeelsbeleid te voeren in
2266 de sector.
- 2267 • Lokale besturen die dat nodig hebben, moeten coaching en ondersteuning krijgen vanuit de
2268 hogere overheid, zodat ze hun regiefunctie op het vlak van buitenschoolse opvang en activiteiten
2269 goed kunnen uitvoeren.
- 2270 • Jonge kinderen hebben nood aan continuïteit. Door de kinderopvang, de kleuterschool en de
2271 buitenschoolse kleuteropvang meer in elkaar te laten overlopen, vanuit één geïntegreerde
2272 werking, kunnen die overgangsmomenten zorgzaam verlopen. Dankzij de afstemming van
2273 statuten, kunnen mensen die kinderen opvangen in de voorschoolse of naschoolse opvang, ook
2274 werken in de kleuterschool wat een aantrekkelijker uurrooster oplevert. De 'Doorgaande Lijn', met
2275 een naadloze overgang voor kinderen van nul tot zes jaar, moet overal standaardpraktijk worden.
- 2276 • Om de werkomstandigheden in de buitenschoolse opvang te verbeteren, moet het structureel
2277 mogelijk worden dat een kinderbegeleider zowel in de voor- en/of naschoolse opvang als in de
2278 kleuterklas ter ondersteuning van de kleuterleerkracht kan werken.
- 2279 • Ook in de buitenschoolse opvang moeten bedrijven plaatsen kunnen financieren, zoals al het
2280 geval is voor de kinderopvang.
- 2281 • Specifieke aandacht moet gaan naar de zorg dat alle kinderen, ook de kinderen uit kwetsbare
2282 gezinnen en kinderen met een specifieke zorgbehoefte, kunnen participeren in het BOA-aanbod.

2283 **We versterken de draagkracht van gezinnen, kinderen en jongeren door preventieve**
2284 **gezinsondersteuning en hulpverlening**

2285 Opvoeden gaat gepaard met vragen en onzekerheden. Bij cd&v zijn wij ervan overtuigd dat ouders in de
2286 eerste plaats steun en advies moeten kunnen krijgen van hun omgeving: van grootouders en familie, aan
2287 de schoolpoort, op speelbabbels... Sociale cohesie en zorgzame buurten zijn daarvoor essentiële
2288 bouwstenen. Ook de professionele preventieve gezinsondersteuning moet ouders de nodige houvast
2289 bieden, bijvoorbeeld via de Huizen van het Kind en de consultaties van Kind en Gezin. Soms is dit echter
2290 niet genoeg en is er meer gespecialiseerde hulp nodig.

2291 Zowel de preventieve gezinsondersteuning als de gespecialiseerde hulpverlening staan onder druk door
2292 het groeiend aantal hulpvragen. Een samenleving die meer en meer leunt op professionele hulp, baart ons
2293 zorgen. We moeten oog hebben voor de maatschappelijke factoren die dat veroorzaken, zoals
2294 veranderende gezinsstructuren, socialemediagebruik, prestatiedruk op school, stress en mentale
2295 gezondheidsproblemen bij ouders... Daarnaast behoeden we ons voor een te ver doorgedreven
2296 'psychologisering' van moeilijkheden in de opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Normale problemen
2297 die zich voordoen tijdens het opgroeien, moeten worden genormaliseerd. Ouders en andere
2298 opvoedingsfiguren moeten zich gesteund voelen om met normale strubbelingen op het ontwikkelingspad
2299 van kinderen om te gaan.

2300 Als gezinnen een beroep doen op professionele ondersteuning, verdienen ze een service die
2301 daadwerkelijk een verschil maakt. Het huidige landschap van gezins- en jeugdhulp kent veel projecten
2302 met de beste intenties, maar deze zijn vaak niet op elkaar afgestemd en missen soms de
2303 langetermijnpact. Met onze aanpak streven we naar een geïntegreerd beleid voor gezins- en jeugdhulp,
2304 in lijn met de vernieuwende benadering van 'Vroeg en nabij'. We focussen hierbij op een gezamenlijke
2305 verantwoordelijkheid en de continuïteit van zorg en ondersteuning. Dit betekent dat we flexibele, op maat
2306 gemaakte hulp bieden die meebeweegt met de veranderende behoeften van een gezin.

2307 Bij de hervorming van ons gezins- en jeugdhulpbeleid leggen we de lat hoog. We streven naar een
2308 benadering die vertrekt vanuit echte interesse en de wil om verder te kijken dan enkel het gedrag. Mensen
2309 hebben meer aan een persoonlijke aanpak dan aan generieke oplossingen of een systeem dat afhankelijk
2310 is van labels, doorverwijzingen en standaard interventies. Echte zorg begint met oprecht luisteren. Daarna
2311 vraagt het moed om echt maatwerk te leveren en creatief te zijn binnen de gestelde kaders. De huidige
2312 overvloed aan procedures en regels belemmert vaak meer dan dat ze de zorg ondersteunt. Daarom
2313 bepleiten we voor meer bewegingsvrijheid op alle niveaus binnen de zorg en welzijn. Dit geeft
2314 professionals die direct met kinderen en gezinnen werken de nodige speelruimte, en vraagt om leiderschap
2315 dat vanuit sociaal ondernemerschap en de overheid deze professionals de vrijheid geeft om naar eigen
2316 inzicht te handelen.

2317 Steeds meer kinderen en jongeren vinden niet de ondersteuning die ze nodig hebben in het huidige
2318 zorgsysteem. Dit leidt tot oplopende problemen, met als gevolg dat het aantal aanmeldingen bij
2319 crisismeldpunten stijgt. Dit signaal kunnen we niet negeren. Het onderstreept de dringende behoefte aan
2320 extra capaciteit en expertise, vooral op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg voor onze jeugd.
2321 Bij cd&v pakken we deze uitdagingen daadkrachtig aan. We focussen op toegankelijke hulp die dicht bij
2322 de leefwereld van kinderen en jongeren staat. We willen dat deze hulp letterlijk en figuurlijk binnen
2323 handbereik is, wat betekent dat we de fysieke en drempelafstand tot de hulpverlening aanzienlijk
2324 verkleinen. Ons hart gaat ook uit naar die jongeren die kampen met complexe problemen op meerdere
2325 vlakken. Te vaak zien we dat zij tussen wal en schip vallen, waarbij hun trajecten in de zorg
2326 gefragmenteerd raken. Deze kinderen en jongeren verdienen een benadering waarbij deskundigen uit

2327 verschillende disciplines samenwerken en de verantwoordelijkheid delen, zodat er geen onderbrekingen
2328 zijn in de ondersteuning die ze zo hard nodig hebben. Met een interdisciplinaire aanpak zetten we in op
2329 samenhangende en continue zorg, voor elk kind en elke jongere die onze hulp nodig heeft.

2330 **Standpunten:**

- 2331 • Een vechtscheiding van ouders kan een grote impact hebben op het welzijn van kinderen en kan
2332 zelfs uitmonden in kindermishandeling. Er moet sterker worden ingezet op de preventie van
2333 escalerend conflict bij scheiding, wat vraagt om een toegankelijk aanbod aan multidisciplinaire
2334 bemiddeling. Voor kinderen met gescheiden ouders moet er meer ondersteuning zijn, bijvoorbeeld
2335 via een buddywerking.
- 2336 • Verantwoordelijk scheiden impliceert dat er wordt nagedacht over de gevolgen van de scheiding
2337 voor de kinderen. Daarom willen we een verplichte opmaak van een ouderschapsplan bij
2338 scheiding.
- 2339 • Er moet grootschalig onderzoek gevoerd worden over de impact van socialemediagebruik op het
2340 welzijn en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Huidige wetenschappelijke inzichten moeten
2341 we vertalen in opvoedingsadvies.
- 2342 • De gezinscontext en het gedrag van ouders heeft een grote impact op kinderen. Hulp aan kinderen
2343 en jongeren moet daarom altijd hand in hand gaan met de ondersteuning en versterking van de
2344 ouders.
- 2345 • Bij de verdere uitrol van de 'Zorgzame buurten' moet er ook oog zijn voor gezinnen die het (tijdelijk)
2346 moeilijk hebben.
- 2347 • Er moet worden geïnvesteerd in de Huizen van het Kind zodat ze overal echte kruispunten worden
2348 waar ontmoeting, preventieve gezinsondersteuning en meer gespecialiseerde hulpverlening
2349 samenkomen.
- 2350 • De OverKophuizen vormen een succesvol initiatief dat we absoluut moeten voortzetten en verder
2351 uitbreiden over heel Vlaanderen. Onze visie is helder: in elke eerstelijnszone streven we naar
2352 minimaal één OverKophuis. Eenmaal we deze basisdekking hebben bereikt, zullen we verder
2353 kijken. We willen de OverKophuizen namelijk niet alleen verspreiden, maar ook afstemmen op de
2354 werkelijke behoeften en bewegingen van de jongeren zelf. Waar trekken ze naartoe? Waar
2355 hebben ze het meeste baat bij? Het antwoord op deze vragen zal onze volgende stappen bepalen
- 2356 • Eén gezin, één plan moet zich verknopen met de netwerken Huizen van het Kind en OverKop
2357 zodat op een heel fluïde manier kan worden bijgeschakeld wanneer gezinnen (tijdelijk) extra
2358 ondersteuning nodig hebben. Eén gezin, één plan organiseert zich als een interdisciplinair
2359 samenwerkingsverband dat sterk vindplaatsgericht werkt en waar gespecialiseerde competenties
2360 mekaar vinden en aanvullen, zodat er naadloos kan bijgeschakeld worden, ook in situaties van
2361 ernstige verontrusting of maatschappelijke noodzaak.
- 2362 • We zetten in op een beleid waarbij 'één gezin, één plan' naadloos samenwerkt met netwerken
2363 zoals Huizen van het Kind en OverKop. Het doel? Vlot inspelen op de noden van gezinnen die
2364 extra steun nodig hebben. 'Één gezin, één plan' positioneert zich als een interdisciplinair
2365 samenwerkingsnetwerk met een sterke focus op vindplaatsgericht werken, waarbij specialisten
2366 hun krachten bundelen en elkaars kennis verrijken. Dit zorgt ervoor dat we snel en efficiënt kunnen
2367 handelen, zelfs in situaties die ons diepste medeleven en onmiddellijke actie vereisen.
- 2368 • We geloven vast in de filosofie van 'vroeg en nabij' en willen bijkomende middelen om de
2369 toepassing ervan in de volgende legislatuur op alle niveaus van preventie door te zetten.
- 2370 • Het huidige systeem van aanbodgestuurde financiering in de jeugdhulp zet te strakke kaders rond
2371 flexibiliteit en samenwerking. Daar willen we verandering in brengen. We streven naar een
2372 financieringsmodel met een flexibele enveloppe, die uitgaat van gezamenlijke doelen op het

2373 gebied van gezondheid en welzijn. Het is essentieel dat we de nadruk leggen op de behaalde
2374 resultaten, in plaats van enkel het proces dat daartoe leidt.

2375 **We verdedigen de belangen van kinderen die – al dan niet tijdelijk – niet bij de eigen**
2376 **ouders kunnen opgroeien.**

2377 De vraag waar en hoe een kind het beste wordt opgevangen wanneer het niet bij de eigen ouders kan
2378 blijven, is een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. Er zijn veel plekken buiten het oorspronkelijke gezin
2379 waar kinderen terecht kunnen en er zijn ook heel uiteenlopende redenen waarom een kind (tijdelijk) niet bij
2380 de eigen ouders kan opgroeien. Hoe dan ook moeten kinderen erop kunnen vertrouwen dat de
2381 kinderrechten de leidraad vormen voor alle beslissingen die over hen genomen worden vanuit de
2382 hulpverlening.

2383 Pleegzorg, gezinshuizen en residentiële jeugdhulp

2384 Een kind dat thuis niet veilig is, moet kunnen rekenen op bescherming. Daarover is geen discussie
2385 mogelijk. Dat kan een uithuisplaatsing zijn, zolang de veiligheid thuis niet hersteld is. Met cd&v zien we er
2386 wel op toe dat een terugkeer naar huis alle kansen krijgt. Dat betekent dat er ook bij een uithuisplaatsing
2387 intensief met de ouders en andere personen in de omgeving van het kind moet gewerkt worden. Een
2388 uithuisplaatsing kan voor een kind immers een traumatische ervaring zijn en kinderen kunnen sterk lijden
2389 onder loyaliteitsconflicten naar de ouders toe. Bovendien zijn problematische opvoedingssituaties vaak
2390 het gevolg van problemen die ouders ervaren op allerlei vlakken, zoals een verslavingsproblematiek, een
2391 gebrek aan veerkracht, mentale problemen of financiële zorgen. Dan zijn ouders mits de nodige
2392 ondersteuning wel degelijk in staat om goed voor hun kind te zorgen. Of een eventuele terugkeer naar het
2393 gezin wenselijk is, hangt af van situatie tot situatie en van de mate waarin ouders zich inzetten om van het
2394 gezin weer een veilige plek te maken. Wanneer er sprake is van geweld of misbruik, moet altijd vanuit het
2395 voorzorgsprincipe worden gewerkt. Ook in die situaties is het belangrijk om met ouders aan de slag te
2396 gaan, en hen aan te zetten tot gedragsverandering.

2397 Wanneer een kind (tijdelijk) niet bij de eigen ouders kan opgroeien dan is het extra kwetsbaar en moet er
2398 waakzaam op worden toegezien dat de rechten van het kind altijd voorop blijven staan. Een fundamenteel
2399 recht daarbij is een contact met de ouders. Om bijkomend trauma te vermijden, moet in elk
2400 hulpverleningstraject apart worden gezocht hoe dat kan gerealiseerd worden. Wanneer kinderen (tijdelijk)
2401 gescheiden worden van hun ouders, moet er alles aan gedaan worden zodat ze met hun broers en zussen
2402 kunnen samenblijven. Ook kinderen die (tijdelijk) niet in het eigen gezin kunnen blijven, moeten zoveel
2403 mogelijk de kans hebben om in gezinsverband op te groeien. Dat kan in een pleeggezin of in een
2404 gezinshuis waar 24 op 7 professionele zorg geboden wordt door de 'gezinsouders' aan de zijde van
2405 geplaatste kinderen. Tijdelijkheid en werken naar terugkeer is altijd het uitgangspunt, waarbij we ook weten
2406 dat dat voor een beperkt aantal kinderen niet mogelijk zal zijn, bijvoorbeeld als de ouders niet meer in
2407 beeld zijn.

2408 **Standpunten:**

- 2409
- 2410 • Als kinderen niet langer thuis kunnen blijven, dan is de jeugdrechter verplicht om pleegzorg als
2411 eerste keuze te overwegen. Op die manier hebben kinderen toch nog de mogelijkheid om in een
2412 gezinscontext op te groeien. Er moet worden gemonitord in welke mate pleegzorg ook effectief de
2413 eerste keuze is en wat de redenen zijn wanneer er niet voor pleegzorg gekozen wordt. We
2414 versterken ook in pleegzorgsituaties de begeleiding van de biologische ouders of
opvoedingsverantwoordelijken.

- 2415 • Ook in het kader van vrijwillige hulpverleningstrajecten moeten we volop inzetten op pleegzorg als
2416 eerste optie als thuisblijven niet mogelijk is.
- 2417 • We geloven sterk in het systeem van de gezinshuizen. Dat moet worden geëvalueerd en verder
2418 uitgerold, om te verzekeren dat ook kinderen met complexere problematieken die de draagkracht
2419 van pleeggezinnen te boven gaat, tijdelijk in een gezinscontext kunnen opgroeien en er aan herstel
2420 kan gewerkt worden.
- 2421 • Het is cruciaal dat broers en zussen samen kunnen blijven in de jeugdhulp; hun band is immers
2422 onmiskenbaar belangrijk voor hun emotionele welzijn. Daarom zetten we ons in voor een wettelijke
2423 verankering die het samenzijn van broers en zussen niet alleen mogelijk maakt, maar ook
2424 bevordert en regelmatig toetst. We pleiten voor de ontwikkeling van een duidelijk afwegingskader.
2425 Dit kader zal transparant de redenen en overwegingen uiteenzetten die een uitzondering op deze
2426 regel rechtvaardigen. Het is een garantie voor de betrokken kinderen dat hun recht op
2427 familiebanden vooropstaat en dat elke beslissing tot niet-samenplaatsing met de grootste zorg en
2428 aandacht wordt genomen.
- 2429 • Het is ontoelaatbaar dat minderjarigen omwille van plaatsgebrek in de residentiële jeugdhulp
2430 ondergebracht worden in een gemeenschapsinstelling of psychiatrie voor volwassenen.
- 2431 • Gezinsopvang, waarbij het ganse gezin wordt opgevangen in de plaats van enkel het kind, moet
2432 worden uitgebreid. Het maakt een nabije opvolging mogelijk bij kwetsbaar ouderschap en het
2433 voorkomt de desintegratie van gezinsrelaties.
- 2434 • Jongeren die op jonge leeftijd moeder of vader worden en die zich in een maatschappelijk
2435 kwetsbare positie bevinden, moeten beroep kunnen doen op aangepaste en intensieve
2436 ondersteuning, zodat een uithuisplaatsing van de baby of peuter kan vermeden worden. Ook
2437 gezinsplaatsing moet voor deze prille ouders beschikbaar zijn.
- 2438 • Om kinderen zo goed mogelijk te laten starten in het leven, achten we ook het ongebooren leven
2439 beschermwaardig. Daarom moeten de vrijwillige en aanklampende jeugdhulpverlening ook van
2440 toepassing zijn op het ongebooren leven en de aanstaande ouders.
- 2441 • Deelname aan jeugdwerkactiviteiten heeft een positieve invloed op het welbevinden van jongeren.
2442 We blijven het jeugdwerk versterken in haar preventieve rol en stimuleren samenwerking over
2443 beleidsgrenzen heen.
- 2444 • Jeugdhulp en de hulpverlening voor (jong)volwassenen moeten naadloos in elkaar overlopen.
- 2445 • Niet-begeleide minderjarige vluchtelingen hebben nood aan specifieke begeleiding waarvoor
2446 zowel vanuit het Vlaamse als federale niveau moet worden samengewerkt.
- 2447 • In de jeugdhulp worden vandaag kinderen geweigerd omdat de psychiatrische expertise niet
2448 aanwezig is, en in de psychiatrie worden ze geweigerd omdat men de veiligheid niet kan
2449 garanderen. Er is daarom nood aan een geïntegreerde werking van jeugdhulp en jeugdpsychiatrie
2450 om de nodige zorg en veiligheid te garanderen. We ondersteunen de nieuwe netwerken
2451 'Geblokkeerde Ontwikkelingstrajecten' waarin interdisciplinair en op maat gewerkt wordt aan zorg
2452 voor kinderen met zeer complexe zorgvragen, en aan zorg in de context.
- 2453 • Het is essentieel dat we een waakzaam oog houden op alle plekken waar minderjarigen
2454 begeleiding ontvangen, vooral wanneer er sprake is van een bepaalde mate van geslotenheid.
2455 Vandaar ons streven naar een uitbreiding van de bevoegdheden van de Commissie van Toezicht
2456 voor Jeugdinstituten (CVTJ). We willen dat deze commissie ook toezicht kan uitoefenen op
2457 residentiële kinder- en jeugdpsychiatrische voorzieningen.

2458 Gemeenschapsinstellingen

2459 Ook wanneer jongeren van het pad afraken en als misdrijf omschreven feiten plegen, laten we hen niet
2460 los. We beschouwen hen niet als 'kleine volwassenen' maar als jongeren waarop we volop moeten inzetten

2461 zodat zij kunnen uitgroeien tot volwassenen die participeren en bijdragen aan de samenleving. Dat houdt
2462 bijvoorbeeld in dat jongeren die in een gesloten voorziening verblijven, onderwijs moeten kunnen volgen,
2463 hobby's moeten kunnen hebben, contacten onderhouden met vrienden en familie... Vlaanderen is sinds
2464 de zesde staatshervorming bevoegd voor de aanpak van jeugddelinquentie, en het nieuwe
2465 Jeugddelinquentiedecreet trad vanaf 2019 stapsgewijs in werking. We zetten nu sterker in op
2466 herstelgericht werken en voorzien in meer verschillende sancties waaronder het aangaan van een positief
2467 traject. Ook ouders of opvoedingsverantwoordelijken worden nu sterker betrokken dan vroeger, wat
2468 volledig past in onze visie op gezinsondersteunend werken.

2469 **Standpunten:**

- 2470 ● Ook kinderen en jongeren die in een gesloten instelling verblijven, behouden volledig hun recht
2471 op onderwijs en vrije tijd, zodat hun ontwikkelingskansen gegarandeerd blijven.
- 2472 ● Te veel jongeren verblijven in gesloten jeugdhulp, omdat ze wachten op de afhandeling van hun
2473 voorbereidende rechtspleging. Dit is een situatie die wij willen aanpakken. We streven ernaar de
2474 duur van de voorbereidende rechtspleging te verkorten, zodat jongeren niet onnodig lang in een
2475 gesloten setting moeten verblijven.
- 2476 ● Sancties mogen nooit losstaan van begeleiding. Zo willen we terugval voorkomen en ervoor
2477 zorgen dat de jongeren zich alsnog verder ontwikkelen tot verantwoordelijke volwassenen.
- 2478 ● De voorbije legislatuur werd het kortverblijf in de gemeenschapsinstellingen ingevoerd. Dat biedt
2479 een bijkomende mogelijkheid voor de jeugdrechters. cd&v zet zich in voor de uitbreiding van het
2480 systeem van kortverblijf, met de visie dat dit meer is dan een signaal aan jongeren dat bepaald
2481 gedrag onaanvaardbaar is. Belangrijk is dat na een periode van twee weken een intensieve
2482 opvolging start. Deze begeleiding richt zich op herstel en rehabilitatie, en vindt plaats in de context
2483 van de jongere - waarbij de familie en andere belangrijke partijen, zoals de school, actief worden
2484 betrokken.

2485 Adoptie

2486 cd&v vindt dat kinderen in de beste omstandigheden moeten kunnen opgroeien, en adoptie hoort daarbij.
2487 Ons systeem voor interlandelijke adoptie was echter te kwetsbaar voor misbruiken en bood te weinig
2488 nazorg en begeleiding aan zowel adoptiekinderen als adoptieouders. Adoptiekinderen die als
2489 (jong)volwassene kampen met afstammingsvragen, moeten te vaak vaststellen dat er geen informatie
2490 beschikbaar is of dat deze informatie niet betrouwbaar is. Er zijn hervormingen nodig, zodat toekomstige
2491 interlandelijke adopties correct en ethisch kunnen verlopen, met de belangen van het kind voorop. De
2492 eerste stappen hebben we met cd&v in de vorige en deze legislatuur gezet.

2493 Het is voor ons belangrijk dat, voor een kind ter adoptie wordt aangeboden, er eerst een grondig onderzoek
2494 gebeurt naar de opvangmogelijkheden voor het kind in het eigen land. Er moet ook volledige transparantie
2495 zijn over de afstamming van het kind. Financiële prikkels zoals het betalen van vergoedingen aan
2496 weeshuizen in de landen van herkomst, maken het systeem kwetsbaar voor misbruik. Dat willen we dan
2497 ook hervormen. Verder pleiten we in de eerste plaats voor open adoptie, waarin de geboorte- of eerste
2498 ouders in contact kunnen blijven met hun kind en een rol kunnen blijven spelen in zijn of haar leven, voor
2499 zover dit niet schadelijk is. Er moet veel meer worden ingezet op nazorg, voor zowel de geadopteerde als
2500 de adoptieouders. We vinden het ten slotte ook noodzakelijk dat er meer bruggen worden geslagen tussen
2501 adoptie en pleegzorg, zowel in het voorbereidingstraject als in de nazorg.

2502 **Standpunten:**

- 2503 • Kinderen hebben recht op informatie over hun afstamming. De begeleiding van geadopteerden
2504 met vragen over hun afkomst moet duidelijk geformuleerd worden als een verantwoordelijkheid
2505 van de overheid, ook als het gaat om volwassenen.
- 2506 • Het recht op informatie over afstamming geldt eveneens voor kinderen die verwekt werden met
2507 gedoneerde ei- of zaadcellen. Ons standpunt over het doorbreken van de anonimiteit van donoren
2508 wordt opgenomen in het hoofdstuk ethiek.
- 2509 • Om mensen met afstammingsvragen te ondersteunen, werd de afgelopen legislatuur het Vlaams
2510 Afstammingscentrum opgericht. Op die manier kunnen mensen met afstammingsvragen op
2511 psychosociaal vlak ondersteund worden, én worden zij geholpen bij het vinden van een DNA-
2512 match in de eerste verwantschapsgraad. We moeten de werking van het centrum evalueren en
2513 waar nodig bijsturen. Wij vinden verder dat DNA-profielen door het Afstammingscentrum moeten
2514 kunnen gematched worden tot de tweede verwantschapsgraad.
- 2515 • We tekenen de zorg- en begeleidingstrajecten voor adoptieouders en adoptiekinderen uit naar het
2516 model van de pleegzorg. Als er bijkomende noden zijn op vlak van bijvoorbeeld mentaal welzijn,
2517 dan moet die hulp naadloos volgen.
- 2518 • We moeten op een andere manier over adoptie gaan nadenken en afstappen van het
2519 'wachtlijstensysteem' voor kandidaat-adoptanten. In plaats daarvan stellen we voor om te werken
2520 met een pool van kandidaat-adoptanten die kunnen gematched worden aan een kind. Het principe
2521 is dat de best mogelijke match wordt gezocht voor het kind dat door het herkomstland voor adoptie
2522 is opgegeven.
- 2523 • In de mate van het mogelijke moeten de geboorte- of eerste ouders van het geadopteerde kind
2524 betrokken worden.
- 2525 • Het concept van 'meerouderschap', waarbij ook de geboorte- of eerste ouders van het
2526 geadopteerde kind een erkende rol blijven spelen, moet juridisch onderzocht en uitgewerkt
2527 worden.

2528 **We zorgen voor een meer geïntegreerd beleid voor kinderen met een handicap of**
2529 **zorgbehoefte**

2530 Ouders die voor een kind met een beperking zorgen, verdienen duidelijkheid en gemak als het aankomt
2531 op ondersteuningsmogelijkheden. Vandaag kan de juiste informatie vinden een uitdaging zijn, terwijl deze
2532 gezinnen al extra inspanningen leveren voor de zorgbehoeften van hun kind. De afgelopen termijn heeft
2533 onze partij grote stappen gezet om deze lasten te verlichten. We hebben ervoor gezorgd dat twee
2534 belangrijke financiële tegemoetkomingen geïntegreerd werden in het Groeipakket: de zorgtoeslag en een
2535 extra toeslag voor kinderen die intensievere zorg nodig hebben. We hebben de aanvraagprocedure voor
2536 de zorgtoeslag gestroomlijnd en de uitbetaling van de extra toeslag volledig geautomatiseerd, zodat
2537 ouders dit niet meer zelf hoeven aan te vragen. Zo houden we het simpel en ondersteunend.

2538 Wanneer de standaardtoelagen van het Groeipakket niet toereikend zijn, is er voor ouders de optie van
2539 een persoonlijk assistentiebudget (PAB). Dit budget maakt het mogelijk om intensievere persoonlijke hulp
2540 te regelen voor hun kind. Voor nog complexere zorgbehoeften kunnen gezinnen een beroep doen op de
2541 gebundelde expertise van een multifunctioneel centrum (MFC), waar kinderen dagopvang of een
2542 verblijfplaats kunnen vinden. Het is onze kernvisie dat deze zorgopties complementair blijven, zodat er
2543 voor ieder kind met een beperking een passende zorgoplossing beschikbaar is. We staan voor een
2544 flexibele, integrale benadering die recht doet aan de individuele noden van elk kind en hun gezin.

2545 Voor bepaalde groepen blijft het vinden van gepaste ondersteuning moeilijk. Het gaat dan om kinderen
2546 met complexe (multi-)problematieken die in geen enkel 'hokje' passen. We moeten af van dat
2547 hokjesdenken in de zorg. Daarom moeten we de bruggen tussen preventieve gezinsondersteuning,
2548 jeugdhulp en de sector personen met een handicap, versterken.

2549 **Standpunten:**

- 2550 • We streven ernaar om de weg naar hulp voor een kind met een beperking soepeler te maken. Het
2551 moet eenvoudiger worden voor ouders om toegang te krijgen tot de rechten en ondersteuning die
2552 hun kind nodig heeft. Dit betekent dat ouders niet steeds opnieuw evaluaties moeten ondergaan
2553 voor verschillende soorten steun. Door een efficiëntere uitwisseling van gegevens tussen de
2554 betrokken administraties, kunnen we ervoor zorgen dat de beoordelingen voor de zorgtoeslag, het
2555 persoonlijk assistentiebudget en de toegang tot een multifunctioneel centrum perfect op elkaar
2556 afgestemd zijn. Voor kinderen met een stabiele beperking zullen we de evaluatiemomenten tot
2557 een strikt minimum beperken. Op deze manier verminderen we de administratieve druk voor
2558 gezinnen en zorgen we voor een naadloze, gecoördineerde ondersteuning.
- 2559 • We willen een evenwichtige uitbouw van PAB (persoonlijke-assistentiebudget) en MFC's
2560 (multifunctionele centra). De beide ondersteuningsvormen zijn nodig. Op basis van de noden in
2561 de regio's moeten de MFC's worden versterkt. Dat moet hen toelaten om zorg op maat te verlenen,
2562 rekening houdend met de complexiteit van de zorgvragen van kinderen en gezinnen die bij hen
2563 aankloppen.
- 2564 • We moeten het concept 'adoptie' herdenken, waarbij we het 'wachtlijstensysteem' voor kandidaat-
2565 adoptanten vervangen door een pool van kandidaat-adoptanten die kunnen gematched worden
2566 aan een kind. Het principe is dat de best mogelijke match wordt gezocht voor het kind dat door
2567 het herkomstland voor adoptie wordt voorgedragen.
- 2568 • De toeleidingsprocedure om hulp te krijgen voor een kind met een handicap moet eenvoudiger.
2569 Gegevensuitwisseling kan vermijden dat ouders meermaals hun kind moeten laten evalueren om
2570 toegang te krijgen tot bepaalde rechten en ondersteuning. Voor kinderen met een niet-evolutieve
2571 handicap moeten de inschalingsmomenten beperkt worden tot een absoluut minimum.

2572 **Opgroeien in een gedigitaliseerde samenleving**

2573 De digitale revolutie heeft onmiskenbaar een stempel gedrukt op de context waarin jongeren opgroeien.
2574 Zowel in de klas als thuis vormen laptops, smartphones en tablets een centraal onderdeel van het dagelijks
2575 leven van kinderen. Ze zijn hiermee bijna voortdurend online en met elkaar verbonden. Het is een
2576 indrukwekkend gezicht: bijna 96% van de jongeren is meer dan een uur per dag op hun smartphone bezig
2577 tijdens vrije dagen, en voor bijna de helft loopt dat op tot meer dan vier uur. Deze digitale golf trekt zich
2578 ook door bij jonge kinderen, die gelijkaardige digitale gewoonten vertonen.

2579 Als we kijken naar de verhouding tussen online- en offline-activiteiten, zien we dat de digitale balans de
2580 laatste jaren serieus is gaan overhellen. Tegelijk stellen we vast dat kinderen op steeds jongere leeftijd
2581 een eerste smartphone krijgen. In 2021 was de gemiddelde leeftijd voor het krijgen van een eerste toestel
2582 acht jaar en vier maanden. Deze kinderen gaan al snel hetzelfde gedrag vertonen als jongeren in het
2583 secundair onderwijs. Kinderen worden dus op steeds jongere leeftijd geïntroduceerd tot de digitale wereld,
2584 en dat zorgt voor nieuwe opportuniteiten én uitdagingen.

2585 Aan de positieve zijde biedt de digitale wereld jongeren een rijk en divers platform om actief deel te nemen
2586 aan de maatschappij. Het is een plek waar ze informatie en amusement vinden, hun persoonlijkheid
2587 uitdrukken, hun mening delen en vriendschappen smeden. Aan de andere kant kunnen we niet negeren

2588 dat de online omgeving ook risico's met zich meebrengt die het welzijn van onze kinderen kunnen
2589 bedreigen. Denk hierbij aan cyberpesten en de toegang tot schadelijke inhoud zoals extreem
2590 pornografisch of gewelddadig materiaal, of content die aanzet tot zelfverminking of zelfs zelfdoding.

2591 Omdat het net zoals in de analoge wereld onmogelijk is om kinderen volledig af te schermen van alles wat
2592 potentieel schadelijk is, moeten we ook in de digitale wereld inzetten op weerbaarheid. Mediawijsheid
2593 vormt daarbij een van de belangrijkste sleutels om kinderen en jongeren te wapenen. Kinderen en jongeren
2594 moeten vaardigheden en attitudes aanleren waarmee ze zich kritisch en bewust kunnen bewegen in onze
2595 complexe gemediatiseerde wereld. Het vermogen om actief en creatief om te gaan met media, verhoogt
2596 bovendien hun maatschappelijke participatie.

2597 Maar onze gemediatiseerde maatschappij is ook veranderlijk. Daarom is er nood aan een constante
2598 dialoog met partnerorganisaties zoals het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid, Child Focus en het Safer
2599 Internet Center om tools rond mediawijsheid voortdurend bij te werken in functie van de vaak razendsnelle
2600 technologische evoluties. De uitbreiding van mediawijsheid met bijvoorbeeld algoritmewijsheid, zal
2601 noodzakelijk zijn om kinderen en jongeren ook weerbaar te maken ten aanzien van artificiële intelligentie.

2602 Aangepaste lespakketten en onderwijsmethoden kunnen hierbij helpen. Zeker als we zien dat heel wat
2603 lagereschoolkinderen nog nooit les gekregen hebben over games, online privacy, sexting, cyberpesten,
2604 nep-nieuws, reclame en het vinden van een balans in schermtijd. En dat terwijl velen al vanaf de leeftijd
2605 van acht jaar hun eigen smartphone hebben. De aandacht voor mediawijsheid op school moet dus
2606 uitbreiden van het secundair onderwijs naar de lagere school, willen we niet hopeloos te laat komen om
2607 jongeren te ondersteunen in hun digitale ontwikkeling.

2608 Ook ouders hebben een verantwoordelijkheid in het creëren van een veilige en gezonde digitale omgeving
2609 voor hun kind. Ouderlijke supervisie is een erg belangrijke sleutel tot een veilige digitale thuisomgeving.
2610 Als partij willen we dan ook de bestaande initiatieven daarrond verder ondersteunen. Zo zorgde Child
2611 Focus in samenwerking met de Gezinsbond en de Ligue Des Familles al voor praktisch en deskundig
2612 advies voor ouders over veilig internetgebruik, via de programma's Veilig Online (Vlaanderen) en Webetic
2613 (Franse Gemeenschap). Ook op *MediaNest.be* kunnen ouders terecht om een antwoord te vinden op hun
2614 vragen over mediaopvoeding. Wanneer kinderen effectieve problemen ervaren, zoals online inbreuken op
2615 hun seksuele integriteit, kan dat bovendien gemeld worden via het nummer 116.000 van *Child Focus*.

2616 Uiteraard dragen ook de digitale mediaplatforms een grote verantwoordelijkheid, zeker wat betreft de
2617 digitale integriteit van kinderen en jongeren. Op 25 augustus 2023 trad in dat opzicht de Digital Services
2618 Act (DSA) in werking. Deze Europese wet legt regels op aan grote internetbedrijven om minderjarigen
2619 beter te beschermen. Apps en websites moeten bijvoorbeeld meer doen tegen onlinepesten. Sociale-
2620 mediabedrijven moeten transparanter zijn over hun aanpak van video's die aanzetten tot bijvoorbeeld
2621 zelfverminking of anorexia. Minderjarigen mogen geen persoonlijke advertenties meer krijgen op basis van
2622 de data die over hen worden verzameld.

2623 Toch kunnen er nog bijkomende stappen genomen worden. Zo moeten systemen voor ouderlijk toezicht
2624 toegankelijker gemaakt worden, zowel in bekendheid als in gebruik en kostprijs. Dergelijke 'Parental
2625 control'-systemen zorgen ervoor dat er toezicht is op het mediagebruik van een kind, in bepaalde gevallen
2626 en op bepaalde toestellen of in bepaalde apps. In Frankrijk zijn internetproviders sinds 2022 bijvoorbeeld
2627 verplicht om kosteloos een instrument voor ouderlijk toezicht aan te bieden in abonnementen.

2628 Uiteraard volstaat het niet om de verantwoordelijkheid volledig bij de ouders te leggen. Bovendien zullen
2629 sommige jongeren dergelijke controles ook weten te omzeilen. Er is dan ook nood aan een breder overleg

2630 met de socialemediaplatformen op Europees niveau, over het creëren van robuustere systemen van
2631 leeftijdsverificatie, maar ook over de privacy en digitale voetafdruk van kinderen en jongeren online.

2632 Daarnaast pleiten we er ook voor om de chronologische tijdlijn op sociale media de default setting te maken
2633 voor kinderen en jongeren onder de achttien jaar. De Digital Services Act maakte het al mogelijk om te
2634 kiezen voor een chronologische tijdlijn in plaats van de standaard algoritmische tijdlijn, waarbij de volgorde
2635 van de berichten bepaald wordt op basis van 'voorkeuren' van de gebruiker, afgewisseld met aanbevolen
2636 accounts en reclameberichten. Maar deze chronologische versie is niet de standaardoptie. Mensen
2637 moeten hem aanvinken in de instellingen. Voor jongeren onder de achttien jaar willen we van de
2638 chronologische tijdlijn de standaardinstelling maken. Ook hier zullen we op Europees niveau voor ijveren.

2639 Onze standpunten:

- 2640 ● We onderzoeken de impact van digitale technologie op de gezondheid, veiligheid en ontwikkeling
2641 van kinderen en jongeren.
- 2642 ● We maken kinderen en jongeren weerbaar in de onlinewereld door het ontwikkelen en
2643 ondersteunen van nieuwe vaardigheden.
- 2644 ● We ondersteunen en versterken de bestaande initiatieven rond mediawijsheid en breiden deze uit
2645 met algoritmewijsheid, zodat kinderen meekunnen in een snel veranderende digitale wereld.
- 2646 ● We zorgen voor aangepaste lespakketten en onderwijsmethoden om leerkrachten op weg te
2647 helpen bij het aansnijden van moeilijke topics zoals sexting, cyberpesten of fake news.
- 2648 ● We zorgen voor een toegankelijk systeem van ouderlijke supervisie.
- 2649 ● We gaan op Europees niveau het overleg aan met de socialemediaplatformen over robuuste
2650 leeftijdsverificatie, privacy van kinderen en jongeren en de chronologische tijdlijn als
2651 standaardinstelling voor jongeren onder de achttien jaar.

- 2652 **Kernpunten**
- 2653 • Het Groeipakket is een absoluut recht van het kind (niet van de ouders) en moet vrij besteedbaar
2654 blijven.
- 2655 • Alle tegemoetkomingen in het kader van het Groeipakket moeten aan de gezondheidsindex
2656 gekoppeld worden.
- 2657 • Alle organisatoren kinderopvang die dat wensen en die aan de voorwaarden voldoen, moeten de
2658 mogelijkheid hebben om over te stappen naar subsidietrap 2. Vanaf 2025 mogen nieuwe plaatsen
2659 enkel nog instappen in subsidietrap 2. Op die manier hebben alle ouders toegang tot een plaats in de
2660 opvang waar ze betalen naargelang hun inkomen.
- 2661 • Met cd&v zetten we de afgelopen legislatuur de eerste stappen om de kind-begeleiderratio te
2662 verlagen. Ook de komende jaren willen we het aantal kinderen dat wordt opgevangen per begeleider
2663 gradueel verder verlagen naar een ratio van 5:1.
- 2664 • Lokale besturen moeten in staat worden gesteld om buitenschoolse opvang op een kwalitatieve
2665 manier en met een voldoende aanbod te verzekeren.
- 2666 • De Huizen van het Kind moeten uitgroeien tot krachtige lokale netwerken op niveau van elke
2667 eerstelijnszone. De OverKophuizen moeten verder worden bestendig en uitgerold in Vlaanderen. In
2668 iedere eerstelijnszone moet er minstens één OverKophuis zijn. Daarna kan verder worden uitgebreid
2669 in functie van de 'looptijnen' van de jongeren zelf.
- 2670 • We geloven sterk in het systeem van de gezinshuizen. Dat moet worden geëvalueerd en verder
2671 uitgerold om te verzekeren dat ook kinderen met complexere problematieken die de draagkracht van
2672 pleeggezinnen te boven gaan, tijdelijk in een gezinscontext kunnen opgroeien en er aan herstel kan
2673 gewerkt worden.

2674

Respect voor ‘generatie ervaring’

2675 Onze koers

2676 Eén op vijf personen in Vlaanderen is 65 jaar of ouder. Dat aantal zal in de komende jaren nog sterk
2677 toenemen. Het gaat om mensen met elk hun eigen verwachtingen, talenten, en uitdagingen. Dat
2678 onze bevolking de komende decennia gestaag zal blijven ‘verzilveren’, wordt op politiek niveau
2679 vaak vooral als een probleem gezien. Men heeft het dan over de betaalbaarheid van de pensioenen,
2680 de toenemende uitgaven voor zorg... Kortom, vanaf een bepaalde leeftijd worden mensen herleid
2681 tot een maatschappelijke kost.

2682 Dat beeld is niet alleen kwetsend, het staat ook mijlenver van de realiteit. Zijn het niet de oudere
2683 generaties die het grootste deel van de mantelzorg opnemen? Zijn het niet de grootouders die
2684 kleinkinderen opvangen terwijl de ouders gaan werken? En zijn het niet de 65-plussers die het
2685 verenigingsleven draaiende houden en die goed vertegenwoordigd zijn in het vrijwilligerswerk?
2686 Ook tijdens de coronacrisis stonden zij als eerste klaar om de vaccinatiecentra en testcentra te
2687 bemannen, of om oud-collega’s in de zorgsector uit de nood te helpen. Zonder ‘de ouderen’ zou de
2688 maatschappij gewoonweg niet draaien. Meer nog, onze maatschappij kan enorm winnen door te
2689 investeren in een echte ‘zilveren economie’.

2690 Toch worden oudere mensen al te vaak aan de kant geschoven. Te veel mensen hebben het gevoel
2691 dat vanaf een bepaalde leeftijd hun mening er niet meer toe doet. Ze worden stiefmoederlijk
2692 behandeld of overdreven betutteld. Maar liefst 22% van de 60-plussers in Vlaanderen voelt zich
2693 sociaal geïsoleerd, wat een belangrijke negatieve impact heeft op hun welzijn.

2694 In een leeftijdsvriendelijke samenleving wordt levenservaring gekoesterd en kunnen mensen,
2695 ongeacht hun leeftijd, deelnemen aan alle segmenten van de samenleving. Drempels die die
2696 deelname bemoeilijken, moeten we wegwerken. Het is onaanvaardbaar dat er zelfs in het
2697 vrijwilligerswerk leeftijdsdrempels worden opgeworpen! Om te kunnen participeren, moeten
2698 mensen zich ook kunnen verplaatsen, moeten er voldoende activiteiten zijn voor jong én oud,
2699 moeten financiële drempels worden weggewerkt, moet vereenzaming en isolatie worden
2700 tegengegaan, moet er ingezet worden op toegankelijkheid van gebouwen en aangepaste
2701 woonvormen...

2702 De koopkracht van ouderen beschermen

2703 Financieel kwetsbare ouderen zijn vaker eenzaam en nemen minder deel aan het maatschappelijk leven.
2704 Inzetten op de koopkracht van ouderen is dan ook het vertrekpunt om ouderen te versterken in alle
2705 domeinen van het leven.

2706 Voor cd&v blijft het wettelijke pensioen, de eerste pensioenpijler dus, de basis. We vinden dat de gewerkte
2707 jaren sterker moeten doorwegen in de pensioenberekening. Daarnaast vinden we dat ook de tweede
2708 pensioenpijler, het aanvullend pensioen, moet versterkt worden. Het aanvullend pensioen is wat iemand
2709 bovenop het wettelijk pensioen opbouwt, in het kader van zijn of haar loopbaan als werknemer of
2710 zelfstandige. Er zijn grote verschillen in de bedragen van de aanvullende pensioenrechten die via deze
2711 weg worden opgebouwd. Om die discrepantie weg te werken en de koopkracht van gepensioneerden te
2712 beschermen, is een algemene verplichting van de tweede pensioenpijler noodzakelijk. Iedereen die werkt,
2713 moet hier toegang toe krijgen. Bovendien moet de bijdrage aan deze tweede pensioenpijler ook voldoende
2714 hoog zijn.

2715 Wanneer mensen zorg nodig hebben, kan dat voor extra financiële druk zorgen. Via de Vlaamse Sociale
2716 Bescherming (VSB) kennen we een aantal zorgbudgetten toe. Los van inkomen en leeftijd, bestaat het

2717 zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden, dat 140 euro per maand bedraagt en niet gekoppeld is aan de
2718 index. Om de koopkracht van zwaar zorgbehoevende mensen te waarborgen, pleit cd&v voor het
2719 optrekken van dat zorgbudget en om het te koppelen aan de afgevlakte gezondheidsindex (index exclusief
2720 prijsschommelingen van tabak, alcohol, brandstof en bepaalde voedingsmiddelen).

2721 Daarnaast is er een zorgbudget voor ouderen met een zorgnood (vanaf 65 jaar). Dit is een variabel bedrag
2722 tot ongeveer 700 euro per maand, dat wel gekoppeld is aan de index en afhankelijk is van het inkomen én
2723 de zorgzwaarte. Voor het berekenen van dat zorgbudget willen we dat de vrijstelling van het inkomen wordt
2724 opgetrokken, zodat meer mensen ervoor in aanmerking komen en mensen met een bescheiden inkomen
2725 recht hebben op een hoger bedrag.

2726 Wanneer iemands partner overlijdt, dan is dat in de eerste plaats een groot persoonlijk verdriet. Dat mensen
2727 op zo'n moment, in volle rouw, geconfronteerd worden met een erfbelasting op wat ze doorheen hun leven
2728 samen met hun partner hebben opgebouwd, voelt als een onrecht aan. cd&v zette in het verleden al
2729 belangrijke stappen om de langstlevende partner op dat vlak te ontzien. Zo voerden we een vrijstelling van
2730 erfbelasting in voor de gemeenschappelijke woning. Ook op de eerste 50 000 euro die men erft aan gelden,
2731 betaalt de langstlevende partner geen belasting. Maar wie wat spaargeld op een rekening heeft staan en
2732 misschien geen eigen woning heeft, moet meestal wel erfbelasting betalen. In onze visie moet de vrijstelling
2733 voor roerende erfenissen dan ook verhoogd worden, zodat mensen die geen gezinswoning hebben niet of
2734 minder belast worden wanneer hun partner overlijdt.

2735 **Standpunten:**

- 2736 • Het pensioenkader moet flexibeler worden. Aan het einde van de loopbaan moeten mensen
2737 werken met hun pensioen kunnen combineren, om op die manier een meer geleidelijke overgang
2738 te maken.
- 2739 • Gewerkte periodes moeten sterker beloond worden, om het wettelijke pensioen te versterken.
- 2740 • We moeten de tweede pensioenpijler algemeen verplichten en versterken. In overleg met de
2741 sociale partners moet worden toegewerkt naar een groeipad voor een bijdrage van minstens 3%
2742 op het brutoloon.
- 2743 • We pleiten voor een pensioensplit. De wettelijke en aanvullende pensioenrechten die werden
2744 opgebouwd tijdens het samenleven van beide partners, moeten gelijk worden verdeeld. Koppels
2745 zouden wel nog de mogelijkheid moeten hebben om er expliciet voor te kiezen om dat niet te doen.
- 2746 • De zorgbudgetten van de Vlaamse Sociale Bescherming moeten versterkt worden. Op de langere
2747 termijn zorgen we ervoor dat de zorgbudgetten worden geïntegreerd tot één zorgbudget, deels
2748 inkomensgerelateerd én gekoppeld aan de afgevlakte gezondheidsindex, en gaan we voor een
2749 maximale automatische rechtentoekenning.
- 2750 • Er moet een hogere vrijstelling komen van de erfbelasting voor de langstlevende partner. We
2751 vermijden in de uitwerking wel dat dit een planningsinstrument wordt voor pure fiscale
2752 optimalisatie.

2753 **Behoedzaam omgaan met digitalisering en de garantie op fysieke dienstverlening**

2754 De toenemende digitalisering van de dienstverlening is decennia geleden al ingezet maar raakte de laatste
2755 jaren in een stroomversnelling, onder meer ten gevolge van de coronacrisis. De digitale evolutie is
2756 wereldwijd en ons land kan en mag niet achterblijven. Maar: waar digitale dienstverlening aanvankelijk
2757 werd gebruikt als aanvullend op de traditionele persoonlijke dienstverlening, is het meer en meer de enige
2758 dienstverlening geworden.

2759 We gaan er te gemakkelijk van uit dat toegang hebben tot internet gelijk staat aan het goed overweg
2760 kunnen hiermee. Niets is minder waar. De digitale kloof wordt in de hand gewerkt door het tempo waarop

2761 digitale toepassingen ontwikkeld worden. Daarnaast zijn niet alle toepassingen gebruiksvriendelijk, en is
2762 er de vrees om slachtoffer te worden van fraude.

2763 cd&v vindt het de taak van de overheid om de digitalisering in goede banen te leiden. Daarbij moet ze
2764 burgers ondersteunen om digitaal slagkrachtiger te worden, maar moet ze er evengoed op toezien dat de
2765 digitalisering echt ten dienste staat van de maatschappij. In een warme, inclusieve samenleving blijft
2766 menselijk contact het uitgangspunt. Voor essentiële basisdiensten zoals die van overheidsdiensten, sociale
2767 voorzieningen, ziekenhuizen, banken, postkantoren, energie- en telecomdiensten, het openbaar vervoer
2768 en mutualiteiten, moet fysieke dienstverlening gegarandeerd blijven. Zo leidt digitalisering er niet toe dat
2769 mensen worden uitgesloten of geen gebruik kunnen maken van hun rechten.

2770 Om meer e-inclusief te zijn, kan de overheid niet alleen zelf maatregelen nemen, maar ook in overleg gaan
2771 met commerciële en maatschappelijke actoren. We moeten de financiële sector overtuigen om te voorzien
2772 in een meer nabije bankdienstverlening, bijvoorbeeld met zitdagen in een lokaal bankkantoor of een andere
2773 ruimte, of aan huis indien de klant dit vraagt. Ze moeten ook zorgen voor toegankelijke websites voor
2774 internetbankieren en apps voor mobiel bankieren.

2775 **Standpunten:**

- 2776 • Digitale communicatie vanuit de overheid en diensten van algemeen belang moet een
2777 toegankelijkheidstoets doorstaan. Het gaat daarbij zowel om de gebruiksvriendelijkheid van
2778 websites als om de toegankelijkheid van het taalgebruik.
- 2779 • Bedrijven en instellingen hebben een raamwerk nodig dat hen begeleidt bij het digitaliseren van
2780 hun diensten, waarbij alle voor- en nadelen zorgvuldig worden afgewogen.
- 2781 • De toegang tot fysieke, niet-digitale dienstverlening voor de overheidsdiensten en diensten van
2782 algemeen belang, moet worden verankerd en gemonitord. Ook de toeleiding naar sociale rechten
2783 moet altijd via fysieke dienstverlening mogelijk zijn.
- 2784 • In steden en gemeenten moet er een minimaal aantal momenten zijn waarop mensen terecht
2785 kunnen bij de diensten zonder dat ze vooraf een afspraak moeten maken. Van belang daarbij is
2786 dat mensen vooraf geen afspraak hoeven te maken via het internet of telefoon. Voor mensen die
2787 zich omwille van een zorgnood niet kunnen verplaatsen, moet er ook dienstverlening aan huis
2788 mogelijk zijn.
- 2789 • Om een dam op te werpen tegen het verdwijnen van nabije fysieke dienstverlening wil cd&v dat
2790 er buurtpunten gecreëerd worden op toegankelijke locaties, zoals een buurtwinkel, een
2791 leegstaande kerk of een ander leegstaand (overheids-)gebouw. In deze buurtpunten is ook
2792 toegang tot bank- en postdiensten, en eventueel een digibank waar mensen toegang hebben tot
2793 het internet. In zo'n buurtpunt kunnen lokale besturen ten slotte dienstverlening voor minder
2794 mobiele mensen op afspraak of na aankondiging aanbieden. Het is aan lokale besturen om
2795 dergelijke buurtpunten in te richten maar de bovenlokale overheid kan hierin wel een faciliterende
2796 rol opnemen.
- 2797 • We zetten in op de bestrijding van internetfraude. Via nieuwe sensibiliseringscampagnes willen
2798 we burgers preventief waarschuwen voor internetfraude, hen helpen om fraude te herkennen, om
2799 waakzaam te blijven en hen aan te sporen om fraude te melden. We richten een algemeen
2800 telefoonnummer op, naar analogie met Card Stop (maar dan voor internetfraude), dat 24 op 7
2801 bereikbaar is om tijdelijk de rekening(en) te laten blokkeren, waarbij banken instaan voor de
2802 nazorg om de rekening terug te deblokken. Er is vandaag geen centraal portaal te vinden dat
2803 mensen helpt in geval van internetfraude. Er moet ook structureel overleg komen met de financiële
2804 instellingen, maar ook met politie, parket en telecomoperatoren in dit land om oplossingen te
2805 bespreken.

2806 **Leeftijdsvriendelijk wonen**

2807 Wanneer mensen ouder worden, speelt een steeds groter deel van hun leven zich af in de woning en
2808 directe woonomgeving. Het belang van goede huisvesting neemt dus toe naarmate men ouder wordt. De
2809 doelstelling om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen, hoeft niet te betekenen dat mensen
2810 in dezelfde woning moeten blijven. Integendeel, het gaat er net over dat er voldoende aangepaste
2811 woonvormen moeten zijn naargelang de diverse verwachtingen en noden die mensen hebben. Tegelijk
2812 kunnen mensen erg gehecht zijn aan hun woning en woonomgeving, waar men vaak ook een sociaal
2813 netwerk heeft opgebouwd. Ook dat moet gerespecteerd worden.

2814 Wie zelf bewust de keuze maakt om te verhuizen naar een comfortabelere woning, is daar doorgaans
2815 gelukkiger mee dan wie plots moet verhuizen na een incident of omdat het echt niet meer lukt. Het is
2816 daarom van belang dat mensen zelf op tijd nadenken over de vraag waar en hoe ze graag willen wonen
2817 wanneer ze ouder worden. Het is dan wel essentieel dat er ook voldoende en kwaliteitsvolle opties
2818 voorhanden zijn.

2819 Assistentiewoningen bieden voor velen een goede oplossing, al blijkt dat in praktijk een wisselend succes,
2820 met op sommige plekken veel leegstand. Projectontwikkelaars en uitbaters hebben soms te weinig oog
2821 voor wat mensen verwachten van een assistentiewoning. Zeker wanneer er bij de ontwikkeling te weinig
2822 aandacht is gegaan naar inbedding in de gemeenschap, haken mensen af. Daarnaast is ook de hoge
2823 kostprijs van assistentiewoningen een belangrijk obstakel. Mensen moeten makkelijker de kostprijs van
2824 assistentiewoningen kunnen vergelijken. Het gaat hierbij om de kostprijs voor infrastructuur, voor zorg en
2825 voor eventuele supplementen. Het moet volgens cd&v ook mogelijk zijn om binnen een groep van
2826 assistentiewoningen meerdere generaties te laten samenwonen. Dat stimuleert het contact tussen de
2827 generaties, wat maatschappelijk zeer waardevol is.

2828 Om mensen met zorgbehoeften langer zelfstandig te laten wonen, zijn er de laatste jaren innovatieve
2829 woonconcepten ontstaan, zoals zorgwonen en mobiele zorgwoningen. Deze concepten faciliteren
2830 informele zorg door de fysieke nabijheid van familie of mantelzorgers. Ondanks hun potentieel zijn deze
2831 woonvormen nog niet breed bekend. Cohousing, een relatief nieuw fenomeen, brengt mensen die niet per
2832 se familie zijn samen om naast hun privévertrekken ook gezamenlijke ruimtes te delen. Dit bevordert
2833 sociaal contact en maatschappelijke integratie en biedt mogelijkheden voor de herbestemming van grote
2834 panden, zoals kloosters. De overheid moet zulke initiatieven ondersteunen door middel van facilitering, niet
2835 door subsidies. Voor onze partij is het van belang dat bij deze woonvormen commerciële belangen niet de
2836 overhand krijgen, maar dat het welzijn van de bewoners vooropstaat.

2837 De directe woonomgeving is even belangrijk als de woning zelf. In een leeftijdsvriendelijke woonomgeving
2838 zijn basisvoorzieningen voorhanden, is openbaar vervoer beschikbaar, zijn er veilige voetpaden en veilige
2839 oversteekplaatsen, zijn er aangename pleintjes met rustplekken, is er goede verlichting en openbare
2840 toiletten... In zo'n omgeving zullen ouderen makkelijker buitenkomen en deelnemen aan het
2841 maatschappelijke leven, wordt ook eenzaamheid tegengegaan en de gezondheid bevorderd. De
2842 versterking van de dorpskernen en de leeftijdsvriendelijke inrichting van de openbare ruimte, zijn
2843 voornamelijk een lokale bevoegdheid. Vanuit de hogere overheid kan de nodige inspiratie geboden
2844 worden.

2845 **Standpunten:**

- 2846
- 2847 • Om assistentiewoningen ook beschikbaar te maken voor financieel kwetsbare ouderen moeten ze
2848 makkelijker kunnen worden omgevormd naar 'sociale assistentiewoningen', zodat ze kunnen
2849 verhuurd worden door sociale woonmaatschappijen.
  - 2849 • De toegang tot mobiele zorgwoningen moet versterkt worden door subsidies voor mensen die zo'n
2850 woning huren, naar het voorbeeld van de huursubsidie.

- 2851 • De aankoop en huur van een mobiele zorgwoning moet kunnen aan een verlaagd btw-tarief.
- 2852 Tevens moet de mobiele zorgwoning voor langere tijd kunnen geplaatst worden wanneer de
- 2853 zorgrelatie langer duurt dan zes jaar, zonder daarvoor een volledige vergunningsprocedure te
- 2854 doorlopen. Dat kan door middel van een jaarlijks te vernieuwen attest, waarin de zorgrelatie
- 2855 gemotiveerd wordt.
- 2856 • De Vlaamse regering moet de premies voor woningaanpassingen en energiezuinig wonen
- 2857 coördineren en toegankelijker maken. Er is nood aan persoonlijke en gepaste ondersteuning voor
- 2858 ouderen die een dergelijke investering willen doen, zodat ze ontlast kunnen worden van alle
- 2859 administratie die daarbij komt kijken. Ook in sociale huurwoningen moet de aanpassingspremie
- 2860 voor ouderen toegankelijk zijn.
- 2861 • Het omvormen van een woning tot een zorgwoning mag nooit leiden tot een verhoging van
- 2862 belastingen op de woning.
- 2863 • Een Vlaamse stedenbouwkundige verordening moet zorgen voor een verplichte toegankelijkheid
- 2864 van appartementen bij nieuwbouw of ingrijpende renovatie, zowel voor de gemeenschappelijke
- 2865 delen als de individuele wooneenheden.
- 2866 • cd&v wil een apart statuut voor gemeenschappelijke woonvormen voor 55-plussers, die voldoen
- 2867 aan bepaalde kwaliteitseisen en infrastructuurvoorwaarden om langer zelfstandig wonen voor
- 2868 ouderen mogelijk te maken. De mogelijkheid om gebruik te maken van huursubsidies bij deze
- 2869 vorm van cohousing, moet structureel verankerd worden.
- 2870 • Wanneer mensen gaan samenwonen, zorgt dat voor gedeelde en dus lagere kosten. Dat
- 2871 samenwonen een impact heeft op bepaalde sociale en fiscale voordelen, kan dan ook
- 2872 verdedigbaar zijn. Het is wel van belang dat mensen vooraf goed weten wat deze gevolgen zijn.
- 2873 Zeker voor nieuwe woonvormen moeten die gevolgen goed in kaart worden gebracht, zodat
- 2874 mensen zich hiervan goed bewust zijn voordat ze een bepaalde beslissing nemen. Dat geldt ook
- 2875 voor het systeem van zorgwonen.

2876 **Mensen moeten kunnen geraken waar ze moeten zijn**

2877 Kunnen gaan en staan waar je wilt, is een sleutel tot maatschappelijke participatie. Je niet kunnen

2878 verplaatsen, betekent dat je wordt afgesneden van het openbare leven, dat je minder gebruik kan maken

2879 van bepaalde diensten en voorzieningen, dat je minder mogelijkheden hebt om anderen te ontmoeten, om

2880 vrijwilligerswerk te doen... Vervoersarmoede kan een probleem zijn voor elke leeftijdsgroep, maar het

2881 probleem stelt zich in het bijzonder voor de oudste generaties in onze samenleving. Dat komt omdat ze

2882 vaker geen rijbewijs (meer) hebben, vaker alleenstaand zijn en gemiddeld een lager inkomen hebben. Voor

2883 ouderen die op het platteland wonen en buiten een dorpskern, stelt de uitdaging zich nog sterker.

2884 Mensen kunnen zelf heel wat doen om hun mobiliteit te verbeteren. Ze kunnen ervoor kiezen om in een

2885 dorpskern te gaan wonen, of om zich een elektrische fiets aan te schaffen. Maar vanuit het beleid moeten

2886 we ook oog hebben voor de obstakels waar mensen tegenaan botsen wanneer ze zich willen verplaatsen.

2887 Wie goed ter been is, ziet deze obstakels makkelijk over het hoofd waardoor er ook te weinig aan gedaan

2888 wordt. Een drukke baan zonder zebrapad, een hoge opstap voor de bus, een parkeerzone waar je enkel

2889 via een digitale app kan betalen, een uurregeling van het openbaar vervoer die enkel online te raadplegen

2890 is, het zijn maar enkele voorbeelden die voor mensen het verschil kunnen maken tussen participeren of

2891 thuisblijven.

2892 De voetganger lijkt hoe langer hoe meer de vergeten weggebruiker in Vlaanderen. De staat van de

2893 voetpaden laat op vele plekken te wensen over. Slecht begaanbare voetpaden die wel een

2894 hindernissenparcours lijken: het is voor iedereen herkenbaar. De meest kwetsbaren zijn hier de dupe van.

2895 Daarom lanceerde cd&v de 'Keizer Voetganger-campagne' waarmee we volop de kaart trekken van de

2896 voetganger, en waarmee we lokale besturen aanmoedigen en inspireren om hierop in te zetten.

2897 **Standpunten:**

- 2898
- 2899
- 2900
- 2901
- 2902
- 2903
- 2904
- 2905
- 2906
- 2907
- 2908
- 2909
- 2910
- 2911
- 2912
- 2913
- 2914
- 2915
- 2916
- 2917
- 2918
- 2919
- 2920
- 2921
- 2922
- 2923
- 2924
- 2925
- 2926
- 2927
- 2928
- 2929
- 2930
- 2931
- 2932
- 2933
- We moeten met aanbieders van deelmobiliteit duidelijke afspraken maken over het parkeren van e-steps en e-bikes. We moeten bewuster omgaan met het parkeren of stallen van fietsen en steps en de impact die dat kan hebben op mensen die moeilijk de stoep op kunnen of met een rolstoel moeten passeren.
  - Er zijn voldoende en toegankelijke parkeerplaatsen nodig. Vooral bij openbare diensten zoals ziekenhuizen, bibliotheken of supermarkten zijn parkeerplaatsen heel belangrijk. Een specifiek aandachtspunt is de betaalmethode voor parkeren. cd&v is niet tegen het aanbieden van een digitale betaalmodule via app of sms, maar een fysieke betaalmogelijkheid via een parkeermeter moet er altijd zijn.
  - We zien in sommige landen de tendens om het autorijden vanaf een bepaalde leeftijd te bemoeilijken. cd&v vindt het invoeren van een leeftijdsgrens voor het vernieuwen van een rijbewijs een vorm van leeftijdsdiscriminatie. We zijn expliciet tegen voorstellen om vanaf een bepaalde leeftijd het rijbewijs te moeten vernieuwen met toelatingsproeven. Wie om medische redenen niet geschikt is om met de wagen te rijden, zal van zijn arts een verbod krijgen om nog met de wagen te rijden, maar dit staat los van de leeftijd.
  - Wie zich geen auto heeft, moet kunnen gebruik maken van deelmobiliteit. Gerichte campagnes, in samenwerking met middenveldorganisaties, kunnen helpen om ouderen te informeren en te ondersteunen bij het vinden van een autodeelplatform dat voldoet aan hun behoeften. Het aanbod van deelmobiliteit moet ook worden uitgebreid zodat meer mensen er gebruik van kunnen maken.
  - De dienstverlening van het openbaar vervoer moet makkelijk te raadplegen zijn. cd&v wil een garantie op niet-digitale dienstverlening bij De Lijn, NMBS en MIVB. Reizigers via het openbaar vervoer moeten ook hun ticket kunnen kopen in krantenwinkels, postpunten of bij de lokale kruidenier. Indien nodig moeten er vaste Lijnwinkels bijkomen.
  - In de vele wachtruimtes van het openbaar vervoer moeten voldoende overdekte en toegankelijke plaatsen zijn om te kunnen zitten. In alle grote trein- en busstations moeten publieke en toegankelijke toiletten aanwezig zijn.
  - Het voordeeltarief voor senioren voor het openbaar vervoer moet behouden blijven en worden uitgebreid naar elk moment van de dag. Voor meer gebruiksvriendelijkheid moet een eengemaakt ticket komen voor al het openbaar vervoer.
  - We willen een voetpadenplan voor iedere gemeente om werk te maken van veilige, toegankelijke en obstakelvrije voetpaden. We maken in deze plannen gebruik van voetgangerscirkels, met aaneengesloten wandelroutes met de nodige rustpunten die de belangrijkste voorzieningen met elkaar verbinden. In de richtlijnen voor de (her)aanleg van voetgangersvoorzieningen moet toegankelijkheid voor mensen die minder goed ter been zijn zwaarder doorwegen. Voldoende rustpunten, verlaagde stoepranden, breedte van het voetpad, effen oppervlakten, manieren om voetpaden obstakelvrij te houden, moeten gegarandeerd zijn.

2934 **Een leeftijdsvriendelijke arbeidsmarkt**

2935 Terwijl we verwachten dat mensen langer aan het werk blijven, wordt het vanaf een bepaalde leeftijd almaar

2936 moeilijker om een job te behouden en vooral om een nieuwe job te vinden. Oudere werknemers maken

2937 ook minder kans op promotie in hun job. Dat is niet alleen heel onrechtvaardig, het is ook niet slim. Alle

2938 talenten zijn meer dan nodig op de arbeidsmarkt. Er moet dringend een attitude- en gedragswijziging

2939 komen bij vele werkgevers. De overheid kan hierin een rol spelen door in te zetten op sensibilisering rond

2940 vooroordelen en stereotiepe denkbeelden over oudere werknemers.

2941 Een leeftijdsvriendelijke arbeidsmarkt stelt oudere werknemers in staat om op een gezonde manier aan de
2942 slag te blijven. Dat kan vragen om aanpassingen van het takenpakket. Voor vrouwen die veel last hebben
2943 van menopauzeklachten, is het belangrijk dat zij ook op het werk tijdelijke maatregelen kunnen treffen om
2944 de symptomen te temperen of dat zij kunnen rekenen op begrip van leidinggevenden en collega's. Dat kan
2945 vermijden dat deze vrouwen vroegtijdig de arbeidsmarkt verlaten. Werkbaar werk vraagt om maatwerk en
2946 kan niet via algemene regelgeving worden opgelegd. Wel kan er vanuit de overheid ondersteuning
2947 geboden worden aan werkgevers om hierop in te zetten en arbeidsomstandigheden te verbeteren.

2948 Wie langer aan de slag wil blijven, moet dat ook kunnen. Voor wie na de leeftijd van 65 jaar wil blijven
2949 werken, werpen we nu nog heel wat drempels op. Zo worden mensen verplicht met pensioen gestuurd
2950 wanneer ze na hun 65ste een tijd uitvallen door ziekte. Ambtenaren worden automatisch met pensioen
2951 gestuurd wanneer ze de pensioenleeftijd bereiken. De regeling voor ambtenaren moet meer gelijklopend
2952 worden met de regeling voor werknemers.

2953 **Standpunten:**

- 2954 • De strijd tegen leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt moet op vele fronten gevoerd worden. De
2955 overheid moet actief sensibiliseren bij werkgevers en leidinggevenden omtrent stereotypes en
2956 vooroordelen over oudere werknemers. We zijn voorstander van praktijktesten op de
2957 arbeidsmarkt, om leeftijdsdiscriminatie door werkgevers tegen te gaan.
- 2958 • Vanuit het beleid moeten leeftijdsvriendelijke werkplekken worden gestimuleerd, waar de
2959 kwaliteiten en competenties van oudere werknemers gevalideerd worden, en waar oudere
2960 werknemers niet vroegtijdig de arbeidsmarkt verlaten omdat ze het gevoel hebben niet meer
2961 gewaardeerd te worden.
- 2962 • De arbeidsbemiddeling vanuit VDAB moet gelijkmatige inspanningen leveren voor alle
2963 werkzoekenden, ongeacht hun leeftijd.
- 2964 • We zorgen ervoor dat ambtenaren die dat willen, ook na de pensioenleeftijd kunnen blijven
2965 werken. Op die manier wordt de regeling voor ambtenaren meer gelijklopend met de regeling voor
2966 werknemers.

2967 **Een inclusief verenigings- en vrijetijdsleven**

2968 Ouderen moeten kunnen blijven deelnemen aan sportieve en culturele activiteiten en zich blijven
2969 engageren in verenigingen. De meeste ouderen willen dat ook, maar het is niet altijd evident. Een lager
2970 inkomen, minder mobiel worden, alleenstaand zijn... dat zijn enkele drempels die participatie soms in de
2971 weg staan.

2972 Culturele en sportieve activiteiten moet voldoende afgestemd zijn op de oudere doelgroepen. Het lokale
2973 aanbod mag daarom bijvoorbeeld niet alleen via digitale weg kenbaar gemaakt worden. Bij de organisatie
2974 van activiteiten moet rekening gehouden worden met toegankelijkheid voor mensen met verminderde
2975 mobiliteit. Dat kan door bijvoorbeeld te letten op voldoende zitplaatsen, en door ook activiteiten overdag te
2976 laten doorgaan.

2977 Ook het media-aanbod moet rekening houden met de diverse voorkeuren van oudere generaties. Media,
2978 en dus ook televisiezenders, richten zich vaak op de jongere consument en hierdoor herkennen steeds
2979 meer senioren zich in het huidige aanbod. Ook al hebben ouderen vaak de gewoonte om traditionele
2980 mediakanalen, zoals lineaire televisie of radio, te gebruiken als belangrijke bron van informatie en
2981 entertainment, herkennen ze zich bij zowel de openbare- als de commerciële omroep minder in het aanbod,
2982 de inhoud, de muziekkeuze, de vormgeving... In deze context is het aangewezen om het media-aanbod
2983 voor deze doelgroep te evalueren en waar leemtes zijn, de openbare omroep hierbij een rol te geven.

2984 In Vlaanderen zijn heel wat verenigingen actief. De helft van de ouderen zijn lid van een vereniging. Het
2985 geeft zin aan het leven, is een dam tegen eenzaamheid, maakt gelukkiger en bevordert de fysieke en
2986 mentale gezondheid. Wanneer het verenigingsleven onder druk staat, heeft dat een directe impact op het
2987 welzijn van ouderen. Heel wat hefboomen voor een sterk verenigingsleven zitten op het lokale niveau. Zo
2988 voorzien gemeentes vaak de locatie waar activiteiten van verenigingen kunnen doorgaan, zodat zij niet
2989 hun toevlucht moeten nemen tot het vaak duurdere private aanbod. Een belangrijk principe voor ons is dat
2990 lokale overheden samenwerken met verenigingen in het ontwikkelen van een gepast aanbod voor ouderen
2991 in de stad of gemeente, zonder dat zij zich in de plaats stellen van het verenigingsleven. Voor cd&v kan
2992 een overheid nooit de maatschappelijke meerwaarde van een bruisend verenigingsleven evenaren. Wel
2993 komt het aan de overheid toe om dat verenigingsleven alle kansen te geven, zodat het ook haar
2994 maatschappelijke rol kan blijven spelen.

2995 Ook in het vrijwilligerswerk zijn mensen van oudere generaties sterk vertegenwoordigd: en op vier Vlaamse
2996 vrijwilligers is 60 jaar of ouder. Ze gebruiken hun expertise en ervaring om zinvol actief en betrokken te
2997 blijven in de samenleving. Het getuigt dan ook van weinig respect dat er bij vrijwilligerswerk leeftijdsgrenzen
2998 worden gehanteerd. Dat kan niet op de arbeidsmarkt en dus ook niet op de 'vrijwilligersmarkt'.

2999 **Standpunten:**

- 3000 • We voorzien in de beheersovereenkomst met de openbare omroep dat ze een groter aanbod van
3001 programma's moet voorzien op radio, televisie en online, gericht naar oudere doelgroepen toe.
- 3002 • Verenigingen moeten met hun kerntaak kunnen bezig zijn, namelijk organiseren van activiteiten
3003 en samenbrengen van mensen. Daarom moet regellast worden tegengegaan door alle relevante
3004 wetgeving te screenen op hun 'verenigingsvriendelijkheid'.
- 3005 • Er zijn vandaag nog bestuursorganen waar in de statuten een leeftijdslimiet is opgenomen voor
3006 bestuurders. Dit is een vorm van leeftijdsdiscriminatie. cd&v pleit ervoor dat het opleggen van een
3007 leeftijdslimiet voor bestuurders in het bestuursorgaan niet meer mogelijk is.
- 3008 • Een overheid mag voorwaarden koppelen aan organisaties die door haar gesubsidieerd worden,
3009 maar we verzetten ons tegen de tendens om enkel subsidies toe te kennen aan organisaties die
3010 zich inschrijven in de realisatie van een beleidsvisie van de overheid. De intrinsieke meerwaarde
3011 van het samenbrengen van mensen, zoals een 'taart-en-koffienamiddag', moet meer erkend
3012 worden.
- 3013 • We lanceren een jaarlijks weerkerende overheids campagne 'Verre van out', met een jaarlijkse
3014 'Verre van Out'-dag van ouderen voor het grote publiek. In de campagne wordt de meerwaarde
3015 van ouderen in samenleving benadrukt en worden ouderen ook aangespoord om op actieve wijze
3016 deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten in diverse vormen (bewegen, lezen, discussiëren, genieten,
3017 cultuur beleven, vrijwilligerswerk...). Kortom, alles wat helpt om gezond en gelukkig ouder te
3018 worden en waar ouderen evenveel recht op hebben als andere leeftijdsgroepen. Tijdens de
3019 jaarlijkse 'verre van out'- dag werken ouderen mee aan de programmatie en activiteiten gericht op
3020 het grote publiek (een voorstelling volledig geregisseerd en gespeeld door ouderen, activiteiten
3021 door ouderen in de bedrijfswereld of het onderwijs...).

3022 **Een sterke politieke representatie**

3023 Mensen van een bepaalde leeftijd hebben heel wat zaken meegemaakt, zijn gedurende hun leven met
3024 zeer uiteenlopende problemen geconfronteerd geweest en hebben die ook zeer vaak verstandig opgelost.
3025 Die opgebouwde ervaring en deskundigheid moet optimaal kunnen ingezet worden, ook in de politiek. Toch
3026 zijn weinig ouderen kandidaat bij verkiezingen en kunnen ze dus ook geen mandaat opnemen. De invloed
3027 van ouderen op de politieke besluitvorming blijft dan ook zeer beperkt en staat zeker niet in verhouding tot
3028 hun aandeel in de maatschappij.

3029 In een democratie is het belangrijk dat iedereen zijn stem uitbrengt. De afschaffing van de opkomstplicht
3030 voor de lokale verkiezingen maakt het des te belangrijker dat er actief wordt ingezet op participatie van
3031 ouderen. Het is niet omdat men niet 'moet' gaan stemmen dat men mensen niet moet ondersteunen om te
3032 'kunnen' gaan stemmen. Het komt aan steden en gemeenten toe om de verkiezingen zo toegankelijk
3033 mogelijk te organiseren. Daarbij moeten goede praktijken worden gestimuleerd, zoals het betrekken van
3034 de ouderenraad bij de organisatie van de verkiezingen, de keuze voor toegankelijke stemlocaties en het
3035 organiseren van oefensessies voor elektronisch stemmen. De hogere overheid kan hierin een faciliterende
3036 rol opnemen.

3037 Om te komen tot een leeftijdsvriendelijke samenleving is het essentieel dat de kracht van de vele
3038 ouderenorganisaties in Vlaanderen erkend wordt. Zij moeten hun adviserende beleidswerk kunnen blijven
3039 doen. Organisaties brengen niet alleen mensen samen maar vertalen ook de problemen bij de doelgroep
3040 naar de politiek toe.

3041 **Standpunten:**

- 3042 • Omdat het in een democratie belangrijk is dat elke kiesgerechtigde zijn stem uitbrengt, moet het
3043 voor ouderen, net zoals voor mensen met een handicap, mogelijk zijn om hun stem uit te brengen
3044 per brief. In eerste instantie zou het stemmen per brief mogelijk moeten gemaakt worden voor
3045 kiezers van 75 jaar of ouder en voor kiezers met een handicap. De uitrol van het systeem naar die
3046 groepen van kiezers en de ervaringen die ermee opgebouwd worden, dienen daarbij als opstap
3047 naar een toekomstige veralgemeende uitbreiding van het stemmen per brief.
- 3048 • Er moeten proefprojecten komen om de toepassing van veilig digitaal stemmen op langere termijn
3049 te overwegen.
- 3050 • Op alle beleidsinitiatieven die met ouderen te maken hebben, moet de 'alleenstaandenreflex'
3051 worden gehanteerd, waarbij de specifieke gevolgen voor alleenstaande ouderen worden
3052 ingeschat en afgewogen.

3053 **Ouderen met een zorgnood mogen hun stem niet verliezen**

3054 Het toppunt van betutteling is wanneer andere mensen beslissingen nemen over hoe je moet leven. Oudere
3055 mensen worden al te gemakkelijk als een kind behandeld. Denk maar aan de verkleinwoordjes die plots
3056 opduiken als een oudere aangesproken wordt. Dat kan onschuldig lijken, maar als dat ertoe leidt dat
3057 zelfbeschikking geruisloos wordt afgenomen, dan is het dat allerminst. Ook oudere mensen die perfect in
3058 staat zijn om zelf keuzes te maken, worden geconfronteerd met situaties waarin iemand anders in hun
3059 plaats beslist omdat dat zozegd beter is voor hen. Mensen die bovendien ook een zorgnood hebben,
3060 zien de eigen inspraak en zelfbeschikking wegsmelten. De vrees om autonomie te verliezen, is dan ook
3061 een van de redenen waarom sommige mensen bang zijn om ouder te worden.

3062 Wanneer een vrederechter oordeelt dat een persoon wilsonbekwaam is, dan kan die persoon onder
3063 bewindvoering geplaatst worden. Bewindvoering is op zich een beschermingsmaatregel. Maar de
3064 toepassing van bewindvoering is in ons land buitenproportioneel. Het gaat niet alleen om het aantal
3065 ouderen dat onder bewindvoering staat, maar ook om de manier waarop de maatregel wordt toegepast.
3066 Zo wordt er nog te vaak een professionele bewindvoerder, vaak een advocaat, aangesteld in plaats van
3067 een familielid. Nochtans schrijft de wet voor dat een familiaal bewindvoerder de voorkeur heeft. Het beheer
3068 door een professioneel bewindvoerder bemoeilijkt in veel situaties het ouder worden en leidt tot frustraties.
3069 Het komt erop neer dat iemand die jou helemaal niet kent, plots kan beslissen over heel persoonlijke zaken,
3070 zoals waar je mag wonen, welk televisieabonnement je mag nemen hoeveel je mag uitgeven aan nieuwe
3071 kleren of zakgeld voor de kleinkinderen. Bovendien is de professionele bewindvoering erg duur voor de
3072 persoon die met deze maatregel beschermd wordt. Voor cd&v is het van belang dat de autonomie en
3073 zelfbeschikking van mensen zoveel mogelijk worden uitgeput. Daarom zou het beter zijn dat
3074 beschermingsmaatregelen in verschillende gradaties worden opgelegd.

3075 Zelfbeschikking is specifiek van belang in de context van het woonzorgcentrum. Ook wanneer mensen
3076 naar een woonzorgcentrum verhuizen, moeten ze hun vroegere leven nog zoveel mogelijk kunnen
3077 verderzetten. Dat betekent ook dat ze nog zoveel mogelijk eigen keuzes moet kunnen maken, wat in een
3078 collectieve woonvoorziening een grote uitdaging is. Het belang van inspraak en zelfbeschikking in het
3079 woonzorgcentrum kwam uitdrukkelijker op de politieke agenda te staan tijdens de coronacrisis, toen er
3080 voor lange tijd in de plaats van bewoners werd beslist, met nefaste gevolgen voor hun mentale welzijn en
3081 ook dat van hun naaste familieleden. Bewoners moeten zoveel mogelijk zeggenschap hebben over de
3082 manier waarop ze willen leven en verzorgd worden in het woonzorgcentrum. Het gaat tenslotte over de
3083 thuisvervangende woonomgeving. Het vooropstellen van inspraak, autonomie en participatie vraagt om
3084 een attitudeverandering en een andere organisatievorm. Er zijn heel wat woonzorgcentra die hier goed in
3085 slagen. De overheid voorziet ook middelen om woonzorgcentra te begeleiden die de omslag willen maken
3086 naar zo'n participatief organisatie-model. Tot op vandaag is er echter geen garantie dat in alle
3087 woonzorgcentra de autonomie en participatie van bewoners centraal staan.

3088 **Standpunten:**

- 3089 • Mensen moeten beter geïnformeerd worden over de waarde van de zorgvolmacht. Op die manier
3090 wordt die niet enkel gezien als een last of extra kost, maar als iets dat gemoedsrust geeft en
3091 mogelijk hogere kosten in de toekomst kan besparen.
- 3092 • Er moet sterker ingezet worden op bewind door een familiaal bewindvoerder. De vrederechter zou
3093 enkel in uitzonderlijke gevallen een professionele bewindvoerder mogen aanstellen en moet die
3094 keuze duidelijk motiveren.
- 3095 • Wanneer een nieuwe bewoner wordt aangemeld in een woonzorgcentrum, moet dat
3096 woonzorgcentrum actief nagaan of er al een zorgvolmacht bestaat. Als dat niet het geval is,
3097 moeten het bewoner en naasten daarvan op de hoogte brengen. Ook OCMW's kunnen daarmee
3098 proactiever aan de slag, in plaats van te snel bewindvoering voor te stellen. Dat is ook van
3099 toepassing op mensen in de thuissituatie.
- 3100 • In het kwaliteitsbeleid van woonzorgvoorzieningen en de controle daarop, moet er meer aandacht
3101 gaan naar kwaliteit van leven, inspraak, autonomie en participatie van bewoners.

3102 **Zorg dragen voor elkaar en voor ouderen**

3103 Ouder worden, gaat vaak gepaard met toenemende zorgnoden. Kwaliteitsvolle zorg is dan ook van groot
3104 belang voor het welzijn van mensen op leeftijd. Voor cd&v is zorgen voor elkaar een taak voor iedereen,
3105 ook, maar zeker niet alleen, voor de professionele zorg. Veel ouderen zijn zelf ook mantelzorgers voor een
3106 naaste. Het is belangrijk dat er in langdurige mantelzorgrelaties voldoende ondersteuning is, zodat het voor
3107 de mantelzorgers behapbaar blijft.

3108 Wie een zorgnood heeft, krijgt die zorg ook het liefst in de eigen, vertrouwde omgeving. Nog meer dan we
3109 vandaag al doen, moeten we de zorg tot bij de mensen brengen in de plaats van omgekeerd. Dat is alleen
3110 mogelijk als we inzetten op aangepaste woonvormen en als we de zorg op een andere manier organiseren.
3111 Dat wil zeggen: dichtbij mensen, met onderling overleg tussen zorg en welzijn, met bruggen tussen
3112 vrijwillige en professionele zorg, en met de inzet van ondersteunende technologieën. Ondanks de
3113 inspanningen van de overheid, hebben thuiszorg- en thuisverplegingsdiensten het vandaag heel moeilijk
3114 om voldoende personeel te vinden. Door meer samenwerking onder alle zorgpartners op de eerste lijn, en
3115 meer te denken vanuit teamwork rondom iemand met een zorgnood, kunnen mensen binnen de zorg
3116 efficiënter worden ingezet. Onze voorstellen hieromtrent staan in het hoofdstuk Gezondheidszorg en
3117 welzijn.

3118 Geïnstitutionaliseerde zorg in woonzorgvoorzieningen blijft ook in de toekomst nodig, bijvoorbeeld bij
3119 vergevorderde dementie. Ook daar is de evolutie naar meer kleinschaligheid en de organisatie van zorg
3120 midden een gemeenschap al langer bezig. Het doorbreken van de grenzen tussen verschillende

3121 zorgsectoren en een vlekkeloze samenwerking tussen thuiszorg en residentiële zorg zijn essentieel om dit
3122 te realiseren.

3123 Als mensen afhankelijker worden, dreigen ze ook kwetsbaarder te worden voor mishandeling of
3124 misbehandeling, zoals verwaarlozing, sociale uitsluiting, financiële uitbuiting, seksueel misbruik, en fysiek
3125 en psychologisch geweld. Dat kan gebeuren in de thuiscontext en in de residentiële zorg. De problematiek
3126 van ouderenmis(be-)handeling moet meer beleidsprioriteit krijgen.

3127 **Standpunten:**

- 3128 • We maken van elke buurt een Zorgzame buurt. Lokale besturen, welzijns- en zorgvoorzieningen
3129 en eerstelijnszones moeten permanent een beroep kunnen doen op ondersteuning en coaching
3130 voor het ontwikkelen van Zorgzame Buurten.
- 3131 • Het aanbod voor kortverblijf en woonzorgkamers moet op buurtniveau worden afgestemd op de
3132 noden van de bevolking, zodat mensen met een hoge zorgnood in de eigen buurt terecht kunnen
3133 wanneer thuis wonen (even) niet meer lukt. Daarbij moet het recht op een gezinsleven in het kader
3134 van woonzorg worden gerespecteerd, onder meer door het recht op bezoek te allen tijde te
3135 waarborgen en door in te zetten op 'koppelkamers' waar partners samen kunnen verblijven. Ook
3136 ruimer moet het onderhouden van sociale contacten gefaciliteerd worden.
- 3137 • Er is een grotere bekendheid nodig van het beschikbare aanbod in respijtzorg (tijdelijke,
3138 vervangende zorg om mantelzorgers te ontlasten), dagopvang en kortverblijf. Een belangrijke stap
3139 hiervoor is het versterken van de inzet op zorgcoördinatie en casemanagement. In Vlaanderen
3140 werken we steeds vaker in eerstelijnszones, waarbij diverse zorgverleners – denk aan huisartsen,
3141 thuisverpleegkundigen, gezinszorg en sociaal werkers – gezamenlijk nagaan wat iemand nodig
3142 heeft en hoe de zorg het beste georganiseerd kan worden. Ook mantelzorgers moeten in dit
3143 proces worden betrokken, niet alleen als belangrijke zorgpartners, maar ook als individuen die zelf
3144 ondersteuning verdienen.
- 3145 • Ouderenmis(be-)handeling moet mee opgenomen worden in campagnes rond huiselijk geweld,
3146 zodat de problematiek sneller herkend wordt en mensen weten waar ze terecht kunnen voor hulp.
3147 Er moet ingezet worden op de opleiding van zorgverleners en het thema moet aan bod komen in
3148 de zorgopleidingen.
- 3149 • Er moet meer geïnvesteerd worden in onderzoek naar dementie, met het oog op een betere
3150 kwaliteit van leven, wonen en zorg zowel in het woonzorgcentrum als thuis. Er is nood aan een
3151 nieuw en ambitieus dementieplan 2026-2030.
- 3152 • Op het moment van de diagnose van dementie, moet er een begeleidingspad voorzien worden,
3153 zodat patiënt en mantelzorger zicht hebben op de ondersteuningsmogelijkheden in elke fase van
3154 de ziekte. Hierbij moet er ook een vast aanspreek- of begeleidingspunt zijn.

3155 **Kernpunten:**

- 3156 • De zorgbudgetten van de Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) moeten versterkt worden. Op de
3157 langere termijn zorgen we ervoor dat de zorgbudgetten samensmelten in één zorgbudget, gedeeltelijk
3158 inkomensgerelateerd én gekoppeld aan de afgevlakte gezondheidsindex. We gaan ook voor een
3159 maximale automatische rechtentoekenning.
- 3160 • De toegang tot fysieke, niet-digitale dienstverlening van overheidsdiensten en diensten van algemeen
3161 belang moet verankerd en gemonitord worden. Ook de toeleiding naar sociale rechten moet altijd via
3162 fysieke dienstverlening mogelijk zijn.
- 3163 • cd&v wil een apart statuut voor gemeenschappelijke woonvormen voor 55-plussers die voldoen aan
3164 bepaalde kwaliteitseisen en infrastructuurvoorwaarden om langer zelfstandig wonen voor ouderen
3165 mogelijk te maken. De mogelijkheid om gebruik te maken van huursubsidies bij deze vorm van
3166 cohousing, moet structureel verankerd worden.
- 3167 • In het kwaliteitsbeleid van woonzorgvoorzieningen en de controle daarop, moet er meer aandacht
3168 gaan naar kwaliteit van leven, inspraak, autonomie en participatie van bewoners.
- 3169 • Het aanbod van kortverblijf en woonzorgkamers moet op buurniveau afgestemd worden op de noden
3170 van de bevolking, zodat mensen met een hoge zorgnood in de eigen buurt terecht kunnen wanneer
3171 thuis wonen (even) niet meer lukt.

3172

Gelijke Kansen

3173 **Situering**

3174 **cd&v staat voor een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen en waar iedereen zich thuis**
3175 **voelt. Wij staan voor een Vlaanderen waar geen plaats is voor racisme, discriminatie, haat en**
3176 **geweld. Mensen zijn allemaal verschillend en net die verschillen maken de rijkdom van onze**
3177 **samenleving uit. Al die verschillende talenten moeten de kans krijgen om zich volop te kunnen**
3178 **ontplooiën ongeacht gender, afkomst, leeftijd, huidskleur, seksuele voorkeur, handicap...**

3179 **cd&v zet dus resoluut in op een inclusieve samenleving, waar mensen gelijk behandeld worden en**
3180 **iedereen kansen krijgt. Die gelijke kansen moeten gegarandeerd worden in alle aspecten van het**
3181 **leven: onderwijs, zorg, arbeidsmarkt, woonmarkt... Mensen moeten hun talenten kunnen**
3182 **ontwikkelen en mogen niet op een ongelijke manier behandeld worden.**

3183 **Mensenrechten**

3184 Mensenrechten zijn de allerbelangrijkste rechten. Het jaar 2022 zag de oprichting van het Vlaamse
3185 Mensenrechteninstituut. Het is een ontzettend belangrijke stap waaraan cd&v volop heeft meegewerkt en
3186 die duidelijk bewijst dat Vlaanderen de bescherming van de mensenrechten ernstig opneemt en het
3187 respect ervoor op een efficiënte manier wil handhaven. cd&v zet volop in op de verdere operationalisering
3188 van het Vlaams Mensenrechteninstituut tot een toegankelijke en slagkrachtige instelling, die met het
3189 nodige gezag oordelen kan vellen.

3190 Maar mensenrechten stoppen niet aan de grenzen van een regio. Samenwerking met de andere
3191 mensenrechteninstellingen in het land zoals het FIRM en Unia moeten, in het belang van de
3192 rechtzoekende, maximaal uitgebouwd worden. Die samenwerking moet ook garanderen dat het Vlaamse
3193 Mensenrechteninstituut een A-status kan behalen.

3194 cd&v bevestigt de steun voor het onafhankelijke bestaan van het Kinderrechtencommissariaat. Het moet
3195 een duidelijke, zelfstandige entiteit blijven om zijn specifieke rol en doelgroep te behouden zonder te
3196 vervagen in een groter geheel.

3197 **Standpunten:**

- 3198 • Maximale uitbouw van de samenwerking tussen de verschillende mensenrechteninstellingen in
3199 het land zodat het Vlaams Mensenrechteninstituut een A-status kan behalen.
- 3200 • We zetten in op toegankelijkheid tot de verschillende mensenrechteninstellingen. We werken
3201 daarvoor een toegankelijk eenheidsloket uit.

3202 **Racisme en discriminatie**

3203 Iedereen heeft recht op een gelijke behandeling. In Vlaanderen is er geen enkele ruimte voor racisme en
3204 discriminatie. Niet op basis van gender, afkomst, leeftijd, huidskleur, seksuele voorkeur, handicap... Een
3205 samenleving die wil vooruitgaan, heeft elk talent nodig. Mensen uitsluiten, leidt tot een samenleving in
3206 stilstand en achteruitgang. We hebben bijzondere aandacht voor meervoudige discriminatie. Mensen

3207 kunnen immers op basis van meerdere kenmerken tegelijk het slachtoffer worden van discriminatie.
3208 Bovendien leidt deze meervoudige discriminatie tot een nog sterkere uitsluiting.

3209 Alle onderzoeken tonen aan dat racisme en discriminatie nog steeds een groot probleem zijn in onze
3210 samenleving: in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt. Dat is onaanvaardbaar. We
3211 moeten dan ook maatregelen nemen om discriminatie actief op te sporen en te bestrijden. Daarom is cd&v
3212 voorstander van het organiseren van praktijktesten (correspondentietesten) om discriminatie op te sporen.

3213 Om geweld en discriminatie op grond van huidskleur en afkomst in alle domeinen van de samenleving
3214 tegen te gaan en vooroordelen en stereotypen te bestrijden, wil cd&v, in samenwerking met het
3215 middenveld, werk maken van een nieuw interfederaal actieplan tegen racisme en discriminatie. Een
3216 dergelijk actieplan moet de nadruk leggen op een structurele aanpak van racisme en discriminatie,
3217 haatspraak en xenofobie.

3218 **Standpunten:**

- 3219
- Racisme en discriminatie moeten met alle mogelijke middelen, inclusief praktijktesten, opgespoord en bestreden worden.
- 3220
- We maken werk van een nieuw interfederaal actieplan tegen racisme en discriminatie.
- 3221

3222 **Meer respect, minder haatspraak**

3223 Haatspraak en haatboodschappen vliegen ons om de oren. Vooral online ervaren mensen vaak geen
3224 drempel meer om uitspraken online te plaatsen. Er is duidelijk nood aan meer respect in onze samenleving
3225 en daarvoor rekenen we op het engagement van iedereen: ouders, leerkrachten, professionals, peers...
3226 We verdedigen ieders recht op vrije meningsuiting, maar we trekken een duidelijke lijn bij haatspraak en
3227 haatboodschappen. Respect is de basis van onze maatschappij.

3228 We moeten dus respectvol omgaan met digitale media. Scholen dienen te focussen op media-ethiek en
3229 mediawijsheid. Slachtoffers moeten we stimuleren om melding te doen.

3230 Daarnaast moet haatspraak ook effectief vervolgd kunnen worden. Dat laat vandaag nog te wensen over.
3231 Dat komt omdat alle haatboodschappen, behalve racistische boodschappen, voor het hof van assisen
3232 komen. Dat is een omslachtige, tijdrovende en dure procedure. In praktijk komt dat erop neer dat alle
3233 geschreven haatspraak die geen racistisch motief heeft – denk maar aan haat jegens LGBTQIA+-personen
3234 of moslimhaat – niet vervolgd kan worden.

3235 **Standpunten:**

- 3236
- We zetten in op mediawijsheid in het onderwijs en moedigen slachtoffers van haatberichten aan om melding te maken.
- 3237
- We zorgen ervoor dat alle drukpersmisdrijven die ingegeven zijn door een discriminerende drijfveer, voor de correctionele rechtbank kunnen komen. Deze correctionalisering kadert voor ons binnen een bredere herziening van het artikel 150 van de Grondwet, waarbij ook daden van terrorisme door de correctionele rechtbank moeten kunnen vervolgd worden.
- 3238
- 3239
- 3240
- 3241

3242 **Respect voor ouderen herstellen**

3243 Ouderen ondervinden heel wat discriminatie en negativiteit omwille van hun leeftijd. De positieve aspecten
3244 van ouder worden blijven onderbelicht, en de focus ligt op wat mensen niet meer kunnen eerder dan op
3245 wat wel nog kan. Leeftijdscriminatie is helaas een wijdverspreid fenomeen: op de arbeidsmarkt, waar
3246 ouderen niet meer naar waarde worden geschat, in media en reclame, bij het afsluiten van verzekeringen,
3247 zelfs bij het 'mogen rijden' met de wagen. Het is dringend tijd om hier een alternatief voor te bieden waarbij
3248 mensen erop kunnen rekenen dat zij ongeacht hun leeftijd volwaardig kunnen deelnemen aan de
3249 maatschappij.

3250 cd&v erkent hierin de rol van het middenveld. De manier waarop ouderenrechten in ons land vanuit het
3251 middenveld op de politieke agenda worden gezet en verdedigd, kan internationaal als goed voorbeeld
3252 dienen. Daarnaast moeten ouderenrechten ook internationaal sterker verdedigd worden. Ons land kan
3253 ook daarin een voortrekkersrol opnemen.

3254 Specifieke ouderenrechten worden onvoldoende benoemd in de huidige internationale verdragen. Daarom
3255 ijveren we voor een nieuwe internationale conventie rond ouderenrechten. Die moet gepaste waarborgen
3256 bieden tegen 'ageism' (stereotyperende en negatieve portrettering van ouderen) en tegen
3257 leeftijdscriminatie die de mensenrechten van ouderen ondermijnen. Zo zullen de rechten van ouderen
3258 een betere internationale bescherming krijgen.

3259 **Standpunten:**

- 3260
- We erkennen de kracht van de vele ouderenorganisaties in Vlaanderen en vinden het belangrijk dat deze hun adviserende beleidswerk/politieke werk kunnen verderzetten. Organisaties brengen niet alleen mensen samen, maar vertalen ook de problemen bij de doelgroep naar de politiek toe.
  - We ijveren voor een nieuwe internationale conventie rond ouderenrechten, die adequate waarborgen biedt tegen 'ageism' en leeftijdscriminatie die mensenrechten van ouderen ondermijnen. Zo zullen de rechten van ouderen een betere internationale bescherming krijgen.
- 3261
3262
3263
3264
3265

3266 **Geen plaats voor geweld**

3267 Geen plaats voor geweld tegen mensen omwille van hun seksuele geaardheid

3268 Iedereen moet zichzelf kunnen zijn. Alleen stellen we vast dat dit niet voor iedereen mogelijk is zonder het
3269 risico te lopen slachtoffer te worden van blind geweld. De recent gepubliceerde studie 'Genoeg Enough
3270 Assez' – uitgevoerd door het Centrum voor Seksuologie en Gender van de UGent – toont aan dat geweld
3271 tegen LGBTQIA+-personen een vaak voorkomend fenomeen blijft. Uit het onderzoek blijkt dat 93,1% van
3272 de respondenten aangeeft minstens één vorm van verbaal of psychisch geweld meegemaakt te hebben
3273 en dat 92,6% ervan aangeeft dat de aanleiding hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit of seksuele
3274 beleving was. Bovendien blijkt dat 36,5 % van de respondenten een of andere vorm van fysiek geweld
3275 heeft meegemaakt. Voor ruim de helft van die groep had dat geweld te maken met seksuele oriëntatie.
3276 Ook geeft 64,5% van de respondenten aan slachtoffer te zijn geweest van minstens één vorm van seksueel
3277 geweld. De meeste respondenten geven aan dat de ergste geweldervaringen plaatsvonden overdag of op
3278 een doordeweekse dag. Bij seksueel geweld daarentegen, blijkt dat vooral 's avonds of 's nachts te zijn
3279 geweest. Daarbij gaven respondenten aan dat ze deden alsof er niets was gebeurd of dat ze stomverbaasd
3280 waren en niet konden reageren. Een bijzonder element dat uit het onderzoek naar boven komt, is dat de
3281 respondent de pleger van het geweld vaak kent. Zo blijken de eigen ouders, kennissen, vrienden,

3282 leerkrachten, medeleerlingen... plegers van geweld. Ook blijkt dat slechts 14,4% van de respondenten
3283 aangeeft contact te hebben opgenomen met de politie na het meemaken van een geweldincident.

3284 Kortom, het onderzoek geeft een trieste werkelijkheid weer en zet ons met de beide voeten op de grond.
3285 Er wordt een situatie geschetst die onaanvaardbaar is en een moderne samenleving onwaardig. cd&v eist
3286 een krachtig (interfederaal) actieplan tegen dit soort geweld. Daarbij moet gewerkt worden aan het
3287 verhogen van de aangiftebereidheid en aan opleiding bij de politie om op gepaste wijze met klachten om
3288 te gaan. Ook moet er verder ingezet worden op het omstaandersprincipe (omstanders activeren om in te
3289 grijpen bij incidenten). Steden en gemeenten moeten inzetten op een strenge aanpak van straatintimidatie.

3290 **Standpunten:**

- 3291 • cd&v eist een krachtig (interfederaal) actieplan tegen geweld jegens LGBTQIA+-personen.
- 3292 • We verhogen de aangiftebereidheid van slachtoffers. Daarom moet er gesensibiliseerd worden
- 3293 rond de mogelijkheid om online aangifte te doen van fysiek geweld, via Police-on-web en een
- 3294 bredere bekendmaking van de MyPolice-app.
- 3295 • We zetten in op omstaandertraining, omdat we weten dat zij een belangrijke rol spelen in het
- 3296 aantonen van het haatmotief en sociale controle daders ervan weerhoudt om geweld te plegen.

3297 Geen plaats voor gendergerelateerd geweld

3298 Vandaag ervaren ook vrouwen helaas disproportioneel veel geweld, zelfs in die mate dat geweld op
3299 vrouwen epidemische proporties aanneemt. Bovendien is het gezin of de relatie de meest aannemelijke
3300 plaats om geweld te ervaren. De cijfers liegen er niet om: 44% van de Belgische vrouwen wordt ooit
3301 slachtoffer van geweld door een (naast) familielid. Nog eens 24% van de Belgische vrouwen wordt
3302 slachtoffer van seksueel of fysiek geweld binnen de relatie. Ook kinderen ervaren schadelijke gevolgen
3303 van geweld dat tussen de ouders plaatsvindt. Volgens recent onderzoek zouden kinderen die getuige zijn
3304 van intrafamiliaal geweld bijna net zoveel schade lijden als kinderen die zelf slachtoffer worden van
3305 mishandeling.

3306 Om intrafamiliaal geweld te bestrijden is een ketenaanpak waardevol. De samenwerking tussen politie en
3307 parket, hulpverlening en bestuur, zorgt ervoor dat er op gecoördineerde en aanklampende wijze kan
3308 ingezet worden op de betrokken gezinnen. Ook de kindtoets, een detectietool voor hulpverleners, is
3309 cruciaal om verontrustende gezinssituaties maximaal op te sporen. We pleiten er dan ook voor om deze
3310 uit te breiden naar alle sectoren waar kinderen een belangrijk deel van uitmaken, zoals het onderwijs, de
3311 buitenschoolse opvang of de bredere gezondheidszorg.

3312 In 2023 liepen ook minstens 25 gevallen van intrafamiliaal geweld uit op dodelijk partnergeweld. Om
3313 dergelijke tragische gebeurtenissen te voorkomen is het belangrijk om te onderzoeken wat er voorafgaat
3314 aan feminicide. Daarom is het belangrijk om in te zetten op risicotaxatie-instrumenten en risicobeheer. Ook
3315 het mobiele stalkingsalarm en de nieuwe generatie enkelbanden die toelaat om het slachtoffer te
3316 verwittigen als de stalker in de buurt is, zijn belangrijke stappen in de goede richting waar we blijvend op
3317 moeten inzetten.

3318 Er moet bijkomende aandacht zijn voor daderpreventie, door het evalueren en versterken van de huidige
3319 trajecten voor dadertherapie. Wie veroordeeld werd, moet verplicht dadertherapie volgen. Daarvoor
3320 moeten de trajecten in de gevangenis of voor daders onder elektronisch toezicht, verbeterd worden. Ook
3321 opvolging en therapie voor daders na het uitzitten van de straf, is belangrijk.

3322 Kortom, er is nood aan een holistische, multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld, waarbij
3323 preventie, hulpverlening, politie en justitie op elkaar afgestemd zijn.

3324 **Standpunten:**

- 3325 • cd&v pleit ervoor om in het basis- en secundair onderwijs blijvend aandacht te hebben voor
3326 thema's als gender, seksualiteit, genderstereotypen en toestemming, indien nodig in
3327 samenwerking met externe experts en partners. Correcte opvoeding en informatie van kleins af
3328 aan, kan helpen om kinderen en jongeren te leren praten over seksualiteit en grenzen aan te
3329 geven en te respecteren.
- 3330 • Er is dringend nood aan een grootschalig en gericht maatschappelijk onderzoek naar de
3331 problematiek van online seksueel geweld en de gevolgen voor de slachtoffers.
- 3332 • We pleiten voor het verbeteren en afstemmen van de risicotaxatie-instrumenten, die verplicht
3333 moeten worden bij elke klacht of procedure bij politie en/of parket. Daarnaast zetten we in op
3334 risicobeheer zowel tijdens als na de gerechtelijke procedure of hulpverleningsprocedure.
- 3335 • We blijven het mobiele stalkingalarm ondersteunen en garanderen dat elke toegekende enkelband
3336 na een contactverbod voorzien is van een alarmfunctie, indien gewenst door het slachtoffer.
- 3337 • Wij staan voor een verplichte inschakeling van de Dienst Alimentatievorderingen bij intrafamiliaal
3338 geweld, om het innen van alimentatie en het tegengaan van economisch geweld te waarborgen.
- 3339 • Het is ook belangrijk dat we de bereidheid van slachtoffers om aangifte te doen verhogen. Dit kan
3340 door te sensibiliseren over de mogelijkheid van online aangifte via Police-on-web voor fysiek
3341 geweld, en door de MyPolice-app breder bekend te maken.
- 3342 • De zorg voor slachtoffers is cruciaal. We maken werk van een duidelijke sociale kaart van de
3343 instanties waar slachtoffers terecht kunnen voor professionele hulp. Daarbij zijn bereikbaarheid,
3344 betaalbaarheid en laagdrempeligheid belangrijk, ook voor slachtoffers die pas later met hun
3345 verhaal naar buiten komen.
- 3346 • Er moet nagedacht worden over het creëren van lokale contactpunten of lokale
3347 samenwerkingsverbanden met de Zorgcentra na seksueel geweld, zodat de afstand voor
3348 minderjarigen die slachtoffer worden van seksueel geweld kleiner wordt.
- 3349 • We pleiten voor de uitrol van de kindreflex in zoveel mogelijk sectoren, zodat verontrustende
3350 gezinssituaties maximaal opgespoord kunnen worden.
- 3351 • We evalueren en versterken de huidige trajecten voor dadertherapie. Wie veroordeeld werd, moet
3352 verplicht dadertherapie volgen. Ook opvolging en therapie voor daders na het uitzitten van de straf
3353 is belangrijk.
- 3354 • Samen met steden en gemeenten moet ook ingezet worden op een strenge aanpak van
3355 straatintimidatie. We zetten daarbij ook verder in op het ontwikkelen en faciliteren van
3356 omstaanderstrainingen.
- 3357 • We pleiten ervoor om het recht op een geweldloze opvoeding in de wet te verankeren, zoals dat
3358 in bijna alle Europese lidstaten reeds het geval is. Zo maken we komaf met juridische
3359 onduidelijkheid en komen we onze internationale verplichtingen na. We pleiten er in die zin voor
3360 om het recht op een geweldloze opvoeding op te nemen in het Burgerlijk Wetboek.

3361 Geen plaats voor genitale verminking

3362 België kampt met een groeiend probleem van genitale verminking bij meisjes en vrouwen. Er wordt geschat
3363 dat er op dit moment zo'n 23 000 slachtoffers in ons land bevinden. Nog zo'n 12 000 meisjes lopen het
3364 risico op genitale verminking. Er is nog veel ruimte voor beterschap wat betreft preventie, ondersteuning
3365 en opvang van slachtoffers, en gerechtelijke vervolging.

3366 Zo werd er sinds 2018 slechts één dader van genitale verminking vervolgd in ons land. Betrokkenen zoals
3367 familieleden, maar ook medisch personeel, moeten voldoende worden aangemoedigd om ook officieel
3368 klacht in te dienen, zodat de parketten op de hoogte zijn. In 2018 nam cd&v al het initiatief voor een
3369 wetswijziging, die medisch personeel toelaat om alle gevallen van genitale verminking te melden aan het
3370 openbaar ministerie, ondanks het beroepsgeheim.

3371 Toch is medisch personeel nog onvoldoende op de hoogte van deze mogelijkheid. Uit. Angst dat het kind
3372 thuis zal weggehaald worden, heerst terughoudendheid, al is dat nooit het opzet van de vervolging.

3373 Slachtoffers van genitale verminking kunnen bovendien terecht in het referentiecentrum in Gent of Brussel,
3374 waar psychologische, seksuologische en medische begeleiding geboden wordt en er daarnaast ook
3375 reconstructieve operaties uitgevoerd worden.

3376 De grote afstand die slachtoffers vandaag moeten afleggen naar een van de twee referentiecentra, vormt
3377 een struikelblok voor een toegankelijke hulpverlening. Daarom pleiten we ervoor om meer referentiecentra
3378 op te richten, gekoppeld aan de bestaande zorgcentra na seksueel geweld, naar het voorbeeld van het
3379 referentiecentrum voor genitale verminking 'CeMaVie' in Brussel. Zo kunnen slachtoffers dichtbij huis
3380 terecht voor medische en psychologische begeleiding en kunnen ze ook klacht neerleggen, mochten ze
3381 dat willen.

3382 De referentiecentra van Brussel en Gent blijven wel het best geplaatst om de reconstructieve operaties uit
3383 te voeren, vanwege de grote expertise die zij bundelen. Maar niet alle slachtoffers gaan over tot een
3384 dergelijke operatie. Als ze dat doen, vormt het slechts het sluitstuk van een lang traject van gespecialiseerde
3385 medische en psychologische begeleiding. De medische en psychologische begeleiding dichtbij huis
3386 vormen op die manier een drempelverlagende eerste stap.

3387 **Standpunten:**

- 3388
- We pleiten voor de oprichting van bijkomende referentiecentra voor vrouwelijke genitale
3389 verminking, met het oog op psychologische en medisch-seksuologische begeleidingstrajecten en
3390 gekoppeld aan de bestaande zorgcentra na seksueel geweld.
  - We sensibiliseren medisch personeel over de mogelijkheid om het beroepsgeheim te doorbreken
3391 en gevallen van genitale verminking te melden aan het Openbaar Ministerie.
3392

3393 Geen plaats voor online (seksueel) geweld

3394 Door de verschuiving binnen de criminaliteit van 'zichtbare' feiten in de fysieke ruimte richting 'onzichtbare'
3395 feiten in de virtuele ruimte, moeten we ook meer aandacht hebben voor online geweld. Onderzoek, zoals
3396 de veiligheidsmonitor 2021, bevestigt deze tendens en wijst erop dat psychisch en seksueel geweld via
3397 het internet toenemen, ook tegenover kinderen en jongeren. Het gaat daarbij om intimidatie via sociale
3398 netwerken, maar ook om de verspreiding van seksueel getinte berichten, kindermisbruik en grooming.

3399 Bij de niet-consensuele verspreiding van naaktbeelden, was het strafbaar maken een eerste stap in de
3400 goede richting. Toch zijn er nog heel wat andere stappen te zetten, onder andere bij de problematiek van
3401 de *deepnudes*.

3402 Deepnudes zijn gefingeerde naaktbeelden die gemaakt worden met behulp van artificiële intelligentie.
3403 Deze beelden zijn gemakkelijk te vervaardigen via gratis apps en zijn vaak amper van echte beelden te
3404 onderscheiden.

3405 Helaas zijn veel jongeren zich niet bewust van het strafbare karakter van het maken en verspreiden van
3406 deepfake naaktbeelden. Ook de tech-industrie gaat niet vrijuit in deze problematiek: applicaties die
3407 deepnudes mogelijk maken zijn immers niet veilig voor gebruik. Bovendien vinden slachtoffers nog
3408 onvoldoende de weg richting hulpverlening en de politie.

3409 **Standpunten:**

- 3410 • We zetten in op sensibilisering rond het strafbaar karakter van deep nudes bij jongeren en pleiten
3411 ervoor dat scholen blijvend aandacht hebben voor thema's als seksualiteit, genderstereotypen en
3412 toestemming, indien nodig in samenwerking met externe experts en partners.
- 3413 • Applicaties die geen garanties kunnen geven voor veilig gebruik en deepnude-beelden mogelijk
3414 maken, zijn niet veilig voor onze markt en moeten verboden worden.
- 3415 • We pleiten voor de mogelijkheid om online aangifte te doen van online seksueel geweld.

3416 Geen plaats voor ouderenmisbehandeling

3417 Als mensen afhankelijker worden van anderen, bijvoorbeeld omwille van ouderdom, stijgt de kans dat ze
3418 slachtoffer worden van mis(be-)handeling. Dit kan gaan om geweld maar ook verwaarlozing, sociale
3419 uitsluiting, financiële uitbuiting, seksueel misbruik of fysiek en psychologisch geweld.

3420 Geweld tegen ouderen wordt vaak gepleegd door een persoon in een vertrouwensrelatie met het
3421 slachtoffer, zoals familieleden die de zorg voor een ouder of grootouder op zich nemen. Soms hebben
3422 deze mensen niet de nodige kennis om de zorgtaak uit te voeren. Mensen die slachtoffer worden, zijn om
3423 die reden vaak terughoudend om erover te praten: daarbij speelt de loyaliteit van ouders tegenover hun
3424 kinderen of mantelzorgers, maar ook angst om geen zorg meer te krijgen of niet meer thuis te kunnen blijven.

3425 Elke week komen er gemiddeld 22 meldingen van geweld bij ouderen binnen in Vlaanderen. Dat cijfer is
3426 een onderschatting van het werkelijke aantal gewelddaden tegenover ouderen, want de problematiek blijft
3427 nog vaak onder de radar. Als partij willen we het taboe rond ouderen mishandeling doorbreken en van de
3428 aanpak tegen ouderen mishandeling een prioriteit maken.

3429 **Standpunten:**

- 3430 • We besteden specifieke aandacht aan ouderenmisbehandeling in de toekomstige campagnes
3431 rond intrafamiliaal geweld.
- 3432 • We pleiten ervoor om specifiek aandacht te geven aan de strijd tegen ouderenmisbehandeling in
3433 opleidingen voor zorgverleners. Ook breiden we de bestaande e-learningmodule rond
3434 ouderenmisbehandeling voor artsen uit naar de medewerkers van thuiszorg, zodat zorgpersoneel
3435 dat over de vloer komt bij ouderen, alert is voor de problematiek.

3436 **Toegankelijkheid**

3437 Toegankelijkheid is en blijft een belangrijk uitgangspunt voor een inclusieve samenleving. De overheid
3438 heeft op dat vlak de opdracht om te waarborgen dat openbare gebouwen toegankelijk zijn voor iedereen.
3439 Mensen kunnen ook in elke periode van hun leven geconfronteerd worden met situaties waarbij ze minder
3440 mobiel worden, zich moeilijker kunnen verplaatsen, in een rolstoel terecht komen.

3441 Dan komt men tot de vaststelling dat de leefomgeving – de woning, de publieke ruimte, openbare
3442 gebouwen – vaak moeilijk of zelfs helemaal niet toegankelijk zijn. De perfecte illustratie daarvan vinden

3443 we in het evaluatieverslag dat Inter (het Vlaamse expertisecentrum toegankelijkheid) maakte over de
3444 toepassing van de Toegankelijkheidsverordening.

3445 Daarin valt te lezen dat maar in 9 van de 147 onderzochte dossiers bij de bouwaanvraag, de Vlaamse
3446 Toegankelijkheidsverordening correct werd toegepast. Na de effectieve uitvoering bleek dat geen enkel
3447 van die dossiers nog volledig voldeed aan de vereisten. Ondanks de verschillende initiatieven en
3448 maatregelen die al voor toegankelijkheid zijn genomen, moeten we dus vaststellen dat heel wat gebouwen
3449 nog altijd moeilijk toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers, voor mensen met een kinderwagen, voor
3450 mensen die moeilijk trappen kunnen oplopen.

3451 Een samenleving waarin iedereen kan participeren, moet een samenleving zijn die niemand uitsluit, ook
3452 letterlijk niet. En daarom wil cd&v dat de inspanningen rond toegankelijkheid van de publieke gebouwen
3453 en van de publieke ruimte een versnelling hoger geschakeld worden.

3454 **Standpunten:**

- 3455 • Toegankelijkheid moet als het ware 'ingebakken' zijn bij elke ingreep die er gedaan wordt in de
3456 publieke ruimte en aan het publieke patrimonium. Het feit dat de publieke ruimte en publieke
3457 gebouwen voor iedereen zonder onderscheid toegankelijk moeten zijn, moet bij elke beleidskeuze
3458 een kernelement zijn.
- 3459 • We zetten volop in op sensibilisering, om de meerwaarde van toegankelijkheid te beklemtonen.
3460 Daarbij informeren we ook zeker de steden en gemeenten over de mogelijkheden om hun
3461 gebouwenpatrimonium beter toegankelijk te maken.
- 3462 • We besteden meer aandacht aan toegankelijkheid in de opleidingen van ontwerpers en bouwers.
3463 Wanneer bouwprofessionals (van architecten tot aannemers) in de eigen opleiding voldoende met
3464 het belang van toegankelijkheid geconfronteerd worden, zal dat ook leiden tot mee aandacht
3465 ervoor eens ze in de praktijk staan.
- 3466 • We onderzoeken of het mogelijk is dat per beleidsdomein en per sector, in overleg, een duidelijk
3467 ambitieniveau op maat vastgelegd kan worden. De overheid moet de ambitie hebben om op
3468 termijn al haar gebouwen toegankelijk te maken;
- 3469 • We onderzoeken hoe, in de fase van oplevering van een bouwproject, de controle op
3470 toegankelijkheid versterkt kan worden.

3471 De bereikbaarheid van de kernen van onze steden en gemeenten, blijft voor cd&v een absolute prioriteit.
3472 Daarom zijn ingrijpende renovaties van voetpaden en de hele publieke ruimte cruciaal om mensen met
3473 een beperkte mobiliteit blijvend toegang te geven tot lokale winkels, dienstencentra, wijkcentra... Om de
3474 toegankelijkheid en veiligheid van de openbare ruimte nog meer te verzekeren, zetten we in op een
3475 'genderslimme' inrichting van de publieke ruimte. Dat is een inrichting die maakt dat iedereen zich veilig
3476 voelt en die zorgt voor een publieke ruimte op maat van iedereen en waar alle inwoners zich vrij kunnen
3477 bewegen.

3478 Toegankelijkheid gaat over meer dan enkel infrastructuur. Het gaat ook over gedrag en respect.
3479 Rondslingerende deelsteps of fietsen maken de openbare ruimte veel minder toegankelijk. Deelsteps die
3480 het voetpad versperren voor een rolstoelgebruiker, die slechtienden voor hindernissen plaatsen, zijn even
3481 ongepast als het innemen van een parkeerplaats voor mensen met een handicap.

3482 Een ander aandachtspunt zijn toegankelijke openbare toiletten. Er is nood aan meer aangepaste, goed
3483 uitgeruste, centraal gelegen en gratis openbare toiletten die ook voor mensen met een beperking
3484 toegankelijk zijn. Wij zetten ons in voor de creatie van een eenduidige toiletpas. Hiermee kunnen mensen

3485 met specifieke aandoeningen zoals de ziekte van Crohn of MS, alsook mensen met een stoma, makkelijker
3486 toegang krijgen tot toiletten in hotels, cafés, restaurants en bij lokale handelaars die deel uitmaken van
3487 organisaties zoals het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen, Unizo, Comeos en Horeca Vlaanderen. Een
3488 gestandaardiseerde toiletpas vereenvoudigt de toegang tot sanitaire voorzieningen en elimineert
3489 verwarring door de verscheidenheid aan bestaande documenten. Daarnaast moet gewerkt worden aan
3490 een tool die aangeeft waar er zich openbare toiletten bevinden.

3491 Om de toegankelijkheid en de veiligheid van de openbare ruimte te vergroten zetten we in op een
3492 'genderslimme' inrichting ervan. Dat is een inrichting die maakt dat iedereen zich veilig voelt en waar
3493 iedereen zich vrij kan bewegen. Een aantal eenvoudige maatregelen kunnen daarvoor zorgen: het
3494 ontwerpen van straten om het voetgangers- en fietsverkeer te vergroten zodat er meer volk op straat
3495 aanwezig is en het onveiligheidsgevoel vermindert, het ontwerpen van gebouwen met ramen die uitzicht
3496 hebben op voetpaden en parkeerplaatsen, het plaatsen van omheiningen die het zicht niet belemmeren,
3497 een veilig lichtplan met lichtpunten op potentiële probleemplaatsen zoals trappen, bushaltes, in- en
3498 uitgangen...

3499 **Standpunten:**

- 3500 • Publieke gebouwen moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Er moet een
3501 duidelijke timing vastgelegd worden om alle openbare gebouwen toegankelijk te maken.
- 3502 • Toegankelijkheid moet een vast onderdeel worden van de opleidingen van bouwprofessionals.
- 3503 • De toegankelijkheid van de haltes voor het openbaar vervoer moet verhoogd worden. Maar niet
3504 enkel de haltes, ook de dienstverlening (bijvoorbeeld de reservatie) maken we toegankelijker.
- 3505 • Een grotere beschikbaarheid van toegankelijke openbare toiletten en de creatie van een uniforme
3506 toiletpas om de toegang tot sanitair voor mensen met bepaalde aandoeningen te
3507 vergemakkelijken.
- 3508 • Verhogen van de toegankelijkheid en de veiligheid van de openbare ruimte zodat iedereen er zich
3509 veilig voelt.

3510 **Digitale toegankelijkheid**

3511 De wereld wordt steeds digitaler. Wie digitaal mee is, heeft de wereld binnen 'toetsbereik'. Hij of zij kan
3512 elke instelling bereiken en is zelf ook bereikbaar. Daarom is het absoluut noodzakelijk om iedereen mee
3513 te krijgen en de digitale kloof te bestrijden. Maar dan moet iedereen wel de nodige tools hebben. En daar
3514 wringt het schoentje: het Netwerk tegen Armoede geeft aan dat bijna één op vijf Belgische gezinnen in
3515 armoede geen internetaansluiting heeft. Als je dan bedenkt dat voor steeds meer administratieve
3516 procedures, voor gezondheidszorg en bankdiensten de fysieke alternatieven worden beperkt, of dat
3517 mensen eerst naar een website moeten voor een persoonlijke afspraak, dan betekent dit dat heel wat
3518 mensen niet de noodzakelijke dienstverlening krijgen. cd&v wil een internetaansluiting voor iedereen en
3519 inzetten op de digitale geletterdheid.

3520 Maar goede dienstverlening betekent soms ook dat mensen persoonlijk geholpen worden. De grote
3521 digitalisering, nog verder versterkt tijdens de covid-crisis, ging gepaard met het verdwijnen van heel wat
3522 fysieke loketten. Daarom is voor heel wat kwetsbare groepen de toegang tot de nodige diensten moeilijker
3523 geworden. Personen in armoede, personen, met beperkte digitale vaardigheid, met een handicap, maar
3524 ook heel wat ouderen, worden zo minder autonoom en zelfs uitgesloten uit onze maatschappij.

3525 Mensen moeten op een redelijke afstand van hun huis en in persoon toegang hebben tot de meest cruciale
3526 dienstverlening. Er werd al een kader afgesproken met de banksector om in elke gemeente een

3527 beschikbare bankautomaat hebben. Voor onze partij mag dit nog verder gaan. We willen ook bij andere
3528 cruciale diensten de fysieke loketfunctie verzekeren.

3529 **Standpunten:**

- 3530 • cd&v wil een internetaansluiting voor elk gezin.
- 3531 • We zetten bijkomend in op de digitale geletterdheid voor wie extra begeleiding nodig heeft.
- 3532 • We stippelen een beleid rond digitale inclusie uit, zodat ook in de digitale wereld iedereen mee is.
- 3533 • We verzekeren de fysieke loketfunctie voor basisdiensten.

3534 **Neutraliteit**

3535 cd&v wil geen algemeen verbod op levensbeschouwelijke symbolen in het onderwijs en in de openbare
3536 diensten, met uitzondering van gezagsfuncties (zoals rechters, politiepersoneel, militairen). Geen enkel
3537 persoon is neutraal. Iedereen heeft politieke, filosofische, religieuze... overtuigingen. Daar is niets mis
3538 mee en dat mag dus tot uiting komen. Wel eisen we te allen tijde de neutraliteit van de geleverde diensten,
3539 los van persoonlijke overtuigingen, zodat iedereen een gelijke behandeling krijgt.

3540 **Standpunt:**

- 3541 • cd&v wil geen algemeen verbod op levensbeschouwelijke symbolen.

3542 **Een gendersensitieve gezondheidszorg bevorderen**

3543 Een kennisachterstand binnen het wetenschappelijk onderzoek zorgt ervoor dat vrouwen niet altijd kunnen
3544 rekenen op de juiste behandeling van hun gezondheidsklachten. Zo laten sommige diagnoses lang op
3545 zich wachten of worden klachten niet serieus genomen. Een voorbeeld daarvan is endometriose, waar er
3546 gemiddeld een vertraging van zeven tot tien jaar is tussen het begin van de symptomen en de feitelijke
3547 diagnose. Daarnaast worden sommige aandoeningen ook moeilijker herkend bij vrouwen omdat het
3548 vrouwelijke ziektebeeld te weinig gekend is, zoals dat het geval is voor ADHD en hart- en vaatziekten.

3549 Ook bij geneesmiddelen stellen we vast dat er een ondervertegenwoordiging is van vrouwelijke
3550 proefpersonen. Dat zorgt er in sommige gevallen voor dat medicijnen minder goed op hen zijn afgestemd.
3551 Zo zijn vrouwen vaak ondervertegenwoordigd in de klinisch en preklinische testfasen van geneesmiddelen.
3552 Tegelijk toont onderzoek ook aan dat vrouwen 33% meer kans op bijwerkingen hebben.

3553
3554 cd&v pleit dan ook voor een inhaalbeweging in medische kennis rond het vrouwenlichaam. Er moet meer
3555 aandacht gaan naar de symptomen of aandoeningen die vrouwen specifiek treffen, in wetenschappelijk en
3556 klinisch onderzoek, in de opleidingen van zorgverstrekkers en in de ontwikkeling van behandelingen en
3557 medicatie. Onze standpunten rond gendersensitieve gezondheidszorg zijn opgenomen in het hoofdstuk
3558 Gezondheid.
3559

3560 **Alleenstaanden en alleenstaande ouders**

3561 cd&v wil uitdrukkelijk opkomen voor mensen die single door het leven gaan. De groep alleenstaanden
3562 wordt steeds groter en is ook zeer divers: van jong tot oud, al dan niet met kinderen, bewust single of nog
3563 op zoek naar een levenspartner, weduwe/weduwenaar, alleen na een scheiding... Deze groep blijft
3564 vandaag echter nog te vaak onzichtbaar in het beleid.

3565 Gemeenschapsvorming impliceert inclusie en alleenstaanden of alleenstaande ouders hebben bij uitstek
3566 nood aan solidariteit en ondersteuning. Het gaat om een groeiende maatschappelijk groep, met zeer
3567 specifieke uitdagingen. Ze hebben een hoger risico op armoede en hebben het lastiger om een betaalbare
3568 woning te vinden. Singles besteden een veel groter aandeel van hun inkomen aan huisvesting en vaste
3569 kosten zoals energie en telecom, dan mensen die deze kosten kunnen delen met een partner of andere
3570 gezinsleden.

3571 Cd&v zet zich in om singles volop de kans te geven om een rijk en verbonden leven te leiden in een warm
3572 en inclusief Vlaanderen. We zijn ons bewust van de unieke uitdagingen waar singles voor staan en willen
3573 ervoor zorgen dat ze zowel financieel als sociaal volledig tot hun recht kunnen komen. Dat betekent dat
3574 bij het uitstippelen van beleid, we consequent denken aan de alleenstaanden — de zogenaamde
3575 'alleenstaandenreflex'. Of het nu gaat om huisvesting, belastingen of gezondheidszorg, deze reflex
3576 verzekert dat we de belangen van singles niet uit het oog verliezen. We blijven ook alert voor de specifieke
3577 situaties van alleenstaande ouders, die geconfronteerd worden met hun eigen complexe uitdagingen. Door
3578 nauwgezet en voortdurend deze groep in het beleid te betrekken, garanderen we dat iedereen mee kan
3579 bouwen aan een sterker Vlaanderen.

3580 Voor cd&v moet de alleenstaandenreflex bevestigd worden als een belangrijk (beleids-)instrument om te
3581 waken over de belangen en noden van singles. Daarnaast moeten we inzetten op alternatieve
3582 woonvormen zoals 'tiny houses', kangoeroewoningen, hamsterhuren en co-housing, zodat alleenstaanden
3583 de kosten voor wonen kunnen drukken.

3584 We vragen ook meer aandacht voor de vaak moeilijke combinatie van werk en gezin/privéleven voor
3585 alleenstaande ouders en alleenstaanden. Daarom willen we bedrijven stimuleren om in te zetten op de
3586 work-life balance, in het bijzonder voor alleenstaande (groot)-ouders. Dat kan door het aanbod van
3587 glijdende werktijden, telewerk, schoolbelcontracten (enkel werken tijdens de schooluren) of co-
3588 ouderschapscontracten.

3589 Op financieel vlak merken we dat singles niet alleen te maken krijgen met een hoge belastingdruk maar
3590 ook vaak alimentatiegeld mislopen, voor zichzelf of voor de kinderen. We pleiten daarom voor een fiscale
3591 hervorming die meer leefvormneutraal is en willen ook de taakstelling van DAVO (Dienst voor
3592 alimentatievorderingen) uitbreiden naar een automatisch en universeel fonds.

3593 **Standpunten:**

- 3594 ● Invoering van een alleenstaandentoets bij elke maatregel van de overheid.
- 3595 ● Inzetten op een goede work-life balance voor alleenstaande ouders en grootouders.
- 3596 ● We zorgen voor een fiscale hervorming die meer leefvormneutraal is.
- 3597 ● We breiden de taakstelling van de Dienst Alimentatievorderingen (DAVO) uit naar een universeel
3598 en automatisch fonds.
- 3599 ● De Vlaamse overheid moet volop inzetten op woonvormen voor alleenstaanden.

3600 **Kernpunten**

- 3601 • Maximale uitbouw van de samenwerking tussen de verschillende mensenrechteninstellingen in het
- 3602 land om een A-status te behalen
- 3603 • Racisme en discriminatie moeten we met alle mogelijke middelen, inclusief praktijktesten, opsporen
- 3604 en bestrijden.
- 3605 • We zorgen ervoor dat alle drukpersmisdrijven die ingegeven zijn door discriminatie, voor de
- 3606 correctionele rechtbank komen. Deze correctionalisering kadert voor ons binnen een bredere
- 3607 herziening van het artikel 150 van de Grondwet, waarbij ook daden van terrorisme door de
- 3608 correctionele rechtbank moeten kunnen vervolgd worden.
- 3609 • cd&v eist een krachtig (interfederaal) actieplan tegen geweld jegens LGBTIA+-personen.
- 3610 • Er is nood aan een holistische, multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld, waarbij
- 3611 preventie, hulpverlening, politie en justitie op elkaar afgestemd zijn.
- 3612 • We pleiten voor de oprichting van bijkomende referentiecentra voor vrouwelijke genitale verminking
- 3613 met oog op psychologische en medisch-seksuologische begeleidingstrajecten. Deze centra koppelen
- 3614 we aan de bestaande Zorgcentra na seksueel geweld.
- 3615 • De inspanningen rond toegankelijkheid van de publieke gebouwen en van de publieke ruimte moeten
- 3616 een versnelling hoger schakelen.
- 3617 • We verzekeren de fysieke loketfunctie voor basisdiensten.
- 3618 • cd&v pleit voor een inhaalbeweging in de medische kennisverwerving rond het vrouwenlichaam. Er
- 3619 moet meer aandacht gaan naar de symptomen of aandoeningen die vrouwen specifiek treffen, in
- 3620 wetenschappelijk en klinisch onderzoek, in de opleidingen van zorgverstrekkers en in de ontwikkeling
- 3621 van behandelingen en zorgtrajecten.
- 3622 • Invoering van een alleenstaandentoets bij elke maatregel van de overheid.

3623

Vrijetijd

3624 **cd&v-visie over het belang van ontmoeting, van vrijetijd en dus van een vrijetijdsbeleid**

3625 Het belang van vrijetijd ligt in de ontmoetingen tussen mensen en ideeën. Onze vrijetijd is persoonlijke
3626 maar ook échte gemeenschapstijd die we graag samen met anderen beleven.

3627 Ons verleden vormt de basis van talloze kansen voor ontmoeting en bewondering dankzij ons rijke erfgoed.
3628 Het draait allemaal om de magie van het moment wanneer kunst en cultuur het dagelijkse leven raken. Of
3629 het nu gaat om de nieuwste videogame, een aangrijpende documentaire of een meeslepende
3630 theatervoorstelling, we zijn toegewijd om Vlaanderen een broedplaats voor creativiteit te laten zijn. Zo
3631 blijven we ons profileren als een internationaal erkende, creatieve hotspot en een topbestemming om te
3632 wonen, werken en te investeren. Ons bloeiende verenigingsleven speelt een cruciale rol in de samenleving,
3633 gedreven door de passie van ontelbare vrijwilligers. Dit versterkt niet alleen de sociale banden in onze
3634 buurten, maar het draagt ook bij aan een positief welzijn en een gevoel van erbij horen. Sport biedt dan
3635 weer vorming en verbinding, en is een gezonde manier om de vrije tijd te besteden voor alle leeftijden.
3636 Wat toerisme betreft, zetten we in op echte belevingen. We willen dat bezoekers niet enkel onze regio
3637 zien, maar ze ook echt ervaren, met blijvende herinneringen die ze mee naar huis nemen. Het kan gaan
3638 om een praatje met een lokale inwoner of een ervaring die indruk maakt. Dit voegt waarde toe, niet alleen
3639 aan het bezoek, maar ook aan de plaats zelf. Het helpt de lokale gemeenschap hun eigen omgeving met
3640 andere ogen te zien en er trots op te zijn. Zo worden ze trotse ambassadeurs van hun eigen stukje
3641 Vlaanderen.

3642 Vrijetijd biedt mensen de kans om tot rust te komen, te genieten en te ontmoeten maar ook om 'anders'
3643 actief te zijn door te bewegen, creatief te zijn en zich vrijwillig te engageren voor anderen, idealen en
3644 verenigingen. Maar ook het gezondheidsbevorderende effect van vrijetijdsactiviteiten mag niet onderschat
3645 worden. Dat verdient meer beleidsaandacht. Net als sport hebben cultuur en maatschappelijk engagement
3646 een gunstig effect op ons welbevinden en dus op onze levenskwaliteit. Dat Vlaanderen goed scoort in
3647 internationale klasseringen over levenskwaliteit, is mee dankzij onze uitgebreide vrijetijdssector.
3648 Vlaanderen is een culturele topregio met een rijk erfgoed, met hedendaagse kunst en met een creatieve
3649 (audiovisuele) industrie als motor van innovatie en nieuwe stedelijkheid. Ons uitgebreide verenigingsleven
3650 van jeugdorganisaties, sportclubs en sociaal-culturele organisaties brengt mensen samen en zorgt voor
3651 waardevolle vrijetijdsbesteding in zorgzame buurten.

3652 We streven naar een rijk vrijetijdsaanbod dat iedereen de vrijheid geeft om te kiezen en zich te ontwikkelen
3653 in de activiteiten waar hun passie ligt. Ons beleid is gericht op wat mensen echt willen, en biedt steun waar
3654 dat het meest nodig is. Door een kweekvijver te zijn voor bottom-up initiatieven, creëren we een gevarieerd
3655 aanbod dat inspeelt op de wensen van elke groep in onze gemeenschap.

3656 Wij geloven in het vertrouwen en ondernemerschap van mensen. Daarom moedigen we experimenten
3657 aan, en zien we fouten maken als een leermoment, niet als iets wat bestraft moet worden. Het opzetten
3658 van nieuwe initiatieven moet makkelijk zijn, zonder overbodige administratie of de angst voor juridische
3659 consequenties.

3660 Wij steunen ook innovatieve organisatievormen, zoals commons en coöperaties met een maatschappelijk
3661 doel, en stimuleren de ondernemersvaardigheden van culturele en creatieve organisaties. Dit is niet alleen
3662 om extra middelen te vinden, maar vooral om sociale meerwaarde te creëren. Daarom vinden we dat alle
3663 overheidsinstrumenten voor ondernemers toegankelijk moeten zijn voor maatschappelijke ondernemers,

3664 ongeacht hun juridische vorm, inclusief ondersteuning van VLAIO, mogelijkheden via Flanders Investment
3665 and Trade, Participatiemaatschappij Vlaanderen, en innovatiesteun.

3666 We moeten ook in alle vrijetijdssectoren aan talentontwikkeling doen en rekening houden met de diversiteit
3667 in onze samenleving. We blijven inzetten op excellentie en geven uitzonderlijke talenten alle kansen om
3668 de absolute (internationale) top te bereiken in alle disciplines.

3669 Maar al hebben we een uitgebreid en kwaliteitsvol aanbod aan vrijetijdsactiviteiten, toch blijkt uit
3670 wetenschappelijk onderzoek uit dat heel wat mensen er niet aan deelnemen. De soms moeilijke combinatie
3671 van werk, zorg en gezin maakt dat de vrijetijdsbeleving van mensen onder druk komt te staan. Ook
3672 financiële, mentale of fysieke drempels belemmeren mensen in hun participatie aan het vrijetijdsleven.
3673 Deelnemen aan cultuur, sport, jeugdwerk of toeristische activiteiten is een basisrecht. Daarom moeten we
3674 de drempels wegnemen, zodat iedereen vrij kan kiezen welke vrijetijdsactiviteiten men wil organiseren of
3675 waaraan men wil deelnemen.

3676 Uiteraard moeten we ook in het vrijetijdsbeleid een goede rentmeester zijn, door een gezond evenwicht te
3677 bewaren tussen de belangen van de vrijetijdsconsument (cultuur liefhebber, sporter, toerist...) en die van
3678 ons leefmilieu en erfgoed. Zo blijft Vlaanderen een aangename plek om te wonen, te ondernemen en te
3679 bezoeken. We zullen daarbij uitdrukkelijke en bewuste keuzes moeten maken, zodat onze samenleving
3680 een gemeenschap blijft waar iedereen zich thuis en betrokken voelt.

3681 De geglobaliseerde vrijetijdseconomie ontsnapt vaak aan onze controle (zoals milieu-impact, privacy,
3682 ongelijkheid, fake news en desinformatie). Als reactie groeit de belangstelling voor lokale productie,
3683 deeeconomie en andere vormen van kleinschalige en bottom-up initiatieven. Dat biedt kansen voor een
3684 versterkte lokale gemeenschapsvorming.

3685 Ook de digitalisering van onze samenleving biedt kansen voor de vrijetijdsbeleving, omdat die tijd- en
3686 plaatsonafhankelijk wordt (denk aan streaming van voorstellingen, podcasts, games...). Maar er zijn ook
3687 bedreigingen: zullen kunstenaars en journalisten vervangen worden door AI? Wat zijn de gevolgen voor
3688 de auteursrechten? We moeten waakzaam blijven zodat we niemand uitsluiten en een pluriform inclusief
3689 vrijetijdsaanbod behouden. Ook technologie is niet neutraal maar ethisch gedreven en heeft dus een
3690 culturele dimensie. We moeten daarom werk maken van een coherente beleidsvisie op de digitalisering
3691 van onze cultuur- en mediasectoren, zodat de overheid de controle en het toezicht behoudt op de
3692 transformatie van onze samenleving. Daarbij moet ze ook regulerend optreden om het overwicht van de
3693 markt in te perken en publieke waarden op te leggen aan internationale technologiebedrijven, bij voorkeur
3694 via Europese regelgeving.

3695 **Standpunten:**

- 3696 • Vrijwillig maatschappelijk engagement moeten we respecteren en ondersteunen en dus niet
3697 betuttelen met overbodige regels. Daarom voeren we een ambitieus ondersteunings- en
3698 innovatiebeleid voor een kwaliteitsvol, duurzaam en divers vrijetijdsaanbod dat ontmoetingen
3699 tussen alle generaties en culturen mogelijk maakt.
- 3700 • Samen met de gebruikers en makers het vrijetijdsaanbod ontwikkelen, maakt het rijker. Co-creatie
3701 biedt meer kansen om tot een inclusiever en divers vrijetijdsaanbod te komen omdat deelnemers
3702 en publiek betrokken worden bij het uitwerken van het aanbod. Zo wordt er ingespeeld op hun
3703 interesse.
- 3704 • We willen vrijetijdsactiviteiten klimaatneutraler maken door in alle sectoren te streven naar circulair
3705 werken via sensibilisering, uitwisseling van goede praktijken en kennisdeling.
- 3706 • We organiseren een structurele samenwerking met de gezondheidssector door o.a. een
3707 sensibiliseringscampagne die mensen motiveert om (terug) deel te nemen aan culturele en

3708 sportieve activiteiten. Naar analogie met 'bewegen op verwijzing' willen we proefprojecten
3709 opzetten voor 'cultuur op voorschrift'. Het doel? Kwetsbare mensen aanmoedigen om zowel
3710 passieve als actieve culturele activiteiten te ontdekken.

3711 **Respect voor vrijheid van vereniging (en vrijwilligers): minder regels meer vertrouwen**

3712 Bij cd&v koesteren we een diepgeworteld partnerschap met het verenigingsleven. Wij staan voor
3713 empowerment en streven ernaar om elke organisatie, traditioneel of nieuw, de nodige ruimte, vertrouwen
3714 en kansen te geven om zich te ontplooiën. Zo worden we samen sterke partners die Vlaanderen socialer,
3715 ondernemender en welvarender maken. Ons rijke verenigingsleven spreekt tot de verbeelding; het maakt
3716 mensen mondiger en hechter. Vlaanderen schittert met een unieke cultuur van gemeenschapsvorming,
3717 niet alleen door professionele activiteiten, maar ook door wat mensen vrijwillig en samen doen. We zien
3718 het verenigingsleven als een fundament van onze gemeenschap, waarbij organisaties een
3719 maatschappelijke doelstelling najagen. We gaan uit van het principe van verantwoordelijkheid nemen en
3720 vertrouwen geven. Samenwerkingen die mensen tot stand brengen, verrijken onze samenleving op een
3721 constructieve manier. Wij waarderen verenigingen die emanciperen en verbinden, en geloven dat zulke
3722 organisaties terecht overheidssteun kunnen ontvangen. Natuurlijk, aan subsidies mogen voorwaarden
3723 verbonden zijn - het blijft belastinggeld. Maar we verzetten ons tegen de tendens om subsidies enkel toe
3724 te kennen als organisaties zich voegen naar een overheidsvisie. Dit zou hen reduceren tot werktuigen van
3725 beleid, hun bewegingsvrijheid inperken en ingaan tegen de vrijheid waarop elke vereniging recht heeft.
3726 Cd&v verdedigt de visie dat verenigingen hun eigen maatschappelijke doelen moeten kunnen nastreven,
3727 gedreven door de intrinsieke motivatie van hun leden, zonder dat ze enkel een middel worden om
3728 beleidsdoelen te realiseren. We moeten waken over de waarde van simpele samenkomstactiviteiten, zoals
3729 een 'taart-en-koffienamiddag', die misschien geen grootse doelen dienen, maar van onschatbare waarde
3730 zijn voor het samenbrengen van mensen.

3731 De maatschappelijke inzet van vrijwilligers (animatoren, jeugdwerkers, sporttrainers, scheidsrechters,
3732 dirigenten, regisseurs...) verdient alle respect. Zonder hun inzet zijn er geen vrijetijdsactiviteiten. Nochtans
3733 worden verenigingen vaak het slachtoffer van wetgeving die, weliswaar met de beste bedoelingen, een
3734 veel te zware impact heeft op hun werking. Een maatschappelijke crisis, incident of misbruik heeft de
3735 voorbije decennia vaak aanleiding gegeven tot nieuwe wetgeving om verantwoordelijkheden af te dekken,
3736 mensen tegen alle mogelijke onheil te beschermen of controle uit te oefenen op hoe ze de
3737 overheidsmiddelen gebruiken. We denken hierbij aan de strenge wetgeving op voedselveiligheid, ventilatie
3738 of privacy maar ook het bijbehorende papierwerk. Deze goedbedoelde wetgeving belemmert het
3739 engagement dat mensen willen opnemen voor elkaar en voor de samenleving, omdat ze te vaak vertrekt
3740 vanuit wantrouwen en niet vanuit het vertrouwen in wat mensen kunnen. De meeste mensen deugen en
3741 dus verdienen ze ondersteuning in wat ze ondernemen. We moeten dus kritisch durven kijken naar al die
3742 maatregelen die, ondanks goede bedoelingen, een ongewenste of minstens te negatieve impact hebben
3743 op het verenigingsleven en waarvan doel en middel niet meer in verhouding staan. Want het resultaat is
3744 dat heel wat vrijwilligers er de brui aan geven. Het vinden van bestuurders en begeleiders wordt zo een
3745 heikele klus in heel wat verenigingen. We pleiten voor de invoering van een verenigingsvriendelijke versie
3746 van noodzakelijke wet- en regelgeving, die in overleg met de sector wordt voorbereid en waarbij we
3747 flankerende steunmaatregelen voorzien, zodat lokale vrijwilligers ze kunnen toepassen. Kortom: we
3748 erkennen het bestaan van een uitzondering op de regel. We kunnen organisaties vrijstellen van
3749 verplichtingen die voor overheden en bedrijven gelden.

3750 **We denken hierbij concreet aan:**

- 3751 • Het huidige Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV) moet worden geëvalueerd
3752 en daarbij kijken we specifiek naar mogelijke aanpassingen die ten goede komen van vzw's.
- 3753 • We moeten het 'Only Once'-principe maximaal toepassen, zodat vzw's hun informatie slechts één
3754 keer aan de overheid moet bezorgen en de verschillende overheidsdiensten die gegevens verder
3755 onderling uitwisselen (KBO, UBO-register, fiscus).
- 3756 • Het portaal Just-on-Web van de FOD Justitie moet worden uitgebreid, zodat ook onderhandse
3757 wijzigingsakten en jaarrekeningen van vzw's elektronisch en gratis kunnen neergelegd worden en
3758 digitaal geraadpleegd.
- 3759 • We passen de Wet op de Private en Bijzondere Veiligheid aan. Vandaag wordt de
3760 eindverantwoordelijkheid voor controle, toezicht en bewaking voor elk evenement, voor elke
3761 occasionele dansgelegenheid, bij de burgemeester gelegd. Het verenigingsleven moet maximaal
3762 kunnen werken met interne controlediensten, terwijl de huidige wetgeving prioriteit geeft aan
3763 professionele securitybedrijven, wat onbetaalbaar is voor het verenigingsleven.
- 3764 • De antiwitwaswetgeving mag er niet toe leiden dat overheden en banken gevoelige gegevens
3765 opvragen bij verenigingen terwijl dat niet nodig is. De grootste risico's zitten niet bij de vzw's en
3766 verenigingen. Vzw's hebben de uiteindelijke begunstigen al geregistreerd in het UBO-register en
3767 elk document toegevoegd dat aantoont dat de informatie in het register adequaat, nauwkeurig en
3768 actueel is. Alle informatie die de banken nu extra opvragen, is terug te vinden in dit UBO-register.
3769 Banken zouden zich hierop moeten kunnen beroepen en met het nodige vertrouwen elke vzw en
3770 vereniging binnen de twee weken een zichtrekening laten openen. Als hier geen beterschap komt,
3771 pleit cd&v voor een uitbreiding van de basisbankdienst naar verenigingen. De aangifte van het
3772 UBO-register moet maximaal gebruik maken van de link met het Belgisch Staatsblad, zodat de
3773 meeste gegevens door de vereniging snel ingevuld kunnen worden.
- 3774 • De regelgeving rond fondsenwerving en giften voor socioculturele organisaties moet worden
3775 gemoderniseerd.
- 3776 • Verplichte vorming (bijvoorbeeld over preventiebeleid) wordt vervangen door een vormingsaanbod
3777 waarvan verenigingen gebruik kunnen maken. Zo nemen ze zelf verantwoordelijkheid om hun
3778 doelstellingen te bereiken.
- 3779 • Naar analogie met de KMO-portefeuille wordt ook een vzw-portefeuille voor vorming uitgebouwd.
- 3780 • Het nieuwe digitale Verenigingsloket moet verenigingen toegang geven tot alle informatie die voor
3781 hun werking relevant is, zoals informatie van de federale overheid of van private aanbieders zoals
3782 Sabam of Unisono. De Vlaamse overheid moet de lokale overheden begeleiden, zodat ze hun
3783 dienstverlening kunnen integreren in dit Verenigingsloket. Het Verenigingsloket moet bijdragen
3784 aan een administratieve vereenvoudiging, gekoppeld aan een digisprong die organisaties en
3785 verenigingen moet helpen om hun administratieve werking efficiënter te laten verlopen.
- 3786 • We willen opnieuw helderheid in de statuten voor de belangeloze en pure vrijwillige inzet. De strijd
3787 om de vrijwilliger lijkt gevoerd te worden met een opbod aan vergoedingsmogelijkheden via
3788 verenigingswerk, flexi-jobs, studentenjobs... Vooral jongeren moeten de mogelijkheid hebben om
3789 zich als vrijwilliger in te zetten en hieruit te leren.
- 3790 • We zien een rol voor de lokale besturen in het toeleiden van ouderen én jongvolwassenen naar
3791 verenigingen en vrijwilligerswerk. Daarvoor kunnen ze gebruik maken van platformen zoals Give
3792 a Day. Lokale overheden moeten samenwerken met verenigingen en organisaties in het
3793 ontwikkelen van een gepast vrijetijdsaanbod voor ouderen en geen concurrentieel aanbod
3794 uitbouwen dat het verenigingswerk onbedoeld schade berokkent.

3795 Verder kiezen we uitdrukkelijk voor decretale en regelrust. De voorbije jaren kregen bijna alle
3796 basisdecreten een grondige facelift en kregen de vrijetijdssectoren te maken met heel wat nieuwe wetten,
3797 regels en lokale reglementen. De socioculturele, erfgoed-, kunsten-, jeugd-, sport- en toerimesector
3798 hebben geen nood aan nieuwe regeldrift. Ze moeten aan de slag kunnen met het nieuwe beleidskader en
3799 zich kunnen focussen op hun kernopdrachten. Dit wil niet zeggen dat de regelgeving niet bijgestuurd kan
3800 worden als dit nodig is en de sector daar zelf om vraagt. Een nieuw decreet moet daarom liefst het resultaat
3801 zijn van een intens evaluatie- en participatietraject, met sterke betrokkenheid van het middenveld.

3802 Respect voor organisaties en hun werking is meer dan woorden alleen. De overheid moet voldoende
3803 financiële middelen voorzien om het uitgetekende beleid te realiseren. Structurele subsidies voor
3804 organisaties zijn noodzakelijk om een veld duurzaam te ontwikkelen en om het vrijetijdsaanbod open te
3805 stellen voor de brede bevolking, in alle regio's. We weten uit verschillende studies dat subsidies een
3806 hefboom zijn naar eigen inkomsten. Elke gesubsidieerde euro brengt een euro 'eigen inkomst' met zich
3807 mee. De subsidies vanuit Vlaanderen zorgen ervoor dat onze instellingen en organisaties in relatieve
3808 onafhankelijkheid voor grote kwaliteit zorgen. Daarnaast zorgen ze ook voor vernieuwing en instroom. We
3809 willen de komende legislatuur samen met de cultuur, jeugd- en sportsectoren bekijken hoe we een
3810 duidelijker onderscheid kunnen maken tussen structurele subsidies mét aandacht voor vernieuwende
3811 accenten; en tijdelijke of innovatieve projectsubsidies (een soort zaaigeld). Voor die projectsubsidies
3812 moeten er duidelijke doelstellingen worden geformuleerd en voldoende budget én tijd worden voorzien.
3813 Vandaag eindigt een projectsubsidie te vaak wanneer het project nog maar net zijn vruchten begint af te
3814 werpen. De resultaten moeten na afloop grondig geëvalueerd worden, zodat de goede praktijken
3815 duurzaam verankerd kunnen worden in de basiswerking. cd&v vindt dat bij het beoordelen van
3816 projectaanvragen het duurzame effect prioritair moet zijn. Projecten moeten een verrijking vormen, geen
3817 bedreiging voor de basiswerking van een organisatie. We zijn ons ervan bewust dat de koopkracht van
3818 werkingsmiddelen door niet-indexering achteruitgaat, wat organisaties financieel zwaar treft. Daarom
3819 zetten wij ons in voor een tweejaarlijkse indexering van de werkingssubsidies.

3820 **Standpunten:**

- 3821 • De overheid is er om de inspanningen van haar burgers te ondersteunen, niet om deze te
3822 vervangen. Ze mag aan die ondersteuning voorwaarden koppelen, maar een vereniging dient niet
3823 om de doelstellingen van een overheid uit te voeren. We verzetten ons daarom tegen de tendens
3824 om enkel subsidies toe te kennen aan organisaties die zich inschrijven in de realisatie van het
3825 overheidsbeleid.
- 3826 • Verenigingen moeten met hun kernactiviteit bezig kunnen zijn – het organiseren van
3827 vrijetijdsactiviteiten en het verenigen van mensen om samen vorm te geven aan de samenleving.
3828 Wij verzetten ons tegen het gebruik van verenigingen als louter werktuigen voor overheidsbeleid
3829 en verdedigen de fundamentele vrijheid van elke vereniging. Ook organisaties die gesubsidieerd
3830 worden moeten zelf hun maatschappelijke rol kunnen kiezen en uitbouwen.
- 3831 • Respect voor verenigingen tonen we door een adequate financiële ondersteuning, zoals een
3832 indexering van de werkingssubsidies, minder planlast en meer regelrust.

3833 **Hervorming van de non-profitfiscaliteit**

3834 Ook het fiscaal kader waarin verenigingen werken, is aan een grondige hervorming toe. De meeste vzw's
3835 worden belast in de rechtspersonenbelasting. Het aparte kader en de overgang naar de
3836 vennootschapsbelasting leiden tot veel onduidelijkheid en disputen. Vooral de verschillende interpretaties
3837 van het begrip 'economische activiteiten' leiden tot onwenselijke situaties. Een hervorming van de
3838 rechtspersonenbelasting moet gericht zijn op vereenvoudiging, rechtszekerheid en duidelijkheid.

3839 In afwachting van een grondige hervorming van de non-profitfiscaliteit, moet de aangifte van de
3840 rechtspersonenbelasting zo veel mogelijk worden vereenvoudigd, zodat ook vzw's een vooraf ingevulde
3841 aangifte krijgen. Dat is belangrijk voor de talrijke verenigingen die in de eerste plaats tijd willen maken voor
3842 culturele, sportieve en andere activiteiten.

3843 **Prioriteit voor duurzame en kwaliteitsvolle vrijetijdsinfrastructuur**

3844 Verenigingen en organisaties kunnen maar een duurzame werking opzetten als ze daarvoor ook een
3845 stabiele locatie hebben. Vlaanderen is dichtbevolkt, open ruimte is schaars en er is in vele
3846 vrijetijdssectoren een groot tekort aan degelijke, duurzame infrastructuur. Daar bestaat geen
3847 toveroplossing voor, maar met een planmatige en coherente aanpak komen we ook al een heel eind. We
3848 kiezen voor polyvalente, goed bereikbare, toegankelijke en uitgeruste ontmoetingsplaatsen waar mensen
3849 kunnen samenkomen of zich creatief of sportief uitleven. Elke buurt heeft recht op betaalbare en
3850 toegankelijke publieke plekken om te feesten, vergaderen, repeteren, spelen en sporten. We stimuleren
3851 lokale besturen om vrijgekomen grote ruimtes (zoals oude opslagruimtes, rangeerstations, religieuze
3852 gebouwen) in de eerste plaats te herbestemmen voor vrijetijdsactiviteiten. Dat is een belangrijke opdracht
3853 voor lokale besturen nu de parochiale accommodatie onder druk staat. Naar analogie met de sociale
3854 verhuurkantoren, kunnen creatieve verhuurkantoren leegstaande ruimtes goedkoop verhuren als atelier-
3855 of vergaderruimte, voor professionelen of amateurs. Op die manier geven we leegstaande gebouwen een
3856 zinvolle bestemming. Dergelijke flexibele werkplekken kunnen uitgroeien tot broeishaarden van jonge
3857 creatievelingen.

3858 We moeten co-gebruik stimuleren en faciliteren, zodat beschikbare zalen en lokalen optimaal gebruikt
3859 worden. cd&v wil daarom een structureel kader creëren voor een duurzaam en kwaliteitsvol
3860 vrijetijdsinfrastructuurbeleid. Duidelijke subsidiecriteria kunnen het bestaande aanbod verduurzamen.
3861 Blinde vlekken willen we wegwerken via cofinanciering met verenigingen, lokale besturen en de Vlaamse
3862 overheid. We breken een lans voor een nieuw eigenaarsmodel voor vrijetijdsinfrastructuur, volgens het
3863 principe van de 'community land trust', waarbij het eigenaarschap van grond en gebouw wordt gescheiden.
3864 Zo kan bijvoorbeeld de lokale overheid de gronden waarop (parochiale) gebouwen staan aankopen, zodat
3865 de lokale verenigingen er een geschikt gemeenschapslokaal op kunnen plaatsen. Mobiele units zijn in dat
3866 geval zeker een interessante piste, omdat ze duurzaam en energiezuinig zijn en bovendien modulair
3867 aanpasbaar aan de behoeften van de gebruikers van het gebouw.

3868 **Standpunten:**

- 3869 • We pleiten voor één Vlaams Digitaal Loket waar alle verenigingen met infrastructuurplannen en
3870 subsidievragen terecht kunnen. Vandaag zien ze door het bos de bomen niet meer qua
3871 subsidiemogelijkheden, brandveiligheidsverplichtingen, milieunormeringen, klimaatmaatregelen,
3872 ventilatie...
- 3873 • De Vlaamse overheid voorziet modelovereenkomsten om co-gebruik ook juridisch correct te
3874 regelen, en nieuwe modellen voor eigenaarsstructuren waarbij volgens het principe van de
3875 'community land trust' het eigenaarschap tussen grond en gebouw wordt losgekoppeld.
- 3876 • Om de toegang, het beheer en het onderhoud van de buurtlokalen die gedeeld gebruikt worden,
3877 vlot te organiseren, stellen we een vrijwilliger aan als buurtconciërge. De Vlaamse overheid
3878 ontwikkelt een app voor sleutelbeheersplannen of centrale badgesystemen en een deelplatform
3879 waar vraag en aanbod voor gebruik van ruimte elkaar vinden. Ook opleidingen op maat voor
3880 buurtconciërges en sleutelbeheerders ondersteunen dit beleid.

- 3881 • De overheid subsidieert aanpassings- en onderhoudswerken voor profit- en non-profitorganisaties
3882 die een gedeeld gebruik van hun infrastructuur wensen. Prioriteit wordt daarbij gegeven aan goed
3883 geïsoleerde en toegankelijke repetitieruimtes voor amateurkunstenaars.

3884 cd&v zet zich in voor het behoud en de zorgvuldige ontwikkeling van onze kostbare open ruimtes. Wij
3885 willen dat deze plekken ten volle dienen als ontmoetings- en ontspanningsplaatsen voor iedereen. Dit
3886 betekent ook het behouden en waar mogelijk uitbreiden van onze groene gebieden en recreatiezones. We
3887 ondersteunen het idee van een 'lobben'-structuur, die groene zones niet alleen met elkaar verbindt, maar
3888 ook met de groene randen van onze steden en gemeenten. Deze groene zones zijn cruciaal voor het
3889 lokale klimaat, ze stimuleren mensen om te bewegen en zorgen voor een gezonde, natuurlijke omgeving.
3890 Het zijn perfecte plekken waar gezinnen, jongeren, jeugdorganisaties, sportclubs en verenigingen in hun
3891 vrije tijd samen kunnen komen en genieten van de natuur.

3892 Om gezond te kunnen opgroeien hebben kinderen en jongeren nood aan fysieke ruimte waar ze kunnen
3893 spelen, bewegen en ontmoeten in een groene omgeving op het platteland maar ook in de stad. We willen
3894 buitenspelen aanmoedigen en dus is er vooraf geen toelating nodig om een bosspel te organiseren. We
3895 hanteren hetzelfde principe als bij openluchtzwemmen en wildkamperen: het is toegelaten, tenzij het
3896 expliciet verboden is.

3897 cd&v hecht groot belang aan het bieden van kwalitatief hoogstaande jeugdinfrastructuur voor ons
3898 bloeiende jeugdwerk. Het gaat hier niet alleen om het creëren van nieuwe faciliteiten, maar ook om het
3899 verhogen van veiligheid, duurzaamheid en gebruiksgemak van de bestaande 28.000 jeugdlokalen. Het is
3900 duidelijk geworden dat meer dan de helft van onze jeugdwerkgroepen ambities heeft om te bouwen of
3901 verbouwen, maar vaak ontbreken de middelen, kennis of mogelijkheden. Voor de ontwikkeling van
3902 jeugdinfrastructuur die 1 miljoen kinderen en jongeren ten goede komt, is een investering van 1,4 miljard
3903 euro nodig. Wij gaan daarom aan de slag met de jeugdsector om een Masterplan Jeugdinfrastructuur te
3904 ontwikkelen. Dit plan met een langetermijnvisie zal de basis vormen voor een doordachte financiële en
3905 inhoudelijke inhaalslag. Het zal ook belangrijk zijn om flankerende beleidsterreinen, zoals Onderwijs,
3906 Toerisme, Omgeving, Opvoeden en Sport, hierbij te betrekken. Dit Masterplan zal lokale besturen in staat
3907 stellen hun subsidieregelingen voor lokale jeugdinfrastructuur af te stemmen en daarmee hun regierol te
3908 versterken door een gedegen Lokalenplan en bijpassende subsidieregels op te zetten.

3909 **We stellen voor dat het Masterplan deze concrete maatregelen bevat:**

- 3910 • Een decretale minimumnorm waar jeugdinfrastructuur moet aan voldoen inzake veiligheid en
3911 duurzaamheid. Het is niet zinvol om voor lokalen die maar enkele uren per week gebruikt worden
3912 dezelfde hoge energie- en brandveiligheidsnormen op te leggen als voor woningen of bedrijven.
3913 We maken daarbij een onderscheid tussen de verschillende types jeugdlokalen met een
3914 aangepast investeringsbeleid zoals subsidies, groepsaankopen en raamcontracten voor 'ruimte
3915 en comfort als een dienst' want soms is het zinnvoller om een gebouw af te breken en te vervangen
3916 door hoogkwalitatieve bouwblokken die langdurig gehuurd worden.
- 3917 • Een uitgebreide inventaris van alle beschikbare jeugdinfrastructuur gekoppeld aan een
3918 driejaarlijkse monitoring van de staat van elke gebouw.
- 3919 • Onderzoek, coaching en uitwisseling van goede praktijken zodat niet elke groep opnieuw het warm
3920 water moet uitvinden.

3921 We maken een specifiek decretaal kader voor culturele infrastructuur, dat zich richt op bovenlokale
3922 behoeften en de toegevoegde waarde van investeringen in nieuwe projecten of in de renovatie van
3923 bestaande gebouwen. We maken gebruik van een inventaris van culturele faciliteiten in heel Vlaanderen

3924 en Brussel om te komen tot een gecoördineerd cultureel infrastructuurplan. Daarnaast richten we ons op
3925 kunst en cultuur in de openbare ruimte, met hoogwaardige straatkunst en veelzijdige, verplaatsbare
3926 kiosken in parken en op pleinen die spontane ontmoetingen en culturele activiteiten bevorderen. Bij de
3927 ontwikkeling van ruimtelijke plannen voorzien we ook vrijplaatsen in de publieke ruimte zodat ze een
3928 (tijdelijke) culturele bestemming kunnen krijgen of 'ingepalmd' kunnen worden door jongeren.

3929 cd&v onderstreept het belang van ruimte voor sport: een plek om te bewegen, sporten en evenementen
3930 te organiseren is essentieel. In het dichtbebouwde Vlaanderen zijn extra sportfaciliteiten voorzien geen
3931 kleine opgave. Daarom roepen wij op tot een evaluatie van het huidige sportinfrastructuurbeleid, met de
3932 principes van complementariteit, subsidiariteit en duurzaamheid in gedachten. Publieke ruimtes en
3933 leefomgevingen moeten uitnodigen tot actieve beweging en de toegang tot groene ruimtes voor recreatie
3934 en sport dient gemaximaliseerd te worden, zodat iedereen in de eigen woonomgeving sportief kan zijn.

3935 We zijn van plan om het Globaal Sportinfrastructuurplan Vlaanderen verder uit te voeren en kritisch te
3936 beoordelen, om te garanderen dat er geen gebieden zonder adequate sportvoorzieningen overblijven.
3937 Daarbij is het cruciaal dat sportinfrastructuur toegankelijk is en blijft voor G-sporters en voldoet aan
3938 moderne normen en verwachtingen. Zwembaden verdienen extra aandacht; zwemmen is niet alleen
3939 belangrijk binnen onderwijsindeterminen, maar ook voor senioren en het heeft bewezen
3940 gezondheidsvoordelen. Cd&v wil daarom een speciaal Vlaams fonds opzetten voor energie-efficiënte
3941 verbeteringen in zwembaden en basisfinanciering beschikbaar stellen voor de exploitatie van openbare
3942 zwembaden. Zwemmen in open water zien we als een recht, tenzij veiligheids- of gezondheidsrisico's dit
3943 verhinderen.

3944 **Standpunten:**

- 3945
- 3946 • Gedeeld en multifunctioneel gebruik van alle publieke gebouwen of gebouwen die
3947 meegefinancierd werden door een overheid (scholen, speelplaatsen, gemeenschapslokalen,
3948 overheidsgebouwen...) is nodig om alle vrijetijdsactiviteiten voldoende kwalitatieve en duurzame
3949 ruimte te geven. Alle overheden moeten een coherent en structureel infrastructuurbeleid voeren
3950 met nadruk op duurzaamheid, toegankelijkheid en veiligheid.
  - 3951 • We behouden voldoende open ruimte en stilteplekken waar men zowel tot rust kan komen als aan
3952 zachte recreatie kan doen.

3952 Cd&v pleit voor een aanpak waarbij we de grenzen tussen verschillende sectoren doorbreken en inzetten
3953 op multifunctionele infrastructuur. We moeten ruimtes creëren die openstaan voor diverse,
3954 domeinoverschrijdende initiatieven en die samenwerking tussen organisaties uit verschillende velden
3955 bevorderen. Om deze intersectorale samenwerkingen te ondersteunen, blijft de Vlaamse Overheid
3956 investeren in zogenaamde Broedplekken, plekken waar creativiteit en innovatie kunnen bloeien. Hiervoor
3957 ontwikkelen we een innovatief financieringsinstrument dat, complementair aan sectorale subsidies, kan
3958 inspelen op de bijkomende infrastructuurnoden en de samenwerking tussen verschillende sectoren kan
3959 stimuleren en financieren.

3960 **Respect voor (top)talenten, innovatie en cultureel ondernemerschap**

3961 De **vrijetijdssector** kent in Vlaanderen een enorme bloei, de kwaliteit is hoog en de sector draagt daarmee
3962 bij tot de internationale uitstraling van Vlaanderen en Brussel. Wereldwijd worden onze culturele
3963 organisaties & kunstenaars, mediabedrijven en topsporters geroemd in heel wat disciplines. We moeten
3964 hen omarmen zonder hen te verstikken, door hen een beleid op maat geven. Zij zijn uitstekende

3965 ambassadeurs van een regio die innovatie en creativiteit en doorzettingsvermogen als een van haar
3966 troeven wil uitspelen.

3967 cd&v erkent dat cultuurconsumptie niet alleen het individu verrijkt, maar ook een breed scala aan
3968 maatschappelijke voordelen biedt. Om deze culturele rijkdom te voeden, is productie noodzakelijk, en die
3969 productie is vaak een hooggespecialiseerd en zoekend proces. Wij zetten ons in voor het creëren van
3970 experimenteerruimtes, broedplaatsen waar mensen samen kunnen komen om te innoveren en nieuwe
3971 ideeën uit te proberen. We streven naar ondersteunende diensten die creatievelingen voorzien van de
3972 middelen om maximaal creatief te zijn en hun vaardigheden te ontwikkelen. We zien het belang in van
3973 kunstnerwerkplaatsen in onze steden, waar jonge makers hun vak kunnen uitoefenen en verfijnen. Verlaten
3974 industriële sites transformeren we graag tot deze broedplaatsen, maar we hebben ook ateliers nodig met
3975 professionele begeleiding en ondersteuning. Daarnaast pleiten we voor een stadsloket speciaal voor
3976 creatieve ondernemers en kunstenaars. Zo'n loket zou hen helpen met het verkrijgen van vergunningen,
3977 doorlopen van administratieve processen, businessplanning, internationalisering, promotie,
3978 klantenwerving, professionalisering en meer

3979 De Culturele Creatieve Sectoren (CCS) leveren een belangrijke economische toegevoegde waarde. We
3980 vragen aandacht voor de onafhankelijke boekhandel en wijkbioscoop, die binnen een economische
3981 marktwerking, een grote meerwaarde bieden op het vlak van spreiding en culturele diversiteit. Ook
3982 ondernemerschap in de non-profitsector verdient ondersteuning. Dat mag natuurlijk niet leiden tot een
3983 economisering van de hele cultuursector en een verschraving van het aanbod.

3984 Het blijft belangrijk om in de cultuursector drempels te slopen die participatie van kansengroepen
3985 belemmeren. We moeten diversiteit en vernieuwing stimuleren. Zo zorgen we voor meer diversiteit want
3986 succesvolle makers met allochtone roots, culturele ondernemers en sporters zijn rolmodellen en
3987 voortrekkers die een sneeuwbaaleffect kunnen veroorzaken.

3988 Cd&v zal de artistieke vrijheid consequent verdedigen. De instrumentalisering van de kunstensector is
3989 voor ons onbespreekbaar. Het kunstenebeleid moet een coherent en duurzaam kader bieden om te creëren
3990 en te presenteren. De belangrijkste toetssteen voor overheidssteuning blijft de kwaliteit van de
3991 creatie, reflectie, presentatie of participatie.

3992 Samen met de kunstensector willen we een Fonds oprichten als instrument dat aanvullend op het
3993 kunstendecreet kan werken naar analogie met Literatuur Vlaanderen en het Vlaams Audiovisueel Fonds.
3994 Met zo'n fonds kunnen we kunstenaars en organisaties die een project willen realiseren op maat, flexibel
3995 én snel helpen. Het kan ook extra middelen uit de markt halen. Onafhankelijke experts per discipline
3996 beslissen over de toekenning van steunaanvragen van kunstenaars. De sector wordt zo medeactor in het
3997 ondersteuningsbeleid en vormen van privaat-publieke samenwerking worden makkelijker.

3998 Cd&v eist een glansrol voor onze federale wetenschappelijke instellingen want ze beschikken over
3999 schitterende collecties en uitzonderlijke expertise op tal van specifieke domeinen. Om de troeven van deze
4000 instellingen écht te kunnen uitspelen, hebben ze nood aan een modern, dynamisch beheer en een
4001 aantrekkelijke infrastructuur. Cd&v wil de aansturing van deze instellingen verbeteren door ze te
4002 responsabiliseren en er autonome instellingen van te maken (als stichting, instelling van openbaar nut of
4003 nv van publiek recht) met een eigen raad van bestuur, waarin de federale overheid en de gemeenschappen
4004 vertegenwoordigd zijn. Ook in de federale culturele instellingen (Bozar, De Munt en het Nationaal Orkest)
4005 moeten de gemeenschappen volwaardig deel uitmaken van de raden van bestuur. Het culturele
4006 samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap moeten we gebruiken om, samen met de federale
4007 overheid, het culturele beleid van de federale culturele en wetenschappelijke instellingen te bepalen. We

4008 versnellen ook de digitalisering van de collecties om het erfgoed tegen slijtage te beschermen en ze online
4009 ter beschikking te stellen van bezoekers en onderzoekers.

4010 De auteurswetgeving door de Europese, federale en Vlaamse overheden hebben een permanente
4011 opvolging en evaluatie nodig, zowel in het belang van de gebruikers als van de makers. Dat vereist een
4012 duidelijk juridisch kader voor auteursrechten in de culturele en audiovisuele keten, omdat door
4013 technologische vernieuwing en het veranderende consumptiepatroon er onduidelijkheden zijn over wie
4014 welke vergoeding moet betalen. Zo'n kader garandeert een correcte vergoeding van de verschillende
4015 rechthebbenden, los van de exploitatievorm en een fair evenwicht tussen de rechten en belangen van
4016 makers en gebruikers. Dat mag echter niet tot meer complexiteit of een bijkomende financiële last leiden.
4017 Dat zou de creativiteit alleen maar fnuiken. Concreet wil cd&v de vrijstelling van leenvergoeding voor
4018 uitleningen voor amateurkunstenorganisaties binnen het 'KB inzake het leenrecht', in het kader van hun
4019 educatieve en culturele opdracht.

4020 Verder moeten we blijven investeren in doelgericht en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek van
4021 Mediapunt en het Kenniscentrum Cultuuronderzoek. Zo kunnen we beter inspelen op actuele
4022 beleidsvragen. Verder wil cd&v de voortzetting van de langdurige participatiebevraging (inclusief voor
4023 sport) zodat we de vrijetijdsparticipatie van de Vlamingen kunnen opvolgen en bestuderen. Bovendien is
4024 meer onderzoek nodig naar de bepalende factoren van genderverschillen in vrijetijdsparticipatie. Bij de
4025 toekenning van onderzoeksprojecten moeten we erop toezien dat universiteiten en hogescholen een faire
4026 kans krijgen om te kandideren en dat de onderzoeksresultaten maatschappelijk geborgen worden. We
4027 pleiten naar analogie met het Vlaams subsidieregister voor het oprichten van een consultancydatabank.

4028 De cultuur- en mediawereld is voortdurend in beweging en ook de zogenaamde 'commons' (gedeelde
4029 bronnen waarvan iedereen gebruik kan maken zonder dat iemand ze bezit) winnen in deze sector aan
4030 belang. We zien nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden door de digitalisering: van streamingsplatformen
4031 en digitale ontmoetingsplaatsen over nieuwe digitale dragers en online vormingen, tot het beheer van
4032 lokale culturele ontmoetings- en creatieruimten of het co-gebruik van een museumcollectie. Dit past perfect
4033 bij de christendemocratische visie op subsidiariteit, vrij initiatief en gemeenschapsvorming. Burgers zijn
4034 geen klanten waaraan je diensten levert, maar personen die actief bijdragen aan een gemeenschap.
4035 Commons-initiatieven vervangen de publieke en private sector niet. Ze zijn complementair. Maar een
4036 wettelijk kader ontbreekt en er heerst grote rechtsonzekerheid, een gebrek aan standaardisering of zelfs
4037 semi-illegaliteit. Dat is jammer, want ze zijn net een oplossing voor onze systeemcrisis én ze brengen
4038 mensen samen in een gemeenschappelijke identiteit, project en doel. Een wettelijk kader kan ook
4039 verhinderen dat internationale giganten zoals Meta en Uber met alle winsten gaan lopen terwijl er wel
4040 degelijk lokale alternatieven zijn. We willen dit concept verder onderzoeken en steunen proefprojecten die
4041 vanuit het sociaal cultureel werk ontstaan en gebaseerd zijn op de commons-methodiek. Zo kunnen we
4042 bijdragen aan creatieve en duurzame oplossingen voor de vraagstukken van vandaag en in de toekomst.

4043 **Standpunten:**

- 4044 • Om de artistieke vrijheid te garanderen voorzien we in een uitgebreid
4045 ondersteuningsinstrumentarium op maat van makers.
- 4046 • Een beleidsvisie met wettelijk kader op maat van commons-initiatieven binnen de domeinen
4047 cultuur en media, is noodzakelijk om co-creatieprojecten die tot stand komen door een
4048 samenwerking van burgers, vrijetijdsorganisaties en de overheid alle kansen te geven.

4049 **Respect voor de vrijetijdsparticipant**

4050 Vrijetijdsactiviteiten zijn een belangrijk bindmiddel om mensen samen te brengen. Daarom moeten we
4051 absoluut inzetten op een participatiebeleid dat ieders recht op vrijetijd erkent en financiële en andere
4052 drempels verlaagt. De UiTPAS is daarbij een interessant beleidsinstrument dat jammer genoeg nog maar
4053 in de helft van de Vlaamse gemeenten en nog niet in alle vrijetijdssectoren wordt gebruikt. Tien jaar na de
4054 invoering is het zinvol om de UiTPAS te evalueren en bij te sturen. Concreet betekent dat:

- 4055 • We moeten de UiTPAS uitrollen over heel Vlaanderen zodat we de veelheid aan kortings-,
4056 voordeel-, klanten- en kansenpassen herleiden tot dit ene succesvolle, geautomatiseerde
4057 systeem. Mensen in armoede kunnen zo op een niet-stigmatiserende manier participeren. Er moet
4058 daarbij voldoende aandacht gaan naar communicatie, een breed en divers aanbod (ook van
4059 amateurkunsten en sportclubs) en de nodige engagementen voor toeleiding om mensen te helpen
4060 bij het gebruik van de UiTPAS.
- 4061 • We voeren een getrappt ondersteuningssysteem in voor de toekenning van het kansentariaf zodat
4062 dit tarief geen 'alles of niets'-ondersteuning is voor mensen die niet onder het kansentariaf vallen.
- 4063 • We zorgen voor een uniforme en solidaire kostendeling voor organisatoren: als ze meer dan 5%
4064 deelnemers met kansentariaf bereiken, nemen de lokale besturen een groter deel van de
4065 compensatie voor het inkomstenverlies op zich. Op die manier worden organisaties niet het
4066 slachtoffer van hun succes in het bereiken van kansengroepen.
- 4067 • We breiden de UiTPAS uit met toeristische activiteiten, via de 'Rap op Stap'-kantoren.
- 4068 • We versterken de databank 'UiT in Vlaanderen' met een digitaal platform waarop verenigingen en
4069 organisaties kunnen aankondigen welke mensen en competenties ze nog zoeken.
4070 Geïnteresseerden kunnen er grasduinen in het ruime aanbod aan vrijetijdsorganisaties waar ze
4071 kunnen deelnemen aan activiteiten, maar ook een meer permanent engagement kunnen opnemen
4072 als lid, bestuurslid of vrijwilliger.

4073 Een divers vrijetijdsaanbod is nodig zodat iedereen er zijn gading in vindt. Maar zo'n divers aanbod moet
4074 ook voldoende gespreid worden om iedereen de kans te geven om te participeren. Om drempels te
4075 verlagen, is het ook belangrijk om een aanbod te voorzien 'buiten' de muren van instellingen en
4076 organisaties. We denken hierbij concreet aan:

- 4077 • Expositieruimtes (foto's, beeldende kunst...) in lobby's en ontvangstruimtes van publiek
4078 toegankelijke gebouwen met een eenvoudig reserveringssysteem zodat startende en
4079 amateurkunstenaars er hun werk kunnen tonen.
- 4080 • Kunst in de open ruimte, bereikbaar via wandelingen en fietstochten en met educatieve borden
4081 die context bieden.

4082 cd&v benadrukt het cruciale belang van cultuureducatie als katalysator voor beleving, participatie en
4083 creatie binnen het culturele veld. Het is essentieel dat we investeren in een toegankelijk beleid voor
4084 cultuureducatie en dit naadloos integreren in het standaardonderwijs. Dit kan bijvoorbeeld door de
4085 STEAM-richtingen ('Science, Technology, Engineering, Art & Mathematics') te versterken en door
4086 samenwerkingsverbanden tussen kunstenaars en leerkrachten in co-teaching trajecten aan te
4087 moedigen. Buiten de schoolmuren moet cultuureducatie ook een prominente rol spelen in het
4088 vrijetijdsaanbod, om ervoor te zorgen dat jongeren op een speelse en prikkelende wijze in contact komen
4089 met kunst en cultuur. Dit kan via jeugdorganisaties, het deeltijds kunstonderwijs en sociaal-culturele
4090 organisaties.

4091 Goed en graag lezen, is essentieel om deel te kunnen nemen aan onze samenleving. Een uitgebouwd en
4092 gedragen leesbevorderingsbeleid door de verderzetting van het Leesoffensief, is dus essentieel. We

4093 moeten daarvoor voldoende middelen uittrekken, zodat alle partnerorganisaties hun projecten kunnen
4094 uitrollen. We besteden daarbij bijzondere aandacht aan een inclusief leesbeleid via organisaties als
4095 Luisterpunt en Wablief. We bieden lokale bibliotheken de kans om in te tekenen op een gevarieerd aanbod
4096 aan gesubsidieerde culturele en literaire tijdschriften in het kader van het Vlaamse tijdschriftenbeleid.

4097 De vrijetijdsparticipatie van ouderen daalt sterk vanaf 80 jaar en dus pleiten we voor een aangepast
4098 vrijetijdsbeleid voor ouderen:

- 4099 • We stimuleren alle aanbieders van culturele en sportieve activiteiten om een aangepast
4100 tarievenbeleid uit te werken voor de oudere doelgroepen. In de plaats van één globaal
4101 kortingstarief voor iedereen die ouder is dan 65 jaar, kan er een bijkomende korting zijn voor 80-
4102 plussers om zodoende de participatie van deze ouderen te verhogen.
- 4103 • We lanceren een overheids campagne 'Kom uit uw Kot', waarbij we de voordelen van
4104 vrijetijdsparticipatie voor senioren in de verf zetten: bewegen, lezen, discussiëren, genieten,
4105 cultuur beleven, vrijwilligerswerk... helpen om gezond en gelukkig ouder te worden.
- 4106 • De campagnes van NMBS om erop uit te trekken, moeten zich voldoende richten tot oudere
4107 doelgroepen en alle openbare vervoersmaatschappijen moeten ook na 22 uur een voldoende ruim
4108 aanbod voorzien zodat mensen na een voorstelling nog thuis geraken.
- 4109 • Aan de bestaande organisaties die amateur- en professionele kunstenaars begeleiden en
4110 ondersteunen; vragen we om in hun werking meer aandacht te besteden aan de specifieke noden
4111 en vragen van kunstenaars die op oudere leeftijd starten.

4112 **Standpunten:**

- 4113 • De UiTPAS moet geëvalueerd en uitgerold worden in heel Vlaanderen.
- 4114 • Een divers en kwalitatief vrijetijdsaanbod moet beschikbaar zijn voor iedereen. Door een gedreven
4115 cultuureducatiebeleid stimuleren we iedereen om deel te nemen.

4116 **Respect voor toeristische plekken**

4117 Toerisme en recreatie zijn basisbehoeftes geworden. Iedereen heeft recht op vakantie en iedereen moet
4118 die kunnen invullen zoals hij of zij dat zelf wil. Maar reizen is minder vanzelfsprekend geworden de voorbije
4119 jaren: de pandemie maar ook de klimaatuitdagingen en de geopolitieke spanningen maken dat we minder
4120 'zorgeloos' op reis vertrekken. Goed weer en onbezorgd genieten, zijn geen zekerheden meer en toeristen
4121 werden de voorbije jaren vaker dan hen lief is als 'klimaatvluchtelingen' geconfronteerd met
4122 overstromingen, bosbranden, hittegolven... Ook voor de bewoners van de plekken die we bezoeken,
4123 verdienen respect. Zo niet, dan zal het reizen zelf in vraag gesteld worden. We zullen dus een evenwicht
4124 moeten zoeken tussen toeristische beleving, het bewaren van cultureel en natuurlijk erfgoed en de
4125 meerwaarde voor de lokale bevolking en toeristische ondernemers. cd&v steunt de concretisering van de
4126 strategische toekomstvisie 'Reizen naar morgen', om het toerismebeleid op alle beleidsniveaus uit te
4127 bouwen. Die visie vertrekt vanuit de positieve kracht van toerisme en zoekt een evenwicht in de
4128 meerwaarde van toerisme voor bewoners, bezoekers en ondernemers, met respect voor de plek. Er moet
4129 sterker toegekeken worden op de naleving van de consumentenbescherming voor vliegtuigreizigers (zie
4130 hoofdstuk consumentenbescherming).

4131 cd&v wil een doorgedreven 'Iedereen verdient vakantie'-beleid, zodat vooral kinderen, jongeren en
4132 mensen die drempels moeten overwinnen, hun recht op vakantie kunnen invullen via een breed,
4133 laagdrempelig en kwalitatief aanbod. Het Masterplan Jeugdkampen, dat deze legislatuur werd opgemaakt
4134 door de minister en de jeugdsector en inzet op bovenlokale samenwerking, moet verder uitgevoerd

4135 worden. Voor veel kinderen en jongeren is hun kampervaring ook hun eerste toeristische ervaring, die de
4136 kiem legt voor latere toeristische uitstapjes. We zien kampplaatsuitbaters, jeugdverblijven en hostels als
4137 belangrijke partners in het garanderen van een toeristische ervaring voor jongeren.

4138 We wensen investeringen in de Kust als kwalitatieve toeristische bestemming voor iedereen, door middel
4139 van seizoensverbreding, een grotere aantrekkelijkheid voor jongeren, vernieuwing van de kusttram,
4140 investeringen in een kwalitatieve hotelsector en een divers logiesaanbod met respect voor het resterende
4141 natuurlandschap.

4142 De toeristische sector is als hefboomindustrie niet binnen een beleidsdomein te vatten: mobiliteit,
4143 onderwijs, ruimtelijke ordening, milieu, cultuur, erfgoed, tewerkstelling, fiscaliteit, innovatie: allemaal
4144 hebben ze een impact op de toeristische sector. De sector moet op een maatschappelijk verantwoorde en
4145 duurzame manier kunnen groeien, want de economische en maatschappelijke meerwaarde is essentieel:
4146 tewerkstelling voor kortgeschoolden, zorg voor onze leefomgeving, positieve uitstraling van onze regio....

4147 We promoten Vlaanderen als cultureel uithangbord voor iedereen die op zoek is naar meerwaarde tijdens
4148 een citytrip, bezoek aan een muziekfestival of als congreslocatie. Ons uitgebreide aanbod aan erfgoed,
4149 kunst, cultuur, evenementen, gastronomie en winkelen, moeten we sterker in de verf zetten. Het imago
4150 van Vlaanderen als gezellige, gastvrije bestemming met een goede prijskwaliteitverhouding moeten we
4151 bewaken.

4152 De Vlaamse, Waalse en Brusselse toeristische diensten moeten op een constructieve manier
4153 samenwerken om toeristen naar ons land te halen én te spreiden. Kwaliteit moet daarbij primeren op
4154 kwantiteit en lokale besturen die verhuur via Airbnb en de impact van het cruisetoeisme willen beheersen,
4155 moeten kunnen rekenen op steun van de Vlaamse overheid.

4156 We willen de open ruimte en de natuur teruggeven aan de mensen om er verantwoord gebruik van te
4157 maken. Daarom laten we ook wildkamperen principieel toe in Vlaanderen, behalve waar het verboden zou
4158 zijn om welbepaalde redenen. Hierbij moet telkens minstens 150 meter van bewoning gebleven worden.
4159 Vanzelfsprekend mag hierbij geen afval achtergelaten worden en dienen veiligheidsregels zoals voor
4160 houtvuur gerespecteerd te worden.

4161 **Standpunten:**

- 4162 • Iedereen verdient vakantie en moet kunnen genieten van recreatie en reizen.
- 4163 • Kwaliteit primeert op kwantiteit: we tonen respect voor de plek en de bewoners waar we op
4164 vakantie gaan.
- 4165 • We investeren in Vlaanderen als gezellige, gastvrije bestemming met een goede
4166 prijskwaliteitverhouding. De sector moet op een maatschappelijk verantwoorde en duurzame
4167 manier kunnen groeien, want de economische en maatschappelijke meerwaarde is essentieel.

4168 **Respect voor sporters**

4169 Alle Vlamingen hun leven lang laten bewegen en sporten op een gezonde manier: dat is en blijft de
4170 uitdaging van het Vlaamse sportbeleid. Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat nog maar zes op
4171 de tien Vlamingen actief aan sport doen in hun vrije tijd. Twee op tien willen zelfs echt niet aan sport doen.
4172 Mensen sporten vooral omdat ze het leuk vinden, maar een gebrek aan tijd of middelen wordt vaak als
4173 reden opgegeven waarom ze het niet (meer) doen.

4174 Sportprestaties zijn voor cd&v ondergeschikt aan de gezondheidsbevorderende aspecten van
4175 sportbeoefening. Meer dan een derde van de Vlaamse bevolking lijdt aan overgewicht. De voornaamste
4176 oorzaak is het gebrek aan fysieke activiteit. Bijna 10% van alle medische kosten zijn te wijten aan fysieke
4177 inactiviteit. Beweging en sport moeten een belangrijke rol spelen in het preventief gezondheidsbeleid.
4178 Gezond sporten betekent ook medisch verantwoord sporten. Het sportbeleid moet dus ook aandacht
4179 besteden aan gezondheids promotie via de sport en nadruk leggen op het fysische en psychische welzijn
4180 van de sportbeoefenaar. Sportpromotiecampagnes moeten de bevolking aanzetten tot sporten en
4181 bewegen. Dat kan via gerichte acties of via het faciliteren van sportevenementen. Zo willen we
4182 onderzoeken hoe artspraktijken en bedrijven gestimuleerd kunnen worden om bewegingscoaches in
4183 dienst nemen en moet 'beweging op verwijzing' verdergezet worden.

4184 Sport en spel zijn niet enkel gezond, ze brengen ook mensen bij elkaar. Toch beoefent een minderheid
4185 van de sportieve Vlamingen hun sport in een sportvereniging. Steeds meer mensen kiezen voor een
4186 commercieel sportaanbod, maar vooral voor een sport die je alleen of met vrienden kan beoefenen zonder
4187 lidmaatschap van een sportclub (zwemmen, wandelen, lopen, fietsen). Nochtans bieden
4188 sportverenigingen de beste garantie op regelmatige, aangepaste en kwaliteitsvolle sportbeoefening, zowel
4189 voor de recreatieve als voor de competitieve sporter. Ze bieden ontspanning en sociaal contact. Bovendien
4190 maken sportclubs jongeren vertrouwd met waarden als fair play, solidariteit, teamgeest, respect voor
4191 spelregels en medemens, zelfstandigheid, persoonlijk engagement en inzet voor anderen, leren omgaan
4192 met winst en verlies. Een sportvereniging is een remedie tegen de individualisering van de maatschappij.
4193 Het aanbod aan klassieke sportclubs bereikt evenwel nog altijd onvoldoende allochtonen, occasionele
4194 sporters en zij die niet geïnteresseerd zijn in competitiesport. Daarom zijn de volgende stappen belangrijk:

- 4195 • We moeten extra inspanningen leveren om een kwalitatief en divers sportaanbod op maat voor
4196 iedereen te realiseren, met aandacht voor moeilijker bereikbare doelgroepen zoals mensen met
4197 allochtone roots, senioren, mensen met een beperking, sociaal kwetsbaren, bewegingsinactieven.
- 4198 • In het sportpromotiebeleid werken we samen met de clubgeorganiseerde sport, het onderwijs én
4199 het bedrijfsleven.
- 4200 • Gesubsidieerde sportfederaties sporen we aan om via intensieve projecten met expert-coaches
4201 nieuwe doelgroepen te integreren in hun werking en een 'sport voor allen'-manager aan te stellen
4202 naar analogie met de topsportmanager.
- 4203 • Innovatie voeren we als kwaliteitsprincipe in bij de basissubsidiëring van sportfederaties, om de
4204 stagnatie van de sportparticipatie tegen te gaan via het aanstellen van een aanspreekpunt
4205 innovatie, het inrichten innovatieproeftuinen en kennisdeling.

4206 cd&v wil dat alle kinderen en jongeren kansen krijgen om te bewegen, te sporten en te spelen. Elk kind
4207 heeft nood aan beweging, zowel tijdens de schooldag als erna. Daarnaast willen we kinderen reeds op
4208 jonge leeftijd kennis laten maken met sport. Via een verdere uitrol van het Sportkompas leren kinderen
4209 welke sport het beste bij hun talenten past. De ervaring leert dat het moeilijker is om op latere leeftijd in te
4210 stappen en dat je een sport waar je goed in bent, ook langer zal beoefenen. Daarom verdienen
4211 sportverenigingen die zich bijzonder toeleggen op de kwaliteitsverhoging van de jeugdsport extra
4212 aanmoediging. Het specifieke aanbod van Sport Na School, gericht op jongeren, moeten we zeker
4213 verderzetten. Praktijk wijst uit dat tieners, rond vijftien jaar zich moeilijk engageren, vaak bij sport afhaken
4214 en later moeilijk terug aansluiting vinden. Dit is een laagdrempelige stap om jongeren terug tot
4215 sporten/bewegen aan te zetten, alleen en/of samen met vrienden en aansluitend op hun schooldag.

4216 Het G-sportbeleid (sportbeleid voor personen met een handicap) moet verder uitgebouwd worden en G-
4217 Sport Vlaanderen moet alle kansen krijgen om haar rol ten volle waar te maken, zodat meer mensen met
4218 een beperking kunnen sporten. Verder moeten we evalueren of alle gesubsidieerde sportfederaties wel

4219 voldoende inspanningen leveren om een inclusief aanbod te voorzien voor sporters met een beperking.
4220 cd&v wil een extra inspanning voor het toegankelijk maken van sportinfrastructuur én een hogere
4221 tegemoetkoming voor aangepast sportmateriaal, zodat G-sporters geen financiële drempel moeten
4222 overwinnen om te kunnen sporten.

4223 **Standpunt:**

- 4224 • Alle Vlamingen krijgen de kans om op een gezonde manier levenslang te kunnen sporten en
4225 bewegen. Daarom moet er specifieke beleidsaandacht zijn voor doelgroepen zoals mensen in
4226 kwetsbare situaties, bewegingsinactieven, G-sporters, senioren, allochtonen en jongeren.

4227 **Respect voor kinderen, jongeren en het jeugdwerk**

4228 Bijna 2,5 miljoen Vlamingen zijn jonger dan 30 jaar en één derde van hen groeit op in een gezin waar geen
4229 Nederlands wordt gesproken. Kinderen en jongeren zijn niet enkel onze toekomst, ook vandaag vormen
4230 ze een belangrijke groep en volwaardige burgers in onze samenleving. We moeten daarom systematisch
4231 aandacht hebben voor, en signalen oppikken over, de uitdagingen in de leefwereld van kinderen en
4232 jongeren. Zo kunnen we beleidsmatig antwoorden bieden op zaken waar zij wakker van liggen. cd&v kiest
4233 daarom uitdrukkelijk voor een jeugdbeleid dat wordt vormgegeven samen met kinderen en jongeren, en
4234 dat kinderrechten als referentiekader heeft. Kinderrechten zijn meer dan een juridische norm die duidelijk
4235 maakt dat kinderen en jongeren als volwaardige burgers een eigen plaats hebben in onze samenleving.
4236 Kinderrechten hebben ook een belangrijke maatschappelijke betekenis. De toepassing van en het respect
4237 voor kinderrechten zijn verbonden met de manier waarop wij als samenleving kijken naar kinderen en
4238 jongeren, met hen omgaan, en met welke plaats wij hen (willen) geven in het maatschappelijke debat.
4239 Respect voor kinderen en jongeren betekent oog hebben voor bescherming, voorzieningen als antwoord
4240 op noden en behoeften, inclusie en participatie.

4241 Kinderen en jongeren hebben een mening, eigen standpunten en visies die gehoord moeten worden in
4242 het publieke debat en het beleid, en waaraan we passende aandacht en gevolg moeten geven. Dit gebeurt
4243 onder meer via de Vlaamse Jeugdraad, de Vlaamse Scholierenkoepel, de Vlaamse Vereniging voor
4244 Studenten en Cachet. Alle beleidsdomeinen hebben impact op het leven van kinderen en jongeren. Om
4245 een geïntegreerd jeugdbeleid vorm te geven, moeten alle overheden kinderen en jongeren actief
4246 betrekken bij hun beleid, hen erover informeren en garanties inbouwen. Op die manier wordt er effectief
4247 een beleid gemaakt op maat van kinderen en jongeren. Een beleid dat rekening houdt met het jeugd- en
4248 kinderrechtenperspectief. Het Label Kindvriendelijke Steden en Gemeenten biedt hiervoor een duurzame
4249 methodiek, zodat kinderen en jongeren hun lokale leefgemeenschap mee vorm kunnen geven en er zich
4250 thuis voelen.

4251 Vlaanderen heeft een rijke traditie in jong engagement. Vele jonge vrijwilligers zetten zich belangeloos in
4252 om zinvolle vrijetijdsbesteding te organiseren voor anderen. Jeugdwerk is meer dan vrijetijdsbesteding
4253 voor kinderen en jongeren. Het versterkt hen, door hen consequent centraal te plaatsen en hen de ruimte
4254 te geven jong te zijn, met vallen en opstaan, in groep. Het is dus sterk gemeenschapsvormend.

4255 Ook in andere beleidsdomeinen dan het jeugdbeleid heeft de jeugdwerkmethodiek een grote meerwaarde
4256 om kinderen en jongeren als volwaardige burgers te betrekken bij het beleid. We plaatsen kinderen en
4257 jongeren consequent centraal, werken op maat en beschouwen hen op die manier als volwaardige
4258 burgers. Jeugdwerk is een recht voor alle kinderen, wil alle kinderen en jongeren bereiken en met behulp
4259 van sterke en slagkrachtige instrumenten en structuren een brug vormen over de verschillende
4260 kruispunten en levensdomeinen van kinderen en jongeren heen. We zetten vol in op een krachtig

4261 jeugdbeleid dat de rechten van kinderen en jongeren niet alleen erkent, maar ook in de praktijk brengt.
4262 Onder het nieuwe jeugddecreet geven we dit beleid de ruimte die het verdient. We streven naar een
4263 samenhangend geheel, waarin we een breed scala aan jeugdinitiatieven integreren in verschillende
4264 beleidsdomeinen. Het gaat hier om het bundelen van krachten - waarbij we de uitdagingen die kinderen
4265 en jongeren tegenkomen in verschillende levensdomeinen aanpakken en tegelijkertijd de energie en
4266 expertise van de jeugdsector benutten. Jeugdwerkorganisaties spelen hier een sleutelrol; zij stellen
4267 jongeren en kinderen altijd voorop. Ze bieden hen de vrijheid om te leren van vallen en opstaan en zorgen
4268 voor verbinding, elke stap van de weg. Wij staan sterk achter een jeugd- en kinderrechtenbeleid dat
4269 doortastend en doelmatig te werk gaat. We willen ervoor zorgen dat de Vlaamse Overheid, bij elke
4270 beslissing die kinderen en jongeren raakt, steeds hun rechten voor ogen houdt. Door middel van solide
4271 instrumenten binnen alle stadia van de beleidscyclus zetten we ons in om die rechten te beschermen en
4272 te bevorderen. Tegelijkertijd zetten we ons in voor een sterker en breder jeugdwerk. Dit betekent dat alle
4273 kinderen en jongeren in Vlaanderen toegang moeten hebben tot activiteiten die aansluiten bij hun
4274 interesses en behoeften. Bij het vormgeven van dit beleid zijn we alert. Het jeugdwerk moet vrij zijn om te
4275 opereren en niet enkel ingezet worden als middel om andere maatschappelijke doelen te bereiken. Het
4276 behoud van de eigenheid en zelfstandigheid van het jeugdwerk staat voorop, zelfs als we samenwerken
4277 met andere beleidsterreinen.

4278 cd&v blijft voluit kiezen voor een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. In alle beleidsdomeinen zijn
4279 bruggenbouwers en ambassadeurs nodig die beleid maken met expertise en vanuit het perspectief van
4280 kinderen en jongeren. Een coherent, onderbouwd en samenhangend Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan
4281 (JKP) met voldoende eigen budgettaire ruimte, is daarvoor een essentieel instrument. Het JKP bundelt
4282 een geheel van concrete dynamische acties dat inspeelt op actuele en toekomstige uitdagingen in de
4283 leefwereld van kinderen en jongeren. Het houdt de vinger aan de pols bij wat leeft onder kinderen en
4284 jongeren. De doelstellingen en de acties vertrekken vanuit het perspectief van kinderen, jongeren en hun
4285 rechten. De acties komen in de eerste plaats de veerkracht, de weerbaarheidsopbouw en de ontwikkeling
4286 van kinderen en jongeren ten goede. Waar nodig, worden organisaties of personen als brugfiguur van
4287 kinderen en jongeren ondersteund. Via het JKP als transversaal instrument wordt ook opvolging gegeven
4288 aan de aandachts- en verbeterpunten die Vlaanderen (België) meekrijgt van het VN-Comité voor de
4289 Rechten van het Kind in kader van de landenrapportage.

4290 We stimuleren lokale besturen om het lokaal jeugdbeleid af stemmen op de prioriteiten van het JKP.
4291 Inspraak van kinderen en jongeren in het lokale jeugdbeleid stimuleren we via de verspreiding van goede
4292 praktijkvoorbeelden. Lokale besturen zijn de belangrijkste partners om te investeren in lokaal jeugdbeleid
4293 via een structurele ondersteuning van het lokaal jeugdwerk én het opstellen van een Lokalenplan.

4294 We moeten investeren in de preventieve kracht van jeugdwerk en vrijetijdsbeleving, voor het welbevinden
4295 van kinderen en jongeren. De kracht van de jeugdwerkmethodiek zit in de kans voor ieder kind en iedere
4296 jongere om zichzelf te kunnen en mogen zijn, in het belang van kwaliteitsvolle sociale interacties en een
4297 veilige omgeving. Hierin investeren, is investeren in preventie. Het draagt bij tot veerkrachtige en weerbare
4298 kinderen en jongeren en de volwassenen. Van morgen. Laagdrempelige en goed uitgebouwde preventie
4299 is een noodzakelijke en cruciale schakel in een beleid rond geestelijke gezondheid. Samenwerking over
4300 en tussen sectoren, ieder vanuit zijn eigenheid, biedt effectieve antwoorden op de noden en behoeften
4301 van kinderen en jongeren. Het (mentaal) welbevinden van kinderen en jongeren is niet op te delen in
4302 (beleids-)structuren. We maken komaf met de hokjesmentaliteit.

4303 We ijveren voor een veilige, participatieve en kwalitatieve digitale leefwereld van en voor kinderen en
4304 jongeren, door het jeugdwerk ruimte te geven om hiermee te experimenteren. Dat kan bijvoorbeeld door

4305 een netwerk van bovenlokale plekken te voorzien, waar jongeren zelf creatief aan de slag kunnen met
4306 digitale technologische infrastructuur.

4307 **Standpunten:**

- 4308
- 4309
- 4310
- 4311
- 4312
- 4313
- 4314
- We voorzien voldoende middelen om het nieuwe jeugddecree uit te voeren zodat alle kinderen en jongeren kunnen deelnemen aan diverse vormen van kwalitatief en inclusief jeugdwerk. Speciale aandacht moet daarbij gaan naar kansengroepen zoals nieuwkomers en kinderen met een handicap. Ook jeugdwerk met een open en bovenlokaal aanbod zoals jeugdhuizen moeten de paste ondersteuning krijgen.
  - Lokaal jeugd beleid ondersteunen we door een flankerend beleid o.a. via het Label Kindvriendelijke Steden en Gemeenten.

4315 **Respect voor een evenwichtige mediasector**

4316 Het mediagebruik en mediagedrag is door de digitale technologie in sneltreinvaart gewijzigd én gegroeid.
4317 Op dit moment is de smartphone voor de meerderheid van de Vlamingen het belangrijkste mediatoestel.
4318 Het klassieke televisiescherm wordt nog amper gebruikt om tv-programma's te bekijken op het moment
4319 dat ze uitgezonden worden. Jongeren kijken nog amper naar live-tv en al helemaal niet naar
4320 nieuwsprogramma's. Ze halen hun informatie via de socialemediakanalen. Kranten en tijdschriften worden
4321 steeds minder op papier en meer online gelezen en hun websites bieden naast tekst ook audiovisuele
4322 content aan (podcasts, filmpjes...).

4323 Ook in deze veranderende context wil cd&v een pluriform en evenwichtig medialandschap in stand
4324 houden, zodat alle Vlamingen gewaarborgde en betaalbare toegang hebben tot een divers, lokaal en
4325 kwaliteitsvol aanbod. De financiering van een dergelijk aanbod staat de laatste jaren onder druk, en het
4326 moet ook te vinden zijn. Dat is niet steeds te garanderen in een wereld waar grote internationale spelers
4327 bepalen welke zenders en programma's prominent weergegeven worden. Daarnaast is het essentieel dat
4328 deze lokale content tot stand komt in een leefbare werkomgeving met respect voor elkaar. Als er geen
4329 omslag komt, kan dit het voortbestaan van deze sector onder druk zetten.

4330 Concreet stellen we daarom voor:

- 4331
- 4332
- 4333
- 4334
- 4335
- 4336
- 4337
- 4338
- 4339
- 4340
- 4341
- 4342
- 4343
- De indexering van het werkingsaandeel van de subsidies binnen het Mediabeleid (incl. de toelage aan de VRT) herstellen, na meer dan tien jaar niet-indexatie.
  - Voldoende middelen voor het Vlaams Audiovisueel Fonds voorzien, want die zijn essentieel om kwalitatieve Vlaamse audiovisuele producties te maken. De juiste implementatie (en monitoring) van de nieuwe stimuleringsregeling zijn hierbij cruciaal.
  - Een flexibel wetgevend kader creëren dat meer aansluiting vindt bij het veranderende mediagebruik en dat mediabedrijven kansen biedt om wendbaar te vernieuwen.
  - De uitbreiding van de stimuleringsregeling naar aanbieders van videoplatformdiensten op de Europese agenda te zetten.
  - Het probleem van passende aandacht voor en vindbaarheid van lokale content/spelers ten gronde aan te pakken via nieuwe, toekomstbestendige wetgevende initiatieven. Vlaamse content moet prioritair behandeld worden en dus moeten VRT MAX, VTM Go en Go Play vooraan staan op elke smart TV.

4344 In een aanhoudend veranderende samenleving blijft een essentiële rol weggelegd voor een sterke
4345 Vlaamse openbare omroep die voldoende budgettaire middelen heeft om zich soepel aan die wijzigende

4346 omstandigheden aan te passen. Alleen dan kan de focus van de VRT liggen op het vervullen van haar
4347 belangrijke publieke opdracht op een kwalitatieve manier, zonder te verglijden in een commerciële logica.
4348 De VRT moet daarbij de focus leggen op een maatschappelijke impact dankzij een breed programma-
4349 aanbod, dat mensen inspireert, verbindt en in beweging brengt (lezen, sporten, cultuurbeleving...). Ook
4350 ontspanningsprogramma's hebben daarin een plaats, op voorwaarde dat hun maatschappelijke
4351 meerwaarde gegarandeerd is. De VRT moet ernaar blijven streven om de meest betrouwbare en
4352 toegankelijke nieuwsbron in Vlaanderen te zijn, die onafhankelijke en onpartijdige informatie biedt maar
4353 ook een platform is voor debat. De strijd tegen desinformatie en nepnieuws door het bevorderen van
4354 mediawijsheid, zijn daarbij prioritair. Dit houdt onder meer in dat correct zijn, belangrijker is dan snel zijn.
4355 Als openbare omroep moet de VRT blijven inzetten op marktversterkende samenwerking met andere
4356 Europese openbare omroepen en vooral met de Vlaamse mediabedrijven, onder andere wat betreft
4357 reclamewerving, creatieve en technologische innovatie.

4358 Concreet willen we dat de VRT:

- 4359 • Met een evenwichtig, lokaal, kwalitatief en vernieuwend aanbod een impact heeft op het leven van
4360 alle Vlamingen. In het streven om relevant te blijven voor kinderen en jongeren, moet ook plaats
4361 zijn voor een uitgebreid aanbod voor ouderen, met respect voor hun diversiteit, kennis en ervaring.
4362 Levensbeschouwelijke programma's dragen bij tot dialoog, begrip en verbinding en hebben een
4363 rechtmatige plek in het aanbod.
- 4364 • Haar programma's herkenbaar en vindbaar aanbiedt via alle voor de Vlamingen relevante kanalen
4365 en platformen, in eerste instantie de eigen platformen VRT NWS en VRT MAX.
- 4366 • Een correcte en stabiele financiering krijgt, met onder meer een structurele indexering van de
4367 werkingsmiddelen. Zo kan de VRT focussen op het vervullen van haar publieke opdracht en
4368 toegevoegde maatschappelijke waarde. Om de dalende radioreclame inkomsten te compenseren,
4369 mag de VRT op een meer flexibele manier bepalen hoe ze commerciële inkomsten werft binnen
4370 haar vooraf afgesproken aandeel in de totale reclamemarkt.
- 4371 • Een wendbare mediaorganisatie wordt, die blijft werken aan de eigen transformatie door te
4372 investeren in de ontwikkeling en opleiding van haar medewerkers. De doelstellingen inzake
4373 diversiteit, zowel personeelssamenstelling als scherm aanwezigheid, moeten omhoog.
- 4374 • De samenwerking verdiept met andere organisaties, onder meer in het onderwijsveld, het
4375 middenveld, de cultuursector, de muziekwereld...

4376 Daarnaast moet ook speciale aandacht gaan naar lokale en regionale berichtgeving, dichtbij de mensen,
4377 omdat die een verbindende rol heeft en essentieel is voor de lokale democratie en samenleving. De lokale
4378 radiozenders en regionale omroepen spelen daarbij een cruciale rol. Dankzij hun regionale focus dragen
4379 ze bij aan een divers en pluralistisch medialandschap. We moeten de leefbaarheid van de lokale
4380 radiozenders, regionale televisiezenders en regionale journalistiek ondersteunen. Daarbij moeten we
4381 verder werken aan de uitvoering van de conceptnota over de toekomst van de regionale
4382 mediaorganisaties, met een focus op crossmedialiteit en schaalvergroting. Om ervoor te zorgen dat elke
4383 Vlaming altijd en overal nieuws uit zijn of haar eigen streek kan ontvangen, zetten we in op een
4384 partnerschap tussen de VRT en de regionale omroepen.

4385 De digitalisering is voor de audiovisuele sector een feit. Op de digitalisering van het radiolandschap moeten
4386 we intensief inzetten, met het oog op de afschakeling van landelijke FM-radiozenders. De voorstellen van
4387 de 'Radiostudie over de transitie van analoge radio naar digitale radio en over de toekomstige DAB+/digital
4388 only omgeving' moeten gerealiseerd worden, voor een kwalitatief en leefbaar (digitaal) radiolandschap.

4389 Naar analogie met de decretale erkenningsvoorwaarden voor FM-radio, moet er ook voor DAB+-
4390 radiozenders een erkenningsprocedure worden uitgewerkt. Ook de digitale frequenties worden schaars,
4391 de overheid moet aan kwaliteitsbewaking doen om een evenwichtig radiolandschap te garanderen. Dit
4392 betekent dat er afgestapt moet worden van het operatormodel en overgeschakeld naar het omroepmodel.
4393 Ook lokale radio's moeten een plek krijgen in het DAB+ frequentieplan.

4394 De strijd tegen fake news en desinformatie moet voortgezet worden en toegang tot kwaliteitsinformatie
4395 moet gegarandeerd zijn. Desinformatie en filterbubbels manipuleren en polariseren het maatschappelijke
4396 debat, wat het vertrouwen in media en instellingen ondermijnt. Het niet kunnen onderscheiden van waar-
4397 en onwaarheid, is een van de grootste gevaren voor onze democratie en voor de stabiliteit van onze
4398 samenleving. Dat biedt kansen voor de traditionele nieuwsmedia om juiste en betrouwbare informatie te
4399 brengen, die het vertrouwen in deze nieuwsmerken moet versterken. cd&v wil dat er oplossingen op
4400 middellange termijn ontwikkeld worden om desinformatie aan te pakken. We vragen om de internationale
4401 samenwerking in de strijd tegen desinformatie op te voeren. We willen ook dat socialemediaplatformen
4402 meer verantwoordelijkheid nemen bij het tegengaan van desinformatie en dat ze de factchecks
4403 intensiveren in samenwerking met journalistenverenigingen.

4404 In de strijd tegen desinformatie is mediawijsheid van cruciaal belang. Het Vlaamse mediawijsheidsbeleid
4405 moet onverminderd verdergezet worden, met het Kenniscentrum Mediawijs als belangrijkste partner. Alle
4406 Vlamingen, jong en minder jong, moeten beschikken over de juiste competenties om op een kritische,
4407 actieve manier te kunnen deelnemen aan een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemediatiseerde
4408 wereld. Het Kenniscentrum Mediawijs speelt daarin een belangrijke rol en moet in de toekomst zeker
4409 verder ondersteund worden door alle betrokken Vlaamse beleidsdomeinen.

4410 Daarnaast concurreren socialemediaplatformen, influencers en online content creators voor hetzelfde
4411 publiek en dezelfde reclame-inkomsten als de traditionele mediabedrijven. Daarbij zijn ze niet gebonden
4412 aan dezelfde strikte spelregels. cd&v wil daarom:

- 4413 • Dat in de Europese regelgeving een gelijk speelveld wordt gecreëerd voor traditionele en sociale
4414 mediaplatformen.
- 4415 • Met doordachte ondersteuning én regelgeving de in Vlaanderen verankerde media-initiatieven
4416 versterken en wapenen tegen de dominantie en schaalvoordelen van internationale giganten.
- 4417 • De influencerFAQ (how-to guide voor en door influencers) meer bekend maken, met aandacht
4418 voor vorming van online content creators en het uitwerken van een kwaliteitslabel dat aan online
4419 content creators die de influencerFAQ onderschrijven, wordt toegekend. Meer algemeen moeten
4420 influencers en online content creators zich aan dezelfde spelregels houden als de traditionele
4421 mediamakers, want hun impact op hun volgers is groot.

4422 De Strijd tegen het SLAPP-fenomeen ('Strategic Lawsuit Against Public Participation') en de naleving van
4423 de wet op het bronnengeheim, moeten versterkt worden zonder daarbij te raken aan het recht op verweer.
4424 De wetgeving betreffende de erkenning en de bescherming van de titel van beroepsjournalist moet
4425 geactualiseerd worden in overleg met de beroepsorganisaties van journalisten.

4426 Vlaanderen kan op het vlak van media-innovatie een gidsregio genoemd worden. We moeten de
4427 mediasector ruimte geven om daarmee te blijven experimenteren, en initiatieven of deelsectoren met
4428 groeipotentieel zo goed mogelijk begeleiden en ondersteunen. cd&v onderschrijft de ambitie om
4429 Vlaanderen uit te bouwen tot een internationaal toonaangevende 'creatieve hub' voor entertainment,
4430 vooral de ontwikkeling van videogames. We willen de Vlaamse videogame-industrie en
4431 entertainmentsector stevig onder de arm nemen. Dit betekent dat we nauw gaan samenwerken met alle

4432 betrokken partijen om onze lokale gameontwikkelaars op de kaart te zetten bij grote, internationale spelers.
4433 We gaan voor een strategie die zowel van onderuit groei stimuleert (denk aan incubatie en
4434 schaalvergroting), als top-down inzet (door het aantrekken van erkende namen in de industrie), om zo
4435 Vlaanderen te ontwikkelen tot een topregio in deze bloeiende sector. Geïnspireerd door het Deense model,
4436 benoemen we een tech-ambassadeur. Deze ambassadeur zal namens de overheid en de sectoren het
4437 gesprek aangaan met grote buitenlandse media- en technologiebedrijven. De ambassadeur bouwt relaties
4438 en partnerschappen op, voorziet beleidsmakers van advies, houdt vinger aan de pols bij de laatste trends
4439 en ontwikkelingen in de markt, en brengt deze inzichten over naar het politieke vlak.

4440 **Standpunten:**

- 4441 • We leren alle Vlamingen op een mediawijze manier omgaan met internet en sociale media en
4442 maken hen bewust van de gevaren van desinformatie en informatiebubbels.
- 4443 • We blijven investeren in een sterke openbare omroep die alle Vlamingen bereikt met kwalitatieve
4444 programma's en betrouwbaar nieuws.
- 4445 • Regionale en lokale mediabedrijven stellen we in staat om hun verbindende rol te blijven spelen.

4446

Kernpunten

- 4447 • Vrijwillig maatschappelijk engagement en artistieke vrijheid respecteren en ondersteunen we met een
4448 ambitieus ondersteunings- en innovatiebeleid voor een kwaliteitsvol, duurzaam en divers
4449 vrijetijdsaanbod dat ontmoetingen tussen mensen van alle generaties en culturen mogelijk maakt.
4450 Respect voor verenigingen tonen we door een adequate financiële ondersteuning o.a. een indexering
4451 van de werkingssubsidies, minder planlast en regelrust.
- 4452 • De overheid moet niet in de plaats treden van wat mensen zelf organiseren en moet het bestaande
4453 aanbod faciliteren en lacunes aanvullen. De overheid mag aan die ondersteuning voorwaarden
4454 koppelen maar een vereniging dient niet om de doelstellingen van een overheid uit te voeren. We
4455 verzetten ons daarom tegen de tendens om enkel subsidies toe te kennen aan organisaties die zich
4456 inschrijven in de realisatie van het overheidsbeleid. Verenigingen moeten met hun kernactiviteit bezig
4457 kunnen zijn - het organiseren van vrijetijdsactiviteiten, het verenigen van mensen om samen vorm te
4458 geven aan de samenleving. Daarom verwerpt cd&v de instrumentalisering van het verenigingsleven
4459 en verdedigt de fundamentele vrijheid van elke vereniging.
- 4460 • Gedeeld en multi-functioneel gebruik van alle publieke gebouwen of gebouwen die meegefinancierd
4461 werden door een overheid (scholen, speelplaatsen, gemeenschapslokalen, overheidsgebouwen, ...) is
4462 nodig om alle vrijetijdsactiviteiten voldoende kwalitatieve en duurzame ruimte te geven. Alle
4463 overheden moeten daarom een coherent en structureel infrastructuurbeleid voeren met nadruk op
4464 duurzaamheid, toegankelijkheid en veiligheid.
- 4465 • We maken werk van één Vlaams Digitaal Loket waar alle verenigingen met infrastructuurplannen en
4466 subsidievragen terecht kunnen. De overheid voorziet modelovereenkomsten om co-gebruik ook
4467 juridisch correct te regelen én subsidieert aanpassings- en onderhoudswerken voor profit en non-
4468 profit organisaties die gedeeld gebruik van hun infrastructuur willen mogelijk maken. Voor
4469 jeugdinfrastructuur maken we een decretale minimumnorm waar die moet aan voldoen inzake
4470 veiligheid en duurzaamheid.
- 4471 • Iedereen heeft levenslang recht op kwaliteitsvolle vrijetijdsactiviteiten. Daarom moet de UiTPAS
4472 worden geëvalueerd, bijgestuurd en uitgerold over heel Vlaanderen zodat alle Vlamingen gebruik
4473 kunnen maken van dit geautomatiseerde en niet stigmatiserende kortingsstelsel. Maar we moeten
4474 ook extra inspanningen leveren om een kwalitatief en divers aanbod op maat voor iedereen te
4475 realiseren, ook voor moeilijker bereikbare doelgroepen zoals nieuwkomers, senioren, mensen met
4476 een beperking, sociaal kwetsbaren, jongeren, enz. Cultuureducatie en sportpromotie spelen daarbij
4477 een cruciale rol.
- 4478 • We leren alle Vlamingen op een mediawijze manier omgaan met internet en sociale media en maken
4479 hen bewust van de gevaren van desinformatie en informatiebubbels. We blijven investeren in een
4480 sterke openbare omroep die alle Vlamingen bereikt met kwalitatieve programma's en betrouwbaar
4481 nieuws. Regionale en lokale mediabedrijven stellen we in staat om hun verbindende rol te blijven
4482 spelen.

4483

Onderwijs

4484 **Onze koers**

4485 **Kwaliteitsvol onderwijs is van fundamenteel belang in de vorming van sterke, weerbare en**
4486 **veerkrachtige personen. Onderwijs vormt je als mens. Je leert hoe de maatschappij in elkaar zit en**
4487 **je verwerft de nodige kennis en vaardigheden om je plaats daarin te vinden en die maatschappij**
4488 **op jouw beurt mee vorm te geven. Goed onderwijs zorgt daardoor niet alleen voor sociale**
4489 **mobiliteit, welvaartscreatie en innovatie, maar ook meer algemeen voor de attitudes en knowhow**
4490 **om zelf de controle te krijgen over het leven. Onderwijs zal voor cd&v altijd breed vormend zijn en**
4491 **nooit uitsluitend een middel om ‘arbeidskrachten’ af te leveren.**

4492 **Dat doel om jongeren te vormen zodat ze greep krijgen op het leven, staat in schril contrast met**
4493 **het gevoel van leraren dat ze zélf minder vrijheid hebben om jongeren te vormen volgens hun eigen**
4494 **inzichten en competenties. Bureaucratisering en verantwoordingszucht zijn maatschappelijke**
4495 **tendensen die niet enkel het onderwijs treffen, maar ondermijnen al lang de status van de leraar**
4496 **als expert in zijn vak en fruisen de zin voor initiatief die ze net moeten kunnen aanwakkeren bij**
4497 **hun leerlingen. Het herstel van die status is daarom een van de meest fundamentele oplossingen**
4498 **voor tal van de problemen waarmee ons onderwijs vandaag geconfronteerd wordt. Daarom**
4499 **formuleren we in ons programma voorstellen die de leraar herwaarderen in zijn/haar rol, zowel op**
4500 **vlak van de materies die hij/zij doceert, als op vlak van de methodiek die hij hanteert om die kennis**
4501 **over te dragen. Uiteraard draagt dergelijke herwaardering ook bij tot het oplossen van het**
4502 **lerarentekort, waarvoor we ook oplossingen aandragen.**

4503 **Een leraar, als lid van het lerarenteam, moet die rol kunnen opnemen binnen het eigen pedagogisch**
4504 **project van een school. Ook die vrijheid is voor cd&v van fundamenteel belang. Scholen zijn zeer**
4505 **sterk ingebed in de bredere maatschappij, en zijn dus ook zeer snel betrokken partij bij allerlei**
4506 **maatschappelijke fenomenen. Het regent suggesties voor nieuwe vakken en van scholen verwacht**
4507 **men vaak dat ze elke tekortkoming in de maatschappelijke en ouderlijke verantwoordelijkheid**
4508 **compenseren. Daarnaast wordt vanuit activistische hoeken telkens opnieuw geprobeerd om de**
4509 **laatste progressieve hype waar ‘meer aandacht voor moet zijn’ af te dwingen onder het mom van**
4510 **noodzakelijke vernieuwing, in plaats van kinderen de nodige bagage mee te geven om zelf hun**
4511 **oordeel te vormen. En met elvendertig gekleurde financieringsstromen lijkt het leiden van een**
4512 **school voor directies te vaak op puzzelen voor volwassenen. Gedaan ermee.**

4513 **Voor cd&v zijn het de scholen zelf die het best geplaatst zijn om hun project vorm te geven. De**
4514 **vrijheid van onderwijs – die door sommige partijen als een vervelende hindernis wordt beschouwd**
4515 **– is voor cd&v net een van de beste garanties voor kwaliteitsvol onderwijs. De overheid mag die**
4516 **rol niet op zich nemen door een staatspedagogie af te kondigen of te denken dat zij beter in staat**
4517 **is om op de eurocent te bepalen waar scholen hun geld aan moeten uitgeven. Ze moet net**
4518 **faciliteren en zorgen dat scholen op een ernstige manier hun werk kunnen doen. Ons onderwijs**
4519 **van de toekomst moet kunnen rekenen op een groot maatschappelijk respect voor het métier, de**
4520 **ondernemingszin en de creativiteit van onze leraren, directies, schoolteams en schoolbesturen.**
4521 **Met vrijheid komt uiteraard ook verantwoordelijkheid. Naast het bijdragen aan duidelijke gedragen**
4522 **kwaliteitsnormen, moet een onafhankelijke onderwijsinspectie heldere inspannings- én**
4523 **resultaatsverbintenissen controleren. Een goed evenwicht tussen sturing en autonomie blijft**
4524 **nodig.**

4525 Hoe zit het dan met de bredere maatschappelijke opdracht van onze scholen en leraren? De focus
4526 op het overbrengen van kennis en het pedagogische project van de scholen staat voor cd&v niet
4527 in contrast met een sociaal-maatschappelijke rol, maar is er net het logische gevolg van. Het is
4528 evident dat leraren niet blind mogen zijn voor de sociale problemen die in hun klassen leven, maar
4529 hun rol is niet om zelf maatschappelijk assistent te zijn of ze allemaal op te lossen. Door scholen
4530 en leraren mee verantwoordelijk te maken om alle mogelijke uitdagingen waarmee onze
4531 samenleving kampt op te lossen, verhinderen we hen om de uitdaging het hoofd te bieden waar zij
4532 exclusief de competentie toe hebben. Dat is geen defensieve strategie, maar net een pleidooi voor
4533 meer ambitie: we pakken sociale problematieken aan vanuit die instanties die effectief de capaciteit
4534 en knowhow hebben om daarmee om te gaan en ontzorgen op die manier schoolteams. Ouders
4535 hebben vanzelfsprekend ook een (gedeelde) verantwoordelijkheid voor het onderwijstraject van
4536 hun kinderen.

4537 Wat evident wel tot de sociale opdracht van onze scholen behoort, is het garanderen van gelijke
4538 kansen op kwalitatief onderwijs. Het kan niet zijn dat je omwille van handicap, afkomst, financiële
4539 mogelijkheden of zelfs woonplaats niet de kans krijgt om in Vlaanderen (en Brussel) het onderwijs
4540 te krijgen dat je vooruit zal brengen in het leven. De vrije keuze van ouders om hun kind het
4541 onderwijs te laten volgen dat het beste aansluit bij hun eigen visie op leven en leren, mag dus
4542 absoluut niet gehinderd worden door een van deze elementen. We verzetten ons tegen een
4543 toename van commerciële belangen in ons brede onderwijsveld waarmee facturen verder oplopen
4544 maar de kwaliteit niet stijgt. We garanderen dat scholen toegankelijk, duurzaam en nabij zijn en we
4545 tolereren geen discriminatie. Onder het mom van gelijke kansen wordt echter soms beleid gevoerd
4546 dat net het tegenovergestelde bereikt. Des te belangrijker is het om een gelijkkansenbeleid te
4547 voeren dat wél werkt en iedereen naar boven trekt, zodat ons onderwijssysteem er terug in slaagt
4548 om ongelijkheid om te zetten in sociale mobiliteit. Voor cd&v is het hierbij duidelijk dat élk talent
4549 telt.

4550 Die garantie op gelijke kansen is niet enkel relevant voor onze kleuter-, lagere en secundaire
4551 scholen, maar ook voor onze hogescholen en universiteiten. De democratisering van ons hoger
4552 onderwijs is een verwezenlijking waar we als Vlaanderen trots op moeten zijn. We gaan dus niet
4553 mee in het discours dat er vandaag te veel jongeren zouden kiezen voor hoger onderwijs. Wél
4554 mogen we niet aanvaarden dat de democratisering van het onderwijs leidt tot een inflatie aan
4555 diplomavereisten bij werkgevers, waardoor de sociale mobiliteit van mensen die geen hoger
4556 onderwijs volgen, gefnuikt wordt.

4557 In Vlaanderen slagen we erin kwalitatief hoogstaand hoger onderwijs te bieden, met universiteiten
4558 die tot de top 100 van de wereld behoren, zonder dat er een overdreven selectie aan de poort
4559 gebeurt. Het feit dat meer jongeren en met meer diverse profielen instromen in ons hoger
4560 onderwijs, is een sterkte maar moet ook ondersteund worden door een robuuste financiering.
4561 Willen we bovendien wereldtop blijven, moeten we ook open het debat durven voeren over het
4562 versterken van de internationale focus van ons hoger onderwijs. Ook het levenslang en
4563 levensbreed leren moet hoog op de agenda blijven.

4564 Respect voor het vakmanschap van onze leraren, de vrijheid van onze scholen en de gelijke kansen
4565 voor onze leerlingen zijn voor cd&v het vertrekpunt voor een kwaliteitsvol onderwijsbeleid.

4566 **Het begint bij de leraar**

4567 Het is voor cd&v de logica zelf: sterk onderwijs is gebouwd op sterke leraren in sterke schoolteams. Het
4568 zijn de leraren in de klas die met en voor hun leerlingen het verschil maken. Ons onderwijs heeft nood aan
4569 en draait op sterke professionals. En net zoals de overheid aan een advocaat niet moet voorschrijven hoe
4570 hij een pleidooi moet voeren of een arts welke behandeling hij moet opstarten, zo moet de overheid aan
4571 leraren niet voorschrijven hoe ze les moeten geven. Net als advocaten en artsen zijn leraren voor cd&v
4572 professionals die – steunend op een stevige vorming – afhankelijk van de situatie zélf kiezen wat de beste
4573 aanpak is om de leerstof over te brengen. Leraren zijn creatieve krachten die niet afgestompt mogen
4574 worden door verstikkende afvinklijstjes. Sterke leraren volgen niet slaafs allerhande invulboeken, maar
4575 stellen zelf hun les goed en logisch opgebouwd samen.

4576 Gedreven en geëngageerde leraren komen vooral tot hun recht wanneer ze genoeg tijd, vrijheid en
4577 vertrouwen krijgen om de leerlingen met wie ze werken, geduldig mee te nemen en onder te dompelen in
4578 hun schoolvak. We moeten vermijden dat ze de passie waarmee ze aan de slag gaan, verliezen door hen
4579 als uitvoerders van strategisch beleid te zien. Lesgeven doe je altijd met je eigen referentiekader in het
4580 achterhoofd en dat met een bewuste keuze voor een leef- en leergemeenschap die een school uitdraagt.

4581 Leraren die elke dag het beste van zichzelf geven om leerlingen te vormen en te enthousiasmeren,
4582 verdienen ons grootste respect. Dat doen we niet door van leraren te verwachten dat ze elke stap die ze
4583 zetten, elke opmerking die ze maken, te laten registreren in allerhande leerlingvolgsystemen maar wél door
4584 voluit vertrouwen te tonen in hun professionaliteit. Wanneer de Commissie van Wijzen recent nog aangaf
4585 dat een van de grootste bronnen van stress en onbehagen bij leraren te vinden is in het gevoel allerlei
4586 administratieve verplichtingen te moeten vervullen die niet aantoonbaar bijdragen tot goed onderwijs en
4587 waarvan ze het nut niet inzien, dan weten we waarop in te zetten. Met het opzetten van een planlast-radar
4588 door de onderwijsinspectie, werd al een stap gezet. Het schrappen van een aantal onnodige verplichtingen
4589 is een volgende. Maar voor cd&v moet de rode draad in het onderwijsbeleid vertrouwen zijn, in woorden
4590 én daden.

4591 Wegwerken lerarentekort

4592 Kwalitatief onderwijs begint bij het werven van sterke leraren. Dat de onderwijskwaliteit daalt wanneer
4593 lessen geschrapt worden en leerlingen uren in de studie zitten door het gebrek aan leraren, behoeft geen
4594 betoog. Voor cd&v is het al lang duidelijk dat de zorg voor voldoende, sterk opgeleide, ervaren leraren de
4595 meest cruciale zorg is voor ons onderwijs en onderwijsbeleid. Professionals aantrekken voor ons onderwijs,
4596 ze tot volle ontplooiing laten komen in onze scholen en ze voldoende perspectief bieden om er een lange,
4597 uitdagende loopbaan te ontwikkelen, dat is en blijft de focus.

4598 We kiezen voor een duurzaam project dat vanuit een gedragen visie de lange termijn voor ogen heeft en
4599 willen vermijden dat kortetermijneffecten van maatregelen ongewenste langetermijneffecten voor het
4600 leraarschap hebben. Tegelijk laat een duurzaam project ook toe om eerdere genomen initiatieven, ook die
4601 van recente aard, mee verder vorm te geven. Een duurzaam project houdt stand, zowel in tijden van krapte
4602 als van overschot op de arbeidsmarkt.

4603 Essentieel is dat scholen een HR-beleid kunnen en mogen voeren: met vrijheid bij de aanwerving, een
4604 sterk onthaal en een goede aanvangsbegeleiding, een robuust nascholingsbeleid zodat leraren hun
4605 professionaliteit permanent kunnen versterken, het nemen van maatregelen, mogelijkheden tot het voeren
4606 van een retentiebeleid... Het zwaartepunt van het HR-beleid moet niet in Brussel liggen, maar in de school.

4607 cd&v is ervan overtuigd dat we geen tijd te verliezen hebben. De gesprekken over een 'new deal' voor ons
4608 onderwijs, moeten bij het begin van de volgende bestuursperiode starten. We doen hierbij ook appel aan
4609 de partners die uiteindelijk met de resultaten aan de slag moeten gaan (de vertegenwoordigers van
4610 personeel, schoolbesturen en de overheid) om met voldoende durf en creativiteit tot een duurzaam nieuw
4611 evenwicht te komen. De voorstellen van de Commissie van Wijzen kunnen hierbij inspiratie bieden, maar
4612 moeten aangevuld worden met voldoende garanties voor goed sociaal overleg. School maak je samen.

4613 Met de herwaardering van de leraar maken we het onderwijslandschap sterker en zorgen we ervoor dat
4614 leerlingen en ouders in onze erkende scholen meer dan ooit kunnen rekenen op kwaliteitsvol onderwijs.

4615 Leraren kunnen ingebed in een hecht en sterk schoolteam iedere dag opnieuw het verschil blijven maken,
4616 met kennis, passie en toewijding voor de klas staan en van onschatbare waarde zijn en blijven voor de
4617 opvoeding en ontwikkeling van kinderen en jongeren en voor de vorming van onze gemeenschap. Leraren
4618 zijn dan ook geen pionnen die je vlotjes van de ene werkomgeving naar de andere verplaatst. Ze spelen
4619 een cruciale en beslissende rol in de vorming van de leer- en leefomgeving die een school is.

4620 De opdracht van een school focust op het aanleren van basisvaardigheden. Maar om te voldoen aan de
4621 vele (en andere) verwachtingen inzake onderwijs en opvoeding, is ook een breder team nodig. Een team
4622 dat aandacht kan schenken aan individuele ondersteuning en begeleiding van leerlingen, administratieve
4623 en verzorgende taken, begeleiding van buitenschoolse activiteiten, kwaliteitszorg en schoolinterne
4624 ontwikkeling van teamleden.

4625 Voor cd&v moeten schoolbesturen bij de uitbouw van zo'n team zich maar door één element laten leiden:
4626 de meest geschikte mensen vinden. Hierbij mogen er geen taboes zijn: in de 'war for talent' mogen we
4627 geen potentieel onbenut laten of de toegang tot het beroep – los van de vereiste competenties – onnodig
4628 beperken. Zo gaan we na hoe we (kandidaat-) leraren met een handicap beter kunnen ondersteunen om
4629 voor de klas te staan of hoe we leerlingen met een migratieachtergrond ervan kunnen overtuigen dat ook
4630 voor hen een lerarenopleiding een topkeuze is. Voor cd&v is het in dit kader ook evident dat elk
4631 schoolbestuur voor elk van haar scholen kan beslissen over het aanwerven van leraren die openlijk
4632 levensbeschouwelijke kentekens dragen.

4633 Ook de zij-instromers verdienen onze bijzondere aandacht. Zij-instromers kunnen waardevolle ervaring
4634 binnenbrengen in de werking van scholen. Toch is de overstap niet steeds even evident: de scholen
4635 vandaag zijn anders dan de scholen toen de zij-instromers zelf nog op de schoolbanken zaten. Het beeld
4636 dat ze hebben, is niet altijd accuraat. Bovendien ligt de druk op zij-instromers vaak hoog: ze hebben hun
4637 vorige job opgezegd voor een onzeker avontuur en als de overstap dan niet loopt zoals verwacht, bestaat
4638 het risico dat we deze mensen snel weer verliezen. Een eerste knelpunt – het meenemen van de
4639 anciënniteit voor het berekenen van de verloning – werd in de voorbije legislatuur al stapsgewijs aangepakt.
4640 Maar ook de introductie op school verdient onze extra aandacht. Vanuit cd&v willen we met de
4641 lerarenopleidingen, de begeleidingsdiensten en de mentoren in de school de aanvangsbegeleiding voor
4642 zij-instromers op maat aanpassen, zodat meer nog dan vandaag de overstap een succes wordt.

4643 **Standpunten:**

- 4644 ● We trekken topprofielen aan in het onderwijs en behouden ze ook:
- 4645 ● We creëren ingroeibanen voor starters, met de garantie van een jaar voltijdse werkzekerheid en
- 4646 van aanvangsbegeleiding.
- 4647 ● We creëren het mandaat van mentor als stevige link tussen de lerarenopleidingen en het
- 4648 onderwijswerkveld.

- 4649 ● We heroriënteren de budgetten voor de leraar-specialist naar een organiek systeem van mentoren
- 4650 in het kader van de lerarenopleiding.
- 4651 ● We streven naar intensieve samenwerkingen tussen lerarenopleidingen en oefenscholen waarbij
- 4652 er ook oog is voor het op peil houden van de praktijkervaring van de lerarenopleiders zelf.
- 4653 ● We werken een menu uit van extralegale voordelen.
- 4654 ● We werken een blijf-bonus uit, via een leerkrediet 'professionalisering'.
- 4655 ● We zorgen ervoor dat school maken meer dan ooit een ploegsport is:
- 4656 ● We geven scholen meer autonomie om te bepalen wie een bepaald vak kan geven of in een
- 4657 bepaald ambt kan worden aangesteld.
- 4658 ● Met de introductie van onderwijsassistenten en masters basisonderwijs versterken we de
- 4659 draagkracht van het schoolteam, zorgen we voor de uitbouw van een professionele
- 4660 leergemeenschap en bieden we een leerladder voor mensen die zich in onderwijs willen
- 4661 engageren.
- 4662 ● We treffen een regeling voor het aanstellen van preventie-adviseurs in onderwijs, binnen de
- 4663 contouren van de Welzijnswet.
- 4664 ● We ontzorgen scholen.
- 4665 ● We faciliteren een sterker schoolleiderschap:
- 4666 ● We versterken de focus op het werven, opleiden en motiveren van directeurs.
- 4667 ● We creëren de mogelijkheid om een sterk directieteam samen te stellen, zodat kennis en ervaring
- 4668 van verschillende domeinen (pedagogisch, financieel, juridisch...) kunnen samengebracht
- 4669 worden.
- 4670 ● We belonen geëngageerde burgers die bijdragen aan de werking van de school.
- 4671 ● School maken gebeurt samen. Tegenover een toegenomen autonomie en vrijheid voor
- 4672 schoolleiders, staat evident ook een versterkte vakbondswerking op de diverse niveaus waar
- 4673 beslissingen over personeel genomen worden.
- 4674 ● We gaan na hoe we de drempels voor kandidaat-leraren uit ondervertegenwoordigde groepen om
- 4675 voor de klas te (blijven) staan, kunnen wegwerken. Daarbij blijven de noodzakelijke competenties
- 4676 om leraar te zijn natuurlijk een conditio sine qua non.
- 4677 ● Samen met de lerarenopleidingen, de begeleidingsdiensten en de mentoren in de school,
- 4678 versterken we de aanvangsbegeleiding voor zij-instromers; zodat meer maatwerk voor deze
- 4679 doelgroep kan geleverd worden.
- 4680 ● We benutten de kracht van digitalisering en artificiële intelligentie, zonder in de val te trappen van
- 4681 het geloof dat IT voor alles de oplossing is. Vanuit haar faciliterende rol, ondersteunt de overheid
- 4682 scholen en schoolteams bij de inbedding van technologische educatieve tools in de loopbaan van
- 4683 de leraar.

4684 Juridisering

4685 In een steeds complexere maatschappij bestaat al gauw de drang om zoveel mogelijk problemen met
 4686 wetten of reglementering op te lossen. Ook scholen ontsnappen niet aan deze tendens.
 4687 Schoolreglementen verworden zo van een overzicht van leefregels en een manier om het wederzijds
 4688 engagement tussen school en ouders tot uitdrukking te brengen, tot een dwingend contract waarbij elke
 4689 lijn het risico lijkt te lopen afgedwongen te worden voor beroepscommissies of rechtbanken. Dialoog over
 4690 de leerling lijkt plaats te maken voor aangetekende brieven en aanmaningen, al dan niet via een advocaat.

4691 Voor cd&v zijn scholen geen kennisfabriek waar leerlingen en ouders klanten zijn. Scholen zijn een leef-
 4692 en leergemeenschap, een plek van kansen met rechten én plichten. Scholen kunnen maar zo'n plek zijn
 4693 als schoolteams en ouders vertrekken vanuit eenzelfde belang: dat van de leerling. Wanneer een leerling

4694 de regels overtreedt en een sanctie krijgt, is hij wellicht niet best gediend wanneer ouders vinden dat de
4695 straf niet moet uitgevoerd worden en er de directie over aanspreken. En een leerling heeft nog nooit de
4696 leerstof beter begrepen omdat een beroepsprocedure ingespannen werd tegen een evaluatie. Scholen
4697 kunnen maar een leer- en leefgemeenschap zijn vanuit het besef dat ook de schoolse vorming een
4698 gedeelde verantwoordelijkheid is van schoolteams en ouders.

4699 Dat betekent niet dat scholen 'almachtig' moeten zijn of dat sancties en evaluaties niet betwist mogen
4700 worden. Er kunnen uiteraard dingen fout lopen en zoals bij elke professionele organisatie is het maar
4701 logisch dat er ook bij scholen beroepsprocedures bestaan. Maar het bestaan van dergelijke procedures
4702 mag niet leiden tot een doorgeslagen verantwoordingsdruk, waarbij leraren uren kostbare tijd spenderen
4703 aan het meticulous registreren van het minste incident met elke leerling.

4704 Enige nuancering is hier trouwens op haar plaats. Met 1,2 miljoen leerlingen in ons basis- en secundair
4705 onderwijs, worden er jaarlijks bijzonder veel beslissingen genomen waarvan gelukkig maar een zeer
4706 beperkt deel aanleiding geeft tot juridische procedures. Scholen die geconfronteerd worden met
4707 gerechtelijke procedures, kunnen bovendien vandaag al beroep doen op een juridisch fonds dat helpt de
4708 kosten te dekken. Veel scholen hebben bovendien een goede traditie om met ouders in gesprek te gaan.
4709 Niet omdat het een verplichte procedurele stap is, wel omdat een dialoog waarin zaken geduid kunnen
4710 worden en naar het verhaal van beide kanten geluisterd wordt, leidt tot begrip en aanvaarding.

4711 **Standpunten:**

- 4712 • We vragen scholen om kritisch te zijn over welke gegevens van leerlingen ze registreren en welke
4713 niet.
- 4714 • We verwachten van ouders dat ze bereikbaar zijn voor de school. Ouders die nooit aanwezig zijn
4715 op een oudercontact en elke dialoog met de school afwijzen, verliezen het recht om tijdens de
4716 interne beroepsprocedure door de beroepscommissie gehoord te worden.

4717 Involboeken

4718 cd&v is net als de commissie Beter onderwijs bezorgd over de groeiende plaats die involboeken innemen
4719 in ons onderwijs. Ons aanvoelen is dat dit meer een uiting is van een markt- en winstprincipe dan van een
4720 vraag vanuit de onderwijswereld zelf. Bovendien dreigen involboeken leraren in een vast carcan te
4721 dwingen, met als gevolg dat leerlingen onvoldoende zelf leren noteren en structureren.
4722

4723 Het is niet aan een politieke partij, laat staan de overheid, om te bepalen waar en wanneer involboeken
4724 kunnen gebruikt worden. Leraren en schoolteams zijn professionals en zelf het best geplaatst en bevoegd
4725 om afwegingen rond didactische methodes te maken. Als we ons zorgen maken omtrent die evolutie, gaat
4726 het dus niet over de bewuste keuze om wel of niet involboeken te gebruiken, maar wel over schoolteams
4727 bij wie de keuze wordt gemaakt uit noodzaak. Bovendien kunnen we niet blind zijn voor de kostprijs die
4728 aan involboeken vasthangt en die voor sommige ouders moeilijk te dragen is.

4729 In het kader van de Kwaliteitsalliantie engageerden professionele ontwikkelaars er zich dan ook toe om
4730 daar waar in de leermiddelen geschreven wordt, ruimte te bieden voor de verantwoordelijkheid en
4731 creativiteit van leraar en leerling.

4732 cd&v wil leraren dus helemaal niet voorschrijven waarmee ze wel of niet moeten werken. Involboeken
4733 kunnen een plaats hebben, als ze een duidelijke pedagogische meerwaarde bieden. Maar gezien
4734 involboeken duur zijn en per definitie maar eenmalig gebruikt worden, verwachten we van schoolteams dat

4735 ze de keuze voor een invulboek ten aanzien van de schoolraad – waar vertegenwoordigers van ouders,
4736 leraren, leerlingen en lokale gemeenschap aanwezig zijn – grondig motiveren.

4737 **Standpunten**

4738 • We waken erover dat leermiddelen, en ‘invulboeken’ in het bijzonder, meer ruimte bieden voor de
4739 verantwoordelijkheid en creativiteit van leraar en leerling, waardoor de (commerciële) druk op
4740 leraren afneemt en de dreiging verdwijnt dat ze bij het sturen van het leerproces overruled worden
4741 door hand- en invulboeken.

4742 • We vragen van scholen dat ze bij de keuze van leermiddelen bewust nagaan of invulboeken een
4743 pedagogische meerwaarde bieden en dat ze deze keuze t.a.v. de schoolraad motiveren.

4744 Kwaliteit verdraagt geen eenheidsworst

4745 De vrijheid van onderwijs is op unieke wijze verankerd in de Belgische Grondwet. Die vrijheid van
4746 ‘oprichting, richting en inrichting’ maakt het mogelijk dat nieuwe onderwijsprojecten vorm krijgen, dat
4747 scholen een eigen pedagogisch project kunnen uittekenen en dat schoolteams vanuit een eigen kijk op
4748 mens en samenleving kleur mogen geven aan hun onderwijsproject. Vrijheid van onderwijs betekent ook
4749 dat ouders vrij kunnen kiezen voor een school, zodat ze hun kinderen onderwijs kunnen laten volgen dat
4750 het best aansluit bij hoe zij over leren en leven denken. Onderwijssystemen waar de overheid bepaalt in
4751 welke school je kind school mag lopen, zijn aan cd&v niet besteed. We zullen dan ook steeds pleiten voor
4752 voldoende verschillende onderwijsprojecten en voldoende plaatsen in onze scholen zodat ouders steeds
4753 een échte keuze hebben en zich niet tevreden moeten stellen met de ene vrije stoel.

4754 Voor christendemocraten is en blijft die vrijheid dus het alfa en omega van goed, kwaliteitsvol en
4755 gemeenschapsvormend onderwijs. De vrijheid van onderwijs is geen hinderpaal die het best zo snel
4756 mogelijk op de schop gaat, maar net de hoeksteen van een onderwijs dat er zich op richt om de best
4757 mogelijke kwaliteit te bieden, met projecten die aansluiten op het opvoedingsmilieu thuis.

4758 De overheid moet scholen de ruimte bieden om hun eigen lokale dynamiek te ontwikkelen en het eigen
4759 project vorm te geven. Dat staat haaks op het meesurfen op allerlei zeer tijdelijke tendensen en hypes
4760 maar het gestaag werken aan de vorming van jonge mensen op basis van een gedegen en gedragen eigen
4761 project.

4762 Die verregaande vrijheid betekent niet dat de maatschappij niet mag verwachten dat elke school de
4763 minimumdoelen waarover een maatschappelijke consensus bestaat, realiseert. We mogen zelfs
4764 verwachten dat een school meer doet dan dat. Het betekent ook niet dat we van scholen niet moeten
4765 verwachten dat ze verantwoording afleggen over de middelen die ze krijgen. Met vrijheid komt ook
4766 verantwoordelijkheid. Maar de vertrekbasis voor cd&v is altijd vertrouwen. Vertrouwen in de
4767 professionaliteit van schoolteams, vertrouwen in de sterkte van scholen om via hun pedagogisch project
4768 het best mogelijke onderwijs vorm te geven. Geen ‘one size fits all’, maar een rijke verscheidenheid.

4769 Sterke scholen vragen ook om krachtige schoolbesturen. We streven naar een grotere samenwerking en
4770 optimalisering van besturen. Een bestuur dat meerdere scholen aanstuurt, kan een aantal ondersteunende
4771 opdrachten makkelijker opnemen. Het zorgt voor een betere samenwerking tussen scholen. Het maakt
4772 een meer coherent personeelsbeleid mogelijk, met waarborgen voor het personeel (zoals
4773 aanvangsbegeleiding, professionele ontwikkeling, werkzekerheid beginnende leraren, jobdifferentiatie en
4774 -rotatie). Het laat toe om ondersteuning (zorg, leersteun, pedagogische begeleiding) dichter bij de leraar te
4775 brengen. Krachtige schoolbesturen met verschillende scholen onder hun hoede, zijn bovendien de beste

4776 garantie om de leefbaarheid en het voortbestaan te verzekeren van nabije scholen, ook in dunbevolkte
4777 gebieden.

4778 Meer vrijheid, meer verantwoordelijkheid

4779 Onze scholen moeten de vrijheid en het vertrouwen hebben om hun unieke onderwijsvisie te
4780 verwezenlijken. In een wereld waarin de media dagelijks vol staan van negatieve berichten over onderwijs,
4781 is dat allesbehalve een evidentie. Ballonnetjes over deze of gene richting die zou achterhaald zijn,
4782 ongefundeerde meningen van zelfbenoemde experts die zeggen hoe scholen moeten werken of welke
4783 pedagogische methodes werken en welke niet... voor cd&v kunnen we ze missen als kiespijn.

4784 cd&v erkent scholen als professionele organisaties. En net zoals je een bedrijf niet moet voorschrijven hoe
4785 ze elke eurocent moet investeren, moet de overheid niet aan scholen tot in detail voorschrijven hoe om te
4786 gaan met hun middelen. Directeuren moeten schoolleiders zijn en geen boekhouders. Gedaan dus met
4787 micromanagement en detailcontrole vanuit de overheid, geen keizer-kostermentaliteit maar meer
4788 autonomie bij scholen, gekoppeld aan een redelijke verantwoordingsplicht met oog voor de bereikte
4789 resultaten.

4790 Het regelgevende kader waarbinnen onderwijsverstrekkers werken, is de afgelopen decennia onder druk
4791 van allerlei ontwikkelingen complexer en rigider geworden. Er kwamen meer regels in plaats van minder.
4792 Regelgeving is ook vaak onvoldoende duurzaam en wordt laattijdig, te kort voor de start van een nieuw
4793 schooljaar, gefinaliseerd. Dat hindert het vrije initiatief en de innovatie, die nodig zijn voor een betere
4794 onderwijskwaliteit.

4795 Om de innovatieve kracht van onderwijsverstrekkers zoveel mogelijk in te zetten, willen we dat ze voluit
4796 gebruik maken van de vrijheid die ze hebben en dat zij (tijdelijk) kunnen afwijken van bestaande
4797 regelgeving die innovatie ontmoedigt.

4798 Voor ons is de autonomie van scholen bij het nastreven van onderwijsdoelen cruciaal. Het is belangrijk dat
4799 eindtermen in het basisonderwijs haalbaar zijn binnen de tijdspanne van het basisonderwijs, zodat scholen
4800 flexibel kunnen inspelen op de behoeften en het tempo van hun leerlingen. Mochten scholen, zoals de
4801 Steinerscholen, vinden dat de vastgelegde eindtermen niet stroken met hun onderwijsfilosofie, dan is het
4802 voor ons vanzelfsprekend dat deze scholen de ruimte krijgen om gelijkwaardige doelen voor te stellen die
4803 beter bij hun onderwijsvisie passen.

4804 **Standpunten:**

- 4805 • We garanderen dat een faciliterende en ondersteunende overheid blijft uitgaan van het vertrouwen
4806 in de kracht van de vrijheid en autonomie van scholen en centra (besturen, teams, ouders en
4807 leerlingen, betrokken actoren...).
- 4808 • Voor cd&v blijft artikel 24 van onze Grondwet fundament en sluitstuk: onverminderd en
4809 onveranderd.
- 4810 • Voor nieuwe regelgeving leggen we de lat hoog: ze moet transparant en duurzaam zijn. Ze moet
4811 ook tijdig – uiterlijk vlak na de paasvakantie – aan scholen en schoolteams worden
4812 gecommuniceerd, om een ordentelijke en rechtszekere start van het schooljaar te garanderen.
- 4813 • Als de bestaande regelgeving een te grote belemmering vormt voor innovatieve initiatieven die de
4814 onderwijskwaliteit willen bevorderen, bieden we scholen meer regelluwe ruimte.

- 4815 • Naar analogie met de ontvoogding van gemeenten op vlak van ruimtelijke ordening, maken we
4816 het mogelijk om scholen die aan bepaalde voorwaarden inzake capaciteit en beleidsplanning
4817 voldoen, vrij te stellen van bepaalde verplichtingen en controles.
- 4818 • We geven schoolbesturen vrijheid om de toegekende middelen in te zetten. Niet langer een
4819 apothekersweegschaal van gekleurde uren en punten maar één pakket aan personeelsmiddelen
4820 en één pakket aan werkingsmiddelen waarover ze kunnen beschikken.
- 4821 • We stimuleren scholen om voluit gebruik te maken van de vrijheden die ze hebben bij de
4822 organisatie van hun school, zoals bij het groeperen van leerlingen. Als ze botsen op beperkingen
4823 vanuit de regelgeving, dan wordt in overleg nagegaan of een proeftuin kan opgestart worden.
4824 Dergelijke proeftuinen kunnen 'van onderuit' groeien en moeten niet noodzakelijk kaderen in een
4825 groot 'overheidsproject'.
- 4826 • Bij een versterkte autonomie, hoort ook een versterkte verantwoording. We verwachten van
4827 schoolbesturen dat ze jaarlijks naast hun jaarrekening en begroting een verslag voorleggen (in
4828 ieder geval aan de schoolraad), in het bijzonder over het gevoerde kwaliteitszorg- en
4829 personeelsbeleid, met inbegrip van beschikbare data over de onderwijstrajecten van hun
4830 leerlingen.
- 4831 • Bij de uitwerking van nieuwe eindtermen basisonderwijs blijven we garanderen dat ze te bereiken
4832 zijn op het einde van het basisonderwijs. We willen geen introductie van een 'gradenstructuur'.
- 4833 • Het behoud van een gelijkwaardigheidsprocedure voor eindtermen als een bestuur vindt dat de
4834 eindtermen niet verenigbaar zijn met het eigen pedagogisch project, blijft een evidentie.

4835 Een rijk onderwijsaanbod voor jong en oud

4836 Voor cd&v moeten we ook in het Vlaanderen van morgen blijven rekenen op een rijk onderwijsaanbod.
4837 Dergelijk rijk onderwijsaanbod heeft vele facetten.

4838 Een rijk onderwijsaanbod garanderen, betekent dat er voldoende aanbod is aan kleuter, lager en secundair
4839 onderwijs. Om dit te garanderen, moeten scholen kunnen rekenen op afdoende overheidsfinanciering.
4840 Scholen wijzen er al lang op dat door de niet-indexering van hun werkingsmiddelen hun koopkracht onder
4841 druk komt en ook de Commissie van Wijzen gaf recent aan dat Vlaamse scholen op het vlak van
4842 werkingsmiddelen minder krijgen dan het OESO-gemiddelde. Maar ook op het vlak van
4843 personeelsmiddelen moeten we kritisch kijken of de huidige mechanismen nog genoeg het voortbestaan
4844 van scholen garanderen. In het secundair onderwijs is er bovendien nog altijd een erg complexe
4845 berekening, ook daar is vereenvoudiging nodig.

4846 In het kader van de modernisering van het secundair onderwijs werd het studieaanbod grondig hertekend
4847 en geplaatst in een duidelijke matrix met studiedomeinen, finaliteiten (doorstroom, dubbele finaliteit en
4848 arbeidsmarktfinaliteit) en onderwijsvormen (ASO, TSO, KSO, BSO). Nu de uitrol in de scholen bijna
4849 afgerond is, is het goed deze uitrol tegen het licht te houden en na te gaan waar er verder gerationaliseerd
4850 kan worden en waar er nog hiaten zijn. We blijven hierbij aandacht hebben voor de verdere uitbouw van
4851 een sterk stelsel van duaal leren.

4852 Een rijk onderwijsaanbod garanderen, betekent voor cd&v ook dat we bijzondere aandacht hebben voor
4853 scholen met een aanbod in de dubbele finaliteit (TSO/KSO) en de arbeidsmarktfinaliteit (BSO). Deze
4854 scholen hebben een aanbod aan richtingen waar de arbeidsmarkt vaak om schreeuwt, een aanbod dat
4855 jongeren fantastische kansen biedt, maar waarvoor noch de leerlingen, noch de leraren het respect krijgen
4856 dat ze verdienen. We nemen de handschoen op en roepen – zoals de commissie Beter Onderwijs
4857 voorstelde – een Staten-Generaal samen met alle betrokken, van leraren tot politici en van influencers tot
4858 captains of industry als startpunt voor een traject van waardering en steun. Maar ook de jongeren die

4859 kiezen voor deze richtingen en die de stap naar de arbeidsmarkt zetten, onmiddellijk na het secundair
4860 onderwijs, verdienen onze waardering. Ook voor hen mag het financiële op geen enkele manier een
4861 belemmering vormen om te kiezen voor de studierichting waar ze van dromen. Via de gedifferentieerde
4862 schooltoeslag komen we hen tegemoet. Daarnaast voorzien we – via de school – in een tussenkomst voor
4863 werkkledij en – materiaal.

4864 Een rijk onderwijsaanbod stopt uiteraard niet na de leerplicht. In onze kennismaatschappij is niemand voor
4865 altijd 'afgestudeerd'. We stimuleren daarom een goed gespreid aanbod aan hoger onderwijs en versterken
4866 de prominente rol die centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) spelen binnen het levenslang leren. We
4867 geven deze centra de kans sneller in te spelen op wijzigende leervragen in de samenleving en vlotter
4868 persoonlijke leertrajecten voor cursisten uit te tekenen, zodat ze meer nog dan vandaag maatwerk kunnen
4869 bieden.

4870 We blijven inzetten op de verhoging van het geletterdheidsniveau van elke volwassene en geven de centra
4871 voor basiseducatie voldoende middelen, om voor elke cursist met een geletterdheidsvraag een gepast
4872 aanbod te kunnen voorzien. Ook het NT2-onderwijs (Nederlands als tweede taal) behoudt onze volle
4873 aandacht, zodat centra alle mogelijkheden hebben om flexibel en met voldoende middelen te zorgen voor
4874 voldoende taalopleidingen zonder wachttijden.

4875 In een rijk onderwijslandschap is er natuurlijk ook plaats voor ons deeltijds kunstonderwijs (DKO). Meer
4876 dan welke organisatie ook, is 'de academie' een gangmaker voor een bruisend cultureel en artistiek leven
4877 in een gemeente. Het is de plek waar jong en oud actief hun creativiteit kunnen botvieren. Voor cd&v is de
4878 ondersteuning van een sterk DKO dan ook de logica zelve.

4879 Een rijk onderwijs betekent ook dat verschillende onderwijsprojecten kunnen en moeten bestaan en dat
4880 verschillende soorten organisaties (vzw's, openbare besturen...) schoolbestuur kunnen zijn. Uiteraard
4881 moeten ouders ook de keuze kunnen maken voor neutraal onderwijs. Voor cd&v is alle onderwijs, ingericht
4882 vanuit openbare besturen (gemeente, provincie, GO!) neutraal onderwijs.

4883 **Standpunten**

4884 • We tekenen een groeipad uit zodat de werkmiddelen van de scholen evolueren naar het
4885 gemiddelde van de OESO-landen. Daarbij wordt ook onderzocht hoe we tot een evenwichtige
4886 verhouding personeelsmiddelen/werkmiddelen kunnen komen, met oog voor voldoende
4887 beleidsomkadering in het basisonderwijs.

4888 • We vereenvoudigen de financieringsmodellen zodat het bestaan van scholen op afdoende en
4889 heldere manier verzekerd wordt.

4890 • We houden het studieaanbod in het secundair onderwijs tegen het licht met het oog op verdere
4891 rationalisering en gerichte invulling van hiaten.

4892 • We roepen een Staten-Generaal samen over het arbeidsmarktgericht onderwijs/onderwijs in
4893 dubbele finaliteit, als startpunt van een traject voor waardering en steun.

4894 • We voorzien – via de school – in een tussenkomst voor werkkledij en materiaal, voor leerlingen in
4895 richtingen van de dubbele finaliteit en arbeidsmarktfinaliteit.

4896 • Hinderpalen die maken dat CVO's onvoldoende vlot kunnen inspelen op wijzigende leervragen uit
4897 hun omgeving, werken we weg. Hierbij maken we het ook mogelijk dat ze nog meer dan vandaag
4898 persoonlijke leertrajecten voor hun cursisten kunnen uittekenen.

4899 • Het provinciaal onderwijs en stedelijk/gemeentelijk onderwijs wordt decretaal erkend als
4900 verstreker van neutraal onderwijs.

4901 De lat hoog voor onderwijskwaliteit

4902 Niemand kan ontkennen dat we in Vlaanderen vandaag op internationale toetsen minder goede scores
4903 halen voor talen, wiskunde en wetenschappen. Die evolutie moet absoluut gekeerd worden.

4904 Wanneer we spreken over de onderwijskwaliteit, gaat het al snel over de 'lat' die we leggen. Belangrijk
4905 hierbij zijn de minimumdoelen die de overheid aan scholen oplegt (eindtermen, specifieke eindtermen). Uit
4906 het woord 'minimumdoel' blijkt dat we van scholen meer verwachten, dat ze hoger mikken. Ambitieuze
4907 onderwijsprojecten zullen in hun leerplan duidelijk hogere doelen (moeten) stellen dan de minimumdoelen.
4908 We verwachten dat de leerplannen meer ambitieuze doelen omvatten dan enkel de doelen uit de
4909 eindtermen en dat de onderwijsinspectie hier bij de goedkeuring van de leerplannen op toeziet.

4910 Voor cd&v moet onderwijskwaliteit steeds vanuit een zeer breed oogpunt worden bekeken. Meer kwaliteit
4911 mag niet herleid worden tot kwantificeerbare cognitieve prestaties. Het cognitieve is vanzelfsprekend een
4912 belangrijke dimensie, maar niet de enige. Meer nog dan vandaag willen we inzetten op onderwijs dat gelooft
4913 in zijn kracht om de samenleving te versterken en dat emancipatorisch werkt. Het hart van ons onderwijs
4914 blijft de ontwikkeling van een sterke persoonlijkheid en een brede algemene vorming die leerlingen
4915 voorbereidt om als volwaardige burgers te functioneren in de samenleving en op de arbeidsmarkt.

4916 Onderwijs van kwaliteit resulteert in leerlingen die uitgroeien tot krachtige en veerkrachtige individuen. Zij
4917 zijn niet alleen in staat om hun plek te vinden in een snel veranderende wereld, inclusief de arbeidsmarkt
4918 en het hoger onderwijs, maar hebben ook de weerbaarheid om actief bij te dragen aan het vormgeven van
4919 die wereld.

4920 Met het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit (ROK) is in 2016-2017 al een gezamenlijk raamwerk, een
4921 gemeenschappelijke taal, ontstaan om het over onderwijskwaliteit te hebben. Het ROK is zelf geen
4922 kwaliteitsmodel, maar zet scholen, schoolbesturen, schoolteams aan om een eigen kwaliteitsbeleid te
4923 ontwikkelen. Het model focust onder meer op resultaten en effecten (zoals minimale output, leerwinst,
4924 studievoortgang van elke leerling, toegang tot het onderwijs), op de doelen die we stellen (een brede en
4925 harmonische vorming, uitdagende en haalbare doelen, bijhorende beoordelingscriteria), op de
4926 verwachtingen die we hebben naar de leef- en leeromgeving (diversiteit, passend aanbod) en op de wijze
4927 waarop we leerlingen opvolgen.

4928 De lat hoog: de school als eerste actor

4929 Scholen staan centraal in het waarborgen van onderwijskwaliteit. Wij verwachten van hen dat ze hun
4930 kwaliteit stelselmatig evalueren en beschermen. Het is voordelig voor de scholen om hun kwaliteitsmodel
4931 duidelijk uit te drukken en zichtbaar te maken. Zo kan iedereen, zoals ouders die op zoek zijn naar een
4932 school, leraren en begeleidende instanties, inzien hoe de school haar kwaliteit handhaaft.

4933 We verwachten ook dat scholen systematisch en dynamisch blijven werken aan kwaliteit en een
4934 kwaliteitscultuur tot stand brengen. Belangrijk is dat scholen zichzelf steeds weer bevragen, en verbeteren
4935 wat kan. Iemand uit het team die daarbij de rol van kwaliteitscoördinator opneemt, kan daarvoor de
4936 gangmaker zijn.

4937 Zo'n coördinator kan ook een belangrijke rol spelen bij een beweging naar meer 'evidence informed'
4938 werken, waarbij instanties zoals Leerpunt, wetenschappelijk onderzoek en rijke data, waardevolle input
4939 kunnen leveren. Dat kan zowel gaan over administratieve data, het succes van afgestudeerden in het hoger

4940 onderwijs of op de arbeidsmarkt, de resultaten op de Vlaamse toetsen... Belangrijk hierbij is dat het steeds
4941 de school is die analyseert en beslist over welke verdere stappen ze zet.

4942 Hoe dan ook moeten schoolteams tijd kunnen en mogen nemen om de eigen kwaliteit te controleren en te
4943 verbeteren.

4944 Met de vrijheid om eigen, interne kwaliteitszorgsystemen uit te bouwen (interne managementinstrumenten
4945 die helpen bij het dagelijks waarborgen en verbeteren van de kwaliteit), komt ook een grote
4946 verantwoordelijkheid. En die verantwoordelijkheid houdt ook verantwoording in. Net zoals we verwachten
4947 dat scholen transparant zijn over hun kwaliteitsbeleid, verwachten we transparantie over de resultaten die
4948 ze op het vlak van kwaliteitswerking boeken. Het doel moet zijn om minstens jaarlijks (en zeker aan de
4949 schoolraad) te rapporteren over hun kwaliteitswerking, bijvoorbeeld over hoe ze resultaten van de Vlaamse
4950 toetsen daarin een plaats en rol geven.

4951 **Standpunten**

- 4952 • Leerplannen kunnen maar worden goedgekeurd wanneer ze duidelijk meer ambitieuze doelen
4953 omvatten dan enkel de eindtermen.
- 4954 • We ondersteunen schoolteams bij het gebruik van het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit
4955 (ROK).
- 4956 • We verwachten van scholen dat ze hun kwaliteitsmodel expliciteren en 'afficheren' en het
4957 dynamisch verder ontwikkelen.
- 4958 • We verwachten ook van scholen dat ze jaarlijks rapporteren over hun kwaliteitsbeleid en -werking.
- 4959 • Scholen die een door de onderwijsinspectie of een erkende externe partij goedgekeurd
4960 kwaliteitsborgingssysteem hebben, en die aantoonbaar de leerplandoelstellingen met hun
4961 leerlingen behalen, verdienen erkenning voor hun inspanningen. Een manier om deze scholen te
4962 belonen is door ze minder frequent te onderwerpen aan inspecties.

4963 De lat hoog: de school staat niet alleen

4964 Een school staat voor cd&v nooit alleen bij het uitwerken van haar kwaliteitsbeleid.

4965 Scholen moeten kunnen werken binnen een informatierijke omgeving die hun kwaliteitszorgsystemen
4966 voeden ('evidence informed' werken). Met initiatieven zoals Leerpunt wordt wetenschappelijk onderzoek
4967 voor scholen toegankelijk. Ook praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek kan op onze volle steun
4968 rekenen.

4969 Kwaliteit is er tot slot bij gebaat dat er ook een externe blik is. Bij die externe blik, moet voor cd&v de
4970 kwaliteitsdriehoek 'school-onderwijsinspectie-pedagogische begeleidingsdienst' de garantie blijven voor
4971 kwaliteitsontwikkeling, kwaliteitszorg, kwaliteitsverbetering. Scholen moeten kunnen blijven rekenen op het
4972 partnerschap met onderwijsinspectie en pedagogische begeleidingsdiensten.

4973 Een herwaardering en versterking van de pedagogische begeleiding mag ook niet ontbreken. Eerder dan
4974 de pedagogische begeleiding op heel gerichte punten in te zetten en daarvoor te financieren, geloven we
4975 dat pedagogische begeleidingsdiensten scholen moeten ondersteunen bij het op punt zetten en houden
4976 van hun kwaliteitsborgingssysteem.

4977 Een sterke, onafhankelijke onderwijsinspectie vormt tot slot het sluitstuk voor kwaliteitsborg. Voldoende
4978 decretale garanties moeten een onafhankelijke werking van de onderwijsinspectie veiligstellen.

4979 **Standpunten:**

- 4980 • Met het oog op een langetermijnaanpak om onderwijskwaliteit te garanderen en te versterken,
4981 zorgen we voor het 'maatschappelijk ijken' van onderwijskwaliteit, in co-creatie tussen de
4982 belangrijkste onderwijsactoren en de overheid. We sluiten hierover een pact met alle betrokkenen
4983 waarin ieder zijn engagementen opneemt en dat gedurende meerdere legislaturen het leidmotief
4984 blijft.
- 4985 • We stimuleren onderwijsinspectie en pedagogische begeleidingsdiensten om
4986 onderwijsprofessionals te voorzien van gebruiksvriendelijke werkkaders die ruimte geven voor
4987 eigen inbreng.
- 4988 • We herwaarderen en versterken de pedagogische begeleidingsdiensten (ook taak op vlak van
4989 organisatieontwikkeling).
- 4990 • We zorgen voor een sterke, onafhankelijke onderwijsinspectie als sluitstuk voor de
4991 kwaliteitsborging en garanderen decretaal haar onafhankelijke werking (wat onder meer inhoudt
4992 dat ze zelf haar eigen werkprogramma kan opstellen, beschikt over haar eigen budget en apart
4993 van het ministerie communiceert over haar bevindingen).
- 4994 • Via een steunpunt voor wetenschappelijk onderzoek inzake onderwijs, waarborgen we
4995 onafhankelijk onderzoek. We garanderen een perspectief vanuit verschillende disciplines en
4996 expertise.
- 4997 • We valoriseren wetenschappelijk onderzoek inzake onderwijs en vertalen via het Leerpunt de
4998 onderzoeksresultaten naar praktijkgerichte toepassingen.
- 4999 • We integreren het interuniversitair expertisecentrum voor Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk
5000 Functionerende Leerlingen in Leerpunt.

5001 Ondersteuning voor leerlingen en scholen

5002 Scholen en leerlingen staan er nooit alleen voor. CLB's en leersteuncentra dragen hun specifieke expertise
5003 bij om van het leertraject van leerlingen een succes te maken.

5004 Van de CLB verwachten we dat ze zich focussen op hun decretale kerntaken rond leerlingbegeleiding,
5005 dicht bij de school. We zetten in op hun schoolbetrokkenheid en zorgen dat ze hun taak als draaischijf vlot
5006 kunnen waarmaken, door de samenwerking met de jeugdhulp te versterken. Ook in de strijd tegen het
5007 vroegtijdig schoolverlaten, verwachten we van de CLB dat ze vooroplopen.

5008 Met de invoering van het decreet leersteun werd in de vorige legislatuur ingezet op een kwaliteitsvolle
5009 leersteun aan scholen voor gewoon onderwijs bij de begeleiding van leerlingen met specifieke
5010 onderwijsbehoeften. Het wil een nieuwe stap zijn in de geleidelijke realisatie van inclusief onderwijs. We
5011 monitoren de uitvoering ervan en sturen bij indien nodig.

5012 We gaan na op welke manier de capaciteitstekorten in het buitengewoon onderwijs verder aangepakt
5013 kunnen worden. Daarbij houden we verschillende elementen tegen het licht, waaronder de
5014 programmatienormen voor buitengewoon onderwijs, de mogelijkheid om via het 'eencampusmodel' op
5015 meer plaatsen een geschikt aanbod te realiseren, het leerlingenvervoer buitengewoon onderwijs... We
5016 houden hierbij altijd voor ogen dat de doelstelling op lange termijn een inclusief onderwijs moet zijn.

5017 **Standpunten**

- 5018 • We zetten in op een CLB-werking, dichterbij de school en gaan aan de slag met het rapport van
- 5019 het Rekenhof over vroegtijdig schoolverlaten. We versterken het samenspel tussen CLB en
- 5020 jeugdhulp.
- 5021 • We monitoren de werking van het decreet leersteun op het terrein en sturen gericht bij indien
- 5022 nodig.
- 5023 • We gaan na op welke manier de capaciteitstekorten in het buitengewoon onderwijs verder
- 5024 aangepakt kunnen worden.
- 5025 • We formuleren een langetermijnstrategie, over meerdere legislaturen heen, om te komen tot echt
- 5026 inclusief onderwijs.

5027 En wat met het digitale?

5028 Met de digisprong werd de voorbije legislatuur een belangrijke stap gezet naar de digitalisering van ons
5029 onderwijs. Deze digitalisering biedt kansen om bijvoorbeeld afstandsonderwijs te organiseren wanneer dat
5030 door omstandigheden aangewezen is. Ook inhoudelijk kunnen digitale leermiddelen bijdragen tot meer
5031 onderwijskwaliteit, omdat ze bijvoorbeeld via innovatieve leeromgevingen en leertoepassingen leerlingen
5032 extra kunnen uitdagen of remediëring kunnen bieden. Ook de mogelijkheden van VR/AR (Virtual
5033 Reality/Augmented Reality), simulatie en AI kunnen ons onderwijs versterken.

5034 Voor cd&v is het belangrijk dat leraren ook deze digitale leermiddelen kunnen inzetten wanneer ze van
5035 oordeel zijn dat ze een pedagogische meerwaarde bieden. Niet als een 'gadget', maar als onderdeel van
5036 hun eigen strategie.

5037 Wijs omgaan met IT betekent voor cd&v ook dat scholen goede afspraken maken met leraren, leerlingen
5038 en ouders over wat wanneer aan wie meegedeeld wordt. Hierbij mag gerust kritisch gekeken worden of
5039 het wel echt nodig is dat iedereen van elk cijfer of elke mededeling onmiddellijk op de hoogte wordt
5040 gebracht... In een wereld waarin terecht nagedacht wordt over deconnectie van werknemers, geldt dat ook
5041 voor leerlingen en leraren.

5042 De EdTech-sector is wereldwijd 'booming business' en ook Vlaanderen kent sterke spelers. We stimuleren
5043 dan ook de samenwerking tussen de EdTech-sector en ons onderwijs, zodat de mogelijkheden die EdTech
5044 biedt voor onze leerlingen en leraren permanent toegankelijk zijn.

5045 **Standpunten**

- 5046 • We garanderen dat scholen zullen kunnen blijven beschikken over de nodige middelen om hun
- 5047 IT-infrastructuur op peil te houden en leerlingen en leraren van digitale leermiddelen te voorzien.
- 5048 • We versterken de samenwerking tussen scholen en de EdTech-sector. Daarom versterken we de
- 5049 stem van de EdTech-sector in het bestuur van het Kenniscentrum Digisprong.

5050 Scholenbouw

5051 Kwaliteitsvol onderwijs heeft nood aan kwaliteitsvolle schoolgebouwen. Het onderwijs van vandaag vraagt
5052 om lokalen die modulair inrichtbaar zijn, waar met diverse groeperingsvormen kan gewerkt worden, waar
5053 IT geïntegreerd aanwezig is. Lichte en luchtige lokalen dragen bij aan het pedagogisch comfort en aan het
5054 leren van onze leerlingen. Een stimulerende werkomgeving – ook qua infrastructuur – draagt bovendien
5055 bij aan het werkplezier van onze schoolteams. Van scholen wordt ook verwacht dat ze mee het voorbeeld

5056 geven wanneer het gaat om energiezuinige inrichting of op het vlak van toegankelijkheid voor leerlingen
5057 en leraren die met fysieke beperkingen geconfronteerd worden.

5058 De voorbije legislaturen werd al fors ingezet op scholenbouw en deze inspanning willen we ook de
5059 volgende legislatuur verderzetten.

5060 Zeker in gebieden waar er een tekort is aan plaatsen, moeten we schoolbesturen bovendien aanmoedigen
5061 om bijkomende plaatsen te voorzien. Zo moeten ouders zich niet tevredenstellen met een 'resterend
5062 plaatsje' in een klas, maar kunnen ze voluit kiezen voor een onderwijsproject dat aansluit bij hun visie. We
5063 bundelen alle beschikbare krachten en middelen als delen van ons algemeen onderwijssysteem (in
5064 bepaalde steden, gemeenten of regio's) het moeilijk hebben om het onderwijsaanbod optimaal af te
5065 stemmen op de vraag van ouders en leerlingen. Momenteel geldt dat in het bijzonder voor leerlingen uit
5066 de B-stroom van het gewoon onderwijs en voor leerlingen die schoollopen in een aantal types en
5067 opleidingsvormen van het buitengewoon onderwijs. Schoolbesturen die willen investeren in
5068 eencampuscholen, krijgen bij scholenbouw een streepje voor (cfr infra).

5069 Anderzijds moet er ook blijvende aandacht zijn voor scholen in landelijke gebieden. Ook deze scholen –
5070 die vaak door een beperkter leerlingenaantal niet de financiële slagkracht hebben om vlot te investeren –
5071 moeten kunnen blijven rekenen op afdoende overheidsfinanciering.

5072 Vanuit de overheid moet er blijvend voorzien worden in afdoende financiering, zodat schoolbesturen
5073 kunnen voldoen aan de stijgende eisen die aan scholenbouw gesteld worden en voldoende plaatsen
5074 kunnen worden gerealiseerd. De financiering voor scholenbouw is verschillend bij het gesubsidieerd
5075 onderwijs en het Gemeenschapsonderwijs. Daarom wordt bij overname van een school(gebouw) de
5076 gedane investering verrekend, zodat er geen onevenwicht ontstaat.

5077 Tegenover deze financiering staat de verplichting voor scholen om hun gebouwen principieel open te
5078 stellen voor hun omgeving. Het zou jammer zijn als de lokalen na schooltijd onbenut blijven, terwijl
5079 verenigingen op zoek zijn naar plaatsen om hun activiteiten (sport bijvoorbeeld) te organiseren. Scholen
5080 wijzen vaak terecht op praktische problemen, zoals iemand om de school te openen en te sluiten na
5081 schooltijd. We geloven dat in dit geval lokale besturen goed geplaatst zijn om naar oplossingen te zoeken.

5082 Scholen moeten ingebed zijn in een veilige schoolomgeving, waar aandacht is voor veilig verkeer zodat
5083 leerlingen met een gerust gemoed te voet of met de fiets naar school kunnen. We stimuleren in het
5084 bijzonder lokale besturen om met de scholen hier samen werk van te maken, zodat in de learning cities
5085 van morgen veilige schoolomgevingen een evidentie worden.

5086 **Standpunten**

- 5087 • We geven schoolbesturen die inzetten op onderwijsaanbod waarvoor capaciteitstekorten zijn
5088 (zoals de B-stroom, sommige types buitengewoon onderwijs of scholen die willen investeren in
5089 het eencampusmodel) voorrang bij de toekenning van infrastructuursubsidies.
- 5090 • We gaan na op welke manier gebouwen die vandaag niet langer hun oorspronkelijke functie
5091 vervullen, op een vlotte manier een onderwijsbestemming kunnen krijgen. We denken bijvoorbeeld
5092 aan kantoorgebouwen, kerken...
- 5093 • Scholen in beschermde schoolgebouwen moeten kunnen rekenen op een hogere bijdrage vanuit
5094 onroerend erfgoed om hun patrimonium in stand te helpen houden.
- 5095 • In capaciteitsregio's voeren we een voorkeurecht voor schoolbesturen in. Op die manier kunnen
5096 ze vlotter de nodige infrastructuur verwerven om onderwijs te blijven geven.

- 5097 • We verhogen het subsidiepercentage voor scholen in het gesubsidieerd onderwijs.
- 5098 • Bij overnames tussen GO! en het gesubsidieerd onderwijs, moet de overnemer de investeringen, betaald door AGION of GO! terugbetalen, zodat geen onevenwichten ontstaan.
- 5099
- 5100 • We hebben blijvend aandacht voor de didactische, technische en technologische uitrusting in scholen.
- 5101
- 5102 • We stimuleren lokale besturen om een beleid op te zetten dat het delen van infrastructuur door scholen actief ondersteunt.
- 5103

5104 **We zetten ongelijkheid (weer) om in sociale mobiliteit**

5105 Voor cd&v is het essentieel dat van onderwijs een emancipatorische kracht uitgaat, die elke leerling – elk
 5106 met de eigen talenten en capaciteiten – kansen en mogelijkheden biedt om boven zichzelf uit te stijgen,
 5107 om de sociale ladder te beklimmen en om zijn of haar weg in de maatschappij te vinden.

5108 Gelijke kansen op toponderwijs

5109 We volgen de onheilsprofeten niet die beweren dat een beleid voor gelijke onderwijskansen de lat lager
 5110 legt en enkel leidt tot nivellering en daling van onderwijskwaliteit. Een dergelijk goed beleid draagt voor
 5111 cd&v essentieel bij tot leerresultaten en leerwinst. Wanneer het huidige gelijke onderwijskansenbeleid hier
 5112 onvoldoende toe bijdraagt, moeten we het tegen het licht houden en bijsturen.

5113 Iedere leerling moet kunnen rekenen op een grote pedagogische ambitie bij het schoolteam dat hem/haar
 5114 meeneemt in een onderwijsproject en -traject. Hinderpalen voor de ontwikkeling van talenten, competenties
 5115 en interesses van leerlingen moeten we blijven slopen. Niet door de lat lager te leggen met afgezwakte
 5116 ambities, maar door leerlingen te helpen over de hoge lat te geraken.

5117 Voor cd&v kan dat ‘over de lat helpen’ niet overgelaten worden aan een privémarkt of schaduwonderwijs,
 5118 waarbij enkel leerlingen met kapitaalcrachtige ouders via velerlei wegen ‘bijgespijkerd’ worden, maar
 5119 waarbij andere leerlingen in de kou blijven. Het aanbieden van remediëring of extra uitdaging behoort
 5120 essentieel tot de opdracht van de school. Remediëring kan ook niet overgelaten worden aan
 5121 ‘bijspijkersessies’ tijdens de zomervakanties. We geloven in de mogelijkheden die zomerscholen bieden,
 5122 maar het kan niet de bedoeling zijn dat scholen hun taak naar deze initiatieven doorschuiven.

5123 **Standpunten**

- 5124 • We gaan in op de oproep van de Vlaamse Onderwijsraad om een grondig conceptueel debat te
 5125 voeren over de uitgangspunten, indicatoren en doelstellingen van het gelijke
 5126 onderwijskansenbeleid in alle onderwijsniveaus.
- 5127 • We zorgen ervoor dat alle leerlingen tijdens de schooluren kunnen rekenen op uitdaging en
 5128 remediëring op maat en niet aangewezen zijn op ‘schaduwonderwijs’.
- 5129 • Via actueel Vlaams wetenschappelijk onderzoek gaan we na hoe zomerverlies zich precies
 5130 ontwikkelt en wat de consequenties ervan van zijn. Op basis daarvan evalueren we of
 5131 ‘zomerscholen’ een performant instrument zijn om leerlingen goed voorbereid aan de start van
 5132 een schooljaar te brengen of dat andere initiatieven noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld wat de
 5133 organisatie van het schooljaar betreft. In alle onderwijstrajecten voor kinderen en jongeren die te
 5134 maken krijgen met complexe problematieken, realiseren we hun leerrecht via samenwerkingen
 5135 met scholen uit ons algemeen onderwijssysteem, indien mogelijk met een school waarmee ze
 5136 vertrouwd zijn.

5137 Nederlands als bindende kracht

5138 In het Vlaamse onderwijs is de taal het Nederlands. Daarover kan geen twijfel bestaan.

5139 De voorbije legislatuur werd vanuit het beleid sterk ingezet op diverse instrumenten om de kennis van het
5140 Nederlands te versterken. Voor leerlingen uit basis- en secundair onderwijs onder meer via de
5141 taalscreening bij leerplichtige kleuters (KOALA-test) en de taalintegratietrajecten die er de tegenhanger
5142 van zijn, of via het versterkte OKAN-onderwijs (onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers). Voor
5143 volwassenen bijvoorbeeld via een sterk ontwikkeld aanbod 'Nederlands tweede taal' in centra voor
5144 volwassenenonderwijs en centra voor basiseducatie.

5145 Maar ook van schoolteams mogen we verwachten dat ze de lat hoog leggen voor de kennis en het gebruik
5146 van het Nederlands op school, niet enkel in het vak 'Nederlands' maar bij alle lessen en ruimer in het
5147 schoolse leven. We dagen schoolteams uit om ook hier hun vrijheid in te zetten om hun leerlingen positief
5148 uit te dagen het Nederlands maximaal te willen beheersen, bijvoorbeeld door veel spreekansen te bieden,
5149 het lezen te bevorderen, contextrijk les te geven of door ook bij evaluaties aandacht te geven aan een
5150 correct taalgebruik.

5151 Aandacht voor het Nederlands betekent trouwens niet dat er niet ook respectvol kan en moet omgegaan
5152 worden met een andere thuistaal. Leerlingen sanctioneren omdat ze op school occasioneel de eigen taal
5153 gebruiken, gaat dan ook een stap te ver.

5154 Maar ook de taalkennis van de ouders draagt bij tot het versterken van de competenties van hun kinderen
5155 die schoollopen in het basis- of secundair onderwijs. Even goed kunnen taalintegratietrajecten die kinderen
5156 volgen, stimulerend zijn voor ouders die – al dan niet als deel van een inburgeringstraject – hun
5157 competenties Nederlands versterken.

5158 We zijn ervan overtuigd dat de taalintegratietrajecten voor kinderen beter op die voor ouders moeten
5159 worden afgestemd. Dat zal zorgen voor snelle leerwinst binnen gezinnen waar het gebrek aan kennis van
5160 het Nederlands de participatie aan ons onderwijs en onze gemeenschap afremt. Zeker wanneer in de
5161 taal(integratie)trajecten voor ouders met kinderen in het basis- en secundair onderwijs, specifiek wordt
5162 gefocust op het belang ervan voor het leertraject van hun kinderen.

5163 Graag en goed lezen kan kinderen, jongeren én ouders helpen bij het verwerven van een rijk Nederlands.
5164 We zetten het leesoffensief dan ook met versterkte kracht verder.

5165 **Standpunten:**

- 5166 • We onderzoeken de effectiviteit van het gevoerde taalbeleid en versterken waar nodig.
- 5167 • We voorzien financiering vanaf de eerste OKAN-leerling in een basisschool en breiden OKAN uit
- 5168 naar alle kleuters.
- 5169 • Wanneer anderstalige ouders hun kinderen in het Vlaamse onderwijs inschrijven, moeten ze zich
- 5170 engageren om Nederlands te leren spreken.
- 5171 • Via een structurele samenwerking tussen het basis- en secundair onderwijs en het
- 5172 volwassenenonderwijs stemmen we de taalintegratietrajecten voor leerlingen en ouders beter op
- 5173 elkaar af. Zowel bij kinderen als ouders werkt zo'n aanpak drempelverlagend en groeit de
- 5174 betrokkenheid bij de taalintegratietrajecten.
- 5175 • We zetten het Leesoffensief verder.

5176 It takes a village to raise a child

5177 Ouders zijn de eerste partners van scholen en schoolteams. Zij dragen de eerste en belangrijkste
5178 verantwoordelijkheid voor de opvoeding van de kinderen. Betrokken ouders bouwen actief mee aan de
5179 ideale leeromgeving die nodig is voor goede onderwijsprestaties. Zij stimuleren hun kinderen om het beste
5180 uit zichzelf te halen en binnen de school alle ontplooiingskansen te grijpen. Betrokken ouders zijn dus geen
5181 'klant' van een school, maar timmeren samen met de school aan sterk onderwijs. Leerpunt gaf al aan dat
5182 een sterke ouderbetrokkenheid tot zelfs vier maanden extra leerwinst kan leiden, in het bijzonder bij de
5183 allerkleinsten.

5184 Vanzelfsprekend vereist dit dat ouders zich ook thuis voelen op de school. Dat vergt een schoolcultuur die
5185 ervoor zorgt dat de achtergrond of de eigenheid van ouders en kinderen geen belemmering vormt voor
5186 een gezamenlijk engagement van school en ouders. Voor sommige ouders kan de afstand tot de school
5187 echter zo groot zijn dat er van echte betrokkenheid geen sprake meer is. Eerder dan te berusten in deze
5188 situatie, zetten we vanuit cd&v in om ook voor deze ouders een nieuwe brug te maken met de school.

5189 Naast de ouders, hebben scholen meer dan ooit nood aan maatschappelijke betrokkenheid, aan het
5190 binnenbrengen van de (lokale) samenleving, aan een dynamisch netwerk waarin meerdere actoren mee
5191 hun verantwoordelijkheid opnemen. Zo'n dynamisch netwerk kan bestaan uit een school, andere
5192 onderwijsinstellingen, bedrijven, social-profitorganisaties, buurtwerkingen, vrijwilligersorganisaties, oud
5193 leerlingenverenigingen, lokale overheden... Het netwerk versterkt de school maar heeft vooral als doel om
5194 het leren van leerlingen te versterken en hun ontwikkeling als persoon en als betrokken lid van de
5195 samenleving, te stimuleren.

5196 Beter dan welk bestuursniveau ook kunnen lokale besturen inschatten welke uitdagingen er in hun
5197 omgeving op het vlak van leren zijn (aanbod dat beantwoordt aan de vraag, spijbelproblematiek, nood aan
5198 beroepsopleidingen of aanbod Nederlands tweede taal, levenslang en levensbreed leren, deeltijds
5199 kunstonderwijs...). We verwachten van lokale besturen dan ook dat ze een stimulerende rol spelen naar
5200 diverse onderwijs- en opleidingsverstrekkers toe, bij het uitbouwen van dergelijke netwerken rond scholen
5201 én bij het tot stand brengen van een gepast onderwijsaanbod.

5202 **Standpunten:**

- 5203 • De engagementsverklaring die ouders vandaag op school ondertekenen, moet uitgroeien tot een
5204 werkinstrument waarin ouders en school afspraken maken over de manier waarop ze een bijdrage
5205 leveren in het ontwikkelings- en leerproces van kinderen. Samen bepalen ze wie welke
5206 inspanningen levert en op welke manier overleg georganiseerd wordt.
- 5207 • Via een partnerschap met het lokale bestuur, zal iedere school vanuit zijn netwerk een beroep
5208 kunnen doen op brugfiguren: personen die een brug slaan tussen school, (kwetsbare) gezinnen
5209 en actoren uit de hulp- en dienstverlening. Vanuit Vlaanderen wordt de opstart van dit soort
5210 initiatieven ook financieel gesteund.
- 5211 • cd&v pleit voor het uitrollen van het concept van De Brede School (een school die onderwijs met
5212 andere voorzieningen combineert, zoals opvang, sport...) in heel Vlaanderen, om op basis van
5213 een duurzame, doelgerichte en gelijkwaardige samenwerking tussen organisaties uit verschillende
5214 beleidsdomeinen, maximale ontwikkelingskansen te bieden aan kinderen en jongeren. We
5215 nodigen scholen hierbij uit hun vrijheid op het vlak van organisatie (bijvoorbeeld met betrekking
5216 tot de schooldag) maximaal te benutten.
- 5217 • Met het oog op het wegnemen van participatiedrempels, sluiten buitenschoolse activiteiten
5218 (cultuurbeleving, deeltijds kunstonderwijs, sport, jeugdvereniging, techniekacademie) aan bij het

- 5219 onderwijsaanbod. Waar mogelijk worden ze in het schoolgebouw of de onderwijscampus zelf
5220 aangeboden.
- 5221 • Infrastructuursubsidies voor scholen bevatten ook voorwaarden om, met het oog op de
5222 ontwikkeling van de realisatie van De Brede School, deze infrastructuur ook voor naschoolse
5223 activiteiten open te stellen.
  - 5224 • Vanuit een hecht partnerschap en een structurele samenwerking tussen scholen en (lokale)
5225 werkgevers, ontwikkelen we werkplekieren in sterke, levensechte leeromgevingen, als onderdeel
5226 van de duale en van de niet-duale leerweg.
  - 5227 • We bouwen samenwerkingsvormen tussen school en bedrijf verder uit. We verkennen nieuwe
5228 vormen van samenwerkingen tussen het onderwijs en de bedrijfswereld. We diepen de
5229 mogelijkheden van stages uit, bevorderen het gebruik van leermiddelen uit de bedrijven, en
5230 versoepelen de wederzijdse uitwisseling van professionals tussen school en bedrijf.
  - 5231 • Iedere school voor secundair onderwijs garandeert zijn leerlingen dat ze in en tijdens hun
5232 onderwijstraject leer- en leefervaring kunnen opdoen in een (lokaal ingebedde) omgeving van de
5233 profit- of social-profitsector, van een overheidsinstantie, van een vrijwilligersorganisatie... Voor
5234 leerlingen en ouders is deze leer- en leefervaring kosteloos.
  - 5235 • We kiezen resoluut voor de uitbouw van een lerende samenleving waarbij elk individu de kans
5236 krijgt om talenten verder te ontwikkelen. Lokale besturen hebben hierbij een regierol om alle
5237 actoren, gaande van opleidingsverstrekkers tot bedrijven en individuen, te verbinden. Nabijheid
5238 staat centraal.
  - 5239 • We stimuleren lokale besturen om vanuit hun onderwijsflankerende rol uit te groeien tot echte
5240 'learning cities' (ongeacht of het nu gaat om een gemeente of stad) die aansluiting kunnen vinden
5241 bij het Unesco Learning Cities Network (zoals bv. Montpellier, Hamburg, Dublin, 's Hertogenbosch,
5242 Groningen...).

5243 Goed begonnen is half gewonnen

5244 'Goed begonnen is half gewonnen', zegt een mooi Vlaams spreekwoord. Inzetten op kleuteronderwijs is
5245 voor cd&v dan ook een evidente prioriteit. Het belang van vroege participatie aan kwaliteitsvol
5246 kleuteronderwijs is overduidelijk aangetoond. Niet enkel voor de sociale ontwikkeling van het kind is dit
5247 belangrijk, maar ook voor de cognitieve ontwikkeling. Ouders zijn hiervan meer dan overtuigd en het
5248 overgrote deel van de kleuters zijn dan ook ingeschreven op school. Hoewel cd&v het wenselijk acht dat
5249 zoveel mogelijk kleuters zoveel mogelijk genieten van kleuteronderwijs, zijn we er niet van overtuigd dat
5250 een verlaging van de leeftijd waarop de leerplicht start tot drie jaar enige meerwaarde inhoudt, noch voor
5251 de betrokken gemeenschappen, noch voor de kleuters. Een verlaging zal niet leiden tot nog meer kleuters
5252 die zich inschrijven in het erkende kleuteronderwijs, zal niet leiden tot een grotere aanwezigheid en zal
5253 zeker niet leiden tot de noodzakelijke versterking van de kwaliteit en de doelmatigheid van het
5254 kleuteronderwijs. Veel wijst er inderdaad op dat de in het federaal parlement voorgestelde verlaging een
5255 'fausse bonne idée' is. Eerder dan in te zetten op verplichting en controle, geloven we dat we de ouders
5256 die hun kinderen nog niet naar het kleuteronderwijs sturen, moeten overtuigen dat ook voor hun kind het
5257 kleuteronderwijs een veilige leerplek en een meerwaarde is.

5258 Voor cd&v zijn onze kleuteronderwijzers de helden van elke dag. Ze kennen hun kleuters en kunnen goed
5259 inschatten wat hun taalniveau is en of ze al dan niet rijp zijn om de overstap naar het lager onderwijs te
5260 maken. Met KOALA werd een taalscreening geïnstalleerd om na te gaan of een kleuter het Nederlands
5261 voldoende beheerst. Het lijkt zinvol te evalueren of deze screening effectief zinvol is bij elke kleuter, en of
5262 het niet beter is de screening enkel af te nemen bij die kleuters van wie de kleuteronderwijzer vermoedt
5263 dat er sprake is van taalachterstand.

5264 Ook onze kleuterklassen moeten krachtige leeromgevingen bij uitstek zijn. We gaan na met de
5265 lerarenopleidingen en de pedagogische opleidingen hoe we ons kleuteronderwijs op dit vlak nog kunnen
5266 versterken.

5267 **Standpunten**

- 5268 • We voeren een actief beleid, bijvoorbeeld via brugfiguren, om ouders te overtuigen van het belang
5269 om hun kinderen te laten deelnemen aan erkend kleuteronderwijs.
- 5270 • We zetten in op wetenschappelijk onderzoek met het oog op het optimaliseren van de
5271 (proces)kwaliteit van ons kleuteronderwijs.
- 5272 • We zorgen voor een betere leerling-leraar-ratio in ons kleuteronderwijs om de leerkansen van de
5273 (meest kwetsbare) kleuters te optimaliseren.
- 5274 • We evalueren de KOALA-taalscreening.
- 5275 • We bouwen met lerarenopleidingen en pedagogisch begeleidingsdiensten aan nog krachtigere
5276 leeromgevingen in onze kleuterscholen.

5277 Leerrecht voor alle jongeren garanderen

5278 Onderwijs kan ook maar een sociale hefboom zijn, als de overheid erin slaagt voor alle jongeren het
5279 leerrecht te garanderen en te beschermen. Een belangrijk aantal jongeren gaat naar school, maar kan
5280 moeilijk tot leren komen door zorgen thuis, bijvoorbeeld omdat ze mantelzorger zijn voor ouders. Het is
5281 belangrijk dat scholen deze thuissituatie kennen en deze leerlingen kunnen doorverwijzen naar de
5282 geschikte hulp.

5283 Daarnaast vindt een groeiend aantal leerlingen geen aansluiting meer bij de school en verlaat de
5284 schoolbanken zonder diploma. Dat probleem los je niet op door voor deze jongeren de leerplicht dan maar
5285 te verlagen en hen zonder enige kwalificatie de wijde wereld in te sturen. We weten maar al te goed dat in
5286 tijden van hoogconjunctuur deze jongeren in slecht betaalde jobs ingezet worden en bij laagconjunctuur
5287 de eerste zijn om hun ontslag te krijgen. Onderwijs heeft voor cd&v een intrinsieke, vormende waarde en
5288 staat niet enkel in functie van de arbeidsmarkt.

5289 Vanuit cd&v laten we deze jongeren niet los en gaan we de strijd aan met het vroegtijdige schoolverlaten
5290 door zowel preventieve als curatieve maatregelen. Zo gaat voor ons 'leerplicht' hand in hand met 'leerrecht'.
5291 We monitoren welke jongeren geen schoollopen (of huisonderwijs volgen) maar ook welke jongeren wel
5292 ingeschreven zijn op school maar langdurig, gewettigd afwezig zijn en daardoor teveel lessen missen.
5293 Wanneer een leerling te lang afhaakt, loert ongekwalificeerd uitstromen om de hoek. Van de CLB's
5294 verwachten we dat ze met deze jongeren actief aan de slag gaan.

5295 Hoe complex de situatie ook is, het leerrecht mag nooit naar de achtergrond verdwijnen.

5296 Dat geldt ook voor jongeren die verblijven in onze jeugdzorginstellingen en in de
5297 gemeenschapsinstellingen. Ook voor hen moeten leerwegen beschikbaar zijn om een diploma te behalen,
5298 zodat ze nadien een goede start kunnen maken.

5299 Om het leerrecht te garanderen voor alle leerlingen, zal in het bijzonder in ons buitengewoon onderwijs
5300 moeten ingezet worden op het hertekenen van het leerlingenvoer. Ondanks forse investeringen, zitten
5301 leerlingen buitengewoon onderwijs nog te lang op de bus. Voor cd&v moet op lange termijn gewerkt worden
5302 aan een betere spreiding en capaciteit van het aanbod aan buitengewoon onderwijs, bijvoorbeeld door op
5303 onderwijscampussen, indien mogelijk, zowel buitengewoon als gewoon onderwijs aan te bieden.

5304 Daarnaast moeten we de oprichtingsnormen voor scholen buitengewoon onderwijs tegen het licht houden,
5305 zodat er aanbodgericht kan uitbreid worden. Ten slotte dringt zich een ernstige hertekening van het
5306 leerlingenvervoer op, waarbij de prioritaire zorg is om leerlingen zo snel mogelijk van thuis uit op school
5307 te krijgen en omgekeerd.

5308 Het garanderen van het leerrecht voor alle jongeren, beperkt zich niet tot het leerplichtonderwijs. We zorgen
5309 ervoor dat ook binnen het DKO meer nog dan vandaag leerlingen met zorgnoden terecht kunnen.

5310 **Standpunten:**

- 5311 • Van leerlingbegeleiders verwachten we dat ze leerlingen die belemmerd worden om tot leren te
5312 komen – bijvoorbeeld omdat ze ook mantelzorger zijn – kunnen doorverwijzen naar de juiste
5313 begeleiding en ondersteuning, zodat hun leerrecht wordt gegarandeerd.
- 5314 • Het is onze absolute ambitie om elke jongere met de nodige kwalificaties het leerplichtonderwijs
5315 te laten afsluiten, zodat ze klaar zijn voor het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt, ook wanneer
5316 jongeren omwille van ziekte, verblijf in een jeugdzorginstelling... het moeilijker hebben om een
5317 schools traject te kunnen volgen.
- 5318 • We monitoren welke leerlingen niet aanwezig zijn op school.
- 5319 • We verzetten ons tegen een verlaging van de leeftijd waarop de leerplicht eindigt, van achttien
5320 naar zestien jaar. Evenmin aanvaarden we dat jongeren wegens motivatiegebrek door een school
5321 gewettigd afwezig worden verklaard om ‘persoonlijke redenen’. We laten jongeren niet los en
5322 voorzien trajecten met andere kwalificerende leerwegen.
- 5323 • Voor leerlingen die niet meer leerplichtig zijn, maar het onderwijs dreigen te verlaten zonder een
5324 onderwijskwalificatie, zorgen we via leerjobs dat ze minstens een beroepskwalificatie kunnen
5325 halen die een duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt mogelijk maakt.
- 5326 • We hertekenen het leerlingenvervoer buitengewoon onderwijs. Op langere termijn stimuleren we
5327 meer campussen waar gewoon en buitengewoon onderwijs samen aanwezig zijn, met het oog op
5328 een betere spreiding van buitengewoon onderwijs.
- 5329 • We voorzien voor leerlingen met zorgnoden in het DKO financiering op basis van SES-kenmerken
5330 (socio-economische status).

5331 Geen financiële drempels

5332 Wil onderwijs een echte sociale lift zijn, dan mogen financiële drempels geen enkele leerling tegenhouden
5333 om zijn/haar capaciteiten ten volle te benutten, laat staan dat de kostprijs van een studierichting zou
5334 betekenen dat een leerling zijn/haar droom moet laten varen.

5335 School maken, kost geld. Scholen moeten dan ook kunnen rekenen op voldoende werkingsmiddelen om
5336 het best mogelijke onderwijs te organiseren. Ook van ouders mag een bijdrage verwacht worden, zonder
5337 dat deze onredelijk hoog mag zijn. We evalueren de impact van de maximumfactuur voor het
5338 basisonderwijs op de werking van de scholen.

5339 Studiekeuze moet gebaseerd zijn op interesse en capaciteit, niet op de portefeuille van het gezin. Eerder
5340 dan een oplossing te zien in het installeren van een maximumfactuur in het secundair onderwijs – een
5341 oplossing waarvan we weten dat het scholen beperkt in het realiseren van hun pedagogisch project en dus
5342 een negatief effect heeft op de onderwijskwaliteit – willen we het beleid rond kostenbeheersing versterken
5343 en onder toezicht brengen van de onderwijsinspectie. Verder geloven we dat gedifferentieerde
5344 schooltoeslagen een beter instrument zijn om te zorgen dat leerlingen de richting van hun dromen kunnen
5345 volgen.

5346 Dat studeren op een lege maag niet gaat, weet iedereen. In een welvarend en zorgzaam Vlaanderen
5347 kunnen we niet tolereren dat leerlingen met honger op school zitten. Wanneer een leerling met een lege
5348 brooddoos naar school komt, is er geen enkele school die niet minstens een boterham voorziet. Maar een
5349 lege brooddoos moet voor scholen vooral een belangrijk signaal zijn dat er in de thuisomgeving van de
5350 leerling wat aan de hand is. cd&v past voor lapmiddelen die sommigen als de oplossing voorstellen, zoals
5351 scholen verplichten om voor een warme maaltijd te zorgen. Wanneer leerlingen met honger naar school
5352 komen, is er duidelijk een groter probleem en moeten de juiste instanties gecontacteerd worden om het
5353 gezin te helpen. Enkel zo garanderen we dat een leerling niet enkel 's middags gegeten heeft, maar in het
5354 geheel de nodige zorg krijgt. Scholen moet daarvoor kunnen rekenen op een sterk netwerk, eerder dan
5355 verplicht te worden zelf alle mogelijke problemen op te lossen.

5356 Leren kan je maar als je beschikt over de nodige leermiddelen. Daar waar vroeger heel wat scholen zelf
5357 (of via een oud-leerlingenorganisatie) boeken en andere leermiddelen verhuurden of boeken verkochten,
5358 werken steeds meer scholen met commerciële partners. Gevolg is helaas nog te vaak dat door
5359 betalingsproblemen leerlingen de nodige handboeken en andere materialen niet of niet tijdig krijgen. Dat
5360 is uiteraard onaanvaardbaar. Het leerrecht van een leerling gaat steeds boven een commercieel belang en
5361 allerhande verdienmodellen.

5362 Van scholen vragen we dat ze ook aandachtig zijn dat leerboeken, digitale lesmaterialen... elkaar niet
5363 onnodig dupliceren en dat de kosten voor ouders zich niet opstapelen terwijl de materialen niet ten volle
5364 benut worden.

5365 **Standpunten:**

- 5366 • We evalueren de impact van de maximumfactuur op de werking van de scholen.
- 5367 • We differentiëren en versterken waar nodig de selectieve participatietoeslag (jaarlijkse toeslag als
5368 het gezinsinkomen voldoet aan de inkomensvoorwaarde), zodat het budget van de ouders geen
5369 invloed heeft op de studiekeuze van de kinderen.
- 5370 • We zorgen voor meer controle op de kostenbeperking van scholen, door de onderwijsinspectie
5371 inzage te geven in het kostenbeleid. Daarbij willen we de kwaliteit van het kansenbeleid inbedden
5372 in het referentiekader voor onderwijskwaliteit. Wanneer bij doorlichting een school onverantwoord
5373 hoge kosten aanreken aan ouders, kan ze een deel van haar werkingsmiddelen verliezen.
- 5374 • Via structurele financiering van de vzw Krijt willen we scholen meer en beter ondersteunen om
5375 een kostenbeheersend beleid te voeren.
- 5376 • We installeren een boekengarantie: scholen moeten erover waken dat alle leerlingen tijdig
5377 beschikken over de nodige leermiddelen, ook wanneer de school zou werken met een externe
5378 leverancier. Een school kan een leerling geen studiemateriaal ontzeggen als de ouders nog
5379 openstaande rekeningen hebben.
- 5380 • De voorbije periode werd sterk ingezet op de digitalisering van ons onderwijs. Laptops, tablets en
5381 smartboards vonden hun weg naar de Vlaamse klaslokalen. We zorgen ervoor dat scholen over
5382 de nodige middelen beschikken om de hardware tijdig te vervangen (zodat die up-to-date blijft) en
5383 ter beschikking te blijven stellen van leerlingen.
- 5384 • We zetten de Kwaliteitsalliantie (alliantie van onder meer uitgeverijen, onderwijskoepels en
5385 leerkrachten voor kwalitatieve leermiddelen) verder en vragen dat ze scholen de nodige kaders
5386 aanreiken, om te vermijden dat ouders moeten investeren én in boeken én in digitale leermiddelen,
5387 waardoor de schoolkosten onnodig exponentieel stijgen.

5388 Mentaal welzijn

5389 Bijzondere aandacht moet voor cd&v ook gaan naar het mentaal welzijn van onze leerlingen. Uit een
5390 recente bevraging van de Scholierenkoepel over wat de prioriteit van het onderwijsbeleid zou moeten zijn,
5391 blijkt dat het versterken van het mentaal welzijn bij scholieren met stip op één genoteerd staat. We kunnen
5392 niet aanvaarden dat leerlingen onvoldoende tot studie komen, omdat ze niet geleerd hebben hoe om te
5393 gaan met schoolstress en een hoge werklast ervaren. Scholen hebben – samen met ouders – een
5394 belangrijke taak om met hun leerlingen te werken aan leermotivatie en mentale weerbaarheid. Niet door
5395 geen toetsen of spreekbeurten meer te houden, wél door te leren hoe je je voorbereidt en hoe je – als het
5396 een keer tegenzit – hiermee omgaat.

5397 **Standpunt**

- 5398 • Via de prioritaire nascholing zetten we in op vormingen voor lerarenteams rond leermotivatie,
5399 welbevinden en mentale weerbaarheid.

5400 Diversiteit op school

5401 Voor cd&v telt iedere mens. Wij streven dan ook naar een inclusieve samenleving, die begint op school. In
5402 een inclusieve samenleving is voor cd&v levensbeschouwing niet iets voor je vrije tijd en liefst zo weinig
5403 mogelijk zichtbaar. Een algemeen verbod op het dragen van levensbeschouwelijke kentekens – zoals een
5404 algemeen hoofddoekenverbod – toont weinig respect voor mensen voor wie het geloof wel een belangrijk
5405 deel van hun identiteit is.

5406 Werken aan inclusiviteit is ook bouwen aan een samenleving vanuit een ernstige,
5407 interlevensbeschouwelijke dialoog. De aanzet daarvoor wordt vandaag al gegeven in de lessen
5408 levensbeschouwing, waar interlevensbeschouwelijke competenties aan bod komen. Lessen
5409 levensbeschouwing mogen geen lessen 'over' een levensbeschouwing zijn, maar moeten een plek zijn om
5410 leerlingen te leren respectvol met elkaar in dialoog te laten gaan, elk vanuit hun eigen levensbeschouwing.

5411 cd&v is tegen een verkrampde houding tegenover levensbeschouwingen. Alle leerlingen moeten welkom
5412 zijn op scholen, ook die leerlingen die een levensbeschouwelijk kenteken (willen) dragen. Eerder dan een
5413 algemeen verbod, lijkt het cd&v dus beter dat elke school, afhankelijk van haar context, hierover zelf de
5414 nodige beslissingen kan nemen, rekening houdend met alle relevante elementen (leeftijd van de leerlingen,
5415 de context van de school...)

5416 Inclusiviteit houdt voor cd&v ook in dat leerlingen zoveel mogelijk – ongeacht hun mogelijkheden en
5417 beperktheden – naar dezelfde school kunnen gaan. In een dergelijk eencampusmodel gaan alle jongeren
5418 door dezelfde poort naar school. Binnen de campus kiest het schoolteam voor de meest optimale
5419 groeperingsvormen: in sommige afdelingen of activiteiten kunnen leerlingen samen deelnemen, maar het
5420 is ook mogelijk om in functie van het meest optimale leerproces aparte groepen of trajecten te vormen.

5421 De weg naar dit 'eencampusmodel' kan nu al vrijgemaakt worden. Maar zeker op langere termijn is dit
5422 model voor cd&v de basis voor inclusief onderwijs.

5423 Voor een werkbaar inclusief onderwijsmodel is een effectieve uitvoering van het leersteundecreet
5424 essentieel. Dit moet ervoor zorgen dat het decreet werkelijk als een 'begeleidingsdecreet' functioneert. Het
5425 moet reguliere scholen versterken op het gebied van 'basiszorg' en 'verhoogde zorg'. Daarnaast moeten
5426 deze scholen kunnen vertrouwen op doeltreffende en toegankelijke leersteuncentra. Deze centra zijn er

5427 om leraren en schoolteams te ondersteunen, en om leerlingen die extra zorg nodig hebben of een
5428 individueel aangepast curriculum (IAC) volgen, bij te staan.

5429 **Standpunten:**

- 5430 • We leggen de bevoegdheid om beslissingen te nemen over het dragen van levensbeschouwelijke
5431 kentekens bij de school zelf.
- 5432 • We nemen alle drempels weg voor zo'n eencampusmodel met zowel 'gewone' als 'buitengewone'
5433 leer- en leefsettings.
- 5434 • We zetten instrumenten in om de bouw van of renovatie tot zulke scholen te stimuleren, via het
5435 prioritair subsidiëren van inclusieve campussen en het ontwikkelen van een specifiek DBFM
5436 (Design, Build, Finance, Maintain)-programma.
- 5437 • We pleiten er ook voor dat dit model de basis vormt voor het inclusief onderwijs van de toekomst,
5438 waar zich een onafhankelijke commissie over buigt.
- 5439 • Via een continue evaluatie verzekeren we een kwaliteitsvolle uitvoering van het decreet over
5440 leersteun.

5441 **Hoger onderwijs**

5442 Vlaanderen heeft een hoger onderwijs van wereldklasse, dat erin slaagt om een laagdrempelige toegang
5443 te combineren met topkwaliteit. Hogescholen en universiteiten zijn een vliegwiel voor innovatie en zijn een
5444 poort op de wereld voor onze studenten. Het aantal studenten hoger onderwijs is de voorbije jaren
5445 gestegen en die tendens zal zich ongetwijfeld verderzetten. Dat is voor cd&v een goede zaak. Hoger
5446 onderwijs volg je immers niet enkel om sterker te staan op de arbeidsmarkt, het heeft ook een ruime
5447 vormende waarde op zich.

5448 Groeiende studentenaantallen brengen ook een aantal uitdagingen mee. Zo is er de zorg voor een stevige
5449 basisfinanciering en ook de studentenvoorzieningen moeten de groei kunnen volgen. Meer dan ooit
5450 hebben studenten bovendien nood aan ondersteuning

5451 Verder is het duidelijk dat het hoger onderwijs in een internationale context speelt, waarbij we de terechte
5452 bekommernis voor voldoende Nederlandstalig aanbod aan opleidingen moeten verzoenen met de
5453 noodzakelijke internationale blik.

5454 Meer dan ooit worden ook onze hogescholen en universiteiten uitgedaagd om na te denken over nieuwe
5455 manieren om hun aanbod vorm te geven en om nieuwe manieren van lesgeven ('blended learning', werken
5456 via lesopnamen...) in hun werking te integreren.

5457 Robuuste basisfinanciering: een pijler voor kwaliteitsonderwijs

5458 Om kwaliteitsvol hoger onderwijs vorm te geven, moeten hogescholen en universiteiten kunnen rekenen
5459 op een transparante en rechtszekere basisfinanciering.

5460 Het aantal studenten in het hoger onderwijs zal de volgende jaren stijgen en wordt almaar diverser. Dat is
5461 een goede zaak. De financiering van het hoger onderwijs (met inbegrip van de graduaatsopleidingen) moet
5462 deze evolutie volgen. Onze hogeronderwijsinstellingen moeten daarbij kunnen rekenen op de overheid.
5463 Dat betekent dat beloftes moeten nagekomen worden op basis van een eerlijk, rechtvaardig, transparant
5464 en stabiel financieringsmodel. Vanzelfsprekend moet ook de financiering van de studentenvoorzieningen
5465 (stuvo's) de gestegen vraag volgen, zodat ze kunnen blijven voorzien in een gepast aanbod. Studenten

5466 verdienen de nodige zuurstof en een uitgebouwd welzijnsbeleid hoort daarbij. We investeren verder in
5467 digitale hulpplatformen. Voor cd&v moet de ondersteuning van studenten door een studentepsycholoog
5468 als basisdienstverlening gegarandeerd blijven.

5469 Voor studenten (en hun ouders) moet studeren aan de hogeschool of universiteit een financieel haalbare
5470 kaart blijven. De open toegang tot het hoger onderwijs is en blijft voor cd&v een essentieel element: wie
5471 de intellectuele capaciteit ertoe heeft, moet naar het hoger onderwijs kunnen. Financiële middelen mogen
5472 daarbij geen belemmering vormen. Om iedereen de kans te geven hoger onderwijs te volgen en op die
5473 manier de democratisering van het hoger onderwijs te waarborgen, geeft de Vlaamse Gemeenschap in
5474 bepaalde gevallen een studietoelage aan studenten van de universiteit en de hogeschool.

5475 Omdat de voorwaarden voor de schooltoeslag (Groeipakket) niet zijn afgestemd op die van de
5476 studietoelagen, zijn er vandaag studenten die wel recht hadden op een schooltoeslag, maar geen
5477 aanspraak kunnen maken op een studietoelage. Dat moeten we aanpassen.

5478 Ook de snelheid van afhandeling van studietoelage-aanvragen en de timing van uitbetaling kan beter.
5479 Automatische rechtentoekenning moet – net zoals bij het Groeipakket – de norm zijn. Elke student die
5480 recht heeft op een studietoelage, kan die dan in de eerste maand van het academiejaar ontvangen. Ook
5481 studenten en ouders die vandaag kwetsbaar zijn en er niet in slagen om de studietoelage aan te vragen,
5482 zullen op die manier ook bereikt worden.

5483 Studeren aan het hoger onderwijs betekent voor veel studenten ook 'op kot gaan'. De zoektocht naar een
5484 geschikt én betaalbaar 'kot' blijkt almaar moeilijker en studenten moeten vaker uitwijken naar naburige
5485 steden om een geschikte plek te vinden. Op kot gaan, mag echter niet iets zijn voor 'the happy few'.
5486 Kwaliteitsvolle en betaalbare studentenhuisvesting blijft voor cd&v een noodzakelijke voorwaarde voor een
5487 toegankelijk en democratisch hoger onderwijs. Het inzetten op sociale studentenkoten, maar ook het
5488 creatief benutten van onbenutte woongelegenheden (zoals leegstaande serviceflats) kunnen de nood
5489 helpen lenigen.

5490 **Standpunten:**

- 5491 • We evalueren – onder meer op basis van de 'spending review' (uitgaventoetsing) – het
5492 financieringsmodel en passen het indien nodig aan, met een transparante en ook rechtszekere
5493 basisfinanciering als belangrijkste doelstelling.
- 5494 • In elke universiteit en hogeschool moet voldoende psychologische ondersteuning beschikbaar zijn
5495 om elke student binnen twee weken een afspraak te kunnen garanderen voor begeleiding of, bij
5496 diepgaandere problematieken, doorverwijzing. Een basisdienstverlening van vijf consultaties per
5497 academiejaar is een minimum.
- 5498 • We stemmen de voorwaarden die gelden voor de studietoelagen hoger onderwijs maximaal af op
5499 die voor de schooltoeslag voor het basis- en secundair onderwijs (Groeipakket).
- 5500 • Om de uitbetaling van studietoelagen sneller en automatisch te laten verlopen, wordt een beroep
5501 gedaan op Het Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het
5502 Gezinsbeleid (VUTG), dat ook instaat voor de uitbetaling van de schooltoeslag (Groeipakket).
- 5503 • We investeren in kwalitatieve en betaalbare studentenhuisvesting, zodat studenten die op kot
5504 willen gaan, daartoe ook de mogelijkheid blijven hebben. Het inzetten op sociale studentenkoten,
5505 maar ook het creatief benutten van onbenutte woongelegenheden (zoals leegstaande serviceflats)
5506 kunnen de nood helpen lenigen.

5507 Een sterker aanbod, overal in Vlaanderen

5508 Een toegankelijk, democratisch hoger onderwijs garanderen, betekent voor cd&v ook dat het aanbod aan
5509 hoger onderwijs geografisch goed verspreid moet zijn. Sommige provincies hebben te maken met een
5510 'brain drain' omdat hun jongeren elders gaan studeren maar na afstuderen de weg naar de lokale bedrijven
5511 en werkgevers niet terugvinden.

5512 In het kader van de uitwerking van een 'brain gain' stimuleren we daarom de uitbouw van een basisaanbod
5513 aan hoger onderwijs in elke provincie. Daarnaast is het belangrijk dat het aanbod aan hoger onderwijs
5514 voldoende kan inspelen op de specifieke sectoren in de provincies. We blijven inzetten op initiatieven die
5515 nieuwe opleidingen op het niveau hoger onderwijs (bijvoorbeeld een master-na-master) aanbieden, samen
5516 met de lokale bedrijven. West-Vlaanderen en Limburg hebben nood aan extra opleidingen.

5517 Het hoger onderwijs kan bovendien, meer nog dan vandaag, een vliegwiel zijn in het kader van 'levenslang
5518 leren'. Via sterke allianties tussen onze kennisinstellingen en onze bedrijven, kunnen we aan werknemers
5519 van onze bedrijven bijscholingen bieden die hun een extra bieden op de werkvloer. Een uitgekiend systeem
5520 van 'microcredentials' kan deze verworven competenties certificeren en het levenslang leren
5521 ondersteunen. Daarnaast hebben microcredentials ook het potentieel om mensen te ondersteunen in hun
5522 persoonlijke groei, los van een werkcontext. Microcredentials moeten een breed gekend kwaliteitslabel zijn
5523 van korte opleidingen uit ons hoger onderwijs.

5524 **Standpunten**

- 5525 • We stimuleren dat hoger onderwijsinstellingen in elke provincie een basisaanbod aan hoger
5526 onderwijs uitbouwen.
- 5527 • We steunen initiatieven die nieuwe opleidingen op het niveau hoger onderwijs (zoals een master-
5528 na-master) aanbieden, samen met de lokale bedrijven.
- 5529 • We zorgen voor opstartfinanciering voor microcredentials en onderzoeken hoe ze kunnen
5530 opgenomen worden in de structurele financiering van ons hoger onderwijs. We zetten in op de
5531 bekendheid en de waarde van microcredentials.

5532 Een broedplek voor jong, ondernemend talent

5533 Veel van onze jonge studenten voelen de drang om te ondernemen en combineren hun studies met de
5534 start van een onderneming. Op lange termijn kunnen ze een enorme meerwaarde bieden voor onze
5535 Vlaamse economie. Het statuut van student-zelfstandige schept voor hen al een helder sociaal kader.

5536 Van onze hogeronderwijsinstellingen verwachten we dat ze dit ondernemende talent voluit ondersteunen.
5537 Dat kan door steun te bieden bij het uitwerken van het idee en bij de opstart, en door een kritische blik te
5538 bieden. Hogeronderwijsinstellingen kunnen zo echte broedplekken worden voor jong, ondernemend talent.

- 5539 • We stimuleren onze hogeronderwijsinstellingen om hun studenten te helpen bij het uitbouwen van
5540 hun onderneming en zo uit te groeien tot broedplekken van jong, ondernemend talent.
- 5541 • Via een nieuw actieplan 'ondernemend onderwijs' geven we ook in het hoger onderwijs structurele
5542 stimulansen, verspreid over heel Vlaanderen, om de stap als student naar het ondernemerschap
5543 te zetten.

5544 Hoger onderwijs: een blik op de wereld

5545 We versterken de internationale focus van ons hoger onderwijs, door samenwerking en mobiliteit te
5546 bevorderen, drempels weg te werken voor de instroom van buitenlands talent en het netwerk van Vlaamse
5547 studenten en academici in het buitenland te benutten.

5548 In het kader van een versterkte internationalisering, moet ook werk gemaakt worden van een vlottere
5549 erkenning van buitenlandse diploma's. Op die manier kunnen buitenlandse studenten vlotter instromen in
5550 onze hogescholen en universiteiten en op onze arbeidsmarkt.

5551 **Standpunten**

- 5552 • We gaan met de instellingen in overleg over hoe we hun vragen naar meer kansen tot
5553 internationalisering (bijvoorbeeld met betrekking tot anderstalige opleidingen of het gevraagde
5554 niveau van kennis van het Nederlands van docenten) kunnen rijmen met de garantie voor
5555 voldoende aandacht voor het Nederlands, ook in het hoger onderwijs;
- 5556 • We publiceren indicatieve landenlijsten die aangeven hoe buitenlandse diploma's zich verhouden
5557 tot Vlaamse diploma's.
- 5558 • We voorzien brugfiguren die immigranten op het traject naar een Vlaams diploma zetten.
- 5559 • We zorgen voor een verkorte authenticiteitsprocedure waarbij enkel de echtheid van het diploma
5560 wordt onderzocht.
- 5561 • We digitaliseren het erkenningsproces zodat een performant, transparant en helder e-loket de
5562 aanvrager van een erkenning gemakkelijk begeleidt tot een sterk dossier of goed antwoord.
- 5563 • We voorzien meer capaciteit bij de betrokken diensten (Naric-Vlaanderen) voor de erkenning van
5564 diploma's.

5565 Naar een sterke cultuur van 'blended leren' in het Vlaamse hoger onderwijs

5566 In een sterke cultuur van blended leren in het Vlaams hoger onderwijs, garanderen we ook het recht op
5567 lesopnames voor studenten in bijzondere omstandigheden. Dat gaat niet enkel over studenten die omwille
5568 van ziekte of andere omstandigheden de les eens niet konden bijwonen. Blended leren biedt kansen om
5569 ook voor groepen die vandaag niet of erg moeilijk kunnen deelnemen, de deuren naar de auditoria te
5570 openen. Blended leren zou bijvoorbeeld sterk kunnen bijdragen in het openstellen van
5571 opleidingsonderdelen of microcredentials voor werknemers die een gerichte bijscholing willen volgen.

5572 De Vlaamse overheid moet een stimulerende en ondersteunende rol opnemen bij de uitrol van blended
5573 leren in het hoger onderwijs in Vlaanderen. Een sterke cultuur van blended leren vergt een groeiend
5574 bewustzijn, een doordachte opleiding en coaching van docenten en professoren, en leslokalen die met de
5575 juiste digitale infrastructuur zijn uitgerust. Het is de taak van de Vlaamse overheid om daar doelgericht in
5576 te investeren.

5577 Studenten die zich in een specifieke situatie bevinden waardoor ze niet in de mogelijkheid zijn om zich
5578 naar het leslokaal te begeven, moeten te allen tijde toegang tot lesopnames hebben, voor zover die
5579 opnames gemaakt zijn of gemaakt kunnen worden in de daartoe vastgestelde lesomgeving. Het kan gaan
5580 met studenten die een functiebeperking of leerstoornis hebben, werkstudenten, langdurig zieke studenten,
5581 studenten in een overmachtssituatie...

5582 **Standpunten:**

- 5583 • We stimuleren en ondersteunen blended leren in het hoger onderwijs.
- 5584 • We garanderen het recht op lesopnames voor studenten in bijzondere omstandigheden.

5585 **Kernpunten**

5586 **We willen respect voor leerkrachten**

- 5587 • We trekken topprofielen aan in het onderwijs en behouden ze ook
- 5588 • We zorgen ervoor dat school maken een ploegsport is
- 5589 • We versterken de aanvangsbegeleiding voor zij-instromers

5590

5591 **We respecteren de vrijheid van onderwijs**

- 5592 • We blijven uitgaan van vertrouwen in de kracht van de vrijheid en autonomie van scholen en centra
- 5593 • Als regelgeving een te grote belemmering wordt, bieden we scholen meer regelluwe ruimte
- 5594 • We geven schoolbesturen de vrijheid om toegekende middelen in te zetten. Minder 'gekleurde' middelen dus

5595

5596

5597 **We zorgen voor een boost van de onderwijskwaliteit**

- 5598 • We keuren leerplannen enkel goed wanneer ze duidelijk meer ambitieuze doelen omvatten dan de eindtermen
- 5599 • We integreren het interuniversitair expertisecentrum voor ondersteuningsbeleid voor cognitief sterk functionerende leerlingen in Leerpunt
- 5600 • We garanderen dat scholen zullen kunnen blijven beschikken over de nodige middelen om hun IT-
5601 infrastructuur op peil te houden
- 5602 • We garanderen dat scholen zullen kunnen blijven beschikken over de nodige middelen om hun IT-
5603 infrastructuur op peil te houden
- 5604 • We moeten weer voldoende aandacht garanderen voor kennisoverdracht

5605
5606
5607
5608
5609
5610
5611
5612
5613
5614
5615
5616
5617
5618
5619
5620
5621
5622
5623
5624
5625
5626
5627
5628
5629
5630
5631
5632
5633
5634
5635
5636
5637
5638
5639
5640
5641
5642
5643
5644
5645
5646
5647

Werk, Arbeidsmarkt en Sociale Zaken

Onze koers

Eén van de belangrijkste uitdagingen voor onze economie en samenleving bevindt zich momenteel op onze arbeidsmarkt. Als we onze welvaartsstaat en ons Rijnlandmodel willen verzekeren voor de komende generaties, hebben we een goed werkende arbeidsmarkt nodig waarbij elk talent optimaal benut wordt en waar elke mens de kans krijgt het beste van zichzelf te geven. Onze arbeidsmarkt van vandaag en morgen wordt geconfronteerd met een reeks uiteenlopende problemen en uitdagingen waarop we afdoende antwoorden moeten geven. De visie van onze partij rond werk laat zich samenvatten in 3 W's: een weerbare, wendbare en werkbare arbeidsmarkt.

Een eerste grote uitdaging omtrent de weerbaar- en wendbaarheid betreft een structureel krappe arbeidsmarkt waarbij het altijd maar moeilijker wordt om voldoende en gepaste arbeidskrachten te vinden. De omvang van de bevolking op beroepsactieve leeftijd heeft in 2023 haar hoogtepunt bereikt en zal de komende jaren licht dalen. We zullen dus niet langer kunnen rekenen op een natuurlijke groei van de bevolking op arbeidsactieve leeftijd om aan de stijgende vraag naar arbeid te voldoen. De vraag naar werkkrachten is structureel hoger dan het aanbod. Door de vergrijzing verlaten ook steeds meer arbeidskrachten onze arbeidsmarkt. Dat leidt ertoe dat de afhankelijkheidsratio, de verhouding tussen de bevolking buiten arbeidsleeftijd en de bevolking op arbeidsleeftijd, sterk toeneemt. De talenten die aanwezig zijn op onze arbeidsmarkt lijken ook niet altijd overeen te stemmen met de gezochte profielen. Er is dus niet alleen sprake van een structurele krapte maar ook van een structurele mismatch van profielen. De digitale en groene transitie versnellen dit proces en zorgen ervoor dat er andere competenties en vaardigheden gevraagd worden. De arbeidsmarkt evolueert ook in een razendsnel tempo. zo heeft AI het potentieel om onze arbeidsmarkt grondig te veranderen de komende jaren. We moeten deze ontwikkelingen goed anticiperen en opvolgen.

Ook met betrekking tot de werkbaarheid en wendbaarheid zijn er uitdagingen. Onder onze beroepsbevolking op arbeidsactieve leeftijd bevindt zich een steeds groter wordende groep langdurig zieken. Steeds meer mensen vallen langdurig uit omwille van psychosociale aandoeningen zoals depressies, burn-outs en stress, musculoskeletale aandoeningen en andere oorzaken. Vandaag zijn ze al met 500 000 personen. Ondanks de geleverde inspanningen, zal bij ongewijzigd beleid dit aantal snel blijven oplopen. Daarnaast worstelen heel wat werknemers met tal van onzekerheden op vlak van de combinatie van werk met gezin en andere activiteiten, hun mentale welzijn en hun toekomstige financiële situatie. Meer inzetten op werkbaar werk en wendbaarheid in de zin van flexibiliteit, zijn de sleutels om onze arbeidsmarkt en bevolking gezond te houden. Verder zijn er ook de sterk oplopende loonkosten door een relatief hoge inflatie, die de competitiviteit van de bedrijven onder druk zetten. Bedrijven staan ook onder toenemende druk om te innoveren, hun kosten onder controle te houden, en de continuïteit van de bedrijfsvoering te garanderen en dat alles in de context van een krappe arbeidsmarkt.

Om onze economische welvaart en sociale zekerheid op peil en betaalbaar te houden, is een gedegen en ambitieus beleid nodig dat meegroeit met onze arbeidsmarkt en die ook voorbereidt

5648 **op de uitdagingen en opportuniteiten van de toekomst. We moeten versneld en versterkt toewerken**
5649 **naar een werkzaamheidsgraad van 80%. Kortom, er zijn uitdagingen bij de vleet op onze**
5650 **arbeidsmarkt en hervormingen zijn noodzakelijk. Voor cd&v zijn tien kernprincipes hierbij van**
5651 **cruciaal belang:**

- 5652
- 5653 • cd&v gaat uit van een positieve benadering van werken. Werken is deelnemen en bijdragen aan
5654 de gemeenschap. Het zorgt niet enkel voor een inkomen maar geeft ook mee zin aan het leven.
5655 Werken zorgt voor een economische én maatschappelijke meerwaarde en voor sociale
5656 verbondenheid.
- 5657 • Werken moet altijd lonen. De lonen, wedden en winsten die werkenden uit hun activiteit halen,
5658 moeten rechtvaardig zijn en hen toelaten om een goed leven te leiden. Het verschil tussen niet
5659 werken en werken moet groot genoeg zijn om zo de stimulans om aan de slag te gaan te
5660 versterken.
- 5661 • De arbeidsmarkt is er voor iedereen: wij willen zoveel mogelijk mensen die kunnen werken, aan
5662 de slag krijgen, ongeacht hun opleiding en achtergrond. Iedereen moet gelijke kansen krijgen. We
5663 hebben hierbij bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen zoals kortgeschoolden, 55-plussers,
5664 personen met een migratieachtergrond en personen met een handicap. Tegen alle vormen van
5665 discriminatie op de arbeidsmarkt moet sterk opgetreden worden. We hanteren hierin een
5666 nultolerantie.
- 5667 • cd&v gaat uit van een nabije arbeidsmarkt. Hiermee bedoelen we dat er in elke regio voldoende
5668 bereikbare jobs moeten zijn, maar evenzeer dat de bevoegdheden zo dicht mogelijk bij de realiteit
5669 van zelfstandigen, werknemers, ondernemers en werklozen moeten liggen. Het federale niveau
5670 kan niet altijd de gepaste antwoorden geven op de verschillende vragen vanuit de verschillende
5671 deelstaten en lokale besturen. We dringen aan op meer regionaal maatwerk. Verdere stappen zijn
5672 voor ons: meer autonomie en responsabilisering, maar ook solidariteit en samenwerking.
- 5673 • Om onze welvaartsstaat te vrijwaren voor de komende generaties, moet iedereen naar zijn/haar
5674 beste vermogen zijn steentje bijdragen. Alleen op die manier kan iedereen die geconfronteerd
5675 wordt met een tegenslag, terugvallen op een goede, werkende sociale bescherming.
- 5676 • Jobs moeten kwalitatief, productief en vervullend zijn. Werkbaar en wendbaar werk dat flexibiliteit
5677 op de arbeidsmarkt én in het privéleven mogelijk maakt, is hierbij cruciaal. cd&v zet daarom ook
5678 in op de nodige randvoorwaarden, zoals een kwaliteitsvolle en breed toegankelijke kinderopvang,
5679 een flexibel en toegankelijk aanbod van verlofstelsels en een duidelijk kader om tijds- en
5680 plaatsonafhankelijk te kunnen werken.
- 5681 • Deelnemen aan levenslang leren, is de beste garantie op een duurzame loopbaan. Jobs
5682 veranderen, verdwijnen of ontstaan constant. Elke burger heeft recht op opleiding en vorming om
5683 een duurzame loopbaan te kunnen uitbouwen. Deze aanpak laat toe dat het makkelijker wordt om
5684 nieuwe carrièrestappen te zetten of zich te heroriënteren.
- 5685 • Een goed sociaal overleg is een garantie op duurzame welvaarts- en jobcreatie en op een
5686 rechtvaardige verdeling van de welvaart. Daarom hechten we belang aan overleg en
5687 onderhandelingen op alle niveaus. Wij roepen de sociale partners op om dynamiek in het overleg
5688 te herstellen en te werken naar een sociaal pact 2.0.
- 5689 • We moeten inzetten op het verhogen van onze productiviteit. Ons land is historisch gezien een
5690 van de meest productieve economieën ter wereld en dat moeten we ook blijven. Door volop in te
5691 zetten op een permanente vorming van personeel, in het bijzonder op het vlak van digitalisering
5692 en nieuwe technologische tools, zorgen we ervoor dat onze economie blijft bloeien en innoveren.
5693 Innovatie inzake arbeidsorganisatie is hierbij even belangrijk.
- 5694 • Gelet op de demografische ontwikkeling en de krappe arbeidsmarkt, zullen we die laatste op een
5695 andere manier moeten organiseren. Een betere arbeidsmobiliteit, innovatie en robotisering

5696 kunnen ons hierin helpen. Maar om blijvend te excelleren, zullen we ook deels beroep moeten
5697 doen op arbeidskrachten van elders. cd&v blijft resoluut kiezen voor het concentrische
5698 arbeidsmigratiemodel: de focus ligt eerst op intra-Belgische mobiliteit, dan op intra-Europese
5699 mobiliteit en pas erna op de arbeidsmigratie uit niet-EU-landen. Onze visie op arbeidsmigratie,
5700 waaronder een verplichte inburgering en taalverwerving, wordt verder uitgewerkt in het luik
5701 migratie. Versterken van werkgelegenheid en werkzaamheidsgraad

5702

5703 cd&v wil zoveel mogelijk mensen aan de slag. We gaan resoluut voor een maximale tewerkstelling. Voor
5704 de samenleving is een goed werkende arbeidsmarkt en hoge werkzaamheidsgraad de motor van een
5705 sterke, goed functionerende economie en een duurzame sociale zekerheid. In de context van structurele
5706 krapte op de arbeidsmarkt, is het aanspreken van onze arbeidsreserve noodzakelijk voor het functioneren
5707 van onze bedrijven. Iedereen moet, binnen zijn eigen talenten en context, de kans krijgen om aan de slag
5708 te gaan of dit nu als werknemer, zelfstandige, ambtenaar of onder een ander statuut is. Werken is de beste
5709 bescherming tegen armoede. Voor cd&v is werken meer dan geld verdienen alleen. Het is ook de kans
5710 hebben om jezelf te ontplooiën, nieuwe zaken en vaardigheden bij te leren, contacten te leggen met
5711 anderen en een sociaal netwerk uit te bouwen. Het maakt deel uit van je identiteit, het gevoel dat je ergens
5712 bij hoort, dat je geapprecieerd wordt.

5713 Doelstelling: werken moet voldoende lonen

5714 Wie werkt en op die manier een belangrijke bijdrage levert aan onze samenleving, moet hiervan de
5715 vruchten kunnen plukken. Zo moet het financieel voordelig zijn om een job of een promotie te aanvaarden.
5716 Nergens ter wereld is het verschil tussen de totale loonkosten en de nettolonen van de werknemers zo
5717 groot als in België. In Vlaanderen voerden we al een jobbonus in. Maar we willen de lasten op arbeid ook
5718 structureel verlagen zodat mensen netto meer overhouden van hun lonen. Een grondige fiscale
5719 hervorming dringt zich op. Een aantal cruciale maatregelen in deze hervorming zijn het verhogen van de
5720 belastingvrije som, het hervormen van de belastingsschijven, het verlagen van de belastingtarieven en de
5721 uitbreiding van de federale werkbonus.

5722 Ook het verschil tussen een inkomen uit arbeid en een tegemoetkoming en/of uitkeringen moet voldoende
5723 groot zijn om de stap naar werk te zetten. Wie aan de slag gaat, heeft vaak heel wat extra kosten zoals
5724 kinderopvang, mobiliteit, enzoverder. Wanneer een stijging van het inkomen deze kostprijs amper of niet
5725 compenseert, loont werken onvoldoende.

5726 Om het verschil tussen werken en niet-werken voldoende groot te maken, mogen de minimumuitkeringen
5727 niet systematisch sterker stijgen dan de minimumlonen. Sociale voordelen kennen we maximaal toe op
5728 basis van inkomen in plaats van op basis van statuut. Zo verliezen mensen niet langer automatisch hun
5729 sociale voordelen als ze aan de slag gaan en zorgen we ervoor dat de meest kwetsbaren met een laag
5730 inkomen (uitkeringsgerechtigden én werkenden) toegang krijgen tot sociale voordelen. Sociale voordelen
5731 moeten toegewezen worden op basis van het reële inkomen en de behoeften van de betrokkene, niet op
5732 basis van het statuut dat iemand heeft.

5733 Vervolgens willen we onderzoeken hoe we sociale voordelen, zoals een sociaal tarief voor energie, trager
5734 kunnen laten uitdoven en progressief kunnen maken op basis van inkomen. Wie vandaag één euro meer
5735 ontvangt dan een grensbedrag, verliest onmiddellijk het volledige sociaal tarief. Daar moeten we komaf
5736 mee maken. Wie meer verdient, zal een kleiner voordeel krijgen, wie minder verdient een groter voordeel.

5737 **Standpunten:**

- 5738 • We verlagen de lasten op arbeid structureel door een grondige fiscale hervorming door te voeren
5739 (zie ook hoofdstuk fiscaliteit). Werken moet zo meer lonen.
5740 • We koppelen de verhoging van de minimumuitkeringen aan de verhoging van de minimumlonen.
5741 • Sociale voordelen kennen we maximaal toe op basis van het reële inkomen, in plaats van op basis
5742 van statuut.

5743 Doelstelling: individuele ondernemingen moeten meer ruimte krijgen voor loonvorming en de koopkracht
5744 van werkenden moet beschermd blijven

5745 We raken niet aan de automatische indexering van lonen zoals afgesproken in de sectoren. De
5746 automatische loonindexering is de beste manier om de koopkracht van burgers te vrijwaren. We dringen
5747 bij de sociale partners aan op een uitbreiding van de automatische indexering naar alle sectoren. We
5748 bekijken ook de samenstelling van de indexkorf met het oog op het bevorderen van duurzaamheid. Dit kan
5749 alleen op voorwaarde dat wie een laag loon heeft, voldoende beschermd wordt door automatische
5750 begeleidende sociale maatregelen.

5751 Individuele bedrijven moeten meer vrijheid krijgen om aan loonvorming te doen. De kern van de
5752 loonnormwet van 1996 blijft behouden, maar wie bovenop de sectorale afspraken goede bedrijfsresultaten
5753 wil valoriseren ten aanzien van de werknemers door bijvoorbeeld loonvoordelen toe te kennen, moet dit
5754 kunnen. Omgekeerd zou een bedrijf in moeilijke omstandigheden een tijdelijke afwijking moeten kunnen
5755 krijgen op sectorale loonstijgingen. Om een beter zicht te krijgen op de concurrentiepositie van onze
5756 bedrijven, is het ook nodig om per sector de loonkostontwikkeling te monitoren. Bij de berekening van de
5757 loonkostenhandicap kijken we niet langer naar de ontwikkeling sinds 1996, maar vergelijken we de
5758 uurloonkost in ons land met deze van de buurlanden en brengen we het productiviteitsniveau ook in
5759 rekening. Dat creëert ook een positieve impuls: hoe hoger de productiviteit, hoe meer de lonen kunnen
5760 stijgen. Zo versterken we ook onze concurrentiepositie door ervoor te zorgen dat de loonevolutie gelijke
5761 tred blijft houden met onze buurlanden.

5762 We herbevestigen het principe van de welvaartsenveloppe. Het verschil tussen wie werk en niet werkt
5763 moet echter altijd groot genoeg zijn en mag niet in het gedrang komen door de inzet van de
5764 welvaartsenveloppe. Daarom mag de welvaartsenveloppe niet losstaan van de evolutie van de
5765 productiviteit. De middelen worden evenwichtig ingezet voor zowel armoedebestrijding als voor
5766 verzekeringsdoeleinden, zodat wie meer werkt, daarvan ook de weerslag ziet op zijn latere sociale
5767 uitkeringen.

5768 **Standpunten:**

- 5769 • We behouden de automatische indexering van de lonen om de koopkracht van burgers zo goed
5770 mogelijk te beschermen.
5771 • We bekijken ook de samenstelling van de indexkorf met het oog op het bevorderen van
5772 duurzaamheid. Dat kan alleen op voorwaarde dat wie een laag loon heeft, voldoende beschermd
5773 wordt door automatische begeleidende sociale maatregelen.
5774 • We behouden de kern van de loonnormwet van 1996, maar individuele bedrijven moeten wel
5775 (beperkte) ruimte krijgen om aan loonvorming te doen. Ook tijdelijke afwijkingen van de sectorale
5776 loonstijgingen moeten mogelijk zijn voor bedrijven in moeilijkheden.
5777 • Het principe van de welvaartsenveloppe behouden we maar we houden wel rekening met de
5778 stijging van de productiviteit. Een evenwichtige verdeling tussen armoedebestrijding en
5779 verzekeringsprincipe moet nagestreefd worden.

5780 Doelstelling: meer mensen aan de slag

5781 *Werkzoekenden*

5782 We willen werkzoekenden stimuleren om zo snel mogelijk (opnieuw) aan de slag te gaan. Dat heeft een
5783 positieve impact op zowel de werkzoekende als de werkgever, maar ook op de samenleving in haar
5784 geheel. We hervormen de werkloosheidsuitkering door de berekening te vereenvoudigen, sociaal
5785 rechtvaardiger en meer activerend te maken. We versterken de degressiviteit door het bedrag van de
5786 uitkering tijdens de eerste zes maanden te verhogen en het aantal fases van verschillende
5787 uitkeringsniveaus gevoelig te verminderen. Daarnaast zorgen we voor een betere waardering van
5788 opleidingen voor knelpuntberoepen, door het bedrag van de werkloosheidsuitkering niet te laten dalen
5789 voor wie een opleiding voor een knelpunt beroep volgt of een voldoende intensieve opleiding volgt voor
5790 een competentieversterking zoals een taalopleiding.

5791 Vervolgens beperken we de periode waarin iemand een werkloosheidsuitkering kan ontvangen tot 36
5792 maanden of tot 48 maanden voor wie al minstens twintig jaar gewerkt heeft. De werkloosheidsuitkering
5793 kan alleen stopgezet worden als blijkt dat de werkzoekende voldoende begeleiding en ondersteuning door
5794 de bevoegde arbeidsbemiddelingsdiensten heeft gekregen. De arbeidsbemiddelingsdienst moet
5795 bovendien ten laatste zes maanden voor de eventuele stopzetting van de uitkering, een uitiem aanbod
5796 doen van een opleiding, passend werkaanbod of een mogelijkheid tot toeleiding tot de sociale economie,
5797 als werk op de reguliere arbeidsmarkt niet mogelijk blijkt. Langdurig werkzoekenden worden zo na drie
5798 jaar overgedragen aan de Gewesten die instaan voor de verdere begeleiding en opvolging. Het is aan de
5799 Gewesten om deze begeleiding concreet vorm te geven. Wie zijn werkloosheidsuitkering verliest en aan
5800 de voorwaarden voldoet, kan dan een leefloon ontvangen.

5801 We houden mensen bijgevolg niet onnodig lang in het statuut van werkzoekende als blijkt dat eerst andere
5802 fundamentele randvoorwaarden om aan de slag te kunnen gaan, aangepakt moeten worden, zoals
5803 bijvoorbeeld welzijn of huisvesting. We kiezen voor begeleiding op maat in het daarvoor meest passende
5804 statuut. Een inschrijving bij VDAB blijft daarvoor een hefboom.

5805 Ten slotte hervormen we ook de Vlaamse gemeenschapsdienst en het wijkwerken naar een instrument
5806 op lokaal niveau, voor werkzoekenden die niet onmiddellijk een nieuwe job vinden. Via deze
5807 werkervaringsstage bieden we ze de mogelijkheid om competentieversterkende ervaring op te doen en
5808 een band te behouden met de arbeidsmarkt.

5809 *Personen met leefloon*

5810 Wie een leefloon krijgt, moet binnen de mogelijkheden geactiveerd worden. Daarom moeten
5811 leefloongerechtigden kunnen rekenen op een begeleiding op maat, richting een job. Het is dan ook cruciaal
5812 dat elke leefloongerechtigde (die stappen naar werk kan zetten) ingeschreven is bij de
5813 arbeidsbemiddelingsdiensten. Voor leefloongerechtigden moeten er concrete paden richting
5814 zelfstandigheid, maatschappelijke integratie, zelfredzaamheid en de arbeidsmarkt uitgetekend worden. De
5815 huidige begeleidings- en opvolgingsinstrumenten – het GPMI (Geïndividualiseerd Project voor
5816 Maatschappelijke Integratie) en de expertise van VDAB en partners – blijven nog te vaak onderbenut. We
5817 verbeteren de werking van het GPMI door OCMW's financieel te stimuleren om relevante derde partijen
5818 zoals VDAB, CAW, scholen... te betrekken bij de opmaak, begeleiding en/of opvolging van
5819 leefloongerechtigden in het kader van hun GPMI. Daarnaast verlagen we de administratieve lasten die
5820 OCMW's ervaren om een GPMI op te stellen aanzienlijk, door de formele vormvereisten te verminderen
5821 en de gebruikte taal te vereenvoudigen. Vervolgens zorgen we ervoor dat de betrokkenen meer inspraak

5822 krijgen in het opstellen van de concrete doelstellingen die worden opgenomen in het GPMI. De
5823 doelstellingen moeten tastbaar zijn en het moet voor de gerechtigde duidelijk zijn wat er verwacht wordt
5824 bijvoorbeeld via een niet-exclusieve lijst van doelstellingen die voldoende duidelijk en haalbaar zijn.

5825 OCMW's, VDAB en de POD MI (federale overheidsdienst voor maatschappelijke integratie,
5826 armoedebestrijding, sociale economie en grootstedenbeleid) moeten nauw samenwerken om cliënten op
5827 te volgen, te ondersteunen en te begeleiden naar de arbeidsmarkt of een opleiding indien mogelijk. We
5828 willen dat elk OCMW een samenwerkingsovereenkomst afsluit met de VDAB en dat leefloongerechtigden
5829 zich inschrijven bij de VDAB, om de uitwisseling van informatie te verbeteren. Alleen zo komen we tot een
5830 sterk lokaal verankerd werkgelegenheidsbeleid, met kansen voor wie een zekere afstand tot de
5831 arbeidsmarkt heeft.

5832 *Personen met gezondheidsproblemen*

5833 Het aantal langdurig zieken en personen met gezondheidsproblemen loopt jaar na jaar op. Dertig jaar
5834 geleden was 2,5% van de bevolking op arbeidsleeftijd nog langdurig ziek. Vandaag is dat meer dan het
5835 dubbele. In de eerste plaats moet er meer ingezet worden op preventie op de werkvloer. Het is efficiënter
5836 om te voorkomen dat iemand uitvalt, dan iemand na een langdurige ziekte opnieuw te begeleiden naar
5837 werk. Hier wordt later nog meer op ingegaan.

5838 Personen met gezondheidsproblemen moeten een betere begeleiding en ondersteuning krijgen om, in de
5839 mate van het mogelijke, opnieuw de stap naar werk te zetten. We mogen hen niet loslaten. Alle actoren
5840 die arbeidsongeschikten opvolgen en begeleiden zoals de arbeidsartsen, mutualiteiten, behandelende
5841 artsen, arbeidsbemiddelingsdiensten... moeten meer dan ooit de handen in elkaar slaan en zo hun
5842 expertise en krachten delen. We moeten de strikte opdeling in taken en hokjes denken, weglaten en samen
5843 in de meest optimale begeleiding van langdurig zieken voorzien. In dit kader willen we ook alle nodige
5844 informatie bundelen in één gezamenlijk arbeidsongeschiktheidsdossier waartoe alle betrokkenen, ook de
5845 arbeidsongeschikte zelf, toegang hebben. Ook verdubbelen we het aantal terug-naar-werk-coördinatoren
5846 bij mutualiteiten, waardoor nog meer arbeidsongeschikten kunnen rekenen op een betere begeleiding. We
5847 versterken ook de rol van arbeidsbemiddelingsdiensten zoals VDAB in re-integratietrajecten. Elke
5848 (langdurig) zieke die bij VDAB is ingeschreven, moet kunnen rekenen op een vaste coach die hen
5849 begeleidt tijdens het zieketraject en bij de terugkeer naar het werk. VDAB voorziet daarin en werkt
5850 daarvoor samen met de betrokken stakeholders (bijvoorbeeld terug-naar-werk-coördinatoren). Re-
5851 integratietrajecten bij VDAB en partners zijn altijd vrijwillig, maar wie een traject opstart, gaat een
5852 engagement aan.

5853 Arm maakt ziek en ziek maakt arm. Wie door gezondheidsproblemen uitvalt en tijd nodig heeft om te
5854 herstellen, moet kunnen rekenen op een voldoende hoge uitkering. Daarom automatiseren we de
5855 berekening van de ziekte-uitkering, door mutualiteiten toegang te geven tot fiscale gegevens. Zo moet de
5856 arbeidsongeschikte niet langer alle documenten aanleveren. De arbeidsongeschikte persoon zou zich
5857 geen financiële zorgen mogen maken. Extra zorgen en mentale druk zijn nefast voor ziekteherstel. Een te
5858 lage ZIV-uitkering kan er ook voor zorgen dat mensen te snel de draad terug willen oppikken, waardoor
5859 ze niet volledig de kansen geven aan de behandeling en het herstel die nodig zijn. Dat leidt tot een grotere
5860 kans op herval of een ziekte die langer aansleept. Bovendien hebben mensen met een medische
5861 problematiek vaak af te rekenen hebben met hogere medische kosten. We hervormen ook de ziekte- en
5862 invaliditeitsuitkeringen zodat die mensen aanmoedigen en ondersteunen om weer aan de slag te gaan als
5863 dat binnen hun mogelijkheden ligt. De financiële meerwaarde van werken moet transparanter worden. We
5864 zorgen er ook voor dat de ingehouden bedrijfsvoorheffing beter de eindbelasting weerspiegelt, zodat
5865 mensen niet voor verrassingen komen te staan.

5866 Arbeidsongeschikten beschikken over een brede waaier aan mogelijkheden om het werk te hervatten na
5867 hun ziekte. Niet iedereen is daarvan op de hoogte omdat het aanbod erg versnipperd is, en er verschillende
5868 toegangspoorten bestaan. Daarom verbeteren we de informatiemogelijkheden met een portaal voor alle
5869 statuten, waarop alle informatie – bevoegdheids- en taakoverschrijdend – te vinden is over de
5870 verschillende mogelijkheden om het werk te hervatten. Daarnaast zetten we meer in op het stimuleren van
5871 de gedeeltelijke werkhervatting. Door deze mogelijkheid kan wie langdurig ziek was, op zijn/haar eigen
5872 tempo opnieuw aan de slag gaan. We moedigen langdurig zieken aan om hier gebruik van te maken door
5873 een hogere cumulatie toe te laten tussen de ziekte-uitkering en het beroepsinkomen. Door de inzet van
5874 de werkhervattingspremie voorzien we stimuli aan de werkgevers om hier de nodige kansen te bieden.

5875 Om het stijgende aantal langdurig zieken terug te dringen moet iedereen zijn/haar verantwoordelijkheid
5876 nemen. Werkgevers die een disproportionele uitval van werknemers hebben, kunnen sancties verwachten.
5877 We beklemtonen dat re-integratietrajecten vrijwillig zijn voor personen in arbeidsongeschiktheid, maar
5878 daarom niet vrijblijvend: als een (gedeeltelijke) werkhervatting mogelijk is, dan moet de langdurig zieke
5879 hieraan meewerken. Ook de verzekeringsinstellingen kunnen een deel van hun financiering verliezen als
5880 ze onvoldoende begeleiding voorzien voor langdurig zieken. We willen de voorschrijvende artsen
5881 sensibiliseren en responsabiliseren. Zo moet er in de opleiding van artsen meer aandacht zijn voor
5882 arbeidsongeschiktheid en re-integratie. We ondersteunen behandelende artsen verder door het uitwerken
5883 van meer richtsnoeren over de voorschrijfduur en automatische toegang tot deze informatie. Artsen die
5884 consequent een meer dan gemiddelde voorschrijfduur geven, kunnen na een verwittiging voor hun
5885 afwijkend voorschrijfgedrag, ook een sanctie krijgen.

5886 *Personen onder de radar*

5887 Onder de groep niet-beroepsactieven bevindt zich ook een diverse groep mensen die, omdat ze geen
5888 uitkering, tegemoetkoming of andere vorm van begeleiding ontvangen, bij geen enkele organisatie of
5889 instelling (zoals VDAB, OCMW's...) op de radar staan. Toch zitten ze boordevol talent en kunnen ze, mits
5890 de nodige begeleiding en/of opleiding, een grote meerwaarde zijn op onze arbeidsmarkt.

5891 Voor deze groep mensen is 'outreachen' van groot belang. Het gaat om interventies, voornamelijk op het
5892 lokale niveau, waarbij niet-beroepsactieve mensen aangemoedigd worden om de stap naar de
5893 arbeidsmarkt te zetten. Outreachen kan alleen maar werken, als het gebaseerd is op vrijwilligheid en als
5894 het op een laagdrempelige manier gebeurt. Hier ligt een grote rol weggelegd voor een lokale aanpak, met
5895 plaatselijke brugfiguren die de doelgroep kunnen bereiken. Een aanpak op maat van een persoon of
5896 doelgroep is daarbij essentieel, zodat drempels als een toegankelijke kinderopvang,
5897 mobiliteitsmogelijkheden, huisvesting... kunnen weggewerkt worden. We pleiten ervoor om in elke stad
5898 en gemeente minimaal één brugfiguur aan te stellen.

5899 Onder deze groep personen onder de radar bevinden zich ook huisvrouwen en -mannen. cd&v wil
5900 huismannen en -vrouwen aanmoedigen om aan de slag te gaan, maar niet verplichten. We ondersteunen
5901 mensen om de stap naar de arbeidsmarkt te zetten, of dat nu deeltijds of voltijds is. Wie omwille van zorg-
5902 en huishoudelijke taken niet kan of wil werken op de reguliere arbeidsmarkt zoals bijvoorbeeld
5903 huisvrouwen en -mannen, zal nooit verplicht worden om de stap naar de arbeidsmarkt te zetten. Ook wie
5904 de zorg voor kinderen, een zieke ouder... op zich neemt, levert een belangrijke bijdrage aan de
5905 samenleving die nog te vaak ondergewaardeerd wordt. We onderzoeken hoe deze verworven
5906 competenties meer gehonoreerd kunnen worden op de arbeidsmarkt.

5907 Verzoekers om internationale bescherming

5908 Asielzoekers zien hun leven vaak lange tijd gepauzeerd in de periode waarin zij wachten op de beoordeling
5909 van hun aanvraag. Dat leidt vaak tot frustraties. Daarom willen we blijven inzetten op het activeren van
5910 deze groep. Dat draagt bovendien bij aan hun integratieproces.

5911 In samenwerking met Fedasil en de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling, voorzien we in
5912 specifieke trajecten om asielzoekers die mogen en kunnen werken, toe te leiden naar de arbeidsmarkt.
5913 Voor mensen voor wie dit niet mogelijk is, voorzien we alternatieven. Daarbij denken we aan opleidingen,
5914 vrijwilligerswerk of een vorm van gemeenschapsdienst.

5915 *Flexibele vormen van arbeid*

5916 Wie naast zijn reguliere job nog graag iets wil bijverdienen, moet dat kunnen. Wie extra uren wil werken,
5917 moeten we aanmoedigen. Bedrijven hebben vaak nood aan extra werkkrachten en in het bijzonder aan
5918 flexibiliteit in de inzetbaarheid van arbeidskrachten, om piek- en dalmomenten te kunnen opvangen.

5919 Werknemers moeten de mogelijkheid krijgen om fiscaalvriendelijke overuren bij de eigen werkgever te
5920 presteren. Wie extra uren wil werken, moet aangemoedigd worden om die in de eerste plaats te presteren
5921 bij de eigen werkgever. Daarom willen we een structurele en uniforme regeling uitwerken, om
5922 werknemers die dat wensen, overuren op een fiscaal en sociaal voordelige manier te laten presteren, met
5923 een opbouw van sociale rechten.

5924 Flexi-jobs zijn geen wonderoplossing die de personeelstekorten in diverse sectoren kunnen oplossen.
5925 Structurele personeelstekorten vragen om duurzame oplossingen, zoals ervoor zorgen dat wie werkt, meer
5926 overhoudt op het einde van de maand. Toch kunnen flexi-jobs een nuttige aanvulling zijn op het bestaande
5927 personeelsbestand om bepaalde piekmomenten op te vangen. We laten flexi-jobs toe in alle
5928 ondernemingen waar een akkoord op sectoraal en/of ondernemingsniveau kan worden gesloten. De
5929 sociale partners kunnen op sectoraal en/of ondernemingsniveau ook afspraken maken over het uitsluiten
5930 van bepaalde functies voor flexi-jobs, bijvoorbeeld zorgberoepen. We vervangen de bestaande fiscale
5931 drempel tot waar flexi-jobbers kunnen bijverdienen zonder bijkomende belastingen te betalen, door een
5932 urencontingent, zoals dat bestaat bij studenten. Wie bovenop dit contingent meer uren wil werken, kan dat
5933 doen mits betaling van de reguliere sociale bijdragen en belastingen op het loon. We zorgen ervoor dat
5934 iedereen op elk moment helder en transparant ziet waarop men recht heeft.

5935 De interimsector speelt ook een belangrijke rol op onze arbeidsmarkt, onder meer door de drempel naar
5936 werk te verlagen. Wel willen we de misbruiken rond niet-afweringsbedingen (periode waarin
5937 interimkantoren werkgevers verbieden om interimkrachten vast in dienst te nemen) aanpakken, door een
5938 maximale looptijd te bepalen. Ook projectsourcing, waarbij de betrokkenen aan veel gunstigere
5939 arbeidsvoorwaarden werken dan het vaste personeel terwijl ze hetzelfde werk doen, beperken we
5940 drastisch. Het is ook van belang dat de sector werkt aan voldoende transparantie in de commerciële
5941 afspraken hierrond. Zo blijven de kansen op vaste tewerkstelling van de uitzendkracht gevrijwaard. We
5942 maken ook de vaste tewerkstelling als uitzendkracht voor onbepaalde duur bij een uitzendkantoor effectief
5943 mogelijk. Zo geven we uitzendkrachten meer instrumenten om bijvoorbeeld in aanmerking te komen voor
5944 een lening.

5945 We zorgen voor een codificatie van het arbeidsrecht, waarbij we dit ook verregaand vereenvoudigen in
5946 overleg met de sociale partners, zodat het arbeidsrecht opnieuw vlot toepasbaar wordt voor werkgevers
5947 en werknemers. Administratieve vereenvoudiging staat hierbij voorop.

5948 **Standpunten:**

- 5949 • We hervormen de werkloosheidsuitkering door ze te vereenvoudigen, sociaal rechtvaardiger en
- 5950 meer activerend te maken. Zo trekken we de werkloosheidsuitkering op gedurende de eerste
- 5951 periode, versterken we de degressiviteit en zorgen voor een betere waardering van opleidingen
- 5952 voor knelpuntberoepen. We beperken de werkloosheid in de tijd na drie jaar.
- 5953 • Nauwere samenwerking tussen OCMW's, VDAB en de POD MI over personen met een leefloon
- 5954 wordt volop gestimuleerd. Een goede begeleiding op maat is noodzakelijk om de situatie van
- 5955 leefloongerechtigden te verbeteren.
- 5956 • We zetten in op meer samenwerking tussen de arbeidsongeschiktheidsprofessionals en maken
- 5957 werk van één gezamenlijk arbeidsongeschiktheidsdossier waartoe alle betrokkenen, waaronder
- 5958 ook de arbeidsongeschikte, zelf toegang hebben.
- 5959 • We verdubbelen het aantal terug-naar-werk-coördinatoren bij mutualiteiten, waardoor nog meer
- 5960 arbeidsongeschikten kunnen rekenen op een betere begeleiding.
- 5961 • We versterken de rol van arbeidsbemiddelingsdiensten zoals VDAB in re-integratietrajecten door
- 5962 voor elke langdurig zieke die bij VDAB is ingeschreven een vaste coach aan te duiden.
- 5963 • De financiële meerwaarde van werken moet transparanter gemaakt worden voor wie een ziekte-
- 5964 en invaliditeitsuitkeringen ontvangt. De ingehouden bedrijfsvoorheffing moet beter de
- 5965 eindbelasting weerspiegelen, zodat mensen niet voor verrassingen komen te staan.
- 5966 • We stimuleren de gedeeltelijke werkhervatting voor langdurig zieken door een hogere cumulatie
- 5967 toe te laten tussen een ziekte-uitkering en een beroepsinkomen.
- 5968 • Voorschrijvende artsen worden gesensibiliseerd en geresponsabiliseerd, onder meer door in
- 5969 opleidingen meer aandacht te besteden aan arbeidsongeschiktheid, creatie van richtsnoeren over
- 5970 voorschrijfduur en een sanctie voor wie consequent een meer dan gemiddelde voorschrijfduur
- 5971 hanteert.
- 5972 • We moedigen personen die niet werken en geen uitkering ontvangen aan om de stap naar de
- 5973 arbeidsmarkt te zetten. Outreachen via lokale brugfiguren kan alleen maar werken als het
- 5974 gebaseerd is op vrijwilligheid en het zo laagdrempelig mogelijk gebeurt.
- 5975 • We creëren een structurele en uniforme regeling om werknemers die dit wensen, overuren op
- 5976 een fiscaal en sociaal voordelige manier te laten presteren met een opbouw van sociale rechten.
- 5977 • Om flexibele arbeid te garanderen, zorgen we voor een structurele en uniforme regeling voor
- 5978 fiscaalvriendelijke en sociaal voordelige overuren, met een opbouw van sociale rechten.
- 5979 • Om de goede werking van de interimsector te vrijwaren, werken we misbruiken met niet-
- 5980 afwerfingsbedingen weg door een maximale looptijd in te stellen. Daarnaast maken we contracten
- 5981 van onbepaalde duur voor uitzendarbeiders mogelijk.

5982 Doelstelling: haal alle talent naar de arbeidsmarkt (inclusieve arbeidsmarkt)

5983 cd&v laat niemand achter. We hebben iedereen nodig en geloven dat een fijne baan bijdraagt tot een

5984 goede levenskwaliteit. Daarom moeten we werk maken van meer kansen op werk voor bevolkingsgroepen

5985 die een zekere afstand hebben, tot de arbeidsmarkt, en/of vandaag ondervertegenwoordigd zijn op die

5986 arbeidsmarkt zoals ouderen, vrouwen, personen met een handicap, personen met een niet-Europese

5987 afkomst en jongeren. In een inclusieve arbeidsmarkt staan ondernemingen ook open voor het aanwerven

5988 en tewerkstellen van die profielen. Het is aan werkgevers en ondernemingen om een inclusieve werkvloer

5989 te creëren waar alle werknemers welkom zijn en zich thuis voelen. Op een inclusieve arbeidsmarkt worden

5990 kwetsbare mensen niet gediscrimineerd, maar wordt er juist in geïnvesteerd. We denken daarbij aan

5991 bijvoorbeeld de opleiding van kortgeschoolden en oudere werknemers.

5992

5993 *55-plussers*

5994 Oudere werknemers zijn een van de meest gediscrimineerde groepen op de arbeidsmarkt. Zo hebben 50-
5995 plussers 48% minder kans om uitgenodigd te worden op een sollicitatiegesprek. De werkzaamheidsgraad
5996 in 2022 van de doelgroep 55 tot 64 jaar bedroeg in België 56,6% en voor Vlaanderen 59,6%, voor de groep
5997 van 58-64-jarigen is dat zelfs amper 48,3%. Het is hoog tijd dat alle actoren op de arbeidsmarkt de oudere
5998 werknemers naar waarde schatten. Hun ervaring, vaardigheden en expertise kunnen veel betekenen voor
5999 een bedrijf en voor de arbeidsmarkt in haar geheel. We willen oudere werknemers dan ook stimuleren om
6000 zo lang mogelijk aan de slag te blijven, en werkgevers aanmoedigen om hen de kans te geven.

6001 Om komaf te maken met leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt, moeten we de bestaande drempels
6002 zoveel mogelijk wegwerken. We maken werk van een mentaliteitswijziging op de werkvloer. Werkgevers
6003 moeten zich nog meer bewust worden van de voordelen van oudere werknemers, en vooroordelen moeten
6004 ontkracht worden. We zetten hiervoor in op diversiteitsbevorderende maatregelen, zoals
6005 voorlichtingscampagnes en diversiteitstrainingen. We zetten ook verder in op de praktijktesten die naast
6006 discriminatie op basis van etniciteit, ook worden ingezet om leeftijdsdiscriminatie te bestrijden. Het
6007 bestrijden van leeftijdsdiscriminatie moet ook opgenomen worden in de sectorconvenanten.

6008 We schrappen de automatische pensionering van statutaire ambtenaren zodra ze de pensioengerechtigde
6009 leeftijd bereiken. We zorgen ervoor dat ze niet langer verplicht worden om een verlenging aan te vragen,
6010 die dan al dan niet goedgekeurd wordt door de werkgever. Zo zorgen we voor een harmonisering met het
6011 werknemersstatuut. Ook schrappen we de ingekorte opzegtermijn voor werknemers, als een werkgever
6012 de arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur wil beëindigen als een werknemer de wettelijke
6013 pensioenleeftijd bereikt heeft. Door de gewone procedure en een langere opzegtermijn te laten gelden,
6014 worden werkgevers ontmoedigd om een einde te maken aan de arbeidsovereenkomst van hun werknemer
6015 als die 65 jaar wordt. We passen de bijdrageregeling aan voor zelfstandigen die na de
6016 pensioengerechtigde leeftijd verder willen werken, zodat ze automatisch verder pensioenrechten
6017 opbouwen in verhouding tot hun bijdragen.

6018 Werknemers die na de wettelijke pensioenleeftijd verder willen werken, moeten ook recht hebben op een
6019 ziekte-uitkering als ze tijdelijk uitvallen, zodat ze niet verplicht worden om met pensioen te gaan. Daarom
6020 verlengen we de periode waarin een werknemer ouder dan de wettelijke pensioenleeftijd een
6021 arbeidsongeschiktheidsuitkering kan ontvangen van zes maanden naar een jaar.

6022 Vervolgens maken we ook werk van het uitdoven van het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage
6023 (SWT). Het SWT is geen brugpensioen en mag niet aangewend worden door werkgevers om hun oudere
6024 werknemers te dumpen. We willen iedereen aanmoedigen om zo lang mogelijk aan de slag te blijven,
6025 rekening houdend met de mogelijkheden voor de betrokken personen. We doven het algemeen stelsel
6026 van SWT uit, door de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden stapsgewijs op te trekken. We zetten ook in op
6027 een betere activering van werknemers die zich in het SWT-stelsel bevinden. Het doel van SWT is immers
6028 om een werknemer een tijdelijk opvangnet te bieden tot hij of zij een andere job vindt. Daarom pleiten we
6029 voor een versterkte aanklappende aanpak door de VDAB, zodat ook wie zich in SWT bevindt, kansen
6030 krijgt op opleiding en om opnieuw aan de slag te gaan.

6031 We verbeteren de begeleiding en ondersteuning van onze ervaren werknemers die werkzoekend zijn.
6032 Vandaag worden zij te vaak aan de kant gezet omdat ze zogezegd 'moeilijker' inzetbaar zijn. Nochtans
6033 zijn opleiding en vorming belangrijke hefboomen om kansen te kunnen grijpen op de arbeidsmarkt. We
6034 willen het percentage ervaren werkzoekenden ouder dan 60 dat een opleiding volgt, optrekken: minstens
6035 een op tien werkzoekenden ouder dan 60 moet een opleiding volgen. We houden daarbij rekening met de

6036 persoonlijke situatie van de betrokkene en de meerwaarde van een bepaalde opleiding. Daarnaast moet
6037 de VDAB ook meer inzetten op bemiddeling voor deze werkzoekenden. We pleiten er dus voor dat de
6038 VDAB de groep van ervaren werkzoekenden niet loslaat en actief blijft begeleiden richting werk. Ook voor
6039 oudere werkzoekenden blijft het dus cruciaal te investeren in opleiding, training, sollicitatie-opdrachten en
6040 -begeleiding....

6041 Personen met een handicap

6042 Ondanks het feit dat de vraag naar arbeid groter is dan het aanbod, krijgen personen met een handicap
6043 nog te weinig kansen op echt werk. Slechts 23% van personen die een handicap of een langdurige
6044 aandoening hebben, zijn aan het werk in ons land (tegenover 65% van de totale bevolking tussen 15 en
6045 64 jaar). Sinds 1 juli 2023 is er met de komst van Individueel Maatwerk een potentiële game-changer
6046 gekomen om meer personen met een handicap kansen te geven op een vaste job. Toch zijn er nog heel
6047 wat drempels op de reguliere arbeidsmarkt, bij de overheid en in het zelfstandigenstatuut voor personen
6048 met een handicap die we willen wegwerken.

6049 Het creëren van meer kansen op de arbeidsmarkt voor personen met een handicap is een 'en-en-verhaal'.
6050 Geen enkele maatregel zal op zich een ommekeer teweegbrengen, maar verschillende maatregelen
6051 samen kunnen elkaar versterken. We belichten hierbij enkele maatregelen die de tewerkstelling van
6052 personen met een handicap moeten bevorderen:

- 6053 • We zorgen voor meer cumulatiemogelijkheden van de inkomensvervangende tegemoetkoming
6054 met inkomen uit arbeid, zodat wie aan de slag gaat niet onmiddellijk zijn/haar tegemoetkoming
6055 verliest. Werken moet steeds lonen.
- 6056 • We zorgen voor een snellere herberekening van de inkomensvervangende tegemoetkoming,
6057 zodat de verlaagde uitkering gecompenseerd kan worden door hogere inkomsten uit arbeid. Wie
6058 later zijn/haar job opnieuw verliest, moet ook zo snel mogelijk een nieuwe herberekening van de
6059 tegemoetkoming krijgen.
- 6060 • Personen met een handicap moeten een duidelijke inschatting kunnen maken van de impact van
6061 werken op hun inkomsten en afgeleide sociale rechten. We centraliseren en vereenvoudigen de
6062 toegang tot de benodigde informatie.
- 6063 • Personen met een handicap krijgen meer inspraak bij instanties die een grote invloed uitoefenen
6064 op het arbeidsmarktbeleid zoals de Nationale Arbeidsraad en in het kader van beleidsparticipatie.
- 6065 • Arbeidsbemiddelingsdiensten en organisaties voor personen met een handicap, moeten de
6066 handen in elkaar slaan om personen met een beperking effectief te bereiken en hen te begeleiden
6067 naar een gepaste job. We maken werk van een proactieve aanpak.
- 6068 • De inspectiediensten moeten voldoende onderzoeksmiddelen en -bevoegdheden krijgen om
6069 discriminatie op basis van handicap te onderzoeken. Hierbij denken we aan het toelaten van
6070 correspondentietesten, zodat de Vlaamse inspectiediensten de bevoegdheden en middelen
6071 krijgen om ambtshalve gerichte correspondentietesten te (laten) uitvoeren op basis van
6072 zogenaamde 'knipperlichten', zoals na meldingen bij het Vlaams Mensenrechteninstituut of na de
6073 resultaten van (sectorale) zelfregulering.
- 6074 • We voeren sensibiliseringsacties over het recht op redelijke aanpassingen en zorgen voor een
6075 uitwisseling van goede praktijken hiervan tussen werkgevers.
- 6076 • De integratietegemoetkoming die personen met een handicap ontvangen om de kosten van hun
6077 handicap op te vangen, mag enkel afhankelijk zijn van de zwaarte van hun handicap en niet langer
6078 van hun inkomen.

6079 De overheden moeten een voorbeeldrol opnemen inzake inclusief werkgeverschap. Vandaag halen de
6080 verschillende overheden hun eigen streefdoelen op het vlak van tewerkstelling van personen met een
6081 handicap niet. We maken werk van een pakket aan maatregelen om mensen meer kansen te geven op
6082 een job bij de overheid:

- 6083
- 6084 • We verbeteren de toegankelijkheid van de sollicitatieprocedures en selectieproeven door ook
6085 digitale procedures mogelijk te maken en regionale testcentra in te zetten.
  - 6086 • We passen de aanwervingsprocedures aan zodat kandidaten met een handicap ook op andere
6087 manieren hun capaciteiten kunnen aantonen door middel van aangepaste testen, stages...
  - 6088 • De overheden moeten een divers personeelsbeleid voeren en werk maken van gelijke kansen en
6089 diversiteitsplannen om hun organisaties inclusiever te maken.
  - 6090 • We koppelen opvolgings- en sanctiemechanismes aan het niet behalen van het eigen streefdoel.
6091 Leidinggevende ambtenaren van overheidsdiensten die onvoldoende inspanningen leveren om
6092 aan dit streefcijfer te voldoen, moeten expliciet verklaren waarom zij dit niet gehaald hebben en
6093 uitleg geven over welke concrete acties men zal ondernemen om dat in de toekomst te voorkomen.
6094 Dit kan ook worden opgenomen bij de evaluatie van deze ambtenaren.

6095 We werken de drempels weg voor personen met een handicap die willen ondernemen. Het
6096 zelfstandigenstatuut zorgt ervoor dat mensen de nodige flexibiliteit krijgen om werk op maat te verrichten,
6097 en zelf keuzes te maken over hoe ze hun werk organiseren. Om het ondernemerschap bij personen met
6098 een handicap te ondersteunen, zorgen we ervoor dat wie als zelfstandige start, tijdelijk minder sociale
6099 bijdragen moet betalen. Daarnaast maken we werk van een betere ondersteuning via een centraal
6100 informatiepunt waar ondernemers met een handicap terecht kunnen met al hun vragen.

6101 *Vrouwen*

6102 Vrouwen, in het bijzonder vrouwen met een migratieachtergrond, zijn nog steeds ondervertegenwoordigd
6103 op de arbeidsmarkt. Ze verdienen gemiddeld minder dan mannen (loonkloof), ontvangen een lager
6104 pensioen dan mannen (pensioenloof), werken vaker deeltijds, nemen meer zorgtaken op, hebben een
6105 kortere loopbaan en zijn structureel ondervertegenwoordigd in leidinggevende functies.

6106 We zorgen voor een snelle omzetting van de EU-richtlijn over loontransparantie die bepaalt dat
6107 werknemers inzicht moeten krijgen in hun verloning en de criteria voor de verloning, zowel tijdens
6108 sollicitatie als tewerkstelling. Een geregelde rapportering van de loonkloof door bedrijven, moet ook
6109 bijdragen tot een bewustwording over verborgen ongelijkheden.

6110 Daarnaast maken we werk van een evaluatie van de huidige loonkloofwet en passen ze aan waar nodig.
6111 We stimuleren bedrijven om werk te maken van een loonkloofanalyse en het opstellen van een actieplan
6112 om de loonkloof binnen de onderneming te verkleinen.

6113 De afgelopen decennia zijn al heel wat maatregelen getroffen om het glazen plafond (het feit dat vrouwen
6114 grotendeels afwezig zijn aan de top van de hiërarchie) in bedrijven aan te pakken. Studies tonen aan dat
6115 bedrijven met meer diversiteit aan de top meer succesvol zijn. Maar het werk is hiermee nog niet af. Er
6116 blijven inspanningen nodig om ervoor te zorgen dat vrouwen kunnen opklimmen in bedrijven. We moeten
6117 het glazen plafond én de 'leaky pipeline', waarbij vrouwelijk talent langzaam verloren gaat, bestrijden.

6118 cd&v pleit daarom voor een inclusieve bedrijfscultuur met aandacht voor het evenwicht tussen werk en
6119 privéleven van werknemers, sensibiliseringscampagnes met rolmodellen en een evenwichtige
6120 samenstelling van raden van bestuur en uitvoerende organen.

6121 Vrouwen werken ook veel vaker deeltijds dan mannen. Wie kiest voor deeltijds werk, moet zich ook bewust
6122 zijn van de impact die zo'n loopbaankeuze heeft. De overheid moet werknemers informeren over de impact
6123 op het pensioen, bij het aangaan van een deeltijds contract.

6124 Uiteraard blijven ook andere flankerende maatregelen van groot belang om meer vrouwen duurzame jobs
6125 te geven, zoals de toegang tot kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang, toegang tot flexibele werkuren
6126 en –omstandigheden enzoverder.

6127 *Jongeren*

6128 We willen jongeren van op jonge leeftijd betrekken bij de arbeidsmarkt. Daarom willen we dat ze tijdens
6129 hun traject in het secundair onderwijs leer- en leefervaringen kunnen opdoen in een omgeving buiten de
6130 school. Op die manier kunnen ze al kennismaken en proeven van de verschillende mogelijkheden op de
6131 arbeidsmarkt.

6132 Duaal leren en werkplekleren zijn in dat opzicht ook van belang. We pleiten ook voor het maximaal gebruik
6133 van de kansen die duaal leren kan bieden als een volwaardige leerweg. We stimuleren onderwijsveld en
6134 bedrijven om elkaar hierin maximaal tegemoet te komen en samenwerkingen op te zetten vanuit een
6135 welbegrepen wederzijds belang.

6136 Leerlingen die ongekwalificeerd uitstromen en dus geen diploma secundair onderwijs hebben behaald,
6137 mogen we niet loslaten. We zetten verder en breder in op 'leerjobs'. Jongeren die vroegtijdig de
6138 schoolbanken hebben verlaten, krijgen de kans om 'on-the-job' competenties te verwerven. De opgedane
6139 kennis wordt op het einde van de leerjob omgezet in een beroepskwalificatie. Élke jongere die niet meer
6140 leerplichtig is en ongekwalificeerd uitstroomde, moet voor ons in dit traject kunnen stappen.

6141 *Personen met niet-Europese roots*

6142 We verhogen de tewerkstellingsgraad van mensen met een migratieachtergrond, onder meer met
6143 cultuursensitieve activering op maat.

6144 Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk geïntegreerd worden, in eerste instantie via de verwerving van
6145 taalkennis en competenties. We zetten daarom in op een uitgebreid en gevarieerd aanbod van
6146 taalverwervingsmogelijkheden, voor nieuwkomers en Franstaligen in Vlaanderen, en voor de tweede of
6147 derde generatie etnisch-culturele minderheden die de taal onvoldoende beheersen. We bieden hen
6148 taallessen op maat van verschillende opleidingsniveaus, het aanleren van talen op de werkvloer of een
6149 combinatie van beide. Ook brugfiguren kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

6150 We werken een sensibiliseringscampagne uit om positieve acties die tot meer gelijkheid in de praktijk
6151 moeten leiden, in te zetten in de privésector. Op die manier kunnen we ondervertegenwoordigde groepen
6152 op de arbeidsmarkt, zoals personen met niet-Europese roots meer kansen bieden op een job. Het gaat
6153 bijvoorbeeld over het voorbehouden van een deel van de stageplaatsen aan kansengroepen. We
6154 onderzoeken ook de mogelijkheden tot positieve acties in de publieke sector.

6155 **Standpunten:**

- 6156 • We zetten in op diversiteitsbevorderende maatregelen, zoals voorlichtingscampagnes en
6157 diversiteitstrainingen.
- 6158 • We maken komaf met leeftijdsdiscriminatie door het schrappen van de automatische pensionering
6159 van statutaire ambtenaren wanneer ze de pensioengerechtigde leeftijd bereiken, de verkorte

- 6160 opzegtermijn voor werknemers gebaseerd op de wettelijke pensioenleeftijd van de werknemer te
6161 schrappen en de bijdrageregeling voor zelfstandigen die na 65 jaar verder willen werken, aan te
6162 passen zodat ze automatisch verder pensioenrechten opbouwen.
- 6163 ● We doven het SWT-stelsel uit en zetten in op een betere de activering van wie in dat statuut zit.
  - 6164 ● Ervaren werknemers die werkzoekend zijn moeten een betere begeleiding en ondersteuning
6165 krijgen.
  - 6166 ● De overheid moet het goede voorbeeld geven op het vlak van tewerkstelling van personen met
6167 een handicap. We verbeteren de toegankelijkheid van de sollicitatieprocedures en selectieproeven
6168 door ook digitale procedures mogelijk te maken en regionale testcentra in te zetten. Kandidaten
6169 met een handicap moeten ook op andere manieren hun capaciteiten kunnen aantonen door middel
6170 van aangepaste testen, stages...
  - 6171 ● We nemen de drempels zoveel mogelijk weg die personen met een handicap ervaren wanneer ze
6172 aan het werk willen gaan. Dat doen we door meer cumulatiemogelijkheden tussen de
6173 inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) en een inkomen uit arbeid toe te laten, de IVT
6174 sneller te herberekenen bij een wijziging van de situatie...
  - 6175 ● We promoten het ondernemerschap bij personen met een handicap door een centraal
6176 informatiepunt te installeren waar ondernemers met een handicap terecht kunnen met al hun
6177 vragen.
  - 6178 ● We zetten in op een betere responsabilisering van werkgevers die onvoldoende inspanningen
6179 leveren om kansen te geven aan personen met een handicap, door hen een bedrag te laten storten
6180 in een op te richten fonds dat tot doel heeft de tewerkstelling van personen met een handicap te
6181 bevorderen.
  - 6182 ● We zetten in op een snelle omzetting van de EU-richtlijn over loontransparantie zodat er meer
6183 transparantie komt over de loonkloof binnen bedrijven.
  - 6184 ● Jongeren moeten op jonge leeftijd al betrokken worden bij de arbeidsmarkt door bijvoorbeeld leer-
6185 en leefervaringen.
  - 6186 ● Alle vroegtijdige schoolverlaters moeten kunnen instromen in het traject van leerjobs.
  - 6187 ● We voorzien een groter aanbod van taallessen op maat van verschillende opleidingsniveaus.
  - 6188 ● We organiseren sensibiliseringscampagne bij bedrijven over positieve acties, zoals bijvoorbeeld
6189 het gedeeltelijk voorbehouden van stageplaatsen voor kansengroepen.

6190 Doelstelling: omarm de sociale economie als een volwaardig onderdeel van onze economie

6191 Voor cd&v maakt de sociale economie integraal deel uit van ons socio-economische ecosysteem.
6192 Reguliere economie, collectief en individueel maatwerk en sociaal ondernemen haken op elkaar in en
6193 versterken elkaar, elk vanuit hun eigen opdracht.

6194 *Maatwerk*

6195 Maatwerkbedrijven versterken de reguliere economie, en dat geldt ook andersom. Met individueel
6196 maatwerk zorgen we ervoor dat werknemers uit onze doelgroep gemakkelijker de overstap naar de
6197 reguliere arbeidsmarkt kunnen maken, en als het nodig is, ook weer terug kunnen keren. Dit creëert een
6198 ecosysteem dat een contingentbenadering overbodig maakt. We staan garant voor een werkplek voor
6199 iedereen die in aanmerking komt voor de sociale economie, of dat nu binnen de reguliere of sociale
6200 economie is. Daartoe vergroten we de doorstroommogelijkheden en zorgen voor extra opleiding en
6201 begeleiding. In samenwerking met de VDAB streven we naar kortere doorlooptijden en vereenvoudigde
6202 procedures. Bovendien erkennen en waarderen we de expertise die omkadering van de sociale economie
6203 met zich meebrengt.

6204 We zetten ons in om het hokjesdenken achter ons te laten. Individueel maatwerk speelt een cruciale rol in
6205 het ontsluiten van de talenten van mensen met een arbeidsbeperking voor de (reguliere) arbeidsmarkt.
6206 Sociale economie heeft een duidelijke plaats binnen het brede spectrum van werk en economie. Personen
6207 die meer ondersteuning nodig hebben, al is het maar tijdelijk, vinden hier een toevlucht. Neem bijvoorbeeld
6208 langdurig zieken die via sociale economie weer kunnen deelnemen aan het werkproces, als opstap naar
6209 re-integratie in de reguliere arbeidsmarkt. Dit is van vitaal belang voor een activeringsbeleid dat een
6210 passend aanbod voor iedereen garandeert. Met een spectrum dat loopt van reguliere economie, via
6211 individueel en collectief maatwerk, tot werk-zorgtrajecten, bieden we iedereen een op maat gemaakte
6212 plaats. Doorstroom is een essentieel doel, maar we moeten ook erkennen dat voor sommigen de sociale
6213 economie de beste langdurige plaats is. Het is belangrijk dat we de doorstroom kunnen meten, zoals nu
6214 al met de AMA-meter gebeurt (vragenlijst met vier vragen over tijdsbesteding en waardering van begeleid
6215 werk; AMA staat voor 'arbeidsmatige activiteiten'). We pleiten voor een wetenschappelijke verdieping en
6216 validering van dit meetinstrument.

6217 *Sociaal Ondernemerschap*

6218 cd&v wil de handen tussen het Vlaamse en lokale niveau in elkaar slaan om te komen tot bedrijven en
6219 nieuwe jobs, waar het lokale, het economische en het sociale aspect elkaar ontmoeten en leiden tot nieuwe
6220 opportuniteiten. Vlaanderen moet blijven investeren in begeleiding van deze sociale start-ups en in het
6221 verder uitbouwen van een goede samenwerking van en met de lokale regisseurs van sociale economie
6222 en werk. Het individuele maatwerk, waar loonpremies en begeleiding hand in hand gaan, kan ingezet
6223 worden om doelgroepwerknemers een plaats te geven in deze sociale ondernemingen. Samenwerking
6224 komt alle partijen ten goede. De overheid moet hierin het goede voorbeeld geven en samenwerken met
6225 sociale economiebedrijven. We denken aan aanvullende lokale dienstverlening, maar ook uitbesteding
6226 van opdrachten waar dat mogelijk is.

6227 *Werk- en zorgtrajecten*

6228 Voor wie niet direct naar werk kan worden toegeleid, zoals uitkeringsgerechtigde werklozen die
6229 herhaaldelijk niet toeleidbaar zijn gebleken, moet er aandacht zijn. Deze mensen zijn vaak onvoldoende
6230 'slecht' bevonden om als 66% arbeidsongeschikt geclassificeerd te worden en worden geacht beschikbaar
6231 te zijn voor de arbeidsmarkt. Hierdoor wordt hun werkloosheidsuitkering geleidelijk minder, ook al wijst
6232 alles erop dat ze niet inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. Anderen ontvangen wel een RIZIV-uitkering maar
6233 zijn nog niet in staat om te werken. Voor deze personen, die veelal een werk- en zorgtraject doorlopen, is
6234 extra perspectief noodzakelijk. Werk- en zorgtrajecten bieden hen een kans om een bijdrage te leveren
6235 aan de maatschappij.

6236 Voor wie ver afstaat van de arbeidsmarkt en ook op andere levensgebieden problemen ondervindt,
6237 versterken we werk- en zorgtrajecten op maat. Een soepele doorstroom tussen AMA Welzijn en AMA
6238 Sociale Economie trajecten is essentieel, en de subsidievoorwaarden dienen qua begeleiding
6239 gelijkgetrokken te worden. AMA-deelnemers verdienen een structurele vergoeding voor hun werk.

6240 Mensen die geen recht meer hebben op een werkloosheidsuitkering of waarvan herhaaldelijk is
6241 vastgesteld dat ze niet toeleidbaar zijn, hebben een specifiek statuut nodig, op basis waarvan zij toch hun
6242 bijdrage aan de samenleving kunnen leveren.

6243 Lokale regisseurs sociale economie en werk, of andere (regionale) facilitators, hebben een duidelijke rol
6244 om de krachten en aandachtspunten van de diverse aanbieders van arbeidsmatige activiteiten samen te
6245 voegen. Het bevorderen van samenwerking tussen AMA-aanbieders in het belang van de AMA-

6246 medewerkers is daarbij belangrijk. Ook moeten we ons meer richten op wetenschappelijk onderzoek naar
6247 het gebruik van gezondheidszorg en hulpverlening door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en
6248 naar kostenbesparing door activering.

6249 **Standpunten:**

- 6250 • Sociale economie is een onderdeel van de reguliere economie en de connecties en wisselwerking
6251 tussen beide moet beter.
- 6252 • Met individueel maatwerk zorgen we ervoor dat werknemers uit onze doelgroep gemakkelijker de
6253 overstap naar de reguliere arbeidsmarkt kunnen maken, en als het nodig is, ook weer terug
6254 kunnen keren. Dit creëert een ecosysteem dat een contingentbenadering overbodig maakt.
- 6255 • Er liggen nog meer kansen en opportuniteiten in het sociaal ondernemerschap.
- 6256 • AMA-deelnemers moeten een structurele vergoeding krijgen en er moet meer aandacht zijn voor
6257 werk- en zorgtrajecten.

6258 Doelstelling: arbeidsmobiliteit binnen België versterken

6259 Een vlotte arbeidsmobiliteit geeft zuurstof aan een krappe arbeidsmarkt. Ook wie al actief is in een andere
6260 sector, een ander gewest of buurland, heeft potentieel om openstaande vacatures in te vullen. Een vlotte
6261 arbeidsmobiliteit heeft tal van voordelen. Het zorgt ervoor dat de juiste talenten op de juiste werkplekken
6262 terechtkomen. Daarnaast kunnen werknemers op die manier de meest geschikte en interessantste job
6263 vinden, wat zorgt voor afwisseling en werkbaarder werk.

6264 *Tussen sectoren*

6265 We werken de drempels weg die een vlotte arbeidsmobiliteit tussen sectoren en statuten verhinderen. We
6266 zetten volop in op de afstemming tussen de statuten van werknemer, ambtenaar en zelfstandige. Wie aan
6267 de slag is in het ene statuut, moet relevante ervaringen ook kunnen overnemen en valideren al hij of zij
6268 aan de slag gaat in een ander statuut. Ook op het vlak van de verschillende loon- en pensioenregelingen
6269 zijn er nog heel wat drempels: de toegang tot het minimumpensioen is moeilijker voor wie een gemengde
6270 loopbaan heeft, statutaire ambtenaren krijgen geen aanvullende pensioenen, er zijn geen
6271 echtscheidingspensioenen voor ex-partners van ambtenaren... Door deze en andere drempels weg te
6272 werken en de verschillende statuten beter op elkaar af te stemmen, zullen mensen niet langer ontmoedigd
6273 worden om een nieuwe uitdaging aan te gaan in een andere sector. Bovendien moet steeds gelden dat
6274 wie gelijk werk doet, gelijke rechten moet hebben. Dat mag niet afhankelijk zijn van of je in de privé of bij
6275 de overheid werkt.

6276 We vermijden dat een (tijdelijke) terugval van activiteiten in ondernemingen automatisch leidt tot (tijdelijke)
6277 inactiviteit voor de betrokken werknemers. De mogelijkheden om werknemers te delen of (tijdelijk) in te
6278 schakelen bij andere werkgevers, worden verder uitgebouwd en actief gepromoot. Zo voorkomen we
6279 inkomensverlies voor de betrokken werknemers en steunen we andere werkgevers in hun zoektocht naar
6280 geschikt personeel. We vereenvoudigen ook het juridische kader voor werkgeversgroeperingen.

6281 *Tussen de regio's*

6282 De arbeidsmarkten van Vlaanderen, Brussel, Wallonië en Duitstalig België kunnen elkaar versterken als
6283 er nog meer ingezet wordt op een betere samenwerking tussen de verschillende
6284 arbeidsbemiddelingsdiensten en overheden. We moeten bijzondere aandacht schenken aan het taal-
6285 aspect. De arbeidsbemiddelingsdiensten moeten meer proactief taallessen aanbieden, in het bijzonder in
6286 de gemeenten bij de taalgrenzen. Ook dient er meer werk gemaakt te worden van een zo uniform mogelijk

6287 systeem van subsidies voor intraregionale mobiliteit. Een onbedoeld neveneffect van bepaalde
6288 maatregelen om tewerkstelling te stimuleren, zoals de jobbonus of de loopbaancheques, is dat ze stoppen
6289 aan de gewestgrens. Dat hangt ook nog eens af van het type maatregel: de Vlaamse loopbaancheque is
6290 bijvoorbeeld van toepassing op inwoners van zowel Vlaanderen als Brussel, maar niet op die van Wallonië.
6291 De jobbonus is enkel voor wie in Vlaanderen woont. Wij pleiten voor een eengemaakt kader voor
6292 intraregionale arbeidsmobiliteit op basis van het werkplaatsprincipe, zoals bijvoorbeeld het geval is bij
6293 grensarbeiders. Zo zullen alle regionale tewerkstellingsmaatregelen van toepassing zijn voor al wie werkt
6294 in het betrokken gewest. Aansluitend zijn we voorstanders van een duidelijke drietalige website met alle
6295 informatie en een beter intraregionaal openbaar vervoer.

6296 *Voor Belgen die terugkeren uit het buitenland*

6297 Er wonen ongeveer 500 000 Belgen in het buitenland, waarvan een groot deel in Europa. Het gaat hier
6298 om een zeer heterogene groep, van personen die tijdelijk in het buitenland verblijven omwille van hun werk
6299 tot mensen die permanent in het buitenland verblijven omwille van familiale redenen. Elk jaar keren een
6300 20 000-tal van hen terug naar België. Bij hun terugkeer kunnen ze op talrijke problemen en
6301 onduidelijkheden botsten omdat veel informatie versnipperd is en niet gestroomlijnd. Wij pleiten ervoor dat
6302 de regionale actoren zoals de VDAB samen met de FOD Sociale Zekerheid en alle andere relevante
6303 partners, zoals uit het onderwijsveld, een uitgebreide website ontwikkelen die alle informatie en te nemen
6304 stappen bundelt, voor mensen die terug naar Vlaanderen en België willen keren. De regionale
6305 tewerkstellingsdiensten zoals de VDAB moeten deze personen een aangepast intakegesprek kunnen
6306 bieden als ze dat vragen, om te kijken waar ze terecht kunnen op onze arbeidsmarkt met hun buitenlandse
6307 ervaring en kennis.

6308 *Een duidelijke adviserende conversietabel en eenvoudiger en versnelde procedures voor de*
6309 *(gedeeltelijke) erkenning van buitenlandse diploma's voor de sectoren waarin dat noodzakelijk is*

6310 Veel nieuwkomers hebben elders diploma's en certificaten behaald en hebben waardevolle ervaring
6311 opgedaan. Dat wordt hier te weinig herkend en erkend. Dat leidt ertoe dat veel mensen onder hun niveau
6312 werken en dat is nefast voor onze arbeidsmarkt. Een betere herkenning of een snellere erkenning van
6313 buitenlandse diploma's waardoor mensen sneller aan de slag kunnen, is ook cruciaal om de krapte op de
6314 arbeidsmarkt aan te pakken.

6315 Voor veel jobs is een officiële erkenning van een diploma niet nodig. Veel werkgevers hebben het wel
6316 moeilijk om de opgedane competenties goed in te schatten. Wij pleiten daarom voor het opstellen van een
6317 duidelijke adviserende conversietabel van diploma's en certificaten, die toelaat om dat beter in te schatten.
6318 Ook de overheid kan hier een voorbeeldfunctie uitoefenen, door meer in te zetten op aanwervingen
6319 gebaseerd op competenties in plaats van op de formele voorwaarde van een diploma.

6320 cd&v wil ook de erkenning van buitenlandse diploma's vereenvoudigen en versnellen, door in te zetten op
6321 een automatische erkenning van buitenlandse diploma's tussen de Gemeenschappen en in te zetten op
6322 de automatische wederzijdse erkenning met landen binnen de Europese Unie zoals Duitsland en Frankrijk,
6323 maar ook daarbuiten. We zorgen ook voor alternatieve en efficiëntere manieren om diploma's te erkennen.
6324 Dat kan door in te zetten op stages of competentie-examens waarin personen zich moeten bewijzen, en
6325 door het aanbieden van overbruggingscursussen om de tekorten in hun curriculum in te vullen.

6326 **Standpunten:**

- 6327 • We zetten volop in op een betere afstemming tussen de statuten van werknemer, ambtenaar en
6328 zelfstandige om arbeidsmobiliteit tussen de verschillende statuten en sectoren te verbeteren.
- 6329 • Wij roepen op tot een duidelijk kader voor de intraregionale arbeidsmobiliteit op basis van het
6330 werkplaatsprincipe, zodat alle gewestelijke werkmaatregelen van toepassing zijn op al wie die in
6331 het betrokken gewest werkt. We trekken dit principe ook door voor wie werkt in een vergunde of
6332 erkende voorziening van de Vlaamse Gemeenschap, gelegen in het tweetalige gebied Brussel-
6333 Hoofdstad.
- 6334 • We voeren een warm 'welkom terug'-beleid voor landgenoten die terugkeren uit het buitenland,
6335 door een goede overzichtelijke website te lanceren waarop alle relevantie informatie uit
6336 verschillende domeinen aanwezig is.
- 6337 • cd&v wil een duidelijke conversietabel voor de meest voorkomende buitenlandse diploma's, zodat
6338 werkgevers vlotter de aanwezige competenties en kennis kunnen inschatten en valoriseren.

6339 Doelstelling: arbeidsmobiliteit binnen de Europese Unie versterken

6340 *Grensarbeiders*

6341 Personen die in een land wonen en in een ander land werken en dagelijks of minstens eens per week naar
6342 huis terugkeren, vallen onder het statuut van grensarbeiders. Ze hebben een speciaal statuut voor
6343 verschillende zaken zoals pensioenen, kinderbijslag, ziekteverzekering... Dat systeem is maar gedeeltelijk
6344 geregeld door het Europese recht. Bijgevolg spelen bilaterale verdragen hier nog een belangrijke rol. Dit
6345 heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat iemand die in België woont maar in Luxemburg werkt in fiscale materies
6346 recht heeft op meer telewerkdagen dan iemand die in Nederland woont en in België werkt. Wij pleiten voor
6347 een minimaal omvattend Europees kader rond grensarbeid, om een zekere uniformiteit te hebben in de
6348 hele Unie en zo ook het vrije verkeer van personen te versterken.

6349 *Stagairs*

6350 Wij geloven in de meerwaarde van stages. Stages zijn de ideale introductie tot de werkvloer en bieden
6351 waardevolle ervaringen aan. Ze zijn de perfecte eerste introductie tot een sector voor zowel studenten als
6352 meer ervaren werkkrachten, en helpen bijgevolg de arbeidsmobiliteit. Maar stagiairs worden soms
6353 stelselmatig ingezet om de dagelijkse gang van zaken in bedrijven of instellingen de baas te kunnen. Veel
6354 stagiairs worden ook niet of onderbetaald voor hun werk, wat ongelijkheid in de hand kan werken
6355 aangezien velen niet zomaar enkele maanden kunnen overbruggen zonder volwaardige inkomsten.

6356 Dat is een probleem in de hele Europese Unie. Daarom moet er een globaal Europees kader komen voor
6357 een harmonisatie van stages in de EU, zodat er overal dezelfde minimumregels en vergoedingen gelden
6358 en Europeanen vlot stages kunnen doen in de hele Unie. Wij volgen de oproep van het Europees
6359 Parlement om geen onbetaalde stages meer mogelijk te maken, behalve als die plaatsvinden binnen de
6360 reguliere opleiding en noodzakelijk zijn voor het behalen van het diploma. In dat geval moet er ook wel
6361 sprake zijn van minstens een onkostenvergoeding.

6362 **Standpunten:**

- 6363 • Wij pleiten voor een minimaal omvattend Europees kader rond grensarbeid dat van toepassing is
6364 in de hele EU.
- 6365 • cd&v wil een uniform Europees minimaal kader met betrekking tot stages.

6366 Doelstelling: een centrale rol voor sociaal overleg

6367 cd&v gelooft in de kracht van sociaal overleg. Goed sociaal overleg is de garantie op duurzame welvaarts-
6368 en jobcreatie en op een rechtvaardige verdeling van de welvaart. Sterke sociale partners brengen
6369 expertise in de besluitvorming en moeten de ruimte krijgen om hun rol te spelen en hun
6370 verantwoordelijkheid op te nemen. Transitie en hervormingen zijn maar duurzaam als ze breed gedragen
6371 worden. Die gedragenheid kan enkel tot stand komen door permanent overleg met de sociale partners.

6372 We stellen voor om aan het begin van de legislatuur een tripartite werkprogramma te ontwikkelen, in nauwe
6373 samenwerking met de sociale partners. Dit programma moet de grote thema's en ingrijpende
6374 hervormingen bevatten die we gedurende de legislatuur moeten afronden of initiëren. Denk hierbij aan
6375 digitalisering en de transitie naar een duurzaam klimaat, het bevorderen van competitiviteit en
6376 productiviteit, het proces van loonvorming, levenslang leren, het herzien van verlofstelsels en de
6377 codificering van het arbeidsrecht. Door deze agenda vroegtijdig vast te stellen, voorkomen we overhaaste
6378 verzoeken om advies en bevorderen we een efficiëntere aanpak.

6379 We erkennen de significante veranderingen die plaatsvinden in de arbeidsmarkt. Het huidige systeem van
6380 paritaire comités is historisch ontstaan en heeft een complexiteit die de mobiliteit op de arbeidsmarkt nu
6381 belemmert. Bovendien weerspiegelt de structuur niet altijd de huidige economische realiteit;
6382 loononderhandelingen passen niet goed bij de economische positie van ondernemingen, en de paritaire
6383 organen komen niet meer overeen met bedrijfsstructuren. Ook het vervagende onderscheid tussen
6384 arbeiders en bedienden is een punt van zorg. Wij stellen voor om in dialoog met de sociale partners het
6385 sectoraal overleg te moderniseren. Dit willen we bereiken door onder andere het aantal paritaire comités
6386 terug te dringen, waardoor het systeem efficiënter en meer afgestemd op de huidige tijd wordt. Een
6387 praktijkvoorbeeld van waar dit nuttig kan zijn, is in de retailsector.

6388 **Standpunten:**

- 6389
- Het sociaal overleg blijft een centrale rol spelen in het arbeidsmarktbeleid.
- 6390
- In samenspraak met de sociale partners leggen we aan het begin van de legislatuur een tripartite
6391 werkprogramma vast waarin de grote hervormingen worden opgenomen die die legislatuur
6392 gerealiseerd moeten worden.
- 6393
- We moderniseren het sociaal overleg door o.a. het aantal paritaire comités te verminderen.

6394 Doelstelling: administratieve vereenvoudiging en het doelgericht inzetten van subsidies

6395 Onze arbeidsmarkt en economie staan onder druk door een wirwar van regels en statuten, die soms meer
6396 kwaad dan goed doen. Er rijzen ook vragen over de vele subsidiemogelijkheden met hun uiteenlopende
6397 procedures en effecten. Deze administratieve complexiteit kan de kennis en positie van vooral werknemers
6398 en onze KMO's ondermijnen. Bovendien kan administratieve last een eerlijke concurrentie verhinderen,
6399 zoals bij het verschil tussen een bijberoep, waar de last op de individu ligt, en een flexi-job, waar de
6400 werkgever of het uitzendbureau dit draagt. Wij pleiten voor een eerlijk speelveld: het systeem moet voor
6401 iedereen dichtbij zijn, wat inhoudt dat het toegankelijk, begrijpelijk en overzichtelijk moet zijn. Dit
6402 beschouwen wij als een kernverantwoordelijkheid van de overheid met betrekking tot de arbeidsmarkt.

6403 We moeten subsidies zo efficiënt mogelijk inzetten en ook telkens nagaan wat de exacte impact ervan is.
6404 We moeten bestuderen of we in bepaalde gevallen niet beter meer kunnen werken met meer gerichte
6405 maatregelen zoals werkingsfondsen, v.b. met betrekking tot betere werkplekken. Zulke werkingsfondsen

6406 kunnen dan samen met de sociale partners beheerd worden. Wat betreft een administratieve
6407 vereenvoudiging denken wij vooral aan het harmoniseren en rationaliseren van begeleidingsinstrumenten.

6408 **Standpunten:**

- 6409 • cd&v wil een gelijk speelveld in de mate van het mogelijke met betrekking tot administratieve
6410 verplichtingen.
- 6411 • Werkingsfondsen kunnen soms een alternatief zijn voor subsidies.
- 6412 • cd&v wil samen met de sociale partners kijken naar concrete acties inzake administratieve
6413 vereenvoudiging.

6414 **Kwaliteitsvolle jobs en loopbanen in balans**

6415 Doelstelling: passende begeleiding

6416 Een passende begeleiding kan een enorm verschil betekenen voor een persoon om al dan niet de
6417 arbeidsmarkt te betreden. Begeleiding, bijvoorbeeld door een mentor, die aangepast is aan de leefwereld
6418 van de betrokken persoon, heeft meer kans op slagen. Voor cd&v zijn brugfiguren 'buddy's'. De
6419 samenwerking met het lokale niveau is erg belangrijk om tot een zo passend mogelijke begeleiding te
6420 komen.

6421 Daarom is er een sterkere samenwerking van de VDAB met gespecialiseerde partners en lokale besturen
6422 nodig. Alle taken moeten goed opgevolgd worden door de meest geschikte partner. Een optimale
6423 informatie en data-doorstroom naar verschillende (lokale) instanties is daarbij cruciaal. De verschillende
6424 processen moeten beter op elkaar afgestemd worden zodat klanten met zorg aan elkaar overgedragen
6425 kunnen worden. Iedereen heeft het recht op dienstverlening op maat. De rol van de VDAB hierin zal naar
6426 aanleiding van het toekomstonderzoek verder vorm krijgen.

6427 **Standpunten:**

- 6428 • Voor cd&v is een nabije en passende begeleiding, zoals die van mentoren of brugfiguren, erg
6429 belangrijk.

6430 Doelstelling: betere afstemming onderwijs-arbeidsmarkt

6431 Onderwijsinstellingen en bedrijven staan vandaag nog te ver af van elkaar. Bedrijven verwachten soms
6432 andere competenties van pas afgestudeerden en voelen zich genoodzaakt om verschillende bijkomende
6433 trainingen aan te bieden voor ze iemand kunnen tewerkstellen. Anderzijds blijft ook het aanbieden van
6434 een kwalitatieve algemene vorming van cruciaal belang. Het is noodzakelijk dat onderwijsinstellingen en
6435 bedrijven intensief naar elkaar toegroeien en investeren in een nauwe samenwerking. Ook actoren zoals
6436 de VDAB en Actiris kunnen bijdragen door bijvoorbeeld hun terreinen ter beschikking te stellen voor
6437 opleidingen van bedrijven. Samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen, sociale partners en
6438 bedrijven moeten zoveel mogelijk gestimuleerd en gefaciliteerd worden.

6439 *Kosteloze leer- en leefervaringen voor alle leerlingen in het secundair onderwijs*

6440 cd&v wil dat jongeren tijdens hun traject in het secundair onderwijs leer- en leefervaringen kunnen opdoen
6441 in een omgeving buiten de school, zoals bij een bedrijf, een overheidsinstantie of een
6442 vrijwilligersorganisatie. Op die manier kunnen ze kennismaken met en proeven van de verschillende

6443 mogelijkheden op de arbeidsmarkt en krijgen ze een beter zicht op welke jobs ze later wel of niet willen
6444 uitoefenen. Voor leerlingen en ouders moet deze leer- en leefervaring kosteloos zijn.

6445 *Duaal en werkplekleren*

6446 In een stevig partnerschap en doorlopende samenwerking tussen scholen en (lokale) werkgevers zetten
6447 we vol in op werkplekleren binnen krachtige, realistische leeromgevingen. Dit geldt voor zowel de duale
6448 als de niet-duale leerwegen. We verkennen nieuwe samenwerkingsvormen tussen onderwijs en
6449 bedrijfsleven, breiden de mogelijkheden voor stages uit en vergemakkelijken de match tussen vraag en
6450 aanbod via een nieuwe stagedatabank. Daarnaast stimuleren we het gebruik van leermaterialen uit de
6451 bedrijfs wereld en maken we de uitwisseling van professionals tussen school en bedrijf flexibeler. We
6452 moedigen zowel onderwijsinstellingen als bedrijven aan om de handen ineen te slaan en samenwerkingen
6453 te starten die voor beide partijen voordelig zijn.

6454 We blijven het belang van duaal leren als volwaardig onderwijstraject benadrukken en breiden het duaal
6455 aanbod in het secundair onderwijs snel uit. Meer richtingen met een dubbele finaliteit
6456 (doorstroom/arbeidsmarkt) en TSO-richtingen met doorstroomfinaliteit krijgen een duale optie. Verder
6457 verkennen en experimenteren we met duaal leren in het ASO en hoger onderwijs, waar mogelijk. Tot slot
6458 zetten we onverminderd in op hoogwaardige mentoropleidingen.

6459 *Leerjobs*

6460 Ook leerlingen die ongekwalificeerd uitstromen en dus geen diploma secundair onderwijs hebben behaald,
6461 laten we niet los. Het hebben van een diploma, geeft jongeren een aanmerkelijk betere startpositie op de
6462 arbeidsmarkt. We zetten daarom verder in op 'leerjobs'. De VDAB lanceerde recent een concept waarmee
6463 een jongere die zonder succes de schoolbanken heeft verlaten en waarvoor ook het duaal leren in het
6464 volwassenonderwijs niet het passende traject is, de kans krijgt om 'on-the-job' de nodige competenties te
6465 verwerven. De opgedane kennis wordt op het einde van de leerjob aan de hand van een 'EVC-test'
6466 (Erkennen van Verworven Competenties) omgezet in een beroepskwalificatie. Elke jongere die niet meer
6467 leerplichtig is en ongekwalificeerd uitstroomde, moet voor ons in dit traject kunnen instromen.

6468 *Duaal lesgeven via het gebruik van gastleraren*

6469 Het is niet voor iedereen evident om voltijds voor de klas te staan. Anderzijds zijn er heel wat werknemers
6470 in de private sector die veel kennis en ervaring opgedaan hebben binnen een bepaald onderwijsdomein.
6471 Zij staan met hun twee voeten in het veld en zijn niet alleen goed op de hoogte van welke vaardigheden
6472 studenten nodig hebben om op de arbeidsmarkt aan de slag te gaan, maar hebben ook een goed zicht op
6473 de meest actuele en toekomstige evoluties in sectoren. Dit is zeker het geval voor de meer technische en
6474 wetenschappelijke sectoren maar ook voor wie in de zorg aan de slag wil. Wij pleiten dus voor een verdere
6475 uitrol van dit recent decretaal verankerde systeem, waarbij ook aandacht moet zijn voor de match – of het
6476 maken van de match – tussen het bedrijf (of de potentiële gastleerkracht) en de school.

6477 **Standpunten:**

- 6478
- We willen dat jongeren tijdens hun traject in het secundair onderwijs kosteloos leer- en leefervaringen kunnen opdoen in een omgeving buiten de school.
- 6479
- cd&v zet verder in op het belang van duaal leren als volwaardige leerweg.
- 6480
- Elke jongere die niet meer leerplichtig is en ongekwalificeerd uitstroomde, moet in een leerjob kunnen stappen en zo tot een beroepskwalificatie kunnen komen.
- 6481
- 6482

6483 • Wij pleiten voor de verdere uitrol van het systeem van duaal lesgeven.

6484 Doelstelling: naar een volwaardige levenslange (bij-)leercultuur

6485 Opleiding is vandaag meer dan de studies die voor je loopbaan of in de middelbare school doorlopen hebt.
6486 Een opleiding geniet je ook niet enkel in het onderwijs, maar evengoed op de werkvloer: de werkvloer is
6487 de grootste school van Vlaanderen. Onze maatschappij en economie gaan door en staan voor enorme
6488 veranderingen, zoals de doorgedreven digitalisering. In dit hoogtechnologische en snel veranderende
6489 klimaat is leren dan ook een continu en levenslang traject. Dat houdt veel opportuniteiten in, door
6490 bijvoorbeeld het gebruik van nieuwe technologieën zoals AI en het grootschalige gebruik van robots in
6491 productielijnen en elders, maar ook enkele gevaren. Zo moeten we erover waken dat iedereen, zowel
6492 studenten, werknemers als bedrijven, voldoende mee zijn met de laatste ontwikkelingen, en dat niemand
6493 zich achtergelaten voelt. Onze maatschappij moet levenslang (bij)leren omarmen. Hiervoor werd de
6494 voorbije jaren door de Vlaamse minister van Werk van cd&v een opleidingsoffensief gelanceerd. Als
6495 overheid moeten we ook in de toekomst een actieve rol blijven spelen om bedrijven, werkzoekenden, niet-
6496 beroepsactieven en werknemers te ondersteunen om die leercultuur aan te nemen. Op die manier
6497 versterken we zowel de Vlaming (duurzame loopbaan) als onze bedrijven (productiviteitswinsten en
6498 innovatie). Dankzij de samenwerking tussen VLAIO en SYNTRA zorgen we voor vorming van
6499 ondernemers en bouwen we verder aan Vlaanderen als een bloeiende regio voor ondernemerschap en
6500 innovatie. Die switch naar een volwaardige levenslange (bij-)leercultuur vereist een mentale shift die we
6501 willen bereiken door de volgende stappen te nemen:

6502 *Iedereen mee met digitalisering & AI – een basisopleiding per sector*

6503 Om voorbereid te zijn op de arbeidsmarkt en economie van de toekomst, moet onze bevolking over
6504 voldoende digitale basiscompetenties beschikken en voldoende mee zijn met nieuwe technologieën zoals
6505 AI. AI houdt namelijk, samen met robotisering, het potentieel in om onze arbeidsmarkt door elkaar te
6506 schudden en sommige jobs te doen uitdoven, maar tegelijk nieuwe te creëren. Andere jobs zullen andere
6507 vormen aannemen, omdat AI er delen van kan uitvoeren. Het gebruik van AI en robots zal ook erg
6508 verschillend zijn per sector. Wij pleiten er dus voor dat er brede opleidingen over AI en robotisering komen
6509 en dat deze toegespitst zijn op specifieke sectoren.

6510 Die financiële ondersteuning kan meegenomen worden in het bestaande Vlaams Opleidingsverlof (VOV).
6511 Dat instrument willen we zowel financieel als inhoudelijk versterken. Zo is er nood aan een verduurzaming
6512 van het 'Gemeenschappelijk initiatiefrecht' waarbij ook de werkgever opleidingssuggesties kan doen aan
6513 de werknemer. Daarnaast moet het VOV ook ingezet kunnen worden als een heroriënteringsinstrument
6514 waarmee een werknemer makkelijker de overstap naar een andere job mee kan maken door het volgen
6515 van een (intensieve) opleiding. Naast het aanscherpen van competenties bij de introductie van AI of
6516 vergaande digitale toepassingen op de werkvloer, is het tot slot ook belangrijk dat van bij het begin van dit
6517 proces de werknemers (en/of hun vertegenwoordiging) voldoende wordt betrokken.

6518 *Digitaal, individueel competentiepaspoort voor elke werknemer*

6519 Verworven competenties moeten altijd erkend worden, ongeacht waar ze verworven zijn. Zo moet men in
6520 het centrum voor volwassenenonderwijs in de toekomst niet alleen terecht kunnen voor een opleiding,
6521 maar ook voor de erkenning en attestering van verworven competenties. Andere onderwijsinstellingen, de
6522 VDAB en zeker en vast ook sectoren zullen en kunnen hieraan bijdragen. Op die manier kan samen met
6523 de werknemer een competentieprofiel worden uitgetekend, vertrekkend vanuit de al bestaande informatie
6524 en databases zoals de LED-databank. Dat moet resulteren in een digitaal, individueel

6525 competentiepaspoort, dat de betrokkene inzicht geeft in zijn competenties en mogelijke opportuniteiten
6526 voor groei. Dat competentiepaspoort kan vanaf het secundair onderwijs aangevuld worden tijdens de
6527 volledige carrière. Het is een aanknopingspunt voor de werknemer als hij de keuze maakt om bepaalde
6528 opleidingen te volgen. Leercoaches in bedrijven en sectoren, leerwinkels en de gewestelijke
6529 arbeidsbemiddelingsdiensten kunnen hem bijstaan bij het maken van deze keuze.

6530 *Flexibel en voldoende groot aanbod van opleidingen*

6531 Er is nood aan flexibel en voldoende ruim aanbod van opleidingen voor personen die al aan het werk zijn.
6532 Opleidingen mogen niet enkel afgestemd zijn op het (academische) (school)jaar, maar ook op werkenden.
6533 We moeten instellingen van het volwassenen en hoger onderwijs stimuleren om gebruik te maken van de
6534 mogelijkheden die er zijn om een flexibel aanbod uit te bouwen. Het voorzien van een avond- en
6535 weekendaanbod, online opleidingen en een formele erkenning van competenties, kunnen mensen
6536 overtuigen om een opleiding te starten en hun competenties te verbreden. Dit is iets waar bijvoorbeeld de
6537 sectoren of bepaalde private opleidingsverstrekkers vandaag al meer op inzetten.

6538 *Van knelpuntberoepen naar knelpuntcompetenties – centrale behoefteanalyse door sectoren en VDAB*

6539 Op dit moment wordt er gewerkt met een knelpuntberoepenlijst. Het volgen van een opleiding tot een
6540 knelpuntberoep brengt voordelen met zich mee (en is gratis). We moeten echter af van het uitsluitend
6541 focussen op beroepen. Rollen en competenties zijn minstens even belangrijk. We pleiten er daarom voor
6542 om het beleid rond knelpuntberoepen uit te breiden naar knelpuntcompetenties en -rollen van de toekomst
6543 en op basis daarvan op zoek te gaan naar de meest relevante omscholingstrajecten. De sectoren spelen
6544 hier een grote rol in: zij kunnen de centrale behoefteanalyse die op dit moment door VDAB uitgevoerd
6545 wordt in de vorm van knelpuntvacatures, verder helpen verfijnen om tot een gedetailleerdere sectoranalyse
6546 te komen. Daarin kunnen voor elke sector knelpuntcompetenties en -rollen van de toekomst
6547 geïdentificeerd worden. Op basis daarvan kunnen sectorale opleidingsaanbieders of commerciële
6548 opleidingsaanbieders aangezet worden tot de ontwikkeling van een vormingsaanbod op maat van de
6549 actuele en toekomstige competentienoden.

6550 *Individuele beroepsopleiding (IBO) hervormen*

6551 Een van de belangrijkste opleidings- en activeringsinstrumenten is de IBO. Een IBO in de onderneming
6552 heeft als doel om de competenties van werkzoekenden te versterken, zodat ze onmiddellijk na de opleiding
6553 aan het werk te kunnen. De maatregel speelt voornamelijk in op situaties waarbij een werkzoekende, mits
6554 competentieversterking, aan de slag kan of waarbij de werkgever een moeilijk in te vullen vacature kan
6555 invullen door een werkzoekende daarvoor op de werkplek op te leiden. Het gebruik van de IBO is echter
6556 de laatste jaren wat in verval: er werden de laatste jaren minder dan 10 000 nieuwe IBO's per jaar
6557 opgestart, terwijl dit aantal vroeger hoger lag. Het instrument is aan een hervorming toe zodat dit
6558 waardevolle kanaal van opleiding en activering ook de komende jaren kan ingezet worden om potentiële
6559 werknemers voldoende tools te bezorgen om een duurzame stap naar de arbeidsmarkt te zetten. Bij de
6560 hervorming gaan we uit van de volgende principes:

- 6561 • De IBO moet meer ingezet worden voor niet-beroepsactieven en inschreven worden als een
6562 instrument in actieplannen en samenwerkingsverbanden met partners. Een actievare rol van de
6563 VDAB is nodig bij de toeleiding van werkzoekenden naar een IBO.
- 6564 • We maken meer gebruik van IBOT (IBO met taalcoaching) voor anderstalige werkzoekenden en
6565 onderzoeken of IBOT in de eerste maanden gratis moet zijn voor de werkgever.

- 6566 • Het vergoedingssysteem wordt hervormd zodat er rekening wordt gehouden met de sectorale
6567 minimumlonen in plaats van het algemene minimumloon.
6568 • Er moet meer aandacht besteed worden aan de inschatting van de competentiekloof en een
6569 versterking van het opleidingsplan.
6570 • Er moet ingezet worden op nazorg zowel bij een succesvolle als bij de niet-succesvolle afronding
6571 van de IBO.

6572 *Individueel recht op kwalitatieve opleiding*

6573 Om ervoor te zorgen dat iedereen mee is en kansen krijgt op de arbeidsmarkt, is een individueel
6574 opleidingsrecht noodzakelijk. Ongeacht het opleidingsniveau, de sector waarin men werkt, de leeftijd van
6575 de werknemer, moet iedereen kansen krijgen om te blijven bijleren en nieuwe competenties te verwerven.
6576 Het individueel recht op vijf opleidingsdagen per jaar kan als hefboom dienen. Om hiervan een succes te
6577 kunnen maken, moeten we investeren in een kwalitatief opleidingsaanbod dat de interesse van zowel de
6578 werkgever als de werknemer wekt. Ook moeten de administratieve lasten bij de registratie van deze
6579 opleidingen tot een minimum beperkt worden.

6580 *Verplicht sociaal plan met opleidingsplan bij collectief ontslag*

6581 In geval van een collectief ontslag moeten we mensen zo vroeg mogelijk toegang verschaffen tot
6582 opleidingen. Op die manier verkleinen we het risico op werkloosheid. Bij collectieve ontslagen als gevolg
6583 van een herstructurering van een bedrijf voorzien we daarom de opmaak van een sociaal plan. Dit sociaal
6584 plan moet voorzien in trajecten naar re-integratie op de arbeidsmarkt en een concreet opleidingsplan. Door
6585 werknemers bij een collectief ontslag onmiddellijk bij de hand te nemen via opleidingen, verhogen we hun
6586 kansen op een snelle tewerkstelling en verkleinen we de impact van het ontslag op hun welvaart.

6587 **Standpunten:**

- 6588 • Wij pleiten voor brede en sectorspecifieke opleidingen over AI en robotisering, zodat iedereen
6589 mee kan zijn met de nieuwste ontwikkelingen.
6590 • cd&v wil een digitaal, individueel competentiepaspoort voor elke werknemer, dat inzicht geeft in
6591 zijn of haar competenties en mogelijke opportuniteiten voor groei.
6592 • Er is nood aan flexibel en voldoende ruim aanbod van opleidingen voor personen die al aan het
6593 werk zijn.
6594 • Het beleid rond knelpuntberoepen breiden we uit naar knelpuntcompetenties.
6595 • cd&v wil een hervorming van het IBO-systeem zodat dit waardevolle kanaal van opleiding en
6596 activering zijn potentieel nog beter kan uitspelen.
6597 • Iedereen moet kansen krijgen om te blijven bijleren en nieuwe competenties te verwerven. Wij
6598 pleiten voor een kwalitatief opleidingsaanbod om het individueel recht op opleiding vorm te geven.
6599 • Bij collectieve ontslagen als gevolg van een herstructurering van een bedrijf, moet er een sociaal
6600 plan met opleidingsmogelijkheden voorzien worden.

6601 Doelstelling: werkbaar werk voor langere loopbanen

6602 De meeste mensen besteden een substantieel deel van hun dag aan werk. Het is dan ook van groot belang
6603 dat mensen zich daar goed voelen. Wie voldoening haalt uit zijn/haar werk, leert sneller dingen bij, is
6604 gemotiveerder, werkt langer en heeft minder kans om ziek te worden of uit te vallen. Daarom moeten we
6605 elke dag, van het begin van de loopbaan tot het einde, blijven inzetten op werkbaar werk. Preventie en
6606 ondersteuning van werknemers mag niet starten tijdens de laatste jaren van hun loopbaan, maar moet

6607 een constante zijn gedurende de hele carrière. Om te kunnen spreken van werkbaar werk, moeten mensen
6608 het gevoel hebben dat ze iets kunnen bijdragen, ergens bij horen, zichzelf kunnen ontplooien, plezier
6609 hebben aan hun werk en hun werkdruk en -stress onder controle hebben. Mensen moeten ook voldoende
6610 tijd en mogelijkheden hebben om naast hun werk ook bezig te zijn met hun gezin, hobby's en andere
6611 engagementen.

6612 Een cruciaal element is preventie: het voorkomen dat werknemers worden blootgesteld aan
6613 gezondheidsrisico's (fysiek en psychologisch) op de werkvloer. Zowel werkgevers als werknemers
6614 moeten hun verantwoordelijkheid hierin opnemen.

6615 We hervormen de welzijnswetgeving, onder meer door die meer coherent en begrijpelijk te maken en de
6616 overbodige administratieve lasten te beperken tot een minimum. We roepen de sociale partners op om,
6617 naast deze algemene voorschriften, ook zelf extra inspanningen te leveren om maatregelen op maat van
6618 de sector en/of de onderneming uit te werken voor een beter welzijn op de werkvloer.

6619 Voor werkgevers die overmatig veel uitval kennen onder hun werknemers, bestaan er sancties zoals de
6620 responsabiliseringsbijdrage. De goede leerlingen uit de klas moeten we belonen. Voor werkgevers die veel
6621 investeren in preventie en daardoor weinig uitval van werknemers kennen in hun bedrijf, voorzien we
6622 positieve financiële prikkels.

6623 We zetten meer arbeidsartsen in op de werkvloer, om in samenwerking met de werkgever en werknemers
6624 een effectief preventiebeleid uit te tekenen en op te volgen. De periodieke gezondheidstoezichten kunnen
6625 gedeeltelijk overgenomen worden door arbeidsverpleegkundigen, zodat arbeidsartsen meer op het terrein
6626 aanwezig kunnen zijn en contact hebben met alle werknemers. We versterken ook het aantal professionals
6627 op de arbeidsgeneeskundige diensten. We maken ook de combinatie van functies zoals adviserende arts
6628 en arbeidsarts met curatieve taken zoals bijvoorbeeld huisarts mogelijk.

6629 Om bedrijven te ondersteunen bij hun inzet op werkbaar werk, is er in Vlaanderen het instrument van de
6630 werkbaarheidscheque. Daarmee kan een onderneming advies, begeleiding en opleiding aankopen om de
6631 werkbaarheid in kaart te brengen en te verhogen. We verankeren dit instrument structureel. We zorgen er
6632 ook voor dat de rol van technologie bij het werkbaar maken en houden van jobs veel meer op de voorgrond
6633 kan treden.

6634 We schaffen het ziektebriefje af voor de eerste drie dagen arbeidsongeschiktheid, tot maximaal drie keer
6635 per jaar. Zo verlagen we de administratieve lasten van de huisartsen en vermijden we overbodige
6636 doktersbezoeken. Het zorgt er ook voor dat werknemers geen consultatie moeten betalen, wat een
6637 besparing in de uitgaven gezondheidszorg oplevert. Dat leidt ook tot een snellere werkhervatting van
6638 arbeidsongeschikten. Ze blijven minder lang thuis dan de voorgeschreven periode.

6639 Nog te veel mensen vallen uit. Veel mensen worden ook meteen volledig, en zelfs voor lange tijd, van de
6640 arbeidsmarkt weggehouden. Nochtans is het bewezen dat werk ook onderdeel van een revalidatie kan
6641 zijn. Wie ziek wordt, wordt verplicht om zijn/haar activiteiten voor 100% stop te zetten om een
6642 arbeidsongeschiktheidsuitkering te ontvangen. Die persoon kan dan later het werk gedeeltelijk hervatten
6643 als dat het beste is. Naast deze bestaande mogelijkheid, die in veel gevallen zeker zijn meerwaarde heeft,
6644 willen we het principe omkeren en ervoor zorgen dat wie ziek is en niet voltijds aan de slag kan blijven,
6645 tijdelijk de arbeidsduur kan verminderen zonder het werk volledig stop te zetten. Het loonverlies door de
6646 verminderde werkduur wordt deels gecompenseerd door een arbeidsparticipatietoeslag. We grijpen
6647 vroeger in zodat iemand niet eerst volledig moet uitvallen. Werken moet dus gecombineerd kunnen worden
6648 met een uitkering. Zo zorgen we ervoor dat iemand de band met het werk en zijn professionele activiteit

6649 blijft behouden, maar even een stapje terug kan zetten. Psychologisch is dat erg belangrijk: iemand blijft
6650 aan het werk en hoeft niet van nul terug op te bouwen, zoals dat het geval is bij een progressieve
6651 werkhervatting.

6652 Daarnaast moeten we ook voorkomen dat 55-plussers de arbeidsmarkt vroegtijdig verlaten. Het is hoog
6653 tijd dat alle actoren op de arbeidsmarkt oudere werknemers naar waarde schatten. Hun ervaring,
6654 vaardigheden en expertise kunnen blijvend een grote bijdrage leveren aan een bedrijf en aan de
6655 arbeidsmarkt in haar geheel. Zij kunnen ook een cruciale rol spelen bij het opleiden van jongeren en
6656 nieuwe medewerkers. Daarom maken we werk van leeftijdsvriendelijke werkplekken zodat 55-plussers
6657 actief ouder kunnen worden op de werkvloer. Op een leeftijdsvriendelijke werkplek worden de kwaliteiten
6658 en competenties van oudere werknemers gevalideerd en gewaardeerd. Zo moeten ook oudere
6659 werknemers kansen blijven krijgen om zich bij te scholen en een opleiding te volgen. Ook is er nood aan
6660 sensibilisering rond vooroordelen en stereotiepe denkbeelden over oudere werknemers op de werkvloer.

6661 Voor vrouwen die lijden aan ernstige (peri-)menopauzeklachten is het van belang dat dit bespreekbaar is
6662 op het werk, dat daar rekening mee gehouden wordt en zij niet onterecht negatief beoordeeld worden.
6663 Werkgevers die niet weten wat (peri-)menopauze is, kunnen onterecht concluderen dat iemand niet meer
6664 geschikt is voor de job, terwijl (peri-)menopauzeklachten te behandelen en van voorbijgaande aard zijn.

6665 Het is niet voor iedereen mogelijk om te blijven doorwerken tot de wettelijke pensioenleeftijd, of tot na de
6666 prestatie van een volledige loopbaan. Wie zijn/haar arbeidsritme op het einde van de loopbaan wil
6667 afbouwen omwille van bijvoorbeeld gezondheidsproblemen, moet dat kunnen. We vrijwaren het recht op
6668 landingsbanen en bekijken of de toegangsvoorwaarden herzien moeten worden.

6669 **Standpunten:**

- 6670 ● We hervormen de welzijnswetgeving om die coherenter en begrijpelijker te maken, en om de
6671 administratieve lasten te verminderen.
- 6672 ● Werkgevers die veel investeren in preventie en daardoor weinig uitval van werknemers kennen in
6673 hun bedrijf, moeten daarvoor beloond worden via positieve financiële prikkels.
- 6674 ● We zetten meer arbeidsartsen in op de werkvloer zelf en maken ook de combinatie van functies
6675 mogelijk, zoals het werk van adviserende en arbeidsarts met dat van huisarts.
- 6676 ● We verankeren de werkbaarheidscheques om de kwaliteit van jobs te verbeteren.
- 6677 ● We zorgen voor een administratieve lastenvermindering door het ziektebriefje af te schaffen voor
6678 de eerste drie dagen arbeidsongeschiktheid, en dat tot maximaal drie keer per jaar.
- 6679 ● We anticiperen beter op medische problemen op de werkvloer door de introductie van een
6680 arbeidsparticipatietoeslag. Zo moeten werknemers met gezondheidsklachten niet volledig
6681 uitvallen voordat ze de kans krijgen om hun werk gedeeltelijk te hervatten.
- 6682 ● We stimuleren de creatie van leeftijdsvriendelijke werkplekken zodat 55-plussers actief ouder
6683 kunnen worden op de werkvloer.
- 6684 ● Het recht op landingsbanen blijft gevrijwaard en de toegangsvoorwaarden worden onder de loep
6685 genomen.

6686 Doelstelling: ouders verdienen genoeg tijd en de juiste middelen om hun kinderen groot te brengen op de
6687 wijze die zij het beste vinden

6688 Dankzij verschillende verlostelsels kunnen ouders vandaag al kiezen in welke mate ze de zorg voor hun
6689 kind zelf willen opnemen, of beroep willen doen op professionele opvang. Maar er zijn nog heel wat

6690 drempels (financieel, statuut, anciënniteit...) waardoor niet alle verlofstelsels in gelijke mate toegankelijk
6691 zijn voor hen. Wij willen verloven toegankelijker maken en het ook eenvoudiger maken om ze op te nemen.

6692 We hervormen de huidige verlofstelsels door een 'kindvolgend' verlofkader in te voeren. Elk kind krijgt bij
6693 de geboorte een rugzak vol verlofrechten die in de eerste plaats opgenomen kunnen worden door de
6694 ouder(s) en daarnaast ook gedeeltelijk door andere opvoedingsverantwoordelijken waarmee het kind een
6695 duurzame en affectieve band heeft, zoals grootouders, plusouders, pleegouders... Deze rugzak omvat
6696 alle verloven die opgenomen kunnen worden voor de opvoeding van en zorg voor kinderen. De rugzak
6697 blijft behouden tot de leeftijd van 18 jaar of 21 jaar als het kind een handicap of bijzondere zorgnood heeft.

6698 Het kindvolgend verlofkader is gebaseerd op de volgende principes:

- 6699 • Elke ouder heeft het recht om verlof te nemen om voor hun kind te zorgen op het moment dat zij
6700 dat nodig achten. Om dit mogelijk te maken, zetten we in op hogere uitkeringen bij het opnemen
6701 van dit verlof door het aantal weken waaraan men boven de 80% van het normale (bruto)loon als
6702 vervangingsinkomen krijgt te verdrievoudigen.
- 6703 • In het rugzakje bundelen we het huidige geboorteverlof, moederschapsrust, ouderschapsverlof en
6704 tijdskrediet met motief zorg voor een kind.
- 6705 • We streven naar een stapsgewijze uitbreiding tot 24 maanden verlof per kind. Daarbij blijft het
6706 recht op 15 weken (waarvan 10 verplicht) gewaarborgde moederschapsrust behouden.
- 6707 • We stimuleren een gelijke opname van het verlof tussen beide ouders.
- 6708 • Alleenstaande ouders die geen partner (meer) hebben om de zorg- en opvoedingstaken voor het
6709 kind mee te delen, krijgen recht op het volledige rugzakje aan verlofrechten.
- 6710 • We stimuleren ouders om meer ouderschapsverlof op te nemen in het eerste levensjaar van het
6711 kind. De jonge levensjaren vormen de periode waarin kinderen een sterke emotionele en veilige
6712 hechting ontwikkelen met hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken, wat een grote impact
6713 heeft op hun ontwikkeling. Ouders behouden de vrije keuze om te beslissen of en wanneer ze
6714 verlof opnemen om voor hun kind te zorgen.
- 6715 • Om tegemoet te komen aan de flexibele behoeften van gezinnen, moeten alle ouders de kans
6716 krijgen om verlof op te nemen in diverse vormen: voltijds, halftijds, een vijfde of zelfs een tiende
6717 van de arbeidstijd. Daarnaast moet het verlof ook in weken in plaats van in maanden kunnen
6718 opgenomen worden. Het blijft ook essentieel om de opname van verlof goed af te stemmen met
6719 de werkgever. In overleg met de HR-afdelingen, kan een passende regeling uitgewerkt worden die
6720 zowel voor de werknemer als voor de werkgever werkt. Zo wordt de continuïteit van de dagelijkse
6721 bedrijfsvoering gewaarborgd en kan er voor vervanging gezorgd worden, als dat nodig blijkt.
- 6722 • Ook de anciënniteitsvoorwaarden worden vereenvoudigd en versoepeld, zodat niemand blijft
6723 vastzitten in een job die hij of zij niet langer wil doen.
- 6724 • Deze verloven blijven gelden als gelijkgestelde periodes voor het pensioen op basis van fictief
6725 loon.

6726 Naast voldoende verlof, zijn ook gezinsvriendelijke werkvloeren een belangrijke voorwaarde om de balans
6727 tussen werk en gezin te verbeteren. Ouders van kinderen tot twaalf jaar krijgen het recht om flexibele
6728 arbeidsregelingen zoals glijdende uren, schoolbeluren... te vragen aan hun werkgever. De werkgever mag
6729 dat alleen weigeren als hij voldoende kan motiveren waarom dat onmogelijk is voor de organisatie van de
6730 onderneming. Ook promoten we tijds- en plaatsonafhankelijk werken voor alle werknemers waar mogelijk.
6731 Het huidige telewerk kader en de algemene arbeidswetgeving hebben nood aan een update.

6732 **Standpunten:**

- 6733 • We voeren een kindvolgend verlofkader in, waarbij elk kind bij de geboorte een rugzakje krijgt met
6734 verlofrechten die opgenomen kunnen worden door de ouders en in tweede instantie ook door
6735 andere opvoedingsverantwoordelijken waarmee het kind een duurzame en affectieve band heeft
6736 zoals grootouders, plusouders, pleegouders...
- 6737 • We stimuleren gezinsvriendelijke werkvloeren door ouders van kinderen tot twaalf jaar het recht
6738 toe te kennen om glijdende uren en schoolbeluren aan te vragen bij hun werkgever.
- 6739 • We promoten plaats- en tijdsafhankelijk werken.

6740 Doelstelling: erken zorgtaken als een maatschappelijke meerwaarde

6741 Ook zorgen voor een kind, partner, familielid, vriend of kennis met ziekte, heeft een grote maatschappelijke
6742 waarde. We willen mensen in de eerste plaats de kans geven om voor elkaar te zorgen. Vaak is het de
6743 eerste keuze van de zorggever en de zorgbehoevende dat de nabije omgeving (een deel van) de zorg op
6744 zich neemt. Het is echter niet vanzelfsprekend om de zorg voor iemand te combineren met een job. We
6745 moeten er alles aan doen om (mantel-)zorgers zo goed mogelijk te ondersteunen.

6746 Vandaag bestaan er verschillende verlofstelsels waarmee mensen een betaalde job kunnen combineren
6747 met vrijwillige zorg, zoals het mantelzorgverlof, verlof voor medische bijstand, palliatief verlof, tijdskrediet
6748 met zorgmotief of Vlaams zorgkrediet. Al die verlofstelsels, met elk eigen voorwaarden, duurtijd en
6749 modaliteiten, zijn onoverzichtelijk voor de werknemer en de werkgever.

6750 Daarom willen we werk maken van een vereenvoudiging en harmonisatie. Concreet brengen we de
6751 verschillende verlofstelsels samen in één zorgverlofkoffer. Daarbij worden voorwaarden,
6752 opnamemogelijkheden en duurtijd geharmoniseerd. Een belangrijk aandachtspunt is nog dat mensen die
6753 op vrijwillige basis zorgtaken opnemen voor hulpbehoevenden uit hun omgeving, hier later niet voor
6754 afgestraft worden. Daarom moet het opgenomen verlof in het kader van zorg in de mate van het mogelijke
6755 ook meetellen voor de berekening van het pensioen.

6756 **Standpunten:**

- 6757 • We voeren een zorgverlofkoffer in waardoor mensen op een eenvoudige manier zicht krijgen op
6758 welke verlopen ze kunnen opnemen om voor een naaste te zorgen. De voorwaarden,
6759 opnamemogelijkheden en duurtijd van de verschillende zorgverloven worden geharmoniseerd.
- 6760 • Het opgenomen verlof in het kader van (mantel-)zorg moet ook meetellen in de berekening van
6761 de pensioenrechten.

6762 Doelstelling: hervorming van de dienstenchequesector

6763 De dienstenchequesector is van cruciaal belang aangezien het systeem met meer dan 743 000 gebruikers
6764 (cijfers 2020) in Vlaanderen zorgt voor de ondersteuning van talrijke gezinnen en ook veel
6765 jobopportunities biedt aan personen met een kwetsbare achtergrond. Maar een opwaardering van het
6766 beroep is noodzakelijk. Beroepen waar vrouwen oververtegenwoordigd in zijn, zoals in de
6767 dienstenchequesector, worden nog te vaak ondergewaardeerd.

6768 Daarnaast dient een hervorming van de dienstenchequesector zich aan om de betaalbaarheid en blijvende
6769 goede werking ervan te garanderen. Daarom pleiten we voor een getrapte subsidiëring: een
6770 basissubsidiëring in verhouding tot het aantal dienstencheques en een aanvullende subsidiëring die

6771 gekoppeld is aan bepaalde voorwaarden zoals voldoende omkadering, vorming, gegarandeerd preventie-
6772 en welzijnsbeleid, tewerkstellingsmaatregelen voor bepaalde doelgroepen (zoals oudere werknemers).
6773 Concreet zou een dienstencheque een euro duurder worden en zou de belastingsaftrek beperkt kunnen
6774 worden. Zo houden we het betaalbaar voor de middenklasse en brengen we de lonen van de poetshulpen
6775 naar omhoog.

6776 **Standpunt:**

6777 • De dienstenchequesector speelt een belangrijke rol in onze samenleving. cd&v pleit voor een
6778 hervorming van de dienstenchequesector zodat die waardig en doeltreffend kan blijven
6779 functioneren.

6780 **Versterken en vrijwaren van sociale zekerheid en bescherming**

6781 Dankzij onze sociale bescherming kunnen personen en gezinnen, die tijdelijk of blijvend niet in staat zijn
6782 om in hun noden te voorzien, rekenen op een vervangingsinkomen, betaalbare zorg en ondersteuning.
6783 Onze collectieve sociale zekerheid is gebaseerd op twee principes: het verzekeringsprincipe en het
6784 solidariteitsprincipe.

6785 Als mensen geconfronteerd worden met sociale risico's zoals bijvoorbeeld ziekte, werkloosheid,
6786 invaliditeit, stopzetting van een onderneming... verwachten ze een goede sociale bescherming. Dat is het
6787 verzekeringsprincipe. Wie werkt en sociale bijdragen betaalt, draagt hier ook toe bij. In onze sociale
6788 zekerheid is het van ondergeschikt belang of iemand meer of minder risico loopt, of een grotere of kleinere
6789 kostprijs voor het stelsel betekent. Het gaat erom dat wie geconfronteerd wordt met een sociaal risico,
6790 voldoende inkomen overhoudt om menswaardig te leven. De bedoeling is dat iedereen zich zo'n
6791 verzekering moet kunnen veroorloven. Dus is er naast het verzekeringsprincipe ook een
6792 solidariteitsprincipe ingebouwd, dat we niet uit het oog mogen verliezen. Wie door omstandigheden niet
6793 kan werken en geen sociale bijdragen kan betalen, kan terugvallen op de sociale bijstand. De
6794 tegemoetkomingen van de sociale bijstand, los van arbeidsprestatie, vormen een dam tegen armoede.

6795 cd&v vindt een sterke sociale bescherming essentieel in de strijd tegen armoede, voor een menswaardig
6796 bestaan en voor de welvaart van ons land. Van de wieg tot het graf biedt de sociale bescherming een
6797 stevige buffer.

6798 Doelstelling: een duurzame sociale zekerheid

6799 We blijven verder werken aan de integratie van de socialezekerheidsstelsels voor werknemers,
6800 zelfstandigen en ambtenaren. Aan de inkomenskant zullen we een gedegen studie uitvoeren naar de
6801 financiering, waarbij we wel de unieke eigenschappen van de diverse systemen respecteren. De bijdragen
6802 dienen in balans te zijn met het niveau van sociale bescherming dat we ambiëren. Wat de uitgaven betreft,
6803 maken we verdere vorderingen in het gelijk trekken van de pensioenwetgeving. We schaffen het
6804 ziektepensioen voor ambtenaren af en zetten actief in op re-integratie, net zoals bij werknemers.

6805 Om de sociale zekerheid toekomstbestendig te maken, versterken we het principe van wederkerigheid:
6806 het betalen van sociale bijdragen leidt tot sociale rechten en vice versa. We streven naar een betere balans
6807 tussen de inkomsten die bijdragen aan het systeem, zoals die van zelfstandigen in bijberoep en
6808 studentenwerk die momenteel geen rechten openen, en die inkomsten die wel tot sociale rechten leiden,
6809 maar waarvoor geen of onvoldoende bijdragen worden betaald, zoals bij flexi-jobs en sommige
6810 gelijkstellingen.

6811 De openbare instellingen die onze sociale zekerheid beheren, moeten meer inzetten op een verdere
6812 digitalisering en professionalisering. We moeten hiervoor opnieuw op een ernstige manier omgaan met de
6813 bestuursovereenkomsten en bijgevolg middelen voorzien om hierin te investeren. Daarnaast verhogen we
6814 de transparantie van het globaal beheer voor de sociale zekerheid, zodat we alle sociale uitgaven voor
6815 werknemers, ambtenaren en zelfstandigen beter kunnen opvolgen en snel ingrijpen waar nodig.

6816 We onderstrepen het belang van hervormingen op de arbeidsmarkt en in het pensioenstelsel, alsook
6817 weloverwogen keuzes in de groei van de gezondheidszorgbudgetten. Dit is cruciaal om de verwachte
6818 stijging van de kosten gerelateerd aan vergrijzing, die tussen 2022 en 2070 naar verwachting 4,2% van
6819 het bbp zal bedragen, significant te verlagen en om de betaalbaarheid van de sociale zekerheid te
6820 garanderen.

6821 **Standpunten:**

- 6822
- We blijven verder werken aan de integratie van de socialezekerheidsstelsels voor werknemers,
6823 zelfstandigen en ambtenaren.
  - Om de duurzaamheid van de sociale zekerheid te waarborgen, streven we naar een
6824 betere balans tussen de inkomsten die bijdragen aan het systeem, en die inkomsten die wel tot
6825 sociale rechten leiden, maar waarvoor geen of onvoldoende bijdragen worden betaald.
  - Het globaal beheer voor de sociale zekerheid van de verschillende statuten moet transparanter
6827 worden, zodat we dit beter kunnen opvolgen en snel ingrijpen waar nodig.
6828

6829 Doelstelling: sterke sociale statuten voor alle werknemers

6830 Ondanks de invoering van het eenheidsstatuut in 2013, bestaan er nog heel wat verschillen tussen de
6831 statuten van arbeiders en bedienden die niet langer te rechtvaardigen zijn. Deze resterende verschillen,
6832 zoals het gewaarborgd loon bij arbeidsongeschiktheid, het vakantiegeld, het aanvullend pensioen en het
6833 landschap van de paritaire comités, werken we in overleg met de sociale partners weg op basis van een
6834 meerjarenagenda.

6835 Daarnaast willen we alvast de periode van het gewaarborgd loon van arbeiders verlengen en in
6836 overeenstemming brengen met de periode bij bedienden. We vragen daarnaast aan de sociale partners
6837 om naar buitenlands voorbeeld de responsabilisering van werkgevers in deze materie, maar ook de steun
6838 aan werkgevers, te evalueren en bij te sturen. Zo willen we de betrokken werkgevers responsabiliseren
6839 om nog meer aandacht te hebben voor preventie en welzijn op het werk, en voor het geven van aangepast
6840 werk aan wie zo langer aan de slag kan blijven.

6841 **Standpunt:**

- 6842
- In samenwerking met de sociale partners, werken we de verschillen tussen het arbeiders- en
6843 bediendenstatuut stapsgewijs weg, zodat we een echt eenheidsstatuut creëren.

6844 Doelstelling: een efficiënte bestrijding van sociale fraude en dumping

6845 De bestrijding van sociale fraude moet prioriteit blijven op nationaal, Europees en internationaal vlak. In
6846 de strijd tegen sociale fraude, waarbij er geprobeerd wordt om zich te onttrekken aan de betaling van
6847 sociale bijdragen en de bijhorende regelgeving, zetten we in op het versterken van alle stappen in het
6848 proces, van preventie tot en met sanctionering.

6849 We zetten primair in op het voorkomen van sociale fraude, waarbij het Meldpunt voor een Eerlijke
6850 Concurrentie een cruciale rol kan spelen, vooral als we de bekendheid ervan verhogen. We zullen
6851 onverminderd doorgaan met onze sectorgerichte benadering en ontwikkelen Plannen voor een Eerlijke
6852 Concurrentie in elke sector (dit zijn akkoorden tussen werknemers- en werkgeversorganisaties en de
6853 bevoegde administraties om sociale fraude aan te pakken in de betrokken sector). Daarbij geven we
6854 voorrang aan de sectoren waar de fraudegevoeligheid het hoogst is. Een effectieve fraudebestrijding
6855 vereist een voortdurende vernieuwing en aanpassing aan de nieuwste vormen van fraude. Daarom zetten
6856 we in op het up-to-date houden van risicoanalyses van fraudefenomenen.

6857 43% van de niet-Belgische zelfstandigen die zich registreren als zelfstandige in ons land, betaalt nooit
6858 sociale bijdragen, tegenover 14% van de Belgische zelfstandigen. Daar moeten we tegen optreden zodat
6859 eerlijke concurrentie gevrijwaard kan blijven. Daarom verhogen we het inschrijvingsgeld voor niet-
6860 Belgische zelfstandigen, wat ze later in mindering kunnen brengen van hun sociale bijdragen.

6861 We versterken de controles op sociale fraude door meer in te zetten op informatiedeling en -kruising tussen
6862 de verschillende databanken en administraties, bijvoorbeeld tussen de politie en de fiscus. De overheid
6863 beschikt al over heel wat nuttige gegevens over ondernemingen, maar die komen niet terecht bij de
6864 instanties die ermee aan de slag kunnen gaan. We willen malafide organisaties aanpakken, maar mogen
6865 de bonafide organisaties niet overbelasten. Het gebruiken van eenzelfde dossiernummer in de
6866 verschillende databanken zou al het verschil kunnen maken. Ook de creatie van een KBO-nummer
6867 (ondernemingsnummer) op EU-niveau in alle lidstaten, zou de grensoverschrijdende controles kunnen
6868 versterken. Zo kunnen ondernemingen ook nauwgezet opgevolgd worden bij detachering en wordt sociale
6869 dumping over de landsgrenzen tegengegaan.

6870 Om de invordering van onbetaalde sociale zekerheidsbijdragen te verzekeren, moet de sociale inspectie
6871 over voldoende mankracht beschikken. Als sociale inspecteurs vertrekken, moeten hun plaatsen weer
6872 ingevuld worden. Samenwerking tussen de European Labour Authority (ELA) en Interpol op internationaal
6873 niveau is verder ook een belangrijke voorwaarde voor een effectief invorderingsbeleid. Op EU-niveau
6874 willen we de werking van ELA versterken.

6875 Op het vlak van sanctionering, inspireren we ons op een goed praktijkvoorbeeld uit Griekenland.
6876 Hardleerse zelfstandigen en organisaties die keer op keer mensen tewerkstellen zonder hen officieel aan
6877 te geven en/of hiervoor bijdragen te betalen, moeten niet alleen een boete betalen maar moeten de
6878 betrokken werknemer ook officieel in dienst nemen gedurende een minimale periode.

6879 **Standpunten:**

- 6880
- 6881 • We voeren educatieve campagnes om mensen bewust te maken van de gevolgen van sociale
6882 fraude, zowel voor de maatschappij als voor individuen. Dat zal helpen bij het bestrijden en
6883 melden van fraude. Het Meldpunt voor Eerlijke Concurrentie zal verder gepromoot worden om
6884 breder bekend te worden.
  - 6885 • Wij versterken de wetgeving over sociale voorzieningen om fraude te voorkomen. Dat doen we
6886 onder meer door het inschrijvingsgeld te verhogen voor buitenlandse zelfstandigen, dat ze later in
6887 mindering kunnen brengen van de sociale bijdragen. Zo zal het percentage wanbetalers van
6888 sociale bijdragen dalen.
  - 6889 • We voeren een extra responsabiliseringsmechanisme in voor hardleerse overtreeders die
werknemers niet registreren en/of geen sociale bijdragen voor hen betalen.

- 6890 • Wij investeren in geavanceerde technologieën, zoals gegevensanalyse, kunstmatige intelligentie
6891 en datamining, om verdachte patronen of onregelmatigheden in sociale voorzieningen op te
6892 sporen.
- 6893 • Wij investeren niet alleen in het vergroten van de capaciteit van instanties die belast zijn met het
6894 controleren en handhaven van sociale voorzieningen, maar zorgen er ook voor dat alle uittredende
6895 sociale inspecteurs effectief vervangen worden. We maken middelen vrij voor inspecties,
6896 onderzoeken en audits om fraude op te sporen.
- 6897 • We blijven inzetten op een sectorale aanpak door Plannen voor een Eerlijke Concurrentie in alle
6898 sectoren te voorzien.
- 6899 • Wij richten ons op preventieve maatregelen. Dit omvat het verbeteren van de controles bij het
6900 aanvragen van uitkeringen, het gebruik van biometrische identificatie en anderen
6901 beveiligingsmaatregelen.
- 6902 • We pleiten voor de invoering van een KBO-nummer op EU-niveau om grensoverschrijdende
6903 opvolging, bijvoorbeeld, in het kader van detachering, te vergemakkelijken.
- 6904 • We versterken de samenwerking tussen verschillende instanties die verantwoordelijk zijn voor
6905 sociale fraude. Zo pleiten we voor de versterking van de European Labour Authority en zorgen
6906 we voor een betere samenwerking met Interpol.

6907 Doelstelling: een doelmatige opvolging van arbeidsongevallen en beroepsziekten

6908 Slachtoffers van arbeidsongevallen moeten een betere bescherming krijgen. Eerst en vooral verbeteren
6909 we de procedure voor de erkenning van arbeidsongevallen, door alle arbeidsongevallen die geweigerd
6910 worden door verzekeringsmaatschappijen, te laten onderzoeken door Fedris (Federaal agentschap voor
6911 beroepsrisico's). Daarnaast zetten we in op het beter informeren van slachtoffers, door hen sneller inzage
6912 te geven in hun aangifte, en op een verbetering van de kwetsbare positie van uitzendkrachten. We
6913 schakelen de regeling voor wettelijk samenwonenden gelijk met die van gehuwden en we onderzoeken
6914 op welke manier we de duurtijd van een onderzoek van een arbeidsongeval door de
6915 verzekeringsmaatschappijen kunnen verminderen.

6916 We volgen werkgevers waar er regelmatig ernstige arbeidsongevallen gebeuren, of waar er vaak sprake
6917 is van meervoudige beroepsziekten, beter op. We pakken recidivisme beter en strenger aan.

6918 Verder zorgen we voor een actualisering van de lijst voor beroepsziekten en voor een versoepeling van
6919 de erkenningsprocedure voor ziektes die niet op de lijst staan.

6920 **Standpunten:**

- 6921 • Fedris moet alle arbeidsongevallen die door verzekeringsmaatschappijen geweigerd zijn,
6922 onderzoeken.
- 6923 • We zorgen voor transparantere procedures, door werknemers sneller inzage te geven in hun
6924 aangifte van een arbeidsongeval.
- 6925 • We verminderen de duurtijd van een onderzoek naar een arbeidsongeval.
- 6926 • We zorgen voor een actualisering van de lijst voor beroepsziekten en een versoepeling
6927 erkenningsprocedure voor ziektes die niet op de lijst staan.

6928 Zelfstandigen: de ruggengraat van onze economie

6929 Onze ondernemers zijn cruciale partners voor de productiviteits- en welvaartsgroei. Ze zijn de ruggengraat
6930 van onze economie, zorgen voor werkgelegenheid, voor de toegevoegde waarde en voor innovatie. Ze

6931 nemen daarvoor ook risico's. Daarnaast spelen ze ook op lokaal niveau een belangrijke rol in het
6932 maatschappelijke weefsel van steden en gemeenten. Door de creatie van een ondernemingsvriendelijk
6933 klimaat, zorgen we ervoor dat mensen aangemoedigd worden om zelfstandige te worden, een
6934 onderneming op te starten en deze uit te bouwen.

6935 We kiezen resoluut voor een sterke en rechtvaardige sociale zekerheid voor zelfstandigen, die succesvol
6936 ondernemen ondersteunt. Een sterk sociaal statuut dat rekening houdt met de ondernemersrealiteit, vormt
6937 hiervoor de hoeksteen. Ondernemers worden geconfronteerd met specifieke uitdagingen, onzekerheden
6938 en risico's. De voorbije jaren zijn hier al belangrijke stappen in gezet zoals de afschaffing van de
6939 correctiecoëfficiënt voor de pensioenen, het verhogen van de uitkering voor moederschapsrust en
6940 geboorteverlof, de uitbreiding van het geboorteverlof, de introductie van de werkhervattingspremie en het
6941 crisis-overbruggingsrecht.

6942 Toch blijft er nog ruimte voor verbetering om tot een robuust sociaal statuut te komen dat in evenwicht is
6943 met de betaalde bijdragen. We streven naar een zo groot mogelijke convergentie met andere statuten
6944 zoals het werknemersstatuut, zonder de eigenheid van de ondernemersrealiteit uit het oog te verliezen.
6945 De doorstroom tussen de verschillende statuten moet eenvoudiger. Om te kunnen spreken van een sterke
6946 sociale zekerheid, blijft ook de onderlinge solidariteit een essentieel principe. Zowel eenmanszaken,
6947 KMO's als grote vennootschappen moeten hun steentje bijdragen. Oneigenlijk gebruik van het
6948 zelfstandigenstatuut moet aangepakt worden. Ook moeten frauduleuze (vennootschaps-)constructies met
6949 oneigenlijke toegang tot sociale bescherming worden weggewerkt.

6950 We gaan resoluut voor eerlijke sociale bijdragen in verhouding tot de sociale rechten waarvan men kan
6951 genieten. We berekenen de sociale bijdragen op maandbasis in plaats van op kwartaalbasis. Op die
6952 manier gaan we naar een eerlijkere berekening van de sociale bijdragen. Dat is zeker belangrijk voor
6953 startende ondernemers en voor wie het werk hervat na bijvoorbeeld een periode van
6954 arbeidsongeschiktheid of moederschapsrust. Om zelfstandigen niet lastig te vallen met onnodige extra
6955 administratieve lasten, blijft de afrekening van de sociale bijdragen wel op kwartaalbasis bestaan.

6956 We maken ook werk van duurzame loopbanen voor zelfstandigen, waardoor iedereen aan boord blijft en
6957 zo lang mogelijk aan de slag kan blijven. Niet alleen bij werknemers is het aantal langdurig zieken fors
6958 toegenomen, ook de arbeidsongeschiktheid bij zelfstandigen neemt de laatste jaren sterk toe. De
6959 verderzetting van zijn of haar onderneming is cruciaal voor de zelfstandige, die ervan afhankelijk is voor
6960 zijn toekomstige inkomen. Daarom hervatten zelfstandigen vaak te snel hun werk, waardoor ze vaker
6961 hervallen. Anderzijds blijven ze vaak langer doorwerken en wachten ze langer om de nodige hulp te
6962 zoeken. Al die elementen verhogen het risico op een langdurige uitval. Werkbaar werk, met aandacht voor
6963 preventie en welzijn, moet voorop staan.

6964 In de eerste plaats moeten we voorkomen dat ondernemers uitvallen. We versterken het preventieve luik
6965 door alle zelfstandigen toegang te verlenen tot de diensten voor preventie en welzijn op het werk. Zo
6966 kunnen ondernemers met gezondheidsproblemen daar terecht voor advies dat afgestemd is op de
6967 ondernemersrealiteit, onder andere over aanpassingen op de werkvloer of de arbeidsorganisatie.
6968 Daarnaast voorzien we ook financiële middelen voor alle zelfstandigen, bijvoorbeeld door het systeem van
6969 de werkbaarheidscheques uit te breiden, zodat ze investeringen kunnen doen inzake preventie of
6970 begeleiding, om een langdurige uitval te vermijden. Ook bij de terugkeer naar werk moeten zelfstandigen
6971 kunnen rekenen op een effectief ondersteunings- en begeleidingsaanbod en re-integratietrajecten die
6972 voldoende aangepast zijn aan specifieke aard van zelfstandig ondernemerschap.

6973 Zelfstandigen met gezondheidsproblemen moeten, net als werknemers, de optie hebben om minder uren
6974 te werken als ze niet langer in staat zijn hun taken volledig uit te voeren, zonder dat ze volledig moeten
6975 stoppen. We verkennen de mogelijkheden voor een systeem van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Ook
6976 zorgen we voor een betere bescherming van arbeidsongeschikte zelfstandigen door, zodra de middelen
6977 beschikbaar zijn, geleidelijk een evenredige ziekte-uitkering tijdens de eerste periode van
6978 arbeidsongeschiktheid in te voeren, net zoals dat bij werknemers en ambtenaren het geval is.

6979 Voor de verlofmogelijkheden bij de geboorte en opvoeding van kinderen en voor de zorgverloven,
6980 verwijzen we respectievelijk naar het kindvolgende verlofkader en de zorgverlofkoffer die eerder aan bod
6981 kwamen. We gaan resoluut voor een harmonisatie van de bestaande stelsels waardoor het makkelijker,
6982 rechtvaardiger en flexibeler moet worden om verlof op te nemen.

6983 Ook verminderen we de administratieve lasten met betrekking tot het sociaal statuut, door volop in te
6984 zetten op automatische gegevensuitwisseling en het 'Only Once-principe' (eenmalige inzameling van
6985 gegevens). Dat doen we bijvoorbeeld door het automatiseren van de controle op de toegelaten activiteiten
6986 tijdens de arbeidsongeschiktheid.

6987 In de huidige arbeidsmarktcontext blijven opleiding, bij- en herscholing belangrijke hefboomen om de
6988 zelfstandige in de mogelijkheid te stellen om zijn activiteiten te blijven uitoefenen, ze langer vol te houden
6989 en/of eventueel tijdig een andere weg in te slaan tijdens de loopbaan. Wie (opnieuw) een vol- of halftijdse
6990 opleiding wil gaan volgen, moet toegang krijgen tot het statuut van de student-zelfstandige. Daarom
6991 schrappen we de maximumleeftijd van 25 jaar.

6992 Deze verbeteringen aan het sociaal statuut worden gefinancierd door de welvaartsenveloppe, door een
6993 hervorming van de vennootschapsbijdrage of door eventuele meevallers in de financiering van het stelsel,
6994 want we willen de bijdragen voor de zelfstandigen op het huidige niveau houden. Samen met de
6995 zelfstandigenorganisaties, kunnen de stimulansen voor de opbouw van aanvullende pensioenrechten
6996 tegen het licht gehouden worden om excessen weg te werken, zodat die middelen minstens gedeeltelijk
6997 voor de verbetering van het sociaal statuut of in de bredere fiscale hervorming kunnen worden ingezet.

6998 **Standpunten:**

- 6999 • cd&v moedigt ondernemerschap aan. Het verstrekken van toegang tot financiering, opleidingen
7000 en netwerkmogelijkheden zal het zelfstandig ondernemerschap bevorderen en ondernemers
7001 helpen hun bedrijf te laten groeien.
- 7002 • We gaan voor eerlijke sociale bijdragen, die in verhouding staan tot de sociale rechten waarvan
7003 men kan genieten. Wijzigingen in het sociaal statuut hangen nauw samen met de hoogte van de
7004 sociale bijdragen.
- 7005 • Om te komen tot een eerlijkere berekening, worden sociale bijdragen berekend op maandbasis in
7006 plaats van op kwartaalbasis. De afrekening blijft op kwartaalbasis gebeuren om extra
7007 administratieve lasten te vermijden.
- 7008 • Om te voorkomen dat zelfstandigen uitvallen en langdurig ziek worden, zetten we in op een sterker
7009 preventiebeleid. Zo moeten zelfstandigen toegang krijgen tot de externe diensten voor preventie
7010 en bescherming op het werk. Hiervoor voorzien we ook de nodige financiële middelen,
7011 bijvoorbeeld via uitbreiding van de werkbaarheidscheques.
- 7012 • We zorgen voor een betere bescherming van arbeidsongeschikte zelfstandigen, door de
7013 stapsgewijze invoering van een proportionele ziekte-uitkering tijdens de primaire
7014 arbeidsongeschiktheid op termijn mogelijk te maken.

- 7015
- 7016
- 7017
- 7018
- 7019
- 7020
- 7021
- 7022
- 7023
- 7024
- Zelfstandigen hebben vaak minder bescherming op het gebied van arbeidsrechten (zoals het recht op verlof), arbeidsomstandigheden en collectieve onderhandelingen. cd&v zet in op het verbeteren van de rechten en bescherming van zelfstandigen op die gebieden zodat hun werkomstandigheden verbeterd worden.
  - We gaan resoluut voor een harmonisatie van de bestaande verlofstelsels, zodat zelfstandigen dezelfde verlofmogelijkheden krijgen als werknemers voor de opvoeding van hun kinderen.
  - We zetten in op het verminderen van de administratieve lasten van het sociaal statuut, door volop in te zetten op automatische gegevensuitwisseling en het Only Once-principe.
  - De maximumleeftijd voor het statuut van student-zelfstandige wordt geschrapt, om bij- en herscholing van zelfstandigen aan te moedigen.

- 7025 **Kernpunten:**
- 7026 • We verlagen de lasten op arbeid structureel via een grondige fiscale hervorming (zie ook hoofdstuk
7027 fiscaliteit). Werken moet zo meer lonen.
- 7028 • We hervormen de werkloosheidsuitkering door ze te vereenvoudigen, sociaal rechtvaardiger en meer
7029 activerend te maken. Zo trekken we de werkloosheidsuitkering op gedurende de eerste periode,
7030 versterken we de degressiviteit en zorgen voor een betere waardering van opleidingen voor
7031 knelpuntberoepen. We beperken de werkloosheid in de tijd tot drie jaar.
- 7032 • cd&v wil een levenslange (bij)leercultuur verwezenlijken, waarbij iedereen de kans krijgt om voor,
7033 gedurende en na de loopbaan bij te leren. Dit kan onder meer via de creatie van een individueel
7034 competentiepaspoort, een kwalitatief aanbod voor het individueel opleidingsrecht, toegankelijke
7035 opleidingsmogelijkheden...
- 7036 • We zetten in op een betere arbeidsmobiliteit. We maken werk van een goede afstemming van de
7037 statuten van werknemer, ambtenaar en zelfstandige om de arbeidsmobiliteit tussen de verschillende
7038 statuten en sectoren te verbeteren. Wij willen dat er een duidelijk kader komt voor intraregionale
7039 arbeidsmobiliteit op basis van het werkplaatsprincipe, zodat alle gewestelijke werkmaatregelen van
7040 toepassing zijn op iedereen die in het betrokken gewest werkt.
- 7041 • We voeren een kindvolgend verlofkader in, waarbij elk kind bij de geboorte een rugzakje krijgt met
7042 verlofrechten. Die kunnen opgenomen worden door de ouders en in tweede instantie ook door andere
7043 opvoedingsverantwoordelijken waarmee het kind een duurzame en affectieve band heeft, zoals
7044 grootouders, plusouders, pleegouders....
- 7045 • We grijpen vroeger in bij mensen die dreigen uit te vallen door de arbeidsparticipatietoeslag in te
7046 voeren. Wie een medische problematiek heeft, hoeft zo niet eerst volledig uit te vallen voor een
7047 gedeeltelijke werkhervatting mogelijk wordt.
- 7048 • Om de duurzaamheid van de sociale zekerheid te waarborgen, brengen we meer evenwicht in
7049 inkomsten die aanleiding geven tot het betalen van bijdragen maar geen sociale rechten openen, en
7050 inkomsten die wel leiden tot sociale rechten maar waar geen of onvoldoende bijdragen tegenover
7051 staan.
- 7052 • cd&v moedigt het ondernemerschap aan. Het verstrekken van toegang tot financiering, opleidingen
7053 en netwerkmogelijkheden zal het zelfstandig ondernemerschap bevorderen en ondernemers helpen
7054 hun bedrijf te laten groeien.
- 7055 • Om te voorkomen dat zelfstandigen uitvallen en langdurig ziek worden, zetten we in op een sterker
7056 preventiebeleid. Zo moeten zelfstandigen toegang krijgen tot de externe diensten voor preventie en
7057 bescherming op het werk. Hiervoor voorzien we ook de nodige financiële middelen, bijvoorbeeld via
7058 uitbreiding van de werkbaarheidscheques.
- 7059 • Zelfstandigen hebben vaak minder bescherming op het gebied van arbeidsrechten, zoals het recht
7060 op verlof, arbeidsomstandigheden en collectieve onderhandelingen. cd&v zet in op het verbeteren
7061 van de rechten en bescherming van zelfstandigen op die gebieden, zodat hun werkomstandigheden
7062 verbeterd worden.

7063

Pensioenen

7064 **Onze koers**

7065 Elke generatie verdient duidelijkheid over hun toekomstige pensioen. Zowel toekomstige
7066 gepensioneerden als de jongvolwassenen van vandaag moeten precies weten wat ze kunnen
7067 verwachten. Mensen die met pensioen zijn, moeten kunnen vertrouwen op een pensioen dat
7068 hoog genoeg is om actief deel te nemen aan de samenleving. Jongeren moeten de zekerheid
7069 hebben dat zij later kunnen rekenen op een solide pensioen en moeten vertrouwen hebben in
7070 de financiële haalbaarheid van hun pensioen in de toekomst.

7071 De zekerheid waarop iedereen recht heeft, ontbreekt. Bijna de helft van de jongeren tussen 17
7072 en 28 jaar twijfelt of zij in de toekomst op een wettelijk pensioen kunnen rekenen. Meer dan
7073 twee derde gelooft evenmin dat pensionering op 67-jarige leeftijd voor hen haalbaar is.
7074 Daarom presenteert cd&v in dit hoofdstuk essentiële maatregelen om deze onzekerheid aan
7075 te pakken en helder te communiceren dat ons land deze uitdaging aankan en onder controle
7076 zal krijgen.

7077 Het is cruciaal dat we de omvang van de uitdaging die voor ons ligt, erkennen. Vergrijzing
7078 vormt een aanzienlijk obstakel: aan het begin van deze eeuw bestond slechts 27% van de
7079 bevolking uit 65-plussers ten opzichte van de 20- tot 65-jarigen. Dit percentage is inmiddels
7080 gestegen tot 35% en zal naar verwachting in 2070 53% bereiken. Dat komt door een langere
7081 levensverwachting, een geboortecijfer van 1,5 kind per vrouw – wat onder de vervangingsratio
7082 van 2,1 ligt – de omvang van de babyboomgeneratie en een vermoedelijke afname van netto-
7083 migratie. Bovendien, doordat mensen langer studeren en eerder stoppen met werken, is de
7084 gemiddelde loopbaan nu maar 33 jaar. We verwachten dat de pensioenuitgaven zullen stijgen
7085 met meer dan 2 procentpunten van het bbp tot 13,5%.

7086 cd&v staat niet toe dat pessimisme de overhand neemt. De afhankelijkheidsratio in België zal
7087 namelijk nog altijd lager zijn dan het EU-gemiddelde, dat tegen 2070 naar verwachting 59% zal
7088 bereiken. De antwoorden om de zekerheid over onze pensioenen te herstellen liggen voor ons
7089 vooral in factoren die we kunnen beïnvloeden met beleid: de arbeidsdeelname en de
7090 werkelijke pensioenleeftijd, die in ons land nog relatief laag zijn. De pensioenhervormingen
7091 die onze partij voorstaat, zijn dan ook nauw verbonden met de voorgestelde veranderingen in
7092 fiscaliteit en arbeidsmarkt, om werken financieel aantrekkelijker te maken.

7093 cd&v kijkt niet alleen naar de betaalbaarheid van het pensioensysteem als geheel, maar richt
7094 zich ook op het verbeteren van ons pensioenstelsel voor individuen en gezinnen. Mensen
7095 moeten dankzij een helder en betrouwbaar pensioensysteem de regie over hun eigen
7096 loopbaan kunnen herpakken. Het fundament voor de noodzakelijke veranderingen in onze
7097 arbeidsmarkt, fiscaliteit en pensioensysteem kan enkel standhouden als mensen erop
7098 kunnen vertrouwen dat hun loopbaanbeslissingen daadwerkelijk de verwachte voordelen
7099 opleveren op het moment dat ze met pensioen gaan.

7100 **Een goed pensioen in een betaalbaar systeem**

7101 De betaalbaarheid van ons pensioenstelsel hangt nauw samen met onze arbeidsparticipatie en
7102 productiviteit. De eerste pijler van onze pensioenen wordt betaald door de huidige werkende bevolking.
7103 Daarom ligt in ons verkiezingsprogramma in heel wat hoofdstukken de nadruk op mensen aan het werk
7104 krijgen en hen daarvoor belonen. Dat zorgt voor meer inkomsten via de personenbelasting en sociale
7105 zekerheidsbijdragen, en minder uitgaven van de sociale zekerheid. Daarnaast nemen we maatregelen
7106 opdat mensen een langere loopbaan kunnen hebben en volhouden.

7107 Elke gewerkte dag levert pensioen op

7108 Vandaag hebben mensen recht op een minimumpensioen vanaf een loopbaan van 30 jaar. Kom je niet
7109 aan 30 jaar? Dan krijg je de verhoging tot het minimumpensioen niet. Dat leidt soms tot onrechtvaardige,
7110 schrijnende situaties. Voor elke dag dat iemand werkt, moet er ook pensioen tegenover staan. We willen
7111 dus af van het idee dat mensen een bepaald aantal jaar gewerkt moeten hebben of een loopbaan van
7112 minstens zoveel jaar moeten hebben. Nee, elke dag telt. Elke dag dat iemand werkt, moet die persoon
7113 een beetje minimumpensioen opbouwen. Zo valt niemand uit de boot, dat is een kwestie van
7114 rechtvaardigheid.

7115 Een complete loopbaan duurt 45 jaar, wat neerkomt op 14 040 dagen. Wie deze dagen heeft gewerkt of
7116 in aanmerking komt voor een gelijkgestelde periode, heeft recht op een volledig minimumpensioen van 1
7117 703,12 euro netto. Voor elke dag dat iemand minder heeft verdiend dan nodig is voor het
7118 minimumpensioen, vullen we het bedrag aan tot 1/14 040e van het minimumpensioen. Wie dus slechts
7119 een gedeelte van de volledige loopbaan heeft gewerkt, ontvangt een evenredig deel van die 1 703,12
7120 euro.

7121 Deze aanpak biedt een alternatief voor de huidige voorwaarden om in aanmerking te komen voor een
7122 minimumpensioen, die vereisen dat je een minimumaantal jaren gewerkt hebt of periodes hebt die
7123 gelijkgesteld worden met werken, in combinatie met een bepaald minimum aan daadwerkelijke
7124 werkervaring.

7125 Een tweede pijler voor iedereen

7126 De tweede pijler, of het aanvullend pensioen, wordt opgebouwd via pensioenpremies belegd via een
7127 groepsverzekering, pensioenfonds... De opbrengst hiervan wordt uitbetaald in pensioenkapitaal of rente
7128 als mensen hun pensioen opnemen. Vandaag bouwt ongeveer 75% van de werknemers en zelfstandigen
7129 een tweede pijler op. Het zijn echter vooral de lagere lonen, die ook vaker geen eigen woning hebben of
7130 op andere manieren kunnen sparen, die nog minder pensioen opbouwen via de tweede pijler. Naast de
7131 mensen die op geen enkele manier gebruik maken van deze vorm van pensioensparen, zijn er ook heel
7132 wat mensen die slechts een heel beperkt pensioenkapitaal opbouwen.

7133 Daarom stellen we voor om een verplichte minimumbijdrage voor het aanvullend pensioen in te voeren.
7134 Zo zorgen we dat iedereen toch op een aanvullend pensioen kan rekenen. Het kan pensioenongelijkheden
7135 terugdringen en mensen die werken op het einde van hun loopbaan sterker belonen en uit de armoede
7136 houden.

7137 Ook de hoogte van de bijdrage moet omhoog. Op dit moment is de bijdrage van de werkgever vaak maar
7138 2% van het brutoloon. Dat willen we verhogen naar minstens 3%. Hiervoor wordt een deel van de
7139 beschikbare loonmarge gebruikt. Op het einde van de rit zal dat een aanzienlijk verschil maken en zorgt

7140 het voor een degelijk aanvullend pensioen. De sectoren krijgen een rol in het bepalen van de
7141 rendementsgarantie.

7142 We versterken de band tussen loon en pensioen

7143 Wie meer bijdraagt moet een hoger pensioen krijgen. Dat is het uitgangspunt voor cd&v. Zo laten we
7144 werken meer lonen, ook op lange termijn. We willen hiervoor de werkelijke vervangingsratio verhogen. Dit
7145 is de hoogte van iemands pensioen ten opzichte van het gemiddelde loon dat die persoon had tijdens zijn
7146 of haar loopbaan. Op dit moment wordt de hoogte van het pensioen berekend op 60% van het gemiddelde
7147 loon dat iemand tijdens zijn loopbaan verdiende. Dit percentage willen we verhogen voor de effectief
7148 gewerkte dagen.

7149 Om een betaalbaar pensioensysteem te garanderen, moeten deze maatregelen samen bekeken worden
7150 met de voorstellen in het luik arbeidsmarkt. Het blijft vooral de verhouding werkenden ten aanzien van
7151 gepensioneerden die doorslaggevend is. Toch zijn er ook binnen de pensioenen nog enkele systemen die
7152 we herbekijken, met oog op coherentie en betaalbaarheid.

7153 Een aanzienlijke kost van het Belgische pensioensysteem ligt bij het ambtenarenpensioen dat individueel
7154 gemiddeld hoger ligt dan pensioenen van andere statuten. Uit een rapport van de OESO van 2016 blijkt
7155 dat de Belgische pensioenuitgaven voor ambtenaren oplopen tot 2.6% van het bbp. Daarnaast gaan
7156 ambtenaren gemiddeld ook vroeger op pensioen dan werknemers en zelfstandigen, via de verschillende
7157 uitzonderingsregimes. Meer dan 40% van de ambtenaren gaat voor de leeftijd van de 60 op pensioen, ten
7158 opzichte van 14% van de werknemers.

7159 In de huidige situatie voldoen veel ambtenaren sneller aan de vereiste voor een volledige loopbaan door
7160 bepaalde bonussen, zoals diplomabonificaties, en een verhogingscoëfficiënt die geldt voor diegenen die
7161 een voorkeurspensioen (een preferentieel tantième) ontvangen. Voor de toekomst is het de bedoeling dat
7162 de voorwaarden voor een overheidspensioen op eenzelfde manier worden ingevuld als bij werknemers.
7163 Dit houdt in dat er een uniformering moet komen van de speciale pensioenleeftijden voor bepaalde
7164 groepen ambtenaren, waarbij we streven naar een effectieve pensioenleeftijd van minimaal 62 jaar voor
7165 iedereen. Ter vergelijking, in 2019 ging 40% van de ambtenaren met pensioen op 60 jaar of zelfs vroeger
7166 dankzij deze voorkeursstelsels.

7167 Het pensioen van werknemers en zelfstandigen wordt berekend op basis van het loon van de gewerkte
7168 jaren, dus ook de beginjaren met het lagere loon tellen mee. Voor ambtenaren kijkt men naar de
7169 zogenaamde referentiewedde, dat is doorgaans de wedde van de laatste tien jaar. In het streven naar
7170 een harmonisatie tussen de verschillende statuten pleiten we voor een afschaffing van de referentiewedde
7171 en een overgang naar een berekening zoals het werknemersstatuut. Tegelijk voorzien we een degelijke
7172 uitbouw van de tweede pijler voor statutaire ambtenaren. We voorzien hiervoor een overgangperiode en
7173 raken niet aan verworven rechten.

7174 **Standpunten:**

- 7175 • We zorgen voor hogere pensioenen door bij de pensioenberekening uit te gaan van een hoger
7176 percentage van het gemiddelde loon.
- 7177 • Elke gewerkte dag moet bijdragen tot het opbouwen aan een minimumpensioen.
- 7178 • We zorgen dat iedereen een tweede pijler krijgt, en daarom voorzien we een groeipad voor
7179 verplichte bijdrage van minimum 3% van het bruto jaarloon.

- 7180 • Er is een gelijkstelling nodig van bijzondere pensioenleeftijdsgrenzen voor specifieke categorieën
- 7181 van ambtenaren, waarbij we alle systemen naar een effectieve uittredingsleeftijd brengen van ten
- 7182 minste 62 jaar.
- 7183 • In het streven naar een harmonisatie tussen de verschillende statuten, pleiten we voor een
- 7184 afschaffing van de referentiewedde en een overgang naar berekening zoals het
- 7185 werknemersstatuut. Tegelijkertijd voorzien we een degelijke uitbouw van de tweede pijler voor
- 7186 statutaire ambtenaren. We voorzien hiervoor een overgangsperiode en raken niet aan verworven
- 7187 rechten.
- 7188 • We maken werk van het uitdoven van het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (SWT).

7189 **Loopbaan in eigen handen**

7190 Met pensioen gaan tussen 62 en 67 jaar: geef mensen de keuze

7191 We vinden het belangrijk dat mensen zelf kunnen kiezen. Niet alles moet in strakke regels vanuit de
 7192 overheid opgelegd worden. Zo geven we de controle over de loopbaan terug. Daarom stellen we voor dat
 7193 mensen zelf kunnen kiezen wanneer ze met pensioen gaan tussen hun 62 en 67 jaar. Uiteraard heeft dat
 7194 wel gevolgen. Zo zal iemand die op 62 jaar al met pensioen gaat, minder maandelijks pensioen krijgen dan
 7195 iemand die pas op z'n 67 jaar stopt met werken. Het komt erop neer dat gemiddeld gezien het totale
 7196 pensioenbedrag dat iemand krijgt, hetzelfde blijft. Maar geen vrijheid zonder verantwoordelijkheid: iemand
 7197 die vroeger stopt, zal dat bedrag over een langere periode spreiden (berekend op gemiddelde
 7198 levensverwachting) en dus minder per maand overhouden. Met dit systeem zetten we het welzijn en de
 7199 vrije keuze van mensen voorop.

7200 We zetten ons in voor een flexibel pensioenkader waarbij mensen tussen 62 en 67 jaar met pensioen
 7201 kunnen gaan. Wie ervoor kiest om na de leeftijd van 67 door te werken, kan dit in overleg met de werkgever
 7202 doen. De manier waarop het pensioen wordt berekend op basis van de gewerkte jaren verandert niet. De
 7203 actuariële correctie, die het pensioenbedrag aanpast, is gebaseerd op de officiële pensioenleeftijd als de
 7204 standaard. Deze correctie wordt uitgedrukt in de verhouding tussen de levensverwachting op de officiële
 7205 pensioenleeftijd en de levensverwachting op het moment dat iemand daadwerkelijk met pensioen gaat. Als
 7206 iemand eerder met pensioen gaat, zal deze verhouding lager dan 1 zijn, wat resulteert in een lager
 7207 pensioen. Gaat men later met pensioen, dan is de verhouding hoger dan 1, wat leidt tot een hoger
 7208 pensioen. Dit systeem zorgt ervoor dat het pensioenbedrag eerlijk wordt aangepast, afhankelijk van het
 7209 moment van pensionering.

7210 Het ene beroep is het andere niet. Sommige beroepen zijn te zwaar om dezelfde pensioenregeling te
 7211 krijgen als andere. Daarom gaan we voor een regeling waarbij iemand die een zwaar beroep uitoefent dat
 7212 leidt tot een gemiddeld kortere levensverwachting, vroeger met pensioen zal kunnen zonder veel pensioen
 7213 te verliezen. Zware werkomstandigheden of veiligheidsrisico's kunnen dus aanleiding geven tot een
 7214 aangepaste actuariële correctie. De sectoren kunnen een rol spelen bij de uitwerking hiervan.

7215 Een keuze maken, impliceert ook dat je de nodige informatie ter beschikking hebt om die keuze te maken.
 7216 Ook om het vertrouwen te verhogen, moet de transparantie van het pensioensysteem gevrijwaard worden
 7217 via MyPension. MyPension moet de referentietoepassing worden. Burgers moeten op een gemakkelijke
 7218 manier hun pensioenrechten kunnen raadplegen, evenals het effect van verschillende (toekomstige)
 7219 loopbaankeuzes die ze maken.

7220 Een koppeling met de toepassing MyCareer is nuttig, zodat mensen kunnen zien welke effecten bepaalde
 7221 loopbaankeuzes hebben. Bovendien moet er ook een duidelijk overzicht komen van de eerste en tweede

7222 pijler zodat iedereen goed begrijpt dat deze elkaar aanvullen. Alle elementen moeten zichtbaar zijn op
7223 MyPension, wat nu nog niet het geval is – denk aan het overlevingspensioen of buitenlandse pensioenen.
7224 De informatie moet ook gemakkelijk te interpreteren en begrijpen zijn. Ten slotte moeten professionele
7225 hulpverleners en burgers (zoals familieleden en kennissen) beveiligde toegang kunnen krijgen tot het
7226 profiel van hun cliënten, met de toestemming van de gerechtigde om de digitale kloof die sommige
7227 gepensioneerden ervaren, te dichten.

7228 **Standpunten:**

- 7229 • We voeren een flexibel pensioenkader in met een bonus-maluscorrectie.
- 7230 • Daarbij kiezen we voor een wettelijke pensioenleeftijd tussen 62 en 67 jaar. Het blijft wel mogelijk
7231 om in samenspraak met de werkgever langer door te werken dan 67.
- 7232 • De berekening van de pensioenopbrengst op basis van loopbaan jaren blijft gelijk.
- 7233 • We pleiten voor een bonus-malus op het pensioenbedrag naargelang de uitstapleeftijd, in de vorm
7234 van een actuariële correctie.
- 7235 • We voeren een proactief preventiebeleid door middel van opleiding, vorming en aanpassing van
7236 de arbeidsomstandigheden tijdens de loopbaan, met het oog op langere en werkbare loopbanen.
- 7237 • We voorzien een aangepaste actuariële correctie voor bepaalde beroepsgroepen. Indicatoren
7238 zoals een verhoogd sterfterisico en de (gezonde) levensverwachting komen daarbij in aanmerking.

7239 **We erkennen wie zorg draagt**

7240 Niet alleen werken voor geld is waardevol. Wie zorg draagt voor een gezin of als mantelzorger, draagt ook
7241 bij tot een betere samenleving. Het kan niet zijn dat mensen die op deze manier bijdragen, daarvoor
7242 afgestraft worden als ze met pensioen gaan. cd&v wil iedereen die zorgt daarom versterken.

7243 Op dit moment kennen we in ons land nog steeds een grote genderpensioenkloof, onder meer door de
7244 beperkte validatie van het opnemen van zorg. Concreet wil dat zeggen dat het gemiddelde pensioen van
7245 vrouwen nog steeds 33,8% lager ligt dan dat van mannen. In onze voorstellen rond pensioenen maken we
7246 daarom systematisch de reflex om te kijken of maatregelen niet tot gendereffecten leiden. Zo draagt een
7247 verplicht aanvullend pensioen er ook toe bij dat vrouwen evenveel pensioen krijgen als mannen. Zij hebben
7248 door de jobs die ze doen namelijk vaker geen aanvullend pensioen. Ook de pensioensplit of de toekenning
7249 van het minimumpensioen voor iedereen, zullen de genderpensioenkloof, het verschil in pensioen tussen
7250 mannen en vrouwen, doen dalen.

7251 We sluiten niemand uit

7252 Het huidige minimumpensioen voor een volledige loopbaan van 1.703,12 euro netto, dat ook de index
7253 volgt, is voor cd&v het uitgangspunt. Zoals we al aangaven, willen we dat dit minimumpensioen voor
7254 iedereen toegankelijk is en dat elke gewerkte (of gelijkgestelde) dag meetelt. We stellen echter vast dat
7255 ouders vaak maar deeltijds gaan werken om te zorgen voor hun gezin. Zij lopen het risico om geen recht
7256 te krijgen op een minimumpensioen, wat tot dramatische situaties kan leiden. Ook om die reden willen we
7257 bij de berekening van het minimumpensioen elke dag laten meetellen, zodat ook mensen die deeltijds
7258 werken een degelijk pensioen opbouwen.

7259 Wie in een gezin zorgtaken op zich neemt, mag nooit de dupe zijn

7260 Koppels met kinderen die getrouwd zijn of wettelijk samenwonen, stemmen hun loopbaankeuzes op elkaar
7261 af. Zo zal de ene partner vaak minder werken of bepaalde promotiekansen niet opnemen om meer voor

7262 het gezin te kunnen zorgen. Maar daar wordt geen rekening mee gehouden bij de berekening van het
7263 pensioen. Personen die voornamelijk de zorgtaken op zich hebben genomen, komen in een slechte situatie
7264 terecht bij hun pensioen, zeker als er sprake zou zijn van een echtscheiding. We stellen voor dat de
7265 wettelijke en aanvullende pensioenrechten die werden opgebouwd tijdens het samenleven van de partners,
7266 gelijk verdeeld worden. Dat is de zogenaamde pensioensplit. Zo wordt bij een keuze die mensen samen
7267 maken, ook de verantwoordelijkheid bij beide personen gelegd, tenzij ze er expliciet voor kiezen om dat
7268 niet te doen.

7269 Ook niet-betaald werken is bijdragen aan de samenleving

7270 Geboorteverlof opnemen, zorgen als mantelzorger... het zijn periodes in een mensenleven waarin iemand
7271 geen betalend werk levert, maar wel nog steeds een meerwaarde creëert voor de samenleving. cd&v heeft
7272 een duidelijke visie op de samenleving: die bouwen we door te zorgen voor elkaar, voor de mensen die
7273 het dichtst bij ons staan. Dat wil zeggen dat het leven niet enkel draait om werken, maar ook om er zijn
7274 voor elkaar.

7275 Wie zorgt voor iemand anders, mag dus niet benadeeld worden. Daarom vinden we dat wie een periode
7276 niet werkt, toch verder pensioen moet kunnen opbouwen, met zogenaamde gelijkgestelde periodes. Ook
7277 op ziekte mogen mensen niet afgerekend worden bij de berekening van hun pensioen. Daarom rekenen
7278 we ook ziekte tot gelijkgestelde periodes.

7279 **Standpunten:**

- 7280 ● Elke gewerkte dag moet bijdragen tot het opbouwen van een minimumpensioen.
- 7281 ● We voeren een pensioensplit in, zodat de partner die zorgtaken op zich neemt niet afgestraft
7282 wordt. Mensen die dat niet wensen, kunnen ervoor kiezen om niet mee te stappen in dit systeem.
- 7283 ● We beschouwen het opnemen van zorg als zodanig waardevol in onze samenleving, dat we
7284 zorgtaken opnemen, gelijkstellen aan werken voor de opbouw van pensioenrechten.

- 7285 **Kernpunten**
- 7286 • Het huidige minimumpensioen voor een volledige loopbaan van 1 703,12 euro netto, dat ook de index
7287 volgt, is voor cd&v het uitgangspunt. Zoals we al aangaven, willen we dat dit minimumpensioen voor
7288 iedereen toegankelijk is en dat elke gewerkte (of gelijkgestelde) dag meetelt.
- 7289 • We voeren een pensioenhervorming in waarbij het loont om een langere loopbaan te hebben. Dat
7290 doen we door de band tussen loon en aantal gewerkte dagen te versterken.
- 7291 • We verzekeren de betaalbaarheid van ieders pensioen door meer mensen langer te laten bijdragen
7292 en een verplichte, sterkere tweede pijler.
- 7293 • Via het deeltijds pensioen en een wettelijke pensioenleeftijd tussen 62 en 67 met bonus-malus, geven
7294 we mensen meer controle over hun eigen loopbaan en de effecten daarvan op hun pensioenrechten.
- 7295 • Er is een gelijkstelling nodig van bijzondere pensioenleeftijdsgrenzen voor specifieke categorieën van
7296 ambtenaren, waarbij we alle systemen naar een effectieve uittredingstijd van ten minste 62 jaar
7297 brengen.
- 7298 • We valideren ook onbetaald werk. Dankzij gelijkgestelde periodes en de pensioensplit, worden
7299 mensen die zorgdragen voor elkaar bij cd&v niet afgestraft.

7300

Fiscaliteit en begroting

7301 **Onze koers**

7302 **Onze fiscaliteit is uit balans. Ze is niet langer aangepast aan de noden van onze samenleving en**
7303 **economie. Zo is ze vandaag nog altijd gericht op mensen die trouwen, meerdere kinderen krijgen,**
7304 **een vrijstaand huis bouwen, elk een wagen bezitten die op fossiele brandstof rijdt en 40 jaar voor**
7305 **dezelfde werkgever werken. De realiteit heeft dit fiscaal model ingehaald.**

7306 **De federale fiscaliteit is toe aan een grondige hervorming. Voortdurend sleutelen we aan onze**
7307 **fiscaliteit en voeren we nieuwe uitzonderingen in. Dat is nefast voor het vertrouwen in ons fiscaal**
7308 **stelsel. Dat vertrouwen willen we met cd&v herstellen.**

7309 **Fiscaliteit mag niet te pas en te onpas worden gebruikt als ad hoc-beleidsinstrument. Fiscaliteit**
7310 **moet focussen op de essentie: belastingen die zorgen voor inkomsten om beleid te voeren.**
7311 **Belastingen ook, die inkomsten genereren volgens het principe dat de sterkste schouders de**
7312 **zwaarste lasten dragen.**

7313 **We zijn het aan onze kinderen en kleinkinderen verplicht om onze welvaartstaat betaalbaar te**
7314 **houden én te versterken. Onze fiscaliteit speelt daarin een belangrijke rol.**

7315 **We maken een radicale keuze voor maatregelen die het vertrouwen in ons fiscaal stelsel herstellen.**
7316 **We gaan voor een fiscaliteit die niet langer verlamt, maar kansen biedt voor economische groei en**
7317 **sociale vooruitgang. Een fiscaliteit die een hoeksteen is van onze samenleving en onze economie.**

7318 **Vandaag ligt de belastingdruk op arbeid veel te hoog en worden vermogensinkomsten te weinig**
7319 **belast. Dat is niet rechtvaardig en we moeten dat aanpakken. Dat doen we door het stelsel opnieuw**
7320 **in balans te brengen en te kiezen voor een model dat aansluit bij een dual income tax.**

7321 **Bredere fiscale hervorming**

7322 Activiteits- en vervangingsinkomsten

7323 **Vandaag loont het voor veel mensen te weinig om een job of een promotie te aanvaarden. De krapte op**
7324 **de arbeidsmarkt is historisch hoog. Ondernemingen vinden moeilijk geschikt personeel. Onze lasten op**
7325 **arbeid moeten naar omlaag, zodat meer mensen de arbeidsmarkt betreden. Werken moet meer lonen en**
7326 **het verschil met niet-werken moet groter worden. Tegelijk moeten we ervoor zorgen dat meer werken**
7327 **fiscaal niet wordt ontmoedigd.**

7328 **Ons belastingstelsel is niet meer mee met de tijd. Onze samenlevingsvormen zijn de jongste decennia**
7329 **ingrijpend veranderd. Daarom hebben we belang bij een personenbelasting die zo weinig mogelijk**
7330 **verschillen creëert naargelang samenlevingsvorm. Een moderne personenbelasting houdt rekening met**
7331 **de gezinsomvang, maar niet met de manier waarop mensen kiezen om samen te leven.**

7332 **Een progressief belastingstelsel garandeert dat de zwaarste lasten op de sterkste schouders rusten. We**
7333 **moeten ons huidige fiscale stelsel daarom niet overboord gooien, maar moderniseren, vereenvoudigen en**
7334 **het meer rechtvaardig en neutraal maken.**

7335 *We verhogen de belastingvrije som*

7336 **Onze lasten op arbeid moeten omlaag. Een eerste hefboom is de belastingvrije som. Dat is het deel van**
7337 **het inkomen dat niet wordt belast. We verhogen die belastingvrije som naar het niveau van het leefloon**

- 7338 voor een alleenstaande. Iedereen heeft recht op een deel van het inkomen dat niet belast wordt. We
7339 behouden het mechanisme van de overdracht van de belastingvrije som.
- 7340 *We verlagen de belastingtarieven en hervormen de belastingschijven*
- 7341 Een tweede hefboom zijn de belastingschalen. We blijven activiteits- en vervangingsinkomsten progressief
7342 belasten, maar verminderen de belastingdruk stevig door de belastingtarieven te verlagen en de
7343 belastingschijven te hervormen. We verlagen de bestaande tarieven van 40%, 45% en 50% naar 35%,
7344 40% en 45%. We voeren een nieuwe schijf met een tarief van 50% in, voor inkomsten vanaf 84 740 euro,
7345 wat dubbel zo hoog is als het bedrag van de hoogste schijf vandaag. Met dit tarief van 50% voor de hoogste
7346 inkomens versterken we de progressiviteit van de personenbelasting.
- 7347 *We schrappen de Bijzondere Bijdrage Sociale Zekerheid*
- 7348 Een derde hefboom is de BBSZ, een crisisbelasting uit 1994 die een onderscheid maakt tussen
7349 samenlevingsvormen en de promotieval versterkt. We schrappen de BBSZ, samen met het supplement
7350 sociale bijdragen zelfstandigen. Iedereen die werkt of onderneemt, zal deze bijdrage niet meer moeten
7351 betalen en wint zo aan koopkracht.
- 7352 *We breiden de werkbonus uit en verminderen de promotieval*
- 7353 Een vierde hefboom is de sociale en fiscale werkbonus. Dat (para-)fiscaal voordeel moedigt werken aan,
7354 maar wordt vandaag te snel afgebouwd naarmate het inkomen stijgt, waardoor een promotieval ontstaat.
7355 Dit lossen we op door de werkbonus uit te breiden tot het mediaanloon. Omdat de werkbonus enkel aan
7356 werknemers wordt toegekend, passen we het belastingkrediet voor lage inkomens overeenkomstig aan.
7357 Zo versterken we de koopkracht van werknemers, zelfstandigen en ambtenaren.
- 7358 *We bieden duidelijkheid aan mensen die naast hun job bijklussen*
- 7359 Mensen klussen naast hun reguliere job bij in onder meer de deeleconomie, het verenigingswerk, het
7360 gelegenhedswerk of met een flexi-job. Wie tot 6 000 euro per jaar aan inkomsten verdient uit deze
7361 activiteiten, zal worden vrijgesteld van belastingen. Enkel wat bovenop dit bedrag wordt verdiend aan
7362 inkomsten uit deze activiteiten, wordt samen belast met de andere beroepsinkomsten. Op die manier
7363 pakken we ook zwartwerk aan.
- 7364 *We verlagen de belastingen op ondernemingswinsten voor kmo's*
- 7365 We verlagen de vennootschapsbelasting voor kmo's van 20% naar 15%. Daarnaast verhogen we de
7366 belastingschijf waarop dit verlaagde tarief van toepassing is van 100 000 euro naar 200 000 euro. Er blijft
7367 meer winst over in de vennootschap zodat die productief kan worden ingezet. Op die manier stimuleren
7368 we ondernemerschap.
- 7369 *We schrappen een op vier codes op de belastingbrief*
- 7370 Het fiscaal stelsel moet eenvoudiger, rechtvaardiger en neutraler worden. De belastingbrief is doorheen
7371 de jaren uitgegroeid tot een 800-koppig monster. Vaak door fiscale uitgaven waar weinig mensen van
7372 genieten, maar die de belastingbrief wel voor iedereen complexer maken. We hebben de ambitie om op
7373 federaal niveau zeker een op vier codes te schrappen.
- 7374 *We maken een einde aan de uitholling van het loonbegrip*

7375 Vandaag maken heel wat voordelen geen deel uit van het loonbegrip, waardoor minder
7376 socialezekerheidsbijdragen en belastingen worden betaald. Bovendien zijn er verschillen in sociale en
7377 fiscale behandeling van die voordelen. Daarom brengen we het sociale en fiscale loonbegrip zoveel
7378 mogelijk met elkaar in lijn. Een aantal voordelen die forfaitair worden gewaardeerd, zoals de gratis
7379 terbeschikkingstelling van een woning, verwarming, elektriciteit en huispersoneel, belasten we op basis
7380 van de werkelijke waarde. Ook zorgen we ervoor dat activiteits-inkomsten niet langer worden omgevormd
7381 in vermogensinkomsten, om te ontsnappen aan belastingen.

7382 *We behandelen cheques zoals loon*

7383 Wie werkt moet in euro worden vergoed voor die prestaties. Vandaag kennen we een waaier aan
7384 alternatieve verloningsvormen. Terwijl een verloning in euro niet enkel de meest heldere manier is, maar
7385 ook de meeste bestedingsvrijheid biedt. Een gelijke behandeling van verloningsvormen zal ervoor zorgen
7386 dat weer meer loon in euro's wordt uitbetaald. Zo kunnen mensen zelf beslissen waar ze hun geld aan
7387 besteden. Daarom behandelen we eco-, sport- en cultuurcheques op dezelfde manier als loon.
7388 Werkgevers die hun werknemers willen belonen, worden zo niet in de richting van een cheque gedreven
7389 en ook niet langer geconfronteerd met de administratiekosten die ermee gepaard gaan. We maken een
7390 uitzondering voor maaltijdcheques omdat ze voor veel gezinnen elke maand een financiële houvast zijn.

7391 *We vermijden het gebruik van cafeteria- en optieplannen voor optimalisatie*

7392 Werknemers vergoeden in euro moet de norm worden. Cafetariaplannen bieden werknemers flexibiliteit
7393 om (para-)fiscaal voordelig hun loonpakket samen te stellen. Die keuzes kunnen echter een negatief effect
7394 hebben op de opbouw van sociale rechten, vaak zonder dat werknemers zich daarvan bewust zijn. Door
7395 de voordelen aan werkelijke waarde te belasten, behouden we flexibiliteit, maar zullen werknemers een
7396 eerlijke keuze kunnen maken tussen nettoloon en een cafetariaplan. We leggen ook het gebruik van
7397 optieplannen voor (para-)fiscale optimalisatie aan banden.

7398 *We brengen de vennootschapsvorm naar zijn essentie*

7399 We vermijden het oneigenlijk gebruik van de vennootschapsvorm. Dit is al jaren een optimalisatiepiste om
7400 de hoge lastendruk op arbeid te omzeilen. Daarom verlagen we niet alleen de lasten op arbeid, maar
7401 nemen we ook gerichte maatregelen om de zogenaamde 'vervenootschappelijking' tegen te gaan.

7402 *We doven het huwelijksquotiënt uit*

7403 Een moderne fiscaliteit beschermt wat kostbaar is, dus ook onze gezinnen. Vandaag nemen gezinnen
7404 diverse vormen aan. Bijna de helft van de huishoudens in ons land bestaat uit alleenwonenden of
7405 alleenstaande ouders. We passen onze fiscaliteit daaraan aan. We verkleinen het fiscale onderscheid
7406 tussen alleenstaanden, samenwonenden en gehuwden. We doven het huwelijksquotiënt uit.

7407 De bredere fiscale hervorming moet uiteraard gepaard gaan met de nodige overgangmaatregelen en
7408 waarborgen. Enkel zo kan een grondige hervorming ook een draagvlak behouden.

7409 *We kiezen voor een gelijke toeslag op de belastingvrije som voor elk kind*

7410 We ondersteunen gezinnen fiscaal in de opvoeding van kinderen. Wie vandaag een kind fiscaal ten laste
7411 heeft, heeft recht op een toeslag op de belastingvrije som. Vandaag verschilt dat bedrag per kind fiscaal
7412 ten laste. We brengen de toeslag voor elk kind op gelijke hoogte en zorgen voor een gelijkschakeling en

- 7413 verhoging van de belastingvrije som per kind, vastgelegd op het huidige niveau van twee kinderen ten
7414 laste.
- 7415 Kinderen met een handicap en kinderen in kwetsbare gezinnen verdienen onze bijzondere aandacht. We
7416 werken de drempels weg voor de toekenning van hun voordelen en geven een extra toeslag op de
7417 belastingvrije som aan werkelijk alleenstaande ouders.
- 7418 *We ondersteunen werkende ouders*
- 7419 We ondersteunen ouders in de combinatie van werk en gezin. De overheid komt tegemoet aan een deel
7420 van de kosten voor kinderopvang. Om de impact van die ondersteuning te vergroten, verhogen we de
7421 fiscale aftrekbaarheid van opvangkosten en laten we de fiscus die kosten vooraf invullen op de
7422 belastingaangifte. Zo misloopt geen enkele ouder het voordeel.
- 7423 *We halen onderhoudsuitkeringen uit ons fiscaal stelsel*
- 7424 Wie vandaag een onderhoudsuitkering betaalt, kan die fiscaal inbrengen. Wie de uitkering ontvangt, wordt
7425 daarop belast. Het stelsel is niet neutraal ten aanzien van de samenlevingsvorm. We halen het stelsel van
7426 onderhoudsuitkeringen dan ook volledig uit onze fiscaliteit. Tegelijk zorgen we ervoor dat ouders de
7427 belastingvoordelen voor een kind kunnen verdelen onder elkaar in functie van de zorg voor het kind. De
7428 voordelen worden niet langer noodzakelijk toegekend aan de ouder bij wie de domicilie van het kind is
7429 gevestigd.
- 7430 Vermogensinkomsten
- 7431 Onze fiscaliteit mag spaar-, beleggings- en investeringsbeslissingen niet beïnvloeden. Daarom brengen
7432 we alle vermogensinkomsten samen en onderwerpen we ze aan evenredige tarieven. We verliezen de
7433 specifieke kenmerken van vermogensinkomsten niet uit het oog. Zo gaat het bezit van vastgoed meestal
7434 gepaard met meer kosten dan het aanhouden van een beleggingsportefeuille.
- 7435 Een evenwichtige belasting zorgt ervoor dat de beschikbare middelen van particulieren optimaal in onze
7436 economie worden aangewend en op die manier bijdragen tot de welvaart van ons allemaal. Daarbij waken
7437 we erover dat de kleine spaarder, belegger of investeerder niet wordt geraakt.
- 7438 We geven iedereen de kans om vermogen op te bouwen. Daarom voorzien we in een belastingvrij bedrag.
7439 We maken het ook zo eenvoudig mogelijk. We passen waar mogelijk bevrijdende bronheffing toe (dan
7440 moet de belastingplichtige in zijn aangifte het inkomen niet vermelden waarop de heffing geheven werd).
- 7441 *We verlagen de roerende voorheffing naar 25%*
- 7442 We verlagen de roerende voorheffing op interesten, dividenden en andere terugkerende inkomsten van
7443 roerende goederen en kapitalen van 30% naar 25%. Die tariefkeuze volgt een van de basisprincipes van
7444 een dual income tax. Bovendien behouden we het stelsel van de bevrijdende bronheffing.
- 7445 *We bieden iedereen een belastingvrij bedrag voor inkomsten uit vermogen*
- 7446 Door een bedrag aan inkomsten uit sparen, beleggen en investeren fiscaal vrij te stellen, zorgen we ervoor
7447 dat iedereen vermogen kan opbouwen. We bieden iedereen jaarlijks via de belastingaangifte een
7448 algemene vrijstelling aan van 6 000 euro. Zo zorgen we ervoor dat de kleine spaarder, belegger of
7449 investeerder niet wordt geraakt.

7450 *We behandelen alle vermogensinkomsten op eenzelfde manier*

7451 Een transparante en eerlijke belasting betekent dat we alle terugkerende inkomsten uit vermogen
7452 gelijkstellen. Daarom kiezen we voor een rechtvaardig belastingtarief van 25% op deze inkomsten.
7453 Tegelijkertijd doven we de speciale belastingsregels af, met respect voor verworven rechten.

7454 *We nemen ook meerwaarden op financiële producten mee*

7455 We belasten gerealiseerde meerwaarden op aandelen, obligaties en andere financiële producten tegen
7456 15%, omdat ze doorgaans over meerdere jaren worden opgebouwd. Bij de introductie van deze
7457 meerwaardebelasting zorgen we dat we reeds opgebouwde rechten respecteren en nemen we verliezen
7458 zeker in acht. Tegelijkertijd zullen we bestaande belastingen op vermogen of vermogenstransacties laten
7459 uitdoven, zoals de jaarlijkse belasting op effectenrekeningen en de transactietaks op beursoperaties.

7460 *We ondersteunen actief ondernemerschap*

7461 Een onderneming uitbouwen en mensen tewerkstellen vraagt initiatief, creativiteit en
7462 doorzettingsvermogen. Dat actief ondernemerschap belonen we met een bijzondere, weliswaar beperkte,
7463 vrijstelling van de meerwaarden op aandelen, als de vennootschap met behoud van haar activiteit wordt
7464 overgedragen.

7465 *We beschermen de eigen woning*

7466 In principe zullen alle inkomsten uit onroerende goederen worden belast. Maar we beschouwen de eigen
7467 woning als een hoeksteen van financiële zekerheid. Om die reden houden we de eigen woning op federaal
7468 niveau belastingvrij.

7469 *We werken met werkelijke huurinkomsten*

7470 Net zoals andere terugkerende vermogensinkomsten, willen we werkelijke huurinkomsten belasten tegen
7471 25%. Daarbij geldt een jaarlijks aangepast 'vermoed rendement' als minimale belastbare grondslag. Met
7472 het evenredige tarief van 25%, een eenvoudige forfaitaire onkostenaftrek van 30% en de voetvrijstelling
7473 van 6 000 euro (het gedeelte van de belastbare grondslag dat wordt vrijgesteld), zorgen we ervoor dat de
7474 kleine investeerder niet wordt geraakt.

7475 *We houden rekening met de meerwaarden op de verkoop van een niet-eigen woning*

7476 Wanneer je als particulier een niet-eigen woning verkoopt, betaal je een meerwaardebelasting tegen het
7477 tarief van 15%. Ook hier tellen we historische meerwaarden niet mee en zijn minderwaarden aftrekbaar
7478 op belastbare meerwaarden.

7479 *We stimuleren renovaties van woningen*

7480 We stimuleren investeringen in en aan woningen en gaan zwartwerk tegen. Verhuurders kunnen gebruik
7481 maken van een eenvoudige forfaitaire onkostenaftrek van 30% van de werkelijke huurinkomsten (of het
7482 vermoed rendement). Wie meer kosten maakt, krijgt de kans om de werkelijke kosten te bewijzen. Zo
7483 ondersteunen we eigenaars om hun woningen versneld te renoveren. Dit om de woonkwaliteit van hun
7484 huurders te verhogen en hun energiefactuur te verlagen. Met de combinatie van een eenvoudige forfaitaire
7485 kostenaftrek en de mogelijkheid om werkelijke kosten aan te tonen, volgen we het bestaande model van
7486 de beroepskosten.

7487 *We bieden iedereen toegang tot een fiscaal voordelig aanvullend pensioen*

7488 Wie recht heeft op het wettelijk pensioen, moet het recht hebben om dat te versterken met een fiscaal
7489 voordelig aanvullend pensioen. Het aanvullende pensioen via de werkgever is een cruciale aanvulling op
7490 het wettelijke pensioen. Een veralgemeende toegang tot de tweede pijler moet gepaard gaan met een
7491 individueel plafond voor het fiscaal voordeel, zodat we excessen vermijden en de betaalbaarheid kunnen
7492 garanderen. Daarnaast werken we gradueel de voorkeursbehandeling weg van een uitbetaling in kapitaal
7493 ten opzichte van een uitbetaling in rente.

7494 Consumptie/Duurzaamheid

7495 Onze fiscaliteit kan een hefboom zijn voor een gezonde, milieu- en klimaatvriendelijke samenleving en
7496 economie. Vandaag houdt onze fiscaliteit onvoldoende rekening met gezondheid en duurzaamheid. Zo is
7497 het fiscaal voordeliger om te verwarmen met steenkool, stookolie of aardgas dan met warmtepompen. We
7498 verschuiven de lasten op arbeid naar lasten op vervuiling. De maatschappelijke kost van consumptie en
7499 vervuiling nemen we fiscaal in rekening. We begeleiden en ondersteunen gezinnen en ondernemingen in
7500 de omslag naar een meer gezonde en duurzame samenleving.

7501 Op Europees niveau hebben we de ambitie afgesproken om de CO₂-uitstoot met 55% te verminderen
7502 tegen 2030. Er lopen al verschillende initiatieven om die doelstelling te realiseren, zoals de invoering van
7503 een koolstofgrensbelasting (zodat importeurs naar de EU belast worden op koolstofuitstoot) en de
7504 herziening van de energiebelastingrichtlijn. We steunen die initiatieven en zullen de beslissingen uitvoeren.
7505 Zo kunnen we de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen veiligstellen.

7506 *We harmoniseren de verlaagde btw-tarieven en behouden het normale btw-tarief*

7507 We harmoniseren onze verlaagde btw-tarieven van 6% en 12% in een nieuw btw-tarief van 9% en
7508 behouden het normale btw-tarief van 21%. Zo vereenvoudigen we ons btw-stelsel en verkleinen we de
7509 btw-beleidskloof.

7510 *We heffen geen btw op groenten, fruit, medische verzorging en openbaar vervoer*

7511 Ons belastingstelsel moet niet in de weg staan van toegang tot essentiële levensbehoeften zoals gezonde
7512 voeding, gezondheidszorg, basis hygiëneproducten en openbaar vervoer. Daarom verlagen we het btw-
7513 tarief voor groenten en fruit, geneesmiddelen, luiers en andere intieme hygiëneproducten, en voor
7514 overheidsgeorganiseerd of -gesubsidieerd personenvervoer naar 0%.

7515 *We ontraden keuzes voor vervuilende brandstoffen*

7516 We moeten allen bijdragen aan een gezonde leefomgeving en duurzame keuzes moeten worden
7517 ondersteund. Op Europees niveau hebben we de ambitie afgesproken om de CO₂-uitstoot met 55% te
7518 verminderen tegen 2030. Onze fiscaliteit houdt momenteel onvoldoende rekening met de
7519 maatschappelijke kosten verbonden aan CO₂-uitstoot. We vragen een eerlijke bijdrage aan wie
7520 verplaatsingen maakt met een grote maatschappelijke kost en houden daarbij rekening met het al dan niet
7521 voorhanden zijn van duurzame alternatieven. We steunen het Europees voorstel voor een kerosinetaks
7522 en de internationale inspanningen om in de toekomst btw te heffen op vliegtuigtickets. We stimuleren de
7523 transportsector tot duurzame innovatie door het voordeel voor professionele diesel gradueel te verlagen.

7524 *We kiezen voluit voor een zero-emissie bedrijfswagenpark*

7525 We hebben allemaal een verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een gezonde leefomgeving, en het is
7526 essentieel dat we duurzame keuzes stimuleren. In lijn met onze Europese ambitie streven we naar een
7527 reductie van de CO2-uitstoot met 55% tegen 2030. Ons huidige fiscale beleid reflecteert de
7528 maatschappelijke kosten van CO2-uitstoot niet voldoende. Daarom pleiten we voor een rechtvaardige
7529 bijdrage van hen die zich verplaatsen op een wijze die een aanzienlijke maatschappelijke kost met zich
7530 meebrengt, waarbij we rekening houden met de beschikbaarheid van duurzame alternatieven. We zijn
7531 voorstanders van het Europese voorstel voor een kerosinetaks en de wereldwijde inspanningen om in de
7532 toekomst btw op vliegtickets te introduceren. Om de transportsector aan te sporen tot duurzame innovatie,
7533 gaan we het fiscale voordeel op professionele diesel geleidelijk verminderen.

7534 **Robuuste fiscale wetgeving**

7535 Het is niet genoeg dat we een bredere fiscale hervorming en bijhorende vereenvoudiging doorvoeren. We
7536 moeten ook vermijden dat er in de toekomst weer nieuwe fiscale koterijen bijkomen. Om ook op lange
7537 termijn een eenvoudige fiscaliteit te hebben, moeten we werk maken van een robuuste fiscale wetgeving.
7538 We zetten in op een betere belangenafweging en kosten-batenanalyse vooraleer we fiscale instrumenten
7539 inzetten om een beleidsdoelstelling te realiseren.

7540 Het is belangrijk dat we een helder en efficiënt fiscaal systeem hebben, met oog voor voorspelbaarheid en
7541 rechtszekerheid. Een goed voorbeeld daarvan is de hervorming van de bedrijfswagens. De wet werd in
7542 2021 gestemd en bevatte meteen een hervormingskader voor meerdere jaren. De hervorming loopt tot
7543 2026, met effecten tot 2030. Dat zorgt voor rechtszekerheid en een stabiel investeringsklimaat. Het is een
7544 voorbeeld van hoe fiscale wetgeving moet vormgegeven worden.

7545 Het goede voorbeeld van de hervorming van de fiscaliteit op bedrijfswagens mag geen toevalstreffer
7546 blijven. Rechtszekerheid en vereenvoudiging mogen niet enkel afhangen van het beleid van de minister
7547 van Financiën van het moment, maar moet structureel verankerd worden in ons wetgevende proces. Onze
7548 fiscale wetgeving moet robuuster worden en dat kan enkel door het totstandkomingsproces te verzwaren
7549 en te verbeteren.

7550 Om de kwaliteit van fiscale wetgeving te verhogen, stelt cd&v voor om het wetgevende proces
7551 transparanter te maken. Wanneer een voorontwerp is goedgekeurd door de regering, kan het meteen
7552 publiek gemaakt worden. Ook de herverdelingsanalyses en koopkrachteffecten van fiscale maatregelen
7553 moeten opgenomen worden.

7554 **Respectvolle relatie met fiscus**

7555 Fiscale controles zijn nodig. Wie de wetgeving niet volgt, moet opgespoord en gesanctioneerd worden. De
7556 complexe fiscale wetgeving en de soms haperende digitale toepassingen maken het voor burgers,
7557 ondernemers en verenigingen niet altijd even eenvoudig om de wetgeving correct toe te passen. Het is
7558 dan ook onterecht dat fiscale controles soms vertrekken vanuit een sfeer van wantrouwen, waarbij kwade
7559 trouw wordt vermoed. Zo ontstaat er een spanningsveld tussen controleur en belastingplichtige, waarbij
7560 de ene uitgaat van kwade trouw en de andere zich onheus bejegend voelt.

7561 Die situatie van wantrouwen moeten we omkeren naar een situatie van wederzijds begrip en respect. De
7562 hierna voorgestelde maatregelen laten toe om te evolueren naar een gezonde relatie tussen de
7563 belastingadministratie en ondernemers, waarbij wederzijdse communicatie, respect en vertrouwen
7564 centraal staan.

7565 Gedragcode tussen belastingplichtigen en controleurs

7566 Om het vertrouwen tussen de belastingplichtige en de fiscale administratie te herstellen, is een
7567 gedragcode voor de twee partijen onontbeerlijk. We hebben deze legislatuur de eerste stappen daarvoor
7568 gezet en wensen die verder te concretiseren. Er moet daarbij gewerkt worden rond vier pijlers: wederzijds
7569 respect en professionalisme, preventie en informatie, handhaving en sanctionering en de opvolging van
7570 de gedragcode.

7571 Daarnaast moet het horizontaal toezicht verder uitgerold worden. Via het horizontaal toezicht kan de FOD
7572 Financiën individuele overeenkomsten afsluiten met grote en middelgrote ondernemingen. De
7573 belastingdienst krijgt inzicht in de interne organisatie van de onderneming. Zo verdwijnt het conflictmodel
7574 en krijgen we een samenwerkingsmodel. Het horizontaal toezicht leidt ertoe dat de overheid in vertrouwen
7575 kan samenwerken met ondernemingen. De fiscale controles kunnen hierdoor gericht worden op malafide
7576 ondernemers.

7577 Laagdrempelige en toegankelijke dienstverlening

7578 Het is een goede zaak dat de FOD Financiën wil moderniseren, om een dienstverlening die futureproof is
7579 te kunnen verlenen. Dat mag echter niet ten koste gaan van de (telefonische) bereikbaarheid. Dat geldt
7580 zeker voor de meest kwetsbaren in onze samenleving en voor de mensen die niet volledig mee zijn met
7581 de digitale ontwikkelingen. Daarom is het van belang dat de bereikbaarheid van de FOD Financiën
7582 nauwgezet gemonitord wordt en een dienstverlening op maat wordt aangeboden. Elke burger moet contact
7583 kunnen opnemen met een team dat op de hoogte is van zijn of haar dossier en bevoegd is om zich over
7584 het onderzoek uit te spreken.

7585 Meer inzetten op fiscale bemiddeling

7586 De goede initiatieven die nu al bestaan, zullen we verder versterken. De bestaande mogelijkheid om een
7587 fiscale bemiddeling aan te gaan, moet worden gepromoot. Iedereen moet weten dat er altijd mogelijkheid
7588 tot fiscale bemiddeling bestaat.

7589 Elke burger, onderneming of vereniging die een geschil heeft met de fiscus, kan terecht bij de Fiscale
7590 Bemiddelingsdienst. Die dienst werkt autonoom en behandelt de geschillen op een objectieve, onpartijdige
7591 en onafhankelijke manier. Zo kunnen fiscale geschillen op een preventieve manier opgelost worden, zodat
7592 de FOD Financiën zich kan focussen op duidelijke misbruikdossiers. De werking van de dienst zorgt ook
7593 voor een verbeterde relatie tussen de burger en de FOD Financiën.

7594 De overheid moet ook altijd rekening houden met de precaire situatie waarin sommige burgers zich
7595 bevinden. Het is aangewezen om de fiscale schuldafbetalingsprocedure bij bepaalde belastingbetalers te
7596 versoepelen, zodanig dat het werkelijke maandelijks inkomen nooit lager kan zijn dan het leefloon.

7597 **Internationaal**

7598 Meer dan ooit moeten we op Europees en liefst internationaal niveau de handen in elkaar te slaan. Het
7599 historische akkoord over en de implementatie van de wereldwijde minimumbelasting, toont dat
7600 internationale fiscale samenwerking mogelijk is. De regels van de minimumbelasting zijn een kentering
7601 binnen de internationale fiscaliteit en roepen eindelijk een halt toe aan de 'race to the bottom' die in de
7602 vennootschapsbelasting waargenomen werd. We streven naar een rechtvaardigere belastingheffing op
7603 bedrijfswinsten, zodat er een gelijk speelveld ontstaat tussen grote multinationals en kmo's.
7604 Internationale ondernemingen dienen op een correcte manier bij te dragen aan de financiering van de
7605 overheid. De wereldwijde minimumbelasting zorgt ervoor dat grote multinationals altijd ten minste een
7606 belasting van 15% zullen betalen. Belastingparadijzen gaan hier niets tegen kunnen ondernemen.

7607 Het mag hier niet bij stoppen. Meer dan ooit moeten we op Europees en liefst internationaal niveau de
7608 handen in elkaar te slaan. Digitalisering en globalisering zorgen ervoor dat grenzen vervagen en bedrijven
7609 hun winst gemakkelijk verschuiven naar waar die het minst belast wordt. Het is momenteel te eenvoudig
7610 om de winsten die gemaakt worden via digitale activiteiten onder te brengen in landen met een lager
7611 belastingtarief, en zo de belastingheffing te vermijden in de landen waar de speler aanwezig is.

7612 Iedereen moet een eerlijk deel bijdragen: zowel de multinational als de kmo, zowel de internetgigant als
7613 de bakker om de hoek. Het succes van de globale minimumbelasting toont dat dit geen onrealistische
7614 wens is. Als de politieke wil er is om samen te werken, is er veel mogelijk. cd&v pleit voor de invoering van
7615 een digitale belasting. Als er op internationaal niveau geen overeenstemming kan bereikt worden, wordt
7616 de belasting ten laatste in 2025 unilateraal in België ingevoerd.

7617 In navolging van de wereldwijde minimumbelasting, is het noodzakelijk dat er op andere vlakken ook meer
7618 fiscale harmonisatie komt. In dat verband is het een redelijke vraag om de expatregimes in Europa te
7619 harmoniseren, zodat landen elkaar intern niet langer beconcurreren.

7620 Internationale fiscaliteit wordt steeds belangrijker. Internationale samenwerking kan maar resultaat boeken
7621 als we ook meer vertrouwen geven aan de Europese instellingen om fiscale samenwerking mogelijk te
7622 maken. Om daarin stappen vooruit te zetten, is het nodig dat we in Europa afstappen van het veto voor
7623 fiscale dossiers. Zo zorgen we ervoor dat individuele lidstaten belangrijke hervormingen niet langer kunnen
7624 tegenhouden.

7625 Gelijktijdig met een toenemende internationale en Europese samenwerking, moeten we ervoor zorgen dat
7626 de democratische betrokkenheid bij deze processen versterkt wordt. cd&v pleit ervoor om de
7627 terugkoppeling van de minister van Financiën over de Eurogroep en Ecofin naar het Belgische parlement,
7628 te verankeren en te verdiepen. Het Nederlandse voorbeeld kan daarbij inspiratie leveren.

7629 Ook inzake het afsluiten van dubbelbelastingverdragen is er ruimte voor verbetering. Het proces
7630 voorafgaand aan een nieuw dubbelbelastingverdrag kan transparanter, en de goedkeuring moet sneller
7631 kunnen plaatsvinden. De fiscale wet is van openbare orde. Nochtans is er bij de totstandkoming van een
7632 dubbelbelastingverdrag weinig inzage in het proces. In de periode voor de afsluiting van een
7633 dubbelbelastingverdrag, moet er meer transparantie zijn naar relevante stakeholders. Daarnaast moet de
7634 goedkeuringsprocedure veel sneller verlopen. Dat kan via een procedure van stilzwijgende instemming.
7635 Dat komt er in essentie op neer dat alle verdragen geacht worden stilzwijgend te zijn goedgekeurd door
7636 het parlement, tenzij het parlement binnen een bepaalde termijn het verdrag herroept. Een dergelijke
7637 werkwijze zal in de praktijk leiden tot een veel snellere goedkeuring van de dubbelbelastingverdragen. Dit
7638 leidt tot een snellere toepassing en meer rechtszekerheid voor burgers en bedrijven.

7639 **Fiscale fraudebestrijding**

7640 Het bestrijden van fiscale fraude en het tegengaan van nieuwe vormen van fiscale ontwijing is een
7641 permanente uitdaging voor de overheid. Via belastingontwijking, belastingontduiking, btw-carroussels en
7642 winstverschuiving, loopt onze staatskas jaarlijks miljoenen mis. Het verlies aan inkomsten moet uiteraard
7643 ergens anders gehaald worden. Fraude en ontwijing benadelen mensen die normaal belastingen en
7644 sociale bijdragen betalen.

7645 De voorbije legislatuur werd fiscale fraudebestrijding op een krachtadige en structurele manier
7646 aangepakt. Eén van de belangrijkste stappen hierin was de (her-)oprichting van het 'College voor de strijd
7647 tegen de fiscale en sociale fraude'. Dat leidde tot samenwerking, coördinatie en uitwisseling van informatie
7648 op alle vlakken en niveaus. De strijd tegen fiscale fraude is een permanente uitdaging en moet op een
7649 kordate manier worden aangepakt. Volgende maatregelen willen we prioritair uitvoeren:

- 7650
- 7651
- 7652
- 7653
- 7654
- 7655
- 7656
- 7657
- 7658
- 7659
- 7660
- 7661
- cd&v zet zich in voor een hervorming van het rulingsysteem (voorafgaande afspraken over de toepassing van fiscale wetgeving) binnen de Federale Overheidsdienst Financiën. We willen een volledige transparantie garanderen. Bovendien is een harmonisering van de werking van rulingdiensten op EU-niveau essentieel, zodat er duidelijkheid en gelijkheid is in de hele Europese Unie.
  - Datamining (het analyseren van grote datasets voor patronen en bruikbare inzichten) toestaan op het centraal register om fraude vlugger te ontdekken.
  - Door een uitbreiding van de databank voor fiscale schulden kunnen we de fiscus in staat stellen om de bedrijfsvoorheffing die in België verschuldigd is, correcter te innen. Vooral met betrekking tot buitenlandse arbeidskrachten is er op dit moment vaak een gebrek aan correcte inning. Om dat te vermijden, moeten buitenlandse bedrijven die de bedrijfsvoorheffing niet of niet op tijd betalen, opgenomen worden in de databank voor fiscale schulden.

7662 Een rechtvaardige fiscaliteit is onmogelijk zonder een goed werkende belastingadministratie. cd&v pleit voor extra investeringen in de fiscale administratie. Voor alle controlefuncties bij de FOD Financiën, vooral bij de Bijzondere Belastinginspectie, moet een 100% vervangingsratio worden gerealiseerd. Er moet ook een goede interne opleiding komen binnen de FOD Financiën om de fiscale kennis te versterken. Daarnaast is er nood aan investeringen in digitalisering. Met een betere uitwisseling van digitale gegevens (tussen de federale en Vlaamse belastingdienst, justitie en de Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid) zal de overheid meer geld kunnen recupereren. Een versterking van de fiscale administratie komt niet alleen de efficiënte inning van de belastingen ten goede, maar leidt ook tot betere dienstverlening aan de burgers en bedrijven.

7671 Vlaamse fiscaliteit/Eigentijdse schenk- en erfbelasting

7672 Als moderne gezinspartij is het voor cd&v belangrijk dat de fiscaliteit zich aanpast aan de eigentijdse gezins- en samenlevingsvormen. We gaan verder op de ingeslagen weg van een moderne schenk- en erfbelasting. De voorbije jaren werden er al heel wat hervormingen doorgevoerd, zoals de doorgeefschenking en de invoering van de vriendenerfenis. Maar ondanks die recente hervormingen, staat de regelgeving op sommige vlakken nog altijd in contrast met nieuwe realiteiten in onze maatschappij.

7677 Onze maatschappij evolueert snel en vandaag groeien heel wat kinderen op in nieuw samengestelde gezinnen, vaak vanaf jonge leeftijd. Wanneer het om erfenissen gaat, staan stief- en zorgkinderen gelijk aan biologische kinderen in termen van belasting. Echter, voor stief- en zorgkleinkinderen ligt dit anders: zij worden niet als directe afstammelingen gezien en vallen daardoor in een belastingcategorie met hogere tarieven. Dit geldt zowel voor de kinderen van een stiefkind als voor stiefkinderen van een eigen kind.

7682 Deze ongelijkheid tussen gewone kleinkinderen en stief- en zorgkleinkinderen zorgt soms voor situaties die niet logisch en zelfs onbillijk zijn. De andere behandeling kan op weinig begrip rekenen van de 'stiefgrootouders' die dikwijls geen onderscheid willen maken tussen de kleinkinderen en stiefkleinkinderen. Met het oog op de samenhang binnen het gezin wil cd&v alle kinderen en kleinkinderen een gelijke behandeling geven. We stellen dan ook voor om stief- en zorgkleinkinderen gelijk te stellen met gewone kleinkinderen voor wat betreft de schenk- en erfbelasting.

7688 Wanneer iemands partner overlijdt, is dat in de eerste plaats een groot persoonlijk verdriet. Dat mensen op zo'n moment, in volle rouw, geconfronteerd worden met een erfbelasting op wat ze doorheen hun leven samen met hun partner hebben opgebouwd, voelt als een onrecht aan. cd&v zette in het verleden al belangrijke stappen om de langstlevende partner op dat vlak te ontzien. Zo voerden we een vrijstelling van erfbelasting in voor de gemeenschappelijke woning, en ook op de eerste 50 000 euro die hij of zij erft aan gelden, betaalt de langstlevende partner geen belasting. Maar, iemand die wat spaargeld op de rekening

7694 heeft staan en misschien geen eigen woning heeft, moet meestal wel al snel erfbelasting betalen. In onze
7695 visie moet de vrijstelling voor roerende erfenissen dan ook verhoogd worden, zodat mensen die geen
7696 gezinswoning (meer) hebben, niet of minder belast worden wanneer hun partner overlijdt.

7697 Wie slechts de blote eigendom erft, ervaart het als oneerlijk dat er onmiddellijk erfbelasting moet betaald
7698 worden. Je moet belasting betalen maar omdat je slechts de blote eigenaar bent, kan je het goed niet zelf
7699 gebruiken. In Vlaanderen is het sinds 1 januari 2015 niet meer mogelijk om uitstel van betaling te krijgen
7700 voor de goederen die in blote eigendom verkregen zijn. Mensen moeten hierdoor soms wikken en wegen
7701 tussen de erfenis aanvaarden en zich bijgevolg in de schulden steken om de erfbelasting te kunnen
7702 betalen, of de erfenis verwerpen. cd&v pleit voor de herinvoering van de mogelijkheid van uitstel van
7703 betaling.

7704 De erfbelasting moet op een redelijke en menselijke wijze bepaald worden. Met de toenemende
7705 vastgoedprijzen vallen erfenissen vaak in een hogere belastingschaal en worden dus zwaarder belast. In
7706 tegenstelling tot de federale inkomstenbelasting worden de belastingschalen in de erfbelasting niet
7707 geïndexeerd. cd&v pleit ervoor om de belastingschalen van de erfbelasting elke vijf jaar te indexeren. Zo
7708 wordt er een einde gemaakt aan de sluipende belastingverhoging. Door een indexering van de
7709 belastingschijven blijft de belastingdruk immers gelijk.

7710 Veel goede doelen vervullen een grote maatschappelijke meerwaarde. We willen het nalaten van een deel
7711 van het vermogen aan goede doelen dan ook blijven aanmoedigen. Door een goed doel te steunen,
7712 leveren mensen een bijdrage aan een warme samenleving. Vanuit de overheid moeten we dat waarderen.
7713 cd&v stelt daarom voor om, wanneer iemand een deel van zijn nalatenschap per testament nalaat aan
7714 een goed doel, een belastingkrediet toe te kennen op een percentage van dat nagelaten bedrag. Dat
7715 belastingkrediet kan dan worden afgetrokken van de erfbelasting die de erfgenamen in rechte lijn
7716 verschuldigd zijn.

7717 Naast een modernisering en verbetering, is het noodzakelijk om de achterpoortjes in de erf- en
7718 schenkbelasting te sluiten. Er blijven nieuwe optimalisatietechnieken opduiken om erf- en
7719 schenkbelastingen te ontwijken. cd&v wil daarom de ontwijking van schenkingsrechten via de
7720 zogenaamde bierroute stopzetten (daarbij richten de schenkers een maatschappij op door een inbreng
7721 van roerende goederen), een einde maken aan een belastingvrije uitwerking van een beding van aanwas
7722 van roerende goederen (een contract waarbij het aandeel van bvba een beleggingsportefeuille van de
7723 eerststervende partner aangroeit bij het aandeel van de langstlevende partner) en vlabel de mogelijkheid
7724 geven om uitkeringen van stichtingen te belasten.

7725 Tot slot wil cd&v de kaaimantaks (waarbij de achterliggende eigenaars van bijvoorbeeld offshore-
7726 vennootschappen in België belast worden alsof ze die inkomsten zelf rechtstreeks hebben gekregen) ook
7727 toepassen in de erfbelasting. Momenteel kan het vererfde kapitaal niet worden belast, omdat de federale
7728 kaaimantaks niet doorwerkt in de Vlaamse erfbelasting. In lijn met de aanbeveling van het Rekenhof, stelt
7729 cd&v voor om de kaaimantaks ook toe te passen op de erfbelasting.

7730 **Financiën**

7731 Meer respect voor de kleine spaarder

7732 Er is in België weinig concurrentie tussen de grootbanken. Dat verklaart waarom de rentes op de
7733 spaarboekjes laag blijft, terwijl in onze buurlanden de spaarrente wel forser toeneemt. De spaarders
7734 hebben recht op een correcte rente op hun zuurverdiend spaargeld, op een adequate dienstverlening en
7735 op meer respect.

7736 Spaarders snakken naar een hoger rendement op hun spaargeld. De Staatsbon was niet alleen een erg
7737 succesvolle financiële operatie, het was ook een gigantische operatie qua financiële geletterdheid. De
7738 Staatsbon heeft veel mensen laten nadenken over hoe ze hun spaargeld beter kunnen laten renderen. De
7739 eenjarige Staatsbon bracht de markt in beweging. Die dynamiek moeten we kunnen bestendigen.

7740 Onze focus is het beschermen van de kleine spaarder. Daarvoor hebben we maatregelen nodig die de
7741 concurrentie tussen banken verbeteren. Als cd&v geloven we niet in een wettelijk ingrijpen op de
7742 spaarrente. Het is niet de taak van de overheid om zelf bankier te zijn. De overheid moet zorgen voor een
7743 goed kader waarbinnen banken kunnen concurreren.

7744 Mensen moeten op een transparante manier een overzicht kunnen krijgen van alle spaarproducten op de
7745 markt. Want een geïnformeerde spaarder is een kritische spaarder en een kritische spaarder durft actief
7746 aanbiedingen te vergelijken en over te stappen. We hebben nood aan maatregelen die de consument
7747 ondersteunen en het makkelijker maken om van bank te wisselen. cd&v stel voor:

- 7748 • Bij het afsluiten van een nieuw (woon-)krediet moet het mogelijk zijn om een voordelige rekening
7749 te verkrijgen met een beperkte functionaliteit voor loondomiciliëring.
- 7750 • Om het makkelijker te maken om je spaargeld te verplaatsen tussen banken, moeten er verdere
7751 maatregelen genomen worden, onder meer op basis van de aanbevelingen van de Belgische
7752 Mededingingsautoriteit. In elk geval zullen deze maatregelen tegen het licht gehouden moeten
7753 worden van de impact op de financiële stabiliteit van banken en op de kredietverlening naar
7754 gezinnen toe. De doelstelling is en moet zijn dat de spaarder opnieuw respect krijgt.
- 7755 • Het is een permanente opdracht van de banken en de overheid om de spaarvergelijkingstool van
7756 de FSMA onder de aandacht te brengen. Hiermee kan iedereen op een eenvoudige manier
7757 nakijken welke spaarrekening het meest geschikt is.
- 7758 • We moeten inzetten op een grotere bekendheid van de bankoverstapdienst voor zicht- en
7759 spaarrekeningen.
- 7760 • Er moet verder werk gemaakt worden van financiële opvoeding. Een goed ingelichte consument
7761 is meestal ook een kritische consument;

7762 Daarnaast moeten we ervoor zorgen dat banken hun maatschappelijk rol opnemen: als basisdienst
7763 moeten ze nabij en toegankelijk blijven ook voor wie er financieel minder sterk voor staat. Dat onder meer
7764 door voldoende bankautomaten in de buurt, door het beschermen tegen phishing, het ondersteunen van
7765 onze KMOs...

7766 **Begroting**

7767 De begroting is het belangrijkste instrument dat we hebben. De begroting van het land legt vast wat we
7768 samen willen doen en wat onze prioriteiten zijn. Zo hebben we de afgelopen jaren tijdens (en na) de
7769 coronapandemie onze bedrijven kunnen helpen om te overleven en tijdens de energiecrisis onze gezinnen
7770 geholpen om hun facturen te kunnen betalen. We hebben gedaan wat we moesten doen: mensen helpen
7771 wanneer het nodig is. Zo werd de koopkracht nergens in de EU zo goed beschermd als in ons land. Het
7772 deed onze begroting diep in het rood gaan maar vandaag zetten we terug stappen in de goede richting.

7773 Voor cd&v is een gezonde begroting belangrijk: we zetten de tering naar de nering om zo de welvaart van
7774 toekomstige generaties veilig te stellen. We kunnen de begrotingstekorten niet blijven laten oplopen en de
7775 staatschuld laten groeien. De leningen die we vandaag aangaan moeten terugbetaald worden door de
7776 volgende generaties. Eigenlijk is niet de staatsschuld het grootste probleem, maar de interesten die we er
7777 op betalen. Het wordt dan ook belangrijk dat de volgende federale regering op lange termijn en doordacht

7778 te werk gaat vanuit een globale visie. De overheid moet zich focussen op wat belangrijk is en zich afvragen
7779 of elke uitgave echt nodig is. Op die manier kunnen we blijven investeren in infrastructuur om onze welvaart
7780 en de concurrentiepositie van onze bedrijven en ons land te vrijwaren, niet in het minst als deel van de
7781 klimaattransitie.

7782 Voor cd&v zijn er drie belangrijke uitgangspunten voor onze begroting: (1) we willen structurele
7783 hervormingen, (2) we kijken of uitgaven echt nodig zijn en (3) de sterkste schouders dragen de zwaarste
7784 lasten.

7785 Structurele hervormingen

7786 De beste manier om onze welvaart veilig te stellen zijn structurele hervormingen met een
7787 langetermijneffect. Zo willen we als cd&v:

- 7788 • Een arbeidsmarkthervorming die mensen aanzet tot werken en het verschil tussen werken en niet-
7789 werken financieel groter maakt. We ambiëren in het ganse land een werkgelegenheidsgraad van
7790 80%.
- 7791 • Een sterke fiscale hervorming waarbij we zorgen dat mensen netto meer over houden per maand
7792 en we halt roepen aan de fiscale koterijen.
- 7793 • Een hervorming van het onderwijs, want de kwaliteit daalt zienderogen terwijl onze hersenen de
7794 welvaart van de toekomst garanderen.
- 7795 • Een pensioenhervorming die de pensioenleeftijd niet optrekt maar vooral mensen niet langer
7796 stimuleert om vroeger te stoppen.
- 7797 • Het blijven inzetten op innovatie en investeren verder in infrastructuur om onze welvaart,
7798 concurrentiepositie en strategische autonomie te verzekeren. We zetten daarbij strategisch in op
7799 digitalisering en artificiële intelligentie, mobiliteit, gezondheidszorg en onderwijs.

7800 We bekijken of uitgaven echt nodig zijn

7801 Als christendemocraten is subsidiariteit ons principiële uitgangspunt in de organisatie van de overheid: de
7802 overheid mag niet voor alles zelf willen instaan en treedt niet op waar de samenleving zelf initiatief kan
7803 nemen. Zo heeft het middenveld samen met burgers en ondernemingen ook een bijzonder belangrijke rol
7804 te spelen.

7805 Als cd&v vinden we dat de overheid voorzichtig moet omspringen met het geld van de belastingbetaler en
7806 verwachten we dat elke euro twee keer omgedraaid wordt en alleen wordt uitgegeven als het echt nodig
7807 is. We hebben nood aan een efficiënte overheid. Iedere euro belastinggeld moet goed besteed worden.
7808 Het overheidsbeslag van meer dan 50% moet geleidelijk aan worden teruggebracht. We willen daarom
7809 het concept van de 'spending reviews' (diepgaande analyses van de overheidsuitgaven) verderzetten en
7810 zowel binnen de Vlaamse als federale overheid verder uitbouwen, ook in het domein van de
7811 gezondheidszorg.

7812 De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten

7813 De belastingdruk is al zeer hoog in België en zeker op arbeid. We vinden dan ook dat wie werkt, meer
7814 moet overhouden en dat het verschil tussen werken en niet-werken groter moet. Wel vinden we dat
7815 iedereen moet bijdragen tot onze welvaart en onze begroting. Zoals uiteengezet in het hoofdstuk fiscaliteit,
7816 vinden we dat internetbedrijven meer moeten bijdragen met een 'digitaks'.

7817 Internationale ondernemingen dienen op een correcte manier bij te dragen aan de financiering van de
7818 overheid. De regels van de minimumbelasting zijn een kentering binnen de internationale fiscaliteit en
7819 roepen eindelijk een halt toe aan tariefconcurrentie tussen landen.

7820 Digitalisering en globalisering zorgen ervoor dat grenzen vervagen en bedrijven hun winst gemakkelijk
7821 verschuiven naar waar die het minst belast wordt. Meer dan ooit moeten we op Europees en liefst
7822 internationaal niveau de handen in elkaar slaan. Het is momenteel te eenvoudig om de winsten die
7823 gemaakt worden via digitale activiteiten, onder te brengen in landen met een lager belastingtarief, en zo
7824 de belastingheffing te vermijden in de landen waar de speler aanwezig is. cd&v pleit voor de invoering van
7825 een digitale belasting.

7826 **Europees begrotingskader**

7827 cd&v pleit voor de toepassing van het nieuwe Europese begrotingskader waarbij schuldafbouw wordt
7828 gecombineerd met hervormingen en investeringen. Alleen met diepgaande structurele hervormingen,
7829 zullen we onze economie sterk kunnen houden en onze schuldgraad op middellange termijn kunnen
7830 afbouwen. De Europese Commissie zal toezien op de toepassing door de lidstaten van deze
7831 begrotingsplannen op middellange termijn, met hervormingen en investeringen. Voor de opmaak van deze
7832 plannen zal een duidelijke afstemming tussen de verschillende entiteiten van belang zijn, om te zorgen
7833 voor een duidelijke verdeling van de budgettaire inspanningen en voor de engagementen voor
7834 hervormingen en investeringen.

7835 **Gecoördineerd begrotingsbeleid**

7836 We vertrekken vanuit een verdere responsabilisering van alle overheden. We maken werk van een
7837 gecoördineerd begrotingsbeleid, onderbouwen dat beleid met betrouwbare cijfers en willen een bindende
7838 meerjarenplanning opstellen voor federale overheid en deelstaten samen. Vandaag worden de
7839 begrotingen van de federale regering en de deelstaten al te vaak naast elkaar gemaakt. We pleiten voor
7840 een systeem waarbij de federale overheid, in samenspraak met de Hoge Raad van Financiën en de
7841 deelstaten, een langetermijnkader ontwikkelt waar de deelstaten zich aan moeten houden (en
7842 gesanctioneerd worden als ze dat niet doen).

7843 **Vlaamse begroting**

7844 cd&v heeft de ambitie om in Vlaanderen tegen 2027 opnieuw aan te sluiten met het begrotingsevenwicht.
7845 Om deze doelstelling te bereiken, maakt Vlaanderen gebruik van hedendaagse begrotingsinstrumenten
7846 zoals prestatiegericht begroten, uitgaventoetsingen en uitgavennormering.

7847 Prestatiebudgettering is een systeem waarbij prestatie-informatie wordt gebruikt voor de toewijzing, de
7848 besteding en het beheer van de financiële middelen van een overheid. Met uitgaventoetsingen wil
7849 Vlaanderen de effectiviteit van uitgavenprogramma's en beleid verbeteren, en de uitgaven beter
7850 afstemmen op prioriteiten van de overheid. De uitgavennorm is een methodologisch uitgewerkt budgettair
7851 kompas om de evolutie van onze overheidsfinanciën te sturen en op koers te houden of te brengen. De
7852 uitgavennorm bakent het maximale groeipad van de overheidsuitgaven af, rekening houdend met de
7853 vooropgestelde begrotingsdoelstellingen.

7854 In het streven naar een Vlaams begrotingsevenwicht houden we geen rekening met de kosten voor de
7855 Oosterweelverbinding. Volgens de huidige EU-begrotingsregels verhogen de kosten voor Oosterweel het
7856 begrotingstekort, maar de impact daarvan bedraagt maximaal 0,2% van het bbp. Ook met een Vlaams
7857 evenwicht, exclusief Oosterweel, blijft het Vlaamse begrotingstekort beperkt.

7858 Op voorwaarde dat ook de andere regio's een begrotingsevenwicht realiseren, kan hiermee het
7859 gezamenlijke begrotingstekort van België op een houdbaar pad worden gebracht tegen het einde van de
7860 volgende legislatuur.

7861 **Strategisch aandeelhouderschap**

7862 Zowel de Vlaamse als federale overheid houden strategische participaties aan in bedrijven (via de
7863 Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) of de Federale Investeringsmaatschappij (FPIM)). We vinden
7864 dat de overheid strategische participaties kan aanhouden in sectoren die bijdragen tot onze toekomstige
7865 welvaart zoals het bevorderen van de klimaattransitie, de inzet van artificiële intelligentie en het verzekeren
7866 van onze strategische autonomie. We herbekijken de bestaande participaties in die optiek. Inkomsten uit
7867 eventuele verkopen worden gebruikt voor schuldafbouw.

7868 **Kernpunten**

- 7869 • Cd&v wil een bredere fiscale hervorming realiseren om de belasting op werken te verminderen. Ons
7870 belastingsysteem moet eenvoudiger, rechtvaardiger en meer neutraal worden.
- 7871 • Werken moet meer lonen. Met onze fiscale hervorming gaat iedereen erop vooruit. We zorgen dat
7872 wie werkt, netto meer overhoudt. De belastingvrije som wordt verhoogd tot op het niveau van het
7873 leefloon. De bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid wordt afgeschaft. De belastingtarieven van
7874 25, 40, 45 en 50 procent dalen elk met 5 procentpunten. De 50%-schijf wordt daarna terug
7875 toegevoegd maar pas vanaf het dubbele inkomen, namelijk vanaf 96.640 euro.
- 7876 • We verlagen de belastingen voor de winsten van de kmo's van 20% naar 15% en we verhogen de
7877 belastingschijf, waarop dit verlaagde tarief van toepassing is, van 100.000 euro naar 200.000 euro.
- 7878 • Iedereen moet zijn eerlijk deel bijdragen: zowel de multinational als de kmo, zowel de internetgigant
7879 als de bakker om de hoek. Cd&v pleit voor de invoering van een digitale belasting.
- 7880 • We zorgen voor meer respect voor de kleine spaarder. Spaarders moeten een correcte vergoeding
7881 krijgen voor het spaargeld dat zij ter beschikking stellen van de banken.

7882

Armoedebestrijding

7883

Onze koers

7884

Ook in een welvarend land als België is armoede een groot maatschappelijk probleem: 1,5 miljoen Belgen en 510 000 Vlamingen moeten rondkomen met een inkomen dat onder de armoedegrens ligt. De opeenvolgende crisissen (corona, energie...) van de afgelopen jaren hebben de robuustheid van onze sociale zekerheid aangetoond. Dankzij de geleverde inspanningen is het armoederisico in 2022 zelfs gedaald. Maar we zijn er nog niet. Daarom blijven we ons inzetten om armoede uit te roeien.

7885

7886

7887

7888

7889

7890

Het is niet alleen onze morele plicht om een inclusief beleid te voeren, dat mensen in armoede helpt en alle kansen geeft om hun situatie te verbeteren. Het is ook een investering in de toekomst van ons land. Armoede leidt ertoe dat mensen zich onvoldoende kunnen ontplooiën en participeren aan de samenleving, dat ze gebukt gaan onder een niet-aflatende stress en onzekerheid, en dat ze een slechtere gezondheid hebben. Door armoede gaat er heel wat potentieel verloren en verarmt de maatschappij in haar geheel.

7891

7892

7893

7894

7895

7896

cd&v wil daarom inzetten op een fijnmazig beleid dat armoede gericht aanpakt. We zetten daarbij in op een participatief en emanciperend verhaal dat mensen in armoede kansen geeft. Als partij willen we een samenleving waarin iedereen mee is, mensen hun rechten kunnen uitoefenen en hun eigen steentje kunnen bijdragen. Daarom hebben we nood aan een gericht sociaal beleid, waarbij de middelen terecht komen bij wie ze het meeste nodig heeft, het mattheüseffect aangepakt wordt en mensen daadwerkelijk geholpen worden om uit de armoede te raken.

7897

7898

7899

7900

7901

7902

De beste garantie om niet in de armoede terecht te komen, is werk. Het is dan ook onze hoogste prioriteit om ervoor te zorgen dat iedereen kan genieten van een fatsoenlijk inkomen dat een waardig leven mogelijk maakt. Toegang tot kwalitatief onderwijs, betaalbare gezondheidszorg, fatsoenlijke huisvesting en goede banen, zijn slechts enkele van de pijlers die moeten versterkt worden om armoede effectief te bestrijden. Dat is niet alleen in het belang van de persoon in armoede, maar ook van de maatschappij als geheel. Iedereen kan in armoede belanden. Een financiële tegenslag, gezondheidsproblemen, een onverwacht ontslag, een gezinsbreuk... al die sociale risico's kunnen ertoe leiden dat mensen in de problemen komen. Een robuust sociaal zekerheidsstelsel, geworteld in solidariteit en het verzekeringsprincipe, speelt samen met een solide sociale bijstand een cruciale rol als veiligheidsnet. Het is essentieel dat iedereen, ongeacht persoonlijke omstandigheden, aanspraak kan maken op een menswaardig bestaan.

7903

7904

7905

7906

7907

7908

7909

7910

7911

7912

7913

Financiële ondersteuning is slechts één deel van de puzzel. Een duurzame verbetering van de levenskwaliteit van mensen in armoede, vraagt ook om sterk welzijnswerk en maatwerk. Daarnaast is het volgens ons ieders verantwoordelijkheid om inclusie mee vorm te geven, en ervoor te zorgen dat mensen die leven in armoede of kinderen die opgroeien in armoede, net als iedereen deel kunnen uitmaken van de maatschappij. Daarom besteden wij aandacht aan participatie van mensen in armoede in de verschillende beleidsdomeinen, zoals cultuur met het gebruik van de UTPAS, en mobiliteit met voordeeltarieven voor mensen met een beperkt inkomen.

7914

7915

7916

7917

7918

7919

7920

We geloven in een sterk middenveld dat aangepast is aan de lokale realiteit en dat bovenlokaal erkend wordt. Deze organisaties hebben immers de expertise en het netwerk binnen de lokale

7921

7922 context om hun rol op te nemen. Projecten die inzetten op de participatieve rol van personen in
7923 armoede, die geloven in wat mensen (samen) kunnen en die ruimte laten voor menselijke
7924 waardigheid, willen we dan ook zoveel mogelijk zuurstof geven.

7925 **Als we een beleid op maat van mensen in armoede willen maken, over alle beleidsdomeinen heen,**
7926 **dan is het belangrijk dat beleidsmakers met een ‘armoedebril’ naar bestaande en nieuw te**
7927 **ontwikkelen regelgeving kunnen kijken. cd&v pleit dan ook voor structurele participatie van**
7928 **personen in armoede aan het beleid, onder andere door een consistente toepassing van de**
7929 **armoedetoets en de blijvende erkenning van verenigingen waar armen het woord nemen.**

7930 **Menswaardig inkomen**

7931 Voor cd&v is het belangrijk dat iedereen kan beschikken over een deftig inkomen. Het zorgt ervoor dat
7932 individuen en gezinnen hun basisbehoeften zoals voedsel, huisvesting en gezondheidszorg kunnen
7933 betalen zonder voortdurend in financiële stress te leven. Daarnaast geeft een deftig inkomen mensen de
7934 mogelijkheid om volop te participeren aan het maatschappelijke leven, zich te ontplooien en een gezonde
7935 levensstijl te onderhouden. Bovendien heeft het ook een positieve impact op de samenleving als geheel
7936 als mensen meer stabiliteit in hun leven hebben en minder afhankelijk zijn van vormen van openbare
7937 bijstand. Helaas is dat vandaag nog niet voor iedereen een realiteit.

7938 Als mensen geen fatsoenlijk inkomen hebben, worden ze gedwongen om in de marge van de maatschappij
7939 te leven, waar het steeds moeilijker wordt om actief te participeren aan het maatschappelijke leven en hun
7940 situatie te verbeteren. Te weinig inkomen heeft een negatieve impact op vele domeinen zoals gezondheid,
7941 scholing, mobiliteit... Bovendien maakt het dat mensen zich uitgesloten voelen, wat de sociale cohesie in
7942 de maatschappij ondergraaft.

7943 Voor cd&v blijft het uitgangspunt dat werken de beste garantie moet bieden tegen armoede. Dat kan enkel
7944 als werken voldoende loont en als werk een kwalitatieve invulling krijgt. Daarom zetten we in op
7945 volwaardige statuten en op een vermindering van de lasten op arbeid. Dat wordt opgenomen in de
7946 hoofdstukken fiscale hervorming en arbeidsmarkt.

7947 Ook als mensen niet aan het werk zijn of met bepaalde sociale risico's geconfronteerd worden zoals ziekte
7948 of werkloosheid, moeten ze menswaardig kunnen leven. Niet iedereen heeft de mogelijkheid om (tijdelijk)
7949 aan de slag te gaan of te blijven. Vervangingskomens en uitkeringen zoals leeflonen,
7950 inkomensvervangende tegemoetkomingen, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen... moeten voldoende hoog
7951 zijn om te voorkomen dat mensen in de armoede geduwd worden. Het Belgische en Vlaamse sociale
7952 beleid bestaat uit een wirwar van sociale rechten die gekoppeld zijn aan verschillende statuten. Er bestaan
7953 ook heel wat sociale voordelen voor uiteenlopende diensten, zoals het sociale tarief voor gas en
7954 elektriciteit, de verhoogde tegemoetkoming voor gezondheidszorgen, de inkomensgerelateerde
7955 kinderopvang, het zorgbudget voor ouderen...

7956 Dat kluwen kan voor mensen in nood onvoldoende transparant zijn en leiden tot ondergebruik en
7957 onderbescherming. Omgekeerd kan het soms ook leiden tot inactiviteits- of promotievallen, omdat de
7958 sociale steunmaatregelen maken dat het voor mensen in bepaalde situaties voordeliger is om niet of
7959 minder te werken, dan om wel of meer te werken. Dat is zeker zoals sociale voordelen louter toegekend
7960 worden op basis van het statuut, zonder rekening te houden met het reële inkomen. Anderzijds zijn er
7961 mensen die een laag inkomen hebben maar geen beroep kunnen doen op sociale voordelen, omdat ze
7962 niet tot een bepaald statuut behoren.

7963 Daarnaast mogen sociale voordelen ook geen 'alles of niets'-verhaal zijn. We streven naar een fijnmazige
7964 'tapering' (vermindering) zodat een kleine stijging of daling van het inkomen, bijvoorbeeld omdat iemand
7965 aan de slag gaat, niet onmiddellijk leidt tot een volledig verlies van een voordeel en de daarbij horende
7966 inkomensvallen.

7967 De gezins- en woonsituatie van iemand speelt vaak een rol in het bepalen van de hoogte van sociale
7968 rechten. Schaalvoordelen maken soms dat bepaalde vaste kosten gedeeld worden. Maar de regelgeving
7969 is vandaag onvoldoende aangepast aan nieuwe samenlevingsvormen als cohousing, waardoor mensen
7970 voor onaangename verrassingen kunnen komen te staan. Wie ervoor kiest om in de context van een
7971 steeds duurder wordende woningmarkt in een gemeenschappelijk woonproject te gaan wonen, mag hier
7972 financieel niet voor gestraft worden. Het sociale beleid moet niet alleen transparanter maar ook sociaal
7973 rechtvaardiger worden.

7974 **Standpunten:**

- 7975 • Ons doel is een waardig inkomen voor iedereen. Daarvoor stippelen we een groeipad uit, dat
7976 vooral de mensen steunt die de hoogste nood hebben, bijvoorbeeld gezinnen die het moeilijker
7977 hebben. De welvaartsenveloppe kan hier een belangrijke rol spelen.
- 7978 • Het gebruik van het referentiebudget voor een menswaardig inkomen moet verder worden
7979 gestimuleerd. Daarom stellen we de REMI-tool (online tool die op maat van elk gezin vaststelt in
7980 welke mate het gezinsinkomen voldoende is om menswaardig te kunnen leven) ter beschikking
7981 van alle OCMW's. We zorgen voor een financiële en praktische ondersteuning van OCMW's. Die
7982 moeten de mogelijkheid hebben om het bedrag van het leefloon aan te passen in lijn met het
7983 referentiebudget, zoals dat ook al mogelijk is voor het equivalente leefloon (financiële steun als je
7984 geen recht hebt op een leefloon maar je in dezelfde penibele situatie bevindt).
- 7985 • Sociale voordelen moeten maximaal toegekend worden op basis van het reële inkomen van de
7986 betrokkenen, in plaats van alleen op basis van het sociaal statuut. We kiezen voor een ruimere
7987 benadering van het inkomensbegrip door bijvoorbeeld vermogenscomponenten in rekening te
7988 brengen, zodat de sociale voordelen terechtkomen bij wie de ondersteuning echt nodig heeft.
- 7989 • Het statuut van samenwonende moet hervormd worden, door rekening te houden met de
7990 economische schaalvoordelen van samenhuizen. Het mag wel woningdelen niet ontmoedigen.
7991 Het statuut moet worden aangepast in overeenstemming met nieuwe samenlevingsvormen als
7992 cohousing en zorgwonen.
- 7993 • Sociale voordelen en uitkeringen moeten zoveel mogelijk automatisch worden toegekend om 'non
7994 take-up' te vermijden (niet gebruiken van een recht op hulp). Als een automatische toekenning
7995 niet mogelijk is, dan moet het 'Only Once-principe' toegepast worden. Dat betekent dat mensen
7996 maar één keer bepaalde gegevens moeten doorgeven aan de overheid.
- 7997 • Bij de toekenning van sociale voordelen, zoals het sociaal tarief voor gas en elektriciteit, werken
7998 we met inkomensschijven in plaats van met een inkomensplafond om een 'alles of niets'-verhaal
7999 te vermijden.
- 8000 • Wie een uitkering of tegemoetkoming (zoals een ziekte-uitkering of inkomensvervangende
8001 tegemoetkoming) krijgt, moet dat eenvoudig (tijdelijk) kunnen combineren met een inkomen uit
8002 arbeid. Zo moedigen we wie een bepaalde afstand tot de arbeidsmarkt heeft aan, om de stap naar
8003 werk te zetten.

8004 **Kinderarmoede**

8005 Voor cd&v moeten kinderen in de eerste plaats kind kunnen zijn. Vandaag krijgt zo'n 12,8% van de
8006 Belgische kinderen helaas te maken met armoede. Te weinig middelen hebben om rond te komen,
8007 ondermijnt niet alleen de zorgeloosheid van kinderen, maar ook hun gezondheid, onderwijskansen en
8008 toekomstperspectieven.

8009 Als kinderarmoede niet actief bestreden wordt, is de kans groot dat arme kinderen later ook arme ouders
8010 worden. Om generatiearmoede tegen te gaan en kinderen die opgroeien in een gezin in armoede alle
8011 kansen te geven, zetten we in op een stevig gecoördineerd federaal, regionaal en lokaal beleid voor jeugd-
8012 en kinderrechten. Daarbij luistert cd&v ook naar de stem van jongeren en kinderen en krijgen ze ook
8013 inspraak in beleidsbeslissingen die hen aanbelangen.

8014 Het Groeipakket is, naast een solidaire bijdrage van de maatschappij aan de kosten die gepaard gaan met
8015 het opvoeden van kinderen, ook een belangrijk instrument tegen kinderarmoede. Omdat het leven zoveel
8016 duurder wordt, voorziet cd&v dat het Groeipakket – de steun voor gezinnen met kinderen – meegroeit.
8017 We pleiten daarbij voor een automatische indexering van alle onderdelen van het Groeipakket, zodat het
8018 mee stijgt met de levensduurte.

8019 Op aansturen van cd&v is het Groeipakket meer sociaal herverdelend geworden. Sinds de invoering van
8020 het Groeipakket, is het aantal kinderen dat recht heeft op een sociale toeslag meer dan verdubbeld, van
8021 175 000 in het oude systeem naar bijna 500 000 vandaag. Hoewel cd&v ervan overtuigd is dat het
8022 Groeipakket een recht is voor elk kind, vinden we dat we nog sterker moeten inzetten op de ondersteuning
8023 van financieel kwetsbare gezinnen. De sociale toeslagen moeten bovendien voldoende gedifferentieerd
8024 zijn naar inkomen, om promotievallen te vermijden.

8025 Maar ook het (niet) ontvangen van alimentatiebijdragen speelt een belangrijke rol bij kinderarmoede.
8026 Kinderen van gescheiden ouders die hoofdzakelijk bij de moeder wonen, lopen een hoger armoederisico.
8027 Dat heeft verschillende oorzaken, maar één ervan is dat 61% van de alleenstaande moeders geen
8028 alimentatie ontvangt van de ex-partner. In België treedt de Dienst Alimentatievorderingen (DAVO) op
8029 wanneer de ex-partner geen alimentatie betaalt. DAVO kan bovendien ook voorschotten uitkeren, in
8030 afwachting van de invordering van de som bij de ex-partner. Jammer genoeg vinden nog te weinig mensen
8031 de weg richting DAVO. Daarom willen we de taakstelling van DAVO uitbreiden richting een automatisch
8032 en universeel fonds.

8033 Dat wil zeggen dat DAVO automatisch tussenkomt voor het innen en invorderen van het alimentatiegeld.
8034 Ook willen we het op termijn mogelijk maken dat DAVO voorschotten uitkeert voor zowel de kinderen als
8035 de ex-partner. Beide sommen hebben een impact op de kinderarmoede, want ook het alimentatiegeld aan
8036 de ex-partner wordt vaak gebruikt voor huishoudelijke aankopen.

8037 We voorzien een groeipad met prioriteit voor de voorschotten op alimentatiegeld ten aanzien van de
8038 kinderen. Ook bieden we de mogelijkheid tot een opt-out uit het systeem, voor ex-partners die geen
8039 problemen ervaren en beiden akkoord gaan met directe transactie zonder tussenkomst van DAVO. Voor
8040 gevallen van intrafamiliaal geweld willen we dergelijke opt-out onmogelijk maken.

8041 Gelijke onderwijskansen vormen een belangrijke hefboom om generatiearmoede te doorbreken. Daarom
8042 mag de studiekeuze niet afhangen van het budget van de ouders. Bepaalde studierichtingen in het
8043 secundair onderwijs vragen grote financiële inspanningen van gezinnen. De huidige schooltoeslag biedt
8044 een zekere ondersteuning, maar toch zijn er nog heel wat kinderen die om financiële redenen niet de
8045 studierichting van hun keuze kunnen volgen. Om te voorkomen dat sommige kinderen hun studiedroom
8046 niet kunnen waarmaken, zetten we in op betaalbaar onderwijs en dat op twee fronten.

8047 Enerzijds versterken we de schooltoeslag en gaan we na of de huidige bedragen voldoende
8048 gedifferentieerd zijn naargelang de gekozen studierichting. De schooltoeslag moet met andere woorden

8049 afgestemd zijn op de reële kostprijs van de gekozen studierichting. Anderzijds zetten we erop in dat
8050 scholen nog meer aan kostenbeperking doen. Vandaag zien we dat sommige scholen er goed in slagen
8051 om de kosten in te perken, terwijl dat voor andere scholen veel minder het geval is. We vinden dat de
8052 onderwijsinspectie inzage moet hebben in het kostenbeleid van de school en dat kwaliteitsvol
8053 kansenbeleid ook deel moet uitmaken van het referentiekader voor onderwijskwaliteit. Via structurele
8054 ondersteuning willen we meer scholen ondersteunen om een kostenbeheersend beleid uit te werken.

8055 Helaas eten niet alle kinderen voldoende en voldoende gezond. Heel wat scholen worden dan ook
8056 geconfronteerd met de problematiek van lege brooddozen, of brooddozen met ongezonde inhoud. Hoewel
8057 het uitwerken van een passend voedselbeleid niet tot de kerntaak van de scholen behoort, heeft honger
8058 hebben in de klas wel een negatieve impact op de leerprestaties. Binnen het Vlaamse onderwijslandschap
8059 is er een groot verschil in het maaltijd aanbod van scholen. Sommige scholen bieden warme maaltijden
8060 aan, terwijl andere scholen dat niet doen. Daarom kan er geen 'one size fits all'-aanpak naar voren
8061 geschoven worden. Wél is het belangrijk dat scholen, in samenwerking met de lokale besturen en de lokale
8062 middenveldsorganisaties, aan de slag gaan om een oplossing op maat te voorzien voor het probleem van
8063 lege of slecht gevulde brooddozen.

8064 Om generatiearmoede tegen te gaan en kinderen die opgroeien in een gezin in armoede alle kansen te
8065 geven, moet de preventieve gezinsondersteuning en hulpverlening gericht in deze gezinnen kunnen
8066 ingezet worden. Daarom zorgden we ervoor dat gegevensuitwisseling mogelijk is tussen het OCMW en
8067 de diensten preventieve gezinsondersteuning van het agentschap Opgroeien. Daarnaast moet er een
8068 duidelijk handelingskader zijn voor het ondersteunen van gezinnen in armoede, waarbij verschillende
8069 partners waaronder de school betrokken zijn. Om kansarmoede te doorbreken is een brede samenwerking
8070 nodig en moet er een warm netwerk rondom het gezin gevlochten worden.

8071 **Standpunten:**

- 8072 • Alle tegemoetkomingen in het kader van het Groeipakket moeten aan de gezondheidsindex
8073 gekoppeld worden.
- 8074 • De bedragen van de sociale toeslagen moeten verhoogd worden en voldoende gedifferentieerd
8075 zijn naar inkomen, om promotievallen te vermijden.
- 8076 • We zetten in op een betere bekendheid van de Dienst Alimentatievorderingen en onderzoeken of
8077 een universeel alimentatiefonds beter kan helpen in de strijd tegen kinderarmoede.
- 8078 • We differentiëren en versterken waar nodig de schooltoeslag, zodat het budget van de ouders
8079 geen invloed heeft op de studiekeuze van de kinderen.
- 8080 • We zorgen voor meer controle op de kostenbeperking van scholen, door de onderwijsinspectie
8081 inzage te geven in het kostenbeleid. Een kwaliteitsvol kansenbeleid moet ingebed worden in het
8082 referentiekader voor onderwijskwaliteit.
- 8083 • Lokale besturen moeten, in samenspraak met de schoolbesturen en de lokale
8084 middenveldsorganisaties, zorgen voor een lokale oplossing voor het probleem van de lege
8085 brooddozen. Scholen moeten daarbij de kans krijgen om in te tekenen op een lokaal aanbod van
8086 maaltijdvoorziening als ze dat willen.
- 8087 • We zetten in op een duidelijk handelingskader voor het ondersteunen van gezinnen in armoede,
8088 waarbij verschillende partners, waaronder de school, betrokken zijn. Ook voorzien we meer
8089 ondersteuning van scholen in het ontwikkelen van expertise rond armoede.

8090 **Welzijnswerk**

8091 Materiële en financiële ondersteuning kunnen mensen in financieel precaire omstandigheden de nodige
8092 ademruimte geven. Het echte emanciperende werk, dat maakt dat mensen structureel hun situatie kunnen
8093 verbeteren, gebeurt echter in hoofdzaak vanuit de samenleving zelf, door in te zetten op inclusie en door
8094 mensen kansen te geven een plek in te nemen in de maatschappij. Vanuit het beleid wordt hiervoor ingezet
8095 op het welzijnswerk, een verzamelterm voor professionele dienstverlening gericht op mensen in armoede
8096 of kwetsbare groepen.

8097 Het welzijnswerk is uitermate belangrijk om erop toe te zien dat sociale grondrechten worden gerealiseerd.
8098 Door nabij te zijn en ontmoetingsgericht te werken, kan er een dynamiek ontstaan waarin duidelijk wordt
8099 welke ondersteuning precies nodig is. Vlaanderen kent een heel breed en rijk 'welzijnswerklandschap'.
8100 Dat is een goede zaak, maar mensen moeten er ook hun weg in vinden. Voor cd&v is het lokale bestuur
8101 de uitgelezen partner van de hogere overheid, om ervoor te zorgen dat de wirwar aan hulp- en
8102 dienstverlening duidelijker wordt voor de burger en ook terecht komt bij wie het nodig heeft. Daarom legden
8103 we de regierol voor het lokale sociale beleid bij het lokale bestuur zelf. Het lokale bestuur werkt daarvoor
8104 samen met (boven-)lokale sociale- en welzijnsorganisaties, om de concrete uitwerking op zich te nemen.
8105 We vinden het wel noodzakelijk dat de hogere overheid hierin ook haar verantwoordelijkheid opneemt naar
8106 de lokale besturen toe, en zorgt voor de nodige coaching en omkadering.

8107 We zien een aantal maatschappelijke uitdagingen die extra druk zetten op het welzijnswerk. De
8108 welzijnsvragen nemen steeds meer toe, en de samenstelling van de bevolking verandert. Er is bijvoorbeeld
8109 een groter aantal mensen op oudere leeftijd, een groter aantal nieuwkomers, een grotere diversiteit aan
8110 gezinsvormen met meer alleenstaande ouders, en meer mensen en gezinnen die geen sociaal vangnet
8111 hebben in hun directe omgeving. Veel mensen hebben moeite om hun plek te vinden in een samenleving
8112 die steeds complexer wordt. Dat brengt andere hulpvragen met zich mee, en vereist een andere aanpak.
8113 Het is voor ons essentieel dat het welzijnswerk de nodige ruimte en vrijheid blijft hebben om eigen
8114 methodieken verder uit te bouwen en te zorgen dat zij binnen deze veranderende maatschappelijke
8115 context mensen in armoede kunnen blijven bereiken en sterker maken.

8116 Een belangrijke maatschappelijke verandering die een impact heeft op de welzijnsvragen en het
8117 welzijnswerk, is de toenemende digitalisering van basisdienstverlening. Instanties zoals mutualiteiten,
8118 verzekeringen, vakbonden, banken... hebben hun diensten verregaand gedigitaliseerd wat erop neer komt
8119 dat de verantwoordelijkheid om administratie in orde te brengen, verschoven wordt naar de cliënt. Niet
8120 alleen hebben mensen ongelijke mogelijkheden om van digitale diensten gebruik te maken, wanneer
8121 digitale dienstverlening in de plaats komt van fysieke dienstverlening, gaan ook gelegenheden verloren
8122 om andere noden op te pikken en mensen 'vast te pakken'. Maatschappelijk assistenten moeten almaar
8123 meer tijd besteden aan het in orde brengen van 'digitaal papierwerk', wat ten koste gaat van hun feitelijke
8124 kerntaken. We erkennen de vele voordelen van digitale dienstverlening. Ze maakt voor veel mensen het
8125 leven makkelijker. Maar er is nood aan een duidelijke visie op hoe we hier als maatschappij behoedzaam
8126 mee kunnen omgaan zodat het geen bijkomende uitsluiting in de hand werkt.

8127 **Standpunten:**

- 8128 • Een goed en nabij welzijnswerk is een samenspel van formele en informele hulp. Er moet een
8129 wettelijk kader komen voor initiatieven die werken met buddy- en tutoring-methodes waarbij
8130 mensen met zorg-, welzijns- en/of armoedeproblemen ondersteund worden door een vrijwilliger.
8131 Door dit wetgevend te verankeren, kan de ondersteuning van deze initiatieven structureel ingebed
8132 worden en kan de kwaliteit bewaakt worden.

- 8133 • De toegang tot niet-digitale dienstverlening van de overheidsdiensten en diensten van algemeen
8134 belang, moet verankerd en gemonitord worden. Ook de toeleiding naar sociale rechten moet altijd
8135 via fysieke dienstverlening mogelijk zijn. Fysiek (ook via vrije inloop) en telefonisch contact moet
8136 altijd mogelijk zijn. Dan denken we aan essentiële dienstverlening zoals in overheidsdiensten,
8137 gemeentehuizen, sociale voorzieningen, ziekenhuizen, banken, postkantoren, energie- en
8138 telecomdiensten, het openbaar vervoer en mutualiteiten.
- 8139 • Het aanbod aan Digibanken (locaties waar mensen terecht kunnen met digitale vragen) moet
8140 verder uitgebreid worden, zodat iedereen in Vlaanderen hier op een redelijke afstand toegang toe
8141 heeft.
- 8142 • Elke stad of gemeente moet kunnen rekenen op voldoende brugfiguren, die welzijnsnoden kunnen
8143 oppikken via de school en de nodige verbinding kunnen maken met het lokale welzijnsaanbod.
- 8144 • Opdat iedereen in Vlaanderen toegang krijgt tot laagdrempelige en kwaliteitsvolle sociale
8145 dienstverlening, moet het Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO) overal een samenwerkingsverband
8146 worden. Het GBO moet daarbij meer zijn dan een doorverwijssysteem voor burgers, maar een
8147 doorgedreven samenwerkingsverband dat onderbescherming en ontoegankelijkheid aanpakt.
8148 Ook andere eerstelijnsactoren moeten daar zoveel mogelijk bij betrokken worden.
- 8149 • Om proactief en tijdig kansarme gezinnen te bereiken, moet er meer gebruik gemaakt worden van
8150 gegevensdeling tussen Kind en Gezin en het OCMW.
- 8151 • Geïntegreerd en proactief werken moet nog meer gestimuleerd worden, door een betere
8152 gegevensdeling tussen welzijnspartners.

8153 **Beleidsparticipatie**

8154 Om een beleid te ontwikkelen dat kansen creëert voor mensen in armoede en met hen rekening houdt, is
8155 het cruciaal dat beleidsmakers een armoedebriil hanteren. Bij de ontwikkeling van nieuwe initiatieven
8156 moeten ze altijd de impact van de maatregelen op mensen in armoede in kaart te brengen. Het steeds
8157 toepassen van de armoedetoets is hierbij cruciaal. Om een effectief beleid voor armoedebestrijding te
8158 kunnen voeren, is de inspraak en participatie van mensen in armoede essentieel. We mogen hierbij ook
8159 niet vergeten dat het om een zeer diverse groep mensen gaat. Deze inbreng mag niet beperkt blijven tot
8160 een eenmalige consultatie. Het moet gaan om een structurele wisselwerking bij de opmaak en vormgeving
8161 van het armoedebestrijdingsbeleid. Mensen in armoede hebben een belangrijke stem. Ze moeten zich
8162 gesterkt voelen om die te gebruiken en beleidsmakers moeten aangemoedigd worden om te luisteren. Ze
8163 hebben recht op een gelijke behandeling.

8164 Mensen in armoede hebben vaak ervaring en kennis die een fundamentele bijdrage kunnen leveren aan
8165 het beleid. Als we de ervaringsdeskundigheid van mensen in armoede samenbrengen met
8166 wetenschappelijke inzichten en de terreinkennis van maatschappelijke helpers en andere hulpverleners,
8167 komen we tot een robuuste en effectieve armoedebestrijding. Verenigingen die mensen in armoede
8168 samenbrengen en hen ook aan het woord laten, dragen bij tot de bewustwording en visieontwikkeling.

8169 Op Vlaams en federaal niveau werden er de voorbije jaren belangrijke initiatieven hierrond genomen, zoals
8170 de verankering van de opmaak van armoedeplannen in de wetgeving. De regeringen van de verschillende
8171 niveaus zijn verplicht om binnen het jaar na de vorming van een nieuwe regering een armoedeplan op te
8172 maken en bij de opmaak, uitvoering en evaluatie van dit plan mensen in armoede te betrekken. Een goede
8173 afstemming tussen de plannen voor armoedebestrijding op de verschillende niveaus versterkt de
8174 inspanningen en leidt tot betere resultaten. Het is voor burgers niet relevant welk niveau welke
8175 beleidsinitiatieven neemt. Ze moeten op een toegankelijke manier worden uitgevoerd en goed op elkaar
8176 aansluiten, zodat er geen blinde vlekken of overbodige administratieve lasten ontstaan.

8177 **Standpunten:**

- 8178 • Verenigingen waar armen het woord nemen, maken het verschil in het leven van mensen in
8179 armoede en ondersteunen hen bij de participatie aan het beleid. Ze moeten kunnen blijven
8180 rekenen op structurele financiering. We willen dit aantal verder uitbreiden naar 65 erkende
8181 verenigingen de komende legislatuur.
- 8182 • We streven naar een nauwe samenwerking met en participatie van personen in armoede bij de
8183 formulering, uitwerking en evaluatie van het beleid inzake armoedebestrijding en dit op alle
8184 niveaus (Europees, federaal, Vlaams, lokaal). Dit betekent niet alleen luisteren naar de stemmen
8185 van mensen in armoede, maar ook zorgen voor toegankelijke platforms, ondersteuning en
8186 middelen om actieve deelname mogelijk te maken.
- 8187 • De plannen voor armoedebestrijding op de verschillende bestuursniveaus moeten elkaar
8188 versterken. We zorgen voor een actieve onderlinge afstemming van het armoedebeleid.

8189 **Betaalbaar en energiezuinig wonen**

8190 Wonen is een basisrecht en een basisvoorwaarde voor maatschappelijke participatie. Het algemene tekort
8191 aan betaalbare woningen speelt vooral in het nadeel van mensen met een laag budget. Zij komen
8192 noodgedwongen in woningen terecht die op het vlak van kwaliteit te wensen overlaten: woningen die vaak
8193 slecht geïsoleerd zijn, waardoor de energiekosten hoog oplopen. We willen ervoor zorgen dat mensen
8194 betaalbaar en voldoende kwalitatief kunnen wonen. Helaas biedt de socialewoningenmarkt vandaag voor
8195 velen geen oplossing, omdat de gemiddelde wachttijd ettelijke jaren bedraagt.

8196 Zolang ons volledige woningbestand niet volledig gerenoveerd is, zullen minder kapitaalkrachtige huurders
8197 nood hebben aan een oplossing op de korte termijn. Daarom willen we het sociaal energietarief ook
8198 toekennen op basis van het inkomen in plaats van alleen het statuut, en werk maken van een degressieve
8199 ondersteuning die rekening houdt met het aantal leden binnen het gezin. We beseffen echter dat dit geen
8200 structurele oplossing vormt. Daarom is het creëren van een extra kwalitatief en betaalbaar aanbod, zowel
8201 op de private als sociale woningenmarkt, een prioriteit.

8202 Daarnaast moeten minder kapitaalkrachtige huurders eveneens kunnen rekenen op ondersteuning op de
8203 privémarkt. Dat doen we bijvoorbeeld door de huurpremie al toe te kennen vanaf het moment dat mensen
8204 twee jaar op de wachtlijst staan voor een sociale woning, in plaats van de huidige vier jaar.

8205 We sluiten ons volledig aan bij de doelstelling om onze woningen duurzamer te maken. België en
8206 Vlaanderen kunnen daarvoor vanaf 2026 beschikken over middelen uit het Europees Sociaal
8207 Klimaatfonds, om steun te bieden aan kwetsbare groepen. De middelen moeten prioritair gaan naar het
8208 ondersteunen van structurele energiebesparingsmaatregelen, eerder dan naar het ondersteunen van de
8209 energieconsumptie.

8210 Maatregelen die inzetten op het energiezuiniger maken van private huurwoningen zouden er echter ook
8211 voor kunnen zorgen dat een aanzienlijk deel van de huurwoningen stijgt in prijs, wat de krapte op de
8212 huurmarkt voor mensen met weinig middelen verder onder druk zet. Tegelijk vinden we het belangrijk dat
8213 mensen in armoede niet achterblijven in energievervlindende woningen. Maatregelen die energetische
8214 ingrepen stimuleren, moeten voor ons daarom hand in hand gaan met maatregelen die de betaalbaarheid
8215 van huurwoningen verbeteren.

8216 **Standpunten:**

- 8217 • Er moet een nieuw Bindend Sociaal Objectief komen dat bepaalt hoeveel bijkomende sociale
- 8218 huurwoningen een gemeente op haar grondgebied moet realiseren. Dat moet afdwingbaar zijn.
- 8219 • Voor private ontwikkelaars moet er een nieuw kader komen voor het afdwingen van de bouw van
- 8220 sociale woningen en betaalbare woningen bij nieuwe bouwprojecten van een bepaalde grootte.
- 8221 • Lokale besturen moeten een voorkooprecht krijgen voor de aankoop van publieke gronden.
- 8222 • De huurpremie moet beschikbaar zijn voor mensen die minstens twee jaar wachten op een sociale
- 8223 woning, in de plaats van de huidige vier jaar. We onderzoeken de degressieve berekening van de
- 8224 huurpremie, zodat het niet langer alles of niets is als je iets meer verdient dan het grensbedrag.
- 8225 • Er moet een sterker sociaal vangnet zijn voor mensen in armoede die huren op de private
- 8226 huurmarkt, door de invoering van een verzekering gewaarborgd wonen voor de huurmarkt. Zo
- 8227 vermijden we dat ze bij de minste tegenslag hun woning verliezen en in een negatieve
- 8228 armoedespiraal terecht komen. Dat kan door de verzekering gewaarborgd wonen uit te breiden
- 8229 naar de huurmarkt.
- 8230 • Sociale woningen moeten meer geïntegreerd worden in de private woningmarkt. We moeten de
- 8231 concentratie van sociale woningen in wijken en woonblokken tegengegaan.
- 8232 • De bestaande renteloze lening voor noodkopers – gezinnen die uit noodzaak een minderwaardig
- 8233 huis kopen – zorgt ervoor dat deze gezinnen via het OCMW over een langere periode tot 50 000
- 8234 euro renteloos kunnen lenen voor renovatiewerken. Om er een effectief rollend fonds van te
- 8235 maken, moet dit systeem doorgezet en uitgebreid worden.
- 8236 • Om zonnepanelen voor meer mensen toegankelijk te maken moeten ze op afbetaling kunnen
- 8237 aangekocht worden. Doordat mensen na het plaatsen van zonnepanelen een lagere
- 8238 elektriciteitsfactuur hebben, heeft deze afbetaling geen impact op het maandelijkse budget.
- 8239 • Er moet een regelluw kader komen op het vlak van ruimtelijke ordening, voor de inrichting van
- 8240 tijdelijke woonprojecten en de tijdelijke invulling van leegstaande (kantoor)gebouwen.
- 8241 • We blijven inzetten op het initiatief van energiesnoeiers. Zij helpen kwetsbare doelgroepen
- 8242 energieverblindende apparaten te vervangen en woningen energiezuiniger te maken. Hun werking
- 8243 levert de gezinnen een structurele besparing op en moet worden verdergezet en uitgebreid, in
- 8244 samenwerking met de gemeenten.

8245 **Dak- en thuisloosheid**

8246 Dak- en thuisloosheid is de meest extreme vorm van armoede. Wie geen eigen, vaste woonplaats heeft,
8247 is enorm kwetsbaar. Een stabiele woonplek geeft de rust en structuur die mensen nodig hebben om goed
8248 te kunnen functioneren. Bovendien zorgt een eigen woning, en in het bijzonder een eigen adres, ervoor
8249 dat mensen hun rechten effectief kunnen uitoefenen. Pas wanneer mensen een stabiele woonplaats
8250 hebben, kunnen ze vooruitgang boeken op andere vlakken. We blijven ons engageren om tegen 2030 een
8251 einde te maken aan dak- en thuisloosheid, zoals ook opgenomen in de Lissabon-verklaring.

8252 Het vroegtijdig identificeren van risicofactoren zoals financiële problemen, huiselijk geweld, mentale
8253 gezondheidsproblemen of verslaving, is cruciaal om tijdig de nodige ondersteuning en hulp te bieden
8254 voordat mensen dakloos worden.

8255 Innovatieve woonoplossingen voor mensen die dreigen dak- en thuisloosheid terecht te komen, zijn
8256 essentieel, zoals modulaire woningen of mobiele en herbruikbare woonvormen. Zo kan stedelijke
8257 leegstand ingezet worden voor betaalbaar en kwaliteitsvol wonen, en dat in samenwerking met partners
8258 zoals het CAW.

8259 Een goed beleid tegen dak- en thuisloosheid moet echter veelzijdig zijn, en inzetten op de onderliggende
8260 problemen die ertoe geleid hebben dat mensen dak- of thuisloos zijn geworden. Dat kan gaan om
8261 verslaving, psychische problemen of een combinatie van allerlei factoren. Een sterk dak- en
8262 thuislozenbeleid moet dan ook de nodige bruggen leggen tussen de beleidsdomeinen welzijn,
8263 gezinsbeleid, volksgezondheid en wonen.

8264 Er zijn verschillende vormen van dak- en thuisloosheid, van 'op straat leven', tot logeren bij vrienden en
8265 familie, wonen in een ontoereikende huisvesting zoals een kraakpand, of een instabiele huisvesting.
8266 Doordat beleid en armoede-organisaties tijdens de afgelopen legislatuur deze brede definitie zijn gaan
8267 hanteren, kwam men tot realistische schattingen van het aantal mensen dat in Vlaanderen dak- of thuisloos
8268 is. We moeten deze bredere benadering ook hanteren om op structurele wijze dak- en thuislozentellingen
8269 te doen in steden en gemeenten. Meten is weten. Het in kaart brengen van de omvang van dak- en
8270 thuisloosheid, zal ons helpen om het beleid goed af te stemmen op de noden.

8271 Voor Vlaanderen schatten we dat er ongeveer 20 000 dak- en thuislozen zijn, waarvan 1 000 mensen
8272 effectief op straat leven. Dat zijn ontnuchterende cijfers. Nog verontrustender is de vaststelling dat een op
8273 vier dak- en thuislozen minderjarig is, en vier op tien jonger dan 30 jaar. We willen extra inzetten op deze
8274 doelgroep, om jonge mensen een goede start in het leven te geven.

8275 **Standpunten:**

- 8276 • Gerichte en voldoende aanklappende preventieve woon- en huurbegeleiding moet helpen om
8277 huurachterstallen of conflictsituaties met de verhuurder of andere huurders te voorkomen, om
8278 uithuiszettingen met als gevolg dak- en thuisloosheid te vermijden.
- 8279 • Een vroegtijdige opsporing, voorlichtingscampagnes, trainingen en programma's gericht op het
8280 vergroten van financiële vaardigheden, het verminderen van het stigma rondom dakloosheid, en
8281 het verstrekken van toegang tot onderwijs en werk, kunnen bijdragen tot het voorkomen van
8282 dakloosheid.
- 8283 • De 'housing first'-projecten voor de meest kwetsbare daklozen (waarbij huisvesting de eerste stap
8284 is, waarna de huurder begeleid wordt bij alle aspecten van zijn leven) moeten uitgerold worden in
8285 heel Vlaanderen en Brussel.
- 8286 • De regeling omtrent het referentieadres moet worden hervormd en vereenvoudigd zodat ook de
8287 bredere groep van dak- en thuislozen er beroep op kunnen doen. In afwachting van de hervorming,
8288 richten we een meldpunt op voor problemen met het referentieadres om de toegang ertoe te
8289 garanderen.
- 8290 • Om dak- en thuislozen begeleiding op maat te geven, moet er ingezet worden op de verdere
8291 ontwikkeling van de competenties van maatschappelijk werkers en gemeentelijke ambtenaren om
8292 hierrond te werken.
- 8293 • Binnen het dak- en thuislozenbeleid moeten er extra maatregelen genomen worden om
8294 minderjarige daklozen een thuis te bieden. Jongvolwassenen die dreigen dak- of thuisloos te
8295 worden, moeten op tijd gedetecteerd worden en ondersteund.
- 8296 • De installatiepremie, die daklozen ontvangen wanneer ze voor het eerst een woning vinden, moet
8297 opnieuw een individueel recht worden. We kennen de installatiepremie ook vroeger (voor de
8298 aankoop) toe zodat (voormalige) daklozen er effectief mee aan de slag kunnen.

8299 **Schuldproblematiek**

8300 Meer dan een op vier Belgische gezinnen geeft aan niet rond te komen met het inkomen. Dat zijn gezinnen
8301 die moeite hebben om de rekeningen te betalen en het einde van de maand te halen zonder in het rood
8302 te gaan.

8303 Snelle toegang tot hulp is noodzakelijk om de opbouw van schulden te vermijden. Doordat mensen zich
8304 schamen, de weg naar hulpverlening niet vinden, of de ernst van het probleem niet goed inschatten, wordt
8305 de stap naar hulpverlening vaak te laat gezet. Daarom willen we het moment van globale
8306 schuldbehandeling en begeleiding vervroegen, zodat mensen niet in een neerwaartse spiraal van
8307 schulden terechtkomen en we verdere uitvoeringskosten vermijden.

8308 Dat doen we door werk te maken van een nieuwe, laagdrempelige schuldenregeling, naast de reeds
8309 bestaande collectieve schuldenregeling, waarbij mensen kunnen instappen in een vrijwillige
8310 schuldcentralisatie met betaalbegeleiding, voor de situatie uit de hand loopt. Ook zetten we in op een
8311 vereenvoudigde elektronische procedure voor schuldinvoering. Deze werkwijze wordt nu reeds ten volle
8312 toegepast door MyTrustO die deze begeleidende manier van globale schuldenaanpak in de praktijk heeft
8313 gebracht.

8314 Voor schuldbemiddeling kan men bovendien gratis terecht bij OCMW's en CAW's die daarvoor een
8315 erkenning hebben. Omdat een schuldenproblematiek vaak samenhangt met andere problemen,
8316 bijvoorbeeld op vlak van huisvesting, werk, gezondheid en relaties, is het van belang dat mensen op
8317 holistische wijze geholpen kunnen worden. Daarom zijn wij een grote voorstander van de
8318 samenwerkingsverbanden voor schuldbemiddeling binnen de regio, waarbij een CAW, de OCMW's uit de
8319 werkregio van het CAW, de verenigingen waar armen het woord nemen en diverse middenvelds- en
8320 welzijnsorganisaties, samenwerken.

8321 De weg terug naar een schuldenvrij leven is vaak een complexe, moeizame weg die veel inspanning
8322 vraagt. Het is voor ons dan ook ethisch ontoelaatbaar dat de 'schuldundustrie' mensen nog dieper in een
8323 negatieve spiraal brengt door allerlei extra kosten die worden aangerekend. De kosten die verbonden zijn
8324 aan een gerechtelijke en minnelijke schuldinvoering, moeten daarom drastisch omlaag. Wij kiezen voor
8325 een ethisch schuldinvoeringsmodel waarbij respectvol wordt omgegaan met mensen die schulden
8326 hebben, en waarbij er alles aan gedaan wordt om hen een toekomstperspectief te geven. Het is logisch
8327 dat schulden betaald worden, maar de kosten van de invoering beperken en een menselijke invoering,
8328 zorgen ervoor dat de kans op een terugbetaling van de schuld groter is.

8329 **Standpunten:**

- 8330 • Het aanbod omtrent budgetbeheer vanuit het OCMW en CAW moet meer bekendheid krijgen
8331 zodat mensen die dreigen financiële problemen te krijgen, hier tijdig gebruik van maken.
- 8332 • We vervroegen het moment voor globale schuldbehandeling en begeleiding door werk te maken
8333 van een laagdrempelige, vrijwillige schuldenregeling naast de reeds bestaande collectieve
8334 schuldenregeling.
- 8335 • Er moet een kader voor 'ethische schuldvoering' worden toegepast dat moet vermijden dat
8336 mensen met schulden dieper in de schulden worden geduwd door de procedures in het kader van
8337 de schuldinvoering. De duurtijd van de collectieve schuldenregeling moet worden ingekort, en
8338 mensen met schulden moeten die op een discrete wijze kunnen terugbetalen zonder daarvoor
8339 noodzakelijk te moeten instappen in een collectieve schuldenregeling.
- 8340 • Om verdere schuldopbouw te voorkomen en extra schuldinvoeringskosten te vermijden, moet
8341 de gegevensuitwisseling verbeterd worden tussen OCMW's en CAW's enerzijds en

- 8342 nutsvoorzieningen, telecomoperatoren en kredietinstellingen anderzijds, steeds met respect voor
8343 de privacyregels.
- 8344 • De kosten van gerechtelijke schuldvordering moeten naar omlaag. We verbieden het toepassen
8345 van beslag na beslag.
  - 8346 • We zorgen voor een verplichte opleiding voor advocaten-schuldbemiddelaars waarbij onder meer
8347 wordt ingegaan op wat het betekent om in armoede te leven, en een kader dat het takenpakket
8348 van een schuldbemiddelaar duidelijk stelt, bijvoorbeeld met betrekking tot de berekening van een
8349 budget voor levensonderhoud.

8350 **Nood- en voedselhulp**

8351 Nood- en voedselhulp vormen geen structurele oplossing tegen armoede. Het garanderen van een
8352 menswaardig inkomen zodat iedereen op zijn minst kan voldoen aan zijn of haar basisbehoeften, is een
8353 absolute prioriteit. Helaas is dit vandaag nog niet altijd de realiteit en blijft de verdeling van voedsel, kleding,
8354 verzorgingsproducten en andere goederen voor (te) veel mensen noodzakelijk om hun meest urgente
8355 basisbehoeften te vervullen. Wie onvoldoende inkomen heeft, moet dan ook toegang krijgen tot
8356 aanvullende ondersteuning zoals de nood- en voedselhulp, maar het beleid moet er altijd naar streven dat
8357 die overbodig wordt.

8358 Meer dan 200 000 mensen doen maandelijks beroep op voedselhulp. De voorbije jaren kenden we een
8359 ongeziene stijging van het aantal mensen dat gebruik maakt van de voedselbanken. Ook de
8360 voedseldistributieplatformen die ervoor zorgen dat voedseloverschotten terechtkomen bij wie er nood aan
8361 heeft, leveren een duurzame bijdrage. Tegelijkertijd daalt de bevoorradingszekerheid van de
8362 voedselbanken doordat de Europese middelen uit het ESF+ (Europees Sociaal Fonds Plus) verminderd
8363 worden en de schenkingen vanuit de industrie en retail jaar na jaar afnemen. Daarom moeten er extra
8364 inspanningen gedaan worden om de financiële duurzaamheid van de voedselbanken te bewaken.

8365 Het is voor ons ook belangrijk dat, wanneer mensen beroep doen op materiële hulp, hun autonomie en
8366 keuzevrijheid gerespecteerd worden. We willen daarom evolueren van de klassieke voedsel- en materiële
8367 goederenbedeling naar een systeem van zelfbeschikking en participatie. Het model van de sociale
8368 kruideniers leent zich hier het best toe. Deze bieden een winkelervaring aan en zorgen er zo voor dat
8369 mensen in armoede autonoom keuzes kunnen maken naar eigen smaak en voorkeuren. Ook voor wie een
8370 bijzonder dieet moet volgen of voedselallergieën heeft, biedt dat een oplossing. Daarnaast is de sociale
8371 kruidenier ook een ontmoetingsplaats, waar sociaal isolement doorbroken wordt en waar mensen in
8372 armoede als gelijkwaardige partners aangesproken worden op hun capaciteiten.

8373 Een ander goed voorbeeld is de betaalkaart die OCMW's kunnen toekennen aan mensen in armoede om
8374 voedsel aan te kopen bij lokale handelaars. OCMW's kunnen vanuit de aanvullende steun een betaalkaart
8375 uitreiken aan personen en die dan opladen met een bedrag. Mensen in armoede kunnen met deze kaart
8376 voedingsmiddelen aankopen bij lokale supermarkten en handelaars. Dat geeft hen opnieuw de kans om
8377 hun sociaal isolement te doorbreken en geeft hen recht op een normale winkelervaring tussen andere
8378 consumenten.

8379 Een bijzonder aandachtspunt is menstruatie-armoede. In ons land worden 12% van de meisjes en vrouwen
8380 tussen 12 en 25 jaar hiermee geconfronteerd. Wanneer meisjes en vrouwen niet de nodige financiële
8381 middelen hebben om menstruatieproducten aan te kopen, dan heeft dat een grote impact op hun leven.
8382 Het leidt tot stress, afwezigheden op school, minder participatie aan vrijetijdsactiviteiten, sociale isolatie
8383 en medische problemen. Heel wat scholen, handelszaken... bieden al gratis maandverbanden en tampons
8384 aan. We moeten nagaan hoe hier ook vanuit de overheid op kan ingezet worden. Voor ons is het daarbij

8385 van belang dat de middelen die de overheid besteedt aan armoedebeleid ook specifiek bij de doelgroep
8386 terecht komen.

8387 **Standpunten:**

- 8388 • De federale en regionale overheden moeten de handen in elkaar slaan om te voorzien in
8389 voldoende structurele budgetten voor de voedselbanken.
- 8390 • Lokale besturen en middenveldorganisaties moeten blijvend aangemoedigd worden om samen
8391 een sociale kruidenier in te richten, zodat het systeem van de sociale kruidenier over heel
8392 Vlaanderen kan uitgerold worden. Ook het aanbieden van betaalkaarten vanuit de aanvullende
8393 steun van OCMW's moet worden gepromoot.
- 8394 • We moeten nagaan hoe we ervoor kunnen zorgen dat elk meisje en elke vrouw toegang hebben
8395 tot menstruatieproducten, waarbij gericht wordt ingezet op de meest kwetsbaren. Dat kan
8396 bijvoorbeeld via de OCMW's die vanuit hun aanvullende steun een extra budget voor
8397 menstruatieproducten kunnen toekennen aan vrouwen en meisjes die inwonen in een gezin
8398 waarvan het gezinsinkomen onder het referentiebudget voor een menswaardig inkomen valt.

8399

Kernpunten

- 8400 • We streven naar een menswaardig inkomen voor iedereen. Hiervoor moet een groeipad worden
8401 voorzien, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de uitkeringen waar de kloof met de armoedegrens het
8402 grootst is, zoals voor personen met gezinslast. De welvaartsenveloppe is hierin een belangrijk
8403 instrument.
- 8404 • Het statuut 'samenwonende' moet hervormd worden, rekening houdend met de economische
8405 schaalvoordelen van samenhuizen maar zonder samenwonen te ontmoedigen. We moeten het
8406 statuut aanpassen in overeenstemming met nieuwe samenlevingsvormen zoals cohousing en
8407 zorgwonen.
- 8408 • Sociale voordelen en uitkeringen moeten zoveel mogelijk automatisch worden toegekend om non-
8409 take up te vermijden. Als een automatische toekenning niet mogelijk is, moet het 'Only Once'-principe
8410 toegepast worden, waarbij mensen maar één keer bepaalde gegevens moeten doorgeven aan de
8411 overheid.
- 8412 • De toegang tot niet-digitale dienstverlening voor de overheidsdiensten en diensten van algemeen
8413 belang moet verankerd en gemonitord worden. Ook de toeleiding naar sociale rechten moet altijd via
8414 fysieke dienstverlening mogelijk zijn. Dan denken we aan de essentiële dienstverlening zoals in
8415 overheidsdiensten, sociale voorzieningen, ziekenhuizen, banken, postkantoren, energie- en
8416 telecomdiensten, het openbaar vervoer en mutualiteiten.
- 8417 • Elke stad of gemeente moet kunnen rekenen op voldoende brugfiguren die welzijnsnoden kunnen
8418 oppikken via de school en de nodige verbinding kunnen maken met het lokale welzijnsaanbod.
- 8419 • Verenigingen waar armen het woord nemen, maken het verschil in het leven van mensen in armoede
8420 en ondersteunen hen bij de participatie aan het beleid. Ze moeten kunnen blijven rekenen op
8421 structurele financiering. We willen dit aantal verder uitbreiden in de komende legislatuur.
- 8422 • We streven naar een nauwe samenwerking met en participatie van personen in armoede bij de
8423 formulering, uitwerking en evaluatie van het beleid rond armoedebestrijding, en dat op alle niveaus
8424 (Europees, federaal, Vlaams, lokaal).
- 8425 • Er moet een nieuw Bindend Sociaal Objectief komen dat bepaalt hoeveel bijkomende sociale
8426 huurwoningen een gemeente op haar grondgebied moet realiseren. Dat moet afdwingbaar zijn.
- 8427 • De 'housing first'-projecten voor de meest kwetsbare daklozen moeten uitgerold worden in heel
8428 Vlaanderen en Brussel.
- 8429 • We vervoegen het moment voor globale schuldbehandeling en begeleiding, door werk te maken van
8430 een laagdrempelige, vrijwillige schuldenregeling naast de al bestaande collectieve schuldenregeling.
- 8431 • We moeten lokale besturen en middenveldorganisaties blijven aanmoedigen om samen een sociale
8432 kruidenier in te richten, zodat het systeem van de sociale kruidenier over heel Vlaanderen kan
8433 uitgerold worden. Ook het aanbieden van betaalkaarten vanuit de aanvullende steun van OCMW's
8434 moet gepromoot worden.

8435

Economie, Digitalisering en Consumenten

8436

8437 **Onze koers**

8438 cd&v heeft respect voor de veerkracht en het innovatievermogen van al onze ondernemingen. Onze
8439 ondernemingen vormen samen de levensader van onze economie en de motor achter de welvaart
8440 van ons land. Zij zijn essentieel voor het maatschappelijk weefsel van steden en gemeentes. Het is
8441 de koppeling van kennisinstellingen en bedrijven die ons leidt naar een betere, duurzamere wereld
8442 door innovatief onderzoek. De ware kracht van een onderneming ligt in het samenspel tussen de
8443 gedrevenheid van de ondernemer en het enthousiasme van de medewerkers. Succes komt voort
8444 uit dit samenspel en wordt versterkt door een goede samenwerking, wat een solide sociaal overleg
8445 impliceert. Ons onderwijs en innovatief onderzoek, ondersteund door sociaal overleg, zijn de
8446 pijlers waarop onze welvaart en samenleving gebouwd zijn. Bij cd&v geloven we dat
8447 ondernemingen en ondernemers onze volledige steun verdienen, inclusief meer rechtszekerheid
8448 en administratieve vereenvoudiging. Landbouwers, die voor ons net zo zeer ondernemers zijn,
8449 verdienen hetzelfde respect en vergunningsmogelijkheden als andere bedrijfsleiders. We streven
8450 ernaar de druk op de leefomgeving te verminderen, geholpen door innovatieve technieken.

8451 cd&v streeft ernaar dat de overheid zich richt op haar cruciale rol binnen de economie, door het
8452 garanderen van gelijke kansen en rechtszekerheid voor alle ondernemingen, met tegelijkertijd de
8453 bescherming van de consument. Dit omvat ook de verplichting tot het bieden en continu verbeteren
8454 van uitstekende infrastructuur in de breedste zin van het woord, essentieel om onze competitieve
8455 positie te handhaven en te versterken. De overheid dient zich te weerhouden van het centralistisch
8456 willen regelen en beheersen van alles: vaak kunnen de markt en de sociale partners zelfregulerend
8457 optreden, met hier en daar wat bijsturing waar nodig. Zo is het niet vanzelfsprekend dat elke sector
8458 openstaat voor iedereen; bepaalde beroepen, zoals die in de medische sector, vereisen specifieke
8459 kwaliteitsstandaarden door de aard van het werk. De overheid heeft zeker een rol te spelen in
8460 sectoren van groot maatschappelijk belang zoals onderwijs, gezondheidszorg, openbaar vervoer,
8461 en in domeinen als defensie en landbouw, waar een mate van strategische zelfstandigheid te
8462 verkiezen is.

8463 Onze partij schaart zich volledig achter het Rijnlandmodel en zal die keuze blijvend verdedigen.
8464 Door de toename in complexiteit en de daaruit voortvloeiende administratieve lasten, alsmede door
8465 de uitdagende geopolitieke en financiële situatie, staat dit model en daarmee onze
8466 concurrentiepositie onder druk. Het Rijnlandmodel heeft onze regio ongekende welvaart en
8467 economische gelijkheid gebracht. Cd&v staat pal voor dit model en zal zich verzetten tegen
8468 diegenen die pleiten voor een alomvattende overheidsrol enerzijds, en anderzijds tegen diegenen
8469 die zich ingraven in extreem individualisme of die welvaart en innovatie schuwen.

8470 Onze ondernemingen en consumenten staan, naast de recente crisissen en de noodzakelijke
8471 steunmaatregelen om onze economie te behouden, voor nieuwe uitdagingen. De digitale
8472 omwenteling en de consequente overgang naar een circulaire, duurzame economie vragen om
8473 aanzienlijke inspanningen en verdienen passende steun. Dit betekent een overgang naar een
8474 vernieuwend economisch paradigma dat circulariteit, emissiereductie en digitalisering centraal

8475 stelt. Tegelijkertijd moeten we erop toezien dat onze economie competitief blijft gedurende deze
8476 overgang en dat we aantrekkelijk blijven voor investeringen door een voorspelbaar regelgevend
8477 kader en een stabiele, competitieve energiemarkt te garanderen. De veranderde wereldwijde
8478 economische en geopolitieke context benadrukt het belang van Europese strategische autonomie,
8479 maar het is cruciaal dat we binnen de Europese Unie het evenwicht bewaren en een gelijk speelveld
8480 handhaven. Tegelijkertijd moeten we overregulering vermijden – het toevoegen van overbodige
8481 regels bovenop Europese vereisten, bekend als 'goldplating' – om onze positie niet zelf te
8482 ondermijnen. Wat we nodig hebben is een nieuw 'economisch plan voor het land', waar onze partij
8483 haar verantwoordelijkheid wil nemen, in samenwerking met alle betrokken partijen.

8484 **Competitieve ondernemers**

8485 Een competitieve economie is een economie die in staat is om een inclusieve en duurzame groei van de
8486 levensstandaard voort te brengen. Productiviteitsgroei is dan ook cruciaal. Jammer genoeg zien we
8487 gedurende de laatste twee decennia vertraagde productiviteitsstijgingen van gemiddeld 4,5% in de jaren
8488 '70 naar slechts 0,8% productiviteitsgroei in de periode 2000-2021. Om de productiviteit te verhogen en te
8489 zorgen voor een competitieve economie, willen wij inzetten op onder meer het ondersteunen van innovatie,
8490 onderzoek en ontwikkeling (O&O), in het bijzonder technologische ontwikkeling, digitalisering en de
8491 transitie naar een duurzame en circulaire economie.

8492 Innovatie als hoeksteen van onze economie en industrie

8493 Innovatie is cruciaal voor ons concurrentievermogen en om onze economie blijvend te laten bloeien alsook
8494 om antwoorden te vinden op de talrijke uitdagingen van de nabije en verdere toekomst. Zo zijn innovatieve
8495 toepassingen cruciaal om de transitie naar een groene economie mogelijk te maken en te versnellen.
8496 Vlaanderen en België zijn bij de absolute top in de Europese Unie wat betreft innovatie. Zo overtrof
8497 Vlaanderen qua onderzoek- & ontwikkeling-intensiteit de top van de EU-landen met 3,65% van het bruto
8498 binnenlands product (bbp) in 2021. We horen daarmee bij de top van de OESO. België is voor dat jaar het
8499 EU-land met de hoogste O&O-intensiteit (3,43% in 2021). cd&v is trots op deze cijfers en zal hier op blijven
8500 inzetten. We willen ervoor zorgen dat de valorisatie en waardecreatie van onze innovatiekracht hier blijft
8501 en floreert, om onze economie competitief en slagkrachtig te houden. De doorstroom van ons innovatieve
8502 vermogen naar onze kmo's, kan wel nog beter. Een sterke kennis(ontwikkeling)- en innovatiecultuur zijn
8503 een noodzaak voor het behouden van de welvaart in een klein land zonder natuurlijke grondstoffen zoals
8504 het onze. Onze vindingrijkheid kan trouwens helpen om onze externe afhankelijkheid van grondstoffen
8505 gedeeltelijk af te bouwen en bij te dragen aan een betere leefomgeving. Zo kunnen we de grondstoffen
8506 die we al geïmporteerd hebben en die in onze producten zitten, hergebruiken door recyclage en door
8507 gebruik te maken van zogeheten 'urban mining'.

8508 Betere verspreiding en doorstroom van ons innovatieve vermogen

8509 De informatiedeling en verspreiding van innovatieve kennis in ons land blijft nog wat versnipperd, zowel
8510 binnen de overheid als vanuit de overheid naar de private sector. In de eerste instantie pleiten wij voor
8511 regionale inspraak in het Belgische federale wetenschapsbeleid. Dat wil zeggen dat de deelstaten nauw
8512 betrokken worden bij de werking van de federale wetenschappelijke instellingen via vertegenwoordigers
8513 bij BELSPO. Dit zal leiden tot een betere en efficiëntere samenwerking tussen alle niveaus.

8514 Vlaanderen beschikt met imec, VIB, Flanders Make en VITO over succesvolle strategische
8515 onderzoekscentra en met het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) over een sterk ondersteunend
8516 en overbruggend agentschap. We moeten bijzondere aandacht hebben voor de positie van jonge

8517 onderzoekers. Samen met onze universiteiten, hogescholen en andere kennisinstellingen, zijn onze
8518 strategische onderzoekscentra en jonge onderzoekers cruciaal in ons innovatielandschap en creëren ze
8519 door hun onderzoek een directe economische meerwaarde, door spin-offs en nieuwe clusters. cd&v wil ze
8520 blijvend ondersteunen en laten doorgroeien, en ook nieuwe opportuniteiten onderzoeken. We zetten in op
8521 een meer doorgedreven samenwerking met ondernemingen, in het bijzonder met kmo's, via de bestaande
8522 kanalen die hun nut bewezen, waaronder de speerpunt- en innovatieclusters en ontwikkelingsprojecten.
8523 De centrale doelstelling is het bestendigen en versterken van het ondernemers-, startup- en
8524 innovatieklimaat. We bouwen ook verder een netwerk van incubatoren uit zoals Bluechem of de Food pilot
8525 bij ILVO, waardoor machines, mensen en uitrusting om innovaties uit te testen ook eenvoudig beschikbaar
8526 worden voor kmo's.

8527 cd&v wil het belang en de impact van innovatie laten doorstromen naar de brede bevolking. Door het
8528 organiseren van roadshows en conferenties zoals de Flanders Technology & Innovation Festival maken
8529 we dat zichtbaar. Het wervende belang ervan mag niet onderschat worden: zo zetten we Vlaanderen in
8530 de internationale schijnwerpers als innovatiehub en maken we profielen in het binnen- en buitenland warm
8531 voor innovatiejobs in onze regio. Daarnaast vinden we het ook erg belangrijk om onze kandidatuur voor
8532 de bouw van de Einstein Telescoop, samen met Nederland en Duitsland, sterk te ondersteunen en
8533 daarvoor de nodige middelen te voorzien. Dit miljardenproject, soms 'CERN 2.0' genoemd, is ingepland
8534 rondom het drielandenpunt en zal het hier aanwezige krachtige innovatieve vermogen erg zichtbaar maken
8535 en talrijke nieuwe jobs en mogelijkheden voorzien voor de provincie Limburg, Vlaanderen, België en de
8536 bredere regio.

8537 *Betere valorisatie & doorgroei door de oprichting van regelluwe testzones en een adviesraad voor het*
8538 *toelaten van experimenten*

8539 De valorisatie van onze innovatiekracht zorgt voor nieuwe projecten van ondernemingen en voor nieuwe
8540 ondernemingen. De vertaling ervan is complex, onder meer door de financiering en het wetgevende kader.
8541 cd&v wil het bestaande wetgevende kader van regelluwe zones gebruiken als basis voor een nieuw
8542 concept: regelluwe testzones ('regulatory sandboxes'). Zo kunnen we nieuwe technologieën en
8543 economische velden een duidelijke en rechtszekere omgeving aanbieden waarin ze kunnen
8544 experimenteren. Nu moeten veel van onze bedrijven te vaak uitwijken naar onze buurlanden of andere
8545 werelddelen, om experimentele toepassingen uit te testen. Een regelluwe testzone laat uitzonderingen op
8546 bepaalde wetgeving toe of biedt hulp bij de interpretatie ervan voor nieuwe technologieën of producten.
8547 We stellen de oprichting van een adviesraad voor in de schoot van een geschikte bestaande Vlaamse
8548 organisatie of instelling. Deze adviesraad wordt het aanspreekpunt voor ondernemingen die bepaalde
8549 experimenten willen uitvoeren en nood hebben aan een duidelijk regelgevend kader of interpretatie
8550 hiervoor, zoals bijvoorbeeld het uittesten van een specifieke AI- of ATMP-toepassing in de medische sector
8551 of het gebruik van autonome onderwaterdrones aan onze kust. Deze adviesraad zal expertise kunnen
8552 uitbouwen en zal dus goed geplaatst zijn om advies uit te brengen aan de regering met betrekking tot de
8553 noodzaak voor nieuwe wetgeving, voor het ontplooiën van bepaalde nieuwe pilootinfrastructuur of voor de
8554 aanpassing van bestaande wetgeving om nieuwe horizonten voor bestaande industrieën mogelijk te
8555 maken.

8556 cd&v is ervan overtuigd dat door het aanbieden van een duidelijk kader voor experimenten, meer
8557 onderzoekers, ondernemers en kmo's de stap zullen durven zetten richting valorisatie en dat externe
8558 financiering eenvoudiger te bekomen zal zijn door die aangeboden stabiliteit. Ook overheidsfinanciering,
8559 zoals bijvoorbeeld vanwege PMV (Participatiemaatschappij Vlaanderen), kan dan eenvoudiger verlopen.
8560 Onze blik moet permanent gericht blijven op die nieuwe velden van de economie. Zo kunnen wij dé

8561 innovatieleider van de EU worden. Door de menselijke innovatiekracht zullen deze nieuwe velden steeds
8562 blijven verschijnen.

8563 **Standpunten:**

- 8564 • cd&v wil regionale inspraak in het Belgische federale wetenschapsbeleid.
- 8565 • We zetten in op een meer doorgedreven samenwerking met ondernemingen, in het bijzonder met
8566 kmo's, via de bestaande kanalen die hun nut bewezen waaronder de speerpunt- en
8567 innovatieclusters en ontwikkelingsprojecten. Zo zorgen we voor een betere en meer zichtbare
8568 doorstroom van innovatie.
- 8569 • Wij pleiten voor het introduceren van regelluwe testzones. Zo kunnen we onze bedrijven een
8570 duidelijke en rechtszekere omgeving aanbieden waarin ze met nieuwe technologieën en
8571 innovatieve toepassingen kunnen experimenteren zonder dat ze moeten uitwijken naar het
8572 buitenland zoals nu te vaak noodzakelijk is.

8573 Een toekomstgericht industriebeleid

8574 Wij geloven rotsvast in de centrale rol die de industrie speelt in ons economische landschap en in onze
8575 welvaart. De industriële sector is in ons land gekenmerkt door innovatie en duurzaamheid en daar moeten
8576 we blijvend op inzetten. De voorbije jaren waren niet eenvoudig voor de industrie door opeenvolgende
8577 crisissen. Om de industriële toekomst en de welvaart van ons land en continent veilig te stellen moeten
8578 we nu bepaalde maatregelen nemen.

8579 *Een helder en solide kader voor een slagkrachtige industrie*

8580 Onze industrie wordt steeds vaker geconfronteerd met een gebrek aan gepaste uitbreidingsruimte en een
8581 slopende onzekerheid met betrekking tot nieuwe vergunningen, wat tegelijk onze aantrekkelijkheid voor
8582 buitenlandse investeringen onder druk zet. Wij pleiten daarom voor de uitvoering van de beleidskaders
8583 van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) zodat de rechtszekerheid van de beschikbare en
8584 uitbreidingsruimte voor onze industrie gewaarborgd wordt. Deze zekerheid zal ons dan ook meteen
8585 toelaten om bepaalde bedrijventerreinen beter te ontsluiten. Daarnaast moeten we ook werk maken van
8586 een betaalbare en verzekerde aanvoer van duurzame energie naar onze industriële sector, zoals
8587 uitgewerkt in het energieluik van ons verkiezingsprogramma. Zo willen we bijvoorbeeld in Vlaanderen, net
8588 als in de ons omringende lidstaten, een proefproject met 'contracts for difference' opstarten ter
8589 ondersteuning van de energietransitie. We dienen ook voldoende aandacht te hebben voor de omkadering
8590 van de kmo's actief in de industrie en zeker deze in de maakindustrie en de bouwsector (zie verder in het
8591 deel Wonen), aangezien ze een belangrijke spil vormen in onze industrie en hier nauw verankerd zijn.

8592 *Een keuze voor strategische prioriteiten en autonomie*

8593 cd&v streeft naar strategische autonomie in de mate van het mogelijke op het Europese niveau zodat we
8594 minder afhankelijk zijn van externe partners. Toch kunnen we ook al nationaal en regionaal belangrijke
8595 stappen nemen. Zo moeten we voldoende aandacht hebben voor enkele basissectoren zoals de staal- en
8596 chemiesector, maar ook voor specifieke industrieën zoals de veiligheidsindustrie om een zekere vorm van
8597 nationale autonomie te garanderen.

8598 Streven naar strategische autonomie, betekent ook inzetten op of investeren in strategische prioriteiten of
8599 sectoren zoals batterijen, chips, windenergie, circulariteit, chemie en farmaceutica. Als Europa koploper
8600 wil zijn op vlak van duurzaamheid en ecologie, dan moeten we de Europese industrie ondersteunen bij

8601 deze transitie en dat mogelijk maken en uitrollen via innovatie in zowel de onderzoeks-, bedrijven- als
8602 overheidswerelden. Alle bestaande programma's en systemen moeten vereenvoudigd worden en op
8603 elkaar afgestemd zijn om versterkend en complementair te werken. De doorstroom van onderzoek en
8604 innovatie naar valorisatie in de industrie, zeker kmo's, moet beter en ruimer plaatsvinden, met name inzake
8605 kapitaalintensieve technologische innovatie, om de zogenaamde 'valley of death' te kunnen overbruggen.
8606 Debatten en acties hierrond moeten op elk niveau gevoerd te worden.

8607 **Standpunten:**

- 8608 • Wij pleiten voor een stabiel en duidelijk kader voor onze industrie omtrent de (beschikbare) ruimte,
8609 de energietoevoer en mobiliteit.

8610 cd&v streeft naar een gelaagde strategische autonomie in de mate van het mogelijke: op elk niveau,
8611 gaande van het Europese tot het regionale, kunnen er beslissingen genomen worden die onze autonomie
8612 versterken.

8613 Een beter ondernemersklimaat en een sterk extern en intern investeringskader

8614 *Verlagen van de administratieve lasten*

8615 Administratieve lasten beïnvloeden de competitiviteit en internationaal concurrentievermogen van
8616 ondernemers in de negatieve zin, net als hun ondernemerszin. Ze ondermijnen de winstgevendheid en
8617 efficiëntie met een daling van de productiviteit als gevolg. Zelfstandige ondernemers en kmo's spenderen
8618 te veel tijd aan administratieve rompslomp terwijl ze zich willen focussen op één ding namelijk
8619 ondernemen. cd&v zet verder in op het verminderen van administratieve lasten en ziet de verdere
8620 digitalisering als een opportuniteit daarvoor. Administratieve vereenvoudiging moet terug een prioriteit
8621 worden. Het toezicht op administratieve vereenvoudiging moet als bevoegdheid actief opgenomen worden
8622 in een volgende regering, op zowel het regionale, federale en Europese niveau. De invoering van nieuwe
8623 lasten moet gepaard gaan met een verlaging van bestaande lasten. We hanteren het principe van een
8624 euro erbij, twee euro weg.

8625 We maken een uniek loket voor ondernemers mogelijk, één frontoffice, over de bestuursniveaus heen,
8626 met respect voor het 'Only Once'-principe zodat ondernemers niet meerdere keren dezelfde informatie
8627 moeten doorgeven aan verschillende overheidsdiensten. Aan dit unieke loket wordt onder meer de E-Box
8628 voor ondernemingen gelinkt. Ondernemers kunnen te allen tijde en kosteloos hun gegevens raadplegen
8629 en beheren. De overheid moet in het kader van de digitalisering en administratieve vereenvoudiging
8630 werken met elektronische facturatie naar hun leveranciers toe. Ook zijn wij er voorstander van dat de
8631 elektronische facturatie tussen ondernemingen wordt ingevoerd tegen 2026. Een betere
8632 informatiedoorstroming zal ook leiden tot meer efficiënte inspecties en controles door de verschillende
8633 inspectiediensten op fiscaal, sociaal en voedselveiligheidsvlak, zodat ondernemers niet onnodig worden
8634 lastiggevallen met inspecties.

8635 In het kader van het verbeteren van de concurrentiepositie nemen we als uitgangspunt geen 'gold plating'.
8636 Bij de opmaak van nieuwe wetgeving mogen er geen onnodige administratieve lasten worden gecreëerd
8637 en moet ook de impact op ondernemingen in kaart worden gebracht met de opmaak van een kwalitatieve
8638 RIA (reguleringsimpactanalyse).

8639 Ook op het niveau van justitie moet er ingezet worden op een administratieve vereenvoudiging voor onze
8640 rechtspersonen, inclusief de verenigingen. Enerzijds door het digitaliseringstraject verder te zetten, wat
8641 onder meer de digitale neerlegging van statutenwijzigingen, maar ook van de jaarrekeningen, inhoudt.

8642 Anderzijds door de betrokken overheidsdiensten, zoals griffies, aan te zetten om samen
8643 gemeenschappelijke richtlijnen uit te werken zodat de procedures overal dezelfde zijn.

8644 *Versterking van de rechtszekerheid en van het investeringskader*

8645 cd&v streeft naar een stabiel vergunningenbeleid- en kader voor de lange termijn en naar duidelijkere en
8646 kortere proceduretermijnen hierin. Ook efficiëntere en meer gespecialiseerde rechtsprocedures,
8647 bijvoorbeeld met betrekking tot grensoverschrijdende commerciële geschillen, zijn van belang om een
8648 stabiel en rechtszeker investeringsklimaat te kunnen aanbieden aan bedrijven en investeerders. Met
8649 betrekking tot buitenlandse investeringen moeten we erover waken dat onze strategische sectoren
8650 voldoende verankerd blijven in onze economie en dat rivaliserende landen geen kans maken om
8651 belangrijke sectoren van ons innovatief vermogen en economie over te nemen. De oprichting van de
8652 Interfederale Screeningscommissie was hierin een goede stap.

8653 *Investeringsaftrek*

8654 Om de vergroening en digitalisering van onze economie te kunnen realiseren, moeten bedrijven worden
8655 aangespoord om hierin te investeren. We stimuleren bedrijven om vandaag te investeren voor de
8656 uitdagingen van morgen. We versterken de investeringsaftrek. De investeringsaftrek is een fiscale
8657 maatregel voor ondernemers die investeren. Ondernemingen die investeren krijgen via de
8658 investeringsaftrek een korting op de te betalen belasting.

8659 De federale regering besliste om vanaf 2025 de investeringsaftrek te hervormen met de nadruk op een
8660 fors verhoogde investeringsaftrek voor duurzame en digitale investeringen. Er komt een basisaftrek van
8661 10 procent voor investeringen door eenmanszaken en kmo's. Digitale investeringen krijgen een aftrek van
8662 20 procent en voor groene investeringen loopt die zelfs op tot 40 procent. Ook grote ondernemingen krijgen
8663 een fiscale aftrek van 30 procent voor groene investeringen.

8664 cd&v wil de geplande hervorming onverkort uitvoeren. Dat zal ondernemingen in staat stellen om de
8665 noodzakelijk transformatie te maken. Bedrijven hebben immers recht op rechtszekerheid bij het nemen
8666 van nieuwe investeringsbeslissingen voor duurzame technologieën.

8667 *Hervorming Rulingdienst*

8668 Het belastingstelsel moet ondernemingen rechtszekerheid en stabiliteit bieden, zodat zij in staat zijn hun
8669 activiteiten op lange termijn financieel te plannen. Een stabiele langetermijnvisie is de hoeksteen van een
8670 duurzaam fiscaal beleid. Om bedrijven hierin te ondersteunen wil cd&v de federale rulingdienst hervormen.
8671 Een ruling voor bedrijven is een bindende beslissing van de fiscus waarmee wordt bepaald hoe de
8672 belastingwet in een concrete situatie moet worden toegepast. Een ruling geeft rechtszekerheid aan
8673 bedrijven want ze weten op voorhand wat de fiscale en financiële gevolgen zijn van hun
8674 investeringsbeslissingen.

8675 Vandaag de dag zijn er echter situaties waarbij bepaalde rulingbesluiten alsnog later worden betwist door
8676 de belastingadministratie. Hoewel het slecht om enkele beperkte gevallen gaat, leidt dit wel tot een
8677 verminderde rechtszekerheid van de werking van de rulingdienst in haar geheel. Via een hervorming van
8678 de rulingdienst wil cd&v hier een einde aan maken. We vormen de rulingdienst om tot nieuwe dienst binnen
8679 de fiscus. De nieuw werking wil een latere betwisting van een ruling te vermijden door een versterkt
8680 voorafgaand overleg.

8681 *Onze buitenlandse handelsactiviteiten aandachtig verder uitbouwen*

8682 Handel is een van de belangrijkste bronnen van onze welvaart en dat is al zo sinds de middeleeuwen. Een
8683 open economie zoals die van België en Vlaanderen kan maar floreren door handel met het buitenland en
8684 voor een land zoals het onze is het buitenland erg groot. In de eerste instantie kijken we vooral naar het
8685 verder uitbouwen van de vier vrijheden van de Europese Unie om een nog vlottere Europese handel
8686 mogelijk te maken. Een niet onbelangrijk deel van ons handel speelt zich echter af buiten de Europese
8687 Unie. Bovendien zijn we voor de aanvoer van grondstoffen erg afhankelijk van niet-EU-landen. In de
8688 huidige geopolitieke context moeten we prioriteit geven aan de afbouw van onze problematische
8689 afhankelijkheden van systeemrivalen van de EU, in het bijzonder de Volksrepubliek China en de Russische
8690 Federatie. Daarbij focussen we op de aanvoerlijnen van strategische relevante grondstoffen en op
8691 duidelijke handelsverdragen met onze partnerlanden.

8692 Flanders Investment and Trade (FIT) speelt daarin een belangrijke rol en wij hebben, samen met talrijke
8693 bedrijven, respect voor de goede werking ervan. Wij roepen FIT op om aandacht te hebben voor de regio's
8694 waar de aanwezigheid van onze bedrijven ongetwijfeld nog uitgebreid kan worden, zoals in de Nederlands-
8695 en Afrikaanstalige wereld buiten Europa, de Kaukasus en Centraal-Azië. In die zin kan FIT wellicht in
8696 bepaalde landen en regio's ook meer gebruik maken van 'ere-FIT-vertegenwoordigers': deeltijdse
8697 medewerkers die tegelijk werken en ondernemen in het betrokken land voor één van onze daar actieve
8698 bedrijven. Er moet ook bekeken worden hoe we de verschillende bestaande diaspora in ons land beter
8699 kunnen ondersteunen om de bilaterale handel met hun landen van oorsprong te verdiepen.

8700 *De oprichting van Vlaamse Speciale Economische Zones (VSEZs)*

8701 Vandaag bestaan er talrijke steun- en financieringskanalen voor bedrijven, uitgaande van de verschillende
8702 niveaus (Europees, federaal, regionaal en lokaal) en soms ook van de bedrijvensector. Deze verschillende
8703 steunkanalen zijn niet altijd eenvoudig bereikbaar voor veel bedrijven en deze complexiteit kan
8704 afschrikkend werken. Ze worden ook nooit gecombineerd in de markt gezet. Dat kan nochtans een enorme
8705 boost betekenen voor bepaalde regio's in Vlaanderen, specifiek voor de gemeentes aangeduid in de
8706 regionale steunkaart, waar de economische situatie anders is dan elders in Vlaanderen, en die onder een
8707 ander regime vallen. Door één gecoördineerd aanspreekpunt ('one stop shop') te creëren binnen deze
8708 steungemeentes (of groepen ervan) voor de aanvragen van alle mogelijke financierings- en steunkanalen,
8709 door die in de markt te zetten als Vlaamse Speciale Economische Zones (VSEZ) en door de
8710 bereikbaarheid van die gemeentes te verbeteren, willen we werk maken van een nieuwe economische
8711 dynamiek. Speciale Economische Zones zijn op talrijke plekken in Europa en elders in de wereld in gebruik
8712 om een nieuwe dynamiek in gang te zetten en investeringen aan te trekken. Zo dragen we ook bij tot een
8713 sterkere lokale economie en aan een betere spreiding van verschillende jobs in heel Vlaanderen.

8714 *Voldoende aandacht voor de lokale en landelijke economie*

8715 Ondernemingen, specifiek kmo's en buurtwinkels, zijn het kloppende hart van onze steden en gemeenten.
8716 Zij vormen mee het sociaal weefsel. Heel wat dorpen en wijken zien een daling in de aanwezige sociale
8717 en economische functies zoals het sluiten van de laatste bakkerij of slagerij, of het verdwijnen van
8718 geldautomaten. Het dorpscentrum is vaak geen centrum meer en dat verzwakt de verbinding met de
8719 buurt. Wij willen van dorpscentra weer bruisende en verbindende plaatsen maken, door het belang van
8720 een sterk lokaal economisch beleid, dat als doel heeft de handelskernen te versterken en nieuwe
8721 zelfstandigen en kmo's aan te trekken, te ondersteunen. Kortom wij pleiten voor een overheid en economie
8722 die nabij is en niemand achter laat. cd&v gelooft in bedrijvige en bruisende kernen. De leegstand is in de
8723 kernen nog steeds hoger dan in baanwinkellinten en shoppingcentra. De inspanningen voor

8724 kernversterking worden verdergezet. In de aanpak van kernversterkend beleid, willen we gemeenten
8725 verder ondersteunen en begeleiden, zeker kleinere gemeenten, bijvoorbeeld met het opzetten of
8726 ondersteunen van dorps- of buurtpunten volgens het succesvolle Duitse 'Dienstleistung und Ortsnahe
8727 Rundum Versorgung' (DORV)-principe. Ook het vereenvoudigen van de regelgevende en administratieve
8728 last voor kleinschalige handelszaken die slechts beperkt open zijn door hun ligging of materie is een piste
8729 die we willen onderzoeken.

8730 *Betere toegang tot financiering voor starters en kmo's*

8731 Ondernemingen hebben nood aan toegang tot financiering om competitief te blijven, maar ook om de
8732 transitie naar een meer duurzame en digitale economie te maken. Het is een uitdaging voor startende
8733 zelfstandigen om voldoende financiële middelen te vinden om hun activiteit op te starten. Ondernemingen
8734 hebben in eerste instantie een bankrekening nodig om te kunnen ondernemen en hebben dus recht op de
8735 basisbankdienst die dankzij onze partij recent werd ingevoerd en die we zullen blijven opvolgen en
8736 evalueren en indien nodig ook verbeteren. Kmo's moeten ook voldoende geïnformeerd worden over hun
8737 rechten als ze op zoek gaan naar bankkredieten zowel bij de aanvraag van een krediet, recht op motivatie
8738 bij een weigering als het plafond van de wederbeleggingsvergoeding bij vervroegde terugbetaling.

8739 Mensen de mogelijkheid geven om zelf te ondernemen of zelf iets op te bouwen, draagt bij aan de identiteit-
8740 en gemeenschapsvorming van deze personen. Bepaalde groepen op de arbeidsmarkt zoals personen met
8741 een migratieachtergrond, langdurig werklozen of vrouwen, hebben een hoger
8742 kredietweigeringspercentage. Om deze kwetsbare groepen beter te bereiken en stimuleren om te
8743 ondernemen, zijn microkredieten van de overheid van cruciaal belang, om hen kansen te geven om bij te
8744 dragen aan de maatschappij door zelf te ondernemen. Initiatieven uit andere landen zoals Nederland of
8745 Turkije tonen aan dat een grote maatschappelijke impact heeft en bijdraagt aan een inclusieve
8746 maatschappij. Het bestaande impuls krediet dat zich richt tot micro-ondernemers (kmo's, zelfstandigen in
8747 hoofd- en bijberoep) die geen of moeilijk toegang hebben tot een bankkrediet, moet worden uitgebreid.
8748 We stellen voor om het impuls krediet uit te breiden van 25 000 euro naar 50 000 euro. De maximum
8749 looptijd willen we behouden op vijf jaar. Daarnaast zouden we de maximale duurtijd van begeleiding en
8750 coaching ook uitbreiden van twee naar drie jaar. Na drie jaar moet de onderneming op eigen benen kunnen
8751 staan.

8752 *Gunstregime familiebedrijven*

8753 Om de overdracht van familiale vennootschappen te vrijwaren en de verankering van kmo's in Vlaanderen
8754 te verzekeren, is het noodzakelijk om het gunstregime voor de overdracht van familiale ondernemingen te
8755 behouden. Het beoogt om de overdracht bij leven te stimuleren, met het oog op de continuïteit van
8756 familiebedrijven. Die spelen een belangrijke rol in de onze economie. Onder dit regime is er een vrijstelling
8757 van schenkbelasting en een verminderd tarief in de erfbelasting.

8758 De rechtsonzekerheid rond het gunstregime moet worden weggewerkt. Door de strenge houding van
8759 VLABEL bestaat er in Vlaanderen veel discussie over de concrete toepassing met aanzienlijke
8760 rechtsonzekerheid voor ondernemers tot gevolg. Wel moeten we ervoor waken dat het gunstregime niet
8761 oneigenlijk gebruikt wordt.

8762 *Verankeringsbeleid en overheidsinvesteringen*

8763 Ook onze publieke investeringsmaatschappijen FPIM, PMV en LRM en andere publieke spelers zoals
8764 Credendo en Finexpo, hebben een belangrijke rol te spelen in de (buitenlandse) groei, financiering en

8765 verankering van onze ondernemingen. Wij vragen dat onze publieke investeringsmaatschappijen actief
8766 aandacht hebben voor het helpen doorgroeien van onze innovatieve groeibedrijven, en voor de sectoren
8767 van strategisch belang. Daarnaast moeten ze ook een belangrijke rol blijven spelen binnen hun eigen
8768 bevoegdheden met betrekking tot het aantrekken van buitenlandse investeringen zoals bijvoorbeeld via
8769 het waarborgsysteem. Ze moeten er wel over waken dat ze niet in elkaars vaarwater terechtkomen: goede
8770 afspraken tussen de verschillende spelers zijn nodig. Ze moeten complementair zijn aan elkaar en niet
8771 competitief werken.

8772 Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen wat de 'basistaken' van de overheid zijn en de rol van
8773 FPIM, PMV en LRM. De focus van de publieke investeringsmaatschappijen moeten complementair zijn
8774 met de (kapitaal)markt. De overheid moet dus voorzichtig en doelgericht omspringen als het gaat om
8775 investeringen in het bedrijfsleven. Dat houdt in dat er ook afscheid moeten genomen worden van
8776 participaties als die hun doel gediend hebben. Voor ons moeten de investeringen van de publieke
8777 investeringsmaatschappijen ook ingezet worden om de duurzame transitie te ondersteunen. Wij pleiten
8778 voor het vastleggen van kwantificeerbare ambitieuze emissiereductiedoelstellingen op het niveau van de
8779 groep en het niveau van elke investering, om investeringen in bedrijven die intensief broeikasgassen
8780 gebruiken te stoppen en om een vast minimum percentage groene investeringen doen. De publieke
8781 investeringsmaatschappijen moeten regelmatig en structureel samenzitten met elkaar en relevante
8782 stakeholders, waaronder het parlement en het middenveld. De publieke investeringsmaatschappijen
8783 moeten consistent rapporteren met volledige, transparante, correcte en regelmatige rapporten, die ook
8784 laagdrempelig toegankelijk moeten worden gemaakt voor het brede publiek, uiteraard steeds met respect
8785 voor de eventuele afgesloten vertrouwelijkheidsclausules.

8786 **Standpunten:**

- 8787
- 8788 • Voor ons moet administratieve vereenvoudiging terug een prioriteit worden. De invoering van
8789 nieuwe lasten moet gepaard gaan met een verlaging van bestaande lasten. We hanteren het
8790 principe van een euro erbij, twee euro weg.
  - 8791 • cd&v streeft naar een stabiel en rechtszeker investeringskader. Hierbij horen ook efficiëntere
8792 vergunningsprocedures en een meer gespecialiseerde en efficiënte rechtsgang.
  - 8793 • Wij willen de geplande hervorming van de investeringsaftrek onverkort uitvoeren om de duurzame
8794 en digitale transitie te verzekeren en bevorderen.
  - 8795 • We vormen de rullingdienst om tot nieuwe dienst binnen de fiscus om de rechtszekerheid van de
8796 rulings te versterken.
  - 8797 • Als een van de meest open economieën ter wereld is onze buitenlandse handel erg belangrijk
8798 voor onze welvaart. Wij willen die verbeteren door onze aandacht meer te richten op bepaalde
8799 regio's waar er nog ruimte is voor groei en door te kijken of Flanders Investment & Trade gebruik
8800 kan maken van een soort ereverteenwoordigersysteem.
  - 8801 • Door één gecoördineerd aanspreekpunt ('one stop shop') te creëren binnen de gemeentes op de
8802 regionale steunkaart (of groepen ervan), willen we de beschikbare financierings- en steunkanalen
8803 afkomstig van de verschillende beleidsniveaus, beter aanwenden. Wij willen deze gemeentes ook
8804 in de markt te zetten als Vlaamse Speciale Economische Zones (VSEZ) om er meer investeringen
8805 aan te trekken.
  - 8806 • Wij willen van de dorpscentra terug echte bruisende en verbindende plaatsen maken door enkele
8807 gerichte maatregelen ter ondersteuning van de lokale en landelijke economie, zoals een verlaagde
8808 administratieve last voor deeltijdse winkels en horeca in bepaalde gebieden.
  - 8809 • cd&v zet in op een betere toegang tot financiering voor starters en kmo's door bijvoorbeeld meer
8809 gebruik te maken van microkredieten.

- 8810 • Voor ons is het noodzakelijk dat het gunstregime voor de overdracht van familiale ondernemingen
8811 en vennootschappen behouden blijft.
- 8812 • De overheid moet voorzichtig en doelgericht omspringen met investeringen in het bedrijfsleven via
8813 de publieke investeringsmaatschappijen PMV, LRM en FPIM.

8814 Een gelijk speelveld voor onze ondernemers binnen België en de Europese Unie

8815 *Op Europees niveau*

8816 De Europese interne markt kan en moet wereldwijd wervend werken voor Europese sociale en ecologische
8817 standaarden, zonder te vervallen in protectionisme of economische geslotenheid. De EU moet daarnaast
8818 ook bescherming bieden tegen zowel interne als externe praktijken van oneerlijke concurrentie. De
8819 economie van de Europese Unie staat of valt dus met het bewerkstelligen en behouden van een intern en
8820 extern gelijk speelveld.

8821 Voor cd&v moet de Europese interne markt verder verdiept worden, maar met oog voor sociale en
8822 duurzame elementen. We kunnen onze bedrijven helpen door een volledige eenmaking van de
8823 kapitaalmarkt, zodat ze vlot Europeeswijd geld kunnen ophalen om door te groeien en werk te maken van
8824 de transitie naar een duurzamere economie. De Europese Unie moet dus haar inspanningen voor een
8825 goed functionerende kapitaalmarktenunie verhogen.

8826 Een subsidiewedloop tussen Europese lidstaten of een situatie waarbij ondernemingen aan
8827 'subsidieshopping' doen, moeten we te allen tijde vermijden. We staan daarom kritisch tegenover het
8828 openen van de staatssteunregels. De ontwrichtende effecten van een staatssteun- en subsidierace zijn
8829 vernietigend voor kleine open economieën zoals de Vlaamse economie. In plaats van subsidieconcurrentie
8830 tussen lidstaten om ondernemingen aan te trekken, moet er concurrentie zijn tussen ondernemingen. Een
8831 uitgekiend Europees coördinatiemechanisme is nodig om deze dynamiek om te keren. Grote projecten
8832 moeten gaan naar ondernemingen die het minste subsidie nodig hebben om ze te realiseren (via een
8833 aanbesteding of tender). Economische efficiëntie is hierbij de doorslaggevende factor, en niet de locatie
8834 van het project of de financiële draagkracht van de lidstaat. De Europese Unie en haar lidstaten kunnen
8835 en moeten buitenlandse initiatieven (zoals de Amerikaanse Inflation Reduction Act) dus niet achternalopen
8836 of paniekerig handelen, maar een gericht alternatief en een lange termijn strategische visie uitwerken en
8837 uitdragen.

8838 *Op Belgisch en regionaal niveau*

8839 We willen evenwichtige handelsrelaties en gezonde concurrentie tussen ondernemingen verzekeren.
8840 Overheidsopdrachten moeten voor alle ondernemingen toegankelijk zijn, ook voor kmo's. Kmo's doen
8841 minder vaak mee aan overheidsopdrachten in vergelijking met in andere EU-landen. Het aantal gunningen
8842 aan kmo's is ook heel laag, namelijk 28% in 2021. Dat ligt veraf van het Europese streefcijfer van 60%.
8843 Enkel Roemenië doet het in Europa nog slechter. Overheidsopdrachten moeten dan ook toegankelijker
8844 worden gemaakt voor kmo's. We moeten een gelijk speelveld creëren door te voorzien in een verdere
8845 vereenvoudiging en het verlagen van de administratieve lasten. Daarnaast moet er een evaluatie komen
8846 van de regelgeving naar de impact op het terrein en moeten overheden verder worden aangespoord om
8847 de opdracht op te delen in kleinere percelen voor kmo's.

8848 De overheid heeft een voorbeeldrol en moet facturen aan ondernemingen zo snel mogelijk en zeker binnen
8849 de afgesproken termijn betalen. De betalingsregels voor de overheid mogen niet gunstiger zijn dan
8850 degenen die gelden voor ondernemingen.

8851 In de strijd tegen misbruik van marktmacht van sommige grote ondernemingen naar kleinere
8852 ondernemingen toe, werden op initiatief van cd&v al grote stappen gezet door het invoeren van een B2B-
8853 wetgeving met een verbod op misbruik van een positie van economische afhankelijkheid, een verbod op
8854 oneerlijke clausules en een verbod op misleidende en agressieve marktpraktijken tussen ondernemingen.
8855 Daarnaast werd op initiatief van cd&v voorzien in het aanscherpen van de contractuele betalingstermijn
8856 tussen ondernemingen en het sluiten van de 'achterpoortjes' die zorgden voor een verlenging van de
8857 betalingstermijn tussen ondernemingen. We willen dat de Economische Inspectie de bevoegdheid krijgt
8858 om inspecties op deze verstrengde betalingstermijnen uit te voeren. Kleinere ondernemingen staan
8859 huiverig tegenover juridische stappen of het neerleggen van een klacht. Daarom willen wij dat er meer
8860 controles worden uitgevoerd door de Economische Inspectie en de Belgische mededingingsautoriteit
8861 (BMA). De BMA moet ook worden versterkt.

8862 Ook de horeca- uitbaters die gebonden zijn aan brouwerijcontracten krijgen te maken met een ongelijke
8863 machtsverhouding tegenover bierbrouwers en drankenhandelaars. Wij pleiten voor een herziening van de
8864 gedragscode van december 2015 en het operationeel maken van de verzoeningscommissie. We
8865 onderzoeken of er bij specifieke problemen nood is om wettelijk in te grijpen.

8866 Wat e-commerce betreft is het de taak van zowel de consument, ondernemer als overheid om in te zetten
8867 op het verduurzamen van e-commerce. Een gelijk speelveld daarin impliceert ook dat buitenlandse spelers
8868 eveneens aan milieuverplichtingen moeten voldoen en de controles op binnenlandse en buitenlandse
8869 webshops gelijk zijn.

8870 Vandaag zijn er amper controles op het verbod op verkoop met verlies. Daarom willen wij dat de controles
8871 door de Economische Inspectie wordt opgevoerd. Daarnaast willen we onredelijke hoge prijspromoties op
8872 landbouw- en voedingsproducten, die de rendabiliteit en de leefbaarheid van de sector in het gedrang
8873 brengen en die een rem zetten op de verduurzaming, tegengaan.

8874 In het kader van de wettelijke garantieregeling op consumptiegoederen, draait de eindverkoper vaak op
8875 voor de kosten die gemaakt worden. We versterken daarom het verhaalrecht van de eindverkoper, bij
8876 voorkeur op Europees niveau (op nationaal niveau bestaat het niet), zodat hij dit effectief kan afdwingen
8877 en de kosten kan terugvorderen van de fabrikant.

8878 **Standpunten:**

- 8879 • Voor cd&v moet de Europese interne markt verder verdiept worden.
- 8880 • Overheidsopdrachten moeten toegankelijker gemaakt worden voor kmo's en we maken werk van
8881 een gelijk speelveld, door te voorzien in een verdere vereenvoudiging en het verlagen van de
8882 administratieve lasten.
- 8883 • De overheid heeft een voorbeeldrol en moet erover waken facturen altijd op tijd te betalen.
- 8884 • Ten slotte pleiten we voor meer toezicht op marktmisbruik.

8885 Naar een duurzame circulaire economie

8886 Omdat grondstoffen schaarser worden, willen we materialen zo lang mogelijk in onze economie houden
8887 door ze te hergebruiken, door gedeeld gebruik, door ze te herstellen en zo de levensduur te verlengen,
8888 door intelligente productontwerpen, door materialen optimaal te gebruiken, door recyclage en door
8889 maximaal opnieuw in te zetten in onze economie. Zo wordt onze economie duurzamer en meer autonoom,
8890 twee belangrijke strijdpunten voor onze partij. Vlaanderen is koploper in de circulaire economie, die op
8891 termijn zorgt voor meer duurzaamheid, en dat willen we behouden. De circulaire economie biedt ook veel

8892 opportuniteiten, zoals de creatie van (lokale) werkgelegenheid, innovatie, welvaart en het geeft onze
8893 economie een boost. Ons land is sterk afhankelijk van ingevoerde grondstoffen en dat maakt ons
8894 kwetsbaar. Dat geldt ook ruimer voor de EU als geheel. Daarom moeten er op Europees niveau
8895 maatregelen genomen worden, om de voorziening van grondstoffen veiliger en duurzamer te maken.

8896 Op Europees niveau moet aan de hand van productnormen meer ingegrepen worden om minimumeisen
8897 vast te stellen voor ondernemingen, zodat ze naast energieprestatie ook meer aandacht hebben voor
8898 duurzaamheidsvereisten, en om meer circulariteit te krijgen in productontwerpen en zo hergebruik en
8899 recycling gemakkelijker te maken. Dat met als doel de afhankelijkheid van nieuwe grondstoffen te
8900 verlagen.

8901 De overheid heeft een voorbeeldrol. Overheidsopdrachten vertegenwoordigen meer dan 13% van het bbp
8902 in België. We zien ze dan ook als een hefboom. De overheid moet maximaal kiezen voor het circulair
8903 model zoals circulair bouwen. We vragen dan ook aan de overheden, de VVSG, aan de verschillende
8904 intercommunales om in te zetten op standaardbestekken die hier al rekening mee houden. En om goede
8905 praktijken uit te wisselen zodanig dat deze overheidsopdrachten de norm worden in plaats van een
8906 aandachtspunt of streefdoel.

8907 Ondernemingen moeten bewust gemaakt worden om minder materialen te gebruiken, de transitie te
8908 maken naar nieuwe circulaire businessmodellen en de kringloop maximaal te sluiten. Dat wordt breed
8909 gedragen door onze maatschappij en het spaarzaam omgaan met grondstoffen en materialen is, zoals
8910 eerder al vermeld, cruciaal om onze externe afhankelijkheid te verminderen.

8911 Ons land is koploper op vlak van recycling en dat geeft ons een competitief voordeel met betrekking tot
8912 de circulaire economie. Om zo weinig mogelijk grond-, brand-, delf- en splijtstoffen te consumeren en zo
8913 weinig mogelijk afvalstoffen te produceren, bevorderen we de koppeling tussen recycling en de circulaire
8914 economie en ontkoppelen we economische groei en ecologische druk. We onderschrijven de bestaande
8915 programma's.

8916 We steunen de Europese doelstellingen om bepaalde soorten verpakkingen voor eenmalig gebruik terug
8917 te dringen. Bij het bannen van een aantal plastic producten voor eenmalig gebruik, moet er eerst gekeken
8918 worden naar alternatieven, om een beeld te krijgen van hun milieueffecten. Als het over
8919 voedselverpakkingen gaat, moet ook de voedselveiligheid altijd gewaarborgd worden. We pleiten voor
8920 circulaire verpakkingen die beter recycleerbaar en herbruikbaar zijn.

8921 Het bevorderen van productreparatie is een belangrijk element voor de verlenging van de levensduur van
8922 producten. Consumenten moeten een weloverwogen keuze kunnen maken, door betrouwbare informatie
8923 te krijgen over de levensverwachting van een product, de mogelijkheid tot herstel en de beschikbaarheid
8924 van reserveonderdelen. Dat moet duidelijk worden via een herstelbaarheidsscore. Op federaal niveau
8925 werd er gewerkt aan een herstelbaarheidsindex op elektrische en elektronische toestellen, meer bepaald
8926 huishoudelijke apparaten zoals wasmachines, vaatwassers, stofzuigers, hogedrukreinigers, grasmaaiers,
8927 televisies en laptops. We zijn het tweede Europese land dat zo'n herstelbaarheidsindex invoert. Onze
8928 voorkeur is wel dat nieuwe herstelbaarheidsscores en levensduurindexen op Europees niveau worden
8929 ingevoerd. Dat moet de werking van de interne markt ten goede komen en een grotere directe impact op
8930 de verduurzaming van producten bewerkstelligen.

8931 We willen consumenten sensibiliseren hoe ze hun materialenvoetafdruk kunnen verminderen in het
8932 dagelijks leven, door bijvoorbeeld in te zetten op gebruik van goederen in plaats van bezit.

8933 Daarnaast ligt de levensduur van elektronische toestellen zoals een wasmachine vaak veel lager dan wat
8934 de consument ervan verwacht. We willen dan ook de wettelijke garantietermijn voor specifieke goederen
8935 verlengen naar meer dan twee jaar. De consument moet ook een 'recht op herstel' krijgen wanneer de
8936 garantietermijn is verstreken. Zo wordt de fabrikant verplicht om de nodige wisselstukken ter beschikking
8937 te stellen en heeft de consument, minstens vijf tot tien jaar na aankoop recht op herstel. Via een online
8938 reparatieplatform kan de consument in contact komen met reparateurs. Dat zal producenten ertoe
8939 aanzetten om duurzamere producten te ontwikkelen.

8940 Steeds meer consumenten willen duurzame producten kopen. Misleidende duurzaamheidsclaims
8941 ('greenwashing') door bedrijven, die proberen hun producten als 'duurzaam' aan te prijzen terwijl ze dat
8942 niet zijn, moeten strenger gecontroleerd en gesanctioneerd worden door de Economische Inspectie.

8943 Belgen kochten nog nooit zoveel pakjes online. E-commerce biedt veel voordelen, maar er is ook een
8944 andere kant aan de medaille. De explosieve groei aan online aankopen brengt grote logistieke stromen op
8945 gang met problemen zoals vruchteloze leveringspogingen en een groeiend aantal retourzendingen.
8946 Negatieve externe effecten zoals wegcongestie, verkeersonveiligheid en aantasting van de luchtkwaliteit,
8947 worden erdoor versterkt. Het is de taak van zowel de consument, de ondernemer als de overheid om in te
8948 zetten op het verduurzamen van e-commerce. We willen de consument meer sensibiliseren zodat hij zich
8949 bewust wordt van de negatieve effecten van veel retourzendingen en vruchteloze leveringen. Via een
8950 webtool moet visueel aan de consument duidelijk gemaakt worden wat de meest duurzame leverings- en
8951 retourkeuze is. Ook bedrijven willen we stimuleren om in te zetten op verduurzaming van het transport
8952 voor thuisleveringen, door in te zetten op optimalisatie van de leveringen en maximaal in te zetten op
8953 afhaalpunten en inzamelpunten. Veel teruggestuurde goederen worden ook vernietigd, daarom pleiten we
8954 ervoor om op Europees niveau onderzoek te doen om vernietiging te vermijden.

8955 In de bio-gebaseerde economie gebruiken we biomassa en biologisch afval of nevenstromen als grondstof
8956 voor de industrie, als duurzaam alternatief voor fossiele grondstoffen. Zo is nu al een groot deel van de
8957 farmaceutische industrie bio-gebaseerd, wat betekent dat ze farmaceutische componenten maakt uit
8958 biomassa. De bio-economie heeft ook een meerwaarde voor de landbouwsector, omdat de landbouwer
8959 zo een meerwaarde kan creëren voor hun biomassa of omdat die kan inzetten op andere teelten om op
8960 zoek te gaan naar alternatieve verdienmodellen. De bio-economie wordt nu ook onderzocht als duurzame
8961 manier om isolatiematerialen te produceren voor de bouwsector. In Vlaanderen hebben we dan ook een
8962 beleidsplan bio-economie uitgewerkt, en hier kennis en expertise in opgebouwd. Dit willen we verder
8963 versterken.

8964 **Standpunten:**

- 8965 • cd&v is een sterke voorstander van de circulaire economie en circulaire businessmodellen die de
8966 kringloop maximaal sluiten. Een circulaire economie is een meer duurzame, sociale en weerbare
8967 economie aangezien materialen volop worden hergebruikt en dus ook minder aangevoerd moeten
8968 worden.
- 8969 • De overheid moet in zijn voorbeeldrol maximaal kiezen voor het circulair model zoals circulair
8970 bouwen bij overheidsopdrachten.
- 8971 • We willen producenten ertoe aanzetten om duurzamere producten te ontwikkelen. De wettelijke
8972 garantietermijn kan voor specifieke goederen zoals elektronische toestellen verlengd worden en
8973 de consument moet een 'recht op herstel' krijgen.
- 8974 • Het is de taak van zowel de consument, ondernemer als de overheid om in te zetten op het
8975 verduurzamen van e-commerce.

8976 **Digitalisering van onze economie**

8977 De toegenomen digitalisering en connectiviteit is wereldwijd en België kan en mag niet achterblijven. Dat
8978 biedt wel niet alleen kansen, maar zorgt ook voor uitdagingen en maakt de samenleving kwetsbaarder
8979 voor cyberaanvallen. cd&v gelooft dat de digitalisering voordelen kan bieden voor iedereen. Daarnaast
8980 staan we voor een inclusieve samenleving en daarom is het belangrijk dat bij de digitalisering van onze
8981 economie er voldoende aandacht wordt besteed aan die groep mensen die niet mee kan.

8982
8983 Voor kmo's is het belangrijk dat ze zich aanpassen aan het digitale tijdperk. Vandaag zijn het voornamelijk
8984 grote ondernemingen die volop inzetten op digitalisering en artificiële intelligentie terwijl dat ook voor kmo's
8985 kansen zal bieden om hun bedrijfsprocessen efficiënter te maken en de productiviteit te ondersteunen.
8986 Investerings in software en data-analyse zijn dan ook belangrijk voor kmo's. Ook aankopen door
8987 consumenten gebeuren vandaag meer dan ooit online. Heel wat ondernemingen springen op deze digitale
8988 kar en hebben naast een fysieke winkel ook een eigen webshop. De overheid heeft de rol om te
8989 sensibiliseren en te wijzen op het belang van digitalisering voor kmo's, maar ook op de gevaren, zodat
8990 kmo's zich voldoende beschermen tegen cyberaanvallen. Daarnaast willen we verder investeren in een
8991 betere digitale topinfrastructuur voor ondernemingen en burgers.

8992 Betere digitale infrastructuur

8993 Er moet gewerkt worden aan een snelle en betrouwbare digitale infrastructuur. Dat omvat niet alleen de
8994 uitrol van 5G-netwerken en een glasvezelinfrastructuur, maar ook aan een grondige herziening van de
8995 manier waarop de telecomoperatoren hun netwerken uitbaten. Er zijn nog veel efficiëntiewinsten te halen
8996 uit het wijzigen van de opstelling van de zendmasten. We moeten blijvend in dialoog gaan met de
8997 operatoren en hen aanmoedigen om de zendmasten zodanig op te stellen dat de consument daar beter
8998 van wordt en over heel het land kan genieten van een degelijke dekking en snelheid.

8999 Innovatieve ontwikkelingen moeten ondersteund worden. De komst van 5G biedt heel wat mogelijkheden
9000 voor nieuwe technologische toepassingen op vlak van onder meer veiligheid, landbouw, automatisering,
9001 openbare dienstverlening en mediaconsumptie. De vertraagde uitrol van 5G ten opzichte van andere
9002 Europese landen, heeft ervoor gezorgd dat ook de ontwikkeling van nieuwe toepassingen vertraging
9003 opliep. Er moeten voldoende incentives zijn om die toepassingen blijvend te ontwikkelen zodat onze
9004 Vlaamse industrie competitief blijft binnen én buiten Europa.

9005 Er moet eindelijk een oplossing komen voor de verdeling van de opbrengsten uit de telecomveiling van
9006 juni 2022. Hierdoor kunnen de middelen van die veiling niet ingezet worden om innovatieve toepassingen
9007 te ontwikkelen. We pleiten ervoor dat er een 50-50 verdeling komt tussen het federale niveau en de
9008 gemeenschappen, of dat er een intendant aangesteld wordt die de verdeling op een objectieve manier
9009 beoordeelt op basis van de huidige kennis omtrent toekomstige ontwikkelingen in het aandeel van media
9010 in frequentieverbruik.

9011 Tot slot moeten we ervoor zorgen dat Vlaanderen en bij uitbreiding België van bij het begin mee op de kar
9012 springen in de ontwikkeling van de 6G-technologie. Daar worden nu al stappen in gezet en we moeten
9013 onze bedrijven én beleidsmakers stimuleren om ervoor te zorgen dat we de boot van die nieuwe
9014 technologie niet missen. Door van bij de start mee te zijn met nieuwe technologieën, kunnen we de
9015 competitiviteit van onze Vlaamse industrie waarborgen.

9016 Meer digitale veiligheid

9017 De versnelde digitalisering maakt ondernemingen en consumenten kwetsbaar voor criminaliteit. We zetten
9018 in op sensibiliseringscampagnes, gericht op kmo's en consumenten, om hen bewust te maken van de
9019 gevaren, preventief te waarschuwen over de verschillende vormen, te helpen fraude te herkennen en hen
9020 aan te sporen om fraude te melden als ze slachtoffer zijn geworden.

9021 Er moet één website komen als referentiepunt over de verschillende vormen van cybercriminaliteit, welke
9022 stappen een slachtoffer kan zetten en waar ook fraude gemeld kan worden. Zowel bedrijven als
9023 consumenten mogen zich niet laten tegenhouden door angst voor reputatieschade of door schaamte.

9024 Er moeten overleg en samenwerking op structureel niveau komen tussen de FOD Economie, het Centrum
9025 voor Cybersecurity, Febelfin, FSMA, telecomoperatoren en politie en parket.

9026 Er werd voorzien dat banken altijd beschikbaar moeten zijn om rekeningen te blokkeren, maar wij willen
9027 een stap verder gaan en een algemeen telefoonnummer oprichten, naar analogie met Card Stop, waar
9028 slachtoffers 24 uur op 24, 7 dagen op 7 naar kunnen bellen om tijdelijk de rekening(en) te laten blokkeren,
9029 en waarbij de bank moet instaan voor de nazorg om de rekening nadien terug te deblokken.

9030 Banken moeten ervoor zorgen dat hun klanten, zowel burgers als ondernemers, altijd veilig kunnen
9031 internetbankieren. Ze moeten dan ook meer en sneller investeren in beveiliging.

9032 Ook financiële instellingen hebben een verantwoordelijkheid. Uit het jaarverslag van Ombudsfin blijkt dat
9033 er meer betwistingen zijn tussen banken en burgers over de terugbetaling door de bank na een
9034 fraudegeval. Banken doen steeds vaker een beroep op 'grove nalatigheid' van de consument om een
9035 tussenkomst te weigeren. Terwijl consumenten aangestuurd worden door banken om via digitale weg hun
9036 geldzaken te beheren, proberen sommige banken hun handen ervan af te trekken als het fout loopt. De
9037 wettelijke regels omtrent aansprakelijkheid, die voortvloeien uit Europese richtlijnen, moeten door banken
9038 worden nageleefd. We willen dat dat wordt gecontroleerd en gesanctioneerd. Een objectieve
9039 aansprakelijkheid voor banken wordt ingevoerd. Ook moeten consumenten voldoende kennis krijgen over
9040 hun rechten en die ook kunnen afdwingen tegenover banken. Daarnaast moeten banken zo snel mogelijk
9041 een IBAN-naamcontrole invoeren, waarbij banken tijdens een overschrijvingsopdracht controleren of het
9042 rekeningnummer en de naam van de begunstigde overeenstemmen om zo bepaalde vormen van fraude
9043 met overschrijvingen, in het bijzonder factuurfraude, in te dijken.

9044 Daarnaast willen we dat banken ook melding maken van fraude zodat andere banken en actoren op de
9045 hoogte worden gebracht.

9046 De schade die een onderneming kan oplopen na een cyberaanval kan gigantisch zijn, zoals diefstal van
9047 bedrijfs- en klantgegevens en onbruikbare ICT-systemen, waardoor een onderneming voor een tijdje
9048 niet verder kan werken. Ook voor een consument kan het verlies aan spaargeld groot zijn. Een verzekering
9049 die de financiële schade van een cyberaanval dekt, kan een oplossing. Er moet verder onderzoek
9050 gebeuren in welke mate cybersecurityverzekeringen een nuttig instrument kunnen zijn.

9051 Als een burger of onderneming melding maakt van fraude, moet dat ook gevolg krijgen. We zetten in op
9052 het verwerven van expertise, door opleidingen bij politie en parket. Daarnaast moet de informatie-
9053 uitwisseling tussen de lokale en federale politie met betrekking tot internetfraude en de afhandeling van
9054 aangiftes, verder versterkt worden. Er moet ook een betere informatie-uitwisseling komen tussen de

9055 parketten om online fraude te vervolgen. Ten slotte stopt cybercriminaliteit niet bij de grens en zetten we
9056 in op meer samenwerking met verschillende betrokken actoren op Europees en internationaal niveau.

9057 Digitaal betalen en de digitale kloof

9058 Door de digitalisering en sinds de coronacrisis, zien we dat consumenten steeds meer met de kaart of
9059 mobiel betalen (met QR-code). Ondernemingen moeten sinds 1 juli 2022 minstens één elektronische
9060 betalingswijze aan hun klanten aanbieden. Deze verplichting moet worden nageleefd en gecontroleerd.
9061 Vaak hebben kleine ondernemingen noch de tijd, noch de kennis om zich goed te informeren over welke
9062 betalingsmethode en aanbod dat het best bij hun onderneming past. Er moet een totaalaanpak komen
9063 voor de kosten die gepaard gaan met elektronisch betalen. Zo pleiten we voor een actuele vergelijkingstool
9064 waarmee een ondernemer, door het invullen van een aantal gegevens waaronder gemiddeld aantal
9065 transacties per maand, een actueel overzicht krijgt om de betalingssystemen en alle kosten zoals aankoop
9066 of huur van een terminal, onderhoudskosten en abonnements- en transactiekosten te vergelijken.
9067 Daarnaast moet er naar Nederlands voorbeeld van het Maatschappelijk Overleg, een structureel overleg
9068 komen met alle stakeholders om tot maatregelen te komen die de efficiëntie, toegankelijkheid en veiligheid
9069 van het betalingsverkeer bevorderen. Ook moet onderzocht worden of het aangewezen is om, eventueel
9070 in samenwerking met andere Europese landen, één app te ontwikkelen die door alle banken wordt
9071 ondersteund in verschillende landen. Ten slotte moet het Prijzenobservatorium op regelmatige basis een
9072 analyse maken van de werking van de markt en de kostenevolutie van elektronisch betalen.

9073 We ondersteunen het onderzoek naar een digitale euro, als die een meerwaarde heeft voor de consument,
9074 zonder voorbij te gaan aan de potentiële gevaren en eventuele nadelen.

9075 Naast de mogelijkheid om digitaal te betalen, moet de mogelijkheid ook blijven bestaan om met cash geld
9076 te betalen. Cash is en blijft een wettelijk betaalmiddel. De toegang tot cash geld moet gegarandeerd blijven.
9077 De banksector heeft een verantwoordelijkheid om naast een digitale, ook een fysieke dienstverlening te
9078 voorzien. Doordat banken hun fysieke distributienet afbouwen, komt die toegankelijkheid in gevaar. Terwijl
9079 België in 2008 nog 8 259 bankkantoren telde, is dat aantal sterk gedaald naar 3 590 in 2022. Dat is meer
9080 dan een halvering van het aantal kantoren. Dezelfde tendens zien we ook in het totaal aantal
9081 geldautomaten dat jaar na jaar blijft dalen. Uit cijfers van Febelfin blijkt dat België over 4 705 geldautomaten
9082 beschikte in 2022, terwijl in 2015 dat aantal nog 8 754 bedroeg. Uit een bevraging van de ECB blijkt dat
9083 ruim een kwart van de Belgen (27%) aangaf dat het moeilijk is in ons land om aan cash geld te geraken.
9084 Dat is een stijging met 12% in vergelijking met drie jaar geleden. Bankdiensten moeten voor iedereen
9085 toegankelijk zijn, met toegankelijke bankkantoren en voldoende mogelijkheden om geld af te halen. Het
9086 akkoord dat met de banksector gesloten werd, met onder meer afspraken rond de dekkingsgraad zodat
9087 iedereen op een redelijke afstand van zijn woning toegang heeft tot een geldautomaat, moet door de
9088 banksector worden nageleefd. Er moet snel een evaluatie komen om na te gaan of het akkoord
9089 gerespecteerd wordt, en indien niet, moet er inbegrepen worden.

9090 cd&v staat voor een inclusieve samenleving waar er voldoende aandacht is voor de groep van mensen
9091 die niet mee kunnen met de digitale sneltrein. We zetten ons in om de digitale kloof te verkleinen. Daarom
9092 creëren we buurtpunten in kernen, zoals bijvoorbeeld een buurtwinkel (eventueel via overheidsopdracht).
9093 Ook de herbestemming van een leegstaand stationsgebouw is mogelijk, als dat centraal gelegen is en in
9094 samenwerking met en overleg tussen NMBS en lokale besturen. In deze buurtpunten wordt een digipunt
9095 opgericht waar buurtbewoners gratis toegang krijgen tot het internet en digitale toestellen, of waar de
9096 consument beroep kan doen op de 'cash back'-regeling door een hoger bedrag te betalen dan de waarde
9097 van de aangekochte goederen, om het verschil in cash te ontvangen.

9098 Om de digitale kloof te verminderen, voorzien we op lokaal niveau in 'digibanken' waar, in samenwerking
9099 met het lokaal bestuur en lokale of regionale actoren, de burger terecht kan voor toegang tot digitale
9100 technologie via een uitleendienst, opleiding en begeleiding om digitale vaardigheden te verwerven. De
9101 inspanningen voor financiële educatie moeten worden opgedreven. In samenwerking met de FSMA moet
9102 er nagegaan worden hoe de bekendheid van Wikifin en de verspreiding van financieel-economische
9103 educatie verhoog kan worden. Dat kan door een samenwerking tussen Wikifin en scholen, of met
9104 middenveldorganisaties zoals ouderenverenigingen.

9105 De financiële sector is een gesprekspartner die we willen overtuigen om, in samenspraak met lokale
9106 bestuur, volgende doelstellingen te bereiken: nabije bankdienstverlening met zitdagen in een lokaal
9107 bankkantoor of andere ruimte, toegankelijke websites voor internetbankieren met virtueel oefenplatform
9108 en telefonische helpdesk, meer financiële educatie over digitaal bankieren zoals een aanbod van
9109 laagdrempelige peer-to-peer-vorming (een op een), blijven inzetten op financiële redzaamheid in
9110 samenwerking met consumentenorganisaties, ouderenverenigingen en lokale besturen.

9111 **Standpunten:**

- 9112 • cd&v gelooft dat de digitalisering voordelen kan bieden voor iedereen. Daarnaast staan we voor
9113 een inclusieve samenleving waardoor er voldoende aandacht moet worden besteed aan die groep
9114 van mensen die niet mee kunnen met de digitalisering.
- 9115 • Er moet gewerkt worden aan een snelle en betrouwbare digitale infrastructuur. Innovatieve
9116 ontwikkelingen moeten ondersteund worden en we mogen de boot naar nieuwe technologieën
9117 niet missen.
- 9118 • Versnelde digitalisering maakt ondernemingen en consumenten kwetsbaar voor criminaliteit. We
9119 zetten in op sensibiliseringscampagnes om preventief te waarschuwen en er moet een algemeen
9120 telefoonnummer worden opgericht, naar analogie met Card Stop, waarnaar slachtoffers 24u op
9121 24, 7 dagen op 7 kunnen naar bellen om hun rekening(en) te laten blokkeren.
- 9122 • Ook banken hebben een verantwoordelijkheid en mogen hun handen niet wegtrekken wanneer
9123 het fout loopt. Ze moeten de wettelijke aansprakelijkheidsregels naleven en al dat niet gebeurt,
9124 moeten ze gesanctioneerd worden. De IBAN-naamcontrole moet zo snel mogelijk ingevoerd
9125 worden.
- 9126 • De digitale transitie kunnen we niet afremmen, maar we houden rekening met de mensen die niet
9127 mee kunnen (digitale kloof). We creëren buurtpunten in kernen, met een digipunt waar
9128 buurtbewoners gratis toegang krijgen tot het internet en tot digitale toestellen. Toegankelijke
9129 bankdiensten blijven een must. Het is cruciaal dat iedereen binnen een redelijke afstand toegang
9130 heeft tot een geldautomaat.
- 9131 • Voor ondernemingen moet er een totaalaanpak komen voor de kosten die gepaard gaan met
9132 elektronisch betalen. We pleiten voor een actuele vergelijkingstool waarmee de ondernemer een
9133 overzicht krijgt van de betalingssystemen en alle kosten zoals aankoop of huur van een terminal,
9134 onderhoudskosten en abonnements- en transactiekosten kan vergelijken.

9135 **We beschermen de consument**

9136 De consument is een volwaardige partner beschouwd op de goederen- en dienstenmarkt. We willen de
9137 consument beschermen en zijn rechten verder versterken zonder hem overmatig te betuttelen. Bij het
9138 aankopen van goederen of diensten, moet de consument over de nodige en correcte informatie beschikken
9139 om met kennis van zaken een beslissing te nemen. Jammer genoeg worden consumenten nog steeds
9140 misleid om een aankoop te doen die ze anders niet zouden hebben gedaan. Zo ontving de Economische
9141 Inspectie in 2022 bijna 52 000 meldingen, wat een stijging is van 8,25% ten opzichte van 2021, over

9142 misleidende handelspraktijken en oplichting zoals phishing, ongewenste telefoontjes en verkoopsfraude
9143 zoals valse webshops. De Economische Inspectie moet optreden tegen oneerlijke, misleidende of
9144 agressieve handelspraktijken tegenover consumenten. Te hoge prijzen of te lage kwaliteit moeten
9145 vermeden worden, door meer en eerlijke concurrentie waarop de concurrentiewaakhond (BMA) moet
9146 toezien. De klachten die een consument heeft, na aankoop, moeten op een snelle en correcte wijze worden
9147 behandeld. Ten slotte willen we dat de consument zijn rechten goed kent en dat die ook afgedwongen
9148 worden, zodat hij krijgt waar hij recht op heeft. Deze consumentenrechten moeten ook mee evolueren met
9149 de tijdsgeest.

9150 Eerlijke verkoopspraktijken

9151 Consumenten worden nog altijd misleid, door onder meer misleidende kortingen, onjuiste informatie op
9152 verpakkingen of greenwashing. De Economische Inspectie moet haar toezicht verscherpen, meer
9153 controles uitvoeren op dergelijke misleidende handelspraktijken en sanctioneren. De Economische
9154 Inspectie moet er een prioriteit van maken om malafide webshops, die namaak verkopen of producten niet
9155 leveren, proactief op te sporen en te sluiten, en moet daarvoor nauw samenwerken met andere landen,
9156 banken, politie en parket.

9157 Het is belangrijk dat een consument waakzaam blijft en nagaat of een aanbod niet te mooi is om waar te
9158 zijn. Bewustmakingscampagnes moeten burgers preventief waarschuwen voor consumentenbedrog van
9159 malafide webshops of andere fraude, en moeten aanmoedigen om fraude te melden.

9160 Een geschil tussen een consument en een ondernemer moet zo snel en goedkoop mogelijk worden
9161 opgelost, liefst buiten de rechtbank om. We moeten de Consumentenombudsdienst en verschillende
9162 andere ombudsdiensten, geschillen- en verzoeningsinstanties, evalueren om hun dienstverlening te
9163 verbeteren en toegankelijk te houden. Er moet ook een ombudsdienst voor de bouwsector komen.

9164 Via een uniek consumentenloket moet de consument vragen kunnen stellen of klachten kunnen indienen
9165 en ook feedback krijgen wat met die klachten zal gebeuren. Daarnaast moet hij op de hoogte worden
9166 gehouden van het resultaat is en van de stappen die hij nog kan zetten.

9167 Het is goed dat consumenten een bewuste keuze kunnen maken aan de hand van labels zoals 'nutri-
9168 score', 'eco-score' of 'repair-score', maar de labels moeten wel gebaseerd zijn op een wetenschappelijke
9169 onderbouw, die door onafhankelijke instanties beoordeeld kan worden, zodat de consument niet misleid
9170 wordt. Ook gaat onze voorkeur naar een Europees initiatief en mag er geen wildgroei komen van
9171 verschillende labels waardoor de consument door de bomen het bos niet meer ziet.

9172 Voor cd&v is het aanpakken van de schuldenproblematiek en schulden螺旋 waar mensen in terecht
9173 komen, een prioriteit. De naleving van de regelgeving om bij onbetaalde facturen eerst een gratis
9174 herinnering te geven en de invorderingskosten te plafonneren, moet gecontroleerd worden en de
9175 toepassing moet ook uitgebreid worden naar specifieke sectoren zoals energiesector, telecomsector en
9176 kredieten. Het is in het voordeel van de consument en van de onderneming dat een factuur betaald wordt.
9177 Onbetaalde facturen wegen op de liquiditeit en solvabiliteit van ondernemingen. Net zoals bij facturen
9178 tussen bedrijven, moet de consument ook de nodige tijd krijgen om een factuur te betalen. Wij zijn dan
9179 ook voorstander om een wettelijke betaaltermijn van dertig dagen in te voeren.

9180 Eén van de oorzaken van de prijsverschillen in de supermarkten met onze buurlanden, zijn de territoriale
9181 leveringsbeperkingen die een leverancier oplegt en die handelaars belemmeren om goederen af te nemen
9182 in de landen van zijn keuze. Dat zorgt voor hogere prijzen in de supermarkt in vergelijking met de

- 9183 buurlanden. Op Europees niveau moet zo snel mogelijk een einde gemaakt worden aan die territoriale
9184 leveringsbeperkingen. Daarnaast moet het Prijzenobservatorium in ons land een actievere rol spelen om
9185 de prijzen in de supermarkt te monitoren en te vergelijken met de prijzen in de ons omringende landen, en
9186 aanbevelingen te doen naar de regering toe. Bij het vaststellen van marktverstoring of buitensporige
9187 marges, moet de Belgische Mededingingsautoriteit (BMA) optreden.
- 9188 De bel-mij-niet-meer-lijst, om een einde te maken aan ongewenste reclame via de telefoon, moet
9189 gerespecteerd worden en sancties moeten volgen voor ondernemingen die dat niet doen.
- 9190 Transparantere energiefactuur
- 9191 Het vertrouwen van de consument in zijn energieleverancier heeft tijdens de energiecrisis een serieuze
9192 deuk gekregen. In 2022 werden maar liefst 26 920 klachten ingediend bij de federale Ombudsdienst voor
9193 Energie, wat bijna drie keer meer is dan in 2021. De meeste klachten gaan over te hoge voorschotfacturen,
9194 facturatieproblemen zoals laattijdige opmaak van factuur, leesbaarheid of onbereikbare klantendiensten.
- 9195 De energiefactuur is voor de meeste mensen moeilijk te doorgronden. Ze moet opnieuw helder en leesbaar
9196 worden. Op ons initiatief werd de energiefactuur vereenvoudigd naar één dubbelzijdige A4-pagina met de
9197 essentiële gegevens op de voorzijde en in helder taalgebruik. De consument kan kosteloos kiezen om
9198 factuur en documenten op papier te ontvangen. We willen dat er verder inspanningen gebeuren om de
9199 factuur leesbaarder te maken zodat de consument duidelijk ziet hoeveel hij betaalt voor zijn verbruik bij
9200 zijn huidige leverancier. Zo kan hij de energieprijzen gemakkelijker vergelijken om te veranderen van
9201 leverancier als hij dat wil.
- 9202 Energieleveranciers mogen geen misleidende welkomstkortingen of andere praktijken toepassen om
9203 nieuwe klanten te verwerven. De Economische Inspectie moet hiertegen optreden.
- 9204 Leveranciers moeten aan klanten duidelijker uitleggen welke voorwaarden en kenmerken verbonden zijn
9205 aan welk tarief. We pleiten voor minder indexeringsparameters en een uniforme maandelijks
9206 prijsaanpassing voor contracten met variabele prijs. Ook dynamische energiecontracten moeten duidelijk
9207 en leesbaar zijn.
- 9208 Slapende energiecontracten mogen niet meer aangeboden worden. We willen een evaluatie om na te
9209 gaan of dat in de praktijk ook wordt nageleefd. Als de consument of kmo niet reageert, moet die steeds
9210 het goedkoopste equivalent product krijgen van zijn energieleverancier.
- 9211 De consument vindt moeilijk de weg naar de CREG-scan om zijn energiecontract, dat in het verleden
9212 afgesloten werd, te vergelijken met het huidige aanbod op de markt. Daarnaast bestaan er ook
9213 gewestelijke vergelijkingstools zoals de V-test, die wel gekend zijn. De regulatoren moeten samenwerken
9214 aan één vergelijkingstool waarbij de consument gemakkelijk zijn energiecontract kan vergelijken.
- 9215 Al te vaak zijn consumenten door te hoge voorschotten geldschieter voor de leverancier. In andere
9216 gevallen moet op het einde van de rit onverwacht nog veel bijbetaald worden. Voorschotfacturen moeten
9217 daarom standaard in lijn liggen met de eindafrekening. De consument heeft altijd het recht om een nieuwe
9218 voorschotwijziging te weigeren en leveranciers die dat niet naleven, moeten gesanctioneerd kunnen
9219 worden.
- 9220 Voor de consument is het niet vanzelfsprekend om te weten of de energieleverancier al dan niet is
9221 aangesloten bij het Consumentenakkoord energie, en om te weten over welke bijkomende bescherming
9222 hij al dan niet beschikt naast zijn wettelijke rechten. We vragen dan ook een herziening van het

9223 Consumentenakkoord energie om na te gaan welke bepalingen uit het Consumentenakkoord in
9224 regelgeving beter kunnen uitgevoerd worden. We willen het consumentenakkoord energie ook uitbreiden
9225 naar kmo's, en onderzoeken of we andere beschermingsmaatregelen die nu enkel voor consumenten
9226 gelden (zoals de mogelijkheid om verzet aan te tekenen tegen voorschotwijzigingen), uit te breiden naar
9227 kmo's.

9228 Na een recordaantal meldingen over de ongevroegde deur-aan-deurverkoop van energiecontracten in
9229 2022, willen we een verplichte bedenktijd invoeren van minstens vijf dagen voordat een contract kan
9230 gesloten worden. Daarnaast heeft de consument tot veertien dagen de tijd om zijn contract te herroepen.

9231 De leveranciers moeten op hun verantwoordelijkheid gewezen worden wat betreft de afbetalingsplannen
9232 die ze voorstellen aan klanten met betalingsmoeilijkheden. De in 2014 door de VREG gepubliceerde
9233 'mededeling tot goede praktijk betreffende betaalplannen bij commerciële leveranciers' moet opnieuw
9234 onder de aandacht gebracht worden. Op dit moment is er namelijk een grote discrepantie tussen het reële
9235 gemiddelde afbetalingsbedrag en het afbetalingsbedrag in de goede praktijk. Die maatregel moet
9236 decretaal verankerd worden.

9237 Telecomfactuur

9238 De nodige investeringen in de telecominfrastructuur zorgen ervoor dat onze Belgische telecomprijzen vaak
9239 hoog zijn. In vergelijking met de buurlanden ligt de kwaliteit van onze netwerken hoog, maar er is nog te
9240 veel frustratie bij klanten omtrent de prijs en de kwaliteit van telecomdiensten. Wij zien telecom dan ook
9241 als een basisbehoefte waar operatoren op een verantwoordelijke, klantvriendelijke en veilige manier mee
9242 moeten omgaan.

9243 Het sociaal tarief telecom moet de kwetsbare gezinnen in onze maatschappij beschermen, maar mag niet
9244 aanzetten tot misbruik of een rem vormen op de nodige investeringen in infrastructuur. Dat vergt de nodige
9245 investeringen in automatische systemen en databases, waardoor zowel klant als operator voldoende
9246 duidelijkheid krijgen over het sociale telecomtarief. Ook moet er voldoende over gecommuniceerd worden,
9247 zodat iedere rechthebbende weet over welke kortingen hij of zij kan beschikken.

9248 cd&v wil meer concurrentie binnen de telecomsector. We willen een omgeving creëren die groei en
9249 innovatie stimuleert, zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van de dienstverlening op de
9250 consumentenmarkt. Met een evenwichtige aanpak die de belangen van bedrijven en consumenten op een
9251 rechtvaardige manier behartigt, kunnen we blijven streven naar een meer harmonieuze telecomsector.

9252 Op initiatief van cd&v werd de maximale wachttijd voor klantendiensten bij telecomoperatoren al beperkt
9253 tot 2,5 minuten. In praktijk wordt dat nog te weinig nageleefd. Door striktere handhaving en meer controles,
9254 willen we telecomoperatoren responsabiliseren om deze maximale wachttijd correcter na te leven.

9255 Reizen

9256 Sommige luchtvaartmaatschappijen weigeren de Europese passagiersrechten na te leven. Ze weigeren
9257 om getroffen reizigers een schadevergoeding te betalen of zorgen ervoor dat het zo goed als onmogelijk
9258 wordt om ze aan te vragen. We willen een strengere Europese controle op de naleving van de Europese
9259 passagiersrechten door luchtvaartmaatschappijen. Luchtvaartmaatschappijen moeten de
9260 schadevergoeding waarop reizigers recht hebben, zoals bij een interne staking of een te late verwittiging,
9261 automatisch toekennen. Niet-naleving moet effectief gesanctioneerd worden. Daarnaast moeten er

9262 duidelijke informatiecampagnes komen over de rechten van reizigers en moet de FOD Mobiliteit effectieve
9263 ondersteuning bieden met een betere klachtenafhandeling.

9264
9265 Betere bescherming van de consument in de bouwsector

9266 Een huis bouwen of verbouwen is een van de belangrijkste en duurste beslissingen in een mensenleven.
9267 Jammer genoeg worden consumenten nog altijd geconfronteerd met aannemers die failliet gaan voor de
9268 werken volledig uitgevoerd zijn, terwijl ze al voorschotten betaald hebben. De consument verdient een
9269 betere bescherming.

9270 Preventie en sensibilisering spelen een belangrijke rol. De consument zou de aannemer waarmee hij in
9271 zee wil gaan, op een eenvoudige manier moeten kunnen checken op knipperlichten. Bestaande
9272 initiatieven, zoals 'checkinhoudingsplicht.be' om na te gaan of een aannemer fiscale of sociale schulden
9273 heeft, moeten meer kenbaarheid krijgen via sensibiliseringscampagnes. Via het consumentenloket kan de
9274 consument dat eenvoudig raadplegen. Ook het centraal register van bestuursverboden moet meer
9275 bekendheid krijgen.

9276 We willen de Wet Breyne moderniseren en daarnaast in een betere bescherming voorzien van de
9277 consument die wil verbouwen of renoveren.

9278 We versterken de waarborgregeling voor aannemers. We willen komaf maken met het onderscheid dat
9279 voorzien is in de Wet Breyne tussen de waarborg van erkende aannemers (5% van de prijs van het op te
9280 richten gebouw) en niet-erkende aannemers (voltooiings- of terugbetalingswaarborg voor 100%). De
9281 verbintenis van de borg voor niet-erkende aannemers moet eindigen bij de definitieve oplevering en niet
9282 meer bij de voorlopige oplevering.

9283 We willen de verplichte verzekeringen in de bouwsector voor onder meer architecten, aannemers en
9284 andere dienstverleners in de bouwsector evalueren en onderzoeken of het aangewezen is om de
9285 verzekering tienjarige aansprakelijkheid niet meer te beperken tot gesloten ruwbouw.

9286 Parketten moeten een prioriteit maken van de strijd tegen frauduleuze faillissementen.

9287 Transparante en betere bancaire dienstverlening

9288 Consumenten blijven vaak jarenlang bij dezelfde bank. Net zoals bij energiecontracten, moet er meer
9289 transparantie komen. Zo moeten banken aan hun klanten kenbaar maken wat de beste spaarrekening is
9290 die zij aanbieden, en moet het gemakkelijker worden om spaarrekeningen tussen de verschillende banken
9291 te vergelijken. We willen dat vergelijkingstools om zichtrekeningen en spaarrekeningen tussen banken te
9292 vergelijken, bekender en gebruiksvriendelijker worden gemaakt. De consument moet ook gemakkelijker
9293 kunnen overstappen naar een andere bank via 'bankswitching', waarbij de nieuwe bank alles regelt.
9294 Daarnaast moet de concurrentie tussen banken voldoende spelen. De BMA moet hierop toezien. *Zie ook*
9295 *onderdeel "digitaal betalen" en respect voor de spaarder bij hoofdstuk financiën.*

9296 Verzekeringen blijven voor veel consumenten en zelfstandigen een complex gegeven, zowel bij het
9297 afsluiten als bij wat te doen bij een schadegeval. De verzekeraar moet duidelijke informatie geven over
9298 wat gedekt is, tarieven, voorwaarden en premieverhogingen. Ook moeten de belangrijkste
9299 verzekeringsproducten via een vergelijkingstool gemakkelijker kunnen vergeleken worden, en moet de
9300 overstap naar een andere verzekeraar vlot verlopen.

9301 De consument, staat voorop en verdient de bescherming, ongeacht bij wie hij een verzekering afsluit.
9302 Jaarlijks krijgt de Ombudsman voor de verzekeringen talrijke klachten over de gsm-verzekering. Deze
9303 verzekeringen met jaarlijkse premie onder de 200 euro, worden door de zogenaamde
9304 'nevenverzekeringstussenpersonen' gegeven, vaak door winkelpersoneel dat weet hoe een smartphone
9305 te verkopen, maar weinig kaas gegeten heeft van verzekeringen. Zij hebben vandaag geen
9306 inschrijvingsplicht bij de FSMA en zijn niet rechtstreeks onderworpen aan de gedragsregels. Wij willen de
9307 consument beter beschermen door de vrijstellingsdrempel die voor hen geldt, te verlagen zodat ze wel
9308 ingeschreven moeten worden bij de FSMA.

9309 Voor cd&v blijft een betaalbare schuldsaldoverzekering een prioriteit. Met de 'Wet Partyka' en het invoeren
9310 van een 'recht om vergeten te worden' voor ex-kankerpatiënten, werden belangrijke stappen gezet om de
9311 verzekering toegankelijk en betaalbaar te houden. We willen stappen vooruitzetten, zodat ook mensen
9312 met een chronische aandoening toegang krijgen tot de schuldsaldoverzekering en de verzekering
9313 gewaarborgd inkomen, zonder torenhoge premies te moeten betalen als ze een huis willen kopen of willen
9314 ondernemen. Het recht om vergeten te worden, moet worden uitgebreid naar mensen met een chronische
9315 ziekte of een mentale aandoening, op grond van een wetenschappelijke basis.

9316 Ten slotte is het voor ons belangrijk dat verzekeraars beschikbaar en bereikbaar zijn als de klant hen nodig
9317 heeft. De digitalisering kan een toegevoegde waarde bieden, maar vervangt het menselijke aspect niet.

9318 **Standpunten:**

- 9319 • De consument moet verder beschermd worden zonder overmatige betutteling.
- 9320 • De Economische Inspectie moet meer controles uitvoeren en sanctionerend optreden tegen
9321 misleidende handelspraktijken.
- 9322 • Aanpakken van de schuldenproblematiek is een prioriteit. De naleving van de regelgeving om bij
9323 onbetaalde facturen eerst een gratis herinnering te geven en de plafonnering van de
9324 invorderingskosten, moet gecontroleerd worden. We willen een wettelijke betaaltermijn van 30
9325 dagen invoeren.
- 9326 • Er moet een einde gemaakt worden aan territoriale leveringsbeperkingen die zorgen voor hogere
9327 prijzen in de supermarkt.
- 9328 • De energiefactuur moet helder en leesbaar worden. Er moet opgetreden worden tegen
9329 misleidende welkomstkortingen of andere praktijken om nieuwe klanten te verwerven.
- 9330 • Voorschotfacturen moeten standaard in lijn liggen met de eindafrekening. We vragen ook een
9331 herziening van het Consumentenakkoord energie en willen die ook uitbreiden naar kmo's.
- 9332 • Telecomprijzen liggen vaak hoog. Telecom is een basisbehoefte waar operatoren op een
9333 verantwoordelijke, klantvriendelijke en veilige manier moeten mee omgaan. We willen meer
9334 concurrentie binnen de telecomsector.
- 9335 • De maximale wachttijd voor een consument om de klantendienst bij telecomoperatoren te
9336 bereiken, moet nageleefd worden.
- 9337 • We willen strengere controle op en sanctioneren van de naleving van de passagiersrechten door
9338 luchtvaartmaatschappijen. De schadevergoeding waarop reizigers recht hebben, moet
9339 automatisch toegekend worden.
- 9340 • We moderniseren de 'Wet Breyne' en voorzien een betere bescherming van de consument die wil
9341 verbouwen of renoveren. De consument moet een aannemer op eenvoudige manier kunnen
9342 checken op knipperlichten. Daarnaast moet de waarborgregeling voor aannemers versterkt
9343 worden en de verplichte verzekering voor bouwactoren geëvalueerd. Ten slotte moeten parketten
9344 een prioriteit maken van de strijd tegen frauduleuze faillissementen.

- 9345
- 9346
- 9347
- 9348
- 9349
- 9350
- 9351
- Er moet meer respect komen voor de spaarder. Vergelijkingstools moeten zichtrekeningen en spaarrekeningen tussen verschillende banken gemakkelijk vergelijkbaar maken, waarna de consument kan overstappen naar een andere bank als hij of zij dat wil.
  - De consument verdient betere bescherming bij het afsluiten van een gsm-verzekering.
  - Een betaalbare schuldsaldoverzekering bij het aankopen van een huis blijft een prioriteit. Het recht om vergeten te worden, moeten we uitbreiden naar mensen met een chronische ziekte of mentale aandoening.

- 9352 **Kernpunten:**
- 9353 • We zorgen voor een betere doorstroom van innovatie, steun en financiering van innovatieve
9354 groeibedrijven. Dat doen we door in te zetten op een meer doorgedreven samenwerking met
9355 ondernemingen, in het bijzonder met kmo's, via de bestaande kanalen die hun nut bewezen,
9356 waaronder de speerpunt- en innovatieclusters en ontwikkelingsprojecten, die ook echte innovatie-
9357 incubatoren zijn.
- 9358 • Wij willen van de dorpscentra weer bruisende en verbindende plaatsen maken, met enkele gerichte
9359 maatregelen ter ondersteuning van de lokale en landelijke economie, zoals een verlaagde
9360 administratieve last voor 'deeltijdse' winkels en horeca in bepaalde gebieden.
- 9361 • Wij streven naar een stabiel en rechtszeker investeringskader voor onze ondernemingen. Daarbij
9362 horen efficiëntere vergunningsprocedures, inclusief een speciaal regelluw kader om bepaalde
9363 experimenten en innovatieve toepassingen toe te laten, naast een meer gespecialiseerde en
9364 efficiënte rechtsgang.
- 9365 • We willen dat ondernemingen de transitie maken naar nieuwe circulaire businessmodellen en de
9366 kringloop maximaal sluiten.
- 9367 • cd&v gelooft in een digitale economie en digitale transitie, en houdt rekening met wie niet mee kan
9368 (digitale kloof). We creëren buurtpunten in kernen, waar een digipunt wordt opgericht om
9369 buurtbewoners gratis toegang te geven tot het internet en tot digitale toestellen. Toegankelijke
9370 bankdiensten blijven een must.
- 9371 • We willen meer respect voor de spaarder. Vergelijkingstools moeten zichtrekeningen en
9372 spaarrekeningen tussen verschillende banken gemakkelijk vergelijkbaar maken, waarna de
9373 consument kan overstappen naar een andere bank als hij of zij dat wil.

9374

Landbouw

9375 **Onze koers**

9376 **Net zoals we kleding en onderdak nodig hebben, is voeding essentieel voor ons welzijn. We moeten**
9377 **water drinken en eten om te leven, net zoals we lucht nodig hebben om te ademen. Als we over**
9378 **voedsel praten, denken we niet alleen aan het plukken van fruit, vissen of jagen, maar ook aan het**
9379 **bewerken van het land, het kweken in onze tuinen en het houden van vee. Landbouw is onmisbaar,**
9380 **we kunnen simpelweg niet zonder.**

9381 **Deze basiswaarheden raken tegenwoordig vaak op de achtergrond. Net zoals we gemakkelijk**
9382 **vergeten dat water uit de kraan stroomt en elektriciteit door onze kabels loopt, zo nemen we**
9383 **voedsel voor lief als iets dat zomaar uit de koelkast of supermarkt komt. Het directe verband tussen**
9384 **het stukje vlees en het dier of de groenten en de boeren lijkt te vervagen naarmate de tijd verstrijkt.**
9385 **Het is bijna alsof fruit nog steeds wild groeit en door nomaden wordt verzameld. Land bewerken,**
9386 **gewassen planten en verzorgen, oogsten – het lijkt wel alsof deze kennis in de vergetelheid is**
9387 **geraakt. Maar laten we niet vergeten: zonder deze essentiële stappen zou er niets op ons bord**
9388 **liggen.**

9389 **Nochtans zijn we voor ons overleven afhankelijk van voedsel, en voor onze voeding van landbouw.**
9390 **Want 8 miljard aardbewoners, 800 miljoen Europeanen, 12 miljoen Belgen of 7 miljoen Vlamingen**
9391 **voed je niet met dat wat je al wandelend tegenkomt of al zoekend, vindt. Integendeel. We moeten**
9392 **de productie en de productiviteit in de agrarische sector voortdurend opdrijven om het wereldwijd**
9393 **en binnenlands toenemend aantal monden te kunnen blijven voeden.**

9394 **De landbouw slaagt er in onze tijd, anders dan in het verleden, goed in om voedsel te produceren.**
9395 **Toch lopen we nog vaak tegen problemen aan als het aankomt op de eerlijke verdeling van deze**
9396 **opbrengst. Als het om productie gaat, moeten we waakzaam zijn dat we die niet hinderen met**
9397 **overbodige of ineffectieve regelgeving, zoals te strikte regels over landgebruik, waterbeheer,**
9398 **meststoffen en gewasbescherming. Wat betreft de distributie van voedsel, moeten we breder kijken**
9399 **dan de ongelijke verhoudingen tussen welvarende producenten in het Noorden en de arme**
9400 **consumenten in het Zuiden. We moeten ook onze afhankelijkheid van import uit landen buiten de**
9401 **Europese Unie bekijken, – zowel om in onze kwantitatieve behoefte aan voldoende voedsel te**
9402 **voorzien als om te zorgen voor de beschikbaarheid van veilig en gezond eten.**

9403 **Voedsel van eigen bodem biedt ons de grootste garantie op kwaliteit en voldoende voorraad. Ook**
9404 **voor duurzaamheid staat lokaal voedsel garant. Bij deze aspecten mogen we geen concessies doen**
9405 **aan normen die onze gezondheid, de kwaliteit van onze leefomgeving en dierenwelzijn**
9406 **beschermen. Tegelijkertijd moet binnen deze kaders de landbouw de ruimte krijgen om te groeien,**
9407 **op een manier die de boeren in staat stelt een eerlijk en degelijk inkomen te verdienen, met respect**
9408 **voor waardige werkomstandigheden. Anders houdt de boer op met boeren.**

9409 **De landbouwer als ondernemer en voedselvoorzienaar**

9410 **Landbouw is niet alleen cultureel erfgoed maar ook economische bedrijvigheid. Niet alleen een roeping**
9411 **maar ook een beroep. Niet alleen opbrengstgericht maar ook winstgedreven. Mensen investeren als**
9412 **individu of als familie hun kapitaal en hun energie in dierlijke of plantaardige voedselproductie, bosbouw,**
9413 **sierteelt en andere activiteiten op gronden die ze in eigendom, in pacht of in bruikleen hebben, in**
9414 **gebouwen die ze erven, kopen of huren, met toestellen of andere hulpmiddelen en desgevallend ook met**

9415 seizoenarbeiders of vaste werknemers. Sommigen hanteren een bijzondere werkwijze, zoals bio-
9416 landbouw. Sommigen houden er andere agrarische of para-agrarische activiteiten op na, zoals zorg- of
9417 zelfplukboerderijen of hoevewinkels in korte keten. Hoe dan ook hebben landbouwers, vooral jonge of
9418 beginnende boeren, nood aan geld en grond.

9419 De toegang tot kapitaal hangt af van wat men individueel, familiaal, coöperatief of op een andere manier
9420 kan inbrengen, en van wat men van de overheid of bij de banken kan bekomen aan steun of leningen.

- 9421 • cd&v vindt dat staatssteun geoorloofd is om de Europese landbouw te laten overleven op een
9422 mededingingsgevoelige wereldmarkt met een scheefgetrokken vrijhandel.
- 9423 • cd&v vindt dat banken er van overheidswege moeten toe aangezet worden om landbouwers
9424 kredieten te verstrekken, ondanks de risico's die eigen zijn aan de voedselproductie.

9425 De toegang tot areaal heeft te maken met betaalbaarheid en beschikbaarheid. Het is niet omdat een
9426 gebied een agrarische bestemming heeft, dat het ook ter beschikking wordt gesteld van de landbouw, zelfs
9427 niet als de agrarische bestemming herbevestigd is. Gronden in landbouwgebied worden vaak benut, ook
9428 door de overheid, voor andere doeleinden dan voedselvoorziening. Het scheidt schaarste en een
9429 opwaartse druk op de prijs. Overigens worden nog altijd gebieden met een agrarische bestemming
9430 planmatig omgezet in gebieden met een andere bestemming. Om nog te zwijgen van de beperkingen die
9431 ook in al dan niet herbevestigd agrarisch gebied aan de landbouw worden opgelegd, en die zowel
9432 kostenstijgingen als opbrengstverliezen met zich meebrengen. Herbestemmingen kunnen nodig zijn,
9433 bijvoorbeeld om flora en fauna te vrijwaren, en teeltbeperkingen kunnen nuttig zijn, bijvoorbeeld om
9434 nitraatuitspoeling of ammoniakuitstoot te voorkomen, maar beide moeten weloverwogen doorgevoerd
9435 worden en moeten rekening houden met de individuele belangen van de landbouwer als
9436 voedselproducent, en met het collectief belang van de landbouw als sector.

- 9437 • cd&v vindt dat landbouwgrond niet te pas en te onpas mag gebruikt worden voor andere private
9438 of publieke doelen dan voedselvoorziening, maar zo veel mogelijk beschikbaar moet blijven voor
9439 de landbouw, en betaalbaar moet blijven voor de landbouwer. Het oel blijft het verwezenlijken van
9440 750 000 ha agrarisch gebied voor beroepslandbouw, gescheiden waar het moet, verweven als het
9441 kan.
- 9442 • De tientallen jaren geleden bij Europa aangemelde natuurgebieden, de zogenaamde speciale
9443 beschermingszones, zijn niet alleen talrijk maar meestal klein en versnipperd. Het gevolg is dat tal
9444 van gebieden in de omgeving van dergelijke zones beperkingen opgelegd krijgen en sommige
9445 constructies of sommige activiteiten zelfs verboden worden. We dringen er dan ook op aan dat, in
9446 samenspraak met Europa, een grondige herschikking gebeurt om de ecologische waarde te
9447 verhogen en de socio-economische nadelen te verminderen.
- 9448 • In bepaalde gevallen moet de overheid gronden kunnen verwerven voor de ontwikkeling van
9449 natuur of om derden te ondersteunen om met die bedoeling gronden te verwerven.
9450 Aankoopsubsidies zijn dan, naast subsidies voor natuurinrichting en bebossing, de uitgelezen
9451 hefboom om burgers, bedrijven, verenigingen of overheden aan te moedigen en in staat te stellen
9452 gronden aan te kopen ter bevordering van biodiversiteit. Maar dergelijke subsidies mogen niet
9453 toegekend en gebruikt worden om landbouwgrond in agrarisch gebied te verwerven en zo boeren
9454 te broodroven of de grondprijzen voor de landbouw nog op te drijven.
- 9455 • cd&v vindt dat landbouwgronden in eigendom van een overheid maar in gebruik door
9456 landbouwers, zo veel mogelijk aan een betaalbare prijs beschikbaar moeten blijven voor de
9457 landbouw.

9458 Een boerderij is niet alleen een hoeve maar ook een bedrijf en moet als zodanig erkend en gewaardeerd
9459 worden. Het ondernemerschap van de landbouwer vergt, net zoals bij andere sectoren, rechtszekerheid.

9460 Wat ben je met geld en grond als planmatig de bestemming kan wijzigen of vergunningsmatig de
9461 voorwaarden kunnen veranderen? Wat ben je met een bedrijvigheid die past binnen de bestemming en
9462 binnen de vergunning, als de regelgeving zo kan aangepast worden dat een winstgevende activiteit
9463 verlieslatend wordt door oplopende kosten, of dat zelfs een uitbatingsverbod wordt opgelegd? Dan gaat
9464 het niet over onvoorspelbare weersomstandigheden of wisselvallige markten, maar over een
9465 onoordeelkundig overheidsoptreden dat kosten/baten-verhoudingen dooreenschudt en levensdromen
9466 dreigt stuk te slaan.

- 9467 • cd&v vindt dat de landbouwer moet kunnen rekenen op een betrouwbare overheid die de
9468 landbouw een juridisch robuust en politiek stabiel kader biedt met regelgeving, planning,
9469 vergunningen en handhaving die maatschappelijk verantwoord ondernemerschap bevorderen.
- 9470 • cd&v vindt dat de landbouw als een duurzame bedrijvigheid ontplooiingskansen moet krijgen en
9471 dat de landbouwer ontzorgd en, in geval van bijkomend opgelegde lasten en plichten, vergoed
9472 moet worden.

9473 Zoals andere ondernemers heeft ook de landbouwer recht op keuzevrijheid, niet alleen om een bepaald
9474 beroep en een bepaalde streek te kiezen, maar ook om teelt en schaal te kiezen. Het komt de overheid
9475 niet toe om te gaan bepalen wie wat waar en wanneer mag telen en op welke schaal dat moet gebeuren.
9476 Uiteraard moeten bij de inplanting en de uitbating wel tal van regels geëerbiedigd worden met betrekking
9477 tot uitstoot, lozing, geur, geluid, stof... Maar het kan niet tot een planmatige en staatsgeleide landbouw
9478 leiden. Of het nu om 'community supported' of korte keten gaat, intensief of extensief, het is aan de boer
9479 om uit te maken hoe hij zijn bedrijf vormgeeft.

- 9480 • cd&v vindt dat boeren, binnen de krijtlijnen van de regelgeving, zelf de schaal van hun
9481 bedrijvigheid moeten kunnen bepalen, van kleinschalig familiaal tot grootschalig industrieel.
- 9482 • cd&v vindt dat boeren zelf hun voorkeur voor een teelt moeten kunnen volgen: biologisch,
9483 ecologisch, regeneratief of duurzaam.

9484 Zelfs met een rechtszeker en keuzevrij kader, zijn grond en geld nog niet toereikend om een winstgevend
9485 landbouwbedrijf op te zetten of uit te baten. De landbouwer moet de opbrengsten ook nog aan een meer-
9486 dan-kostendekkende prijs kunnen verkopen. Het veronderstelt zowel lokaal – binnen de keten – als
9487 mondiaal – tussen de wereldhandelsblokken – een eerlijke mededinging, level playing field, no gold plating.
9488 Want het kan niet dat het groot aantal landbouwers door een klein aantal verwerkers en verdelers
9489 ondermaats vergoed wordt voor de geleverde goederen. En het kan niet dat protectionisme en sociale,
9490 fiscale of ecologische dumping van buiten de Europese Unie, de rendabiliteit van de Europese landbouw
9491 zouden fnuiken. In beide gevallen wordt de Europese Unie voor voedselvoorziening afhankelijk van derde
9492 landen, die geopolitiek niet overal en altijd betrouwbaar en bevriend zijn, laat staan democratisch. Willen
9493 we voor onze levensnoodzakelijke behoeften, voedsel dus, niet afhankelijk worden van landen die ons
9494 binnen afzienbare tijd misschien niet zo gunstig gezind meer zijn, dan moeten we onze landbouw en onze
9495 landbouwers beschermen tegen zowel binnenlandse concurrentievervalsing als buitenlandse
9496 concurrentievervalsing.

- 9497 • We versterken de positie van de landbouw binnen de keten, door onder andere de functie van
9498 producenten- en branche-organisaties te versterken. Zo maken we ook de rol van dergelijke
9499 organisaties binnen de keten minder vrijblijvend. We volgen de prijs- en kostenvolatiliteit van nabij
9500 op en voorzien een alarmprocedure om de keten samen te roepen als er problemen worden
9501 vastgesteld. Desnoods worden uitzonderingen op mededingingsregels overwogen. Daarnaast
9502 worden ook stimulansen bepleit om crisisreserves op te bouwen.
- 9503 • Voedsel en landbouwproducten waarbij in de Europese Unie verboden producten en/of
9504 productiemethodes werden gebruikt, moeten een importverbod krijgen. Alle producten die we

9505 invoeren moeten aan dezelfde voorwaarden en standaarden voldoen die we aan onze eigen
9506 landbouwers en producenten opleggen. Europa moet onze (jonge) landbouwers ondersteunen
9507 door het creëren van een gelijk speelveld, en wereldwijd duurzaam geproduceerde voeding
9508 promoten in de strijd tegen klimaatverandering.

9509 Om de productie en de productiviteit in de landbouw hoog te houden of nog te verhogen, is het niet
9510 verstandig gewoon voort te doen en de kat uit de boom te kijken. We moeten vernieuwen. We moeten
9511 inzetten op onderzoek en ontwikkeling, wetenschap en vermarkting, technologie en **innovatie**. Of het nu
9512 gaat om ICT, GPS, robots of drones, of het nu gaat om methaan- en ammoniakemissiereducerende
9513 voeders respectievelijk stallen of energie- en waterbesparende technieken, steeds komt het erop aan de
9514 opbrengsten te vermeerderen en tegelijk de druk op milieu en natuur te verminderen. Zeker in een
9515 welvarend land met een kleine oppervlakte, een groot inwonersaantal, een gespreide bebouwing en een
9516 uitgebreid wegennetwerk, is het zaak de versnipperde ruimte zo goed mogelijk te gebruiken en de
9517 schaarse landbouwgrond zo goed mogelijk te bewerken en aan smart farming of 'slim boeren' te doen.

9518 • cd&v vindt dat het wetenschappelijk en toegepast landbouwonderzoek gestimuleerd en
9519 gecoördineerd moet worden, en afgestemd op de behoeften van de markt, de noden van de sector
9520 en de vereisten van klimaat, biodiversiteit en circulariteit. Ook het halveren van het voedselafval
9521 tegen 2030 vergt innovatie.

9522 • cd&v vindt dat de overheid het de landbouwers mogelijk moet maken te investeren in innovatie,
9523 rechtstreeks door informatie te verschaffen en premies ter beschikking te stellen, onrechtstreeks
9524 door rechtszekerheid te bieden en bij beleidsmaatregelen bedrijfs- en inkomenszekerheid in
9525 rekening te brengen.

9526 De overgrote meerderheid van de landbouwers op leeftijd heeft of vindt geen opvolging. Het bedreigt het
9527 voortbestaan van het familiaal landbouwbedrijf in Vlaanderen en zelfs van de Vlaamse landbouw als
9528 sociaaleconomische sector. Er is dan ook nood aan een beleid op maat voor zowel jonge, beginnende als
9529 oudere, eindigende landbouwers.

9530 • cd&v vindt dat jonge of beginnende landbouwers degelijk geschoold en gevormd moeten worden
9531 in tal van disciplines, gaande van teelt-technische over bedrijfseconomische tot milieurechtelijke
9532 aangelegenheden. Het vergt een voortreffelijk land- en tuinbouwonderwijs, van secundair tot
9533 master, en uitstekende naschoolse vorming.

9534 • cd&v vindt dat oudere of eindigende landbouwers duidelijkheid moeten hebben over de waarde
9535 van hun gronden en gebouwen bij verkoop. Een regeling voor zonevreemde functiewijzigingen is
9536 nodig, en aanmoedigen om te verkopen of te verpachten in plaats van in bezit te houden.

9537 Akkerbouw, tuinbouw, veeteelt en visserij zorgen voor voedsel, ons dagelijks brood. Een evenwichtige
9538 voeding veronderstelt een verscheidenheid aan voedingsstoffen, uit verschillende bronnen afkomstig. De
9539 verschillende takken van de landbouw voorzien ons van eten en drinken, van zuivel en eieren, van
9540 aardappelen, graan en rijst, van peulvruchten, groenten en fruit, van vis en vlees. Vooral vlees komt onder
9541 maatschappelijke druk te staan. En met het vlees ook de veehouderij. Nochtans zetten dieren
9542 laagwaardige biomassa om in hoogwaardige nutriënten. En kip, varkens-, kalfs- en rundvlees alsook
9543 eieren en melk voeden het menselijk lichaam met eiwitten, vetten, mineralen en vitaminen.

9544 • Bijgevolg vindt cd&v dat de Vlaamse veeteelt moet verduurzamen, onder andere door de uitstoot
9545 van methaan en ammoniak en de lozing van nitraat en fosfaat terug te dringen, maar niet mag
9546 geslachtofferd worden om ideologische redenen of corporatistische belangen.

9547 • Tegelijk vindt cd&v dat het eten van vlees best afgestemd wordt op de behoefte aan bepaalde
9548 hoeveelheden van bepaalde voedingsstoffen en dat de veestapel, vanuit de bekommernis om de

9549 leefomgeving, het dierenwelzijn, de bevoorradingszekerheid en de voedselveiligheid, beter hier
9550 dan elders wordt gehouden.

9551 Naast de veeteelt is ook de visserij in Vlaanderen een enigszins afzonderlijke en bijzondere maar niettemin
9552 belangrijke sector voor onze voedselvoorziening en volgens onze voedingsdriehoek.

9553 **De landbouwer als plattelander en landschapsbouwer**

9554 Vlaanderen is stad, platteland en alles wat daartussen ligt. Landbouw was er altijd al, vooral rond de
9555 dorpen maar ook in stedelijke omgevingen. Zo hebben er zich landbouwgemeenschappen gevormd, die
9556 bijdragen aan het dorps- of stedelijk gemeenschapsleven. Economisch, door in tewerkstelling en voedsel
9557 te voorzien. Sociaal, door deelname aan het maatschappelijke leven. Cultureel, door mee gestalte te
9558 geven aan lokale tradities en nationale identiteit. En niet in het minst ecologisch, door het scheppen van
9559 en het zorgen voor landschap en leefomgeving.

9560

- We vrijwaren het bestaansrecht en de ontplooiingskansen van de landbouw als 'kleine'

9561

- gemeenschap en ten behoeve van de 'grote' gemeenschap.

9562 Hoewel stad en platteland evenwaardig zijn maar in Vlaanderen niet altijd duidelijk te onderscheiden, dreigt
9563 de verstedelijking de beleidsmatige aandacht voor het platteland te verminderen. Nochtans leeft een
9564 belangrijk deel van de Vlaamse bevolking niet in stedelijke of randstedelijke kernen maar in dorpskernen
9565 of 'op de buiten'. Openbare wegen, openbaar vervoer, een gewijzigd verplaatsingsgedrag bij de burgers
9566 en doelmatigheidsoverwegingen bij overheid en ondernemingen, hebben een schaalvergroting
9567 teweeggebracht. Die maakt dat in de dorpen tal van voorzieningen worden opgedoekt: zowel private als
9568 publieke dienstverlening 'op de buiten' worden afgebouwd. De inwoners hebben het gevoel dat ze
9569 vergeten of verwaarloosd worden.

9570 Zonder tweehonderd jaar terug te willen gaan in de tijd, moet de overheid de identiteit en de tradities van
9571 plattelandsgemeenschappen respecteren en cultiveren. Deze dorpsgemeenschappen hebben de perfecte
9572 schaal voor innovatieve experimentele toepassingen. Dat potentieel zien we op vandaag te weinig. Deze
9573 innovatieve focus kan een nieuwe aantrekkingskracht betekenen voor jongeren en jonge gezinnen.

9574

- Dat betekent dat we bijkomende financiering voor onze dorpen voorzien. We willen de dorpen

9575

- vrijwaren van leegloop en verloedering, zodat het aangenaam blijft om er te leven en niet alleen

9576

- om er te slapen.

9577 De overheid mag daarbij niet alleen oog hebben voor de fysieke uitrusting van het platteland, maar moet
9578 ook voor de eenzaamheid en vereenzaming die schuilgaan achter tal van gevels, nu post- en andere
9579 bodes er niet meer langsgaan.

9580 Voor cd&v moet het overheidsbeleid in het algemeen, en het plattelandsbeleid in het bijzonder, de
9581 plaatselijke gemeenschappen koesteren en steunen. Dat betekent eenzaamheid bestrijden en
9582 vereenzaming vermijden, publieke dienstverlening verzekeren, private voorzieningen waarborgen en
9583 leegloop en verloedering tegengaan.

9584

- We doen dat onder andere door de voornaamste diensten op vijftien minuten wandel- of

9585

- fietsafstand te voorzien in kernen, en deze kernen bereikbaar te maken met een performant

9586

- openbaar vervoer.

9587

- Het Vlaams plattelandsbeleid wordt verder uitgebouwd als beleidsveld dat alle plattelandsactoren

9588

- stimuleert om intensief samen te werken voor het realiseren van bestuurlijke en ruimtelijke

9589

- transformaties op het platteland. Uitdagingen in dit verband situeren zich op vlak van leefbare

9590 dorpen, sociale cohesie, open ruimte, klimaat, productiviteit en kwalitatieve landschappen en
9591 leefomgeving. We hervormen de Vlaamse en Europese subsidieprogramma's voor
9592 plattelandsbeleid. Hierbij zorgen we voor een duidelijkere aansluiting bij de Vlaamse
9593 beleidsprioriteiten. We kiezen ervoor (plattelands)-middelen niet te versnipperen.

9594 Landbouwers zijn ook landschapsbouwers en moeten zoals anderen eerlijk vergoed worden voor de
9595 gemaakte kosten en de gedeerde inkomsten als gevolg van de geleverde inspanningen voor landschap en
9596 leefomgeving.

9597 • De verschillende maatschappelijke rollen die de landbouwsector op zich neemt, worden vaak nog
9598 niet voldoende erkend, noch correct vergoed. Extra maatschappelijke verwachtingen inzake
9599 milieubehoud zorgen voor heel wat extra kosten voor de landbouwer. We introduceren daarom
9600 nieuwe verdienmodellen (zoals 'carbon farming', waterberging, herstelboerderijen...) met
9601 mechanismen waarmee land- en tuinbouwers financieel beloond worden.

9602 **De landbouwer als mens**

9603 Niet alleen de landbouw als sector, maar ook de landbouwer als persoon, heeft het de voorbije jaren,
9604 dikwijls samen met zijn gezin en zijn familie, hard te verduren gekregen, niet alleen door tegenvallende
9605 weersomstandigheden en ongunstige marktschommelingen, maar ook door aangekondigde maatregelen
9606 of uitgevoerd beleid inzake milieu, natuur, klimaat of dierenwelzijn. Het heeft tal van boeren en
9607 plattelandsgemeenschappen mentaal en sociaal diep geraakt. Tot ziekte en zelfdoding toe.

9608 • cd&v vindt dat meer dan ooit werk moet worden gemaakt van boerenwelzijn en meer dan ooit
9609 aandacht, erkenning, waardering en eerbied moet worden opgebracht voor de moeilijke tijden die
9610 landbouwers meemaken en nog zullen tegenkomen.

9611 • cd&v vindt dat overheden (het agentschap) en verenigingen (Boeren op een Kruispunt,
9612 Boerenbond, Groene Kring en Algemeen Boerensyndicaat) in staat moeten worden gesteld om
9613 landbouwers te helpen er zowel een levensvatbaar bedrijf als een menswaardig leven op na te
9614 houden. Dit kan door verschillende soorten van begeleiding en bepaalde tegemoetkomingen.
9615 Maar dit moet ook door ondersteuning van de geestelijke veerkracht.

9616 **De landbouw als overheidsbeleidsveld**

9617 Hoewel de landbouw bevoegdheidsmatig een voornamelijk Europese en Vlaamse aangelegenheid is,
9618 speelt ook de federale overheid een belangrijke rol, vooral als het gaat om voedselveiligheid.

9619 • Het Europees beleid : Een voldoende sterk gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is en blijft
9620 een steunpilaar voor de Vlaamse landbouw. Het recent vernieuwde GLB (2023-2027), dat via een
9621 nieuwe architectuur bijkomende ambities en instrumenten bevatte, moet geëvalueerd worden.
9622 Binnen de vooropgestelde sociale, economische en ecologische ambities, moeten administratieve
9623 lasten geminimaliseerd en de competitiviteit beschermd worden. Elementen die ook moeten
9624 meegenomen worden in de opmaak van een nieuw GLB post 2027. cd&v schuift vier concrete
9625 prioriteiten naar voor. Ten eerste is het essentieel dat het GLB-budget voldoende groot is, zodat
9626 het economisch haalbaar wordt om de duurzaamheidstransitie verder te maken. We ijveren voor
9627 het behoud van een sterke economische pijler, die de landbouw toelaat om met een
9628 kostendekkend inkomen verder voedsel te produceren aan de hoogste kwaliteit. Jonge boeren
9629 kunnen daarbij rekenen op extra steun en begeleiding. Europa moet bovendien begrip opbrengen
9630 voor onze eigenheid en de moeilijkheden van de landbouw in een dichtbevolkt en ruimtelijk erg
9631 versnipperd Vlaanderen, door beleid op maat toe te laten. We pleiten verder voor een sterk en

9632 wendbaar crisisbudget dat sneller ingezet kan worden wanneer nodig. Ten tweede moet er
9633 aandacht zijn voor het produceren in een veranderend klimaat. Met langere periodes van
9634 overvloedige regen of extreme droogte zijn voldoende investeringen in regenwateropslag,
9635 waterhergebruik en integratie met de industrie onmisbaar. Ten derde moeten excessen inzake
9636 kalenderlandbouw of niet-productief areaal eruit. Ten slotte is het cruciaal om het mentale welzijn
9637 in de sector uitdrukkelijker te belichten. Structurele ondersteuning en professionele begeleiding
9638 met Europese middelen moet mogelijk zijn. We rekenen op respect en rechtszekerheid vanuit
9639 Europa voor elke vorm van landbouw. We geloven in een GLB dat ondersteunt en stimuleert in
9640 plaats van bestraft en beboet.

9641 • Het federaal beleid: Internationale voedselnormen inzake veiligheid, gezondheid en dierenwelzijn
9642 moeten zo veel mogelijk wederkerig opgelegd worden. Zeker voor chemische stoffen zoals PFAS,
9643 is er nood aan een sterkere regulering binnen de EU maar ook voor producten van buiten de EU.
9644 Ook moet een effectiever Europees 'early warning'- en informatiesysteem over voedsel fraude
9645 worden opgezet. De informatie-uitwisseling tussen lidstaten onderling en met het Europees niveau
9646 moet sneller, en de informatiedoorstroming naar de consument helderder. Om besmettingen te
9647 voorkomen en snel te kunnen reageren bij een besmetting, versterken we de
9648 autocontrolesystemen van bedrijven. Gelet op de gigantische economische impact van
9649 gezondheids crisissen bij dieren (varkenspest, vogelgriep, blauwtong...), moet het FAVV niet alleen
9650 reactief optreden, maar ook preventief en proactief overgaan tot opsporing en het nemen van
9651 maatregelen. Om nieuwe uitbraken te voorkomen is preventieve vaccinatie een optie. Ook voor
9652 schokken in de voedselbevoorrading door internationale crisissen, geldt een preventieve aanpak.
9653 Om de export van bijvoorbeeld varkensvlees en pluimvee naar derde landen die nog
9654 handelsbeperkingen hanteren, terug op te starten, moet een actief handelsbeleid gevoerd worden.
9655 De veehouderij moet ondersteund worden om het gebruik van antibiotica terug te dringen. En met
9656 betrekking tot de etikettering van levensmiddelen, wenst cd&v dat de oorsprong van niet alleen
9657 het product maar ook de ingrediënten duidelijk worden vermeld. De oorsprong van producten is
9658 belangrijke informatie om de transparantie van de markt te garanderen en om consumenten in
9659 staat te stellen meer lokale producten te kiezen.

9660 • Perspectief voor jonge boeren: Als we jonge boeren in de sector willen trekken, wat meer dan
9661 nodig is, dan moeten we zekerheid en perspectief kunnen geven. Dan moeten we ervoor zorgen
9662 dat jongeren met passie in die sector op de lange termijn verder kunnen. Dan moet ook het beleid
9663 in die richting meedenken. Maatregelen die om de zoveel jaar verschuiven, maatregelen waarvan
9664 we niet weten wat de impact is op de lange termijn. Maatregelen die het inkomen en verdienmodel
9665 van boeren onder druk zetten zonder alternatieven te bieden. Die zorgen er enkel voor dat
9666 generaties jonge boeren niet meer in de sector stappen. Omdat perspectief en zekerheid hét
9667 kernelement is om aan landbouw te kunnen doen. Omdat instappen in de sector maar kan als je
9668 dat op de lange termijn kan. Omdat we vandaag al te weinig boeren hebben en dat anders moet.
9669 Cd&v vindt dat elk beleid in de landbouwsector minstens 3 legislaturen vooruit moet denken. Zo
9670 vermijden we wispelturigheid vanuit het beleid en verzekeren we perspectief voor boeren Dit beleid
9671 op de lange termijn moet geijkt worden op een brede en gedragen visie vanuit het beleid, in
9672 samenspraak met het brede middenveld. Om die gedragenheid van de visie te bewerkstelligen,
9673 moet er een structureel, breed en strategisch overleg komen waarin landbouwers aan de tafel
9674 zitten om hun stem te laten horen. Veel beleid komt niet vanuit landbouwhoek en heeft allerminst
9675 de intentie om jonge boeren te verhinderen in te stappen, perspectief te minderen of zekerheid af
9676 te nemen. Het is vaak wel het resultaat. Daarom moet beleid, waarvan boeren collateral damage
9677 zijn, getoetst worden op de impact op boeren. Vervolgens moet aan de slag gegaan worden om
9678 deze te milderen. Dit hoeft doelstellingen niet in de weg te staan, maar moet wel voorkomen dat
9679 de druk op jonge landbouwers hand over hand toeneemt. Boeren doe je niet voor even. Boeren

9680 die in de sector stappen doen dat voor lange termijn. Er moet (rechts)zekerheid en perspectief
9681 zijn.

9682 Het voorbereiden en het uitvoeren van het Vlaamse landbouwbeleid is in handen van het agentschap
9683 Landbouw en Zeevisserij, in samenwerking met het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en
9684 Voedingsonderzoek (ILVO), het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM), de Strategische
9685 Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV) en het Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw (VILT).

9686 • Het zijn stuk voor stuk instellingen die nodig en nuttig zijn, en degelijk werk leveren voor zowel de
9687 politiek als de sector, en het dus verdienen ze het om in voldoende mate ondersteund te worden.
9688 • Het is belangrijk dat de administratie het vertrouwen van de sector geniet en tegelijk de sector ook
9689 vertrouwen schenkt, door de landbouworganisaties te betrekken bij de voorbereiding en de
9690 uitvoering van het beleid.

9691 Het landbouwondernemerschap staat onder druk van vereisten inzake milieu, natuur, klimaat en
9692 dierenwelzijn. Er wordt al eens gesteld dat voor de landbouw de belangrijkste minister de minister van
9693 Omgeving is. Onderwerpen als het mestactieplan, het stikstofdecreet, de natuurherstelwet of het beleid
9694 inzake ruimtelijke ordening komen dan ook aan bod in het luik Omgeving.

9695 **Visserij**

9696 Visserij is een onmisbare schakel in de Vlaamse voedselstrategie. cd&v bevordert duurzame visserij met
9697 minimale impact op het ecosysteem. We zetten in op gegevensverzameling voor wetenschappelijke
9698 vangstadvisen. Daarbij werken wetenschappers samen met vissers. We houden rekening met de
9699 observaties en ervaringen van de vissers. Het gebruik van artificiële intelligentie voor herkenning van
9700 gevangen vis en tools voor automatische registratie, worden verder ontwikkeld en uitgerold. We stimuleren
9701 het gebruik van elektronische dataplatformen zoals 'vistools' voor real-time informatie over visvangst en
9702 brandstofverbruik, wat bijdraagt tot een economisch rendabele bedrijfsvoering. Deze gegevens kunnen
9703 bovendien gebruikt worden om het wetenschappelijk advies voor quotabepalingen sneller te
9704 onderbouwen.

9705 De meeste vissersvaartuigen in Vlaanderen zijn uitgerust met de boomkor. Bodemberoerende technieken
9706 zijn de afgelopen decennia sterk geëvolueerd, waardoor de impact op de zeebodem gereduceerd werd.
9707 Naast innovatieve aanpassingen aan het vistuig is de plaats, het tijdstip en de manier van vissen belangrijk
9708 om hier een antwoord op te bieden. cd&v verzet zich tegen een algemeen verbod op gebruik van de
9709 bodemberoerende vistechnieken en steunt de verdere ontwikkeling van precisievisserij en de verdere
9710 uitbouw van GEOFISH, een online tool ontwikkeld door het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en
9711 Voedingsonderzoek (ILVO). Via deze tool is een snelle visualisatie mogelijk van kwetsbare bodems
9712 waarop men beter niet vist, van windmolenparken, mariene natuurresevaten en van de status van de
9713 visbestanden. Deze interactieve kaarten kunnen vissers helpen om selectiever te vissen met minder
9714 milieu-impact en informeren hen om te voldoen aan de talrijke richtlijnen en wetten.

9715 Binnen het Convenant voor een duurzame visserij werken overheid en onderzoekers verder samen met
9716 sector en natuurorganisatie aan een transitie naar een steeds meer duurzame visserij. Op basis van
9717 evoluerende noden wil cd&v dat er een vervolg komt op het huidige Convenant 'Op koers naar
9718 duurzaamheid'. Hierbij worden doelstellingen op vlak van natuurbescherming en productie en verwerking
9719 uitgewerkt, met aandacht voor het belang van de consument. De slagkracht en de sterkte van het
9720 Convenant zit in het samenbrengen van alle spelers (reders en vissers, ketenspelers, visverwerkers en -
9721 verkopers, visveilingen, natuurorganisaties, wetenschappers, beleid...) in verschillende werkgroepen die
9722 uitdagingen identificeren en acties voor oplossingen gezamenlijk opnemen.

- 9723 We ondersteunen verder de begeleiding van de reders en vissers voor het bekomen van de
9724 duurzaamheidserkenning 'Visserij verduurzaamt' en stimuleren de uitrol en bekendmaking tot bij de
9725 consument. Traceerbaarheid van duurzame vis is heel belangrijk.
- 9726 Om het beroep van visser voldoende aantrekkelijk te maken, stimuleren we investeringen aan boord voor
9727 verbetering van arbeidsomstandigheden en comfort, en voor het verhogen van veiligheid. We garanderen
9728 voldoende opleidingsmogelijkheden voor instromers en voor huidige werkkrachten in de sector.
- 9729 cd&v steunt de transitie naar groene energie, volgt op welke mogelijkheden zich ontwikkelen en voert een
9730 stimulerend beleid met subsidies voor energie-efficiënte of groene investeringen. In afwachting van meer
9731 technische mogelijkheden, wordt op korte termijn ingezet op energiebesparingen. We pleiten op Europees
9732 niveau voor de toelating om investeringen op vervangende nieuwbouwvaartuigen te ondersteunen, die het
9733 welzijn van de bemanning verhogen of die bijdragen aan energiedoelstellingen.
- 9734 Voor aquacultuur beschikt Vlaanderen over goede onderzoeksinstellingen en ruime wetenschappelijke
9735 kennis. cd&v stimuleert via gerichte financiering de opstart en ontwikkeling van bedrijven die deze kennis
9736 omzetten in productie, zowel voor vis, schelp- of schaaldieren als voor de kweek van algen en zeewier.
9737 Deze investeringen kunnen zowel aan land als op zee.
- 9738 Zowel voor visserij als voor aquacultuur, is toegang tot ruimte en water essentieel. cd&v zal
9739 multifunctioneel ruimtegebruik op zee stimuleren, met behoud van toegang tot goede visgronden voor de
9740 vissers en toekennen van geschikte ruimte voor maricultuur.

9741 **Kernpunten**

9742 **Voor cd&v moet landbouwbeleid er voor zorgen dat boeren kunnen boeren:**

- 9743 • door op een eenvoudige wijze toegang te verschaffen tot kapitaal;
- 9744 • door te voorzien in beschikbaar en betaalbaar areaal;
- 9745 • door in te zetten op toegepast onderzoek en innovatieve technieken;
- 9746 • door keuzevrijheid te garanderen inzake schaal en teelt;
- 9747 • door de rol van producenten- en branche-organisaties te ondersteunen;
- 9748 • door rechtszekerheid te bieden in een juridisch robuust en politiek stabiel regelgevend kader;
- 9749 • door jongere landbouwers naast scholing en vorming ook een duw in de rug te geven;
- 9750 • door oudere landbouwers bij verkoop van gronden en gebouwen te behoeden voor waardeverlies;
- 9751 • door haalbare duurzaamheidvoorwaarden op te leggen inzake milieu, natuur, klimaat en energie;
- 9752 • door invoer van buiten de Europese Unie sociaal, ecologisch, qua volksgezondheid en qua dierenwelzijn aan banden te leggen.
- 9753

9754

Leefomgeving

9755 **Onze koers**

9756

9757

9758

9759

9760

9761

9762

9763

9764

9765

9766

9767

9768

9769

9770

9771

9772

9773

9774

9775

9776

9777

9778

9779

9780

9781

9782

9783

9784

9785

9786

9787

9788

9789

9790

9791

9792

9793

9794

9795

9796

9797

9798

Onze leefomgeving is cruciaal, niet alleen voor ons bestaan, maar ook voor hoe we ons leven inrichten. Ze biedt ons schone lucht, drinkwater en voedsel, naast plekken om te leven en werken, vruchtbare grond en landschappen die uitnodigen tot genieten. Dit alles wordt aangevuld door een rijke natuur en een klimaat dat leefbaar is. Echter, de opwarming van de aarde door broeikasgassen wijzigt ons klimaat. Stikstof veroorzaakt overbemesting en verzuring, wat onze biodiversiteit in gevaar brengt. Het gebruik van schadelijke stoffen bedreigt onze planeet, terwijl het overmatig gebruik van beperkte bronnen leidt tot uitputting en afvalwater en emissies onze wateren en lucht vervuilen. Tegelijkertijd staan we steeds vaker voor uitdagingen als hittegolven, droogte, overstromingen en waterschade.

Gelukkig heeft verstandig overheidsbeleid met effectieve milieumaatregelen in de industrie, landbouw, verkeer en wonen ons al een heel eind op weg geholpen om onze leefomgeving op diverse fronten te verbeteren. Er is aantoonbare progressie gemaakt in het beschermen van wat ons dierbaar is. Toch blijft het een complexe opgave om milieu en natuur naadloos aan te sluiten bij landbouw en industrie. Vooral omdat onze leefruimte en het beleid eromheen constant uitgedaagd worden door de groei en dichtheid van de bevolking.

De vogel- en habitatrictlijnen, ingevoerd in 1979 en 1992, zijn al even op leeftijd. Sinds de start van 1992, toen Vlaanderen 5 794 857 inwoners telde, is de bevolking met bijna een miljoen mensen gegroeid tot 6 774 807 op 1 januari 2023 – een enorme sprong in slechts drie decennia ofwel één generatie. Op een relatief klein gebied van 13 625 km² betekent dit een toename in bevolkingsdichtheid van 425 naar 497 mensen per km² – een stijging van 72 mensen per km². Het is dus een behoorlijke uitdaging om de oorspronkelijke natuurdoelstellingen te bereiken met de huidige bevolkingsaantallen.

Een ander voorbeeld zijn klimaatdoelstellingen. Vlaanderen heeft zijn broeikasgasuitstoot vermindert van 91,5 miljoen ton in 2005 naar 73,4 miljoen ton in 2021, wat een afname van 18 miljoen ton betekent, ofwel een vermindering van minder dan 20% over een periode van zestien jaar. Dit is gemiddeld een verlaging van 1 miljoen ton per jaar. Tegelijkertijd zag Vlaanderen zijn bevolkingsaantal groeien van 6 043 161 naar 6 653 062 mensen, een toename van 609 901 personen of 10%, wat neerkomt op een gemiddelde toename van 38.119 mensen per jaar. Hierdoor is de broeikasgasuitstoot per inwoner gedaald van 15 ton in 2005 naar 11 ton in 2021, een daling van 4 ton per persoon, wat een vermindering van meer dan 27% betekent en aanzienlijk hoger is dan wat men zou berekenen zonder de bevolkingsgroei of -dichtheid in acht te nemen.

cd&v pleit voor een diepgaande reflectie op de impact die demografische veranderingen kunnen hebben op de haalbaarheid van onze ecologische doelstellingen, met oog voor de balans met industriële, agrarische en sociale doelen, en andere ambities. Dit houdt in dat we zorgvuldig moeten onderzoeken hoe we onze huidige verplichtingen kunnen vervullen zonder excessieve maatschappelijke kosten. Ook betekent het dat voorstellen rond klimaatactie, milieubeleid en natuurherstel nauwkeurig moeten worden overwogen, rekening houdend met eventuele negatieve gevolgen voor andere sectoren.

9799 Het is van essentieel belang om enkele ongemakkelijke waarheden onder ogen te zien.
9800 Verschillende doelstellingen op het gebied van milieu, klimaat, biodiversiteit en ruimtelijke
9801 ordening kunnen botsen met die van energie, industrie, transport en mobiliteit, en soms zelfs
9802 onderling conflicteren. Denk bijvoorbeeld aan emissiereductietechnieken voor stikstofdioxide die
9803 ammoniak vrijlaten, of aan waterbeheer dat een balans moet vinden tussen de behoeften van
9804 natuur en landbouw. Overwegingen omtrent diesel of benzine voor voertuigen, de afweging tussen
9805 fossiele brandstoffen en kernenergie voor stroomproductie, de spanning tussen groene
9806 energieprojecten en beschermde natuurgebieden, of tussen bouwprojecten voor klimaatadaptatie
9807 en het behoud van biodiversiteit - het zijn allemaal punten waarop niet alles altijd kan worden
9808 bereikt of in harmonie kan worden gebracht. Een politieke partij met zelfrespect moet in staat zijn
9809 om moeilijke keuzes te maken, en dat doet cd&v. Zo geven wij prioriteit aan de verkeersveiligheid
9810 van fietsende kinderen boven zeldzame planten of bedreigde diersoorten. Ook accepteren wij dat
9811 de bouw van woningen en faciliteiten zoals gevangenissen of gesloten jeugdinstituten om
9812 overbevolking tegen te gaan, vaak gepaard gaat met ruimtegebruik en verharding. Dat zijn slechts
9813 een paar voorbeelden. Natuurlijk streven we er altijd naar om de impact zo minimaal mogelijk te
9814 houden en de schade te beperken.

9815 Milieu

9816 Onze verbondenheid met het leefmilieu is soms bedreigend maar vaak bevrijdend. Een gezond leefmilieu
9817 geeft letterlijk en figuurlijk ademruimte om tot rust te komen en kracht op te doen. Zelfs onze socio-
9818 economische vooruitgang heeft baat bij een bloeiend leefmilieu. En ook onze persoonlijke veiligheid vereist
9819 een leefmilieu dat gevrijwaard blijft van acuut risico op giftige, kankerverwekkende, hormoonverstorende
9820 of andere gevaarlijke stoffen. Ons christendemocratisch rentmeesterschap, met zorg voor de planeet en
9821 verantwoordelijkheid voor onszelf en voor de anderen, biedt ten aanzien van de ecologische uitdagingen
9822 een uitstekend houvast.

9823 Lucht

9824 We zorgen ervoor dat de maatregelen genomen worden en de middelen voorzien, om de doelstellingen
9825 van het op 25 oktober 2019 goedgekeurd *Luchtbeleidsplan 2030* te halen (voor ozon, ammoniak en
9826 arseen). Waar de Europese normen gehaald zijn, proberen we de richtwaarden van de
9827 Wereldgezondheidsorganisatie te halen (voor fijn stof, stikstof- en zwaveldioxide). Ook wordt, in
9828 samenspraak met de wetenschap en het middenveld, een *Luchtbeleidsplan 2040* voorbereid om
9829 bijkomend stappen te zetten voor het behalen van de doelstellingen voor 2050. De voorgestelde
9830 maatregelen worden getoetst op haalbaarheid, betaalbaarheid, bestaanbaarheid en aanvaardbaarheid.

- 9831
- 9832 • Voor stikstofdioxide (NO_x) in de industrie en voor ammoniak (NH₃) in de landbouw, verwijzen we
9833 naar het luik Stikstof in het deel Natuur, voor NO_x in de transportsector naar het deel Mobiliteit en
voor PFAS naar het luik Stoffen.
  - 9834 • Voor polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's), vluchtige organische stoffen (VOS),
9835 polychloorbifenylen (PCB), zwaveldioxide (SO₂), koolstofmonoxide (CO), dioxines en zware metalen
9836 zetten we het uitgestippelde beleid voort.
  - 9837 • We streven naar een evenwichtige lastenverdeling tussen de sectoren en ijveren voor een
9838 responsabilisering van gezinnen, bedrijven, verenigingen en besturen.

9839 Water

9840 Hoewel de milieudoelstellingen van de Kaderrichtlijn Water tegen 2027 waarschijnlijk niet gehaald zullen
9841 worden, blijven we inzetten op het beschermen en het herstellen van de waterlichamen, zodat zo snel
9842 mogelijk de ecologische en chemische staat van het oppervlaktewater en de kwalitatieve en kwantitatieve
9843 toestand van het grondwater zou kunnen verbeteren.

- 9844 • We steunen de inspanningen om zo veel mogelijk het afvalwater te hergebruiken als grijs of
9845 drinkwater, en het hemelwater op te vangen en op te houden (bufferen) om de afvoer te vertragen
9846 en het doorsijpelen te bevorderen (infiltratie).
- 9847 • We versnellen de werkzaamheden om zo veel mogelijk van de 400 000 woningen die nog niet op
9848 het rioleringsnet zijn aangesloten, op het rioleringsnet aan te sluiten of een andere oplossing op
9849 maat aan te bieden.
- 9850 • We voeren de overeengekomen beleidsmaatregelen tegen droogte en waterschaarste uit en
9851 verankeren nuttige projecten binnen een structureel kader, zodat de beschikbaarheid van water
9852 in het algemeen en van drinkwater in het bijzonder gewaarborgd blijft, tegen een betaalbare prijs.
- 9853 • Tegen wateroverlast en overstromingen pakken we gebieden met een groot waterbergend
9854 vermogen en een nog niet ontwikkelde harde bestemming aan, om bouwen aan voorwaarden te
9855 koppelen of mits vergoeding te verbieden, door ruimtelijke uitvoeringsplannen op te maken of
9856 watergevoelige openruimtegebieden in te richten.
- 9857 • We blijven het rioolbeheer subsidiëren, overigens zowel voor aanleg als voor onderhoud en
9858 herstel, en de waterzuivering cofinancieren.

9859 We hervormen de polders en de wateringens zodanig, dat het beheer van de onbevaarbare waterlopen op
9860 maat van de bekken geschiedt en met behoud van de betrokkenheid en de deskundigheid van de lokale
9861 partners en in samenwerking met de provincies.

9862 Het mestactieplan 2024-2027 wordt uitgevoerd en een mestactieplan 2028-2031 wordt voorbereid, om de
9863 nitraat- en de fosfaatconcentraties in waterlopen af te bouwen, zonder de landbouw met nuttelose of
9864 nodeloze verplichtingen of verboden op te zadelen en zonder in kalenderlandbouw te vervallen.

9865 Bodem

9866 Het belang van een goede bodem hoeft geen betoog. De ecosysteemdiensten die bodems leveren,
9867 verantwoordt een zorgzame omgang met de bodem, zowel preventief als curatief. Dus moeten we
9868 voorkomen dat bodems uitgeput raken of verontreinigd worden. De vervuilde bodems moeten we
9869 saneren. Dat vereist regelgeving en begrotingsmiddelen.

- 9870 • Het voorstel van bodemgezondheidswet, afgeslankt tot een ontwerprichtlijn over toezicht op en
9871 veerkracht van bodems, wordt, zodra goedgekeurd, omgezet in ambitieuze maar realistische
9872 Vlaamse regelgeving die pollutie vermijdt en bestrijdt terwijl rekening gehouden wordt met de
9873 kenmerkende eigenschappen van de Vlaamse bodemgesteldheid en van het Vlaams
9874 bodemgebruik.
- 9875 • Herstel en hergebruik van bodem en grondverzet worden aangemoedigd om te komen tot een
9876 circulair landgebruik.
- 9877 • Risicogronden worden aan een oriënterend bodemonderzoek onderworpen om, zo nodig, tegen
9878 2036 in een bodemsanering te voorzien. *Brownfields* worden aangepakt met convenanten tussen
9879 de Vlaamse overheid en de bereidwillige publieke en private partners. *Blackfields* worden met
9880 overheidsmiddelen weggewerkt. Bij de sanering van stortplaatsen wordt ook werk gemaakt van

9881 materiaalrecuperatie. Ook bij de sanering van waterbodems geldt circulariteit voor de verwerking
9882 van het slib.
9883 • Naast bodemdegradatie, bijvoorbeeld door verzuring of verdichting, wordt ook bodemerosie
9884 tegengegaan, ook in de landbouw, door middel van ecoregelingen, agromilieuklimaatmaatregelen
9885 en steun voor niet-productieve investeringen.

9886 Stoffen

9887 • PFAS
9888 • Aan de hand van de aanbevelingen van zowel de onderzoekscommissie als de opdrachthouder,
9889 voeren we het *PFAS Actieplan 2022-2024* uit en tekenen we het te voeren beleid rond zeer
9890 zorgwekkende stoffen voor na 2024 uit, op grond van de vooropgezette richtsnoeren:
9891 • De uitstoot en het verlies van dergelijke gevaarlijke stoffen voorkomen en beperken.
9892 • De verspreiding van de verontreiniging en de blootstelling van de bevolking inventariseren en
9893 beperken.
9894 • De plaatsen met verontreiniging saneren.
9895 • De afvalstoffen behandelen of verwijderen.
9896 • We werken actief mee aan het initiatief van een aantal lidstaten om zowel de aanmaak als de
9897 verkoop en het gebruik van PFAS in de Europese Unie te verbieden, tenzij het gaat om stoffen
9898 die een wezenlijke rol spelen en onderworpen zijn aan beperkende verkoops- of
9899 gebruiksvoorwaarden, in afwachting van de ontwikkeling en de vermarkting van vervangende
9900 stoffen.
9901 • Ondertussen zorgen we voor regelgeving, ondersteuning, toezicht en handhaving om al dan niet
9902 vergunde uitstoot of lozing van PFAS en andere 'forever chemicals' te traceren en te evalueren
9903 en desgevallend ook te sanctioneren en te remediëren.
9904 • Asbest
9905 • We voeren het *Actieplan asbestafbouw* uit om de doelstellingen voor publieke gebouwen en de
9906 streefdoelen voor andere constructies te realiseren:
9907 • Tegen 2034 verwijdering van de meest risicovolle asbesthoudende materialen.
9908 • Tegen 2040 de verwijdering van andere en eenvoudig bereikbare risicovolle asbesthoudende
9909 materialen.
9910 • We zorgen ervoor dat eigenaars van voor 2001 gebouwde gebouwen tegen 2032 over een
9911 asbestattest beschikken.
9912 • We bestendigen de ondersteuning van gemeenten, gezinnen (via gemeente of sociale
9913 huisvestingsmaatschappij), ondernemingen (inclusief land- en tuinbouwbedrijven),
9914 onderwijsinstellingen, zorgvoorzieningen en jeugdverenigingen om door asbestverwijdering tot
9915 een asbestveilig Vlaanderen te komen.

9916 Afval

9917 • Om een oordeelkundig afvalbeleid gestalte te geven, hanteren we als beleidsvolgorde:
9918 voorkomen, hergebruiken, recycleren of composteren en dan pas verbranden (zij het met
9919 energiewaardering) en storten (na materiaalrecuperatie).
9920 • We voeren het *Lokaal Materialenplan 2023-2030* uit om tegen 2030 de doelstellingen voor
9921 preventie, hergebruik, recyclage en verwerking van huishoudelijk en vergelijkbaar of gelijkaardig
9922 bedrijfsrestafval te halen.
9923 • Om drankverpakkingsafval als grondstof te hergebruiken en zwerfvuil te voorkomen voeren we
9924 onverwijd het klassiek statiegeldsysteem in.

- 9925 • Om zo weinig mogelijk grond-, brand-, delf- en splijtstoffen te consumeren en zo weinig mogelijk
9926 afvalstoffen te produceren, bevorderen we de circulaire economie en ontkoppelen we
9927 economische groei en ecologische druk.
- 9928 • Daarom realiseren en evalueren we het Uitvoeringsplan Kunststoffen 2020-2025 en het Actieplan
9929 Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021-2025 en voorzien voor beide een
9930 vervolg.
- 9931 • Daarvoor geven we ook uitvoering aan het Beleidsplan Circulair Bouwen 2022-2030.

9932 Hinder

- 9933 Hinder die gepaard gaat met werkzaamheden die eigen zijn aan de bestemming van een gebied, wordt
9934 aanvaardbaar geacht, tenzij de bestemming van een aanpalend gebied in het gedrang wordt gebracht.
- 9935 • Zo wordt een grotere verdraagzaamheid verondersteld ten aanzien van geurhinder in
9936 landbouwgebied, op voorwaarde dat het industriewoongebied ernaast niet onredelijk gehinderd
9937 wordt. De geldende regelgeving wordt verduidelijkt om de rechtspraak te verbeteren en de
9938 rechtszekerheid te verhogen.
- 9939 • Ook andere vormen van hinder, door licht- of geluidsbronnen, stof- of rookontwikkeling, trillingen
9940 of straling, schaduw of slagschaduw, gezichtsbederf en dergelijke, worden op een redelijke en
9941 deskundige wijze beoordeeld en, als het onaanvaardbare hinder betreft, op een
9942 oplossingsgerichte manier gehandhaafd. De betreffende regelgeving moet kunnen waarborgen
9943 dat de vergunningverlening eenduidig gebeurt en de rechtspraak voorspelbaar verloopt.

9944 Vergunningverlening en handhaving

- 9945 • We gaan na in welke mate, en op welke manier, we ingewikkelde procedures en tijdrovende
9946 processen kunnen beperken tot de Europese en internationale verplichtingen. Daarbij hebben we
9947 een dubbele bekommernis. Enerzijds moet het overheidsbeleid de risico's voor de
9948 volksgezondheid en de leefomgeving uitsluiten of inperken, als het gaat om het realiseren en het
9949 exploiteren van installaties, infrastructuur en andere constructies of andere activiteiten. Anderzijds
9950 mogen overheidsmaatregelen er niet toe leiden dat ondernemers niet meer in Vlaanderen willen
9951 of kunnen investeren omdat het bedrijven nodeloos moeilijk of zelfs onmogelijk wordt gemaakt
9952 nog langer risico's te nemen. Het nemen van economische risico's moet bevorderd worden, en
9953 het lopen van ecologische risico's vermeden, door de ruimtelijke planning, de regelgeving, de
9954 vergunningverlening en dergelijke zodanig te ontwerpen of te wijzigen dat conflictsituaties kunnen
9955 voorkomen worden in plaats van achteraf te moeten controleren, sanctioneren, procederen en
9956 remediëren. De impact van ondernemingen op leefomgeving en volksgezondheid moet ernstig
9957 worden genomen. Maar ook het effect van milieunormen en natuurambities op bedrijvigheid mag
9958 niet verwaarloosd worden.
- 9959 • We willen verduidelijken wat moet en wat niet mag, en het onderscheid tussen wat kan en wat niet
9960 kan, in de verf zetten. Nodeloze lasten en nutteloze belemmeringen, die af en toe grenzen aan
9961 pestgedrag, moeten zo veel mogelijk vermeden of bestreden worden. We wijzen wel een
9962 gedoogbeleid van de hand en nemen maatregelen om straffeloosheid tegen te gaan.

9963 Ondersteuning en samenwerking

- 9964 • We voorzien één aanvraagloket voor alle omgevingspremies (lokale, provinciale, regionale,
9965 federale...), en voor milieu-, natuur-, energie-, huisvestings-, erfgoed- en andere premies.
- 9966 • We breiden het bereik van de energiehuizen uit met adviesverlening inzake binnenluchtkwaliteit,
9967 water, bodem, afval, hinder, natuur, klimaat...

- 9968
- 9969
- 9970
- 9971
- 9972
- 9973
- 9974
- 9975
- 9976
- 9977
- 9978
- 9979
- We herbekijken de subsidiëring van organisaties en de financiering van initiatieven vanuit het oogpunt van effectiviteit en efficiëntie van de ter beschikking gestelde middelen, ten opzichte van de gestelde doelen.
  - We voegen de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed samen tot een Vlaamse Omgevingsraad met een twintigtal leden die, op verzoek van overheidswege of uit eigen beweging, niet alleen aanbevelingen doen maar ook overleggen. Met het principiële akkoord over een zevende mestactieplan, hebben landbouw- en milieu- en natuurorganisaties al aangetoond dat ze in staat zijn om ook over een heikele aangelegenheid een overeenkomst af te sluiten. Het loont dan ook de moeite om een uitbreiding van een raadgevingspatroon naar een onderhandelingsmodel te overwegen, als de betrokken verenigingen en bewegingen dat willen, naar het voorbeeld van de sociale partners.

9980 **Natuur**

9981 Biodiversiteit is zowel kwantitatief als kwalitatief een belangrijke voorwaarde om als mens en als mensheid
9982 in leven te blijven en om aan landbouw te doen. Voldoende waardevolle fauna en flora zijn
9983 levensnoodzakelijk voor milieu, natuur, klimaat en ecosysteemdiensten, en voor een gedegen
9984 voedselvoorziening. Maar voedselveiligheid is niet de enige niet-ecologische reden voor natuurbehoud en
9985 natuurbescherming. De verbondenheid die we ervaren met de natuur rondom ons, verrijkt ons als mens
9986 en als maatschappij. De vooruitgang die we boeken met natuurherstel en natuurontwikkeling, draagt bij
9987 tot tal van andere zowel persoonlijke als socio-economische doelstellingen. Natuur helpt.

- 9988
- 9989
- 9990
- 9991
- 9992
- 9993
- 9994
- 9995
- 9996
- 9997
- 9998
- 9999
- 10000
- 10001
- 10002
- 10003
- 10004
- 10005
- 10006
- 10007
- 10008
- 10009
- 10010
- 10011
- 10012
- We verzoenen een sterk natuurbeheer met een ruime toegankelijkheid van de natuurgebieden, zodat mensen van de natuur kunnen genieten zonder te moeten inboeten op natuurwaarden.
  - We maken een kader voor tijdelijke natuur, zodat zowel overheden als ondernemingen op braakliggende of restgronden in natuur kunnen investeren, zonder terreinen definitief te moeten opgeven.
  - Wat stikstof betreft, maken we op korte termijn werk van een degelijk onderbouwde en voorbereide omslag van het huidige depositiebeleid naar een toekomstig emissiebeleid, waarbij we alle uitstoot van alle sectoren en bronnen meenemen bij het bepalen van de verantwoordelijkheden, en waarbij we rekening houden met zowel de al geleverde inspanningen als de nog beschikbare reductiemarges bij het verdelen van de doelstellingen.
  - We dringen er bij de Europese instellingen op aan om de vogel- en de habitatrichtlijn van 1979 respectievelijk 1992 te actualiseren, meer bepaald om de vereiste 'zekerheid' dat een plan of een project 'de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten' te vervangen door een realiseerbare en controleerbare vereiste, om de regeling met betrekking tot de wolf aan te passen en om andere ondertussen achterhaalde of onwerkbaar gebleken bepalingen te wijzigen.
  - We evalueren en optimaliseren onze speciale beschermingszones, om het evenwicht tussen biodiversiteit en andere maatschappelijke doelstellingen te vrijwaren.
  - Van de instandhoudingsdoelen is tegen 2027 de allocatie beëindigd en de realisatie begonnen, zodat geen zoekzones overblijven.
  - We evalueren en reoriënteren onze soortenbeschermingsprogramma's, om de effectiviteit te vergroten en de efficiëntie te verhogen.
  - We voeren de strijd tegen de exoten verder op, meer bepaald daar waar de volksgezondheid, de voedselvoorziening, het landschap of de biodiversiteit bedreigd worden.
  - Voor de natuurbeheerplannen passen we de consultatieregels en de transparantieplichten aan, zodat de betrokkenheid van belangstellenden en belanghebbenden toeneemt.

- 10013 • We subsidiëren geen grondaankopen in agrarisch gebied. We subsidiëren ook geen bebossing in
- 10014 herbevestigd agrarisch gebied. We subsidiëren geen bebossing in ander agrarisch gebied tenzij
- 10015 onder voorwaarden en bij toelating van overheidswege en instemming van de eigenaar of de
- 10016 pachter. Zo blijven de respectieve kredieten beschikbaar voor natuurherstel en natuurontwikkeling
- 10017 in natuur- en bosgebied.
- 10018 • We wensen een wetenschappelijk onderzoek naar de nood aan en het nut van wolven in het
- 10019 dichtbevolkte Vlaanderen. Gedurende ongeveer 175 jaar heeft Vlaanderen geen last gehad van
- 10020 maar kennelijk ook geen nood gehad aan wolven. Ondertussen loopt de door wolven aangerichte
- 10021 schade op en stelt zich de vraag of de ontegensprekelijke nadelen opwegen tegen de vermeende
- 10022 noodzaak van wolven in Vlaanderen. Het antwoord is bepalend voor de mate waarin en de manier
- 10023 waarop wolven in Vlaanderen bescherming genieten. Het blijft onze taak om eigenaren van
- 10024 kleinvee, pony's en paarden te faciliteren om hun dieren te beschermen.

10025 **Ruimtelijke ordening**

10026 Het ordenen van onze ruimte is niet alleen nuttig om verschillende soorten ruimtebeslag en ruimtegebruik
 10027 te scheiden waar het moet, en te verweven waar het kan, maar ook nodig om door het bestemmen van
 10028 gebieden voldoende plaats te voorzien voor huisvesting en industrieterreinen aan de ene kant en
 10029 landbouwgrond en natuur te vrijwaren aan de andere kant. Zonder ruimtelijke ordening botst onze
 10030 vooruitgang op ruimtelijke grenzen. Met ruimtelijke ordening beschikken we over ruimtelijk gereedschap
 10031 om de veiligheid van en de verbondenheid tussen mensen te verzekeren.

- 10032 • Om het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen juridisch in werking te laten treden, ter vervanging van het
- 10033 Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, stellen we de decretaal vereiste beleidskaders op.
- 10034 • We maken werk van het terugdringen van zowel het ruimtebeslag (tot 0 ha per dag tegen 2040)
- 10035 als de verharding in de open ruimte (met 20% tegen 2050 ten opzichte van 2015).
- 10036 • We stimuleren de gemeentes, ook financieel, om werk te maken van het herbestemmen van
- 10037 woonreservegebieden, door middel van vrijgavebesluiten of ruimtelijke uitvoeringsplannen.
- 10038 • We beschermen de landelijkheid en we belonen de zorg voor de open ruimte door het aandeel
- 10039 van 'open ruimten' in de verdeelsleutel het Gemeentefonds aanzienlijk te verhogen.
- 10040 • We treffen een regeling voor zonevreemde functiewijzigingen van niet in landbouwgebruik zijnde
- 10041 landbouwbedrijfsgebouwen in landbouwgebied.
- 10042 • We bevorderen een betere afstemming tussen bestemming en gebruik van gronden, onder andere
- 10043 door ruimtelijke uitvoeringsplannen, die oneigenlijk grondgebruik en de bijbehorende hinder
- 10044 terugdringen.
- 10045 • Om ruimtelijke wanorde te vermijden en te bestrijden, is een beleid inzake ruimtelijk ordening
- 10046 opgezet dat ondertussen zelf onder wanordelijk beleid dreigt te bezwijken. De veelvuldigheid aan
- 10047 gebieden en plannen is haast onoverzichtelijk (RSV, BRV, RUP's, HAG, signaalgebieden en
- 10048 WORG's, SBZ's en zoekzones, ecoregio's en ecodistricten, VEN, GEN en GENO, AGNAS,
- 10049 natuureservaten, Nationale Parken Vlaanderen en Landschapsparken, T.OP...). Een evaluatie
- 10050 van de ambtelijke werkzaamheden dringt zich op, net zoals een discussie over de politieke
- 10051 prioriteiten en een kerntakendebat.

10052 **Dierenwelzijn**

10053 Dieren zijn wezens met gevoelens. Dat verleent dieren geen rechten, maar het verplicht mensen wel tot
 10054 een zorgzame omgang met dieren: geen onnodige pijn bezorgen of niet nodeloos laten lijden. Het
 10055 mishandelen van dieren moet dan ook verboden en strafbaar blijven.

- 10056 De levensomstandigheden van zowel huis- als landbouwdieren moeten waar mogelijk verbeterd worden
10057 zonder de Vlaamse gezinnen met een onoverkomelijke last op te zadelen en zonder de concurrentiepositie
10058 van Vlaamse ten opzichte van buitenlandse veetelers in het gedrang te brengen.
- 10059 Dat betekent voldoende lange voorbereidings- en overgangstijden om stallen, kooien, voeding en
10060 dergelijke aan te passen, en begrotingsmiddelen om bepaalde ingrepen te betoelagen en de bijkomende
10061 kosten voor de boer te beperken.
- 10062 De vooruitgang van het dierenwelzijn waarborgt niet alleen de veiligheid van dieren, maar ook de
10063 verbondenheid tussen mens en dier. We zijn op dieren aangewezen, niet alleen voor voeding of kleding,
10064 maar ook voor gezelligheid en ontspanning. Laat dieren dan ook dier zijn.

- 10065 **Kernpunten**
- 10066 • Een Europees en Vlaams leefmilieu- en natuurbeleid dat bij het bepalen van doelstellingen en het nemen van maatregelen rekening houdt met bevolkingsgroei en -dichtheid.
  - 10067
  - 10068 • Een strikte Vlaamse omzetting en uitvoering van Europese richtlijnen en een herziening van achterhaalde of onhaalbare richtlijnen en destijds aangegane verplichtingen.
  - 10069
  - 10070 • Een Vlaams leefmilieu- en natuurbeleid dat luchtvervuiling door uitstoot, waterverontreiniging door
  - 10071 lozingen, afvalverspreiding in de bodem en opname van gevaarlijke scheikundige stoffen in het
  - 10072 lichaam vermijdt en bestrijdt.
  - 10073 • Een luchtbeleid dat de Europese normen haalt en de normen van de Wereldgezondheids-organisatie
  - 10074 nastreeft.
  - 10075 • Een waterbeleid dat ijvert voor:
  - 10076 • Drinkwater dat voor iedereen beschikbaar en betaalbaar is.
  - 10077 • Oppervlakte- en grondwater dat in een goede staat gebracht en gehouden wordt.
  - 10078 • Afvalwater dat beperkt wordt, dat gescheiden van hemelwater verzameld, vervoerd en gezuiverd
  - 10079 wordt en indien mogelijk hergebruikt, al dan niet als grijs water.
  - 10080 • Drinkwatermaatschappijen, rioolnetbeheerders, een waterzuiveringsmaatschappij en een
  - 10081 wateradministratie en -regulator die een betrouwbare nutsvoorziening en een klantvriendelijke
  - 10082 dienstverlening waarborgen.
  - 10083 • Een oordeelkundig beheer van bevaarbare en onbevaarbare waterlopen om wateroverlast,
  - 10084 overstromingen en ook droogte tegen te gaan.
  - 10085 • Polders en wateringen die hun plaats in het waterlandschap en hun taak als een waterschap ter harte
  - 10086 nemen.
  - 10087 • Een bodembeleid dat pollutie, erosie, degradatie en eutrofiëring terugdringt en sanering van *brown-*
  - 10088 *en blackfields* aanmoedigt.
  - 10089 • Een stoffenbeleid met een bijzondere aandacht voor PFAS en asbest.
  - 10090 • Een afvalbeleid dat restafval, zwerfvuil, sluikstorten en storten of verbranden zonder energie- of
  - 10091 materiaalrecuperatie afbouwt.
  - 10092 • Een hinderbeleid dat overtreders daadwerkelijk straft en niet gedooft.
  - 10093 • Een beleid inzake natuur:
  - 10094 • Dat een geleidelijke verschuiving bewerkstelligt van veel kleine maar weinig waardevolle gebieden
  - 10095 naar een beperkter aantal grote waardevolle gebieden.
  - 10096 • Dat de aanleg van tijdelijke natuur bevordert en, in geval van onomkeerbaarheid, het geleden
  - 10097 waardeverlies vergoedt.
  - 10098 • Dat natuur- en bosdoelen alloceert en realiseert op ruimtelijk geschikte gronden.
  - 10099 • Dat vermessing en verzuring een halt toeroept door een stikstofbeleid op grond van emissies in plaats
  - 10100 van deposities.
  - 10101 • Een beleid inzake ruimtelijke ordening dat, door middel van planning, natuur en landbouw als
  - 10102 gebiedsbestemming vrijwaart en, door middel van vergunning, verlening, ruimtebeslag en verdichting
  - 10103 ontmoedigt.
  - 10104 • Een dierenwelzijnsbeleid dat inzet op de verbetering van de levensomstandigheden van zowel huis-
  - 10105 als landbouwdieren.

Wonen

- 10106
- 10107 **Onze koers**
- 10108 Je woning. De plek waar je na je werk thuiskomt. De plek waar gezinnen en alleenstaanden rust en
10109 geborgenheid vinden. Een plek om te leven, studeren, spelen. Een veilige plek, rots in de branding,
10110 centrum van het gezinsleven in Vlaanderen. Veel staat en valt met een veilige, energiezuinige,
10111 degelijke en betaalbare woning. Jammer genoeg wordt het voor velen steeds moeilijker om deze
10112 te vinden. Of het nu gaat om een 18-jarige kotstudent-in-spe, twintigers die de ouderlijke woonst
10113 verlaten en voor het eerst gaan samenwonen, dertigers die een ruimere gezinswoning zoeken, of
10114 55-plussers die, nu de kinderen uit huis zijn, op zoek zijn naar een appartement. Meer en meer
10115 Vlamingen vinden nog moeilijk een huis. Na een relatief lange periode van lage intrestvoeten is de
10116 rente de laatste twee jaar sterk gestegen. Dit heeft al gauw een impact van enkele honderden euro's
10117 per maand op een hypothecaire afbetaling. De steeds schaarser wordende bouwgronden worden
10118 niet enkel moeilijk om te vinden. Ze worden ook meer en meer onbetaalbaar. Gemiddelde
10119 huizenprijzen blijven stijgen, ondanks een afkoeling van de markt en een soms sterke daling van
10120 de prijzen in de ons omringende landen. Enkel bij de minst energie-efficiënte woningen is dit niet
10121 het geval. Daarnaast zijn ook de prijzen voor bouwmaterialen fors gestegen, wat budgetten voor
10122 renovaties de hoogte in jaagt.
- 10123 Er is een echte clash gaande op de woningmarkt. Eerste kopers concurreren met
10124 kapitaalkrachtigere dertigers en veertigers. Meer en meer mensen moeten hun aankoop uitstellen.
10125 In 2019 kocht een koppel gemiddeld op 36-jarige leeftijd een eerste woning, terwijl dat in 2007 nog
10126 gemiddeld 31 jaar was. Voor alleenstaanden was dit 37 jaar in 2019 tegenover 34 jaar in 2007. De
10127 ontleende bedragen stijgen, maar de inkomens stijgen niet snel genoeg om de stijgende
10128 vastgoedprijzen te evenaren. Bovendien werd de eigen inbreng substantieel verhoogd door het
10129 nieuwe regelgevende kader van de Nationale Bank. De schuldenlast van onze gezinnen en
10130 alleenstaanden neemt toe, ondanks het feit dat velen (ongeveer 50%) een financieel duwtje van
10131 familie in de rug krijgen bij de aankoop van de eerste woning.
- 10132 Voor twee derde van de 21- tot 35-jarigen is de aankoop van een eigen woning een zo goed als
10133 onbereikbare droom. Zelfs hoogopgeleiden ondervinden dat ze onvoldoende eigen inbreng
10134 hebben. Bij Immothekeer Finotheker daalde het aantal mensen jonger dan 35 jaar die een lening
10135 afsloten voor een eerste huis, van 61% in 2011 tot 41% in 2021. De gemiddelde leeftijd is gestegen
10136 tot boven de 40 jaar. In een bevraging gaf 64% van de jonge starters (21-35 jaar) aan geen eigen
10137 woning te kunnen aankopen. Bij jongeren met enkel een diploma middelbaar onderwijs was dat
10138 zelfs 84%. Twintigers en dertigers kunnen duidelijk niet op tegen kapitaalkrachtigere kopers die
10139 minder of zelfs geen hypothecair krediet nodig hebben. Een blik op de eigen inbreng zegt genoeg:
10140 gemiddeld bedroeg die 113 827 euro in 2020. 40-plussers hebben een eigen inbreng van 155 949
10141 euro tegenover 72 958 euro bij 25- tot 30-jarigen.
- 10142 Jammer genoeg blijkt ook dat, ondanks de dalende druk op de vastgoedmarkt in de eerste negen
10143 maanden van 2023 (met 5% minder transacties in Vlaanderen tegenover 2022), de gemiddelde prijs
10144 van een huis zo goed als stabiel bleef. Meer nog, de prijzen voor een woning bleven stijgen tussen
10145 2022 en oktober 2023 (+0,9% in België/+2,3% in Vlaanderen), zonder rekening te houden met
10146 inflatie. Voor appartementen specifiek werd een stijging van 2,9% (België) en 3,9% (Vlaanderen)
10147 genoteerd. Tegelijk daalde het aandeel jonge kopers (30 jaar of jonger). Tussen 2018 en oktober

10148 2023 stegen de huizenprijzen in België met 28,7%, in Vlaanderen met 30,2%. Voor appartementen
10149 was dit respectievelijk +23,5% (België) en +25,7% (Vlaanderen).

10150 De hypothecaire kredietverlening biedt een andere insteek. Over heel 2022 daalde het aantal
10151 kredietaanvragen met ongeveer 14% tegenover een jaar eerder. Het aantal afgesloten
10152 overeenkomsten daalde met 5%. In totaal werd wel voor een recordbedrag van 43 miljard euro aan
10153 kredieten verleend. In vergelijking met 2019 betekent dat 13,5% minder afgesloten kredieten voor
10154 de aankoop van een woning. Voor de bouw van een woning zelfs 18,5% minder. Voor renovatie en
10155 aankoop met verbouwing ten slotte respectievelijk 24% en 33% minder. Ondanks een fikse daling
10156 van het aantal kredieten, steeg het totaal ontleende bedrag. Lenen (en dus de aankoop van een
10157 eigen woning) wordt duurder.

10158 Naast de puur financiële kant, spelen ook een aantal andere factoren. Het letterlijk vinden van een
10159 woning is de laatste jaren flink moeilijker geworden. Interessant gelegen woningen en woningen
10160 in goede staat, worden steeds sneller verkocht of verhuurd. Bovendien kunnen in de praktijk
10161 kandidaat-huurders nog altijd geconfronteerd worden met discriminatie. Kandidaten moeten
10162 steeds meer woningen bezoeken, maar vallen ook steeds vaker uit de boot. Ook verhuurders
10163 krijgen soms te maken met minder bonafide huurders die hun woning niet als een goede huisvader-
10164 of moeder verzorgen en de eigendom beschadigen. Het is dan een vaak moeilijk en lang proces
10165 om die huurders uit hun woning te zetten. Bovendien kampt ook de bouwsector al jarenlang met
10166 een tekort aan arbeidskrachten. Vele vacatures raken niet of niet tijdig ingevuld. De bouwsector is
10167 een essentiële partner in de uitdagingen die er voor ons liggen. De huidige en toekomstige
10168 woonbehoefte is enorm. De uitdagingen op het vlak van innovatie en renovatie zorgen ervoor dat
10169 de capaciteit in de sector moet worden verdrievoudigd. Daarnaast spelen ook de vergrijzing,
10170 wijzigende woonbehoeften en de bouwshift in de ruimtelijke ordening een grote rol.

10171 Hoe kunnen we in deze omstandigheden juist handelen? Het is de hoogste tijd om met een aantal
10172 concrete oplossingen te komen. Wij blijven als cd&v aandacht hebben voor de woondroom van
10173 vele Vlamingen. We willen dat elke Vlaming een eigen stek kan kopen. Tussen de verschillende
10174 delen van de woonmarkt is er sprake van ‘watervalsgewijze verdringing’. Kandidaat-kopers op de
10175 nieuwbouwmakkt kunnen bij onvoldoende aanbod aan nieuwbouwwoningen, kandidaat-kopers op
10176 de bestaande koopmarkt verdringen. Geïnteresseerden voor bestaande huizen en appartementen
10177 kunnen op hun beurt het hogere segment van de private huurmarkt verstoren bij onvoldoende
10178 kansen of aanbod aan betaalbare koopwoningen. Zo ontstaat er dan weer druk op het lagere en
10179 middensegment van de private huurmarkt. En finaal zal dat ook impact hebben op de sociale
10180 woningmarkt, als mensen met een beperkt inkomen in hun zoektocht naar een huurwoning van
10181 een kale reis thuiskomen. In elk deelgebied van de woningmarkt moeten we streven naar bijkomend
10182 aanbod. Met aandacht voor de woondroom van zowel de middenklasse als de meest kwetsbaren
10183 in onze samenleving. En in partnerschap met onze innoverende bouwsector die een essentiële
10184 schakel is in de energetische transformatie van onze woonmarkt.

10185 **Het kader: Wonen is een basisrecht**

10186 Goed en betaalbaar wonen is voor cd&v meer dan een droom die al dan niet vervuld kan worden. Het is
10187 een basisrecht dat we moeten garanderen voor elke Vlaming. Punt. In eerste instantie kijken we naar
10188 huiseigenaarschap. Vele mensen dromen van een eigen woning. Jammer genoeg kunnen velen onder ons
10189 dat vandaag niet meer realiseren. Daarom willen we vanuit het beleid die droom ondersteunen. Er moet
10190 creatief worden nagedacht over hoe we een eigen huis voor zoveel mogelijk Vlamingen bereikbaar en
10191 betaalbaar maken en houden. Waar burgers geen betaalbare woning vinden, groeit het onbehagen. De

10192 eigendomsverwerving staat voor het eerst sinds langere tijd echt onder druk. cd&v vindt dat de droom van
10193 een eigen woning realiseerbaar moet zijn voor al wie werkt. We willen dat blijven ondersteunen. We kunnen
10194 niet 'niks' doen. Vlamingen werken hard en engageren zich in onze samenleving, en toch lijkt dat
10195 onvoldoende. Ondanks de dagelijkse energie en het engagement is voor velen die droomwoning steeds
10196 meer een onhaalbare kaart. We gaan voor de actie en willen door constructief overleg, dichtbij de mensen,
10197 gaan voor haalbare oplossingen. Want iedere Vlaming moet in een degelijke woning terecht kunnen. Da's
10198 een kwestie van respect.

10199 Waar vraag en aanbod onvoldoende op elkaar afgestemd raken, kan de overheid helpen, faciliteren en
10200 randvoorwaarden creëren. Meer nog: de lokale overheid kan een actieve rol opnemen in het woonbeleid.
10201 Op basis van overleg kunnen alle woonactoren de handen in elkaar slaan om een bijkomend aanbod te
10202 realiseren.

10203 **Een betaalbare eigen woning en haalbaar energetisch renoveren**

10204 Private woonlening en recht op accordeonformule

10205 Een eigen woning en een hypothecair krediet zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Banken baseren
10206 hun beslissing over het al dan niet toekennen van een krediet en over de rentevoet op een aantal factoren.
10207 Uitgangspunt is de terugbetalingscapaciteit van de ontlener(s). Met andere woorden: hoeveel financiële
10208 marge blijft er over voor de ontlener(s) na aftrek van de maandelijkse hypotheeklast. Vervolgens bepalen
10209 onder andere ook het profiel van de kandidaat, de waarde van het pand, de energie-efficiëntie en de
10210 watertoets (overstromingsgevoeligheid) of je al dan niet een krediet krijgt en aan welke rente. De banken
10211 moeten daarbij sinds een aantal jaren voldoen aan een aantal strengere voorwaarden, waardoor leningen
10212 met een hoge tot volledige quotiteit minder gangbaar zijn geworden. De maximale quotiteit wordt daarbij
10213 bepaald op het gemiddelde van alle verleende hypothecaire kredieten per bank.

10214 De situatie voor de aankoop van een eerste woning is de volgende: in principe mag er nog tot maximum
10215 90% van de waarde van de woning worden geleend. Maximaal 35% van het leenvolume mag worden
10216 besteed aan kredieten met een hogere quotiteit dan 90%. Van die 35% mag maximaal 5% de 100%-grens
10217 overstijgen (een grotere lening dan de waarde van de woning). Slechts 1,75% van de leningen mag dus
10218 een hogere quotiteit hebben dan 100%. Ter referentie: Voor een tweede woning mogen banken maximaal
10219 20% kredieten verlenen met een quotiteit hoger dan 90%. 100% is hier een absoluut maximum. Voor een
10220 opbrengsteigendom bedraagt de quotiteit maximaal 80%. 10% van de kredietportefeuille mag 80%
10221 overstijgen. 90% is hier de absolute bovengrens.

10222 Prioriteit voor cd&v is dat mensen toegang hebben tot een reguliere hypothecaire lening. Bij een tijdelijke
10223 vermindering van de afbetalingscapaciteit kan de ontlener aan zijn of haar bank vragen de krediettermijn
10224 te verlengen, om het maandbedrag haalbaar te houden. Bovendien vermijdt de burger op die manier de
10225 hoge kosten van een bijkomende hypothecaire inschrijving. De totale kost van het krediet stijgt, maar toch
10226 kan een (tijdelijke) verlenging in een aantal situaties het verschil betekenen voor vele burgers. We vinden
10227 dat deze accordeonformule, op basis van een nog vast te leggen reglementair kader, een basisrecht moet
10228 worden voor elke ontlener. We zorgen er wel voor dat dit systeem enkel mogelijk is in afgelijnde gevallen,
10229 zodat we niet zorgen voor prijsopdrijvende effecten van de universeel toegenomen ontleningscapaciteit.

10230 **Standpunten:**

- 10231 • Accordeonformule als recht om in afgelijnde gevallen financiële strop te voorkomen.

10232 Waarborgregeling en erkende kredietmaatschappijen

10233 cd&v pleit voor het invoeren van twee waarborgregelingen. Zo kunnen mensen die vandaag niet aanvaard
10234 worden door de kredietinstelling onder voorwaarden toch een hypothecaire lening afsluiten voor de
10235 aankoop van een woning en eventuele energetische renovatie. De waarborg dekt het hogere
10236 quotiteitsrisico. Concreet willen we inzetten op twee verschillende pistes.

10237 Ten eerste willen we dat de erkende kredietmaatschappijen opnieuw van een overheidswaarborg kunnen
10238 genieten. Op die manier kunnen ze zich opnieuw financieren aan voordeliger voorwaarden en op een
10239 rendabele manier kredieten verstrekken. We zien de erkende kredietmaatschappijen daarbij als een
10240 schakel tussen de private hypothecaire kredieten bij de banken en de Vlaamse Woonlening bij het Vlaams
10241 Woningfonds. Primair moeten burgers terecht kunnen bij de bank voor een woonlening. Bankkantoren
10242 bieden lokale nabijheid en hebben vaak een langdurige relatie met hun klant. Diegenen die over
10243 onvoldoende startkapitaal beschikken en 90 tot 100% van de aankoopprijs van de woning moeten
10244 ontlenen, kunnen aan een marktconform tarief terecht bij de erkende kredietmaatschappij. Deze
10245 maatschappijen beschikken over een berg aan kennis en ervaring. In de praktijk stromen veel ontleners bij
10246 de EKM's na een aantal jaren ook door naar de private kredietmarkt.

10247 Daarnaast kan een waarborgregeling worden uitgewerkt bij de private banken. Het doel blijft hetzelfde. De
10248 overheid voorziet een waarborg voor het gedeelte van de lening dat een quotiteit van bijvoorbeeld 90%
10249 overstijgt. Banken krijgen zo meer zekerheid omtrent het risicovoller gedeelte van de lening en kunnen wel
10250 een commerciële relatie aangaan met klanten op langere termijn.

10251 **Standpunten:**

- 10252 ● Opnieuw invoeren van een overheidswaarborg voor de erkende kredietmaatschappijen.
- 10253 ● Invoeren van een waarborgregeling via private banken.
- 10254 ● Doelgroep: mensen met een beperkte eigen inbreng.

10255 Sociale woonlening bij het Vlaams Woningfonds

10256 Gezinnen en alleenstaanden met een bescheiden inkomen moeten maximaal gebruik kunnen maken van
10257 de Vlaamse Woonlening met een inkomensgerelateerde rentevoet. Dat is een sociale maatregel die we
10258 volop onderschrijven. Een redelijke behandeltermijn van het dossier getuigt van respect van de overheid
10259 naar de burger toe. Er moet bijkomend worden geïnvesteerd in de administratieve teams van het Vlaams
10260 Woningfonds om de bereikbaarheid, klantgerichte dienstverlening en doorlooptijd van dossiers te
10261 verbeteren. In een aantal gevallen duurt het drie tot vier maanden voor een dossier volledig goedgekeurd
10262 en afgerond is. Die tijd hebben minder kapitaalkrachtige kandidaat-kopers niet. Zij vallen uit de boot
10263 wanneer verkopers kiezen voor een koper die geen of (een) minder opschortende voorwaarde(n)
10264 vooropstelt in het verkoopcompromis. Bovendien zorgt de vaak minder goede bereikbaarheid en
10265 communicatie voor onnodige stress bij kandidaat-kopers.

10266 Al die mogelijkheden zullen in symbiose met elkaar bestaan en vormen door hun specifieke doelgroep ook
10267 geen concurrentie voor elkaar. Finale doel is de eigen woning voor zoveel mogelijk Vlamingen mogelijk te
10268 maken.

10269 **Standpunten:**

- 10270 • Bijkomend investeren in de administratieve teams van het Vlaams Woningfonds voor een redelijke
10271 behandeltermijn van de dossiers.

10272 Woonfiscaliteit

10273 De onroerende voorheffing kan als lokaal sturend element worden gebruikt. Lokale besturen kunnen
10274 differentiëren in bepaalde kernen of op bepaalde percelen, in gebieden die incentives verdienen om
10275 ontwikkeld te worden. Daarnaast kunnen lokale leegstandsheffingen eigenaars van beschikbare panden
10276 aanzetten om ze beschikbaar te stellen voor de grote noden op de woningmarkt.

10277 **Standpunten:**

- 10278 • Lokale differentiatie in onroerende voorheffing als sturend element in woonbeleid.

10279 Afschaffen recht op hypotheekvestiging

10280 Door stijgende rente en dalende eigen inbreng lopen de bedragen van hypothecaire kredieten op. Wie over
10281 de minste financiële middelen beschikt, moet de grootste lening aangaan. Daarom pleiten we ervoor om
10282 het recht op hypotheekvestiging af te schaffen. Mensen betalen vandaag 1% registratierechten op het
10283 bedrag van de lening waarvoor een hypothecaire inschrijving wordt genomen. Dat is onrechtvaardig voor
10284 mensen die proportioneel meer geld moeten ontlenen, dan diegenen die over meer eigen inbreng
10285 beschikken. Bovendien betaalt iedere koper al registratiebelasting op de aankoop van zijn of haar woning,
10286 het zogenaamde verkooprecht.

10287 **Standpunt:**

- 10288 • We pleiten voor de afschaffing van het recht op hypotheekvestiging (1% registratiebelasting op
10289 bedrag hypothecaire inschrijving).

10290 Inkomensgerelateerde verzekering gewaarborgd wonen

10291 De verzekering gewaarborgd wonen helpt wie minstens twaalf maanden werkt gedurende tien jaar, om zijn
10292 of haar lening af te lossen bij onvrijwillige werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. Mensen kunnen 500 tot
10293 maximum 600 euro per maand ondersteuning krijgen bij het afbetalen van hun woning gedurende een
10294 begrensde periode van 18 tot 36 maanden. Vandaag wordt deze verzekering al dan niet toegekend op
10295 basis van een maximumwaarde van de woning. Het inkomen van de eigenaar(s) speelt daarbij geen rol.
10296 cd&v pleit ervoor om de bedragen van de geschatte verkoopwaarde te actualiseren. Daarnaast willen we
10297 de toekenning en maandelijkse ondersteuning inkomensgerelateerd maken. Zo kunnen meer
10298 hardwerkende Vlamingen hierop terugvallen in geval van nood en zorgen we voor een eerlijkere verdeling.
10299 De ondersteuning moet rekening houden met alleenstaanden en gezinnen, met het inkomensverlies, de
10300 maandelijkse afbetaling, duur van de werkloosheid én het gezamenlijk belastbaar inkomen. We pleiten ook
10301 voor de uitbreiding van het recht om vergeten te worden naar mensen die zijn hersteld van psychische
10302 aandoeningen en naat een aantal chronische ziekten.

10303 **Standpunten:**

- 10304 • Actualiseren bedragen verzekering gewaarborgd wonen.
10305 • Toekenning en maandelijkse ondersteuning inkomensgerelateerd maken.

10306 Renovatieprijzen

10307 cd&v is voorstander van energetische renovatiepremie. Om de renovatiedoelen tegen 2050 te behalen,
10308 moet het renovatieritme in Vlaanderen worden verdrievoudigd. Premies verhogen niet enkel de energie-
10309 efficiëntie, maar ook het algehele wooncomfort. Het lagere energieverbruik is bovendien positief voor het
10310 klimaat. In sommige gevallen is sloop en heropbouw een betere keuze dan renovatie. In dat kader zijn we
10311 voorstander van een verlaagd btw-tarief voor sloop- en heropbouwwerken voor de eerste eigen woning,
10312 beperkt in oppervlakte.

10313 De Vlaamse Mijn Verbouwpremie voorziet vandaag reeds drie inkomenscategorieën. We zijn in het kader
10314 van wonen als cd&v voorstander van getrapte premiesystemen op basis van je inkomen. Daarbij moet
10315 bekeken worden hoe de laagste inkomensdecilens een hogere steun kunnen krijgen, zodat zoveel mogelijk
10316 mensen ondersteuning kunnen genieten bij het verbeteren van de energieprestaties en de kwaliteit van
10317 hun woning. In het kader van energetische renovatieverplichtingen willen we dat bij de Mijn Verbouwpremie
10318 en de Mijn Verbouwlening de steun en grensbedragen altijd worden geïndexeerd. De Mijn Verbouwlening
10319 moet renteloos worden voor de laagste inkomens.

10320 Iedere Vlaming moet ook laagdrempelig de toegang vinden tot een renovatiecoach die advies op maat van
10321 de woning maakt, rekening houdend met de financiële capaciteit van de eigenaar. Dat zou kunnen in de
10322 energiehuizen die informatie, advies, begeleiding en ondersteuning bieden en kunnen doorverwijzen naar
10323 gespecialiseerd advies bij betrouwbare en onafhankelijke organisaties. Voor de lagere inkomens en ex-
10324 sociale huurders moet deze informatie en begeleiding kosteloos zijn. Voor de uitvoering van de werken is
10325 samenwerking met private bouw- en renovatiepartners van essentieel belang.

10326 In meergezinswoningen pleiten we voor het invoeren van de gewone meerderheid in plaats van de absolute
10327 meerderheid wanneer een eigenaar noodzakelijke, decretaal verplichte renovaties wil uitvoeren om een
10328 beter EPC-label te behalen. Die renovaties aan een wooneenheid noodzakelijk soms beperkte
10329 aanpassingswerken aan het gebouw, maar worden vandaag geblokkeerd tenzij er een absolute
10330 meerderheid van de stemmen wordt behaald.

10331 **Standpunten:**

- 10332 • Inkomensgerelateerde premies voor energetische renovaties. Hogere steun voor laagste
10333 inkomens.
- 10334 • Gegarandeerde indexering steun en grensbedragen Mijn Verbouwpremie en Mijn Verbouwlening.
- 10335 • Renteloze Mijn Verbouwlening voor de laagste inkomens.
- 10336 • Iedere Vlaming moet toegang hebben tot een renovatiecoach bij een energiehuis. Gratis voor
10337 lagere inkomens en ex-sociale huurders.
- 10338 • Samenwerking met private bouw- en renovatiepartners is essentieel.
- 10339 • Gewone meerderheid in plaats van absolute meerderheid bij decretaal verplichte renovaties aan
10340 wooneenheden met impact op het gebouw in meergezinswoningen.

10341 **Extra aanbod op de woningmarkt**

10342 Minder praatbarakken, meer woningen: lokale actie!

10343 Voor cd&v telt wat werkt. Te vaak blijven partijen hangen in negentiende-eeuwse discussies over wie nu
10344 best een woning bouwt: de overheid of de private sector. Ook uitspraken als 'de private markt werkt niet'
10345 of 'het is toch niet aan de overheid om woningen te bouwen' brengen ons geen stap dichterbij een
10346 oplossing. De realiteit is dat er bijkomend aanbod moet worden gerealiseerd. Een tekort aan woningen
10347 zorgt voor schaarste, met oplopende prijzen op koop- en huurmarkt. De overheid moet tijdig reageren om
10348 de markt in evenwicht te brengen, in plaats van enkel te reageren met ondersteunende maatregelen om
10349 de betaalbaarheid te vergroten. Rekening houdend met de bouwshift, moet bijkomende aanbodcreatie
10350 zoveel mogelijk de open ruimte vrijwaren. Stapsgewijs moet worden gekeken hoe leegstand kan worden
10351 aangepakt. Ten tweede kan bestaand patrimonium worden verbouwd en gerenoveerd. Ten derde kan
10352 worden gekeken hoe bedrijfsruimtes kunnen worden omgebouwd naar woningen. Ten slotte kan onder
10353 voorwaarden worden gekeken naar woonuitbreidingsgebieden.

10354 Het lokale woonoverleg moet uitgroeien tot een echte lokale taskforce waarin kennis van de woonmarkt en
10355 alle spelers uit het bredere domein samengebracht worden. Besturen, projectontwikkelaars,
10356 woonmaatschappijen en welzijnsactoren zoals het OCMW kunnen gecoördineerd en op basis van hun
10357 lokale kennis, haalbare oplossingen uitwerken. Het doel: de creatie van extra aanbod, op basis van lokale
10358 noden en voor lokale doelgroepen. Op het vlak van ruimtelijke ordening kiezen we voor lokale plannen die
10359 rekening houden met demografische evoluties en lokale mogelijkheden en noden. De lokale besturen zitten
10360 aan het stuur en worden gefaciliteerd door de provincie en het gewest. Er moet op de koop- en huurmarkt
10361 altijd worden voorzien in een evenwicht tussen betaalbare private (ook in het kader van gereguleerde
10362 geconventioneerde verhuur) en sociale woningen. Besturen inventariseren daarbij welke publieke of semi-
10363 publieke gronden in aanmerking komen voor realisatie, of welke publieke gebouwen geschikt zijn voor
10364 renovatie of sloop en heropbouw. Door lokaal rond de tafel te gaan zitten, kan bijkomend aanbod worden
10365 gezocht, geïnventariseerd en finaal gerealiseerd. Via kernverdichting, maar met respect voor de eigenheid
10366 van onze Vlaamse gemeenten en dorpskernen.

10367 Via inzet op geconventioneerde verhuur kunnen woonmaatschappijen samen met ontwikkelaars ook
10368 zorgen voor bijkomend privaat, betaalbaar en sociaal aanbod, aan een marktconform rendement. Focus
10369 van de woonmaatschappijen blijft daarbij uiteraard de bouw van sociale woningen. Daarnaast pleit cd&v
10370 voor een uitbreiding van het model VLABINVEST (Vlaams-Brabant) naar heel Vlaanderen. Onder
10371 provinciale sturing, gesteund door de Vlaamse Overheid, voert VLABINVEST een actief grond- en
10372 woonbeleid, in partnerschap met lokale besturen en initiatiefnemers. VLABINVEST zorgt daarbij voor
10373 betaalbare huur- en koopwoningen in het middensegment, voor mensen die een band hebben met de
10374 streek, bijvoorbeeld omdat ze er al lang wonen of werken. De focus moet daarbij Vlaanderen-breed liggen
10375 op een betaalbare woning voor zoveel mogelijk Vlamingen, in een continue samenwerking en in overleg
10376 tussen de investeringsmaatschappij, woonmaatschappijen, gemeenten en provincies, intercommunales,
10377 ocmw's en het Vlaams Woningfonds. Prijzen van koop- en huurwoningen liggen in dit scenario tot 20%
10378 onder de marktprijs, waarbij de aankoop- of huurprijs inkomensgerelateerd wordt bepaald.

10379 Lokale besturen hebben ook een verantwoordelijkheid in het activeren van gronden en leegstaande
10380 panden. Met de huidige toestand op de woningmarkt kunnen we niet aanvaarden dat in functie van
10381 speculatie of wegens nalatigheid potentiële woningen onontwikkeld blijven. Via het gebruik van
10382 leegstandbelastingen kunnen gemeenten daartegen optreden en zorgen voor een groei van het aanbod.
10383 Daarnaast zijn we voorstander van wonen boven winkels. Dat zorgt voor bijkomend aanbod op de
10384 woningmarkt, minder verlaten winkelstraten en meer sociale controle.

10385 **Standpunten:**

- 10386 • Voor cd&v telt wat werkt. Privé en overheid slaan handen in elkaar.
- 10387 • Lokale plannen inventariseren gronden en panden voor ontwikkeling of renovatie, rekening houdend met lokale demografie, mogelijkheden en behoeften.
- 10388 • Uitbreiding van het model VLABINVEST naar heel Vlaanderen.
- 10389 • Lokale besturen aan het stuur. Provincies en Vlaanderen faciliteren.
- 10390 • Leegstandbelastingen helpen om woningen op de markt te krijgen.
- 10391

10392 Lokale kernverdichting met respect voor de eigenheid van onze dorpskernen.

10393 Om de verwachte bevolkingsgroei de komende decennia aan te kunnen en de betaalbaarheid van onze
10394 woningen te verbeteren, is aanboduitbreiding absoluut noodzakelijk. Tussen 2013 en 2023 steeg het aantal
10395 huishoudens in Vlaanderen met 8,7%. Van 2,84 private huishoudens gaan we naar meer dan 3 miljoen
10396 huishoudens in 2030. Een stijging met 7%. Zowel in de periode 2010-2020, toen het aantal huishoudens
10397 steeg met 8% en het aantal inwoners met 6%, als in de periode 2020-2030, als het aantal huishoudens zal
10398 stijgen met 7% en het aantal inwoners met 4%, ligt de groei van de huishoudens dus flink boven het aantal
10399 inwoners. Huishoudens van een persoon (+15%) en twee personen (+6%) zullen sterk toenemen. In 2030
10400 zullen er meer huishoudens zijn met een persoon, dan met twee personen. Maar ook de grote gezinnen
10401 zullen toenemen (+3% met vier leden of meer).

10402 Er zijn tussen 2020 en 2030 dus 200 000 extra woningen nodig. Daarbij moet maximaal ingezet worden
10403 op het verder ontwikkelen van bestaande percelen, dorpskernen, stadswijken. Bestaande sites kunnen
10404 geoptimaliseerd en verder afgewerkt worden, zodat alle beschikbare percelen in projecten worden benut.
10405 Daarnaast moeten we inzetten op kernverdichting, met respect voor de eigenheid en het karakter van onze
10406 dorpskernen. Geen 'verappartementisering' dus, maar creatief omgaan met de beschikbare ruimte,
10407 percelen en bestaande panden. Lokale plannen, opgesteld door het lokale bestuur, zijn de weg om te
10408 bewandelen. Zij houden rekening met lokale demografie, mogelijkheden en behoeften en worden
10409 gefaciliteerd door de provincie en Vlaanderen. We zijn voor een tijdelijke vrijstelling van de onroerende
10410 voorheffing bij het uitvoeren van een ingrijpende energetische renovatie, en korting op de registratierechten
10411 voor de enige en eigen woning van 3% naar 1% met ingrijpende energetische renovatie binnen de 6 jaar.

10412 In het kader van de verlaagde btw bij sloop en heropbouw pleiten we voor een verlaagd tarief in lijn met de
10413 fiscale blauwdruk. Enkel voor de eerste eigen woning en beperkt in oppervlakte. Dit om het verwerven van
10414 een eigen woning zo bereikbaar mogelijk te maken.

10415 Het creëren van een extra bouwlaag bijvoorbeeld heeft vaak een beperkte impact op het karakter en uitzicht
10416 van een pand en straat, maar creëert al gauw enkele tientallen procenten extra woonruimte. Die kan
10417 worden ingevuld in het concept van een eengezinswoning om gezinnen te huisvesten, of als
10418 meergezinswoning met appartementen en studio's voor de groeiende groep alleenstaanden. Lokale
10419 autonomie blijft het uitgangspunt, maar we willen besturen aanmoedigen om, rekening houdend met de
10420 eigenheid van hun kernen, na te denken over deze mogelijkheden.

10421 Kwaliteitsvolle verdichting gaat hand in hand met het vrijwaren van de open en groene ruimte. We gaan
10422 voor een combinatie van clusters van dicht wonen, grenzend aan groene longen. Aan de rand van de
10423 stad kunnen meerlagige hedendaagse projecten worden ontwikkeld, die een balans vinden tussen efficiënt
10424 ruimtegebruik, aandacht voor groen en een degelijke verbinding met de stadskern voor het openbaar
10425 vervoer. Op het platteland moeten bestaande kernen zich kunnen ontwikkelen.

10426 Tot slot willen we de groei van het aantal Airbnb's monitoren om te voorkomen dat mensen met lokale
10427 verankering moeilijker een woning vinden in hun dorp of stad. Onderzoek in binnen- en buitenland wees
10428 immers uit dat er een prijsopdrijvend effect is op de reguliere huurwoningmarkt door de toename van het
10429 aantal aangeboden accommodaties.

10430 **Standpunten:**

- 10431 ● Kernverdichting met respect voor de eigenheid van onze dorpen en steden.
- 10432 ● Maximaal vrijwaren van open en groene ruimte.
- 10433 ● Verlaagde btw bij sloop en heropbouw voor de eerste woning. Beperkt in oppervlakte.

10434 Minder regulitis!

10435 We moeten kritisch kijken naar bestaande regelgeving en meer flexibiliteit mogelijk maken.
10436 Vergunningsprocedures screenen we op efficiëntie. We stoppen nodeloze betutteling en maken werk van
10437 regelluwte in ruimtelijke ordening en bij wonen. Vijftien jaar na de commissie Sauwens pleiten we voor een
10438 nieuwe commissie 'versnelling' in het Vlaams Parlement. Lokale besturen verdienen ons vertrouwen in het
10439 maken van de juiste inschattingen. Ze verdienen daarvoor meer sturingsinstrumenten. We bakenen
10440 rechtszeker af waar kan gebouwd worden en waar niet, om de open ruimte te vrijwaren. Ze kan daarbij
10441 voorwaarden en lasten opleggen. In dit kader moeten gemeenten voor het opstellen van ruimtelijke
10442 uitvoeringsplannen (RUP's) financiële ondersteuning kunnen krijgen of het opstellen van het RUP kunnen
10443 uitbesteden aan een private partner met de nodige expertise. Daarnaast mag worden opgemerkt dat lokale
10444 besturen al instrumenten hebben om bijvoorbeeld leegstand actief tegen te gaan. Dat instrumentarium kan
10445 worden ingezet om dit bestaande patrimonium beschikbaar te maken.

10446 **Standpunten:**

- 10447 ● Screening van vergunningsprocedures op efficiëntie.
- 10448 ● Werk maken van regelluwte bij ruimtelijke ordening en wonen.
- 10449 ● Oprichting nieuwe commissie 'versnelling' in het Vlaams Parlement.
- 10450 ● Vertrouwen in en ondersteuning voor gemeenten bij opstellen RUP.

10451 In het kader van aan- en verkoop, het verkrijgen van een lening en/of de nodige ondersteuning vanuit de
10452 overheid, pleiten we voor een kritische scan van de huidige procedures. We streven daarbij naar maximale
10453 effectiviteit (komt de juiste info en ondersteuning terecht bij de rechthebbenden) en efficiëntie (gebeurt dit
10454 weinig omslachtig en binnen een redelijke termijn). De overheid moet daarbij zorgen voor het verzamelen
10455 en desgevallend toegankelijk maken van correcte data (watertoets, EPC).

10456 Specifiek voor het EPC, pleiten we ervoor kredietverleners toegang te geven tot de EPC-databank. Elke
10457 nieuwe maatregel moet worden getoetst op het beperken van de administratieve last voor kredietnemer en
10458 kredietgever. We zijn voorstander van de versterking van de woningpas. Die moet alle attesten omvatten.
10459 Deze attesten moeten in één keer en door één instantie worden opgemaakt. Hierdoor is één plaatsbezoek
10460 voldoende en wordt de administratieve last voor de burger beperkt. Met betrekking tot het EPC pleiten we
10461 ook voor een vaste prijs per vierkante meter met ruimte voor een aantal variaties. EPC's kunnen worden
10462 opgesteld door private partners, maar de overheid moet de kwaliteit en onafhankelijkheid van de attestering
10463 controleren. We voeren ook een aantal verbeterpunten door.

10464 De laatste jaren werd het informatieve EPC gekoppeld aan diverse beleidsinitiatieven met financiële
10465 consequenties, waaronder de renovatieverplichting na eigendomsoverdracht en (tijdelijk) de huurindexatie.

10466 De huidige methodologie voor de opmaak van het EPC is daarvoor echter niet geschikt. Omdat EPC's op
10467 dit moment niet voldoende robuust, reproduceerbaar en fraudebestendig zijn, stellen we een grondige
10468 hervorming voor, met strengere controles en hogere minimumboetes, en een grotere aansprakelijkheid
10469 voor frauderende EPC-deskundigen.

10470 Tot slot willen we een verlenging van de geldigheidsduur van het asbestattest als er geen asbest in de
10471 woning werd aangetroffen.

10472 **Standpunten:**

- 10473 ● Geef kredietverleners toegang tot de EPC-databank.
- 10474 ● Toetsing van elke nieuwe maatregel op beperken van administratieve last voor kredietnemer en
10475 kredietgever.
- 10476 ● Versterking van de woningpas die alle wettelijk vereiste attesten omvat.
- 10477 ● Een enkel plaatsbezoek voor alle attesten.
- 10478 ● Vaste prijs per vierkante meter voor opstellen EPC-attesten. Controle door overheid. Doorvoeren
10479 van een aantal verbeterpunten.
- 10480 ● Verlenging geldigheidsduur asbestattest wanneer geen asbest in de woning werd gevonden.

10481 Een sociale woning voor wie er recht op heeft

10482 Er heerst vandaag een groot onevenwicht op de sociale woningmarkt. Er is dringend nood aan bijkomend
10483 aanbod. Dubbel jammer is het feit dat de beschikbare budgetten niet opgebruikt worden. Er is dus
10484 onvoldoende capaciteit om de middelen in te zetten, niet een gebrek aan financiering. De tekorten op de
10485 sociale woningmarkt zorgen ook voor extra druk op de private huurmarkt. Want zowel op de private koop-
10486 en huurmarkt, als op de sociale huurmarkt, is er 'watervalsgewijze verdringing'. Wie er recht op heeft, moet
10487 terecht kunnen in een sociale woning. Wie erop wacht, moet maximaal worden geïnformeerd, ondersteund
10488 en ontzorgd bij de toekenning van een huurpremie (vier jaar op wachtlijst) of subsidie (verhuis van slechte
10489 naar aangepaste woning). Omdat het recht op wonen een basisrecht is, halveren we de wachttijd om in
10490 aanmerking te komen voor een huurpremie van vier tot twee jaar. Voor kwetsbare huurders die het moeilijk
10491 hebben met de administratieve rompslomp, willen we dat de huursubsidie niet langer wordt geschrapt,
10492 maar tijdelijk geschorst bij niet-hernieuwing van de inschrijving bij de woonmaatschappij.

10493 De objectieven van het Bindend Sociaal Objectief (BSO) moeten worden herbekeken. Nieuwe targets
10494 moeten bepaald worden, met respect voor het onderscheid tussen dichtbevolkte stedelijke en dunner
10495 bevolkte landelijke gemeenten. Specifieke inhaalbewegingen voor gemeentes die langdurig niet aan het
10496 BSO voldoen, moeten meer afdwingbaar gemaakt worden. Gemeentes die wel hun BSO behalen moeten
10497 flexibel bijkomend sociaal woningaanbod kunnen realiseren. Bijkomend willen we onderzoeken of deze
10498 gemeentes via het gemeentefonds een bijkomende financiële incentive kunnen krijgen in plaats van te
10499 moeten voldoen aan een reeks administratieve verplichtingen. Om het broodnodige bijkomende sociaal
10500 woonaanbod te realiseren koppelen we het vernieuwde BSO aan het gemengd wonen. Voor grote
10501 projecten zal, opnieuw rekening houdend met het onderscheid tussen dichtbevolkte en dunner bevolkte
10502 gebieden, een bepaald percentage sociale en betaalbare woningen moeten voorzien worden.

10503 Tot slot willen we het lokale woonoverleg heropwaarderen. Alle betrokkenen moeten structureel
10504 rondetafelgesprekken voeren met als opdracht het creëren van bijkomend aanbod op de sociale
10505 woonmarkt. Dat moet gebeuren met aandacht voor projecten en buurten met zowel private als sociale
10506 woningen, het wegwerken van bestaande procedurele drempels en het voorzien van kwaliteitsvolle
10507 tijdelijke woningen voor dringende woonnoden en als overbrugging bij renovatie of verhuis. Extra inzet op

10508 overleg en informeren van burgers is een absolute voorwaarde om een inhaalbeweging in de sociale
10509 woningbouw te realiseren. Nog te vaak zorgt een gebrek aan informatie voor een negatief imago en weinig
10510 draagvlak in gemeentes. Hieraan werken, staat los van eender welke aanpassing van de regelgeving, maar
10511 kan potentieel bijdragen tot de realisatie van mooie resultaten. Ook willen we hier de mogelijkheid om een
10512 private woning via een woonmaatschappij door te verhuren, met recht op het verlaagd tarief in de
10513 onroerende voorheffing, extra onder de aandacht brengen. Dat is een sociale maatregel die we ten volle
10514 onderschrijven.

10515 **Standpunten:**

- 10516 • Meer en sneller sociale woningen bouwen.
- 10517 • Halvering van de wachttijd van de huurpremie van vier naar twee jaar.
- 10518 • Een nieuw Bindend Sociaal Objectief, gekoppeld aan Gemengd Wonen.
- 10519 • Herwaardering van het lokale woonoverleg.
- 10520 • Extra inzet op overleg met en informeren van burgers.

10521 Een gezonde private huurmarkt: De private verhuurder als partner

10522 De huur- en koopmarkt leven in symbiose met elkaar. Een degelijk huuraanbod vormt een essentiële
10523 tandem met een gezonde koopmarkt. Wie nog niet bij machte is om een woning te kopen (of dat niet
10524 wenst), moet terecht kunnen op een kwalitatieve huurmarkt. Onevenwichten zorgen voor watervalsgewijze
10525 verdringing. Daarnaast erkennen we de keuze van anderen voor de flexibiliteit van een huurwoning. Wie
10526 een eigen woning wil maar niet kan verwerven, gaat ook op zoek op de huurmarkt. Een kandidaat-huurder
10527 met voldoende financiële middelen kan omgekeerd ook overgaan tot een aankoop, als hij of zij geen
10528 degelijke huurwoning vindt.

10529 We moeten blijven inzetten op voldoende privaat huuraanbod via private verhuurders. Investeren in
10530 vastgoed om te verhuren kan worden ondersteund door het gericht voorzien van energetische
10531 renovatiepremies voor zij die kleinschalig privaat verhuren. We laten ons niet meeslepen in discussies die
10532 kleinschalige private verhuurders in een negatief daglicht stellen. Van belang is wat de private verhuurder
10533 kan betekenen voor mensen op zoek naar een huurwoning. We willen vermijden dat de huurmarkt enkel
10534 wordt ingenomen door grote commerciële spelers en buitenlandse investeringsfondsen: institutionele
10535 spelers die huurwoningen puur als financiële producten zien en het patrimonium en hun huurders ook op
10536 dergelijke manier beheren. Het behouden en ondersteunen van de vele aparte private verhuurders is in
10537 dat kader van groot belang.

10538 We pleiten voor een korting op de onroerende voorheffing voor wie maximaal één energiezuinige woning
10539 verhuurt op de private markt. Verhuurders met beperkte middelen kunnen in samenspraak met de huurder
10540 op een creatieve manier toch renoveren. Huurders kunnen, mits bepaalde grensbedragen en in onderling
10541 akkoord, zelf renovaties uitvoeren en het bedrag daarvan (deels) aftrekken van de huur. Voorwaarde hier
10542 is het werken met een erkende aannemer. De huurder profiteert van een energetisch optimalere woning
10543 en lagere energiekosten, de verhuurder geniet op lange termijn van het waardeverhogend effect van de
10544 investering.

10545 In dat kader zijn we ook voorstander van het vervangen van het sociaal energietarief door de installatie
10546 van zonnepanelen waar dat mogelijk is, gekoppeld aan lange termijnverhuur. Daarnaast pleiten we voor
10547 de uitbreiding van de verzekering gewaarborgd wonen naar huurders op de private markt. Op basis van
10548 grensbedragen voor huur en inkomen kan deze verzekering in uitzonderlijke gevallen een groot verschil
10549 betekenen voor onze gezinnen en alleenstaanden.

10550 **Standpunten:**

- 10551 • Blijvend inzetten op voldoende aanbod via particuliere private verhuurders.
- 10552 • Korting op de onroerende voorheffing voor kleinschalige private verhuurders (maximum één
- 10553 woning).
- 10554 • Waar mogelijk sociaal energietarief vervangen door installatie zonnepanelen bij lange
- 10555 termijnverhuur.
- 10556 • Uitbreiding verzekering gewaarborgd wonen naar private huurmarkt.

10557 Meer betaalbare koten voor onze studenten

10558 Ook voor studenten moet er voldoende betaalbaar aanbod zijn. Studeren is, net als wonen, een basisrecht
10559 en betaalbare koten zijn daarbij onontbeerlijk. De prijzen voor een degelijk kot zijn al jaren in stijgende lijn,
10560 waardoor studeren een luxegoed dreigt te worden. Gemiddeld betaalt een student al ruim 450 euro per
10561 maand voor een kot. Prijzen die vlot richting de 600 euro per maand gaan zijn al lang geen uitzondering
10562 meer. De financiële last van een of meerdere kotstudenten dreigt voor vele gezinnen onhaalbaar te worden.
10563 We willen voor iedereen de kans garanderen te kunnen studeren, om initiatief te nemen en vooruit te
10564 komen in het leven.

10565 Wat hebben we daarvoor nodig: betaalbare koten. Want niet iedere student kan vlot met het openbaar
10566 vervoer of per fiets naar de hogeschool of universiteit. cd&v wil in dit verhaal woonmaatschappijen een
10567 actieve rol laten opnemen. We pleiten al enkele jaren voor sociale studentenwoningen, naast een forse
10568 uitbreiding van het betaalbare segment. De woonmaatschappijen hebben daarvoor de juiste kennis,
10569 ervaring en tools in handen. Dankzij cd&v komen de sociale studentenkoten er in de toekomst. Zo geven
10570 we jongen mensen kansen die voor hen het verschil maken. We hebben altijd geijverd voor voldoende
10571 diversiteit in het aanbod. Voor cd&v zijn hospita-wonen (verhuur van één kamer, delen van minstens één
10572 ruimte tussen verhuurder en huurder) en kotmadam-kamers dan ook van groot belang. Mee onder impuls
10573 van cd&v bestaan er nu een kotlabel en de registratie en monitoring van het bestaande aanbod. Om verder
10574 betaalbaar aanbod te creëren, willen we bekijken hoe de verhuur van een beperkt aantal kamers in een
10575 woning vergunningsvrij kan worden gemaakt, mits meldingsplicht en het voldoen aan bepaalde kwaliteits-
10576 en veiligheidseisen. Dat kan bovendien zorgen voor extra sociale cohesie en een welgekomen extra
10577 inkomen voor bijvoorbeeld ouderen met extra zorgnoden. Studenten kunnen op die manier samen
10578 betaalbaar verblijven, zonder eengezinsappartementen te huren en de huur te verdelen onder elkaar, wat
10579 vandaag voor bijkomende druk zorgt op de private huurmarkt.

10580 **Standpunten:**

- 10581 • Dankzij cd&v komen de sociale studentenwoningen er.
- 10582 • Streven naar maximale diversiteit in het aanbod: private kamers, sociale, hospita-wonen,
- 10583 kotmadam-kamers.
- 10584 • Verhuur van beperkt aantal kamers moet vergunningsvrij worden gemaakt onder bepaalde
- 10585 voorwaarden.

10586 Betaalbare én haalbare nieuwe woonvormen.

10587 Creatief nadenken om concrete oplossingen te bieden voor betaalbaar wonen, betekent voor cd&v ook
10588 extra inzetten op nieuwe woonvormen. Vandaag zijn er nog te veel administratieve en juridische
10589 hindernissen die ervoor zorgen dat projecten niet van de grond komen of te lang aanslepen. Die moeten
10590 weggewerkt worden. Nieuwe woonvormen kunnen zo meer worden gefaciliteerd. Ze bieden samen met de

10591 traditionele koop- en huurmarkt extra mogelijkheden om ieders woonrecht te garanderen. Bovendien
10592 vinden mensen er naast een woning ook nabijheid, verbinding en samenhang. In de zoektocht naar
10593 bijkomend aanbod op de vaak beperkte ruimte moeten we gemeenschappelijke woonvormen dus alle
10594 kansen geven en in ons achterhoofd houden.

10595 Er is vandaag al veel expertise aanwezig en een aantal (proef)projecten leveren mooie resultaten op, op
10596 het vlak van cohousing, woningdelen, zorgwonen, tiny houses en assistentiewoningen. De tijd is rijp om
10597 verder te investeren richting intergenerationele wijken, waar gezinnen en alleenstaanden samenwonen, en
10598 waar (buiten)ruimte samen kan benut en gedeeld worden. Bovendien zien we, zeker in onze steden, heel
10599 wat leegstand op de kantorenmarkt. Ook hier moeten we nadenken over andere invullingen en het
10600 ombouwen naar (tijdelijke) woningen. Projecten zoals woonboxen en andere modulaire modellen kunnen
10601 hier inspireren.

10602 Verschillende woonvormen voor ouderen en mensen met een zorgbehoefte zoals aanleunwoningen,
10603 assistentiewoningen, gemeenschappelijk wonen, meergeneratiewoningen, zorgwoningen -... moeten een
10604 aangepast wettelijk kader krijgen zodat wonen en zorg 'op maat' mogelijk wordt. Erkende sociale
10605 wooncoöperaties moeten worden ondersteund. Het registratierecht bij de overdracht van patrimonium naar
10606 een sociale coöperatie moet worden verlaagd. Op deze wijze kan bestaand sociaal, parochiaal en religieus
10607 patrimonium dat leegstaat of beperkt gebruikt wordt, opnieuw ten dienste komen van de samenleving.
10608 Bovendien dient de overheid bijkomende inspanningen te leveren, gebaseerd op praktische aanbevelingen
10609 uit recente wetenschappelijke publicaties van het Steunpunt Wonen, om ervoor te zorgen dat ieder die
10610 recht heeft op huurondersteuning, zij het via huurpremies, zij het via huursubsidie, die ook daadwerkelijk
10611 krijgt.

10612 Daarnaast kan er ook binnen de traditionele woonmarkt creatiever gewerkt worden. We willen startende
10613 alleenstaanden en gezinnen ondersteunen met flexibelere voorwaarden. Zo kunnen lokale besturen
10614 (bijvoorbeeld via erfpacht) beschikbare gronden aanbieden, met de mogelijkheid tot omzetting naar een
10615 koopovereenkomst. Zo kunnen kopers, vrijblijvend, op termijn de volwaardige eigendom verwerven, zonder
10616 daar een verplichting van te maken. Tegelijk kunnen ze instappen in de eigenaarsmarkt, met een lagere
10617 eigen inbreng, waardoor ze anders waarschijnlijk uit de boot zouden vallen. Ook deze maatregel kan
10618 zorgen voor een verlaging van de druk op de private huurmarkt, door wie een huis wil kopen maximaal te
10619 kans te bieden dat te doen, zodat de huurwoningen beschikbaar blijven voor diegenen die daarvoor kiezen.
10620 Daarnaast zijn we voorstander van bestaande formules zoals hamsterhuur. Daardoor kunnen gezinnen en
10621 alleenstaanden een woning huren, waarbij het betaalde huurgeld (gedeeltelijk) geldt als investering bij een
10622 latere aankoop van het pand. Dat biedt een oplossing voor kandidaat-eigenaars met onvoldoende
10623 startkapitaal en geeft bij aanvang zekerheid omtrent de eventueel latere aankoopprijs van de woonst.

10624 **Standpunten:**

- 10625 ● Wegwerken van administratieve en juridische hindernissen.
- 10626 ● Investeren in intergenerationele wijken met gedeelde binnen- en buitenruimte.
- 10627 ● Ombouw van leegstaande kantoren naar tijdelijke woningen via modulaire units.
- 10628 ● Meer erfpachtovereenkomsten van lokale besturen met kandidaat-kopers.
- 10629 ● Meer hamsterhuur.

10630 Zorgeloos wonen in een zorgzame buurt.

10631 cd&v staat voor respect voor de zelfstandigheid en eigenwaarde van onze burgers. Een goed aanbod aan
10632 woningen, aangepast aan zorgnoden, is daarbij essentieel. Wanneer mensen kunnen blijven wonen in een

10633 voor hen vertrouwde omgeving, voelen ze zich geborgen en verbonden. We willen mensen stimuleren bij
10634 het bouwen en verbouwen na te denken over hoe de woning voldoende kan worden aangepast aan
10635 eventuele latere zorgnoden of verminderde mobiliteit. Bij het ouder worden kan een groter deel van het
10636 leven zich afspelen in en rond de woning. Toenemende zorgnoden kunnen ervoor zorgen dat de
10637 vertrouwde woning minder comfortabel wordt. Nabije voorzieningen, geschikte trappen, aangepaste
10638 grootte en goede isolatie zijn uitermate belangrijk. Er moeten voldoende kwaliteitsvolle opties voorhanden
10639 zijn. Zowel voor aanpassing van een woning, als voor verhuis naar een beter geschikte woning. Het beleid
10640 moet zorgen voor leeftijdsvriendelijke woonomgevingen met kwalitatieve basisvoorzieningen. Toegang tot
10641 voldoende betaalbare kleinere woningen en appartementen in onze dorpskernen, dichtbij
10642 basisvoorzieningen, is nodig. Die omgeving nodigt uit om buiten te komen, het openbaar vervoer te nemen,
10643 langs veilige voetpaden en oversteekplaatsen. Met plek voor rustplekken, pleintjes, goede verlichting en
10644 openbare toiletten.

10645 De openbare ruimte moet ontmoetingen mogelijk maken, veilig en comfortabel zijn. Zo lang mogelijk
10646 zelfstandig wonen kan in de eigen woning, mits eventuele aanpassingen, maar ook in een aangepaste
10647 woning. Assistentiewoningen staan ter beschikking van diegenen die te maken krijgen met specifieke
10648 zorgnoden of een verminderde mobiliteit. Mensen van verschillende generaties kunnen er nog meer dan
10649 vandaag samenwonen. Naast assistentiewoningen kunnen ook zorgwoningen, waarbij een aparte
10650 woonunit wordt voorzien in een bestaande woning, een oplossing bieden. Als het creëren van een
10651 zorgwoning niet mogelijk is in het bestaande hoofdgebouw, kan een mobiele zorgunit of de ombouw van
10652 een bijgebouw ook een oplossing bieden om zorg nabij te kunnen aanbieden en ook bij een zorgbehoefte
10653 in de vertrouwde omgeving te blijven wonen. De regelgeving hieromtrent moet vereenvoudigd worden. Als
10654 assistentiewoningen tijdelijk leegstaan, moet opnieuw tijdelijk een andere bestemming toegestaan worden,
10655 om de grote noden op de woningmarkt weg te werken. In het toewerken naar zorgzame buurten, pleiten
10656 we voor een radicale ommekeer. Een Vlaamse stedenbouwkundige verordening moet zorgen voor een
10657 verplichte toegankelijkheid van appartementen bij nieuwbouw of ingrijpende renovatie, zowel voor de
10658 gemeenschappelijke delen als de individuele wooneenheden. Wie ondanks een zorgnood graag in de
10659 eigen woning wil blijven wonen, moet dit dankzij ondersteuning en eventuele woningaanpassingen ook
10660 kunnen blijven doen. Tegelijk onderstrepen we het belang van een passende woning, zowel op de private
10661 als sociale markt. Aangepaste grootte en comfort zijn daarbij het uitgangspunt. Een te grote woning
10662 bijvoorbeeld kan beter beschikbaar worden gesteld aan gezinnen die er nood aan hebben. Op de private
10663 markt kunnen ouderen beroep doen op de Vlaamse aanpassingspremie. Die biedt ondersteuning bij de
10664 installatie van technische hulpmiddelen of werken om de woning toegankelijker te maken. We willen dat
10665 ook in de sociale huisvesting door de woonmaatschappijen voldoende aangepaste woningen gerealiseerd
10666 worden. Dat alles zodat zorgbehoevenden op een inclusieve manier kunnen wonen.

10667 **Standpunten:**

- 10668
- 10669
- 10670
- 10671
- 10672
- 10673
- 10674
- 10675
- 10676
- Een Vlaamse stedenbouwkundige verordening moet zorgen voor een verplichte toegankelijkheid van appartementen bij nieuwbouw of ingrijpende renovatie, zowel voor de gemeenschappelijke delen als de individuele wooneenheden.
  - Ondersteuning op private markt (aanpassingspremie), maar ook realisatie aangepaste woningen door woonmaatschappijen.
  - Aanpassingspremie ouderen ook openstellen voor sociale huurders.
  - Ondersteunen zelfstandigheid en zorgnoden via assistentiewoningen of (mobiele) zorgwoningen.
  - Vereenvoudiging regelgeving mobiele zorgwoningen.
  - Bij leegstand assistentiewoningen een tijdelijke bestemmingswijziging toestaan.

10677 Conclusie: Een kwestie van respect.

10678 Misschien kampen we tot vandaag nog met te veel koudwatervrees. Het is duidelijk dat we enkel op de
10679 traditionele woonmarkt en met oude recepten geen oplossingen gaan creëren. We gaan volop voor de
10680 actie en samenwerking op lokaal vlak tussen alle betrokken actoren. Met als doel de creatie van extra
10681 aanbod, voor elke leeftijdscategorie, alle gezinnen en alleenstaanden en met aandacht voor de noden van
10682 elke deelgroep op de woningmarkt. De vraag naar woningen zal de komende decennia blijven stijgen. Ze
10683 zal zorgen voor een sterk opwaartse druk op de woningmarkt. Dat, gecombineerd met een daling van de
10684 gemiddelde grootte van onze huishoudens en de nood aan flexibele woonvormen, bijvoorbeeld bij
10685 gezinnen met co-ouderschap. We moeten dus voorzien in extra aanbod, maar vooral ook in extra aanbod
10686 aan kleinere wooneenheden voor alleenstaanden en kleinere gezinnen. Dit in een context van stijgende
10687 rentes, stijgende grondstofprijzen en volatiele energiemarkten. We willen als cd&v een voortrekkersrol
10688 vervullen. Samen met alle woonactoren, met coördinatie op lokaal niveau en met respect voor de
10689 middenklasse en meest kwetsbaren in onze samenleving. Maar ook en vooral met frisse ideeën en nieuwe
10690 recepten. Met een blik vooruit en respect voor de eigenheid van onze bestaande dorps- en stadskernen.
10691 Omdat het broodnodig is.

10692	Kernpunten:
10693	• Een gezonde woningmarkt, waar werkende gezinnen en alleenstaanden een eigen woning kunnen
10694	verwerven, met een sterke private huurmarkt en een volwaardig sociaal woningaanbod
10695	• Sociale woonlening voor de lagere inkomens, waarborgregeling voor kredietwaardige kandidaat-
10696	kopers met onvoldoende startkapitaal
10697	• Lagere registratiebelasting: Afschaffen recht op hypotheekvestiging en lokale differentiatie in
10698	onroerende voorheffing
10699	• Verzekering gewaarborgd wonen: Indexeren, inkomensgerelateerd maken, uitbreiden naar de private
10700	huurder
10701	• Energetische renovatiepremies: Gegarandeerde indexering, hoogste steun en renteloze
10702	renovatielening voor de laagste inkomens
10703	• Publiek-private samenwerking voor realisatie private, betaalbare en sociale woningen, lokale
10704	inventarisatie beschikbare panden en gronden
10705	• Regelluwte als norm, efficiëntere procedures, kortere vergunnings- en beroepsprocedures, alle
10706	attesten in 1 woningpas na 1 plaatsbezoek
10707	• Kernverdichting met respect voor de eigenheid van onze dorpen en steden
10708	• Groeipad bouw sociale woningen: Nieuw Bindend Sociaal Objectief met percentage private,
10709	betaalbare en sociale woningen in grote projecten, halvering wachttijd huurpremie
10710	• De particuliere verhuurder als partner: Energetische renovatiepremies en korting op onroerende
10711	voorheffing voor kleinschalige verhuurder
10712	• Vereenvoudiging regelgeving mobiele zorgwoningen, tijdelijke bestemmingswijziging
10713	assistentiewoningen, aanpassingspremie openstellen voor sociale huurders

10714 Onroerend, cultureel en 10715 immaterieel erfgoed

10716 Onze koers

10717 Ons rijke erfgoed, dat strekt van indrukwekkende gebouwen tot diep verankerde tradities, vertelt
10718 het verhaal van waar we vandaan komen. Het is een vitale schakel naar ons gemeenschappelijk
10719 verleden en vormt de basis van onze hedendaagse samenleving en onze gezamenlijke identiteit.
10720 Om de lessen uit ons verleden te begrijpen en onze toekomst zinvol vorm te geven, is het van
10721 cruciaal belang dat we dit erfgoed niet alleen bewaren maar ook toegankelijk maken voor iedereen.
10722 Met onze rijke geschiedenis als fundament telt Vlaanderen talloze unieke gebouwen, prachtige
10723 landschappen en levendige tradities die we met zorg moeten omarmen. Ze leren ons wie we zijn en
10724 staan voor de waarden die we belangrijk vinden, en ze geven ons een gevoel van herkenning. Ons
10725 erfgoed verrijkt onze leefomgeving met een onmiskenbare kwaliteit en eigenheid. Evenementen
10726 zoals de Open Monumentendag en de Erfgoeddag tonen aan dat de interesse in ons erfgoed enorm
10727 leeft – en terecht!

10728 Erfgoed is overal om ons heen en beïnvloedt bijna alle aspecten die verbonden zijn met de grond
10729 waarop we leven: hoe we onze ruimtes indelen, hoe we toerisme vormgeven en hoe we omgaan
10730 met het milieu. Maar erfgoed gaat verder dan enkel de fysieke plekken - het is innig verweven met
10731 onze cultuur en ons onderwijs, en vormt een essentieel onderdeel van hoe we leren en hoe we
10732 onszelf uitdrukken. Het draagt bij aan de esthetiek en dynamiek van onze omgeving, en voegt
10733 daadwerkelijk kleur en karakter toe aan de ruimtes waarin we ons bevinden.

10734 De afgelopen jaren hebben we aanzienlijke vooruitgang geboekt in de bescherming van ons
10735 erfgoed. Belangrijke mijlpalen zijn onder meer de vernieuwing van het subsidiesysteem, de
10736 versterkte steun voor lokaal erfgoedbeleid, het nauwkeurig doorlichten van beschermde sites en
10737 de bijzondere aandacht voor nieuwe functies voor onze parochiekerken. Met het nieuwe decreet
10738 voor cultureel erfgoed creëren we meer mogelijkheden voor alle erfgoedorganisaties om ons
10739 erfgoed te behouden, voor het publiek toegankelijk te maken en het verder te onderzoeken. Het
10740 innovatieve proefproject voor een beheersbeleid van roerend en onroerend erfgoed is ook een
10741 initiatief dat verdere aandacht verdient. De focus ligt daarbij op het realiseren van een erfgoeddepot
10742 in elke kunststad.

10743 Subsidiariteit

10744 Erfgoedbescherming heeft maar zin als er ook ontsluiting en, indien nodig, herbestemming is. cd&v wil
10745 daarom een lokaal erfgoedbeleid voeren vanuit het hele erfgoedveld (onroerend, immaterieel en cultureel
10746 erfgoed), zodat een link wordt gelegd tussen gebruik, bestemming, ontsluiting en educatie, waardoor alle
10747 vormen van erfgoed elkaar versterken.

10748 De zorg voor het erfgoed vergt ook een aanpak waarbij niet alleen de verschillende overheden, maar ook
10749 de verschillende onderdelen van dezelfde overheid volop samenwerken. Samenwerking tussen de lokale
10750 en de Vlaamse overheid is dus essentieel. cd&v gelooft sterk in subsidiariteit. Lokale overheden hebben
10751 een uitstekend zicht op het erfgoed op hun grondgebied en op de mogelijkheden die het biedt tot integratie
10752 ervan in de verdere ontwikkeling van de lokale leefgemeenschap. Binnen de Vlaamse overheid kan een

10753 vergaande samenwerking tussen beleidsdomeinen zoals erfgoed, ruimtelijke ordening, wonen, toerisme
10754 en cultuur zeker positieve resultaten opleveren. Een coherente en integrale beleidsvisie moet de volledige
10755 erfgoedketen samenbrengen en versnippering tussen onroerend en roerend erfgoed wegwerken. We
10756 moeten daarbij niet alleen inzetten op het erkende en gesubsidieerde erfgoed want dan dreigt veel
10757 waardevol lokaal erfgoed verloren te gaan. We moeten instrumenten ontwikkelen om het lokale erfgoed
10758 te borgen via uitwisseling van goede praktijken en coaching.

10759 De samenwerking tussen de verschillende gemeenten in de intergemeentelijke onroerenderfgoed-
10760 diensten (IOED) heeft heel wat positieve resultaten opgeleverd. Er zijn heel wat taken die een erkende
10761 IOED op zich kan en mag nemen. Voorbeelden daarvan zijn acties rond inventarisatie opzetten (lokaal
10762 erfgoed, landschappen, houtige elementen of bomen met erfgoedwaarde...), beschermingsinitiatieven
10763 opstarten samen met de gemeenten, adviezen geven over beschermd en niet beschermd erfgoed waarin
10764 dat onroerende erfgoed mee wordt afgewogen, opstellen van beheersplannen, organiseren van
10765 sensibiliseringsacties,...

10766 Ruim 2/3de van de gemeentes zijn aangesloten bij een IOED, wat het succes van dat instrument duidelijk
10767 illustreert. De overgrote meerderheid van de lokale besturen ziet het nut van deze intergemeentelijke
10768 samenwerkingsvorm in. De werking van deze vorm van intergemeentelijke samenwerking dient verder
10769 gestimuleerd en ondersteund te worden.

10770 De lokale erfgoedcellen in intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en in de vijf Vlaamse kunststeden
10771 (Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven en Mechelen) en de Vlaamse Gemeenschapscommissie in het
10772 tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, ontvangen in ruil voor het afsluiten van een cultureel-
10773 erfgoedconvenant Vlaamse werkingssubsidies voor een dubbele opdracht. Enerzijds dragen zij zorg voor
10774 het lokale cultureel erfgoed en vergroten het draagvlak ervan. Anderzijds is het de bedoeling dat zij lokale
10775 erfgoedactoren ondersteunen, hen samenbrengen, hen laten samenwerken en kennis laten delen.

10776 **Standpunten:**

- 10777 • Lokaal erfgoedbeleid moet gevoerd worden vanuit het hele erfgoedveld, waarbij het verband wordt
10778 gelegd tussen gebruik, bestemming, ontsluiting en educatie.
- 10779 • De versnippering tussen onroerend en roerend erfgoed moet weggewerkt worden.
- 10780 • De werking van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten moet verder gestimuleerd en
10781 ondersteund worden.

10782 **Premies voor beschermde gebouwen**

10783 Er werd deze bestuursperiode een drastische hervorming van de premieregeling doorgevoerd. Die was
10784 ook nodig. De bestaande situatie, die geleid had tot een ellenlange wachtlijst voor de uiteindelijke
10785 uitbetaling van de premie, was onverantwoord en niet langer houdbaar.

10786 Terecht werd in het nieuwe stelsel ook het belang van onderhoud beklemtoond. Degelijk onderhoud maakt
10787 het mogelijk om latere kostelijke restauraties te voorkomen. In de eerste plaats moet de komende jaren
10788 het belang van het onderhoud nog meer naar voor geschoven worden en moeten eigenaars meer
10789 ondersteund en ontzorgd worden bij onderhoudswerkzaamheden.

10790 Daarnaast moeten we volop de bestaande wachtlijst verder afbouwen. Het moet de ambitie zijn dat die
10791 tegen het einde van de volgende bestuursperiode volledig is afgebouwd. De wachtlijst blijft veel te lang. In
10792 december 2023 stonden er nog 272 dossiers op, waarvan de inhoudelijke goedkeuring al is gebeurd maar
10793 waarvoor het agentschap nog kredieten moet vrijmaken op de begroting. Deze dossiers

10794 (restauratiepremies en de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure) vertegenwoordigen een
10795 totaalbedrag van 166 miljoen euro. Er moet absoluut ingezet worden op de versnelde afbouw van die
10796 wachtlijst. Daarvoor moeten de nodige middelen voorzien worden. Wij aanvaarden niet dat premie-
10797 aanvragers jarenlang op de hen toegezegde premie moeten wachten. Aan de eigenaars van beschermd
10798 erfgoed die op een restauratiepremie wachten, moet een duidelijk perspectief geboden worden over de
10799 termijn waarbinnen ze de effectieve uitbetaling van de toegezegde premies zullen ontvangen.

10800 Bij de hervorming werd ook ingezet op onderhoud. Om die reden werd ook de standaardpremie verhoogd.
10801 Investeren in onderhoud betekent dat er kan bespaard worden op latere restauraties. Het gebruik van die
10802 onderhoudspremie dient sterk aangemoedigd te worden en de eigenaars van beschermde gebouwen
10803 moeten ontzorgd worden bij de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden.

10804 **Standpunt:**

- 10805 • De wachtlijst voor erfgoedpremies moet versneld afgebouwd worden.

10806 **Erfgoed en duurzaamheid**

10807 De effecten van klimaatverandering zullen de komende jaren meer zichtbaar worden. Droogte en
10808 wateroverlast kunnen belangrijke bedreigingen vormen voor beschermde monumenten. Droogte, warmte
10809 en extreme weersomstandigheden hebben effect op de duurzaamheid, de bewaring en de veiligheid van
10810 het erfgoed.

10811 Daarnaast hebben de voorbije jaren ook aangetoond dat het niet altijd eenvoudig is om erfgoed en
10812 energiezuinige investeringen met elkaar te verzoeken. Energiezuinige investeringen doen en tegelijk de
10813 erfgoedwaarde van beschermde gebouwen volledig respecteren, is niet altijd een eenvoudige opdracht.
10814 Maar de bewoners van een beschermde woning willen natuurlijk wel dat er energiebesparende
10815 maatregelen kunnen genomen worden. Eigenaars van beschermde monumenten die energiezuinige
10816 investeringen willen doen, moeten volop ondersteund en ontzorgd worden, zowel financieel als met
10817 gespecialiseerd advies. Het eerder aangekondigde erfgoedenergie-advies, als alternatief voor het EPC,
10818 moet uitgroeien tot een effectief en waardevol instrument dat eigenaars een duidelijk zicht geeft op de
10819 mogelijkheden om de energiezuinigheid van hun beschermde eigendom te vergroten.

10820 Het duurzaam bewaren van cultureel erfgoed is ook een uitdaging, niet in het minst omwille van de hoge
10821 energiekosten om de klimaatregeling op een constante temperatuur te houden. Maar ook de kosten voor
10822 digitalisering en digitale opslag hebben een hoog prijskaartje en zijn niet meteen energiezuiniger te
10823 organiseren.

10824 cd&v wil daarom gerichte investeringen voor duurzame en integrale digitalisering van ons cultureel
10825 erfgoed, zowel met het oog op bewaring als op ontsluiting waarbij ook rekening wordt gehouden met de
10826 energie-intensieve en dus klimaatimpact van digitale opslag en gebruik zoals streaming. We besteden
10827 daarbij specifieke aandacht voor het groeiende aandeel van het zogenaamde digital born-erfgoed.

10828 **Standpunten:**

- 10829 • Eigenaars van beschermde monumenten moeten ondersteund en ontzorgd worden bij het nemen
10830 van energiebesparende maatregelen.
- 10831 • Gerichte investeringen voor duurzame en integrale digitalisering van ons cultureel erfgoed.

10832 **Respect voor de oorspronkelijke bestemming en de eigenaars van ons rijke religieuze**
10833 **erfgoed.**

10834 Onderzoek van alle beschikbare kerkenbeleidsplannen toont aan dat de komende jaren bijna een vijfde
10835 van de kerken (18,7%) in aanmerking komt voor herbestemming, en iets meer dan een tiende van de
10836 kerken (11,3%) deels, ruimtelijk, in aanmerking komt voor een nevenbestemming. Samen zouden dus
10837 bijna 30% van de kerken de komende jaren betrokken worden in een project van her- of nevenbestemming.
10838 De uitdagingen inzake her- en nevenbestemming van parochiekerken blijven dus aanzienlijk. Zowat elke
10839 stad of gemeente wordt ermee geconfronteerd en ondervindt aan den lijve dat het geen gemakkelijke
10840 oefening is om voor een ondergebruikt of leegstaand kerkgebouw een waardige en gedragen neven- of
10841 herbestemming te vinden.

10842 Je kan niet om de vaststelling heen dat een groeiend aantal parochiekerken niet langer voor de eredienst
10843 gebruikt worden. De redenen daarvoor zijn voldoende gekend: het aantal kerkgangers en bedienaars van
10844 de eredienst daalt en de kosten voor onderhoud, verwarming, verzekering en restauratie van de talrijke
10845 kerkgebouwen in Vlaanderen nemen eerder toe dan af. Die vaststelling vertaalt zich ook in de cijfers.

10846 Vlaanderen is een landschap van parochiekerken. Waar je je ook bevindt, je ziet wel een kerktoeren
10847 opduiken. Parochiekerken vormen de spil waarrond een wijk of een buurt zich ontwikkeld heeft, waarrond
10848 zich een gemeenschap gevormd heeft. De lokale kerkgemeenschap bracht vele maatschappelijke
10849 initiatieven tot stand die het dorp mee lieten ontwikkelen. Het is en was ook de plaats waar of waarrond
10850 mensen elkaar ontmoetten. Mensen voelen zich ook sterk verbonden met hun parochiekerk. Cruciale
10851 momenten in hun leven hebben er zich afgespeeld. Ze werden er gedoopt, zijn er in het huwelijk getreden,
10852 hebben er afscheid genomen van vrienden en familieleden.

10853 De sleutel tot succes van neven- of herbestemming, is lokale gedragenheid. Hoe meer inwoners zich
10854 betrokken voelen, hoe breder het draagvlak en hoe realistischer er een duurzame aanvullende of nieuwe
10855 functie kan worden ingericht. Uit een draagvlakonderzoek van het Agentschap Onroerend Erfgoed blijkt
10856 dat 66% van de mensen het belangrijk vindt om mee te kunnen nadenken over wat er gebeurt met
10857 leegstaand erfgoed. Een dergelijk plan moet tot stand komen in een dialoog tussen kerkelijke en burgerlijke
10858 overheden, en ook belangstellenden moeten kunnen participeren in het traject en hun stem laten horen.

10859 Intussen zijn er heel wat voorbeelden van kerken die een geslaagde neven- of herbestemming gekregen
10860 hebben. Maar de uitdaging voor de komende jaren blijft groot. Bijkomende inspanningen en creatieve
10861 initiatieven zullen nodig zijn om de vele kerken die niet langer of slechts sporadisch voor de eredienst
10862 gebruikt worden, een her- of nevenbestemming te geven.

10863 Wanneer we het hebben over kerkgebouwen, dan gaat het niet zomaar over vastgoed. Het gaat om
10864 gebouwen met een zeer specifiek karakter, met een waardevolle geschiedenis en een grote morele
10865 waarde voor de gemeenschap. Ontzettend vaak zijn ze beeldbepalend in het centrum van een gemeente
10866 of stad en kunnen ze een rol vervullen in het garanderen en het verhogen van de leefbaarheid in en de
10867 dynamiek van een buurt of wijk. cd&v pleit uitdrukkelijk om voor minder gebruikte en leegstaande
10868 parochiekerken een neven- of herbestemming te zoeken met een gemeenschapsvormend karakter.
10869 Denken we dan aan een bijkomende ruimte en basisinfrastructuur voor onderwijs en studie, of een centrum
10870 voor het verenigingsleven.

10871 Vanaf 2025 is het ook verplicht voor lokale besturen om een kerkenbeleidsplan te hebben en zal dat plan
10872 ook bij het aantreden van een nieuw bestuur moeten geactualiseerd worden. Een dergelijk plan moet mee
10873 de basis vormen van de zoektocht naar een nieuwe of nevenbestemming. Om de gemeentes bij dat alles
10874 optimaal te begeleiden, werd in samenwerking met de VVSG en met Parcum ook het Platform Toekomst

10875 Parochiekerken opgericht. Dat moet uitgroeien tot een centraal aanspreekpunt voor lokale besturen en
10876 kerkbesturen. cd&v beklemtoont de absolute noodzaak om voldoende expertise in te zetten voor de
10877 begeleiding van lokale besturen bij de opmaak van de kerkenbeleidsplannen, en voor de zoektocht naar
10878 een waardige herbestemming van parochiekerken.

10879 **Standpunten:**

- 10880
- Volop inzetten op een gedragen en waardige neven- en herbestemming van minder of niet meer
10881 gebruikte parochiekerken, waarbij we in de eerste plaats kiezen voor gemeenschapsvormende
10882 initiatieven.

10883 **Archeologie**

10884 Archeologische opgravingen openen een venster op ons verleden. Zij geven een concrete inkijk in hoe
10885 onze voorouders leefden, hoe ze woonden, hoe ze in hun levensbehoeften voorzagen. De kenniswinst die
10886 archeologische opgravingen kan opleveren blijft dan ook belangrijk. Archeologische opgravingen kunnen
10887 ook op heel wat belangstelling rekenen, niet alleen van specialisten, maar ook van de buurt waar de
10888 opgravingen plaatsvinden.

10889 Tegelijk kunnen we er niet omheen dat alles wat met archeologie te maken heeft, ook vragen oproept.
10890 Opgravingen hebben een invloed op de doorlooptijd van bouwprojecten en er is een kostprijs aan
10891 verbonden. Het recente onderzoeksrapport 'Evaluatie Archeologie 2022' geeft aan dat driekwart van de
10892 opgravingen, wat het veldwerk betreft, afgerond was binnen 27 werkdagen. De impact op het tijdsverloop
10893 blijft dus beperkt, hoewel bouwheren dat soms anders ervaren. Wat de uitgaven betreft, stelt hetzelfde
10894 onderzoeksrapport dat, met een kostprijs van maximaal 43 500 euro, driekwart van alle opgravingen gevat
10895 wordt. Voor bouwheren blijft dat een hoog bedrag. cd&v dringt erop aan om na te gaan in hoever de
10896 kostprijs en de archeologische verplichtingen-voor bouwheren kunnen teruggedrongen worden, en er een
10897 optimaal evenwicht kan gevonden worden tussen het beschermen van ons kostbaar verleden en het niet
10898 hypothekeren van de efficiëntie van de nodige investeringen en realisatie van projecten.

10899 We moeten ook onderzoeken of de huidige oppervlaktedrempels vanaf wanneer er archeologisch
10900 onderzoek vereist is, niet aan heroverweging toe zijn en verhoogd moeten worden. Momenteel bepaalt de
10901 regelgeving dat, voor de aanvraag van een omgevingsvergunning, een archeologische nota moet
10902 opgesteld worden wanneer de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat, en
10903 de totale oppervlakte van de percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en
10904 die gelegen zijn in archeologische zones. Voor percelen gelegen buiten archeologische zones bedragen
10905 die oppervlakenormen respectievelijk 1000 m² en 3000 m². Bij het verlenen van een vergunning voor het
10906 verkavelen van gronden, dan gelden ook de oppervlakenormen van 300 m² of 3.000 m², afhankelijk van
10907 de vraag of de betrokken percelen zich in een archeologische zone bevinden.

10908 Een ander belangrijk punt betreft het bekendmaken van de resultaten van de opgravingen. Vondsten uit
10909 het archeologisch onderzoek moeten op een kwalitatieve manier bewaard worden, maar ze moeten ook
10910 op een actieve manier aan het publiek bekendgemaakt te worden, net zoals voorwerpen uit kerken die
10911 een herbestemming gekregen hebben. Daarvoor moet de depotwerking versterkt te worden en moet
10912 nagegaan worden of de verschillende depots geen tijdelijke plaatselijke tentoonstellingen kunnen
10913 organiseren, waar de vondsten uit archeologische opgravingen getoond en geduid worden.

10914 **Standpunt:**

- 10915 • Terugdringen van de kostprijs en van de doorlooptijd van de verplichtingen verbonden aan
10916 archeologisch onderzoek bij bouwwerken.

10917 **Erfgoednetwerken**

10918 Wij zijn met recht en reden trots op het uiterst waardevolle erfgoed dat in Vlaanderen aanwezig is. Dankzij
10919 de rijke geschiedenis van onze regio, zijn hier talloze monumenten aanwezig die haar concreet gestalte
10920 geven. Dat rijke erfgoed kan ook terecht op heel wat belangstelling en waardering rekenen van de
10921 bevolking. Onder meer het grote succes van de Monumentendagen zijn daar een sprekend voorbeeld van.
10922 In Vlaanderen zijn er verschillende organisaties actief in het bewaren en het publiek toegankelijk maken
10923 van belangrijke erfgoedlocaties. Denk dan aan Herita, de Stichting Kempens Landschap en de
10924 Erfgoedstichting Vlaams-Brabant.

10925 De voorbije bestuursperiode werd de basis gelegd voor de erkenning van Vlaamse erfgoednetwerken. De
10926 regering kan verenigingen en stichtingen erkennen als Vlaams erfgoednetwerk als de portfolio ervan
10927 voldoet aan al de volgende voorwaarden:

- 10928 • Het is een staalkaart van bouwkundig, landschappelijk en archeologisch onroerend erfgoed dat
10929 representatief is voor het verhaal van Vlaanderen.
10930 • Het focust op locaties die iconisch zijn of waarvan het beheer de draagkracht van een lokaal of
10931 regionaal initiatief overstijgt.
10932 • Het is een toonbeeld van onroerenderfgoedzorg.

10933 De inspanningen die de verschillende reeds bestaande organisaties al geleverd hebben en nog altijd
10934 leveren, moeten gewaardeerd en verdergezet te worden. Bij de erkenning van de erfgoednetwerken
10935 moeten die absoluut meegenomen worden.

10936 **Standpunt:**

- 10937 • Erkenning van de bestaande regionale initiatieven bij de uitbouw van Vlaamse erfgoednetwerken.

10938 **Evaluatie en handhaving van het beschermde bestand**

10939 Niets is eeuwig en ook de bescherming van een gebouw als onroerend erfgoed is dat niet noodzakelijk.
10940 De lijst van beschermde gebouwen in Vlaanderen is lang en ongetwijfeld waren er wel goede redenen
10941 waarom een gebouw ooit werd beschermd. Maar op een bepaald moment moet ook nagegaan worden of
10942 de bescherming van bepaalde gebouwen nog wel moet gehandhaafd worden. Of ze echt wel zo uniek zijn,
10943 of de redenen die aan de bescherming ten grondslag liggen nog wel relevant zijn.

10944 De screening van het beschermde bestand moeten we de komende jaren, in nauw overleg met eigenaars
10945 en lokale besturen, voortzetten.

10946 Uit de snelle screening van het beschermde bestand die door het Agentschap Onroerend Erfgoed
10947 doorgevoerd werd, werd ook duidelijk dat het van het grootste belang is om in te zetten op handhaving.
10948 Het blijkt dat de bescherming van bepaalde gebouwen wordt opgeheven, omdat de erfgoedwaarden
10949 verloren gingen na een te harde restauratie of omdat de beschermde ruime omgeving werd verkaveld en
10950 bebouwd met nieuwbouw. Ons erfgoed verdient het om gekoesterd te worden. We mogen niet aanvaarden

10951 dat waardevol erfgoed ten gevolge van een ontoereikende handhaving voor toekomstige generaties
10952 onherroepelijk verloren zou gaan.

10953 **Standpunt:**

10954

- Verhinderen van het teloorgaan van erfgoed door een adequate handhaving.

10955 **Werken aan iconische gebouwen**

10956 Sommige gebouwen hebben een dermate grote uitstraling en bekendheid dat ze alle Vlamingen beroeren.
10957 Monumenten zoals het Gravensteen in Gent, de Boerentoren in Antwerpen... iedereen is er wel eens
10958 geweest of voorbij gewandeld. Wanneer er plannen zijn om ingrijpende werkzaamheden uit te voeren aan
10959 dergelijke gebouwen, dan kan elke Vlaming zich daar iets bij voorstellen en dan heeft ook elke Vlaming
10960 daar wel een mening over. Dat maakt dat werken aan dergelijke gebouwen zo mogelijk nog gevoeliger
10961 liggen dan werken aan andere gebouwen en dus ook dat het zoeken naar een draagvlak een absolute
10962 vereiste is om werken aan dergelijke gebouwen tot een goed einde te kunnen brengen. Om de
10963 initiatiefnemers van werkzaamheden aan dergelijke gebouwen bij te staan, onder meer in het zoeken naar
10964 draagvlak, pleit cd&v voor het uitwerken van een draaiboek voor het uitvoeren van werkzaamheden aan
10965 dergelijke gebouwen. Het team van de Vlaamse Bouwmeester kan hierbij zeker een waardevolle rol
10966 spelen.

10967 **Standpunt:**

10968

- Bouwkundige ingrepen aan iconische gebouwen moeten rusten op een breed draagvlak.
- Voor ingrepen aan iconische gebouwen wordt, in samenwerking met de Vlaamse Bouwmeester, een draaiboek uitgewerkt.

Mobiliteit

10971

10972 **Zonder mobiliteit staan we stil. Mobiliteit is cruciaal voor ons samenleven, sociaal en economisch.**
10973 **Maar onze mobiliteit loopt stroef en heeft een prijs. Daarnaast moeten we werk maken van een**
10974 **duurzamere mobiliteit. Verduurzaming vereist gecoördineerde inspanningen, op alle**
10975 **beleidsniveaus. En nog belangrijker, duurzamere mobiliteit vereist ook gedragsverandering. Voor**
10976 **cd&v blijft het STOP-principe een cruciale leidraad in alle mobiliteitsuitdagingen.**

10977 **Wie zich verplaatst, moet dat veilig en zonder zorgen kunnen doen.**

10978 Verkeersveiligheid begint met wederzijds respect tussen weggebruikers: een verkeersveilige attitude, kalm
10979 aan doen en uit je ogen kijken, respect voor elkaar. cd&v heeft bijzondere aandacht voor de actieve – maar
10980 kwetsbare – weggebruiker. In principe is er maar één verkeersregel: respect voor elkaar in het verkeer. Als
10981 alle bestuurders op die manier de weg op gaan, zouden we heel wat regels, controles én
10982 verkeersslachtoffers kunnen vermijden. Verkeersopleiding en sensibilisering is daarvoor cruciaal, maar
10983 volstaat (helaas) niet. Verkeersregels en handhaving blijven noodzakelijk en moeten verder evolueren naar
10984 sterke instrumenten voor meer veiligheid.

10985 We investeren in veilige infrastructuur: toegankelijke voetpaden voor Keizer Voetganger, attractieve
10986 fietspaden voor Koning Fiets en verkeersveilige wegen zonder zwarte punten. We voeren de strijd op tegen
10987 de (weliswaar beperkte) groep wegpiraten die verantwoordelijk is voor een groot deel van de
10988 verkeersonveiligheid.

10989 **Onze mobiliteit zal innovatief en duurzaam zijn.**

10990 Onze mobiliteit legt een te grote druk op mens, omgeving en milieu. Zo is de filezwaarte in Vlaanderen in
10991 de afgelopen tien jaar met meer dan een derde gestegen, vraagt het groeiend wagenpark om steeds meer
10992 ruimte en neemt transport een groter aandeel van onze CO²-uitstoot in dan tien jaar geleden. Daarenboven
10993 ontstaan er nieuwe mobiliteitsbehoeften voor een groeiende en vergrijzende bevolking, én eisen steeds
10994 meer verschillende vervoerswijzen hun plaats op in het verkeer.

10995 Vlaanderen heeft met haar ligging, havens en netwerken (van wegen, vaarwegen, spoorwegen) een unieke
10996 logistieke positie in Europa. We willen Vlaanderen verder uitbouwen, toekomstbestendig, met een
10997 duurzame economie. Daarvoor optimaliseren we ons ruimtegebruik, en verminderen we het aantal
10998 onnodige kilometers die moeten aangelegd worden. Ruimtelijke ordening en mobiliteit zijn onlosmakelijk met
10999 elkaar verbonden.

11000 **Het recht op mobiliteit voor elke Vlaming en Belg. Iedereen is verbonden en bereikbaar.**

11001 Om te werken, om te ontspannen, om te ontmoeten moeten we ons kunnen verplaatsen. Ons verplaatsen
11002 is dé verbindende kracht in onze samenleving. Sociale contacten vragen mobiliteit en bereikbaarheid, een
11003 absolute prioriteit voor cd&v. Toegankelijke infrastructuur maakt dat mensen kunnen en durven 'buiten
11004 komen'. Een sterk openbaar vervoer speelt een belangrijke rol om verkeersarmoede te vermijden. We
11005 kiezen resoluut voor kwaliteitsvolle publieke ruimte en levendige woonwijken. De 8-80-regel is een sterke
11006 norm: ruimte en maatregelen op maat van 8-jarigen én van 80-jarigen, maken het voor iedereen
11007 gemakkelijker om zich te kunnen verplaatsen.

11008 **Verkeersveiligheid**

- 11009 Het aantal verkeersslachtoffers, doden en zwaargewonden moet dringend drastisch naar beneden. Met
11010 'All For Zero' is er een ultieme ambitie: nul verkeersdoden tegen 2050. Daar zijn we helaas nog lang niet.
11011 Een doorgedreven mobiliteits- en verkeersveiligheidsbeleid moet tussen de oren van de weggebruikers
11012 mikken. Een eenvoudige boete zal bij die kleinere koppige minderheid helaas geen verschil maken. Voor
11013 een verhoogde verkeersveiligheid moeten we een appel doen aan alle weggebruikers, met als cruciale
11014 leidraad: wederzijds respect.
- 11015 Wederzijds respect is het begin van een veiliger verkeer. Wederzijds respect maakt drempels, flitspalen,
11016 duizenden regeltjes, controles, bloembakken, uren politie-inzet... overbodig. Elkaar respecteren, rustig aan
11017 doen, uit je ogen kijken en rekening houden met elkaar, zijn de basis van een verkeersvrij Vlaanderen. Of
11018 je nu voetganger, fietser, stepper, automobilist, buschauffeur, of vrachtwagenchauffeur bent. Met slimme
11019 acties en sensibilisering moeten we onze samenleving bewust maken en aanzetten tot wederzijds respect,
11020 voor veilig verkeer.
- 11021 Het aantal verkeersdoden in de eerste negen maanden van 2023 lag 16,1% lager ten opzichte van het jaar
11022 ervoor. Dat zijn hoopgevende cijfers, maar daar zitten de wintermaanden nog niet in. Een dikke
11023 onvoldoende voor een moderne samenleving, waarin jongeren en ouderen op een zorgeloze wijze moeten
11024 kunnen deelnemen, zonder van hun sokken gereden te worden. Wegen moeten leesbaar en herkenbaar
11025 zijn. Woonstraten mogen niet uitnodigen tot hoge snelheden, maar moeten op een respectvolle wijze
11026 gedeeld worden met een diversiteit aan weggebruikers.
- 11027 We besteden bijzondere aandacht aan de verkeersveiligheid van onze kinderen, in samenwerking met de
11028 scholen. Want jong geleerd is oud gedaan! Voor alle schoolroutes in Vlaanderen, voor de inrichting van
11029 schoolomgevingen, is de kindnorm vanzelfsprekend.
- 11030 Dankzij cd&v steeg het budget voor fietsinfrastructuur, een goede zaak voor Konings Fiets. Maar het werk
11031 is lang niet af. Er vallen nog te veel doden en slachtoffers in het verkeer, ook bij fietsers. Daarom moet het
11032 aantal doortastende infrastructurele maatregelen significant verhogen. Maatregelen die een merkbare
11033 impact hebben op de verkeersveiligheid, denk maar aan het vierkant groen, conflictvrije (kruis)punten of
11034 vrijliggende fietspaden. Het wegwerken van de dynamische lijst van gevaarlijke punten krijgt absolute
11035 prioriteit.
- 11036 Voor veilige woonwijken, schoolomgevingen en fiets- en voetgangersnetwerken, rekent cd&v op zijn sterke
11037 lokale besturen. Zij kennen het terrein en de omgeving het best. Verkeersveiligheid is maatwerk, en lokale
11038 besturen zijn hierin ervaringsdeskundigen. Dus laten we hen voldoende bevoegdheid en instrumenten
11039 aanreiken om een verkeersveilige omgeving te creëren (en bijvoorbeeld zones 30 af te bakenen).
- 11040 Het hoofdwegennet vraagt uiteraard alle aandacht op Vlaams niveau. cd&v wil inzetten op een slimmer
11041 mobiliteitsmanagement met dynamische maximumsnelheden. Daarmee kan de maximumsnelheid
11042 aangepast worden aan omstandigheden zoals drukte, wegwerkzaamheden, conflicten, files,
11043 klimatologische omstandigheden... De toenemende mogelijkheden van actieve communicatie tussen de
11044 wegsignalisatie en voertuigen, maakt dat dergelijke oplossingen ook duidelijker gemaakt kunnen worden,
11045 en worden daardoor realistischer.
- 11046 We moeten verder de strijd opvoeren tegen bestuurders die lak hebben aan verkeersregels en een gevaar
11047 betekenen voor alle weggebruikers. Er bestaat daarvoor een sterk preventief, sensibiliserend, educatief en
11048 bestraffend handhavingssysteem, namelijk het Rijbewijs met Punten. Samen met een slimme

11049 concreterisering en voldoende handhaving, is dat een slagkrachtig instrument in de strijd tegen recidive. Met
11050 grote impact op onze verkeersveiligheid.

11051 Naast gsm-gebruik achter het stuur, blijft ook rijden onder invloed van alcohol en/of drugs een grote en
11052 ontoelaatbare bron van verkeersonveiligheid. Het aantal BOB-campagnes moet kwalitatief en kwantitatief
11053 verder uitgebouwd worden, naast de klassieke BOB-periodes, bijvoorbeeld aan de hand van
11054 geaggregeerde cijfers. We gaan ook de strijd aan met het toenemend druggebruik in het verkeer, met
11055 onder meer een verbod op lachgas. Daarom moeten we de strijd tegen drugs in het verkeer versterken en
11056 het aantal controles en speekseltesten verder verhogen.

11057 **Standpunten:**

- 11058 • We zetten de strijd tegen koppige recidivisten verder. We zetten het werk verder aan de hand van
11059 een sterk preventief, sensibiliserend, educatief en bestraffend handhavingssysteem.
- 11060 • De strijd tegen het toenemend druggebruik (alcohol, lachgas, medicatie...) in het verkeer wordt
11061 een absolute topprioriteit.
- 11062 • Met respect voor ieders privacy, zetten we slimme camera's in voor een veiliger en efficiënter
11063 verkeer.

11064 **Keizer Voetganger**

11065 In lijn met het STOP-principe, introduceren we Keizer Voetganger. cd&v lag mee aan de basis van een
11066 verdriedubbeling van het investeringsbedrag voor veilige en kwaliteitsvolle fietsinfrastructuur. Nu willen we
11067 dezelfde inspanning realiseren voor de voetganger.

11068 Hindernissen voor voetgangers zijn hindernissen voor iedereen, man of vrouw, jong of minder jong, met of
11069 zonder handicap. Elk voetpad in Vlaanderen wordt obstakelvrij. Denk maar aan foutgeparkeerde auto's,
11070 achtergelaten deelsteps, slecht geplaatste reclameborden of verkeersborden in het midden van de stoep
11071 waardoor de doorgang met een rolstoel of buggy onmogelijk wordt.

11072 Daarnaast maken we elk voetpad zo vlak als een biljartlaken. We verhogen de aandacht voor de staat van
11073 de voetpaden: elk voetpad moet vrij zijn van losliggende tegels of onnodige hellingen. Voor de moeder met
11074 kinderwagen, voor de schoolgaande jeugd, voor wie op weg is naar het werk, voor onze ouderen... Voor
11075 iedereen. Voor de voetganger streven we naar perfectie, op vlak van toegankelijkheid én veiligheid. Meten
11076 is weten. Daarom geven we elk voetpad in Vlaanderen een score voor toegankelijkheid. Gelijkaardig aan
11077 de EPC-waarden voor energiezuinige huizen, krijgt ieder voetpad een score van A (uitstekende staat van
11078 het voetpad) tot D (het voetpad moet dringend aangepakt worden).

11079 Daarom zullen we het Vlaams voetgangersbeleid moderniseren. We moeten al twintig jaar terug in de tijd
11080 voor de publicatie van het 'Vademecum Voetgangersvoorzieningen' – de leidraad voetgangersbeleid voor
11081 lokale besturen, een geactualiseerde 'gids voetgangersbeleid' is nodig. Daaraan koppelen we de oprichting
11082 van een stapfonds, vergelijkbaar met het fietsfonds. Met het stapfonds subsidieert Vlaanderen de
11083 uitwerking van voetgangersnetwerken.

11084 Daarnaast zorgen we voor een voetpadenplan in iedere stad of gemeente, voor een lokaal
11085 voetgangersbeleid. We zetten ons in voor betere voetgangersinfrastructuur en veiligere oversteekplaatsen
11086 voor Keizer Voetganger, de basis van alle mobiliteit. Voetgangersvriendelijke infrastructuur zou de
11087 ruggengraat moeten zijn van elke leefbare stad of gemeente. Om die reden zou het uitroepen van een
11088 meest voetgangersvriendelijke gemeente kunnen dienen als een positieve incentive voor de lokale

11089 besturen. Dergelijke titel kan de geleverde inspanningen en investeringen belonen, maar kan ook de
11090 aantrekkelijkheid van het lokaal bestuur vergroten.

11091 Wandelen is meer dan je verplaatsen, het is een manier om te verbinden, je beter te voelen, te bloeien.
11092 Met Keizer Voetganger geven we de voetganger een centrale rol in de mobiliteit van onze dorpen en
11093 steden.

11094 **Standpunten:**

- 11095 ● We zetten de krijtlijnen uit voor een volwaardig Vlaams voetgangersbeleid.
- 11096 ● We richten een stapfonds op van 100 miljoen euro.
- 11097 ● We geven we elk voetpad in Vlaanderen een score voor toegankelijkheid.
- 11098 ● Elk voetpad wordt zo vlak als een biljartlaken én obstakelvrij tegen 2030. Elk jaar wordt één stad
11099 of gemeente verkozen tot meest voetgangersvriendelijke stad/gemeente.

11100 **Vlaanderen Fietsland**

11101 Naast Keizer Voetganger staat Koning Fiets. Naar het werk, naar school of naar onze hobby: we fietsen
11102 meer en meer, en daarenboven verder en verder. Meer dan 20% van de woon-werkverplaatsingen wordt
11103 tegenwoordig met de fiets afgelegd, het aantal gezinnen met een elektrische fiets is de voorbije jaren
11104 toegenomen met 15%.

11105 In 2016 lanceerde cd&v haar Koning Fiets-verhaal, waarna we aan de basis lagen van de verdriedubbeling
11106 van het investeringsbudget voor veilige en kwaliteitsvolle fietsinfrastructuur. De fiets – al dan niet elektrisch
11107 – heeft zich ontpopt tot het meest logische, aangename en flexibele vervoermiddel voor verplaatsingen tot
11108 pakweg 10-15 kilometer.

11109 Fietsen vereist op de eerste plaats veilige infrastructuur: we investeren in hoogwaardige, goed verlichte,
11110 veilige fietsinfrastructuur. Veilige infrastructuur zonder conflictpunten tussen fietsers en gemotoriseerd
11111 verkeer, zorgt voor veel meer verkeersveiligheid. Helmplicht kan de impact van een ongeval ondersteunen.
11112 Het dragen van een helm kan de impact van een (onge-)val beperken, daarom willen we het gebruik van
11113 de fietshelm ook ondersteunen en promoten, zéker voor de meest kwetsbaren, kinderen en ouderen. De
11114 toenemende variëteit aan verschillende vervoermiddelen op het fietspad – denk aan (e-)steps, bakfietsen,
11115 klassieke en elektrische fietsen, speedpedelecs – vereist wederzijds respect van alle gebruikers,
11116 voldoende ruimte én opvolging & bijsturing.

11117 Een aantal fietsers, steppers en voetgangers hebben geen boodschap aan verkeerslichten of maken
11118 oneigenlijk gebruik van de verkeersinfrastructuur. Ze brengen niet alleen zichzelf in gevaar, maar ook
11119 anderen. Daarom vraagt het groeiend aantal verkeersdeelnemers (in de brede zin van het woord) ook een
11120 betere handhaving van de wegcode. Om samen veilig de weg op te kunnen, zijn er regels voor iedereen.
11121 Heel erg belangrijk voor die veiligheid is dat fietsers zichtbaar zijn in het verkeer. Het is dan ook een goede
11122 zaak dat je het mobiliteitsbudget kan aanwenden voor een beschermende uitrusting, ter verhoging van je
11123 zichtbaarheid, denk maar aan fietshelmen en fluoeshesjes. Ook goede verlichting is essentieel. Het verder
11124 uitbouwen van het mobiliteitsbudget komt niet alleen de modal shift ten goede, het draagt ook bij aan een
11125 fietsveilig Vlaanderen.

11126 We zetten verder in op de bereikbaarheid en toegankelijkheid van deelfietsystemen. De toegang tot en
11127 het aantal (deel-)fietsen moet hoger. Daarnaast moeten ook de gebruikscijfers van deelfietsen actiever en
11128 beter door Vlaanderen worden bijgehouden, want in de uitrol van basisbereikbaarheid is een grote rol

11129 weggelegd voor de deelfiets. Er zijn al heel wat deelaanbieders actief in ons land. We tellen ondertussen
11130 al meer dan tienduizenden deelfietsen. Maar we gaan verder: aan elk station én aan alle bovenlokale
11131 Hoppinpunten (met voorziene rekken of dropzones) moeten deelfietsen staan. We willen het totaal aantal
11132 (buitenmaatse) deelfietsen minstens verdubbeld zien tegen 2030. Want een deelfiets is het werkpaard van
11133 de lokale bereikbaarheid.

11134 Zo'n 22% van de werknemers gaat met de fiets naar het werk. De recente veralgemening van de
11135 fietsvergoeding en de fietslease-mogelijkheden, ook voor openbare besturen, zal dat aantal nog doen
11136 groeien. We stimuleren verder zoveel mogelijk bedrijven en instellingen om kwalitatieve fietsenstallingen
11137 en -infrastructuur te voorzien voor hun fietsende werknemers.

11138 **Standpunten:**

- 11139 • We stimuleren het slim gebruik van (e-)deelfietsen, het totaal aantal (buitenmaatse en andere)
11140 deelfietsen moet minstens verdubbeld zijn tegen 2030.
- 11141 • Koning Fiets en Keizer voetganger verdienen een jaarlijks investeringsbudget van 500 miljoen
11142 euro voor veilige en kwaliteitsvolle infrastructuur.
- 11143 • We verhogen de verkeerskennis van alle verschillende verkeersdeelnemers. Zowel (e-)steps,
11144 bakfietsen, klassieke en elektrische fietsen, speedpedelecs, voetgangers, automobilisten...
11145 iedereen moet respectvol deelnemen aan het verkeer.

11146 **Openbaar vervoer**

11147 Een duurzaam en toekomstgericht België moet beschikken over een performant, toegankelijk, betrouwbaar
11148 én betaalbaar openbaar vervoer. Hier is nog zeer veel werk aan de winkel. cd&v gelooft niet in een verdere
11149 liberalisering van het openbaar vervoer dat enkel focust op de commercieel interessante gebieden. In een
11150 dichtbevolkt België moeten we het evenwicht zoeken tussen een efficiënt systeem en tevreden reizigers.
11151 Dat betekent doordachte keuzes maken.

11152 Daarom pleit cd&v voor de invoering van (basis-)bereikbaarheidskaarten, aan de hand van objectieve
11153 (basis-)bereikbaarheidsindicatoren (aanbod, alternatieve mogelijkheden, reistijd, verkeersgedrag ...). Dat
11154 is vergelijkbaar met de bereikbaarheidsindex van onze noorderburen. Met als doelstelling de integrale
11155 samenhang tussen de verschillende vervoerwijzen te verbeteren. Op die manier wordt mogelijke
11156 vervoersarmoede zeer zichtbaar en kunnen gerichte en doordachte keuzes gemaakt worden. Meer
11157 specifiek is het openbare vervoer cruciaal om ervoor te zorgen dat mensen met beperkte mobiliteit op een
11158 vlotte manier de voertuigen en infrastructuur kunnen betreden. Een grote eis van cd&v was dan ook om
11159 toegankelijkheid in de overeenkomsten met de openbare vervoersmaatschappijen op te nemen. Dat heeft
11160 geleid tot duidelijke engagementen bij zowel De Lijn als de NMBS, om hun vervoer versneld zelfstandig
11161 toegankelijk te maken. We zullen streng toekijken op de uitvoering ervan en willen dat er voldoende aanbod
11162 blijft, ook in de perifere gebieden.

11163 Openbaar vervoer voor iedereen? Dan moeten onze treinen, bussen en metro's toegankelijk zijn. Dat wil
11164 zeggen: brede instapdeuren, aangepaste perrons en alle voertuigen dienen uitgerust te worden met de
11165 meest gebruikte hulpmiddelen voor personen met een beperking en ouderen. We schaffen het vooraf
11166 reserveren van assistentie in grote stations af én we verzetten ons tegen het ondoordacht verminderen
11167 van de openingsuren van de loketten in de stations.

11168 In Vlaanderen zijn slechts 10% van de bus- en tramhaltes zelfstandig toegankelijk voor mensen in een
11169 rolstoel. Slechts 4% is toegankelijk voor mensen met een visuele handicap. Personen met een handicap

- 11170 zijn vaak aangewezen op het openbaar vervoer. Toegankelijk openbaar vervoer is een belangrijke
11171 voorwaarde voor mensen met een handicap om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven,
11172 om naar werk te gaan, om deel te nemen aan culturele activiteiten... Daarom werken we álle drempels
11173 weg. In ieder voertuig komt een leesbaar overzicht van alle haltes en voor wie slechtziend is, worden de
11174 haltes afgeroepen. De communicatie in crisistijden moet beter: bij vertraging houdt men rekening met de
11175 (potentiële) aansluitingen. In de (nieuwe) treinen komt er een navigatiescherm waarop reizigers de route
11176 kunnen volgen. Om de treinrit zo aangenaam mogelijk te maken, roepen we NMBS op om samen te werken
11177 met een (private) partner om treinpassagiers aan boord te laten genieten van lichte versnaperingen.
- 11178 Daarnaast vormt het openbaar vervoer een belangrijke factor in het leven van jongeren. Zij zijn in grote
11179 mate afhankelijk van het openbaar vervoer om zich te verplaatsen en aan de maatschappij deel te nemen.
11180 Niet alleen overdag, maar ook 's avonds en 's nachts moeten ze zich veilig kunnen verplaatsen. Daarom
11181 moet er voorzien worden in een aanbod voor openbaar vervoer tot minstens 2u 's nachts.
- 11182 Tot slot: basisbereikbaarheid gaat ruimer dan enkel het openbaar vervoer. cd&v steunt de omslag naar
11183 een vraag-gestuurd openbaar vervoer met een kernnet tussen woonkernen. Het is een mobiliteitsconcept
11184 waarbij een mentaliteitswijziging nodig is. Maar het is aan De Lijn om te waken dat er geen mensen in de
11185 kou blijven staan. De Lijn is verantwoordelijk voor het permanent analyseren en evalueren van de
11186 verplaatsingen en mobiliteitsbehoeften.
- 11187 De trein als basis van ons openbaar vervoerssysteem
- 11188 Voor het eerst sinds 2008 hebben Infrabel en NMBS eindelijk opnieuw een blauwdruk en een duidelijk
11189 perspectief voor het spoorbeleid tot 2032. De tienjarige beheerscontracten bieden een kader om van de
11190 vervoersmaatschappijen terug performante bedrijven maken. Daarvoor moeten NMBS en Infrabel
11191 financieel gezonde, kwalitatief uitgebouwde en klantvriendelijke overheidsbedrijven worden. Het
11192 wegwerken van personeelstekorten die een nefaste impact hebben op de prestaties, moet de absolute
11193 prioriteit zijn. Het aantal afgeschafte treinen moet sterk naar beneden.
- 11194 Verder moet de stiptheid van onze treinen naar omhoog. De veiligheid voor elke reiziger, en van elke
11195 'cheminot' moet een prioriteit zijn. Een aantrekkelijk treinaanbod moet betrouwbaar zijn, met vlotte
11196 aansluitingen en comfortabele overstappen. We investeren in hedendaags materiaal en comfortabele
11197 treinstellen met een werkende airco moeten de standaard zijn.
- 11198 We verhogen de aantrekkelijkheid van de stations(buurtten). Veiligheid is daarvoor de basisvoorwaarde.
11199 We verwachten een comfortabele en duidelijke inrichting. Wachtruimtes moeten genoeg zitplaatsen
11200 voorzien. Een modern station vraagt propere, toegankelijke publieke toiletten. Aantrekkelijke stations zijn
11201 levendige en toegankelijke plekken, geïntegreerd in de lokale omgeving met ruimte voor ontmoeting en
11202 een aantrekkelijk aanbod van lokale goederen en diensten. Het station kan dienen als centraal ophaal- en
11203 leverpunt. Dat zorgt voor veel beweging en sociale controle. Overleg tussen NMBS en de lokale besturen
11204 draagt bij aan de gewenste invulling.
- 11205 De veiligheid en het comfort van en in stations moet omhoog. We verliezen nog te veel potentiële reizigers
11206 door een subjectief onveiligheidsgevoel op de perrons en aan de haltes. We creëren uitnodigende
11207 stationsbuurtten voor zowel treinen, trams, metro's als bussen. Met voldoende verlichting, fysieke
11208 aanwezigheid van personeel, Daarnaast moet er in elk groter bus- en treinstation een toilet aanwezig zijn
11209 op de momenten dat er treinen en bussen rijden.
- 11210 cd&v wil een duidelijkere en eenvoudiger tariefstructuur, zonder dat sommigen meer zullen moeten
11211 betalen. De trein is al duur genoeg. Een getrouwheidskorting, een extra korting voor wie regelmatig reist,

- 11212 beloont de veelgebruiker. Op die manier worden moderne en betrouwbare treinen, met voldoende wagons,
11213 een geloofwaardig en aantrekkelijk alternatief voor de wagen.
- 11214 Wanneer de NMBS maatregelen neemt met impact op bepaalde doelgroepen, vereist dat inspraak van
11215 betrokken middenveldorganisaties. Denk bij voorbeeld aan de seniorentickets die vandaag pas na 9 uur
11216 gebruikt mogen worden. Om zo'n maatregelen te voorkomen, is integraal ouderenbeleid nodig.
11217 Daarenboven moet NMBS op zondag extra rekening houden met de tienduizenden studenten die richting
11218 hun studentenstad trekken.
- 11219 Meer en betere internationale treinverbindingen moeten een volwaardig alternatief worden voor korte
11220 afstandsvluchten. We zetten verder in op de vernieuwing en uitbreiding van de HST- en
11221 nachttreinverbindingen, met Brussel als centrale hub voor Europa. In dat netwerk moet Brussels Airport
11222 een belangrijk knooppunt worden. Daarnaast moet er ook meer aandacht gaan naar regionaal
11223 grensoverschrijdend spoorvervoer. Naast nieuwe verbindingen, zoals Hamont-Weert, moeten ook de
11224 bestaande verbindingen beter uitgebaat worden.
- 11225 Bus, tram & (pre-)metro
- 11226 We werken verder aan basisbereikbaarheid. Uitgangspunten blijven dezelfde: een volwaardig en
11227 aantrekkelijk openbaar vervoer met voldoende aandacht voor vervoer op maat. Aan dat laatste ontbrak het
11228 de voorbije jaren, terwijl net dat vervoer op maat cruciaal is om het openbaar vervoer toegankelijk te houden
11229 voor meer kwetsbare doelgroepen. Het openbaar vervoer moet efficiënter, waar nodig met een hogere
11230 frequentie. De communicatie en samenwerking tussen De Lijn, de Vlaamse administraties en de lokale
11231 besturen in de vervoerregio's kan beter. We pleiten voor meer middelen voor de vervoerregio's om het
11232 vervoer op maat kwaliteitsvol in te vullen.
- 11233 Ook in de vervoerregio's is betrokkenheid wenselijk van doelgroepen, ook hier verdient een geïntegreerd
11234 ouderenbeleid z'n plaats. In dat kader blijft ook niet-digitale dienstverlening nodig. Reizigers moeten hun
11235 ticket ook fysiek kunnen kopen, eventueel in krantenwinkels, postpunten of bij de lokale kruidenier. Ook
11236 voor de bus moeten doelgroepertarieven behouden blijven. Zonder restricties in uren. Daarenboven moeten
11237 we naar een eengemaakt ticket voor al ons openbaar vervoer.
- 11238 De veiligheid op en rond bussen moet hoger. We stellen paal en perk aan de vele agressiegevallen op de
11239 bus. Openbare vervoersmaatschappijen moeten reizigers sensibiliseren over hoffelijkheid en respect op
11240 het openbaar vervoer. Daarnaast pleiten we voor meer controleurs op de bus, die doelgericht ingezet
11241 kunnen worden, steekproefsgewijs op de drukke punten. Agressors moeten snel en streng bestraft kunnen
11242 worden. Dat, aangevuld met camerabewaking op alle rytuigen, moet het veilig maken voor de buschauffeur
11243 én alle reizigers.
- 11244 De Lijn gaat met zijn vergroeningsoperatie volop voor de transitie naar elektrische bussen. Een belangrijke
11245 stap om de klimaatdoelstellingen te halen. Een belangrijke doelstelling, die er niet toe mag leiden dat alle
11246 oude dieselmotoren langer ingezet zullen worden in landelijk gebied, maar wel dat de nieuwe comfortabele
11247 elektrische bussen evenwichtig verspreid over heel Vlaanderen ingezet worden. Om deze oefening
11248 haalbaar te houden, moeten er meer vergroeningsmiddelen gaan naar De Lijn en moet de steun voor
11249 exploitanten uitgebreid worden. Als we een gezond lifecycle management van De Lijn verwachten moeten
11250 hier voldoende investeringsmiddelen tegenover staan. De huidige investeringstoelage van 270 miljoen,
11251 verhogen we naar 370 miljoen euro.
- 11252 Om alle blinde vlekken in het nieuwe vervoerplan weg te werken, moet De Lijn beschikken over voldoende
11253 middelen. Een verdubbeling van het budget voor vervoer op maat is onvoldoende. Om ervoor te zorgen

11254 dat onze vervoerregio's met de nodige flexibiliteit en autonomie kunnen werken, pleiten we voor een
11255 verhoging van het budget van 65 naar 90 miljoen euro.

11256 Het belang van sterk openbaar vervoer mag niet onderschat worden. Het biedt een inclusief antwoord voor
11257 mobiliteitsnoden van jong en oud, arm en rijk, gezond of moeilijk ter been. Dat rolstoelgebruikers De Lijn
11258 moeten aanklagen, is beschamend. De reiziger staat op één, en we moeten het kader mét nodige
11259 financiële middelen voorzien zodat De Lijn die taak ten volle kan opnemen. Voor een beter en efficiënter
11260 openbaar vervoer, met garanties voor iedereen. Bij de uitrol van basisbereikbaarheid zijn er meer middelen
11261 nodig voor vervoer op maat, en voor aangepast vervoer. Zo niet, zal openbaar vervoer niet alle
11262 mobiliteitsnoden kunnen invullen, wat zou leiden tot vervoersarmoede. Dat zullen we nooit aanvaarden.

11263 Bijzondere aandacht gaat naar kwetsbare leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Het leerlingenvervoer
11264 ligt cd&v al jarenlang na aan het hart. Dat kinderen uren op een bus moeten zitten van en naar school,
11265 mogen we niet langer accepteren in een moderne samenleving. Eens te meer moeten we vaststellen dat
11266 deze situatie onhoudbaar is. Ondanks de budgetverhogingen, is de verbetering erg beperkt. Dat moet
11267 beter. Er is nood aan een fundamentele hervorming van het volledige woon-schoolverkeer voor leerlingen
11268 in het buitengewoon onderwijs.

11269 **Standpunten:**

- 11270 • We creëren (basis)bereikbaarheidskaarten, aan de hand van objectieve (basis)bereikbaarheids-
11271 indicatoren. Dat om enerzijds blinde vlekken te voorkomen, maar ook om de integrale samenhang
11272 tussen de verschillende vervoerwijzen te verbeteren.
- 11273 • We doorbreken het 'auto-matisme' en schuiven naar een rationeler autogebruik.
- 11274 • We gaan naar een eengemaakt openbaar vervoer waarbij je met dezelfde kaart het land kan
11275 doorkruisen per bus, trein of met de metro.

11276 **Deelmobiliteit & Mobility as a Service**

11277 Deelmobiliteit maakt meer en meer deel uit van ons mobiliteitssysteem. Vandaag bestaat meer dan 15%
11278 van het deelwagenvoertuigen. Maar het aantal (e-)deelwagens mag niet
11279 stagneren. Er zijn stimulansen nodig om het deelwagenvoertuigen verder te laten groeien en tegelijk te laten
11280 omschakelen naar zero-emissie. Daarnaast kan een lager laadtarief voor autodelers het aantal wagens
11281 significant doen dalen. Deelmobiliteit biedt extra mogelijkheden om te gaan combineren tussen
11282 verschillende modi. Extra keuze dus: het biedt flexibiliteit zonder dure aankopen en stimuleert mensen om
11283 bewuste keuzes te maken. Reservatie, gebruik, kostprijs en afrekening moeten wel helder, toegankelijk en
11284 gebruiksvriendelijk zijn. Daarvoor is een afsprakenkader noodzakelijk als backbone voor Mobility-as-a-
11285 Service-apps (MaaS). Deelwagens zorgen ervoor dat de druk van geparkeerde wagens vermindert (een
11286 deelwagen vervangt tot tien particuliere auto's) op het openbaar domein. Voor de automobilist die minder
11287 dan 15 000 kilometer per jaar rijdt, is het bovendien een goedkopere oplossing dan de aankoop van een
11288 eigen wagen (of tweede wagen).

11289 Het is dan ook een goede zaak dat je het mobiliteitsbudget kan aanwenden voor een beschermende
11290 uitrusting en betere zichtbaarheid, denk maar aan fietshelmen en fluo-hesjes. Ook goede verlichting is
11291 essentieel. Het verder uitbouwen van het mobiliteitsbudget komt niet enkel de modal shift ten goede, het
11292 draagt ook bij aan een fietsveilig Vlaanderen.

11293 Deelfietssystemen bieden – in alle variaties – een flexibel, handig vervoermiddel zonder dat je je zorgen
11294 moet maken om de eigen fiets, waar te parkeren, en/of in het voor- en natransport voor openbaar
11295 vervoersgebruikers. Daarom verdienen ze ook een plaats aan elk station en mobiliteitsknooppunt (Hoppin).

11296 **Personenwagen**

11297 2023 gaat de geschiedenisboeken in als zwaarste filejaar ooit. Het aantal file-uren moet dan ook drastisch
11298 omlaag. De grenzen van de capaciteit van ons wegennetwerk werden al herhaaldelijk opgeschoven, we
11299 botsen erop en ze worden telkens weer overschreden. Iedereen lijkt dat normaal te vinden. Tot op een dag
11300 alles onherroepelijk zal vastzitten. Tot men beseft wat de maatschappelijke kost van die stilstand betekent.
11301 We moeten oplossingen bieden. Die moeten we zoeken in een sterkere modal shift, geoptimaliseerde
11302 infrastructuur en beter verkeersmanagement.

11303 Voor een effectief modal-shift-beleid, ligt de klemtoon te dikwijls op een anti-auto-gebruik, in plaats van te
11304 sturen naar een rationeler auto-gebruik. We zullen meer resultaat halen als we beter inspelen op die auto.
11305 Zo moet een aantrekkelijk aanbod van pendelparkings (P&R) reizigers kunnen verleiden richting een
11306 aantrekkelijk trein- of tramaanbod, in steden die kampen met hoge verkeersdruk (op de eerste plaats
11307 Antwerpen, Brussel en Gent). In vele woonwijken, maar ook in de druk bevolkte centra van onze steden
11308 en gemeentes, ervaren inwoners een parkeerprobleem.

11309 Waar autosnelwegen spoorwegen kruisen, liggen opportuniteiten, op voorwaarde dat de drempels zo laag
11310 mogelijk gelegd worden. Een te hoge kostprijs om te parkeren bovenop het treinticket, kan al snel leiden
11311 tot langere files op de snelweg... Dat zijn gemiste kansen. Uiteraard is de basisvoorwaarde voor een
11312 effectieve modal shift dat de alternatieven beschikbaar, betaalbaar en betrouwbaar zijn. Het openbaar
11313 vervoer moet op dat vlak dringend stappen vooruitzetten. Ook de beschikbaarheid van deelmobiliteit kan
11314 de modal shift versterken. Zo biedt de combinatie van auto en fiets de flexibiliteit die in bepaalde gevallen
11315 niet door openbaar vervoer kan geboden worden.

11316 Ondertussen versnelt de transitie van ons wagenpark naar elektrisch aangedreven voertuigen, dankzij de
11317 gestuurde vergroening van de bedrijfswagens. Daarbij moeten we ons ervan bewust zijn dat de stap vooruit
11318 (minder uitstoot) beperkt blijft als al die wagens in de file blijven staan. Daarom ook dat we verder moeten
11319 gaan met modal shift, multimodaliteit, deelmobiliteit, RAG (rationeel auto-gebruik). Zeker wanneer er verder
11320 stappen worden gezet naar meer autonome voertuigen, zal het cruciaal zijn om een beleidskader uit te
11321 werken om te voorkomen dat elk (privaat) voertuig in ons land een privaat zelfrijdend elektrisch voertuig
11322 wordt. Want ook dan zal alles vastlopen. Voor cd&v kunnen trajectcontroles bijdragen tot de
11323 verkeersveiligheid, maar ze dienen niet voor het voeden van de lokale portefeuille.

11324 Het Belgische kader voor bedrijfswagens heeft ons toegelaten om een turbo te zetten op de transitie naar
11325 een markt voor zero emissie-voertuigen. Daarnaast willen we ook het mobiliteitsbudget uitbreiden naar
11326 iedere werknemer. Als eerste stap in die uitbreiding geven we iedere werknemer die een salariswagen
11327 aangeboden krijgt, het recht heeft om in de plaats daarvan een mobiliteitsbudget te ontvangen (waarbinnen
11328 eens salariswagen een deel van het budget kan innemen).

11329 Elke bestuurder die een rijbewijs wil bekomen, komt in contact met de examencentra en de keuringscentra,
11330 voor de keuring van het voertuig. De keuringsinstellingen zijn geen overheidsinstanties, maar private
11331 bedrijven. Die contacten zijn niet altijd de meest positieve ervaringen. Kandidaat-bestuurders die hun
11332 praktisch rijexamen willen afleggen, worden geconfronteerd met lange wachttijden. De examens zelf
11333 worden niet altijd als 'objectief' ervaren, maar te afhankelijk van de betrokken examinator. Het theoretisch
11334 examen is te veel gericht op 'begrijpend lezen', met moeilijk geformuleerde vragen die weinig met
11335 verkeersveiligheid te maken hebben. Voor de keuringen kan je een afspraak maken, maar op het moment
11336 dat je de uitnodiging krijgt, ligt de eerstvolgende mogelijke afspraak voorbij de vervaldatum van je vorige
11337 keuringsbewijs. Kort samengevat, de klantvriendelijkheid is ver te zoeken. De historische monopolies in
11338 het landschap autokeuringen zijn dan ook niet langer houdbaar. cd&v maakt werk van een grondige

11339 herziening van de autokeurings- en rijexamencentra in Vlaanderen. De focus moet liggen op efficiëntie en
11340 klantvriendelijkheid, en een gelijke behandeling van alle (kandidaat-)bestuurders. De autokeuringssector
11341 staat voor grote uitdagingen, vooral wat betreft het terugdringen van de wachttijden en het verhogen van
11342 de klanttevredenheid. De vele klachten benadrukken de noodzaak voor verbeteringen.

11343 **Standpunten:**

- 11344 • Zowel de examencentra als de keuringscentra ondergaan een grondige herziening. Meer
11345 klantvriendelijkheid en minder wachttijden.
- 11346 • Het aantal file-uren moet drastisch omlaag: we denken na over vernieuwende instrumenten van
11347 verkeersmanagement.
- 11348 • De modal shift is voor ons menens: we gaan voor een verdere uitbreiding van mobiliteitsbudget
11349 richting mobiliteitsbudget voor iedereen.
- 11350 • Als eerste stap in een verdere uitbreiding van het mobiliteitsbudget, geven we iedere werknemer
11351 die een salariswagen heeft het recht om in de plaats daarvan een mobiliteitsbudget te krijgen
11352 (waarbinnen een salariswagen een deel van het budget kan innemen).

11353 **Luchtvaart**

11354 Geef de luchtvaart vleugels voor vooruitgang, met oog op leefmilieu en klimaat. cd&v gelooft in een
11355 duurzamere luchtvaart. De sector zet daar al op in, maar mag en moet zeker nog ambitieuzer zijn. In lijn
11356 met onze energievisie, ondersteunen we de transitie naar duurzamere brandstoffen zoals SAF
11357 (Sustainable Aviation Fuels) en waterstof.

11358 Brussels Airport heeft nood aan een stabiel wettelijk kader waarin de vliegroutes worden vastgelegd. We
11359 streven naar minder lawaai, en een evenwichtige geografische spreiding met het oog op de gezondheid
11360 van de bewoners maar ook aandacht voor economie en tewerkstelling. De sector moet nog meer dan nu
11361 aan de slag met geluidsarmere vliegtuigen. De aansluiting van Brussels Airport op het (internationaal)
11362 spoor netwerk moet versterkt worden. Hier liggen immers mogelijkheden om een shift van korte-
11363 afstandsvluchten naar de trein te realiseren. Het is in dat kader onbegrijpelijk dat de rechtstreekse
11364 treinverbinding tussen Schiphol en Zaventem zou wegvallen.

11365 Daarnaast spelen regionale luchthavens een belangrijke rol in de economische ontwikkeling van
11366 Vlaanderen. Op basis van maatwerk, kan elke regionale luchthaven een motor zijn voor lokale
11367 werkgelegenheid, economische groei of, waar mogelijk, zelfs de kans voor vergroening en verduurzaming.

11368 **Standpunten:**

- 11369 • Brussels Airport snakt naar een HST-verbinding, we versterken het (internationaal) spoor netwerk
11370 met onze nationale luchthaven.
- 11371 • Regionale luchthavens vormen we om tot hubs met ruimte voor economische ontwikkeling,
11372 vergroening en werkgelegenheid.
- 11373 • Onze internationale luchthaven verdient een stabiel wettelijk kader met een vliegwet, een
11374 langetermijnperspectief op duurzame economische ontwikkeling en garanties voor de
11375 leefbaarheid van de omgeving.

11376 **Goederenvervoer**

11377 Daarnaast is ook het goederenvervoer essentieel voor de beoogde modal shift. In vergelijking met onze
11378 buurlanden Duitsland en Frankrijk heeft België een achterstand in te halen. We investeren in multimodale
11379 oplossingen en houden rekening met de externe effecten in functie van een geslaagde modal shift. Maar
11380 voor ons is een modal shift geen doel op zich. We investeren in de meest geschikte modus op de gepaste
11381 locatie, en waar mogelijk bundelen en connecteren we de verschillende stromen van goederenvervoer.

11382 Dankzij de aanwezigheid van onze zeehavens en een degelijk spoor-, binnenvaart- en wegennet kan onze
11383 Vlaamse economie bloeien en groeien. Onze centrale ligging nabij een belangrijk deel van de Europese
11384 markt, is een essentieel voordeel voor Vlaamse ondernemingen.

11385 Binnenvaart vormt al jaren de voornaamste vervoerswijze in onze Antwerpse haven. Ook voor Zeebrugge
11386 is het een belangrijke transportroute. In Vlaanderen speelt de binnenvaart een cruciale rol voor het
11387 goederenvervoer. We beschikken over een uitgebreid netwerk van bevaarbare waterwegen die blijvend de
11388 nodige aandacht verdienen. De vele kunstwerken verspreid over Vlaanderen zijn sterk verouderd en
11389 verdienen tijdig een grondige renovatie om de logistieke zekerheid te vrijwaren.

11390 Goed functionerende havens zijn toegankelijke havens. Gelet op het toenemende verkeer op het water
11391 moeten we blijvend aandacht hebben voor haventoegeankelijkheid, vooral voor onze wereldhavens
11392 Zeebrugge en Antwerpen. Een modal shift kan pas slagen met een vlotte bereikbaarheid over water, spoor
11393 over de weg. Voor het verder ontwikkelen van onze havens als aantrekkelijke werkgever, stelt de overheid
11394 zich op als betrouwbare en constructieve partner.

11395 Maar de uitdagingen zijn groot. Een verdubbeling van het huidige volume is cruciaal voor een verdere
11396 decarbonisatie van onze logistiek. Daarnaast biedt het goederenvervoer per spoor of op het water een
11397 antwoord op de verzadiging van onze wegen. Een geslaagde modal shift van het goederenvervoer vereist
11398 gedurfde en doordachte maatregelen maar minstens evenveel betrokkenheid vanuit de sector. Een
11399 succesvolle omschakeling zal aanzienlijke gevolgen hebben voor de reeds kritieke verkeersopstoppingen
11400 op onze wegen. Maar willen we een kwantitatieve toename, dan moet er ook op kwalitatieve en doordachte
11401 wijze geïnvesteerd worden. De rangeer- of trierheuvel in Antwerpen-Noord is daarvoor een belangrijke
11402 factor. Voor het goederenvervoer moeten we verder denken dan de elektrificatie als enige oplossing voor
11403 minder koolstofuitstoot in de transportsector.

11404 Tot slot: onze vrachtwagens kampen vandaag met een serieus tekort aan parkeerproblemen. Op vele
11405 plaatsen is het dweilen met de kraan open, met amper 300 000 beschikbare parkeerplaatsen voor de 400
11406 000 vrachtwagens op het wegennet. Nochtans zijn er aanzienlijk veel bedrijven met vrachtwagenparkings
11407 in beheer en/of eigendom. Een samenwerking tussen privé en de overheid kan hier een waardevolle
11408 oplossing bieden om het tekort aan parkeerplaatsen aan te pakken.

- 11409 **Kernpunten:**
- 11410 • De auto blijft voor veel mensen noodzakelijk. Maar we doorbreken het auto-matisme en schuiven
  - 11411 naar een rationeler autogebruik.
  - 11412 • We trekken de kaart van gedeelde mobiliteit. Daarom willen we het aantal deelfietsen verdubbelen
  - 11413 tegen 2030.
  - 11414 • We versterken ons openbaar vervoer:
  - 11415 • We creëren een ééngemaakt ticket voor al ons openbaar vervoer voor een laag tarief.
  - 11416 • Iedereen heeft recht op openbaar vervoer. We laten geen witte vlekken in Vlaanderen toe. Daarom
  - 11417 verhogen we het investeringsbudget van De Lijn met 100 miljoen. Daarnaast moet het budget voor
  - 11418 het vervoer op maat stijgen naar 90 miljoen.
  - 11419 • Het aanbod van pendelparkings (P&R) (vooral Gent, Antwerpen en Brussel) moet aantrekkelijker.
  - 11420 • De drempel voor wie de auto neemt om daarna op de trein te stappen moet lager.
  - 11421 • Brussels Airport snakt naar een HST-verbinding, we versterken het (internationaal) spoornetwerk met
  - 11422 onze nationale luchthaven.
  - 11423 • De modal shift is voor ons menens. We geven elke werknemer de kans om de mobiliteitsoplossingen
  - 11424 op maat te kiezen.
  - 11425 • We gaan voor een mobiliteitsbudget voor iedereen.
  - 11426 • We geven elke werknemer de kans om de mobiliteitsoplossingen op maat te kiezen.
  - 11427 • Het aantal fileuren moet drastisch omlaag: we denken na over vernieuwende instrumenten van
  - 11428 verkeersmanagement.
  - 11429 • Ondertussen zetten we de strijd tegen koppige bestuurders verder.
  - 11430 • We zetten het werk verder aan de hand van een sterk preventief, sensibiliserend, educatief en
  - 11431 bestraffend handhavingssysteem.
  - 11432 • De strijd tegen het toenemend druggebruik (alcohol, lachgas, medicatie, ...) in het verkeer wordt een
  - 11433 absolute topprioriteit.
  - 11434 • We maken plaats voor Koning Fiets en Keizer Voetganger:
  - 11435 • Naast Koning Fiets zetten we ook Keizer voetganger op een 'pied de stalle'. We verhogen het jaarlijks
  - 11436 investeringsbudget naar 500 miljoen euro voor veilige en kwaliteitsvolle infrastructuur.
  - 11437 • Elk voetpad moet tegen 2030 zo vlak zijn als een biljartlaken én obstakelvrij. We geven elk voetpad
  - 11438 in Vlaanderen een score op vlak van toegankelijkheid.

Energie en Klimaat

11439

11440 **Onze koers**

11441 **Weinig thema's zijn zo belangrijk voor de toekomst van onze planeet en van onze welvaart als**
11442 **energie. Energie ligt aan de basis van vele technologische ontwikkelingen die hebben bijgedragen**
11443 **tot het welvarende land en de sterke economie die we vandaag zijn. Onze energiebevoorrading**
11444 **toonde zich de voorbije jaren echter kwetsbaar. De verstoorde mondiale energiemarkt deed de**
11445 **energieprijzen tijdelijk stijgen tot ongeziene hoogtes. Het werd pijnlijk duidelijk hoe afhankelijk we**
11446 **voor onze fossiele energiebevoorrading zijn van derde landen.**

11447 **Strategische onafhankelijkheid moet voor ons opnieuw hoog op de agenda komen te staan. We**
11448 **moeten versneld een einde maken aan onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, vooral de**
11449 **Russische. Dat streven gaat onlosmakelijk samen met de ambitie om nog sneller over te schakelen**
11450 **op een klimaatneutrale energieproductie, verder in te zetten op energiebesparing en slimmer om**
11451 **te gaan met ons energiegebruik. We rekenen daarvoor in de eerste plaats op technologische**
11452 **innovatie. We blijven alert om te voorkomen dat onze huidige afhankelijkheid van fossiele energie**
11453 **niet simpelweg verandert in een nieuwe afhankelijkheid van essentiële grondstoffen en**
11454 **technologieën die nodig zijn voor de energietransitie.**

11455 **De energietransitie kan niet los gezien worden van het klimaatvraagstuk. De Klimaatconferentie**
11456 **van Parijs blijft wat dat betreft het uitgangspunt. Er bestaat geen enkele wetenschappelijke**
11457 **discussie meer over het feit dat ons fossiele energieverbruik in grote mate verantwoordelijk is voor**
11458 **de klimaatopwarming. We beseffen dat de tijd dringt om de ergste gevolgen van de**
11459 **klimaatontregeling nog te vermijden. We zijn niet fatalistisch, maar hoopvol: het is nog niet te laat.**
11460 **Als de energie- en klimaattransitie op een goede manier wordt vormgegeven, is ze een**
11461 **opportuniteit, niet alleen voor onze economie, maar voor de hele samenleving.**

11462 **Groene economische groei zorgt, in tegenstelling tot het model van economische krimp**
11463 **('degrowth'), voor vooruitgang, welvaart en een beter leven voor iedereen. We zijn er dan ook van**
11464 **overtuigd dat innovatie en technologische vooruitgang onze beste kans zijn in de strijd tegen**
11465 **klimaatverandering. Om de concurrentiekracht van onze Europese economie veilig te stellen is het**
11466 **dan ook belangrijk dat Europa investeert in een sterke eigen 'klimaatindustrie'. Die ambitie vergt**
11467 **aanzienlijke investeringen. Investeringen die alleen maar gerealiseerd kunnen worden in een**
11468 **stabiel regelgevend kader, met heldere doelstellingen, een breed draagvlak en een goede**
11469 **samenwerking tussen alle verantwoordelijke overheden.**

11470 **Een louter exact wetenschappelijke benadering – met abstracte doelstellingen en vage begrippen**
11471 **als kostenefficiëntie en megatonnen CO2 – werkt volgens ons te beperkend en is te technocratisch.**
11472 **Het is bovendien onvoldoende om draagvlak mee te creëren. Daarom nemen we ook de**
11473 **menswetenschappelijke kant mee in beschouwing. Een onrealistische versnelling in ambities**
11474 **werkt averechts op de motivatie van mensen. Wij gaan uit van wat elke mens zelf kan ondernemen**
11475 **en wat mensen samen kunnen bereiken. De energie- en klimaattransitie is wat ons betreft daarom**
11476 **ook een sociaal vraagstuk. Niet iedereen heeft dezelfde mogelijkheden om evenveel bij te dragen**
11477 **in de strijd tegen klimaatverandering. De lusten en lasten van de klimaattransitie moeten eerlijk**
11478 **verdeeld worden, naar draagkracht en verantwoordelijkheden van mensen. We zijn extra waakzaam**
11479 **voor ondoordacht beleid dat de kloof in de samenleving groter maakt tussen burgers die bij machte**

11480 zijn om deel te zijn van de transitie, en zij die daar enkel van kunnen dromen. Een logische keuze
11481 voor het klimaat moet voor ons ook een logische keuze voor ieders portemonnee worden: we willen
11482 ervoor zorgen dat klimaatvriendelijke oplossingen goedkoper worden dan hun fossiele
11483 alternatieven.

11484 Kortom, de weg vooruit is voor ons een ambitieus energie- en klimaatbeleid met als ijkpunt een
11485 klimaatneutrale Europese samenleving in 2050 en gebaseerd op strategische onafhankelijkheid,
11486 technologische innovatie en vooruitgang voor iedereen. Verstandig groen, daar gaat cd&v voor.
11487 We hebben een positieve, hoopvolle blik op de toekomst en steunen nieuwe technologieën. We
11488 geloven in de positieve impact van de mens. Daarnaast vinden we dat de energietransitie voor
11489 iedereen haalbaar en betaalbaar moet zijn, niemand mag achterlaten en vooruitgang moet creëren
11490 voor iedereen.

11491 **Wij zorgen dat de lamp blijft branden**

11492 Ons land staat op vlak van elektriciteitsbevoorrading voor een bijzonder grote uitdaging. Hoewel de
11493 efficiëntiewinst die gerealiseerd wordt door de elektrificatie van heel wat processen, zal leiden tot een
11494 vermindering van het totale energieverbruik, zal het elektriciteitsverbruik de komende decennia sterk
11495 toenemen. Om aan die vraag te kunnen voldoen zal in België de elektriciteitsproductie tegen 2050
11496 minstens moeten verdubbelen. Tijdens de aankomende legislatuur moeten de verschillende regeringen
11497 een gezamenlijke lange termijnvisie en stappenplan voor de bevoorradingzekerheid en energietransitie
11498 tussen nu en 2050 uitwerken.

11499 Gelet op die groeiende nood aan meer productiecapaciteit, kunnen we het ons niet veroorloven bepaalde
11500 vormen van CO₂-neutrale elektriciteitsproductie a priori uit te sluiten. Een slimme combinatie van
11501 hernieuwbare en nucleaire energieproductie is voor ons de toekomst.

- 11502
- 11503 • Dankzij onze inspanningen werd de voorbije legislatuur een akkoord bereikt om de levensduur
11504 van de nucleaire reactoren Doel 4 en Tihange 3 met 10 jaar te verlengen. Om de bevoorrading-
11505 zekerheid op langere termijn te verzekeren, en de investeringskosten van de
11506 levensduurverlenging over een langere periode te kunnen afschrijven, willen we beide reactoren
11507 met tien jaar extra verlengen (in totaal 20 jaar tot 2045). Al tijdens de aankomende legislatuur
11508 moet hierover een beslissing genomen worden en tijdig een akkoord met de nucleaire co-
exploitant onderhandeld.
  - 11509 • In functie van het verzekeren van de bevoorradingzekerheid, moet de haalbaarheid van het
11510 verlengen van de levensduur van een of meerdere van de overige kernreactoren onderzocht
11511 worden. Een veilige uitbating is daarbij fundamenteel. De exploitant moet meewerken om zicht te
11512 krijgen op de kosten, uitdagingen en timing van een levensduurverlenging.

11513 Als land met veel nucleaire knowhow mogen we de boot van onderzoek naar de nieuwste generaties
11514 reactoren niet missen.

- 11515
- 11516 • Veelbelovend is de ontwikkeling van kleine modulaire kernreactoren (SMR's). Aan de
11517 commerciële uitrol in de toekomst gaan eerst uitgebreid onderzoek en testen vooraf. We
11518 ondersteunen het samenwerkingsverband tussen het wereldvermaarde Studiecentrum voor
11519 Kernenergie (SCK) en Amerikaanse, Italiaanse en Roemeense bedrijven en instellingen om een
11520 loodgekoelde SMR op de markt te brengen. Ook de ontwikkeling van de MYRRHA-
onderzoeksinfrastructuur op het SCK moet verder ondersteund worden.

- 11521 • We willen in Vlaanderen tegen 2035 een werkend demonstratiemodel van een SMR bouwen. Het
11522 is onze ambitie om de sluiting van Doel 4 en Tihange 3 in 2045, samen goed voor een capaciteit
11523 van 2 GW, op te vangen met de bouw van minstens 8 SMR's.
- 11524 • We pleiten voor een Europese nucleaire strategie om samen te investeren in de bouw van
11525 kerncentrales van de nieuwe generatie.
- 11526 • Om SMR's in te zetten voor de industriële elektriciteitsproductie, willen we de wet van 2003 op de
11527 kernuitstap aanpassen om de bouw en exploitatie van nieuwe nucleaire centrales op basis van de
11528 nieuwe generatie nucleaire technologie toe te laten.
- 11529 • Om de bevoorradingszekerheid in elektriciteit te verzekeren blijft het capaciteits-
11530 renumeratiemechanisme (CRM) essentieel om voldoende productiecapaciteit te voorzien. Het
11531 design ervan moet wel geëvalueerd en verbeterd worden, om vroeger zekerheid te kunnen krijgen
11532 dat de noodzakelijke productiecapaciteit effectief gebouwd zal worden. Het CRM moet daarnaast
11533 ook vraagbeheer, opslag en batterijsystemen maximaal mee ontsluiten. Hiermee kunnen pieken
11534 en dalen in hernieuwbare energieproductie worden opgevangen, maar ook onnodige
11535 netinvesteringen worden vermeden.
- 11536 • Om de bevoorradingszekerheid te kunnen blijven garanderen moeten bestaande gascentrales en
11537 warmtekrachtkoppelingsinstallaties (WKK-installaties), die complementair zijn met variabele
11538 hernieuwbare energieproductie, op korte termijn nog zoveel als mogelijk in de markt blijven.
- 11539 • Een sterke permanente monitoring van de bevoorradingszekerheid door de overheid is essentieel.
11540 We willen de aanpak van studies en ontwikkelingsplannen bijsturen met tussentijdse updates om
11541 sneller op de bal te kunnen spelen. We willen ook een meer frequente rapportering door Elia van
11542 de 'Adequacy en Flexibility'-studie, waarbij de conclusies nadien nog eens voor advies voorgelegd
11543 worden aan een werkgroep met stakeholders, CREG, CRB en het Federaal Planbureau.
- 11544 • We bekijken de bevoorrading van energie vanuit een geïntegreerde systeemvisie. Studies moeten
11545 naast elektriciteit ook kijken naar andere energiedragers zoals aardgas, aardolie en waterstof, en
11546 hun onderlinge interacties.

11547 **Naar meer hernieuwbare energieproductie, op het land en in de Noordzee**

11548 We willen het potentieel voor wind- en zonne-energie in Vlaanderen en op de Noordzee zo goed mogelijk
11549 benutten. Het opschalen van de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen, maakt ons minder
11550 afhankelijk van fossiele brandstoffen afkomstig uit onbetrouwbare landen buiten de EU, drukt de prijs van
11551 elektriciteit en verlaagt onze klimaatimpact. We mogen en kunnen onze ambities voor groene stroom wel
11552 niet enkel beperken tot ons eigen grondgebied. De ruimte in het Belgische deel van de Noordzee is te
11553 schaars. Een derde offshore-zone is daardoor niet mogelijk. Verder in de Noordzee, bijvoorbeeld voor de
11554 kust van het VK en Denemarken, is er meer wind die voor nog constantere stroomvoorziening kan zorgen.
11555 Diepe geothermie heeft een goede toekomst in Limburg en de Noorderkempen. De valorisatie van lokale
11556 biomassa kan voor ons nog op kleinere schaal, op voorwaarde dat de vrijgekomen warmte maximaal nuttig
11557 wordt gebruikt. Hiervoor is de nabijheid van grote warmtevragers essentieel.

- 11558 • De huidige Vlaamse ambitie voor zonne-energie moet naar boven worden herzien. We willen het
11559 groeiritme voor PV op termijn naar 1000 MW per jaar brengen om te komen tot minimaal 10 GW
11560 PV in Vlaanderen in 2030.
- 11561 • Om het potentieel voor zonnepanelen op daken te maximaliseren, verlagen we de drempels om
11562 PV-installaties met een omvormervermogen groter dan 10 kVA te installeren. De netstabiliteit blijft
11563 daarbij wel essentieel. Een bijkomende voorwaarde is dat omvormers automatisch moeten
11564 terugschakelen als het net overbelast dreigt te geraken ('voltage droop control').

- 11565 • We willen de doelgroep van de PV-verplichting voor grootverbruikers (vanaf 1 GWh) stapsgewijs
11566 uitbreiden.
- 11567 • Voor wind op land moet de ambitie omhoog naar 150 MW per jaar, om uit te komen op 2,9 GW in
11568 2030. We willen dit realiseren door sterker in te zetten op repowering van turbines op bestaande
11569 locaties, met een verkorte vergunningsprocedure, en een betere symbiose met de
11570 luchtvaartactiviteiten na te streven.
- 11571 • We willen tegen 2030 tien diepe geothermie-installaties met bijbehorend warmtenet in
11572 ontwikkeling hebben, met strikte voorwaarden die het risico op geïnduceerde aardbevingen
11573 tegengaan. Om de lengte van het warmtenet te beperken moet de locatie van deze projecten slim
11574 gekozen worden, in functie van de nabijheid van warmtebron en warmtevragers. Diepe geothermie
11575 en het bijhorende warmtenet kunnen blijvend op steun rekenen via de 'Call groene warmte'
11576 (investeringssteunprogramma van de Vlaamse overheid).
- 11577 • Tegen 2030 realiseren we een capaciteit van 5,8 GW offshore wind in onze eigen wateren.
11578 Richting 2050 moet de capaciteit aangroeien tot 8 GW. Repowering en optimalisatie van het eerste
11579 offshore windmolenpark zullen hiertoe bijdragen. Een derde zone windparken voor de Belgische
11580 kust is niet haalbaar.
- 11581 • Op grond van samenwerking met onze buurlanden en tussen EU-lidstaten, moet België een
11582 actieve rol opnemen binnen de North Sea Energy Cooperation.
- 11583 • Voor biomassacentrales beperken we de import van hout en biomassa, eisen we maximaal nuttig
11584 gebruik van de warmte en stellen we strikte duurzaamheidscriteria.

11585 We voorzien een stabiel steun- en investeringskader voor hernieuwbare energie.

- 11586 • We wijzigen geen spelregels tijdens de looptijd van een overeenkomst: aan steunengagementen
11587 uit het verleden wordt niet geraakt. Dat is van cruciaal belang voor een betrouwbaar
11588 investeringsklimaat. Grote zonneparken die dateren van vóór 2013 zullen kunnen rekenen op de
11589 afgesproken hoeveelheid groenestroomcertificaten (GSC). De steun voor deze projecten zal de
11590 komende jaren sowieso afnemen.
- 11591 • De markt voor grootschalige zonne-energieprojecten wordt stilaan rijp en hoeft geen verdere
11592 exploitatiesteun meer. Voor windenergieprojecten onderzoeken we een tweezijdig contract for
11593 differences (CfD)-model dat het huidige onrendabele top (OT)-model kan vervangen. Dergelijk
11594 garantiesysteem biedt net voldoende steun om rendabel te zijn, maar vermijdt overwinsten door
11595 prijsstijgingen. Als de elektriciteitsprijs hoger is dan een afgesproken niveau, vloeien de extra
11596 inkomsten terug naar de overheid.
- 11597 • Voor groene warmteprojecten blijft het call-systeem met investeringssteun de beste keuze om
11598 tegen de laagste prijs de meeste productie te verkrijgen.
- 11599 • We willen de vergunnings- en beroepsprocedures voor hernieuwbare energieprojecten zodanig
11600 hervormen, dat de doorlooptijd sterk wordt teruggedrongen. De Raad voor Vergunnings-
11601 betwistingen moet binnen de zes maanden uitspraak kunnen doen en moet daarvoor versterkt te
11602 worden. Voor repowering en levensduurverlenging van bestaande windparken moeten snellere
11603 procedures mogelijk zijn. We betrekken omwonenden van bij de start bij het vergunningstraject
11604 voor hernieuwbare energieproductie en netinfrastructuur, en gebruiken een duidelijk normenkader
11605 voor slagschaduw en geluid.

11606 **Betaalbare energie, met prikkel naar duurzaamheid en vangnet voor wie het echt nodig**
11607 **heeft**

11608 De energiefactuur blijft voor velen een grote bezorgdheid. Ze is een bepalende factor in de koopkracht van
11609 gezinnen en de competitiviteit van onze bedrijven. De elektriciteits- en aardgasprijzen zijn na een
11610 uitzonderlijk hoge piek in 2022 dan wel opnieuw gezakt en vervolgens gestabiliseerd, ze blijven voorlopig
11611 op een structureel hoger niveau dan voor de crisis.

- 11612
- We houden de btw op elektriciteit en aardgas permanent op 6 procent. Voor stookolie blijft het
11613 tarief op 21%. Voor steenkool brengen we het btw-tarief naar 21%.
  - Op vraag van cd&v werd vorige legislatuur de energienorm ingevoerd, met als doel de koopkracht
11614 van gezinnen en de competitiviteit van bedrijven te beschermen. Jaarlijks maakt de CREG een
11615 evaluatie van het niveau van de verschillende kostencomponenten van de energiefactuur om die
11616 te vergelijken met buurlanden Duitsland, Nederland, Frankrijk en VK. We passen deze
11617 energienorm ook effectief toe door maatregelen te nemen om de concurrentiekracht te
11618 beschermen.
11619

11620 De vele heffingen, openbare dienstverplichtingen en taksen op de elektriciteitsfactuur, vormen een rem op
11621 de elektrificatie. De voorbije jaren werden door de verschillende regeringen inspanningen geleverd om de
11622 nevenkosten op de elektriciteitsfactuur in te perken. Deze tendens zetten we verder. Een prijsverhouding
11623 tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen die de klimaatimpact beter reflecteert, maakt elektrisch rijden
11624 en verwarmen met een warmtepomp haalbaar en betaalbaar voor de modale burger. Interfederale
11625 samenwerking is nodig om het prijsbeleid tussen de federale overheid en de gewesten beter op elkaar te
11626 stemmen.

- 11627
- Met de accijnshervorming is er een flexibel beleidsinstrument dat ingezet moet worden om de
11628 energietransitie te ondersteunen. Om de verdere elektrificatie niet in de weg te staan, gebruiken
11629 we dit beleidsinstrument om de accijnzen op elektriciteit richting fossiele brandstoffen te
11630 verleggen.
  - We vormen het deel van de Vlaamse openbare dienstverplichtingen (ODV-kosten) op de
11631 elektriciteitsfactuur dat betrekking heeft op de kosten voor hernieuwbare energie, om tot een
11632 heffing per kWh op stookolie en aardgas, die rekening houdt met de CO₂-inhoud van de
11633 energiedrager.
11634

11635 Iedereen moet zonder zorgen in zijn basisenergiebehoeften (verwarming, koeling, koken...) kunnen
11636 voorzien. De sociale tarieven blijven voor ons daarom noodzakelijk om de zwaksten in onze maatschappij
11637 te beschermen. Wel willen we het huidige systeem, dat vandaag te veel gebaseerd op het 'alles of niets'-
11638 principe, hervormen. Zeker in tijden van hoge energieprijzen is het verschil met een commercieel
11639 energiecontract groot. Daarnaast zorgt het sociaal tarief voor inactiviteitsvallen. Zo zal iemand met een
11640 leefloon die aan het werk gaat, het sociaal tarief verliezen. Wie een laag inkomen heeft, maar geen
11641 bijzonder statuut, valt momenteel uit de boot. Ook in collectief verwarmde appartementsgebouwen waar
11642 niet alle bewoners recht hebben op het sociaal tarief, zijn er vandaag nog onduidelijkheden. Tot slot krijgen
11643 bewoners van een zorgwoning die recht hebben op het sociaal tarief, dit sociaal tarief in de huidige regeling
11644 niet automatisch.

- 11645
- In het degressieve systeem dat we voorstellen, krijgt iemand met een loon onder een bepaalde
11646 inkomensgrens het volledig voordeel. Wie meer verdient dan die inkomensgrens krijgt nog steeds
11647 een korting, die geleidelijk aan afneemt voor wie meer verdient. Bij de hervorming van het sociaal
11648 tarief wordt ook rekening gehouden met het aantal gezinsleden.

- 11649 • We willen dat de groep van huurders en bewoners van appartementen op de privémarkt die recht
11650 hebben op een sociaal tarief, maar wonen in gebouwen waar geen afzonderlijke tellers voor gas,
11651 elektriciteit of warmte zijn, recht hebben op een forfaitaire compensatie.
- 11652 • Bewoners van een zorgwoning moeten automatisch het sociaal tarief krijgen. Als dat door
11653 praktische moeilijkheden niet mogelijk is, moeten zij een forfaitaire compensatie krijgen.
- 11654 • Het sociaal tarief voor energie maakt de energiefactuur voor mensen in een kwetsbare situatie
11655 draaglijker, maar is vaak geen structurele oplossing. Het is bovendien een systeem dat
11656 energieconsumptie stimuleert en de prijsprikkel om energie te besparen, wegneemt. We willen dat
11657 de overheid de rechthebbenden een aanbod doet, waarbij ze er op vrijwillige basis voor kunnen
11658 kiezen om zonnepanelen op hun woning te laten plaatsen. Op die manier genieten de bewoners
11659 van goedkope zonnestroom, daalt de kost van het sociaal tarief voor de overheid, en neemt de
11660 hoeveelheid hernieuwbare energieproductie toe.

11661 **Op een rendabele manier naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark**

11662 We willen dat elke Vlaming in 2050 in een energiezuinige woning kan wonen. Om die ambitie waar te
11663 maken zouden 80 000 tot 100 000 woningen per jaar grondig moeten gerenoveerd worden of vervangen
11664 door nieuwbouw. Om de vele financiële en niet-financiële drempels weg te werken die eigenaars
11665 verhinderen om te renoveren, is een krachtadig overheidsbeleid nodig, met nog meer afstemming tussen
11666 het energie- en het woonbeleid.

11667 Fossielvrije nieuwbouw is de enige keuze voor de toekomst. We moeten qua energiezuinigheid niet nog
11668 strenger worden op de gebouwschil van nieuwbouwwoningen. De circulariteit van bouwmaterialen wordt
11669 belangrijker en belangrijker. Nieuwbouw moet bovendien nog 'slimmer' worden om het potentieel van
11670 flexibel energieverbruik en -productie beter te kunnen ontsluiten.

11671 We willen een betaalbare, energiezuinige (huur)woning voor elke Vlaming. Maar klimaatvriendelijke
11672 investeringen in gebouwen laten zich niet altijd makkelijk terugverdienen. Ze zijn vaak duurder in aanschaf
11673 of gebruik, denk maar aan het verschil in kostprijs tussen een warmtepomp en een condenserende
11674 gasketel. Zolang dat het geval is, kan de overheid niet van mensen verwachten dat ze die investeringen
11675 uit eigen beweging zullen doen. Wie kiest voor nieuwbouw, moet bouwen voor de toekomst en voldoen
11676 aan de normen die we van een woning in 2050 verwachten. Maar voor bestaande woningen kunnen
11677 nieuwe verplichtingen pas, als de investering zich binnen een redelijke termijn terugverdient.

- 11678 • We hervormen de kostencomponenten op de energiefactuur zodanig dat de keuze van het type
11679 verwarmingstechnologie tegen 2025 blijvend in het voordeel van een warmtepomp uitvalt.
11680 Elektriciteit mag per kWh nog maximaal 2,5 keer zo duur zijn dan aardgas of stookolie. De VREG
11681 publiceert samen met de CREG elk jaar een analyse die de verhouding tussen de kostprijs voor
11682 de verwarming met warmtepompen en de kostprijs voor de verwarming met fossiele
11683 verwarmingsbronnen opvolgt, inclusief aanbevelingen aan de federale overheid (door de CREG)
11684 en de Vlaamse Regering (door de VREG) om de verhouding recht te trekken.

- 11685 • We voorzien ruime renovatieleningen, op lange termijn en voor iedereen. Daarvoor zetten we het
11686 aanbod van de MijnVerbouwLening verder. Het maximaal te ontlene bedrag moet minstens de
11687 kostprijs van een gemiddelde energetische renovatie kunnen dekken. We maken de
11688 MijnVerbouwLening opnieuw renteloos voor de laagste inkomenscategorieën.

- 11689 • Voor de Mijn VerbouwPremie behouden we de huidige differentiatie tussen inkomenscategorieën:
11690 wie minder verdient, krijgt meer steun. De hoogte van de Mijn VerbouwPremies wordt
11691 geobjectiveerd door de terugverdiëntijden als leidraad te gebruiken, waarbij we mikken op een
11692 terugverdiëntijd van vijftien jaar voor laagste inkomens en twintig jaar voor middeninkomens.

- 11693
11694
11695
11696
11697
11698
11699
11700
11701
11702
11703
11704
11705
11706
11707
11708
- We maken werk van een grondige btw-hervorming voor alles wat met wonen en renoveren te maken heeft. We vereenvoudigen en uniformiseren de btw-tarieven. De keuze tussen sloop of renovatie moet afhangen van de staat en het potentieel van de woning, niet van het fiscale regime. We willen het verlaagd btw-tarief voor sloop- en heropbouwprojecten structureel maken voor kleinere woningen en appartementen (<200m²) op heel het Belgische grondgebied en de doelgroep verruimen. Wie geen recht heeft op het federale verlaagd btw-tarief voor sloop- en heropbouwprojecten, moet een Vlaamse premie kunnen krijgen.
  - Om de elektrificatie van gebouwverwarming en mobiliteit te stimuleren, willen we dat de kostprijs voor een verzwaring van de elektriciteitsaansluiting naar een driefasige aansluiting bij bestaande wooneenheden of gebouwen wordt begrensd.
  - We stimuleren businessmodellen van bedrijven die de volledige renovatiekost voorfinancieren, de praktische aspecten van het renovatietraject uit handen nemen en de energierenovatie van A tot Z uitvoeren voor hun klanten. Met de besparing op de energiefactuur kan de klant de dienstverlener dan terugbetalen. Dat kan nu nog niet. We willen daarom een afwijking voorzien in de modaliteiten van het consumentenkrediet, waarbij de maximale afbetalingsperiode beter wordt afgestemd op de kostprijs en reële terugverdiëntijd van energetische ingrepen.

11709
11710
11711
11712
11713
11714
11715

Naast financiële drempels, zijn er ook heel wat andere hindernissen die mensen verhinderen om energetisch te renoveren. Veel mensen laten zich tegenhouden door de organisatorische of technische complexiteit. Of ze ervaren een gebrek aan kennis van het aanbod aan renovatiestimulerende instrumenten. Deze drempels gelden nog sterker voor bewoners en eigenaars van appartementen. Menselijke factoren zijn dus vaak nog belangrijker dan zuiver budgettaire overwegingen. Cruciaal voor het succes van renovatieprojecten zijn een zorgvuldige begeleiding en ontzorging, in het bijzonder bij kwetsbare doelgroepen.

- 11716
11717
11718
11719
11720
11721
11722
11723
11724
11725
- We willen in elke gemeente een woon- en energieloket voor eerstelijns renovatieadvies. Voor grondiger advies en begeleiding zijn er de Energiehuizen. We voorzien een groeiende ondersteuning voor hun werking en vergroten de bekendheid. Naast particulieren moeten ook (jeugd-)verenigingen er gebruik van kunnen maken.
  - We voorzien begeleiding op maat voor de renovatie van appartementsgebouwen. We lichten de bestaande ontzorgings- en ondersteuningsinitiatieven door op hun toepasbaarheid in appartementsgebouwen, en waken ook bij nieuwe maatregelen over de implementeerbaarheid. We onderzoeken of PV-projecten op appartementsgebouwen aantrekkelijker kunnen worden gemaakt door heffingen op een gemeenschappelijk aansluitpunt te bepalen in plaats van per individuele meter.

11726
11727
11728
11729
11730
11731
11732
11733

Het EPC fungeerde de voorbije vijftien jaar vooral als een informatief document voor huurders en kopers. In de laatste jaren werd het echter gekoppeld aan diverse beleidsinitiatieven, waaronder de renovatieverplichting na eigendomsoverdracht, de EPC-labelpremie, het renovatiekrediet met rentesubsidie en (tijdelijk) de huurindexatie. Door die koppeling groeide ook de financiële consequentie van de EPC-score. We evalueren de inzetbaarheid van het energieprestatiecertificaat (EPC-label) als normerend in plaats van adviserend instrument, vooral wat betreft robuustheid, replicerbaarheid en fraudegevoeligheid.

- 11734
11735
11736
11737
- Kopers en huurders van een woning moeten beter beschermd worden. Strengere controles en hogere minimumboetes zijn essentieel om fraude bij de opmaak van het EPC tegen te gaan. Prijsverschillen die ontstaan door moedwillig foutief opgemaakte EPC's vallen onder de beroepsverantwoordelijkheid van de EPC-deskundige. Om de onafhankelijkheid van

- 11738 energiedeskundigen beter te kunnen waarborgen, werken we in de toekomst met gereguleerde
11739 prijzen.
- 11740 • Het EPC geeft nu al prijsindicaties bij de verschillende noodzakelijke investeringen om tot label A
11741 te komen. De focus ligt echter te sterk op investeringskosten, terwijl energiebesparende
11742 maatregelen ook resulteren in een lagere energiefactuur. We nemen ook indicaties voor jaarlijkse
11743 besparingen op de energiefactuur en bijhorende terugverdiëntijden mee op in het EPC.
  - 11744 • Op Vlaams niveau willen we een maatschappelijk afwegingskader voor sloop & heropbouw
11745 invoeren. Een individuele afwegingstool, gekoppeld aan het EPC, moet de (kandidaat-)
11746 woningeigenaar informeren bij de keuze tussen grondige renovatie of sloop en heropbouw.

11747 In Vlaanderen worden naar schatting nog 150 000 tot 200 000 woningen verwarmd met behulp van
11748 accumulatie toestellen, vaak in combinatie met een elektrische boiler voor sanitair warm water. De
11749 gebruikers van deze elektrische weerstandsverwarming worden geconfronteerd met een sterk verhoogde
11750 factuur door de stijging van de energieprijzen en de geleidelijke afbouw van het exclusief nachttarief. We
11751 willen deze gebruikers ondersteunen in de omschakeling naar een meer duurzaam alternatief of het actief
11752 inschakelen van de installatie ter ontlasting van het elektriciteitsnet.

- 11753
- 11754 • Gelet op de urgentie en grootte van de uitdaging is het aangewezen op korte termijn te komen
11755 tot een actieplan om de massale omschakeling van accumulatieverwarming naar alternatieve
11756 duurzame verwerkingstechnologieën te realiseren. Samen met de installatie van de meet- en
11757 sturingsapparatuur, willen we aan elke gebruiker van accumulatieverwarming een
11758 gepersonaliseerd voorstel doen voor de plaatsing van zonnepanelen en een (lucht-)warmtepomp.
11759 Eventueel kan ook gekeken worden naar de vervanging of minstens de slimme aansturing van de
11760 elektrische boiler.
- 11761 • Vooral voor de groep die gebruik maakt van regelbare accumulatie toestellen, promoten we nieuwe
11762 marktmodellen die gebruik maken van dynamische energiecontracten, al dan niet in combinatie
11763 met het vermarkten van de flexibiliteit. Ook concepten als 'heat-as-a-service' (warmte-als-
11764 dienst) voor regelbare accumulatie toestellen verdienen onze aandacht.

11765 **De transitie naar zero-emissievoertuigen: haalbaar voor iedereen**

11766 In de transportsector kiezen we voluit de weg van de elektrificatie. Het aantal elektrische voertuigen op
11767 onze Vlaamse wegen zal de komende jaren erg snel toenemen. Hoewel absoluut noodzakelijk in het kader
11768 van de energie- en klimaattransitie, brengt dit bij veel mensen onzekerheid en twijfel met zich mee: zullen
11769 die elektrische wagens ooit betaalbaar worden? Gaan we onze wagen wel altijd kunnen opladen? Zijn die
11770 elektrische wagens wel brandveilig, zeker in ondergrondse parkings? Hoe kan ik mijn wagen met mijn
11771 eigen zonnepanelen opladen? Wij willen ervoor zorgen dat deze terechte twijfels zo snel mogelijk worden
11772 weggenomen.

- 11773 • Er bestaat nog een gebrek aan kennis over elektrische wagens. Over de technologie, de prijzen,
11774 totale gebruikskosten (TCO), laadopties.... We introduceren gerichte bewustwordings- en
11775 informatiecampagnes. Potentiële kopers moeten geïnformeerd worden over de totale gebruikskosten
11776 van een elektrisch voertuig. Analoog met de verplichte affichering van de uitstootnorm van een
11777 voertuig, moet er een gestandaardiseerde aanduiding van de totale gebruikskosten (TCO) komen,
11778 die de terugverdiëntijd van een elektrisch wagenmodel met het fossiele alternatief vergelijkt.
- 11779 • Totdat elektrische wagens goedkoper zijn dan het fossiele alternatief, behouden we de vrijstelling
11780 van de jaarlijkse verkeersbelasting en de belasting inverkeerstelling voor elektrische wagens.

- 11781 • We vormen de premie voor de aankoop van een elektrische wagen om naar een systeem van
- 11782 sociale leasing voor elektrische wagens, waarbij een goedkope private leasingformule wordt
- 11783 uitgewerkt voor personen met de laagste inkomens.
- 11784 • We zorgen voor voldoende en veilige publieke laadinfrastructuur, met duidelijke prijsindicaties.
- 11785 • Het bewijzen van de kosten voor het elektrisch laden in functie van terugbetaling door de
- 11786 werkgever, moet in de toekomst eenvoudiger worden gemaakt.

11787 Een toekomstbestendig investeringskader voor industrie en ondernemingen

11788 Onze industrie vormt de basis van onze welvaart en is bovendien nu al de meest klimaatperformante ter
 11789 wereld. Willen we dat onze bedrijven 'klimaatleiders' blijven, hebben ze nood aan een breedgedragen
 11790 langetermijnvisie en investeringszekerheid. Alleen een gunstig en stabiel perspectief voor investeerders
 11791 zal hen kunnen overtuigen om te investeren in de energie- en klimaattransitie.

- 11792 • We bereiden de industriële klimaattransitie voor via een overlegmodel met de stakeholders. We
- 11793 stellen klimaatroadmaps op om inzicht te krijgen in welke technologieën wanneer en in welke
- 11794 sectoren nodig zijn. We leggen een nog zwaarder accent op lerende netwerken, adviesverlening
- 11795 op maat en lijsten met no-regretmaatregelen per (deel-)sector om kmo's energetisch te
- 11796 vergroenen. We versterken het speerpuntclusterbeleid om innovatie in de industrie te stimuleren
- 11797 en te ondersteunen.
- 11798 • We versterken bestaande initiatieven zoals de Klimaatsprong om klimaatinvesteringen met
- 11799 langere investeringscycli faciliteren. Als overheid letten we op wederkerigheid: steun is er enkel
- 11800 voor bedrijven die aantonen dat ze een klimaatneutrale toekomst aan het voorbereiden zijn, met
- 11801 investeringen die in die langetermijnvisie passen. We zetten het beleid van de
- 11802 energiebeleidsovereenkomsten (EBO) verder in het kader van de verhoging van de energie-
- 11803 efficiëntie en breiden deze uit naar slim energiegebruik en CO₂-besparing.
- 11804 • Elektriciteit is de belangrijkste energiebron voor de industriële klimaattransitie. Enkel waar
- 11805 elektrificatie niet haalbaar of economisch niet rendabel is, biedt waterstof nieuwe mogelijkheden.
- 11806 Naast groene waterstof zullen ook andere klimaatneutrale vormen van waterstof (bijvoorbeeld
- 11807 waterstofproductie met CO₂-afvang) noodzakelijk zijn om op korte(re) termijn tot CO₂-reductie in
- 11808 de industrie te kunnen komen.
- 11809 • Vanuit een systeemvisie brengen we samen met de industrie de volledige nood aan (basis-)
- 11810 infrastructuur in kaart, zoals bijvoorbeeld de nood aan elektriciteits-, aardgas-, waterstof-, CO₂-
- 11811 en andere netten, en valoriseren mogelijke synergiën tussen industriële sectoren en
- 11812 energiedragers. We bouwen een hoofdnet voor transport van CO₂ en waterstof uit. Net zoals voor
- 11813 aardgas willen we een doorvoerland voor waterstof worden, om zo ook zelf maximaal te kunnen
- 11814 profiteren van waterstof aan de meest voordelige prijs. Energienetten moeten voor iedereen aan
- 11815 dezelfde voorwaarden toegankelijk zijn, beheerd door een neutrale beheerder en gereguleerd
- 11816 door een onafhankelijke regulator.
- 11817 • In samenwerking met PMV zetten we innovatieve financieringsmechanismes en
- 11818 waarborgregelingen op. We werken een steunformule van 'contracts for difference' uit die de
- 11819 competitiviteitsstrijd met de buurlanden aangaat. Voorkeur gaat naar een zo veel mogelijk op
- 11820 Europese leest geschoeid systeem. We stimuleren publiek-private samenwerkingen voor
- 11821 investeringen in de klimaattransitie.

11822 **De energie- en klimaattransitie: een verhaal van draagvlak, betrokkenheid en lokale**
11823 **aanpak**

11824 Nabijheid is cruciaal om draagvlak te creëren voor een doortastend klimaatbeleid. Steden en gemeenten
11825 staan het dichtst bij burgers en lokale stakeholders, zijn het best in staat lokale behoeften en uitdagingen
11826 te begrijpen en hebben de meeste impact om concrete lokale projecten tot uitvoering te brengen.

11827
11828 Ook betrokkenheid van burgers en lokale verenigingen is nodig om echte verandering te bewerkstelligen.
11829 Verenigingen hebben een uniek vermogen om mensen bij elkaar te brengen, kennis en ervaring te delen,
11830 en collectieve actie te ondernemen om het klimaat te beschermen. We voeren daarom een beleid dat
11831 gericht is op het ondersteunen van samenwerkingsverbanden en het stimuleren van burgerparticipatie in
11832 het lokale klimaatbeleid, zoals bijvoorbeeld lokale klimaattafels. Geëngageerde mensen komen zo mee in
11833 de cockpit van het eigen lokale klimaatbeleid. We moedigen coöperaties van betrokken bewoners,
11834 verenigingen en/of bedrijven aan die gezamenlijk investeren in hernieuwbare energieprojecten, zoals
11835 zonnepanelen of windturbines.

11836
11837 We zijn waakzaam voor de administratieve (plan)last en overdaad aan regels voor lokale besturen en
11838 zorgen ervoor dat lokale overheden voldoende niet-geoordeelde middelen krijgen om een kwaliteitsvol
11839 aanbod te organiseren. Lokale besturen moeten meer vertrouwen krijgen om hun eigen klimaatbeleid vorm
11840 te geven.

- 11841
- De verplichte uitfasering van de energiedienstverlening door Fluvius zal een grote impact hebben
11842 op het lokaal energie- en klimaatbeleid. Lokale besturen moeten genoeg tijd krijgen om te kiezen
11843 voor een andere dienstverlener. Het Vlaams Energiebedrijf (VEB) treedt op als ontzorgers en
11844 facilitator bij het contracteren van energiediensten tegen een redelijke kostprijs voor alle lokale
11845 besturen. We monitoren de kwaliteit van de dienstverlening van nieuwe spelers, evalueren ze op
11846 geregelde tijdstippen en grijpen tijdig in als dat nodig is.
  - We beperken de rapporteringsverplichtingen voor lokale besturen tot wat absoluut noodzakelijk is.
11847 Zo evalueren we de administratieve last die het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP) met zich
11848 meebrengt.
  - We brengen de investeringslasten voor de lokale besturen in het kader van de te realiseren
11850 klimaat- en energiedoelstellingen in kaart en stemmen de ondersteuning vanuit Vlaanderen
11851 daarop af. We blijven voorzien in een aanbod aan energiepremies en leningen voor de lokale
11852 besturen.
  - Het Netwerk Klimaat van de VVSG moet in samenwerking met het VEKA een praktijkdatabank
11854 met een beperkt aantal, maar kwalitatief hoogstaande en reeds gerealiseerde voorbeeldprojecten
11855 op lokaal niveau samenstellen.
  - De Vlaamse financiering van steden en gemeenten moet gedeeltelijk afhankelijk gemaakt worden
11857 van de hernieuwbare energieproductie op hun grondgebied. Op die manier worden ook lokaal de
11858 baten van hernieuwbare energie versterkt.
  - We rollen het concept van energiegemeenschappen en energiedelen verder uit en onderzoeken
11859 hoe we de rendabiliteit ervan kunnen verhogen, zonder de solidariseringsmechanismen op de
11860 energiefactuur (onder meer de netkosten) te verzwakken.
- 11861
11862

11863 **Energienetten van de toekomst: slim, flexibel en efficiënt beheerd**

11864 Vlaanderen kent, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Nederland, amper problemen met het elektriciteitsnet:
11865 een Vlaams gezin wordt gemiddeld slechts eens in de 2,5 jaar door een (kleine) ongeplande

11866 stroomonderbreking getroffen. Daarmee behoort Vlaanderen bij de koplopers in Europa op vlak van
11867 kwaliteit van het elektriciteitsdistributienet. Wij zorgen ervoor dat we deze koppositie kunnen behouden.

11868 De sterke opmars van laadpalen, warmtepompen en elektrische industriële processen zal de belasting
11869 van ons elektriciteitsnet sterk doen toenemen. Ook aan de aanbodzijde groeit de druk op het net door een
11870 steeds groter wordend aandeel aan decentrale en fluctuerende hernieuwbare energieproductie. We willen
11871 proactief en doordacht inzetten op netversterking en gelijktijdig de mogelijkheden van flexibiliteit maximaal
11872 ontsluiten om overbodige netinvesteringen vermijden. We waken erover dat er ook in het landelijk gebied
11873 een toekomstbestendig, robuust en gebiedsdekkend net voorzien wordt.

11874 • Om de noodzakelijke netinvesteringen op een correcte manier te kunnen inschatten is een
11875 gezamenlijk investeringsplan voor alle netinvesteringen nodig. We willen een kader opstellen dat
11876 toelaat om alle types netinvesteringen (elektriciteit, gas, warmte, CO₂, waterstof en glasvezel...) beter te kunnen opvolgen en om meer synergiën te kunnen realiseren met andere
11877 infrastructuurwerken.

11879 • Digitale elektriciteitsmeters zijn nuttig en nodig in het energiesysteem van de toekomst: ze laten
11880 gebruikers toe om inzicht te krijgen in hun energieverbruik, geïnjecteerde zonne-energie te
11881 verhandelen of te delen, deel te nemen aan energiegemeenschappen, met dynamische
11882 contracten in te spelen op prijschommelingen en maken maandafrekeningen op basis van het
11883 reëel verbruik mogelijk. Ze faciliteren met andere woorden een flexibeler elektriciteitssysteem en
11884 kunnen zo dure netinvesteringen vermijden, wat finaal leidt tot een lagere netfactuur voor
11885 iedereen. We willen die positieve mogelijkheden van de digitale elektriciteitsmeter daarom nog
11886 veel sterker in de markt zetten. Een nieuwe kostenbatenanalyse voor de digitale elektriciteitsmeter
11887 moet nagaan of een verschuiving in timing en/of andere prioritering van doelgroepen tot grotere
11888 baten en kleinere kosten kan leiden. Tot die resultaten gekend zijn, zetten we de uitrol van de
11889 digitale meter voor elektriciteit verder zoals gepland. Wat betreft de digitale gasmeter lijken de
11890 maatschappelijke baten – onder meer door de versnellende elektrificatie – niet altijd op te wegen
11891 tegen de kosten. Ook voor de digitale gasmeter vragen we daarom een update van de
11892 kostenbatenanalyse.

11893 • We optimaliseren de regelgeving om flexibiliteit beter te kunnen ontsluiten en werken de
11894 wetgevende en tarifaire drempels voor wijkbatterijen weg. Regulators moeten ervoor zorgen dat
11895 de distributienettarieven slim en gespreid gebruik bevoordelen en zo netinvesteringen beperken
11896 tot wat echt nodig is.

11897 • Bidirectioneel en slim laden van elektrische wagens moet zo snel mogelijk de norm worden.
11898 Dynamische energiecontracten kunnen een voordeel bieden in specifieke situaties en moeten
11899 breder beschikbaar worden gemaakt. Ook het kader rond energiegemeenschappen en
11900 energiedelen moet zo verder worden vormgegeven dat het flexibiliteit op het elektriciteitsnet
11901 bevordert.

11902 • Fluvius moet de data van netcongestie en de nood aan flexibiliteit op bepaalde locaties
11903 gedetailleerd beschikbaar stellen voor het publiek. Op die manier kunnen investeringen in
11904 flexibiliteitstoepassingen gericht gebeuren en extra netinvesteringen doordacht worden
11905 vermeden.

11906 De gigantische investeringen die Fluvius de komende jaren te wachten staan, vergen een ongeziene nood
11907 aan vers kapitaal. De financiële toestand van de lokale besturen, die momenteel 100% aandeelhouder
11908 zijn, maakt echter dat een toekomstige kapitaalsverhoging voor hen allicht moeilijk om dragen zal zijn. Wij
11909 vinden dat Vlamingen mee moeten kunnen investeren in Fluvius en zo actief bijdragen aan de
11910 energietransitie. Ze kunnen er ook mee de vruchten van plukken.

- 11911 • Om de kwaliteit van onze energienetten ook in de toekomst overal te kunnen blijven waarborgen
11912 moet Fluvius via het toegelaten inkomen correct vergoed worden. We zorgen er in samenspraak
11913 met de regulatoren voor dat de netbeheerders voldoende middelen ter beschikking hebben.
- 11914 • Een combinatie van beurs- en/of coöperatief kapitaal kan, net zoals bij Elia en Fluxys, de werking
11915 van Fluvius versterken. Een beursgang is bovendien de ideale manier om onafhankelijke
11916 bestuurders aan boord te hijsen en kennis en ervaring uit de energiesector toe te voegen aan de
11917 bestuurskracht van Fluvius. De corporate governance die bij een beursgang horen, zijn de beste
11918 garantie om die te garanderen en de betrokkenheid van de Vlamingen bij de energietransitie en
11919 de rol van de netbeheerder te vergroten.
- 11920 • Het succes van de staatsbon toont aan dat de Vlaming bereid is om slapend kapitaal op hun
11921 spaarrekening te activeren. Fluvius moet hierop inspelen door op geregelde tijdstippen breed
11922 beschikbare groene obligatieleningen uit te schrijven.
- 11923 • We willen een uniform en eengemaakt nettatarief in heel Vlaanderen. Bestaande regionale
11924 tariefverschillen worden zo uitgevlakt. Het is in onze ogen onrechtvaardig dat je voor hetzelfde
11925 elektriciteitsverbruik soms tot 150 euro per jaar meer aan distributienetkosten moet betalen dan je
11926 buurman enkele straten verder, omdat die toevallig een andere distributienetbeheerder heeft.
- 11927 • We willen de manier waarop Fluvius haar taken invult, evalueren. Elektriciteit, aardgas,
11928 warmtenetten, CO₂-, waterstof distributie en het databeheer behoren tot de kerntaken. Door deze
11929 taken duidelijker af te bakenen kan Fluvius zich maximaal concentreren op haar kerntaak: een
11930 goed werkend distributienet dat de uitdagingen van morgen aankan.
- 11931 Voor de verdere uitbouw van de offshore windcapaciteit is een versterking van het transportnetwerk voor
11932 elektriciteit essentieel. Om die reden dienen we ook op land een breed gedragen oplossing uit te werken,
11933 waarbij maximaal rekening wordt gehouden met de bezorgdheden en bezwaren van omwonenden en
11934 milderende maatregelen worden genomen.
- 11935 • We investeren in verder onderzoek voor robuuste hoofdnetwerken in gelijkstroom, die ook bij hoge
11936 spanning ondergronds aangelegd kunnen worden. We onderzoeken de haalbaarheid van een
11937 toekomstig HVDC-net op Europese schaal.
- 11938 Fluvius hanteert voor de gasnetten terecht enkel nog een 'Keep it running'-strategie: het bedrijf streeft
11939 ernaar om de kosten te beperken, maar blijft wel investeren om de veiligheid te waarborgen en de uitrol
11940 van de digitale gasmeter voort te zetten. De aanleg van gasnetten in nieuwe verkavelingen is ondertussen
11941 stopgezet.
- 11942 • De huidige afschrijvingsmethode voor de gasnetinfrastructuur zal ertoe leiden dat er over enkele
11943 jaren nog onevenredig veel kosten zullen moeten worden verhaald op een steeds kleiner wordend
11944 aantal afnemers. We trekken in samenspraak met de regulator een groter deel van die
11945 afschrijvingskost naar voor in de tijd.
- 11946 De collectieve warmte-uitwisseling via warmtenetten biedt, op de meest gunstige locaties qua beschikbare
11947 (rest-)warmte en warmtevraag, milieuwinst vergeleken met individuele verwarmingssystemen.
- 11948 • Er moet snel een wettelijk kader komen voor het beheer van warmtenetten op het publiek domein.
11949 Bij de uitwerking hebben we oog voor het feit dat warmtenetten sterk kunnen verschillen naar
11950 schaal en karakter. De regie ligt het best bij gemeentes. We waken erover dat de consument
11951 voldoende wordt beschermd, met onder andere sociale maximumprijzen. Klanten moeten, eens
11952 aangesloten op een warmtenet, altijd kunnen rekenen op warmte.

- 11953 • We willen dat Vlaanderen een regierol opneemt voor een planmatige uitrol van warmtenetten en
- 11954 lokale besturen ondersteunt in de opmaak van een warmteplan, als onderdeel van het lokaal
- 11955 energie- en klimaatplan.
- 11956 • Vlaanderen heeft al veel steun gegeven voor de backbone voor industriële restwarmte rond steden
- 11957 als Gent en Antwerpen, en moet via de 'calls groene warmte' verder mogelijk maken dat
- 11958 woonwijken hierop kunnen aansluiten.
- 11959 • Bij ingrijpende werkzaamheden aan het openbaar domein, zoals de aanleg van
- 11960 rioleringsinfrastructuur, willen we de kansen voor de aanleg van infrastructuur voor warmtenetten
- 11961 standaard mee laten onderzoeken.

11962 **Een ambitieus Europees en internationaal energie- en klimaatbeleid, geënt op**

11963 **samenwerking en strategische autonomie**

11964 Het hebben van voldoende betrouwbare, duurzame en betaalbare energie, is de basis van onze welvaart

11965 en cruciaal voor de onafhankelijkheid van onze Europese economie. Europa heeft nood aan een sterk

11966 energiebeleid dat onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen uit Rusland en andere derde landen

11967 afbouwt. We gaan voor een sterkere Europese Energie Unie die inzet op energiezekerheid, een verdere

11968 integratie van de interne energiemarkt, het verhogen van de energie-efficiëntie, het koolstofarm maken

11969 van de economie en het ondersteunen van onderzoek en innovatie. Door het voeren van een assertieve

11970 en offensieve groene industriepolitiek streven we naar strategische autonomie op EU-niveau. Met de

11971 export van klimaatvriendelijke Europese technologie helpen we derde landen in hun strijd tegen de

11972 klimaatverandering en stimuleren we tegelijk onze eigen economie. Europa moet, door het tonen van

11973 'klimaatleiderschap' en een sterke 'klimaatdiplomatie', de rest van de wereld inspireren en aanmoedigen

11974 om ook stappen te zetten om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en de klimaatverandering

11975 aan te pakken. Het is evident dat we van grote uitstoters zoals China en de VS ook vragen om hun

11976 verantwoordelijkheid nemen.

- 11977 • We integreren de energiesystemen en -markten in de EU via extra grensoverschrijdende
- 11978 energieverbindingen en geharmoniseerde marktregels. De EU moet een interessant
- 11979 investeringsklimaat creëren om bijkomende investeringen in energieprojecten en essentiële
- 11980 infrastructuur aan te trekken.
- 11981 • We zijn een voortrekker van het Europese nucleaire beleid. Investeringen in onderzoek,
- 11982 ontwikkeling en opschaling van nieuwe nucleaire technologieën, moeten op Europese schaal
- 11983 gecoördineerd worden. De wetgeving over en vergunnings- en licentieprocedures van nucleaire
- 11984 veiligheid, moeten geoptimaliseerd en vereenvoudigd worden. Europa moet programma's
- 11985 opzetten om de technische kennis van nucleaire technologieën en veiligheid uit te wisselen tussen
- 11986 lidstaten.
- 11987 • Op grond van samenwerking met onze buurlanden en tussen EU-lidstaten, en in lijn met de
- 11988 ambities binnen de Green Deal, moet België een actieve rol op te nemen binnen de North Sea
- 11989 Energy Cooperation.

11990 We scharen ons achter de doelstelling van de Europese Klimaatwet om de Europese samenleving tegen

11991 2050 klimaatneutraal te maken. De verhoogde Europese reductiedoelstelling van ten minste 55% tegen

11992 2030 op Europees niveau, is een noodzakelijke tussenstap. Een scenario waarin reductiedoelen worden

11993 behaald op het geaggregeerde niveau van de EU, levert significant lagere systeemkosten op in vergelijking

11994 met het bereiken van klimaatneutraliteit op niveau van individuele lidstaten.

- 11995 • De Europese Klimaatwet maakt het zelf vastleggen van nationale doelstellingen in een Belgische
11996 wet overbodig. We moeten als België ook zonder nationale klimaatwet voldoen aan onze
11997 Europese en internationale engagements.
- 11998 • We willen de lastenverdeling wat betreft de klimaat- en energiedoelstellingen en -inkomsten die
11999 België over de periode 2021-2030 moet realiseren en waarover nog geen deelakkoord werd
12000 gesloten, zo snel mogelijk vastleggen in een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid
12001 en de deelstaten. Samenwerking tussen de verschillende overheden moet gebeuren met respect
12002 voor hun respectievelijke bevoegdheden. In België ligt het zwaartepunt van de uitvoering van het
12003 lidstaatgebonden klimaatbeleid uitdrukkelijk bij de gewesten. Het federaal niveau heeft een aantal
12004 essentiële aanvullende taken waarvoor het ook recht heeft op een deel van de te verdelen
12005 middelen.
- 12006 • Tijdens de volgende legislatuur zal de Europese reductiedoelstelling voor 2040 bepaald worden.
12007 De inspanningsverdeling over de lidstaten en sectoren heen, moet op een kostenefficiënte manier
12008 gebeuren, rekening houdende met het potentieel en de eigenheid van elke lidstaat.

12009 De tegenhanger van de ambitie om voor te lopen in de strijd tegen klimaatverandering, is het prioritair
12010 bewaken van het gelijk concurrentieel speelveld voor het bedrijfsleven in relatie tot derde landen.

- 12011 • We enten het Vlaamse en federale klimaatbeleid op het Europese klimaatbeleid, maar gaan
12012 daarbij niet verder dan de Europese lat ('no goldplating') wat betreft normering in domeinen waar
12013 dat een concurrentienadeel zou kunnen opleveren.
- 12014 • Onze Europese, Vlaamse en Belgische industrie en landbouwsector behoren tot de meest
12015 klimaatperformante ter wereld. We verzetten ons tegen een beleid dat delokalisatie van deze
12016 sectoren in de hand werkt. We eisen dat geïmporteerde producten die op de Europese markt
12017 terecht komen, aan dezelfde milieu- en klimaatstandaarden voldoen als de producten die aan de
12018 EU-lidstaten opgelegd worden. We blijven pleiten voor een oplossing die ook de
12019 concurrentiekracht van onze export buiten de EU beschermt.
- 12020 • Om de concurrentiekracht van onze Europese economie veilig te stellen is het belangrijk dat
12021 Europa investeert in een sterke eigen 'klimaatindustrie'. Niet enkel onderzoek & ontwikkeling zijn
12022 belangrijk, maar ook de opschaling van marktrijpe technologie naar industriële productie. Het
12023 permanent verankeren van de Europese basisindustrie is een prioriteit. Dat doen we door het
12024 investeringsrisico van klimaattransitieprojecten die in de toekomst rendabel zullen zijn, deels mee
12025 af te dekken.
- 12026 • We zetten in op een circulaire economie en eigen strategische grondstofvoorraden. Wat betreft
12027 strategische grondstoffen moet Europa, waar mogelijk, inzetten op eigen ontginning.
- 12028 • We willen een te grote afhankelijkheid van geïmporteerde groene waterstof voorkomen door een
12029 eigen strategische Europese waterstofproductie te ontwikkelen, geproduceerd met elektriciteit uit
12030 de nieuwste generatie nucleaire centrales. We moeten niet alles exclusief inzetten op groene
12031 waterstof gebaseerd op onze schaarse groene stroom.

12032 **Het belang van klimaatadaptatie: een onmiddellijk positieve impact op de directe** 12033 **omgeving**

12034 De gevolgen van de klimaatverandering zijn de afgelopen jaren dramatisch duidelijk geworden: zware
12035 regenval en overstromingen aan de ene kant, recordtemperaturen, droogte en watertekorten aan de
12036 andere kant. Het klopt dat er vroeger ook extreme weersfenomenen waren. Alleen zullen die nu veel vaker
12037 voorkomen. We moeten ons daar beter op voorbereiden. We zetten klimaatadaptatie, de aanpassing van
12038 de omgeving aan de onvermijdelijke gevolgen van klimaatverandering, hoog op de agenda. We plaatsen
12039

12040 de bescherming van de mensen daarbij opnieuw centraal. De aanleg van parken en groene zones in
12041 kernen, het stimuleren van groendaken, het uitvoeren van ingrepen die droogte en overstromingen
12042 tegengaan... hebben een onmiddellijk waarneembaar positief effect op de leefomgeving én de
12043 levenskwaliteit van mensen.

- 12044 • We maken actiever werk van klimaatadaptatie, zoals een versterking van onze kustbescherming,
12045 het stimuleren van de uitrol van technieken die regenwater en gezuiverd afvalwater opvangen en
12046 opslaan, maar ook de bouw van dijken in watergevoelige gebieden en het voorzien van extra
12047 pompcapaciteit die ingezet kan worden bij overstromingen.
- 12048 • We zetten in op de aanleg en uitbreiding van overstromingsgebieden, bufferbekkens, natte
12049 terrestrische natuur en hermeandering van rivieren. Ruimtelijke uitvoeringsplannen moeten
12050 rekening houden met overstromingsgevaar en dreiging van wateroverlast. Water- en
12051 klimaatrobuust bouwen moet gestimuleerd en gefaciliteerd worden.
- 12052 • De Europese Unie moet meer aandacht besteden aan klimaatadaptatie. De impact van de
12053 klimaatverandering doet zich vaak op hetzelfde ogenblik voor in verschillende naburige landen.
12054 De aanpak van crisissituaties moet beter gecoördineerd worden. Ook het klimaatadaptatiebeleid
12055 en de investeringen in infrastructuur in verschillende landen, moeten beter op elkaar afgestemd
12056 worden. Denken we maar aan de droogte- en waterproblematiek in de Westhoek, die gelinkt is
12057 aan het beleid in Noord-Frankrijk. We willen vanuit Vlaanderen actief samenwerken met Frankrijk
12058 en Nederland om het beleid op elkaar af te stemmen.

12059 **De land- en tuinbouwsector, een partner in de energie- en klimaattransitie**

12060
12061 De land- en tuinbouwsector is voor ons een partner in de energie- en klimaattransitie. Ze heeft heel wat
12062 troeven om decentrale hernieuwbare energie op te wekken: land- en tuinbouwbedrijven beschikken over
12063 ruimte en dakoppervlakte, en produceren biomassa. Verschillende vormen van hernieuwbare energie
12064 vinden er al ingang. Naast de beter gekende zon- en windenergie, wordt bijvoorbeeld ook gekeken naar
12065 het gebruik van duurzame biomassa (bijvoorbeeld snippers en pellets) op boerderijschaal. Door
12066 vergistingsinstallaties wordt mest van melkvee- en varkensbedrijven anaerob vergist tot biogas, dat lokaal
12067 gebruikt wordt voor de productie van groene stroom en warmte. Zo wordt methaanuitstoot vermeden.

- 12068
12069 • We onderzoeken welke synergiën mogelijk zijn tussen hernieuwbare energieproductie en land- en
12070 tuinbouwgewassen, zonder neveneffecten op voedselproductie of concurrentievermogen van
12071 landbouwers in het gedrang te brengen. We brengen het potentieel van Agrivoltaics, het duaal
12072 gebruik van landbouwgrond en zonnepanelen, in Vlaanderen in kaart en gaan na welke
12073 regelgevende obstakels er nog zijn.

12074
12075 De Vlaamse veeteelt is bijzonder klimaat-efficiënt. In Vlaanderen geproduceerde melk creëert een uitstoot
12076 die de helft lager ligt dan het wereldwijde gemiddelde. Bovendien is die Vlaamse voetafdruk de voorbije
12077 twintig jaar fel gedaald. Het Vlaamse land- en tuinbouwbeleid, dat inzet op innovatie, boekt dus sterke
12078 resultaten. Toch zal de sector inspanningen moeten blijven leveren. Om de methaanemissies te
12079 verminderen, zetten we prioritair in op drie sporen: voedermanagement, bedrijfsmanagement en
12080 genetische selectie. Een door de overheid opgelegde reductie van de veestapel hoort daar voor ons niet
12081 bij. De grootte van de Vlaamse veestapel moet voor ons in de eerste plaats het resultaat zijn van
12082 individuele keuzes die landbouwers zelf maken. Zij worden daarin vooral gestuurd door de marktwerking
12083 op lokaal en internationaal vlak. De veeteelt in Vlaanderen veroorzaakt minder broeikasgas dan

12084 veeteeltbedrijven elders in de wereld. Afbouw zou op mondiaal vlak dus een averechts klimaateffect
12085 kunnen hebben.

12086
12087 • Gelet op de sterke intra-Europese verwevenheid van onze agrovoedingssector, pleiten we ervoor
12088 dat landbouwemissies binnen een EU-context worden bekeken en op een kostenefficiënte manier
12089 gereduceerd worden. Op die manier worden onze landbouwbedrijven die produceren aan een
12090 lage koolstofvoetafdruk beter beschermd.

12091
12092 We zetten in op de lokale productie van veevoerders, in het bijzonder van eiwitten. Dat helpt kringlopen
12093 sluiten en de algemene koolstofafdrruk van landbouwproducten te verlagen. Door het gebruik van lokale
12094 nevenstromen hoeven er ook minder ingevoerde grondstoffen in het rantsoen ingemengd te worden.

12095 • We voeren de Vlaamse Eiwitstrategie 2021-2030 integraal uit om te komen tot een meer
12096 duurzame, diverse en toekomstgerichte eiwitvoorziening en verhogen de Europese
12097 zelfvoorziening in eiwitten. De import van soja die buiten Europa wordt geteeld en gelinkt kan
12098 worden aan ontbossing, faseren we zo snel mogelijk uit.

12099 • We promoten de transitie naar consumptiepatronen met meer plantaardige, lokaal geproduceerde
12100 en alternatieve eiwitbronnen en ondersteunen de landbouwsector hierin. We voorzien
12101 reconversiesteen voor bedrijven die willen evolueren naar een ander verdienmodel, waarbij
12102 klimaatrobustheid centraal staat.

12103
12104 We stimuleren de verhoging van het organische koolstofgehalte in landbouwbodems. Het stabiliseert de
12105 bodemstructuur, vermindert de erosiegevoeligheid en vergroot de waterdoorlaatbaarheid en het
12106 waterbergend vermogen. Organische koolstof levert essentiële nutriënten voor bodemorganismen en de
12107 gewassen. Tot slot blijft de organische koolstof, mits goed beheer, duurzaam opgeslagen in de bodem en
12108 kan het zo bijdragen in de strijd tegen de opwarming van de aarde.

12109
12110 • We zetten een fijnmazig uitgebouwd koolstofmonitoringnetwerk op en werken de wetgevende
12111 obstakels weg om een systeem van 'carbon farming' mogelijk te maken, zodanig dat landbouwers
12112 via verschillende wegen vergoed kunnen worden om meer koolstof op hun land op te slaan.

12113
12114 Een derde van al het voedsel dat wereldwijd voor menselijke consumptie wordt geproduceerd, gaat
12115 verloren. Als voedsel verloren gaat, betekent dat dat al deze gebruikte hulpbronnen eigenlijk voor niets
12116 ingezet zijn, wat resulteert in onnodige ecologische belasting en een grotere klimaatvoetafdruk.

12117
12118 • De hele agrovoedingsketen, inclusief de consument, moet ernaar streven om ten opzichte van
12119 2015 30% van de voedselverliezen te voorkomen, terug te verwerken als voedsel of
12120 hoogwaardiger te valoriseren.

12121 **Kernpunten**

- 12122 • We sluiten geen enkele vorm van CO₂-neutrale elektriciteitsproductie a priori uit. Een slimme
12123 combinatie van hernieuwbare én nucleaire energieproductie is voor ons de toekomst.
- 12124 • We verlengen de levensduur van de nucleaire reactoren Doel 4 en Tihange 3 tot 2045 en bouwen in
12125 Vlaanderen tegen 2035 een werkend demonstratiemodel van een small modular reactor (SMR). Om
12126 SMR's in te zetten voor de industriële elektriciteitsproductie willen we de wet van 2003 op de
12127 kernuitstap aanpassen.
- 12128 • We benutten het potentieel voor wind- en zonne-energie in Vlaanderen en op de Noordzee zo goed
12129 mogelijk. We voorzien een stabiel steun- en investeringskader voor energieproductiecapaciteit,
12130 waarbij een garantiesysteem net voldoende steun biedt om rendabel te zijn, maar overwinsten door
12131 prijsstijgingen vermijdt. Aan steunengagementen uit het verleden raken we niet.
- 12132 • We hervormen het sociaal tarief voor energie. We willen de toekenning niet meer uitsluitend koppelen
12133 aan sociale statuten, maar openstellen op basis van inkomenscriteria die degressief recht kunnen
12134 geven op het sociaal tarief.
- 12135 • We maken elektrisch rijden en verwarmen met een warmtepomp betaalbaar voor de modale burger,
12136 door de prijsverhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen de klimaatimpact beter te laten
12137 reflecteren.
- 12138 • We pakken de renovatie-uitdaging aan met een allesomvattend pakket van ruime renovatieleningen,
12139 inkomensafhankelijke premies en zorgvuldige ontzorging en trajectbegeleiding.
- 12140 • We voorzien een gunstig, stabiel en toekomstbestendig investeringskader voor bedrijven die
12141 investeren in de klimaat- en energietransitie. We enten het Vlaamse en federale klimaatbeleid op het
12142 Europese klimaatbeleid, maar gaan daarbij niet verder dan de Europese lat ('no goldplating') wat
12143 betreft normering in domeinen waar dit een concurrentienadeel zou kunnen opleveren.
- 12144 • We stimuleren en ondersteunen lokale besturen in de belangrijke rol die ze spelen op vlak en energie
12145 en klimaat, en beperken hun rapporteringsverplichtingen tot wat absoluut noodzakelijk is.
- 12146 • Wij zorgen ervoor dat we onze koppositie op vlak van performant netbeheer kunnen behouden. Wij
12147 vinden dat Vlamingen mee moeten kunnen investeren in Fluvius en zo actief bijdragen aan de
12148 energietransitie.
- 12149 • We gaan voor een sterkere Europese Energie Unie die inzet op energiezekerheid, een verdere
12150 integratie van de interne energiemarkt, het verhogen van de energie-efficiëntie, het koolstofarm
12151 maken van de economie en het ondersteunen van onderzoek en innovatie. Door het voeren van een
12152 assertieve en offensieve groene industriepolitiek streven we naar strategische autonomie op EU-
12153 niveau.
- 12154 • We zetten klimaatadaptatie, de aanpassing van de omgeving aan de onvermijdelijke gevolgen van
12155 klimaatverandering, hoog op de agenda. We plaatsen de bescherming van de mensen daarbij
12156 opnieuw centraal.

12157

Buitenlands beleid

12158 We leven in een wereld die dieper met elkaar verbonden is dan ooit tevoren. Gebeurtenissen overal
12159 ter wereld, zoals de Russische inval in Oekraïne, hebben directe gevolgen voor onze veiligheid,
12160 welvaart en het welzijn van onze burgers. Dit toont de urgentie van onze energievoorziening en
12161 onze capaciteit om mensen in nood op te vangen. Wereldwijd zijn er spanningen die onze
12162 samenleving beïnvloeden, van onrust in het Midden-Oosten tot de gespannen situatie rond Taiwan.
12163 Als open economieën zijn Vlaanderen en België afhankelijk van wereldhandel en export voor onze
12164 welvaart en de vele jobs die daarvan afhangen. Voor onze veiligheid vertrouwen we op de
12165 samenwerking met betrouwbare strategische partners zoals de VS, Canada en onze NAVO-
12166 bondgenoten in Europa. Echte oplossingen voor migratie en de strijd tegen klimaatverandering
12167 vereisen een weloverwogen en toegewijde samenwerking op Europees niveau en actieve
12168 internationale partnerships.

12169 Daarom zet cd&v zich in voor een proactief, toegewijd, strategisch en weloverwogen buitenlands
12170 beleid. Alleen zo kunnen we de veiligheid van onze burgers waarborgen, onze welvaart bestendigen
12171 en het welzijn van toekomstige generaties verzekeren. Een sterk buitenlands beleid is essentieel
12172 om onze nationale belangen krachtig te verdedigen. Bovendien stuurt ons christendemocratisch
12173 gedachtegoed ons naar een wereldwijde betrokkenheid. Ons personalistisch beginsel dat iedere
12174 persoon telt, maakt dat we niet onverschillig kunnen zijn. We zetten ons in om democratie,
12175 rechtsstaat, mensenrechten en fundamentele vrijheden, zoals de vrijheid van religie, overal ter
12176 wereld te steunen. Dat is een belofte aan onszelf, want de waarden die we uitdragen moeten ook
12177 daadwerkelijk impact hebben.

12178 Een proactief, geëngageerd, strategisch en doordacht buitenlands beleid beslaat verschillende
12179 beleidsdomeinen. Om de veiligheid van onze burgers internationaal te kunnen garanderen, is een
12180 sterke Belgische en Europese defensie nodig in NAVO-verband. Veilige buitengrenzen kunnen we
12181 maar garanderen op het niveau van de EU. Een gezond economisch klimaat vereist een sterk
12182 engagement van Vlaanderen en België binnen een goed functionerende interne Europese markt.
12183 Ook ons handelsbeleid met de rest van de wereld uittekenen, kan maar succesvol gebeuren op het
12184 niveau van de EU. De EU is kortom de belangrijkste hefboom voor ons buitenlandse beleid.

12185 Onze strijd voor democratie, rechtstaat, mensenrechten en fundamentele vrijheden krijgt, naast in
12186 ons algemeen buitenlands beleid, grotendeels haar vorm in onze ontwikkelingssamenwerking met
12187 tal van landen. De specifieke uitwerking van ons buitenlandse beleid staat dus onvermijdelijk in
12188 verschillende hoofdstukken van dit verkiezingsprogramma. In het hoofdstuk rond defensie staat
12189 alles te lezen rond internationale samenwerking op gebied van defensie. In het deel over Europees
12190 beleid zetten we uiteen zowel waar we met Vlaanderen en België intern voor willen staan binnen de
12191 EU als hoe we het buitenlands beleid van de EU ten opzichte van de rest van de wereld zien. In het
12192 luik rond ontwikkelingssamenwerking behandelen we ons Belgisch beleid rond ontwikkelings-
12193 samenwerking.

12194 In wat volgt bespreken we eerst de algemene krachtlijnen van onze overkoepelende visie op
12195 buitenlands beleid en vervolgens de specifieke aspecten die niet aan bod komen in de eerder
12196 vermelde hoofdstukken.

12197 De richtinggevende principes van ons buitenlands beleid

12198 Zoals in de inleiding al naar voor kwam, zien we ons buitenlands beleid als het sluitstuk van het verdedigen
12199 van onze eigen maatschappelijke, economische en politieke belangen en als het consequent uitdragen
12200 van onze christendemocratische ideologie. Wij gaan niet mee in de valse tegenstelling tussen eigen belang

- 12201 en waardegedreven politiek. Heel veel van wat in het directe belang is van Vlaanderen en België, is ook
12202 essentieel in de strijd voor stabiliteit, vrede, mensenrechten, democratie en rechtstaat wereldwijd.
- 12203 We denken daarbij aan het verdedigen van een multilaterale internationale orde gebaseerd op
12204 internationaal recht. Of het nu om gezond internationaal economisch verkeer, mensenrechten of
12205 conflictbeheersing gaat: Vlaanderen, België en de wereld zijn gebaat met stabiel internationaal recht dat
12206 gerespecteerd wordt. Dat zorgt voor de nodige stabiliteit en voorspelbaarheid die onze bedrijven nodig
12207 hebben en is de beste garantie op de verdediging van mensenrechten wereldwijd. We blijven ook
12208 overtuigde pleitbezorgers van het multilateraal overleg. Met ons werk in tal van multilaterale organisaties
12209 realiseren we deze overtuiging. We zijn ons bewust van de grenzen van wat er multilateraal kan
12210 gerealiseerd worden en blijven uiteraard ook inzetten op bilaterale diplomatie, maar een land van onze
12211 grootte is bijzonder gebaat bij een gezond en goed werkend multilateraal systeem. We blijven dan ons ook
12212 inzetten vanuit België om een sterke bijdrage te leveren in termen van belangen verdedigen en uitdragen
12213 van onze fundamentele waarden binnen de VN, de OESO, de WHO, de Raad van Europa, de OVSE en
12214 de NAVO.
- 12215 Om onze belangen te verdedigen en onze waarden wereldwijd uit te kunnen dragen, staat België uiteraard
12216 sterker als het gesteund wordt door de Europese Unie. De Europese Unie blijft daarom de belangrijkste
12217 hefboom van ons buitenlands beleid.
- 12218 Wij staan voor een verstandige geopolitieke positionering. We moeten ons als Vlaanderen, België en EU
12219 zo veel mogelijk aligneren met bondgenoten die dezelfde fundamentele waarden en principes delen. Dat
12220 is meer dan ooit van belang in een wereld waar vijanden zoals Noord-Korea, de Russische Federatie en
12221 Iran, het internationale multilaterale systeem en mensenrechten voluit en doelbewust met de voeten treden
12222 en waar onze systeemrivaal, economische concurrent en partner voor samenwerking Volksrepubliek China
12223 hoe langer hoe meer een bedreiging vormt voor de gevestigde wereldorde. Vandaar dat het transatlantisme
12224 een basisprincipe blijft van ons buitenlands beleid. Zowel naar het verdedigen van gedeelde fundamentele
12225 waarden toe als naar het verzekeren van onze veiligheid wereldwijd, blijven de VS, samen met de andere
12226 landen van de G7, de belangrijkste bondgenoot voor Europa. We moeten dan ook voluit blijven investeren
12227 in deze relatie en de nodige moeite doen van onze kant. Dat betekent uiteraard niet dat we economisch
12228 naïef zijn. In het kader van open strategische autonomie, zoals besproken in het hoofdstuk over de EU,
12229 doen we ook het nodige om de autonomie van de EU te kunnen verzekeren in een gezonde economische
12230 competitie met de VS.
- 12231 Naast het blijven investeren in onze trans-Atlantische relatie, moeten we ook actief op zoek blijven gaan
12232 naar bondgenoten wereldwijd. Vlaanderen, België en de EU moeten zich blijven engageren om ook met
12233 zoveel mogelijk Aziatische, Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse landen op economisch en diplomatiek
12234 gebied en qua veiligheid en ontwikkelingssamenwerking nauw samen te werken. Het is in ons rechtstreeks
12235 eigen belang en in het belang van de waarden die we verdedigen, om de landen die behoren tot het
12236 zogenaamde globale zuiden niet over te laten aan de invloed van internationaal sterke actieve
12237 systeemrivalen zoals de Volksrepubliek China en vijanden zoals de Russische Federatie. Hoe meer
12238 democratieën wereldwijd met elkaar samenwerken, hoe beter voor de mensenrechten en de
12239 wereldeconomie. Dat geldt zowel voor onze samenwerking met economisch cruciale spelers zoals Japan,
12240 Indië, Zuid-Korea, Indonesië, Brazilië, Mexico en Argentinië, als voor landen in ontwikkeling zoals
12241 bijvoorbeeld in Centraal-Afrika.
- 12242 Die sterke connecties wereldwijd moeten ons toelaten om via concrete samenwerking ons in te zetten voor
12243 mensenrechten. We blijven opkomen voor de mensenrechten, met bijzondere aandacht voor de rechten
12244 van vrouwen en kinderen, de strijd tegen discriminatie, de strijd tegen straffeloosheid in het geval van
12245 ernstige schendingen van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht, de rechten van
12246 mensenrechtenverdedigers, journalisten en religieuze minderheden, en de afschaffing van de doodstraf.
- 12247 De manier waarop we deze belangrijke strijd voeren, moet gekenmerkt worden door realisme en respect.
12248 We gaan niet mee in de attitude waarbij we enkel willen spreken, onderhandelen of handeldrijven met

12249 landen en mensen die exact dezelfde waarden omarmen als ons. We passen ook voor belerend met het
12250 vingertje te zwaaien en te veroordelen bij iedere gebeurtenis in het buitenland die wij graag anders hadden
12251 gezien, om het dan daarna daarbij te laten. Verontwaardiging is geen beleid. cd&v staat voor realistische,
12252 stap-voor-stap-doelstellingen, waarbij we respect tonen voor het feit dat situaties in de rest van de wereld
12253 vaak anders zijn dan wat wij in West-Europa gewoon zijn. Dat doen we zonder op onze fundamentele
12254 waarden toe te geven. Het zijn net die fundamentele waarden die gebaat zijn met een aanpak die werkt.
12255 Effectief en daadkrachtig optreden in de feiten als er fundamentele rode lijnen overschreden worden en
12256 anders respectvol en realistisch inzetten op een stap-voor-stap-benadering, werpt het meeste vruchten af.
12257 Pragmatisme, waarbij doelstellingen worden gezet op maat van hun haalbaarheid en resultaatgerichte
12258 bemiddeling, moet onderdeel blijven van ons diplomatiek DNA.

12259 Die sterke connecties wereldwijd moeten ons toelaten om via concrete samenwerking in te zetten op de
12260 verbetering van de internationale veiligheid. We denken aan de wereldwijde strijd tegen terrorisme, het
12261 uitwisselen van kennis omtrent de veiligheid van kernreactoren en nucleaire technologie waar ons land
12262 een prominente rol in kan spelen, gecoördineerde internationale reactie bij natuurrampen ten gevolge van
12263 de klimaatopwarming en de strijd tegen drugscriminaliteit. Bij dat laatste is het cruciaal om een goede
12264 samenwerking te hebben met de landen waar drugs geproduceerd worden, waar drugscriminelen zich
12265 schuilhouden en landen waar ze hun geld witwassen.

12266 **Coherentie in het beleid**

12267 Zoals we al onderstreepten, brengt een succesvol buitenlands beleid verschillende beleidsdomeinen op
12268 een intelligente manier samen. Defensie, migratie, handel, ontwikkelingssamenwerking en diplomatieke
12269 betrekkingen moeten op elkaar afgestemd worden binnen de bredere strategische visie die werd uitgezet
12270 hierboven. Geen enkele van deze beleidsdomeinen kan zinvol ingevuld worden in het luchtledige.
12271 Bijvoorbeeld: landen die weigeren mee te werken aan het terugkeerbeleid van hun uitgewezen onderdanen
12272 moeten onder druk kunnen gezet worden door maatregelen op het gebied van handel, diplomatie en
12273 ontwikkelingssamenwerking, idealiter op Europees niveau, zodat ze verplicht worden mee te werken. We
12274 mogen geen genereuze samenwerkingen van onze kant opzetten, als die niet gerespecteerd worden.
12275 Dergelijke koppelingen moeten altijd op een intelligente manier gebeuren, waarbij de maatregelen die we
12276 nemen tegen bepaalde staten de verantwoordelijke machthebbers treffen en niet de lokale bevolking.

12277 Ook de samenwerking tussen de gewesten en de federale staat moet gestroomlijnd verlopen als onderdeel
12278 van een geslaagd samenwerkingsfederalisme. Zo niet, verliezen we allemaal aan slagkracht en
12279 geloofwaardigheid in het buitenland. Met respect voor het principe 'in foro interno, in foro externo' gaan we
12280 voor een verbeterde en gelijkwaardige samenwerking tussen de federale regering en de
12281 deelstaatregeringen, ook op het vlak van economische diplomatie. De verdediging van onze economische
12282 belangen in het buitenland is een kernopdracht voor onze diplomatie op alle beleidsniveaus. Ook voor het
12283 aantrekken van investeringen naar België, is er veel meer en betere samenwerking nodig. De huidige
12284 overlegmechanismen bieden een kader, maar moeten blijvend geoptimaliseerd worden. We zijn dan ook
12285 voorstander van het herzien van de samenwerkingsakkoorden. Met betrekking tot de herziening van de
12286 samenwerkingsakkoorden en met betrekking tot de betrokkenheid van de deelstaten bij het onderhandelen
12287 van verdragen doen, we verschillende voorstellen in het hoofdstuk over de EU.

12288 **Operationele prioriteiten**

12289 Om deze belangrijke doelstellingen waar te maken, moet onze Belgische en Vlaamse diplomatie over
12290 getalenteerd personeel en de nodige middelen beschikken om haar werk naar behoren te doen. Voor
12291 strategisch belangrijke diplomatieke posten versterken we onze aanwezigheid vanuit de verschillende
12292 niveaus. We werken verder aan een eigentijds en performant diplomatiek corps waarbij we de nodige
12293 inspanningen doen om toptalenten aan te trekken en te houden. Aanwervingsprocedures moeten blijvend

12294 verfijnd en verbeterd worden, met het oog op het selecteren van de meest competente en dynamische
12295 profielen en de proportionele vertegenwoordiging van Nederlandstalige diplomaten op federaal niveau. We
12296 streven naar een goed evenwicht tussen vrouwen en mannen op alle niveaus. We hebben daarbij extra
12297 aandacht voor de harmonie tussen arbeid en gezinsleven voor ons personeel in de buitenlandse posten.
12298 We doen ook het nodige om mogelijk te maken dat partners van diplomaten in het buitenland ook hun
12299 professionele carrière verder kunnen zetten, zonder daarbij gehinderd te worden door te veel
12300 administratieve obstakels.

12301 Het diplomatieke en consulaire postennetwerk dient nog meer te worden afgestemd op de behartiging van
12302 de Belgische belangen en die van de Belgen. We moeten nog meer inzetten op de consulaire
12303 dienstverlening en volop gebruik maken van de mogelijkheden van de digitalisering. Zo zouden Belgen in
12304 het buitenland zich via 'e-government' moeten kunnen inschrijven en meer attesten kunnen opvragen
12305 zonder zich te verplaatsen, en moet er werk gemaakt worden van de vereenvoudiging van kies-
12306 verrichtingen voor Belgen in het buitenland, en van de afgifte van verloren of verlopen Belgische
12307 rijbewijzen.

12308 We moeten meer aandacht hebben voor de noden van ons diplomatiek personeel wat betreft veiligheid,
12309 cyberveiligheid, spionage en hybride bedreigingen. In de huidige geopolitieke context is dat meer dan ooit
12310 belangrijk. In de strijd tegen desinformatie hebben onze diplomatieke posten een belangrijke rol te spelen
12311 en moeten ze daarin dan ook voldoende ondersteund worden. Cruciaal daarbij is de rol van Buitenlandse
12312 Zaken als veiligheidsdepartement krachtens de nationale veiligheidsstrategie, waarvoor de nodige
12313 middelen beschikbaar moeten zijn.

12314 **Aandacht voor specifieke regio's**

12315 **Relaties met de buurlanden**

12316 Onze buurlanden Nederland, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn en blijven de
12317 partners waar wij de dichtste banden mee hebben. We blijven inzetten op een zeer nauwe samenwerking
12318 binnen de Benelux. Dit doen we zowel via nauwe bilaterale samenwerking met Nederland en Luxemburg
12319 als via ons werk in de Benelux Unie. Met Nederland zetten we verder in op het onderhouden van onze
12320 speciale banden op, onder andere, het gebied van mobiliteit, energie, taal en cultuur. Naast het algemeen
12321 belang van goede banden met Duitsland en Frankrijk, zijn de banden met de grensregio's Noordrijn-
12322 Westfalen en Hauts-de-France economisch, cultureel en talig van groot belang. We doen er alles aan om
12323 vlot economisch verkeer en verkeer van werkkrachten tussen deze regio's en Vlaanderen te faciliteren.
12324 Onze samenwerking met het Verenigd Koninkrijk blijft van cruciaal belang. Op het gebied van energie,
12325 veiligheid en defensie blijft het VK een zeer belangrijke partner. De gevolgen van het vertrek van het VK
12326 uit de EU moeten zo goed mogelijk blijvend opgevangen worden, zodat de economische samenwerking
12327 die voor tal van onze bedrijven cruciaal is, zoveel mogelijk ondersteund kan worden. Initiatieven zoals het
12328 Comité van de Kanaalzone aan de Noordzee bieden een kader voor grensoverschrijdende regionale/lokale
12329 samenwerking in uiteenlopende domeinen. Ook op zee zetten we in op goede relaties met de landen wiens
12330 wateren grenzen aan de onze. Dat is van groot belang voor onze visvangst, energie en economie. Iets
12331 verder, maar nog steeds dichtbij, liggen de Scandinavische landen die zowel belangrijke handelspartners
12332 zijn als inspirerende voorbeelden op verschillende vlakken. We blijven ook op deze relatie inzetten.

12333 **Europese Unie**

12334 Zie het hoofdstuk met het Europese verkiezingsprogramma.

12335 **VS en Canada**

12336 Zie de richtinggevende principes van ons buitenlandse beleid, het Europese verkiezingsprogramma en het
12337 hoofdstuk over defensie.

12338 **Rusland en Oekraïne.** We blijven onversaagd aan de kant staan van Oekraïne, in de verdediging tegen
12339 de niet geprovoceerde en niet gerechtvaardigde oorlog die Rusland tegen dit land is gestart. Onze
12340 economische, financiële en militaire steun aan Oekraïne mag niet ter discussie staan. Het is in ons
12341 rechtstreekse eigen belang, in het belang van de Oekraïners, in het belang van het internationaal recht en
12342 in het belang van een stabiele internationale orde dat de Russische inval faalt. Het was onrealistisch om
12343 te denken dat de Russische inval snel voorbij zou zijn. Een oorlog die meerdere jaren kan blijven duren,
12344 is te verwachten. Pas als Rusland in een positie verkeert dat het militair zijn vooropgestelde doelen niet
12345 kan bereiken, zullen onderhandelingen over een duurzame en stabiele vrede een kans maken. Tot die tijd
12346 blijven we de Oekraïners steunen, zodat zij hun grondgebied kunnen verdedigen. Op militair gebied
12347 moeten we ervoor zorgen dat de Oekraïners die ook voor ons vechten en hun leven riskeren, over meer
12348 materieel beschikken dan louter genoeg om het conflict te rekken. In nauwe samenwerking met de VS
12349 zorgen we dat deze ondersteuning het nodige peil bereikt. Ondertussen zetten we ook in op de
12350 economische heropbouw van de vele zwaar getroffen gebieden in Oekraïne. Voor de toetreding van
12351 Oekraïne tot de EU, zie het hoofdstuk rond de EU. Voor de toetreding van Oekraïne tot NAVO, zie het
12352 hoofdstuk rond defensie.

12353 **Volksrepubliek China.** We zien China als een systeemrivaal, een economische concurrent en een partner
12354 voor samenwerking. Waar mogelijk, bijvoorbeeld in de strijd tegen klimaatopwarming en voor de handel in
12355 niet-strategische sectoren, werken we constructief samen. Wat de handel in strategisch relevante sectoren
12356 betreft, verleggen we in hoog tempo onze handelsstromen van China naar betrouwbare partners of naar
12357 eigen productie binnen de EU. Afhankelijkheden zoals we die hadden op het gebied van fossiele
12358 brandstoffen ten opzichte van Rusland bij de inval in Oekraïne, moeten we absoluut vermijden. We
12359 wapenen ons voor de binnenlandse veiligheid ook meer tegen de toenemende onaanvaardbare inmenging
12360 van China in onze democratische processen en besluitvorming. We zeten ons samen met de EU en de
12361 VS in voor het bewaken van het precaire status quo tussen de Volksrepubliek China en het democratische
12362 Taiwan. De wijdverspreide doelmatige mensenrechtenschendingen in China, de systematische
12363 onderdrukking van minderheden en het ontbreken van tal van fundamentele rechten voor de Chinese
12364 bevolking blijven vaak onderbelicht. We zetten ons blijvend in om dat aan te kaarten.

12365 **Centraal-Afrika**

12366 België heeft alle troeven in handen om een rol van grote betekenis te blijven spelen in Centraal-Afrika.
12367 België onderhoudt diepgaande banden met Centraal-Afrika, zowel van staat tot staat als op het niveau van
12368 de burgermaatschappij. De expertise die is opgebouwd, vormt een goede basis voor een realistisch en
12369 strategisch partnerschap op politiek, diplomatiek, economisch en sociaal vlak en op gebied van veiligheid
12370 met de verschillende landen in de regio. Het blijft onze ambitie om, als eerste land, kwesties als vrede,
12371 democratie en economische ontwikkeling in Centraal-Afrika op de agenda van zowel Europese als
12372 internationale instellingen te zetten. Door onze expertise over deze regio kunnen we ook van bijzonder
12373 strategisch nut zijn voor onze bondgenoten.

12374 We verhogen onze inspanningen voor de ondersteuning van en samenwerking met de Democratische
12375 Republiek Congo. Naast onze steun op het gebied van ontwikkelings samenwerking (zie verder), zetten we
12376 ook in op economische, culturele, wetenschappelijke en strategische samenwerking met de bevolking, het
12377 middenveld, de bedrijven en staat in de DRC. We gaan voor een eigentijdse en succesvolle samenwerking.
12378 In plaats van een negatieve focus op het verleden waar de Congolezen zelf geen vragende partij voor zijn,
12379 gaan we voor een positieve focus op de toekomstige samenwerking. De Democratische Republiek Congo
12380 heeft tal van nog niet ten volle benutte mogelijkheden op het gebied van groene energie, bijvoorbeeld bij
12381 het uitbreiden van de waterkrachtcentrale bij de Ingadam, economische ontwikkeling, vruchtbare
12382 landbouwgrond en eerlijke handel in grondstoffen die nodig zijn voor de wereldwijde groene transitie. Als
12383 België willen we het voortouw nemen om deze mogelijkheden ten volle te benutten en hierin een
12384 voortrekkersrol spelen op Europees niveau. Op geopolitiek niveau moeten we ons inzetten om de
12385 problematische invloed van de Volksrepubliek China die de Congolese bevolking uitbuit voor materieel
12386 gewin te counteren door een sterke economische aanwezigheid van de EU en EU-lidstaten, die zowel de
12387 Congolese bevolking als onszelf ten goede komt. We blijven binnen de EU en multilaterale fora de

12388 onaanvaardbare en mensenonterende situatie in Oost-Congo op de kaart zetten. De straffeloosheid
12389 waarmee verschillende rebellengroepen, vaak met steun van buurlanden, zich al decennia schuldig maken
12390 aan misdaden van de ergste soort, waaronder structureel seksueel geweld, moet ten einde komen. We
12391 zetten ons in om de nodige diplomatieke druk uit te oefenen in verschillende fora. We ondersteunen de
12392 DRC in haar evolutie naar een volwaardige democratie en rechtstaat en monitoren daarbij
12393 verkiezingsprocessen.

12394 **Noord-Afrika**

12395 We zijn gebaat bij een stabiel, vreedvol en welvarend Noord-Afrika aan de grens van de EU. Zoals
12396 uiteengezet in het hoofdstuk over de EU, zetten we in op brede samenwerkingsakkoorden met de landen
12397 in Noord-Afrika waarbij hun rol in het controleren van migratiestromen en het terugnemen van uitgewezen
12398 landgenoten gekaderd wordt binnen diepgaandere economische en culturele samenwerking. Zie ook de
12399 hoofdstukken over de EU en over ontwikkelingssamenwerking.

12400 **Oost-Afrika**

12401 Ten gevolge van de vele conflicten die er zijn in deze wereld dreigen sommige conflicten helaas uit de
12402 internationale aandacht te verdwijnen. De desastreuze situaties in Eritrea, Ethiopië, Somalië en Soedan
12403 verdienen ook de nodige aandacht. We zetten ons in om met België conflicten en
12404 mensenrechtenschendingen in deze regio blijvend op de radar te houden van de EU en multilaterale
12405 instellingen en de nodige humanitaire hulp te blijven voorzien.

12406 **Midden-Oosten**

12407 Het is van cruciaal belang om een stabiel, vreedvol en welvarend Midden-Oosten te hebben aan de
12408 grenzen van de EU. De gevolgen van de conflicten in die regio zijn meteen voelbaar in Europa. We blijven
12409 ons dus inzetten voor diplomatieke oplossingen voor de conflicten in de regio, gekaderd binnen een meer
12410 algemene inzet voor democratie, rechtstaat en mensenrechten.

12411 Turkije blijft een belangrijke bondgenoot binnen NAVO-verband en een cruciale speler in de regio. Voor
12412 ons is het duidelijk dat Turkije geen EU-lidstaat moet worden, maar dat mag verdere economische en
12413 strategische samenwerking niet in de weg staan.

12414 In Israël en de Palestijnse gebieden zagen we in de laatste maanden een ontsporing van de spiraal van
12415 geweld. Die spiraal van geweld moet stoppen. Aan beide kanten zijn al talloze onschuldige slachtoffers
12416 gevallen. De voetbalwedstrijd die anderen van het conflict maken, is betreurenswaardig. We veroordelen
12417 de aanslagen van de terroristische organisatie Hamas in oktober 2023, maar ook de disproportionele
12418 aanvallen van Israël als reactie daarop. We blijven structureel voorstander van een tweestatenoplossing
12419 met Jeruzalem als hoofdstad van beide staten. cd&v wil een vreedzaam samenleven van Israëli's,
12420 Palestijnen en Arabische staten in de bredere regio mogelijk maken, waarbij alle partijen elkaar erkennen
12421 met respect voor het internationaal recht. Dat betekent dat de Palestijnen en naburige Arabische landen
12422 het bestaansrecht van Israël moeten erkennen en moeten stoppen met het aanwakkeren van
12423 antisemitisme. Dat betekent ook dat Israël het bestuur over Palestijnse gebieden aan democratisch
12424 verkozen Palestijnen moet overlaten en Palestina moeten erkennen. Israël moet onmiddellijk stoppen met
12425 het bouwen van illegale nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem.

12426 In nasleep van het conflict in het najaar van 2023, heeft cd&v gepleit voor een onmiddellijk staakt-het-vuren
12427 waarbij de Palestijnse burgerbevolking gered wordt van de verschrikkelijke bombardementen. Een dergelijk
12428 staakt-het-vuren betekent niet dat de specifieke strijd om terreurorganisatie Hamas te neutraliseren binnen
12429 de grenzen van het internationaal recht niet mag gevoerd worden, maar moet toelaten om het leven van
12430 onschuldige Palestijnse burgers te redden. We kiezen de kant van het internationaal en humanitair recht.
12431 Om onze woorden kracht bij te zetten en omdat diplomatieke druk voorlopig niet hielp, pleit cd&v als
12432 belangrijk economisch signaal voor een verbod op de import van producten uit illegaal bezette gebieden.

12433 Dat zien we niet als sanctie, maar als uitvoering van het internationaal recht. cd&v steunt een internationaal
12434 onderzoek naar oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid door beide strijdende partijen, en wil
12435 daar ook financiële steun voor geven. cd&v pleit via Vlaanderen, België en de EU voor sancties op
12436 Europees niveau, gericht op Hamas-sympathisanten én gewelddadige Israëlische kolonisten. cd&v zal
12437 pleiten voor verdere economische sancties op Europees niveau als het buitensporige geweld niet afneemt.
12438 Samenwerkingsverbanden met Israël kunnen een nuttig kanaal zijn om de nodige druk te zetten op Israël.
12439 De EU heeft een associatieovereenkomst met Israël. Het uitdiepen van verdere relaties is nu helemaal niet
12440 aan de orde. De associatieraad moet nu enkel en alleen dienen om onze bezorgdheden duidelijk te maken
12441 aan Israël. cd&v pleit ervoor dat dialoog en de-escalatie zo snel mogelijk centraal komen te staan.
12442 Diplomatieke initiatieven van landen in de regio kunnen daar een belangrijke rol in spelen en moeten
12443 versterkt worden met andere initiatieven. Om vooruitgang te boeken, zal veel richtinggevende druk vanuit
12444 de internationale gemeenschap nodig zijn en daar kunnen de VS samen met de EU een belangrijke rol in
12445 spelen. Een duurzame oplossing voor dit conflict kunnen we enkel bereiken aan de onderhandelingstafel
12446 en niet via geweld. cd&v vindt dat België en de EU de Palestijnse staat moeten erkennen. Dat is een
12447 belangrijk onderdeel van het bredere vredesproces.

12448 De destabiliserende rol van Iran in het conflict tussen Israël en Hamas en in tal van andere conflicten in de
12449 regio in het algemeen, blijft zich doorzetten. We blijven ons inzetten voor het indijken van de invloed van
12450 Iran in de regio en het verhinderen van de opbouw van nucleaire capaciteit door het Iraanse regime. We
12451 beschouwen de Iraanse Revolutionaire Garde als een terroristische organisatie. We hanteren de nodige
12452 voorzichtigheid wat de aanwezigheid van Belgen in het land betreft en zetten ons in om niet meer het
12453 slachtoffer te kunnen worden van gijzeldiplomatie, een techniek die het Iraans regime helaas gretig toepast.

12454 **Kaukasus.** Het conflict tussen Armenië-Azerbeidzjan laaide de afgelopen jaren weer heftig op na de
12455 annexatie van Nagorno-Karabach door Azerbeidzjan en de daaropvolgende exodus van vele Armeniërs.
12456 We zetten ons in om binnen de EU en de multilaterale instellingen genoeg aandacht voor dat conflict te
12457 blijven hebben. De preciaire positie van het christelijke Armenië verdient de nodige aandacht. Meer
12458 ondersteuning aan Armenië vanuit de EU kan zorgen dat de afhankelijkheid van dat land van Rusland
12459 verder afneemt.

12460 **Latijns-Amerika**

12461 We moeten inzetten op nauwe banden tussen Vlaanderen, België en de EU en Latijns-Amerika op het
12462 gebied van handel, economische samenwerking, strategische samenwerking en de strijd tegen ontbossing
12463 en klimaatopwarming. Sterke banden met de EU zorgen ervoor dat de Latijns-Amerikaanse landen ook
12464 minder vatbaar zijn voor de problematische invloed van systeemrivalen.

Ontwikkelingssamenwerking

12465

12466 **Onze koers**

12467

12468 Vanuit haar christendemocratische waarden kan cd&v zich niet neerleggen bij ongelijkheid en
12469 armoede in de wereld. Daarom heeft cd&v een lange traditie als pleitbezorger voor
12470 ontwikkelingssamenwerking als instrument om conflicten, hongersnood en migratie te
12471 voorkomen. Ontwikkelingssamenwerking zien we als een morele plicht. Hiermee sluiten we aan bij
12472 de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties, waarbij het principe 'leave no
12473 one behind' centraal staat. Maar ontwikkelingssamenwerking is ook in ons eigenbelang, zonder de
12474 belangen van toekomstige generaties uit het oog te verliezen. Globale uitdagingen zoals de
12475 pandemie of de klimaatverandering laten zien dat uitdagingen zich niet aan grenzen houden. Ook
12476 ons land is pas veilig als het elders veilig is om te wonen, te werken en te leven.

12477

12478 De huidige politieke en geopolitieke realiteit maakt dat de internationale partnerschappen en
12479 solidariteit met de landen in het Zuiden onder druk komen te staan. Overheden zetten minder
12480 middelen in voor de landen in het Zuiden. Vanuit humanitair perspectief en strategisch
12481 langetermijnperspectief is dat een slechte zaak. Het is in het voordeel van de bevolking daar en
12482 van onze bevolking, om stabiliteit en welvaart overal ter wereld na te streven. Anders dreigen we
12483 vele malen de kost te betalen door de gevolgen die extreme armoede en instabiliteit met zich
12484 meebrengen: oorlog, ineenstorting van de economie, failed states en massamigratie. We stappen
12485 niet mee in de valse tegenstelling tussen ons belang en het belang van de bevolking in het Zuiden.
12486 Een intelligent ontwikkelingsbeleid is voor beiden goed.

12487

12488 We moeten zeer ambitieus blijven voor de humanitaire kant van ons OS-beleid en dat tegelijk
12489 systematisch koppelen aan strategische afwegingen. We kunnen het ons niet permitteren ons
12490 ontwikkelingssamenwerkingsbeleid in een vacuüm te voeren. We pleiten voor een allesomvattende
12491 aanpak, waarbij we ons ontwikkelingssamenwerkingsbeleid ook strategisch durven inzetten voor
12492 onze andere doelstellingen, zoals uitbouw van diplomatieke, economische en militaire allianties en
12493 het controleren van migratie. Ontwikkelingssamenwerking, geopolitieke strategie, onze
12494 strategische onafhankelijkheid en controle van migratiestromen moeten samen bekeken worden
12495 om tot verstandige beslissingen te komen. We moeten ons daarbij bewust zijn van de realiteit van
12496 de landen waarin we aan ontwikkelingssamenwerking doen en de gevolgen daaraan koppelen.

12497

12498 Ontwikkelingssamenwerking gaat over de mensen in de ontwikkelingslanden, en heeft als doel hen
12499 te versterken door te investeren in duurzame economische groei, sociale rechtvaardigheid en de
12500 zorg voor het leefmilieu. Kortom, het creëren van de juiste omstandigheden waarbinnen mensen
12501 zichzelf ten volle kunnen ontplooiën. Daarbij moet onze hulp zich toeleggen op die terreinen waar
12502 we het verschil kunnen maken door onze kennis, ervaring en toegevoegde waarde. Digitalisering
12503 blijft een belangrijk instrument om meer mensen te bereiken, om mensen bereikbaarheid te geven,
12504 om productieprocessen te optimaliseren, en om sociale diensten toegankelijker te maken

12505 **Prioritaire sectoren voor ontwikkelingshulp**

12506 De belangrijkste doelstelling van ontwikkelingssamenwerking is een duurzame menselijke ontwikkeling
12507 waarbij prioritair de aandacht moet uitgaan naar het doorbreken van de spiraal van armoede. Dat laatste
12508 is maar mogelijk door middel van partnerschappen en investeringen in cruciale sectoren met het oog op
12509 ontwikkeling, maar vooral door de relevante ontwikkelingscriteria te volgen. Net zoals het beleid van de
12510 Belgische ontwikkelingssamenwerking, wil cd&v zich focussen op die terreinen waar we het verschil

12511 maken door onze opgebouwde expertise, door onze kennis en onze ervaring. Deze terreinen of sectoren,
12512 die net omwille van bovenstaande argumenten naar voren geschoven worden in de wet van 2013
12513 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking, sluiten ook aan bij de internationale agenda.

12514 Van duurzame ontwikkeling en zelfredzaamheid kan geen sprake zijn als er onvoldoende voedsel is, als
12515 kinderen verstoken blijven van onderwijs en vorming, als mensen geen sociaal vangnet hebben en
12516 toegang hebben tot basisgezondheidszorg, als mensen niet weerbaar zijn tegen de klimaatopwarming...
12517 Net omdat deze sectoren zo cruciaal zijn, wil cd&v de komende jaren hierop prioritair inzetten.

12518 Landbouw en voedselzekerheid

12519 Volgens de FAO zullen we de SDG-doelstelling om de honger in Afrika tegen 2030 uit te roeien en een
12520 einde te maken aan alle vormen van ondervoeding, niet meer halen. Integendeel, het aantal mensen met
12521 honger of ondervoeding neemt jaar na jaar toe waarbij het conflict in Oekraïne, de graanschuur van de
12522 wereld, de situatie nog verergerd heeft. Bovendien maken de scherp gestegen prijzen de toegang tot
12523 basisvoedselproducten zoals suiker, olie, rijst... bijna onmogelijk voor vele miljoenen mensen in Afrika.
12524 Ten slotte worden de armste landen op de koop toe het hardst getroffen door de klimaatverandering.

12525

12526 **Standpunten:**

- 12527
- 12528 ● Inzet van onze expertise op het vlak van landbouw en veeteelt, met het oog op een duurzame
12529 landbouw die de boeren een waardig inkomen garandeert en een landbouwproductie die
12530 voldoende veilig en kwalitatief voedsel voortbrengt zonder schade te berokken aan het milieu. De
12531 expertise op het vlak van meer duurzame productiemethodes zoals agro-ecologie, van
12532 wetenschappelijk onderzoek naar betere productiemethodes en innovaties, van een inclusieve
12533 benadering van de voedselsystemen met bijzondere aandacht voor familiale landbouw en de rol
12534 van vrouwen en jongeren hierin... hebben een meerwaarde die internationaal gewaardeerd wordt.
  - 12535 ● Toegang verzekeren tot (micro-)kredieten om economische activiteiten te financieren.
  - 12536 ● Inzet van wetenschappelijke kennis en het beschikbaar stellen van technologieën en de opleiding
12537 voor het efficiënt gebruik van deze innovatieve technologieën.
  - 12538 ● Landbouwvoorlichting als instrument voor productieverhoging
  - 12539 ● Participatie van lokale boerenorganisaties
  - 12540 ● Erkenning en ondersteuning van de rol van vrouwen in landbouw gericht op een duurzame
12541 verandering en een garantie op inkomenszekerheid, inclusief de verbetering van de landrechten
12542 van vrouwen.
  - 12543 ● Optimalisering van het watergebruik in de landbouw met digitale informatiesystemen onder meer
12544 omdat (drinkbaar) water schaars is.
  - Minimaal 15% van het budget voor OS wordt voor landbouw en voedselzekerheid ingezet.

12545 Onderwijs

12546 Ongeveer 293 miljoen kinderen gaan niet naar school. Nochtans ligt onderwijs aan de basis van
12547 economische en democratische ontwikkeling in de ontwikkelingslanden. Tegelijk is onderwijs ook een
12548 instrument voor de beheersing van de klimaatverandering, voor landbouwontwikkeling en
12549 voedselzekerheid, en voor gendergelijkheid. Kortom, kwaliteitsvol onderwijs is niet alleen de sleutel voor
12550 de ontwikkeling van de jongere, maar ook van de samenleving in haar geheel.

12551

12552 **Standpunten:**

- 12553 • Extra investeren in de vorming van en het toegankelijker maken van het schoolstelsel voor
12554 meisjes in het licht van gendergelijkheid.
- 12555 • Meer investeren in beroeps- of vakonderwijs zodat jongeren beter voorbereid zijn op de
12556 arbeidsmarkt.
- 12557 • Investeren in veilige en toegankelijke schoolgebouwen en in de vorming leerkrachten met
12558 specifieke aandacht voor het digitaal lesgeven.
- 12559 • Specifieke aandacht en middelen voor het onderwijs van kinderen in vluchtelingenkampen.
- 12560 • België moet minimaal 15% van het budget voor ontwikkelingssamenwerking voor onderwijs en
12561 vorming voorbehouden.

12562

12563 Basisgezondheidszorg

12564 In de wereldwijde gezondheidszorg bestaat er een grote ongelijkheid: een derde van de wereldbevolking
12565 heeft geen toegang tot essentiële gezondheidszorg. Nochtans heeft de pandemie ons bewust gemaakt
12566 van de onlosmakelijke verbondenheid tussen de volksgezondheidssituatie in ons land en de
12567 ontwikkelingen in de rest van de wereld. Gezondheidsuitdagingen stoppen niet aan de nationale grenzen.
12568 Bovendien heeft de pandemie in de landen in het Zuiden ook heel wat secundaire effecten op onder meer
12569 onderwijs, economische stabiliteit, voedselzekerheid... Nochtans is het recht op gezondheid een recht
12570 voor iedereen, zoals vastgelegd in het Handvest van de WHO. Daarom moet onze mondiale
12571 gezondheidsstrategie bijdragen tot het verbeteren van de volksgezondheid wereldwijd, want sterke en
12572 veerkrachtige gezondheidssystemen zijn essentieel voor een mondiale gezondheid.

12573 **Standpunten:**

- 12574 • Inzet op de productie van en toegang tot vaccins, betaalbare en efficiënte geneesmiddelen en
12575 gezondheidstechnologieën voor de landen in het Zuiden.
- 12576 • Inzet op de bestrijding van hiv, tbc en malaria.
- 12577 • Bijzondere aandacht in het gezondheidsbeleid voor de seksuele en reproductieve gezondheid en
12578 rechten die wereldwijd onder druk staan zodat bepaalde doelgroepen (waaronder de LBGTQIA+
12579 gemeenschap) voldoende toegang hebben tot een goede gezondheidszorg,
12580 voorbehoedsmiddelen en medicijnen zoals aidsremmers. Dat moet in een breed kader gezien
12581 worden: inclusief de strijd tegen seksuele uitbuiting, genitale verminking, kindhuwelijken en
12582 kindermisbruik.
- 12583 • Investeren in lokale gezondheidscentra en ziekenhuizen met het oog op de versterking van
12584 zelfredzaamheid en de capaciteit van deze zorginstellingen. Daarbij moet er extra aandacht zijn
12585 voor het verbeteren van de moeder- en kindzorg.
- 12586 • Inzet op de ontwikkeling van een ziekteverzekering, waarin mutualiteiten en overheden een
12587 cruciale rol spelen. De betaalbaarheid daarvan wordt gegarandeerd door onderlinge solidariteit,
12588 rechtvaardige fiscaliteit, loonbeleid en indien nodig internationale solidariteit.

12589 LBGTQIA+ rechten staan wereldwijd onder druk, waardoor steeds meer mensen geconfronteerd worden
12590 met ernstige vormen van discriminatie, intimidatie en geweld. Relaties tussen personen van hetzelfde
12591 geslacht worden in 67 VN-lidstaten als een strafbaar feit beschouwd. In 42 VN-lidstaten staan er
12592 beperkingen op de vrijheid van meningsuiting rond seksuele en genderdiversiteit. Ook hier moet het
12593 ontwikkelingsbeleid specifiek aandacht voor hebben, door middel van samenwerking met lokale
12594 LBGTQIA+ -organisaties (zoals nu al gebeurt met Cavaria in de regio van de Grote Meren) met het oog

12595 op financiële duurzaamheid en organisatieontwikkeling, en op informatie-uitwisseling over seksuele en
12596 genderdiversiteit, mensenrechten en het vormen van coalities en samenwerkingsverbanden.

12597 Klimaat

12598 De klimaatverandering treft vooral de ontwikkelingslanden die al minder weerbaar zijn, omdat ze vaak niet
12599 over de technische capaciteit beschikken om er zich tegen te wapenen. Daardoor dreigt de ongelijkheid
12600 tussen de landen in het Noorden en het Zuiden nog te vergroten. Het is duidelijk dat ontwikkelingslanden
12601 niet alleen financiële ondersteuning, maar ook toegang tot de technologie in de klimaattransitie nodig
12602 hebben. Bovendien gaat de klimaatverandering hand in hand met andere crises van biodiversiteitsverlies,
12603 landdegradatie en vervuiling. Een duurzaamheidstransitie is pas succesvol als iedereen, waar ook ter
12604 wereld, toegang heeft tot duurzame, betaalbare en betrouwbare energievoorziening.

12605 **Standpunten:**

- 12606 • Strijd tegen de ontbossing onder meer door een stringente controle op het verbod tot import van
12607 producten die het resultaat van illegale ontbossing zijn, en door de samenwerking tussen lokale
12608 overheden, bedrijven en ngo's te faciliteren met het oog op een ontbossingsvrije handel en het
12609 behoud van waardevolle bosgebieden.
- 12610 • Financiering van ontwikkelingsactiviteiten van circulaire economie, klimaatbestendige landbouw
12611 met het oog op voedselzekerheid en waterbeheer, wat mensen weerbaarder moet maken tegen
12612 klimaatverandering.
- 12613 • Investeren in groene energie waarbij ook huishoudens, KMO's en sociale instellingen in
12614 ontwikkelingslanden toegang krijgen tot moderne energietechnologieën en energiediensten.
- 12615 • Het opstellen van klimaatprofielen voor landen en regio's waarmee ons land samenwerkt, om op
12616 die manier het beleid en de maatregelen voor klimaatondersteuning zo efficiënt mogelijk in te
12617 zetten. Deze klimaatprofielen moeten inzicht verschaffen over de gevolgen en de impact van de
12618 klimaatverandering, de prioriteiten en de betrokkenheid van lokale overheden, en
12619 klimaatmaatregelen die internationale financiering kunnen krijgen.
- 12620 • Vrouwen en meisjes worden onevenredig zwaarder getroffen door de klimaatverandering. Daarom
12621 moet het beleid streven naar een gelijkwaardige participatie van vrouwen en meisjes in de
12622 beleidsvorming en -uitvoering.
- 12623 • Inzet op klimaatadaptie met specifieke aandacht voor allerarmsten, zodat ze weerbaarder zijn
12624 tegen droogte, overstromingen en andere klimaatrampen. Dat neemt echter niet weg dat het beleid
12625 ook moet inzetten op het tegengaan van klimaatverandering (mitigatie) waarbij toegang tot
12626 hernieuwbare energie centraal moet staan.

12627 Versterking van het maatschappelijke middenveld in het Zuiden

12628 In steeds meer landen staat het maatschappelijk middenveld onder druk, waarbij door lokale regelgeving
12629 de voorwaarden voor een maatschappelijke ruimte sterk ingeperkt worden. Een sterk maatschappelijk
12630 middenveld is cruciaal voor de ontwikkeling van een duurzame en inclusieve samenleving. Daar waar
12631 binnen een goedgeorganiseerde samenleving burgers hun verantwoordelijkheid nemen om hun belangen
12632 te behartigen, ontwikkelt zich een duurzame en veerkrachtige samenleving. Het maatschappelijke
12633 middenveld vervult ook in lage inkomenslanden en fragiele staten een cruciale rol, omdat het beter dan
12634 wie ook met haar dienstverlening kwetsbare groepen bereiken. De versterking van het maatschappelijke
12635 middenveld is niet alleen een doel op zich, maar moet doorheen alle thema's van
12636 ontwikkelingssamenwerking verwerkt worden.

12637 **Standpunten:**

- 12638 • Financiële en logistieke ondersteuning van het lokale maatschappelijke middenveld, civic space
12639 fund...
12640 • Ondersteuning van de Belgische ngo's die partners bij uitstek zijn voor het versterken van het
12641 weefsel van de civiele samenleving in het Zuiden.

12642 Rol van handel en de private sector

12643 In een geglobaliseerde wereld die continu transformeert, is handel een belangrijk instrument – naast
12644 ontwikkelingshulp – voor economische stabiliteit en inclusieve groei in de ontwikkelingslanden. Bovendien
12645 is het een bijkomend middel om de SDG's te realiseren tegen 2030.

12646 Het is belangrijk om de lokale private sector als motor voor economische groei tot ontwikkeling te brengen,
12647 wat een bijdrage levert aan bestaanszekerheid en jobcreatie. Belgische bedrijven kunnen lokale
12648 producenten bijstaan met technische en algemene expertise in bedrijfsvoering, met kennis van
12649 internationale bevoorradingsketens en van het in de markt zetten van producten en logistiek. Belgische
12650 bedrijven moeten nog meer inzetten op ketenbeheer en duurzaam aankopen en de overheid kan hierin
12651 een faciliterende en ondersteunende rol opnemen (bijvoorbeeld Trustone Initiative of Beyond Chocolate).

12652 Handel en ondernemen in het Zuiden veronderstellen ook een beleid in internationaal verantwoord
12653 ondernemen. Daarmee verzekeren we dat die ook ten goede komen aan de strijd tegen armoede, de
12654 versterking van de lokale gemeenschappen, de bescherming van de sociale en mensenrechten, en het
12655 klimaat.

12656 **Standpunten:**

- 12657 • Investeren in internationale partnerschappen zoals de Europese Global Gateway strategie.
12658 • Investeren in gelijkwaardige partnerschappen tussen bedrijven uit het noorden en uit het Zuiden
12659 • Inzet van digitalisering die moet leiden tot productverbetering, versterking van de positie van
12660 vrouwen en meisjes, ontwikkeling van ondernemersvaardigheden, realiseren van een betere
12661 aansluiting op de arbeidsmarkt...
12662 • Verzekeren van de toegang tot financiering voor lokale micro-ondernemingen en KMO's (rol BIO)
12663 omdat dat bijdraagt tot zelfredzaamheid, werkgelegenheid en economische groei.
12664 • Investeren in basisinfrastructuur (wegen, havens, bruggen, spoorwegen...) die de handel van
12665 landbouwproducten en goederen mogelijk moet maken.

12666 Financiering van de ontwikkelingssamenwerking

12667 De pandemie en de voedselcrisis als gevolg van het conflict in Oekraïne, maken nog maar eens de nood
12668 aan het nakomen van onze internationale toegezegde financiële middelen voor ontwikkelingshulp duidelijk.
12669 Ons land zit ver verwijderd van de 0,7% van het BNI. Een groeipad werd afgesproken maar moet nu
12670 concreet ingevuld worden.

12671 **Standpunten:**

- 12672 • Armoedebestrijding met de Duurzame Ontwikkelingsdoelen als leidraad vereist een concrete
12673 invulling en uitvoering van het afgesproken groeipad met een bindend karakter om uiterlijk tegen
12674 2030 de 0,7%-norm te halen. De regering zal dat daarom verankeren in de begrotingswet.

- 12675 • Door de eigen dynamiek van ontwikkelingssamenwerking worden de voorziene budgetten bij het
- 12676 begin van een project niet maximaal ingezet. Daarom pleiten we ervoor om het principe van
- 12677 onderbenutting op het budget van ontwikkelingssamenwerking niet meer toe te passen.
- 12678 • Flexibiliteit om te schuiven tussen de verschillende prioriteiten, om sneller te kunnen inspelen op
- 12679 de noden van de armsten.
- 12680 • De kosten van internationale klimaatfinanciering vergen bijkomende financiële middelen zonder te
- 12681 wegen op het ontwikkelingsbudget.
- 12682 • Zoeken naar meer en andere financieringsinstrumenten, binnen een vooropgesteld kader in lijn
- 12683 met OS-doelstellingen en principes.
- 12684 • Expertise inzetten om de belastinginning in de OS-landen te versterken en te verbeteren, door
- 12685 middel van de ontwikkeling van een eigen fiscaal systeem.
- 12686 • Natuurrampen, al dan niet het gevolg van de klimaatverandering, vragen snel humanitaire hulp.
- 12687 Er is nood aan een flexibel budget dat snel kan inspelen op hulpvragen.

12688 **Onze actoren en partners voor ontwikkelingshulp**

12689 Ontwikkelingsbeleid is maar mogelijk dankzij de vele actoren en partners die hier en in het Zuiden actief
 12690 zijn. Voor cd&v is het belangrijk om de samenwerking en afstemming met en tussen deze actoren en
 12691 partners voort te zetten. Elke actor, in zijn eigenheid en verscheidenheid, speelt een belangrijke rol om de
 12692 vooropgestelde doelstellingen te verwezenlijken. Daarnaast schrijft cd&v zich ook in de geïntegreerde
 12693 aanpak in, waarbij verschillende departementen nauw samenwerken om hetzelfde einddoel te bereiken.
 12694 Door complementair te werken vanuit hun expertise en meerwaarde, kunnen de verschillende
 12695 beleidsniveaus een verschil op het terrein maken

12696 De overheid (directe samenwerking)

12697 Het engagement van België om minstens 50% van de middelen te concentreren in fragiele regio's en lage
 12698 inkomenslanden, willen we voortzetten. Maar het beleid en de instrumenten zijn nog altijd onvoldoende
 12699 aangepast aan de specifieke context van deze landen. Fragiele staten slagen er veel moeilijker in om
 12700 ontwikkelingshulp om te zetten in armoedereductie of economische groei.

12701 **Standpunten:**

- 12702 • Het beleid moet gericht zijn op de realisatie van bijkomende groeicapaciteit en het wegwerken van
- 12703 de capaciteitsbeperkingen, door de institutionele capaciteit van de fragiele staten op te trekken. In
- 12704 die fragiele staten waar dat niet mogelijk is, moet het beleid meer inzetten op alternatieve kanalen
- 12705 zoals de private sector en het middenveld. Kortom, een gedifferentieerde of op maat aangepaste
- 12706 aanpak is noodzakelijk, waarbij het beleid over de nodige flexibiliteit moet kunnen beschikken.
- 12707 • België is vooral actief in fragiele staten, wat een specifieke aanpak vereist. Daarom is er enerzijds
- 12708 nood aan een duidelijke strategie en aan betere complementariteit tussen fragiele en stabiele
- 12709 staten, en anderzijds aan een globale aanpak op Europees niveau, door middel van samenwerking
- 12710 met meerdere landen.
- 12711 • Op Europees niveau bestaat de 'brede of geïntegreerde benadering', waarbij doelstellingen in alle
- 12712 domeinen van het buitenlands beleid in onderlinge samenhang worden nagestreefd. Verschillende
- 12713 beleidsterreinen zoals ontwikkelingssamenwerking, veiligheid, visa, handel, landbouw,
- 12714 investeringen, en werkgelegenheid, energie, milieu en klimaatverandering, en onderwijs, mogen
- 12715 niet los van elkaar worden gezien. Daarom is er nood aan coherentie tussen de beleidsniveaus
- 12716 en over beleidsdomeinen heen (ontwikkelingssamenwerking, buitenlandse zaken, buitenlandse

12717 handel, migratie, defensie, justitie, klimaat...). Een geïntegreerde aanpak is hét middel om
12718 ontwikkeling te versnellen. Beleidsniveaus moeten complementair werk leveren, vertrekkend
12719 vanuit hun eigen expertise en meerwaarde. Vanuit de regio's moet er bijzondere aandacht
12720 gegeven worden aan bijvoorbeeld weldoordachte stedelijke en territoriale ontwikkeling.

12721 Niet-gouvernementele organisaties (indirecte samenwerking)

12722 NGO's zijn, naast bedrijven en kennisinstellingen, belangrijke partners in de ontwikkelingssamenwerking.
12723 Ze hebben een specifieke meerwaarde in het versterken van het maatschappelijke weefsel in de
12724 ontwikkelingslanden. Bovendien hebben ze de grootste voeling met de minstbedeelden en vaak blijven ze
12725 werken in failed states, post-conflictlanden of landen waar de samenwerking met de overheid onmogelijk
12726 wordt. Die meerwaarde van de NGO's werd door het beleid gevaloriseerd door het budget voor de
12727 medefinanciering in het nieuwe vijfjarenprogramma (2022 – 2026) van de ngo's met 9,6% te verhogen tot
12728 719 miljoen euro. Dat is uiteraard positief maar het vangt niet de werkelijke inflatie van 2022 op. Bovendien
12729 legt het regelgevende kader voor de werking en subsidiëring van de NGO's een zware planlast op.

12730 De financiering van NGO's kent voorwaarden via de opgestelde programma's en de deontologische code.

12731 **Standpunten:**

- 12732 • cd&v heeft altijd het initiatiefrecht en de onafhankelijkheid van NGO's erkend. Ook in de toekomst
12733 blijven we dat doen, waarbij we pleiten om te blijven zoeken naar nieuwe externe fondsen en naar
12734 meer samenwerking en uitwisseling van expertise met de andere spelers op het terrein.
- 12735 • Er moet overleg komen met de NGO's ter voorbereiding van het nieuwe vijfjarenprogramma (2026)
12736 over een flexibele regelgeving, een medefinanciering die meer rekening houdt met het werkelijke
12737 inflatiecijfer en meer soepelheid in de besteding van de toegekende middelen.
- 12738 • Er is nood aan een herziening van de regelgeving voor ngo's en de institutionele actoren (IA's),
12739 voor een vermindering van de administratieve last, voldoende vrijheid om bestedingen per
12740 programma en per land aan te passen als de omstandigheden daartoe aanleiding geven,
12741 innovatieve en flexibele samenwerking, en een garantie van een duurzame samenwerking met de
12742 partners. Zo kunnen ze zich focussen op hun kerntaak, hulpverlening in het Zuiden.

12743 Multilaterale samenwerking

12744 De EU en de lidstaten moeten op kortere termijn een sterker ontwikkelingsverhaal ontwikkelen, vooral op
12745 het Afrikaanse continent dat omwille van de geografische ligging belangrijk is voor Europa en ons land.
12746 De uitdagingen in Afrika zijn gekend: extreme armoede, vluchtelingenproblematiek, klimaatverandering,
12747 snelle bevolkingsgroei, ondemocratische regimes en terrorisme. Ze bedreigen de stabiliteit van het
12748 continent en vergroten de interne en externe migratiedruk en veiligheidsproblemen aan de zuidelijke
12749 grenzen van de EU. Niet alleen door onze historische banden, maar ook door de impact van de huidige
12750 migratie en handelsrelaties, zijn we verbonden.

12751 Onze invloed op het Afrikaanse continent, waar we nochtans de belangrijkste partner inzake
12752 ontwikkelingssamenwerking zijn, is verzwakt en wordt niet vanuit altruïstisch standpunt ingenomen door
12753 onze systeemrivalen, de Russische Federatie en de Volksrepubliek China. Die beide landen zijn niet
12754 geïnteresseerd in het promoten van mensenrechten en democratie, of in het welzijn van de lokale
12755 bevolking. Ze zijn enkel geïnteresseerd in kortetermijngewin, in de natuurlijke rijkdommen van de
12756 Afrikaanse landen. Dat heeft catastrofale gevolgen voor de stabiliteit in de regio, voor de ontwikkeling van
12757 de rechtstaat, voor het respect voor de mensenrechten, voor het beheersen van de schuldgraad, en voor

12758 een duurzame ontwikkeling die de welvaart en het welzijn van de mensen dienen. Instabiele regio's zoals
12759 het Sahel-gebied, waar extremistische organisaties de rechtstaat ondergraven, vormen bovendien een
12760 veiligheidsrisico niet alleen voor het Afrikaanse continent zelf maar ook voor Europa.

12761 België en verschillende andere Europese landen hebben lang geprobeerd om Afrikaanse landen te
12762 begeleiden op hun pad naar meer democratie, respect voor mensenrechten en meer welvaart. Vaak werd
12763 dat beleid te gefragmenteerd vanuit een bepaalde hoek gevoerd. Er werd gewerkt aan het promoten van
12764 mensenrechten zonder de bredere maatschappelijke context in rekening te brengen, er werd geïnvesteerd
12765 in welvaart zonder de geopolitieke veiligheid voldoende in het achterhoofd te houden. Er werd veel hulp
12766 geleverd zonder te focussen op structurele economische ontwikkeling. In een doordacht Afrikabeleid zijn
12767 het verdedigen van Europese militaire en economische belangen en een bevlogen humanitaire aanpak
12768 niet in tegenspraak. Ontwikkelingssamenwerking kan enkel succesvol zijn als ze niet in een vacuüm
12769 opereert. Het huidige Afrikabeleid moet daarom verstrekt worden vanuit de 3-D aanpak, namelijk Defensie,
12770 Ontwikkeling en Diplomatie, die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

12771 **Standpunten:**

- 12772 • Een fors en uitgebreid investeringsplan (een 'Marshallplan') en -pact met Afrika ontwikkelen dat
12773 een integraal onderdeel moet zijn van een doordacht buitenlands beleid van België en de EU. Om
12774 het Zuiden, en Sub-Sahara Afrika in het bijzonder, te ondersteunen in het aangaan van haar
12775 uitdagingen, moeten we verder inzetten op een alomvattende strategie voor ontwikkelings-
12776 samenwerking met partners uit de private en publieke sector en het middenveld, die het
12777 buitenlands en veiligheidsbeleid ten goede komt en globale/internationale uitdagingen zoals
12778 klimaat en migratie aanpakt. Het doel van een dergelijke 'comprehensive approach' moet altijd zijn
12779 om een bijdrage te leveren aan militaire, economische, politieke en sociale stabiliteit in de regio,
12780 met de daarbij gepaard gaande welvaartscreatie.
- 12781 • We moeten meer inzetten op het Global Gateway Initiative, een Europese strategie ter bevordering
12782 van slimme, schone en veilige verbindingen op digitaal, energie- en vervoersbeleid en ter
12783 versterking van de gezondheids-, onderwijs- en onderzoeksysteem waar ook ter wereld. Dat
12784 initiatief stelt een uitstekend kader ter beschikking om de partnerschappen met een aantal
12785 strategisch gekozen Afrikaanse landen op een structurele en intelligente manier te verbeteren

12786 Draagvlakversterking in het Noorden

12787 Sensibiliseren over de uitdagingen in de Noord-Zuidverhoudingen, de bewustmaking van interdependentie
12788 tussen Noord en Zuid en de mobilisatie voor de ontwikkelingsproblematiek, zijn cruciaal om het draagvlak
12789 van de internationale solidariteit te versterken en een breed gedragen ontwikkelingsbeleid te
12790 ondersteunen. Daarom moet de overheid de (digitale) media als uitgelezen instrument gebruiken om het
12791 brede publiek te sensibiliseren en relevante en kwaliteitsvolle informatie over te brengen. Ook ngo's en
12792 andere relevante maatschappelijke actoren moeten een cruciale rol spelen, niet alleen in de
12793 ontwikkelingseducatie in het Noorden, maar ook als instrument van informatiedoorstroming naar scholen,
12794 middenveldorganisaties en media.

12795 Heel wat kleinschalige initiatieven vanuit de samenleving illustreren meer dan ooit de publieke aandacht
12796 voor de mondiale uitdagingen. Daarom blijft cd&v deze initiatieven vanuit de samenleving ('de vierde pijler')
12797 ter bevordering van duurzame ontwikkeling, meer dan ooit een plaats geven en ondersteunen, binnen het
12798 kader van Internationale samenwerking.

12799 **Kernpunten**

- 12800 • Voor cd&v moet de ontwikkelingssamenwerking zich focussen op die terreinen waar we het verschil
12801 kunnen maken door onze opgebouwde expertise en kennis. De focusdomeinen zijn dan ook landbouw
12802 en voedselzekerheid, basisgezondheidszorg, onderwijs en vorming, klimaat, versterking van het
12803 lokale middenveld en de ontwikkeling van de lokale private sector.
- 12804 • Ons land moet uitvoering geven aan het afgesproken groeipad om uiterlijk tegen 2030 de
12805 internationaal afgesproken 0,7% van het BNI aan ontwikkelingshulp te besteden.
- 12806 • Zowel voor landbouw en voedselzekerheid als voor onderwijs moet het beleid telkens 15% van het
12807 budget voor ontwikkelingssamenwerking voorbehouden.
- 12808 • Klimaatverandering vormt vooral in het globale Zuiden een grote uitdaging. Daarom moet os land
12809 bijkomende financiële middelen voor klimaatfinanciering voorzien zonder te wegeen op het
12810 ontwikkelingsbudget.
- 12811 • De overheid blijft het initiatiefrecht en de onafhankelijkheid van de ngo's erkennen o.a. via een
12812 voldoende medefinanciering, net omdat deze een specifieke meerwaarde in de ontwikkelingshulp
12813 voorzien.
- 12814 • Beleidscoherentie blijft prioritair omdat ontwikkelingshulp niet los gezien kan worden van andere
12815 beleidsdomeinen zoals veiligheid, buitenlands beleid, handel, landbouw, migratie, energie, milieu,...
12816 Deze geïntegreerde samenwerking is en blijft hét middel om de ontwikkeling in het Zuiden te
12817 versnellen.
- 12818 • Stabiliteit en welvaart waar ook ter wereld is in eeniders belang, ook al omdat globale uitdagingen
12819 geen grenzen kennen. Daarom is het meer dan ooit van belang om te blijven inzetten op het
12820 sensibiliseren van het brede publiek in ons land met als doel het draagvlak voor de internationale
12821 solidariteit te versterken.

Defensie

- 12822
- 12823 **Onze koers**
- 12824 In de recente jaren hebben we te maken met aanzienlijke verschuivingen op het internationale
12825 politieke toneel, met toenemende geweldsspiralen. Europa bevindt zich in de nabijheid van
12826 verschillende conflictzones die dreigen te escaleren. Ten oosten van ons escaleren de spanningen
12827 tussen Rusland en Oekraïne, maar ook tussen Armenië en Azerbeidzjan over de Nagorno-Karabach
12828 regio. Verder is er de aanhoudende onrust in het Midden-Oosten. Ook de situatie op de Balkan blijft
12829 precair, met name door de politieke instabiliteit en het fragiele veiligheidsklimaat in de Sahel-regio
12830 na recente staatsgrepen en de toename van terroristische activiteiten. In het Arctische gebied, ten
12831 noorden van ons continent, ontstaat er strijd om de rijke natuurlijke hulpbronnen. De groeiende
12832 spanningen rondom Taiwan, wat cruciaal is voor maritieme routes, vormen een risico voor de
12833 Europese aanvoerlijnen. Al deze ontwikkelingen rondom Europa vormen samen een substantiële
12834 bedreiging voor de Europese vrede en veiligheid.
- 12835 In deze context zijn we het aan onszelf verplicht om ons hiertegen te beschermen. Het is niet enkel
12836 onze manier van leven, onze waarden en normen, democratie en rechtstaat die worden bedreigd.
12837 We worden vandaag ook geconfronteerd met reële dreigingen ten aanzien van onze energie-
12838 infrastructuur, onze cyberstructuur en onze bevoorradingslijnen. Spionageschepen bedreigen
12839 onze kritieke infrastructuur in Noordzee. De veiligheid van maritieme handelsroutes is niet meer
12840 gegarandeerd. Die zijn nochtans van groot belang voor internationale energiebevoorrading,
12841 evenals voor onze export en welvaartscreatie.
- 12842 Twee jaar na de niet-uitgelokte inval van Rusland in Oekraïne, is deze oorlog nog steeds aan de
12843 gang. De NAVO (samen met de EU) reageerde alert op de Russische dreigingen en versterkte de
12844 Oostflank van de alliantie. Collectieve verdediging hoort bij de kerntaken van defensie en omvat
12845 het verdedigen van het nationale grondgebied van de NAVO en EU-lidstaten. België steunt voor
12846 haar veiligheid op deze internationale gemeenschap, we kunnen ons dan ook niet veroorloven om
12847 achter te blijven met onze bijdrage. We moeten onze engagementen nakomen, zowel budgettair als
12848 capacitair.
- 12849 Vandaag is België onvoldoende voorbereid op de uitdagingen die er zitten aan te komen. Dat is te
12850 wijten aan decennia van onderfinanciering. We moeten dringend een inhaalbeweging maken – en
12851 dat op alle domeinen. Het STAR-plan tekent een visie voor defensie uit richting 2030. Dat plan gaat
12852 al de goede richting op, maar het is nog altijd te weinig. De geplande investeringen zijn ‘too little,
12853 too late’.
- 12854 Si vis pacem, para bellum. Als je vrede wilt, bereid je dan voor op oorlog. 2000 jaar geleden wisten
12855 de Romeinen dat al. Vandaag noemen we dat ‘deterrence’ of afschrikking. In de eerste plaats
12856 moeten we inzetten op diplomatie. Daarnaast moeten we een sterke defensie achter de hand
12857 houden. Bij een confrontatie met een agressieve tegenstander, moeten we de militaire kracht
12858 opbouwen. Zo beseft de tegenstander dat er een stevige reactie kan komen bij het lanceren van
12859 een aanval. Dat verkleint de kans op een aanval.
- 12860 Voor cd&v is een geloofwaardige capaciteit gebaseerd op de volgende driehoek: personeel –
12861 budget – material resources (inclusief infrastructuur). Defensie moet daarnaast volledig ingebed

12862 zijn in de Belgische samenleving. Het moet de substantiële rol spelen die haar toekomst, en
12863 deelnemen aan de sociale en economische welvaart van ons land, in samenwerking met de
12864 industriële en academische wereld. Defensie is een vector van sociale mobiliteit, integratie en
12865 diversiteit. Het vervullen van die rol betekent dat de maatschappelijke rol van het leger opnieuw
12866 moet bevestigd worden en de relevantie ervan gewaarborgd, onder meer door het welzijn en de
12867 paraatheid van het personeel te verbeteren, bijvoorbeeld met een moderne infrastructuur.

12868 cd&v ziet vijf grote uitdagingen voor defensie. Ten eerste moet er zo snel mogelijk meer budget
12869 worden vrijgemaakt. Ten tweede moet dat bijkomende budget ook op de juiste manier gebruikt
12870 worden. Ten derde moet defensie voldoende en bekwaam extra personeel aantrekken. Ten vierde
12871 moeten we inzetten op meer Europese samenwerking op vlak van defensie. Ten slotte moet België
12872 blijven inzetten op de multilaterale en bilaterale militaire partnerschappen.

12873 Budget

12874 Om een geloofwaardige defensie-capaciteit uit te bouwen, moeten we om te beginnen beschikken over
12875 voldoende budget. Een goed uitgerust leger dat weerbaar is tegenover de actuele dreigingen, kost nu
12876 eenmaal geld.

12877 In 2014 werd op de top van Wales binnen de NAVO een duidelijke doelstelling afgesproken: ieder lid moet
12878 er naar streven om 2% van haar bbp aan defensie te spenderen. Dat staat ook bekend als de 'Defence
12879 Investment Pledge' (DIP). Het afgelopen decennium is het veiligheidsklimaat in de wereld aanzienlijk
12880 achteruitgegaan. Daarom werd deze doelstelling op de NAVO-top van Vilnius (2023) nog verder
12881 aangescherpt: de 2% werd een ondergrens, een minimum minimum dat de lidstaten best overschrijden,
12882 wil de alliantie voldoende uitgerust zijn tegenover de actuele dreigingen.

12883 Momenteel is België nog ver verwijderd van deze doelstelling. In 2023 spendeerde België slechts 1,21%
12884 van haar bbp aan defensie. In 2024 zakt dat aandeel zelfs naar 1,17%. België is daarmee de op een na
12885 slechtste leerling van de klas, enkel Luxemburg doet nog slechter. Het groeipad dat België heeft
12886 uitgetekend zou moeten leiden naar een defensiebudget van 1,54% van het bbp tegen 2030. Nog steeds
12887 ruim onder de NAVO-norm. België heeft wel een internationale belofte gedaan om het defensiebudget
12888 tegen 2035 te laten stijgen naar 2%. Maar dat gaat niet gepaard met een uitgetekend groeipad en is dus
12889 weinig concreet. Defensie heeft nood aan budgettaire voorspelbaarheid bij het uittekenen van dat
12890 groeipad, dat ook strikt gerespecteerd moet worden.

12891 Als klein land is België voor haar internationale veiligheid afhankelijk van haar bondgenoten. Het is een
12892 teken van loyaliteit en verantwoordelijkheid om onze internationale engagementen na te komen. Maar het
12893 moet duidelijk zijn: een scherpe verhoging van het defensiebudget is niet enkel noodzakelijk om te voldoen
12894 aan onze internationale engagementen. Het is noodzakelijk omdat ons leger op dit moment structureel
12895 ondergefinancierd is. We moeten dringend een concreet groeipad uittekenen en vastleggen om uiterlijk
12896 tegen 2035 te streven naar een defensiebudget van 2%. We moeten erop toezien dat dat groeipad
12897 nauwgezet opgevolgd wordt.

12898 Een defensie van de toekomst

12899 Voldoende budget vrijmaken voor defensie is slechts een eerste stap. In een volgende stap moeten we er
12900 ook voor zorgen dat de middelen goed besteed worden. Alle investeringen moeten passen in een duidelijke
12901 visie. Een visie die defensie moet klaarstomen voor de toekomst. De investeringen in infrastructuur en
12902 materiaal moeten flink naar omhoog. Daarbij moet ook steeds rekening gehouden worden met de
12903 interoperabiliteit met onze belangrijkste buurlanden.

12904

12905 De cd&v-visie voor de land-, lucht- en marine-componenten

12906 *Landcomponent*

12907 In het STAR-plan worden er al een aantal belangrijke investeringen voorzien voor de landcomponent. cd&v
12908 zou daar graag nog een aantal ambities aan willen toevoegen.

12909 De landmacht moet op termijn weer over een volwaardige tweede brigade kunnen beschikken. Dat houdt
12910 in dat we moeten nadenken over het aanschaffen van onder meer gemechaniseerd en gepantserd snel
12911 geschut, infrarood-geleide raketsystemen en een luchtverdedigingswapensysteem met inbegrip van
12912 counter-UAS systemen. Het herverwerven van een gemechaniseerde capaciteit mét rupsvoertuigen is
12913 voor ons noodzakelijk.

12914 De landcomponent heeft nood aan een modernere structuur. De communautaire spreiding van het huidige
12915 hoofdkwartier van de gemotoriseerde brigade over Leopoldsburg en Marche-en-Famenne is nefast voor
12916 de goede werking.

12917 Als de mogelijkheid zich zou voordoen, zou ons land zich moeten inschrijven in een programma voor de
12918 ontwikkeling van een nieuwe 'main battle tank'. In België is de nodige knowhow en expertise aanwezig en
12919 het kan voor werkgelegenheid zorgen.

12920 *Luchtcomponent*

12921 Recent werden de eerste Belgische F-35's opgeleverd. Het is opportuun om extra F-35's aan te schaffen.
12922 Om daadkrachtig te zijn, heeft Defensie 48 toestellen nodig. Voorlopig zijn er nog maar 34 toestellen
12923 aangekocht. Daarnaast moeten we de optie van een aantal kleinere transportvliegtuigen bekijken om de
12924 kleinere vrachtopdrachten te kunnen uitvoeren.

12925 We moeten zware helikopters aanschaffen met aandacht voor interoperabiliteit met onze buurlanden,
12926 zoals Nederland en Duitsland. De helikopters moeten van de laatste generatie zijn. We moeten ook de
12927 mogelijkheid bekijken om ons in te schrijven in een gemeenschappelijk (helikopter-)commando.

12928 Ten slotte moeten we onze drones bewapenen. Op dit moment is het niet gepland om de MQ-9B te
12929 bewapenen, terwijl dat vanuit technisch oogpunt wel mogelijk is. We moeten de politieke keuze maken om
12930 zo snel mogelijk de MQ-9B van de nodige bewapening te voorzien.

12931 *Marine-component*

12932 België kent een verregaande maritieme samenwerking met Nederland. Dat partnerschap geldt als een
12933 schoolvoorbeeld van militaire samenwerking tussen twee (buur)landen. We moeten in de toekomst blijven
12934 inzetten op een nog diepgaandere samenwerking met de Nederlandse Marine.

12935 België moet een derde fregat aanschaffen. Om continu operationeel beschikbaar te zijn, werken Marines
12936 met het zogenaamde 'drieslagsprincipe'. Dit wil zeggen: 1 schip operationeel inzetbaar, 1 schip in
12937 opwerking/training, 1 schip in onderhoud. België beschikt momenteel over twee fregatten die binnenkort
12938 worden vervangen door twee nieuwe fregatten. Bijgevolg zullen we 1/3e van de tijd niet operationeel zijn.
12939 Om volledig operationeel te zijn, zouden we een derde fregat moeten aanschaffen. We kunnen de
12940 mogelijkheid bekijken om dat samen met de Nederlanders te doen.

12941 We moeten investeren in de infrastructuur van de Marinebasis en kazernes. Enerzijds op het vlak van de
12942 operationele infrastructuur om de nieuwe schepen op een adequate manier te kunnen ontvangen en
12943 ondersteunen in de haven, maar daarnaast ook voor de werk- en logementsgebouwen die dringend aan
12944 vernieuwing toe zijn.

12945 De Marine wordt geconfronteerd met een tekort aan technisch personeel. We moeten de al genomen HR-
12946 initiatieven verderzetten en uitbreiden waar nodig. De marine-infanterie die in dienst van de
12947 havenbeschermingscapaciteit weer werd opgericht, moet in de komende jaren sterk uitbreiden.

12948 Een defensie die mee is met zijn tijd:

12949 We moeten onze drones bewapenen. In een tijd dat drones niet meer weg te denken zijn van het
12950 hedendaagse slagveld, valt het niet te verdedigen dat België haar drones niet bewapent. Hoe langer we
12951 wachten met het maken van deze keuze, hoe groter de achterstand die we oplopen ten aanzien van
12952 andere landen. Het gebruik van gewapende drones of onbemande vliegtuigen is niet strijdig met onze
12953 internationaalrechtelijke verplichtingen, aangezien gebruik ervan onderworpen is aan dezelfde regels die
12954 gelden voor bemande vliegtuigen.

12955 We hebben nood aan een duidelijke structuur rond DIRS. De Defence, Industry and Research Strategie
12956 (DIRS) beoogt de ontwikkeling en bestending van een Belgische defensiegerelateerde technologische
12957 en industriële basis. Met een budget van 1,8 miljard euro tot 2030 heeft de strategie toegang tot heel wat
12958 middelen. Toch merken we dat er vandaag nog veel onduidelikheden zijn omtrent de omkadering van de
12959 strategie. Het ondersteunende beleid is ver van perfect, onder andere vanwege het gebrek aan een
12960 duidelijke structuur rond DIRS. Hier moet zo snel mogelijk duidelijkheid rond komen om het potentieel van
12961 de strategie zo goed mogelijk te benutten.

12962 We moeten inzetten op cyberveiligheid en het counteren van hybride dreigingen. Op termijn moeten we
12963 streven naar de uitbouw van een volwaardige cyber-component. De grootste uitdaging in dat domein
12964 bestaat uit het aantrekken van voldoende bekwaam personeel en menselijk kapitaal. Het gaat hier vaak
12965 om specifiek technische profielen. Zij zijn zeer gewild op de arbeidsmarkt en kunnen in de privésector veel
12966 meer geld verdienen. Om deze talenten te verleiden, moet defensie al haar troeven in de markt zetten.
12967 Daarnaast moeten we volop inzetten op samenwerkingsverbanden met kennisinstellingen zoals
12968 universiteiten. Tenslotte moeten we onderzoeken of er winst te halen valt bij het poolen van de capaciteiten
12969 met andere centra. Een samenwerking tussen ADIV en VSSE zou moeten kunnen leiden tot meer
12970 efficiëntie.

12971 Defensie kampt met een acuut tekort aan munitie en wisselstukken voor onderhoud van wapensystemen.
12972 De huidige munitiestock in België zou in een gevechtssituatie al na een aantal uren uitgeput zijn. Het
12973 aanvullen van de tekorten aan munitie en wisselstukken moet een absolute prioriteit zijn. Hierdoor zal de
12974 weerbaarheid van onze Defensie snel en gevoelig stijgen.

12975 We moeten werk maken van een modern uitgebouwde communicatiedienst waarmee Defensie zich in de
12976 markt kan zetten bij de bevolking. Binnen defensie heerst nog altijd de cultuur dat je best zo weinig mogelijk
12977 spreekt over wat Defensie doet en waar het mee bezig is. Toch zou het goed zijn, mocht Defensie de
12978 bevolking meer duiding geven over bepaalde acties op het terrein. Defensie kan zich hiermee in de markt
12979 zetten, wat het aantrekken van nieuwe rekruten bevordert. Bovendien kan het zo de bevolking beter
12980 informeren over de manier waarop het defensiebudget besteed wordt, goed is voor de transparantie.
12981 Uiteraard moet dat gebeuren met respect voor geclassificeerde informatie. Defensie is al op de goede weg
12982 met het publiceren van aanstekelijke promofilmmpjes, maar we kunnen nog veel vooruitgang boeken.

12983 Defensie moet investeren in een moderne infrastructuur, met moderne werk- en logementsgebouwen. Het
12984 huidige moderniseringsproces verloopt veel te traag. Het proces moet ook duidelijk betrekking hebben op
12985 trainingsinstallaties en de infrastructuur van de rekruterings- en selectieketen. Wie personeel wil
12986 aantrekken, kan mensen niet in verouderde en verafgelegen kazernes huisvesten.

12987 Een robuuste en veerkrachtige defensie-industrie

12988 Ons engagement om Oekraïne onvoorwaardelijk te steunen, inclusief via de levering van militair materiaal,
12989 stootte het afgelopen jaar op het pijnlijke besef dat we over onvoldoende materiaal beschikken. De
12990 tekortkomingen van de productiecapaciteiten van de defensie-industrie in Europa kwamen zo aan de
12991 oppervlakte. Intussen heeft Europa de defensie-industrie herontdekt. Er heerst een momentum om een
12992 robuuste en veerkrachtige defensie-industrie uit te bouwen, die duurzaam kan voorzien in de behoefte aan
12993 een aanzienlijk versterkte collectieve defensie. Daaronder behoort ook een sterke en daadkrachtige
12994 defensie-industrie, met veerkrachtige toeleveringsketens. Dat kan niet losgezien worden van de ambities
12995 van de Europese Unie: het streven naar strategische autonomie.

12996 België kan het zich niet veroorloven om deze trein te missen. Wij staan wereldwijd bekend om onze
12997 technologie en innovatie van topkwaliteit. We hebben alle capaciteiten en kwaliteiten in huis om mee te
12998 draaien met de wereldtop. Onze bedrijven moeten hierin begeleid worden door een krachtdadige overheid.
12999 De bevoegdheden van industrie, onderzoek en innovatie zitten in België op deelstaatniveau. Willen we
13000 een grondige en robuuste defensie- en veiligheidsindustrie uitbouwen, dan moeten we op Belgisch niveau
13001 een goedwerkende samenwerking met de deelstaten uitbouwen. Momenteel is dat nog te weinig het geval.

13002 Daarnaast moeten we ook sterker inzetten op het Triple Helix model. Daarmee wordt de wisselwerking
13003 tussen de academische wereld, defensie en industrie bedoeld. We moeten ook sterker inzetten op
13004 Europese en internationale oproepen die worden gelanceerd door DIANA (vanuit de NAVO) en EDF
13005 (vanuit de EU). We merken dat deze oproepen steeds meer specifiek gefocust zijn op hoogtechnologische
13006 kmo's en start-up's. Zonder het betrekken van onze regio's bij het beleid rond onze defensie-industrie,
13007 zullen er veel Vlaamse bedrijven zijn die onvoldoende geïnformeerd zijn over de opportuniteiten binnen
13008 de sector, waardoor we enorme economische kansen blijven liggen.

13009 **Personeel**

13010 Om ons militair complex uit te bouwen, moeten we het personeelsbestand laten meegroeien. Conform het
13011 STAR-plan wil Defensie tegen 2030 evolueren naar 29 100 werknemers (25 300 militairen en 3 800
13012 burgers), waarvan 3 500 militairen in vorming. Gelet op de huidige krapte op de arbeidsmarkt, is dat geen
13013 eenvoudige uitdaging. We merken dat het ambitieniveau van het STAR-plan in 2024 niet werd gehaald.
13014 Volgens dat plan zouden er op 1/1/24 in totaal 27 855 personen in dienst moeten zijn. Volgens de minister
13015 zal het totaalcijfer in januari 2024 maar 26 300 bedragen.

13016 cd&v vindt niet alleen dat het ambitieniveau beter moet worden opgevolgd, we vinden dat het
13017 ambitieniveau nog naar omhoog kan en ook moet. Dat kunnen we verwezenlijken door in te zetten op drie
13018 pijlers: het aantrekken van meer personeel, het tegengaan van vormingsattritie en het langer behouden
13019 van militair personeel.

13020 Meer mensen aantrekken

13021 Om te beginnen moet Defensie meer mensen kunnen aantrekken. De laatste jaren heeft Defensie al
13022 verschillende initiatieven genomen om zich aantrekkelijker op te stellen als werkgever. Defensie is
13023 nadrukkelijker aanwezig op jobbeurzen, het zet in op een goede work-life-balans en het probeert in te
13024 zetten op nabijheid door nieuwe kwartieren op te richten. Dat zijn duidelijk stappen in de goede richting.

13025 Maar er is meer nodig. Het aantrekken van extra burgerpersoneel blijft een van de prioriteiten in het
13026 opbouwen en het uitbreiden van het personeelsbestand. Wanneer we kijken naar onze buurlanden, zien
13027 we dat hier nog veel groeimarge is.

13028 Defensie zou zich nog meer moeten richten op specifieke doelgroepen. We moeten veel meer inzetten op
13029 het aanwerven van de zogenaamde NEET-jongeren (Not in Education, Employment or Training). Het is
13030 een kwetsbare groep op de arbeidsmarkt die vaak de weg niet vindt naar jobbeurzen. Zij willen een job en
13031 Defensie wil rekruteren: dat is een win-winsituatie. Door het activeren en integreren van jongeren binnen
13032 Defensie zouden vele plaatsen kunnen opgevuld worden.

13033 We moeten ook sterker inzetten op het aantrekken van vrouwelijk personeel. Het historisch onevenwicht
13034 moet rechtgetrokken worden. Een Defensie dat mee is met zijn tijd, maakt geen onderscheid meer tussen
13035 mannen en vrouwen. De vrees dat de lat daardoor naar omlaag wordt getrokken, is intussen achterhaald.
13036 Op 1 november 2023 telde Defensie 11.5% vrouwen bij het militaire personeel. Ter vergelijking: in
13037 Nederland is dat percentage ondertussen al gestegen tot boven de 16%.

13038 Daarnaast moet er een herevaluatie komen van bepaalde leeftijdslimieten, meer bepaald de bovengrens.
13039 Deze leeftijdslimieten liggen momenteel tussen de 25 en de 33 jaar. Voor het gros van de vacatures liggen
13040 die rond de 30 jaar tot 32 jaar. Daardoor vallen veel mensen uit de boot die misschien na een eerdere
13041 loopbaan in een andere sector de stap willen zetten naar Defensie.

13042 Ten slotte moeten we een versnelling hoger schakelen in het uitbouwen van een robuuste Reserve, die
13043 moet bestaan uit specialisten en generalisten. Er zijn hervormingen nodig om het statuut van de Reservist
13044 aantrekkelijker te maken. Vandaag moeten te veel Reservisten vakantie of verlof zonder wedde opnemen
13045 om hun reservedagen in te vullen. De gemaakte kosten worden amper vergoed en het rekruteringsproces
13046 is te lang en weinig flexibel. Er moet werk gemaakt worden van een kader voor bedrijven dat flexibiliteit
13047 moet geven aan de Reservist. Dat kader moet vertrekken vanuit het individu en zijn/haar kwaliteiten.
13048 Ondersteunende maatregelen ten voordele van werkgevers en werknemers moeten genomen worden.

13049 Vormingsattritie

13050 Attritie – het afhaken van kandidaat-militairen tijdens de opleiding – is al jarenlang een groot probleem bij
13051 defensie. Twintig jaar geleden werd er voor het eerst een werkgroep opgericht om de uitval van militairen
13052 tijdens hun opleiding te bestuderen. De laatste jaren zien we dat de cijfers enkel verslechteren. Gemiddeld
13053 genomen verlaten ongeveer 15% van de pas aangeworven militairen binnen het jaar het leger. In 2021 en
13054 in 2022 lag dat cijfer zelfs telkens rond de 20%. De hoge mate van vormingsattritie is een van de
13055 belangrijkste redenen waarom we momenteel de doelstelling van 29 100 werknemers tegen 2030 niet
13056 zullen halen.

13057 Onderzoek leert ons dat de volgende redenen voor de vormingsattritie naar boven komen: de eentonigheid
13058 van de dagelijkse job als militair, een mismatch tussen de gecreëerde verwachting en de realiteit bij
13059 buitenlandse opdrachten, de kwantiteit en bij momenten ook de kwaliteit van de instructeurs, het ontbreken
13060 van degelijke huisvesting voor rekruten, en werkzekerheid. We hebben dringend nood aan een actieplan
13061 om de hoge mate van attritie naar beneden te halen.

13062 Personeel langer houden

13063 Ten slotte moet Defensie ook in staat zijn om personeel langer aan zich te binden. De personeelsgroei
13064 moet voor cd&v gecombineerd worden met investeringen in capaciteiten en infrastructuur. Inzetten op een
13065 veilige werkomgeving is daarbij cruciaal. Een veilige werkomgeving bij Defensie zorgt er niet enkel voor
13066 dat het huidige personeel langer wil blijven, maar verhoogt de aantrekkelijkheid van Defensie als
13067 werkgever, waardoor er meer rekruten kunnen aangeworven worden.

13068 De laatste jaren zien we een toename van vrouwen en personen met een migratieachtergrond bij defensie.
13069 Er moet extra aandacht gaan naar de integratie van nieuwkomers, waarbij de focus op cohesie moet
13070 liggen. Onderzoek wijst uit dat er binnen Defensie wat dat betreft nog veel werk is. cd&v vraagt een effectief
13071 actieplan voor het verbeteren van diversiteit (met bijhorende integratie) binnen Defensie. Respect voor en
13072 vanwege ieder personeelslid moet hier het basisprincipe zijn.

13073 In het algemeen moet er een culturomslag komen binnen Defensie. De legerleiding zegt wel werk te
13074 willen maken van de kwestie van de sociaal veilige werkomgeving, maar de problematiek staat
13075 allesbehalve hoog op het 'to-do-lijstje' als het op concrete, doeltreffende maatregelen aankomt. Daarnaast
13076 moet ook het meldings-, rapportage- en afhandelingssysteem bij klachten geïnformatiseerd worden. Het
13077 systeem werkt niet vlot genoeg door gebrek aan informatica-ondersteuning.

13078 Tenslotte moet voor cd&v ook de aanpassing van de pensioensleeftijd en het statuut van de militair
13079 bespreekbaar zijn. Als iedereen in de samenleving langer zal moeten werken, is het enkel maar een teken
13080 van respect dat ook de militairen langer werken. Een verhoging van de pensioenleeftijd kan voor cd&v
13081 enkel als er maatregelen komen voor wendbaar en werkbaar werk, in combinatie met bonificaties voor
13082 operationele inzet, met respect voor verworven rechten en met voldoende lange overgangperiodes. Dat
13083 alles in het kader van een ruimere pensioenhervorming (het is niet de bedoeling de militairen te viseren)
13084 en na sociaal overleg. Een correcte verhouding tussen de werk- en leefsituatie blijft essentieel.

13085 **Toewerken naar een Europese defensie**

13086 cd&v wil inzetten op het versterken van de Europese militaire samenwerking, met als doel uiteindelijk te
13087 komen tot een coherent Europees defensiebeleid. Samen met onze Europese partners delen we dezelfde
13088 belangen en worden we geconfronteerd met dezelfde bedreigingen en uitdagingen.

13089 cd&v vindt dat de EU meer verantwoordelijkheid moet nemen voor haar eigen veiligheid zodat zij op het
13090 gebied van defensie een strategische koers kan varen en ervoor kan zorgen dat zij autonoom kan
13091 optreden. Een sterkere en slagvaardigere EU op het gebied van veiligheid en defensie zal een positieve
13092 bijdrage leveren aan de wereldwijde en trans-Atlantische veiligheid en vormt een aanvulling op de NAVO.
13093 Een sterke Europese pijler binnen de NAVO komt iedereen ten goede. Het Strategisch Kompas dat werd
13094 aangenomen in 2022 vormt daarbij de leidraad de komende jaren. We moeten nadrukkelijk toezien op een
13095 volledige en effectieve uitvoering ervan. We pleiten voor een EU-defensiebudget binnen het MFF
13096 (multiannual financial framework) van 0,5% van het EU-bbp.

13097 Ter ondersteuning van een versterkte Europese militaire samenwerking, moeten we ook inzetten op een
13098 versterking van de Europese defensie-industrie. Deze strategie werd aangekondigd in de 'State of the
13099 European Union' (SOTEU) in 2023. De uitvoering wordt verwacht in 2024 en verdient prioritaire aandacht.
13100 Bij een Europees defensie-industriebeleid moeten de belangen van de gehele Europese Unie primeren op
13101 de belangen van individuele lidstaten. Vandaag merken we dat veel Europese landen nog steeds geneigd
13102 zijn om de eigen industrie een voorkeursbehandeling te geven. Dit zouden we met de EU moeten kunnen
13103 overstijgen.

13104 Ten slotte steunen we de verdere ontwikkeling van de EU MPCC (het militair-strategisch hoofdkwartier
13105 van de EU).

13106 **Overige samenwerkingen**

13107 Multilateraal

13108 De NAVO blijft de hoeksteen van ons internationaal veiligheidsbeleid. De NAVO staat al meer dan een
13109 halve eeuw garant voor veiligheid en stabiliteit in Europa. Op ons NAVO-engagement mag er niets worden
13110 ingeboet. We moeten blijvend inzetten op onze trans-Atlantische relatie. Een Europese pijler van Defensie
13111 moet absoluut binnen een NAVO-context worden uitgewerkt.

13112 Daarnaast hebben we een duidelijke visie: we willen leven in een wereld waar soevereiniteit, territoriale
13113 integriteit, mensenrechten en internationaal recht worden gerespecteerd en waar elk land zijn eigen weg
13114 kan kiezen, vrij van agressie, dwang of ondermijning. We werken samen met iedereen die deze doelen
13115 deelt.

13116 Bilateraal

13117 Onze bilaterale samenwerkingen dienen als typevoorbeeld voor andere landen die streven naar militaire
13118 partnerschappen. We mogen dus trots zijn op wat we vandaag al verwezenlijken. Maar het kan altijd nog
13119 beter.

13120 De Belgisch-Nederlandse maritieme samenwerking (afgekort: BeNeSam) is een schoolvoorbeeld van
13121 militaire samenwerking. Het heeft ertoe geleid dat twee relatief kleine landen – maar waar de twee grootste
13122 havens van Europa gelegen zijn – hun maritieme veiligheid significant verhogen. Er is nog ruimte om deze
13123 maritieme samenwerking verder te versterken, bijvoorbeeld op het niveau van bevelsstructuur. Het
13124 aankopen van gemeenschappelijke korvetten of fregatten via gedeelde financiering, is een optie die
13125 bestudeerd moet worden.

13126 In 2018 besloot onze regering om officieel een strategisch partnerschap aan te gaan met Frankrijk voor
13127 de gemotoriseerde capaciteit van de Landcomponent, genaamd CaMo. Het is altijd goed om een
13128 samenwerking aan te gaan met een buurland als dat leidt tot een win-winsituatie voor beide partijen.
13129 Dergelijke partnerschappen kunnen enkel werken als alle partijen ook effectief winst halen uit de
13130 samenwerking, en niet als een groter land zijn wil oplegt aan een kleiner. Er zijn indicaties dat de
13131 verhouding bij het Belgisch-Frans partnerschap in het verleden niet altijd evenwichtig was. We moeten
13132 analyseren wat de kosten en baten zijn en hoe levensvatbaar de samenwerking in de toekomst zal zijn.

13133 **Overige thema's**

13134 *Nucleair luik*

13135 Het is van cruciaal belang dat we aandacht geven aan initiatieven met betrekking tot ontwapening,
13136 wapenbeheersing en non-proliferatie. We moeten blijven investeren in dialoog. We kiezen daarbij voor een
13137 realistische en pragmatische aanpak. cd&v heeft altijd vastgehouden aan een evenwicht tussen twee
13138 fundamentele engagementen. Enerzijds het engagement als bondgenoot van de NAVO die het beleid van
13139 het bondgenootschap omwille van reële en groeiende veiligheidsnoden met de nodige loyaliteit
13140 ondersteunt, met inbegrip van het principe van nucleaire afschrikking. Anderzijds het engagement om op
13141 geloofwaardige wijze bij te dragen tot vooruitgang in multilaterale onderhandelingsprocessen op gebied
13142 van nucleaire ontwapening en non-proliferatie.

13143 *Militaire steun aan Oekraïne*

13144 België moet al het nodige doen om spillover van de oorlog in Oekraïne te vermijden. We doen dat samen
13145 met onze NAVO-partners door afschrikking: onder meer via militaire oefeningen en door een
13146 afschrikingsdispositief op te stellen aan de Oostflank. We moeten Oekraïne blijven steunen, onder meer
13147 via het schenken van militair materiaal dat Oekraïne kan gebruiken. Daarbij mogen we onze eigen
13148 voorraden en onze eigen stock nooit in het gedrang laten komen.

13149 Oekraïne moet in de toekomst lid worden van de NAVO. De toetreding moet op het juiste moment komen.
13150 Een land in conflict kan geen lid worden van de NAVO.

13151 *Defensie kan niet zomaar worden ingezet tegen de georganiseerde misdaad*

13152 Het leger moet het land verdedigen. De veiligheid van de burger waarborgen is een taak die enkel
13153 voorbehouden is aan de politie. Ook in de toekomst is het geen goed idee om militairen te pas en te onpas
13154 in te zetten in de strijd tegen de georganiseerde misdaad. Militairen zijn daar niet voor opgeleid. Bovendien
13155 bestaat er geen wettelijk kader voor. Militairen kunnen alleen statisch optreden, mogen geen identiteit
13156 opvragen of fouilles uitvoeren. Als ze iets verdacht zien, moeten ze de politie bellen. Er is geen enkel
13157 bewijs dat ze terroristen afschrikken. In uitzonderlijke omstandigheden moet Defensie ingezet kunnen
13158 worden op het eigen grondgebied om, in steun van de politie, het hoofd te bieden aan terroristische
13159 dreigingen. Daarvoor moet een sluitend juridisch raamwerk ontwikkeld worden.

13160 **Kernpunten**

- 13161 • België moet zo snel mogelijk haar defensiebudget verhogen naar 2% van het bbp. Dat doel moet
13162 uiterlijk op 2035 bereikt worden. Er moet een concreet groeipad vastgelegd worden dat nauwgezet
13163 opgevolgd moet worden.
- 13164 • Er moeten gerichte materiële versterkingen komen voor zowel de land-, lucht- als de marine-
13165 component. Daarbij moeten we altijd rekening houden met interoperabiliteit met onze buurlanden.
- 13166 • Defensie moet investeren in een moderne infrastructuur, een modern uitgebouwde
13167 communicatiedienst en een strategische munitievoorraad.
- 13168 • We moeten een robuuste en veerkrachtige defensie-industrie uitbouwen in Vlaanderen en in België.
- 13169 • We moeten ambitie tonen in het personeelsbeleid: meer mensen aantrekken, een actieplan opstellen
13170 tegen vormingsattritie en maatregelen nemen om mensen langer bij Defensie aan boord te houden.
- 13171 • We moeten werk maken van een versterkte Europese militaire samenwerking, als aanvulling op de
13172 NAVO die de hoeksteen van ons internationaal veiligheidsbeleid blijft.

Een weerbare Europese Unie

13173

13174 Onze koers

13175 Wij christendemocraten zijn altijd de drijvende kracht geweest achter een slagkrachtige,
13176 welvarende en verenigde Europese Unie. Een Europese Unie die handelt vanuit gedeelde
13177 fundamentele Europese waarden, met respect voor haar burgers en met de nodige zin voor
13178 realisme. Dat zullen we ook blijven. Wij zijn trots op het Europese project en blijven het actief
13179 ondersteunen en verdedigen tegen populistische kritiek. De Europese Unie is het niveau bij uitstek
13180 om samen de grote uitdagingen van onze tijd te kunnen aanpakken, zoals de strijd tegen
13181 klimaatopwarming en het realiseren van onze strategische autonomie tegenover onze
13182 systeemrivalen. Om die grote uitdagingen effectief aan te kunnen, moet de EU een weerbare Unie
13183 zijn die voluit focust op haar kerntaken.

13184 De EU is ons huis. Vanuit deze visie willen wij ocontinu aan ons huis blijven werken en de EU
13185 blijven verbeteren waar dat nodig is. De EU-instellingen moeten zich bewust zijn van de bubbel
13186 waarin ze soms leven. Een Europese Commissie die denkt te moeten voorschrijven dat senioren
13187 in de lidstaten stelselmatig hun rijbewijs opnieuw moeten afleggen om te mogen blijven autorijden,
13188 toont geen respect voor onze ouderen. Onze ondernemingen en landbouwers zodanig reguleren
13189 dat succesvol ondernemen en boeren in de EU nagenoeg onmogelijk wordt, toont een gebrek aan
13190 realisme, strategisch inzicht en aan respect voor onze ondernemers en landbouwers. De EU moet
13191 efficiënt focussen op de grote uitdagingen van onze tijd waarop de EU-lidstaten zelf duidelijk geen
13192 goed antwoord op hebben. Alleen zo'n EU zal erin slagen om onze veiligheid, welvaart en
13193 strategische autonomie te garanderen in een turbulente wereld. Vanuit deze visie gaan we in op
13194 onze prioriteiten voor de EU. We groeperen ze in vier grote luiken: een EU die veiligheid serieus
13195 neemt, een EU die competitiviteit en welvaart centraal plaatst, een EU die er is voor haar burgers
13196 en een EU die in balans is.

13197 In het eerste luik over veiligheid gaan we in op wat de EU moet doen om de lidstaten beter van
13198 dienst te zijn bij het vervullen van hun meest fundamentele taak, namelijk de veiligheid van hun
13199 burgers garanderen. In onze geopolitiek turbulente wereld heeft de EU een sleutelrol te spelen bij
13200 het aangaan van bondgenootschappen wereldwijd, het doeltreffend mee bewaken van de
13201 buitengrenzen, het terugkeerbeleid voor mensen in illegaal verblijf, het faciliteren van verdere
13202 militaire samenwerking tussen de lidstaten en het op een open manier strategisch onafhankelijk
13203 worden van onze systeemrivalen, terwijl we verbonden blijven met de rest van de wereld.

13204 In het tweede luik zetten we onze visie uiteen over wat de EU kan doen voor het stimuleren van
13205 onze competitiviteit en welvaart. De competitiviteit van de EU is een essentiële voorwaarde om
13206 onze strategische autonomie te kunnen garanderen. Een welvarende EU, waar niemand uit de boot
13207 valt, kan maar gebouwd worden steunend op een innovatieve economie die de competitie met de
13208 rest van de wereldeconomie aankan. Een dergelijke economie is gebaat bij een strategisch
13209 doordacht handelsbeleid, een sterke Europese landbouw en visserij die instaan voor onze
13210 voedselzekerheid, de nodig ondersteuning voor de verdere vergroening en digitalisering van onze
13211 industrie en gezonde overheidsfinanciën.

13212 In het derde luik hebben we het over een EU die er is voor haar mensen. De EU moet ten dienste
13213 staan van alle EU-burgers. In het streven naar een goede gezondheid van onze burgers, het veilig

13214 **stellen van sociale rechten, de nodige aandacht voor onze jeugd en de blijvende strijd voor onze**
13215 **fundamentele waarden: in al deze dossiers heeft de EU voor ons een belangrijke rol te spelen.**

13216 **Om succesvol ten dienste kunnen staan van haar mensen, moet de EU de nodige balans kunnen**
13217 **vinden, tussen uitbreiding en verdieping, tussen voluntarisme en subsidiariteit, tussen**
13218 **verandering en stabiliteit. Dat behandelen we in het vierde luik.**

13219 **Een EU die veiligheid serieus neemt**

13220 Migratie: veilige buitengrenzen, Europese solidariteit en een gecoördineerd terugkeerbeleid

13221 De EU heeft een cruciale rol te spelen in ons migratiebeleid. Het vrij verkeer van personen, goederen en
13222 diensten binnen de EU en de open binnengrenzen tussen de verschillende lidstaten kunnen maar bestaan
13223 als de buitengrenzen van de EU effectief buitengrenzen zijn. Een grens die gelijk wie ongecontroleerd kan
13224 oversteken is geen grens. Wij pleiten daarom voor de nodige versterking van de EU-capaciteit om samen
13225 met de lidstaten onze buitengrenzen te verdedigen en te bewaken. Middelen die nodig zijn om van een
13226 grens een grens te maken, moeten ingezet worden, of dat nu patrouilles op het water zijn of hekkens op
13227 landgrenzen. Op deze manier wordt gecontroleerde en gestructureerde migratie mogelijk, waarbij we via
13228 veilige toegangspoorten de mensen die werkelijk recht hebben op asiel, effectief kunnen opvangen met
13229 respect voor het internationaal recht en de mensenrechten.

13230 De EU heeft niet enkel een fundamentele rol te spelen bij het bewaken van de buitengrenzen, maar ook
13231 bij het actief betrekken van landen aan de buitengrenzen van de EU. Migratiedeals, zoals met Turkije en
13232 Tunesië, worden best meer gekaderd in bredere economische en diplomatieke overeenkomsten. We gaan
13233 voor diepere samenwerking met herkomstlanden en transitlanden op verschillende beleidsdomeinen,
13234 zodat die landen ook de mogelijkheden hebben om op een haalbare manier onze grenzen mee te
13235 beschermen en de mensenrechten van migranten te respecteren. Deals met transitlanden worden vaak
13236 bekritiseerd omdat we deals sluiten met regimes die democratie en mensenrechten niet hoog in het vaandel
13237 dragen. Dergelijke kritiek gaat voorbij aan het feit dat we maar invloed kunnen hebben op die landen en
13238 op de situatie van de bevolking en de migranten ter plaatse, door relaties aan te knopen met die landen,
13239 te onderhandelen en zaken op de agenda te zetten. Derde landen kunnen een rol spelen als poortwachter
13240 en als land dat zelf asielzoekers opvangt en daarvoor door ons ondersteund wordt. In het algemeen geldt
13241 dat wanneer asielzoekers in een veilig land aankomen, ze best daar hun aanvraag doen. Verder reizen
13242 naar landen waar het socio-economisch beter gaat is uiteraard verstaanbaar en menselijk, maar zet het
13243 ganse systeem onder druk. Opvang in de regio moet voldoende ondersteund worden zodat die ten alle tijd
13244 menswaardig is.

13245 Binnen de EU is het cruciaal dat de spreiding van asielzoekers op een correcte manier verloopt. België is
13246 bij de lidstaten die het meeste asielzoekers opvangen door heel hoge secundaire migratie. Om ons
13247 systeem van opvang en onze sociale cohesie overeind te houden, moet dat veranderen. Andere EU-
13248 lidstaten moeten ook hun deel doen om het Europese project ook op dat vlak te doen slagen. We hebben
13249 daarbij ook een EU-brede strategie nodig om mensen die illegaal in de EU te verblijven te laten terugkeren.
13250 Het systeem kan maar werken voor wie er recht op heeft, als mensen die hier illegaal verblijven vrijwillig of
13251 gedwongen worden teruggestuurd. De EU heeft op dat vlak een belangrijke rol te spelen, waarbij we als
13252 een blok moeten onderhandelen met derde landen over het terug aanvaarden van uitgewezen
13253 landgenoten. We mogen niet langer toestaan dat derde landen EU-lidstaten uit elkaar spelen door het
13254 terugnemen van landgenoten uit bepaalde EU-lidstaten en uit andere EU-lidstaten niet. Vanuit de EU
13255 moeten we collectief druk zetten op deze landen, zodat ze hun medewerking verlenen aan alle EU-

13256 lidstaten. Wij zijn daarbij voorstander van verdere wetgevende initiatieven rond de monitoring van
13257 visumvrije regimes, aangezien de huidige monitoring onvoldoende is.

13258 Het afsluiten van het EU Asiel- en Migratiepact tijdens deze legislatuur was een historische doorbraak. Het
13259 moet een deel van het antwoord zijn op alle vermelde grote uitdagingen. Het is voor ons een topprioriteit
13260 om de implementering van dat pact vorm te geven met de effectieve toepassing van de nieuwe
13261 instrumenten en met extra middelen voor de lidstaten om dit mogelijk te maken.

13262 Het tijdelijke beschermingsstatuut op basis waarvan veel Oekraïners momenteel in de EU verblijven, loopt
13263 in 2025 af. We streven naar een gemeenschappelijke Europese aanpak om Oekraïners, indien nodig, ook
13264 nadien bescherming te bieden binnen de Unie.

13265 *Interne veiligheid binnen de EU: samen sterk tegen grensoverschrijdende criminaliteit*

13266 De EU is voor ons het niveau dat het antwoord kan bieden op het probleem van grensoverschrijdende,
13267 georganiseerde criminaliteit. Criminelen mogen niet de luxe hebben hun straf te kunnen ontlopen, omdat
13268 ze door de mazen van het net glijpen in individuele EU-lidstaten. Informatie verzameld door de
13269 verschillende lidstaten moet meer worden vergeleken en gebruikt in de bestrijding van criminaliteit. In de
13270 strijd tegen de georganiseerde drugscriminaliteit is dat van bijzonder belang. We moeten de weerbaarheid
13271 van onze logistieke hubs, zoals havens en luchthavens, vergroten, waarbij we willen inzetten op publiek-
13272 private samenwerking. We hebben in het bijzonder aandacht voor onze havens, die meer en meer het
13273 doelwit worden van internationale, georganiseerde criminele groepen. De EU moet zich daarbij ook
13274 inzetten voor het versterken van de wereldwijde samenwerking in de strijd tegen de georganiseerde
13275 criminaliteit. De belangrijke samenwerking met de Latijns-Amerikaanse landen moet evolueren van een
13276 samenwerking gebaseerd op capaciteitsopbouw, naar een volwaardige operationele samenwerking. Ook
13277 de Westelijke Balkanlanden zijn belangrijk in de strijd tegen de Balkanmaffia die in de EU opereert. Hier
13278 moet de EU hefboomen vinden om de samenwerking op vlak van uitleveringen verbeteren. Waar mogelijk
13279 binnen het wettelijk kader van de subsidiariteit, moet de EU ook helpen met bestuurlijke handhaving, met
13280 de nodige aandacht voor de preventie van infiltratie en rekrutering. De EU moet ook verder inzetten op
13281 een 'follow the money'-aanpak in de strijd tegen witwas en corruptie.

13282 De EU moet een voortrekker zijn in de strijd tegen terrorisme en extremisme. We stimuleren op EU-niveau
13283 acties in de onlinewereld, het gebruik van nieuwe technologieën en de efficiënte toegang tot
13284 dreigingsanalyses. De internationale uitwisseling van informatie over vrijgelaten geradicaliseerde
13285 gevangenen is voor ons een prioriteit. We willen daarom dat meer lidstaten deelnemen aan de Europese
13286 Database van Terroristische Daders. Er is ook meer inzet nodig binnen de EU op de samenwerking tussen
13287 autoriteiten die werken op terrorisme en asiel- en migratieautoriteiten. We willen ook verder werk maken
13288 van de operationele samenwerking tussen rechtshandavingsautoriteiten. De aanbeveling die werd
13289 aangenomen in 2022 moet nu omgezet worden in wettelijke verplichtingen via een richtlijn of verordening.

13290 We maken ook meer werk van een EU-beleid voor crisisbeheer. We moeten weerbaarder worden tegen
13291 toekomstige crisissen en dus inzetten op paraatheid, responsiviteit en herstelkracht. Voor ons is
13292 voetbalveiligheid belangrijk. Ook hier kan het Europese niveau specifieke zaken aanpakken. Momenteel
13293 gelden stadionverboden enkel voor het nationaal grondgebied. Voetbalhooligans profiteren daarvan en
13294 kunnen ongehinderd tickets kopen voor een voetbalwedstrijd in een andere lidstaat, waar ze amok kunnen
13295 maken. Een betere gegevensuitwisseling tussen de bevoegde overheden kan helpen om deze personen
13296 te identificeren, en het mogelijk maken toegang tot het stadion te verbieden. Op die manier garanderen we
13297 veilig voetbal in de nationale en internationale competities.

13298 Een van de fundamentele waarden die wij als EU uitdragen, is de gelijkwaardigheid van vrouwen en
13299 mannen. Volgens de meest recente cijfers, krijgt één op drie vrouwen in de EU te maken met
13300 gendergerelateerd geweld. Dat gaat zowel over fysiek en psychologisch, als seksueel geweld. Geweld
13301 stopt niet aan de nationale grenzen. Daarom zijn we voorstander van een sterke richtlijn die
13302 gendergerelateerd geweld effectief op Europees niveau kan aanpakken.

13303 *De strijd tegen buitenlandse inmenging in onze democratische processen*

13304 We zetten de strijd tegen de inmenging van systeemrivalen in onze Europese democratische processen
13305 voort. Desinformatie speelt daarin een heel grote rol. Desinformatie manipuleert en polariseert het
13306 maatschappelijke debat. Het niet kunnen onderscheiden van wat echt is van wat onwaar is, is één van de
13307 grootste gevaren voor onze democratie en voor stabiliteit van onze samenleving. Om desinformatie tegen
13308 te gaan is het waarborgen van de goede toegang tot kwalitatieve informatie cruciaal. Om de weerbaarheid
13309 tegen desinformatie te versterken, moeten we voortdurend nieuwe vormen van desinformatie aanpakken
13310 en langere termijn oplossingen ontwikkelen. We voeren de samenwerking binnen de EU in de strijd tegen
13311 desinformatie op. We zorgen ervoor dat sociale-mediaplatforms meer verantwoordelijkheid nemen bij het
13312 tegengaan van desinformatie en dat zij de factchecks intensiveren in nauwe samenwerking met
13313 journalistenverenigingen.

13314 *Europese defensie: een sterke EU binnen een sterke NAVO*

13315 Voor cd&v blijft de NAVO en ons trans-Atlantisch bondgenootschap het fundamentele referentiekader om
13316 onze veiligheid in de wereld te garanderen. Het is uitstekend nieuws dat de samenwerking tussen de EU
13317 en de NAVO goed loopt en dat recentelijk twee bijkomende EU-lidstaten, namelijk Finland en Zweden, ook
13318 lid werden van de NAVO. Wij staan voor een slagkrachtiger militair beleid in Europa, binnen een sterkere
13319 NAVO. Daarbij focussen we op realistische en concrete doelstellingen, ondersteund en versterkt door een
13320 slagkrachtige Europese defensie-industrie. Met ronkende speeches over een Europees leger bescherm je
13321 de belangen van de EU niet, wel met een effectief verhoogde slagkracht van onze Europese legers en met
13322 de steun van sterke bondgenoten wereldwijd.

13323 We zijn dan ook grote voorstander van stap-voor-stap versterkte integratie inzake defensie binnen de EU.
13324 Dat zorgt ervoor dat we efficiënter met onze middelen omgaan en dat we slagkrachtiger en effectiever
13325 worden op het wereldtoneel. Samenwerken komt de efficiëntie, de slagkracht, de militaire capaciteit en de
13326 geloofwaardigheid van de EU in de wereld, en de financiële inspanningen die nodig zijn om een leger te
13327 onderhouden, enorm ten goede. We ondersteunen daarom de concrete stappen die al gezet zijn binnen
13328 het Europese Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) en werken aan verdere concrete
13329 en haalbare acties binnen het GVDB, volgens de lijnen van de nieuwe Europese strategie op gebied van
13330 Veiligheids- en Defensiebeleid, het zogenaamde Strategisch Kompas. Verdere concrete en haalbare acties
13331 kunnen bestaan uit het creëren van een Europese, snel inzetbare interventiemacht die onder EU-bevel
13332 staat voor specifieke opdrachten, en een arsenaal aan gemeenschappelijke wapens tegen cyberaanvallen.
13333 Een dergelijke EU-interventiemacht in de nabije toekomst verder uitbreiden in aantal naar een substantiële
13334 eenheid, is al een ambitieuze doelstelling.

13335 *Samen sterk: wereldwijd bondgenoten zoeken via onze diplomatie*

13336 Uiteraard is er meer nodig dan militaire slagkracht alleen om onze positie in de wereld veilig te stellen. Een
13337 sterke economie en overtuigende militaire slagkracht vormen de basis om aan tafel te zitten op het
13338 wereldtoneel. Eenmaal we aan tafel zitten, moeten we ons ook actief inspannen om bondgenoten te maken
13339 aan die tafel. De EU kan al decennia rekenen op trouwe partners aan de overkant van de Atlantische
13340 oceaan, maar dat mag geen reden zijn om op onze lauweren te rusten.

13341 De EU moet haar handelsbeleid, defensiebeleid en ontwikkelingssamenwerkingsbeleid coördineren in een
13342 allesomvattende diplomatieke aanpak. Dat moeten we dan gebruiken om strategische partnerschappen te
13343 onderhouden met bestaande partners, en nieuwe bondgenootschappen te sluiten met nieuwe partners in
13344 Afrika, Zuidoost-Azië en het Midden-Oosten. We kunnen het ons niet permitteren om alleen de grote
13345 uitdagingen van onze tijd aan te gaan, en zullen daarom alle bondgenoten die we kunnen hebben, nuttig
13346 kunnen gebruiken. Het Global Gateway initiatief van de EU moet verder uitgebouwd en versterkt worden
13347 om deze doelstelling effectief waar te maken.

13348 *Strategisch denken over ontwikkelingssamenwerking*

13349 We werken, met de EU en de lidstaten, nu al intens samen met derde landen in hun verdere economische
13350 ontwikkeling en in het beschermen, promoten en respecteren van de democratie, de rechtstaat en
13351 mensenrechten wereldwijd. We moeten dat blijven doen, zowel uit humanitaire als strategische redenen.
13352 Als de EU haar humanitaire reflex vergeet, betekent ons verhaal over onze Europese waarden niet veel.
13353 De EU is ontstaan als een vredesproject om de mensenrechten beter te beschermen en die erfenis willen
13354 we koesteren en verderzetten. Strategisch zullen we de strijd tegen onze systeemrivalen verliezen als we
13355 geen partnerschappen aangaan met landen wereldwijd. Tijdens de volgende legislatuur moet de EU dus
13356 minstens even ambitieus blijven voor het humanitaire luik van haar ontwikkelingssamenwerkings-
13357 doelstellingen, en dat systematisch koppelen aan onze strategische belangen en onze allianties met derde
13358 landen. Ontwikkelingssamenwerking, geopolitieke strategie, onze strategische onafhankelijkheid, het
13359 voorkomen van irreguliere migratie en een effectief terugkeerbeleid van mensen zonder wettig verblijf,
13360 moeten samen bekeken worden om tot verstandige beslissingen te komen. We kunnen het ons niet
13361 permitteren ons ontwikkelingssamenwerkingsbeleid in een vacuüm te voeren.

13362 De EU moet op heel korte termijn beter worden in haar verhaal en haar inspanningen verkopen. Zeker op
13363 het Afrikaanse continent is het zo dat we met de EU veel meer doen voor de bevolking dan systeemrivalen
13364 zoals Rusland en de Volksrepubliek China. Zij buiten de lokale bevolking schaamteloos uit, maar slagen
13365 erin via uitgekiende propaganda om de bevolking te doen geloven dat zij veel doen voor de mensen ter
13366 plaatse en dat de EU de grote boosdoener is. Dat heeft catastrofale gevolgen voor zowel de stabiliteit in
13367 de regio en de impact van de EU, als voor het welzijn van de inwoners van die landen. We moeten zorgen
13368 dat de ontwikkelingssamenwerking van de EU zichtbaar is, door er actief over te communiceren ter plaatste
13369 en te kiezen voor zichtbare projecten, bijvoorbeeld projecten in infrastructuur of gezondheidszorg.

13370 *Een open, strategisch autonome EU*

13371 Om de veiligheid van de Europeanen te kunnen garanderen, is de strategische onafhankelijkheid van de
13372 EU garanderen een absolute topprioriteit. Zowel voor de bevoorradingszekerheid van onze energie, als
13373 van de kritieke grondstoffen nodig voor onze groene, hoogtechnologische en militaire industrie, moeten we
13374 onze aanvoerketens in hoog tempo diversifiëren. We moeten onze lessen trekken uit wat gebeurd is met
13375 onze problematische afhankelijkheden voor fossiele brandstoffen van Rusland, bij de inval van Rusland in
13376 Oekraïne. We moeten een gelijkaardig scenario met de Volksrepubliek China en andere systeemrivalen
13377 absoluut vermijden. Voor strategisch belangrijke goederen mogen we niet langer afhankelijk zijn van
13378 onbetrouwbare partners, vooral de Volksrepubliek China. Evoluties zoals de recente uitbreiding van de
13379 BRICS tonen nog maar eens aan dat er veel aan het schuiven is in de internationale machtsverhoudingen.
13380 We mogen met de EU geen dag te laat komen om hierop in te spelen.

13381 We steunen daarom de strategie van 'derisking', voorgesteld door en begonnen onder de voorzitter van
13382 de huidige Europese Commissie, de christendemocrate Ursula von der Leyen. We willen deze strategie in
13383 hoog tempo verder uitrollen. cd&v wil daarbij zo ambitieus mogelijk zijn. We willen niet louter werken aan
13384 problematische afhankelijkheden afbouwen, maar er ook voor zorgen dat andere landen en werelddelen

13385 afhankelijk van de EU worden. We moeten een speler worden van wereldformaat, met een economie die
13386 ook een cruciale rol speelt voor andere werelddelen. Daarbij onderhouden we onze bestaande allianties
13387 en gaan we op zoek naar nieuwe partners. Het open karakter van onze open strategische autonomie moet
13388 bewaard blijven. De werkrelaties met verschillende landen die tot de groeiende groep van de BRICS
13389 behoren, zullen daar ook een belangrijke rol bij spelen.

13390 Investerings van buiten de EU moeten kritisch gescreend worden. We moeten de werking van de
13391 bestaande screeningsmechanismen in de verschillende lidstaten blijven opvolgen. De bedoeling moet zijn
13392 om efficiënt investeringen van systeemrivalen in strategische sectoren te voorkomen, niet om investeerders
13393 de EU uit te jagen. Onze intellectuele eigendommen en universiteiten moeten beter afgeschermd worden
13394 tegens diefstal en spionage. Lange tijd zijn we daar veel te naïef in geweest. We moeten ons in snel tempo
13395 beter wapenen tegen desinformatie en tegen propagandacampagnes zoals de Volksrepubliek China en
13396 Rusland maar al te graag op onze burgers loslaten.

13397 Kortom, we moeten een krachtige en weerbare speler worden die economisch, diplomatiek en militair sterk
13398 genoeg staat om te kunnen strijden voor onze waarden in een wereld waarin de multilaterale architectuur
13399 gebouwd na WOII fundamenteel onder druk staat. Dergelijke open strategische autonomie voor de EU zal
13400 maar mogelijk zijn als de EU over een stevige economische basis beschikt waarmee we de
13401 concurrentiestrijd wereldwijd aankunnen.

13402 **Een competitieve Europese economie**

13403 Een krachtige Europese industrie

13404 We vergroten onze open strategische autonomie in de eerste plaats door de verdere uitbouw van een
13405 sterke en veerkrachtige Europese industrie. De industrie in China wordt zeer zwaar ondersteund en
13406 gestuurd door de staat, in de VS is er sinds de Inflation Reduction Act ook veel staatssteun voor de
13407 Amerikaanse industrie. De EU moet hier een krachtig antwoord op bieden. cd&v wil een ambitieus
13408 industrieel Europees beleid waarbij we onze eigen strategische sectoren identificeren en versterken. Ons
13409 competitiviteitsbeleid voor onze industrie moet een boost krijgen om die naam echt waardig worden.
13410 Verschillende goede initiatieven van de huidige Europese Commissie, zoals de Critical Raw Materials Act,
13411 de Net Zero Industry Act en de Chips Act stonden allemaal los van elkaar en misten daardoor coherentie
13412 en een bredere strategie. De volgende EU-Commissie moet het gaspedaal dieper indrukken en
13413 gelijkaardige initiatieven samenbrengen in een omvattende proactieve strategie om onze industrie te
13414 ondersteunen, en daar ook het nodige budget voor voorzien.

13415 Met staatssteunregels moet streng genoeg omgegaan worden om de werking van de interne markt niet te
13416 verstoren. Om een performante en groene industrie uit te bouwen die de concurrentie wereldwijd aankan,
13417 zal strategische Europese staatssteun voor bepaalde sectoren wel nodig zijn. Gaande van de batterijsector
13418 die we nodig hebben voor hernieuwbare energie, en het verrijken van uranium dat we nodig hebben als
13419 brandstof voor de kerncentrales, tot de uitbouw van een sterke eigen chipsindustrie: er zullen gerichte en
13420 doordachte investeringen nodig zijn. Het versterken van de eigen Europese industrie mag niet leiden tot
13421 een subsidierace binnen de EU, waarbij grote lidstaten hun eigen industrie versterken ten koste van de
13422 industrie van kleine tot middelgrote lidstaten zoals ons land. De interne markt moet blijven werken, ook
13423 binnen deze context. Het versterken van onze Europese industrie gebeurt dus best op het niveau van de
13424 EU, waarbij ook het excellentieprincipe en het principe van slimme specialisatie gehanteerd worden. We
13425 herzien het staatssteunkader met dit als centrale doelstelling. Een stabiel staatssteunkader dat de integriteit
13426 van de interne markt borgt, is het streefdoel. Staatssteunregels op niveau van de lidstaten kunnen maar
13427 in uitzonderlijke omstandigheden, en gedurende een korte periode, versoepeld worden. Dat moet altijd de
13428 uitzondering blijven.

13429 Om onze industrie te ondersteunen, werken we aan het terugschroeven van de excessieve hoeveelheid
13430 regels en verplichtingen die de EU, vaak met de beste bedoelingen, aan bedrijven in strategische
13431 industriële sectoren opgelegd heeft. De rapporteringslast willen we zoveel mogelijk wegwerken. We steunen
13432 daarom de ambitie van onze christendemocratische Commissievoorzitter Ursula von der Leyen om naar
13433 een 25% vermindering van de rapportagelast te gaan. De EU moet aantrekkelijk zijn voor industriële
13434 spelers om zich te vestigen. We moeten een betere balans vinden tussen het beschermen van allerlei
13435 rechten, en het waarborgen van de competitiviteit van de Europese industrie op wereldwijde schaal.

13436 *Een toekomstbestendige groene transitie*

13437 De strijd tegen klimaatopwarming is de grootste uitdaging van onze tijd. De EU moet daarbij een
13438 voortrekkersrol blijven spelen. We gaan daarom voor een verdere uitrol van de ambitieuze Europese
13439 klimaatdoelstellingen, zoals vormgegeven door de Commissie von der Leyen, met als prioriteiten het
13440 terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen en de versnelde uitrol van groene energie, waaronder
13441 ook kernenergie, in heel de EU. De weg vooruit is voor ons een ambitieus energie- en klimaatbeleid met
13442 als ijkpunt een klimaatneutrale Europese samenleving in 2050.

13443 We gaan voor een sterkere Europese Energie Unie die inzet op energiezekerheid, een verdere integratie
13444 van de interne energiemarkt, het verhogen van de energie-efficiëntie, het koolstofarm maken van de
13445 economie en het ondersteunen van onderzoek en innovatie. Door het voeren van een assertieve en
13446 offensieve groene industriepolitiek, dragen we ook bij aan de strategische autonomie op EU-niveau. Met
13447 de export van klimaatvriendelijke Europese technologie helpen we derde landen in hun strijd tegen de
13448 klimaatverandering en stimuleren we tegelijk onze eigen economie. We integreren de energiesystemen
13449 en -markten in de EU via bijkomende grensoverschrijdende energieverbindingen en geharmoniseerde
13450 marktregels. We zien daarbij een sleutelrol voor België als energiehub. De EU moet een interessant
13451 investeringsklimaat creëren om bijkomende investeringen in energieprojecten en essentiële infrastructuur
13452 aan te trekken. We voorkomen een te grote afhankelijkheid van geïmporteerde groene waterstof door een
13453 eigen strategische Europese waterstofproductie te ontwikkelen, geproduceerd met elektriciteit uit de
13454 nieuwste generatie nucleaire centrales.

13455 We moeten een voortrekker zijn in het Europese nucleaire beleid. Investeringen in onderzoek en
13456 ontwikkeling en opschaling van nieuwe nucleaire technologieën, moeten op Europese schaal
13457 gecoördineerd worden. De samenwerking tussen lidstaten bij het ontwikkelen van nieuwe vormen van
13458 kernenergie, zoals bijvoorbeeld Small Modular Reactors, ondersteunen we ten volle.

13459 Bij het realiseren van deze doelstellingen willen we te werk gaan met het nodige realisme. Dat vertaalt zich in
13460 een focus op betaalbaarheid en innovatie. Europese milieuwetgeving mag niet verhinderen of zwaar
13461 bemoeilijken dat er investeringen komen in groene energie. We zorgen er ook voor dat de specifieke
13462 situatie in Vlaanderen in rekening wordt genomen bij de totstandkoming van Europese regelgeving. In een
13463 zeer dichtbevolkt gebied zoals het onze, mag je niet dezelfde soort milieumaatregelen nemen als in
13464 uitgestrekte en dunbevolkte gebieden zoals in Frankrijk of Polen.

13465 We streven naar een circulaire economie die ons moet toelaten om de grondstoffenarmoede op te vangen
13466 en problematische afhankelijkheden af te bouwen. Wat betreft strategische grondstoffen, moet Europa
13467 waar mogelijk inzetten op eigen ontginning. We maken de klimaatkost zichtbaar en dringen die terug. We
13468 ijveren daarom voor een Europees verbod op gratis retourzendingen, met een zichtbare bijdrage voor
13469 retours bij e-commerce. Een verbod via een zichtbare bijdrage, zal ervoor zorgen dat de CO2-impact van
13470 retourzendingen zal dalen en helpt bovendien bij de creatie van gelijk spelveld.

13471 De groene transitie biedt veel kansen die we moeten omarmen. Als onderdeel van een geslaagde transitie
13472 hebben we oog voor de bezorgdheden van werkgevers en voor de rechten van werknemers. Het is voor
13473 ons cruciaal dat de groene transitie geen asociale transitie wordt. Er mogen geen mensen overboord vallen
13474 omdat we als maatschappij besluiten om de groene boot te nemen. Er moet dan ook een sterke focus zijn
13475 op de sociale component van ons groen beleid. Bij de uitrol van het Sociaal klimaatfonds zijn burgers en
13476 gezinnen die een verhoogd risico lopen op energie- en vervoersarmoede, voor ons een topprioriteit. We
13477 zetten in op het aanbrengen van nieuwe vaardigheden als cruciaal onderdeel van de transitie.

13478 In de groene transitie zijn de bedrijven onze medestanders, niet onze tegenstanders. Van de staalindustrie
13479 tot de machinebouw: onze bedrijven gaan wereldwijd het meest zuinig om met energie en hebben de
13480 technologie om hun processen zeer energie-efficiënt te organiseren en de uitstoot van broeikasgassen te
13481 beperken. Dat is een exportproduct op zich. Vertrouwen van de overheid in onze bedrijven moet zich ook
13482 vertalen in voldoende ruime wettelijk kaders voor klimaat en milieu, zonder overdreven regelgeving. We
13483 moeten daarbij rekening houden met het feit dat verschillende sectoren binnen de industrie met elkaar
13484 verbonden zijn. Alle sectoren van de industrie verdienen de nodige aandacht.

13485 *Een vruchtbaar economisch klimaat*

13486 Uiteraard kunnen een krachtige industrie en geslaagde en duurzame groene transitie er maar komen in
13487 een gezond economisch klimaat. We moeten evolueren naar een economische en monetaire unie die
13488 krachtig haar plaats kan opnemen in de wereldeconomie. We hebben daarom nood aan een ijzersterke
13489 interne markt. De welvaart in de EU staat of valt met de goede werking van die interne markt. We gaan
13490 voor de verdere uitbouw van die interne markt, met oog voor versteviging en verdieping. We zetten ons in
13491 om gold-plating te vermijden binnen België en, via onze diplomatieke contacten, bij andere EU-lidstaten.
13492 We willen een kapitaalmarktenunie en bankenunie die voor de financiering van belangrijke investeringen
13493 kan zorgen, en voor het beschermen van de belastingbetaler in tijden van financiële problemen. In
13494 vergelijking met de Verenigde Staten, wordt er in de EU weinig gefinancierd via de kapitaalmarkt en
13495 bijzonder veel via banken. cd&v wil een duidelijk, stabiel en competitief regelgevend kader dat startups,
13496 scaleups, unicorns en voldoende durfkapitaal aantrekt. We moeten daarbij een attractiever
13497 risicokapitaalbeleid durven voeren.

13498 Een bijzonder aandachtspunt voor ons is dat er een gelijk speelveld binnen de EU moet zijn voor onze
13499 KMO's. België moet als KMO-land bij uitstek voluit de belangen van KMO's verdedigen binnen de EU. We
13500 moeten als België hierin nog meer durven aan belangenverdediging te doen, in plaats van altijd de
13501 mediator te willen zijn. De EU moet werken voor de ondernemende Vlamingen. Bij toekomstige Europese
13502 debatten over 'due diligence'-verplichtingen en aanverwante rapportageverplichtingen gelinkt aan milieu
13503 en klimaat voor bedrijven, hebben we in het bijzonder aandacht voor de rendabiliteit van onze KMO's en
13504 beschermen hen tegen een overdaad aan verplichtingen die niet draagbaar zijn. Ook voor hen is de
13505 doelstelling van de 25% vermindering van de rapportagelast van groot belang. We willen daarbij ook de
13506 toegang van KMO's tot fondsen verbeteren. De administratieve lasten en de complexiteit die bij deze
13507 processen horen, verminderen we zoveel mogelijk.

13508 Onze Europese economie staat of valt bij goed functionerend onderzoek en innovatie (R&D). Het zijn deze
13509 domeinen waarop de EU zich mondiaal kan onderscheiden van opkomende en gevestigde mogendheden.
13510 We blijven dan ook volop inzetten op technologische innovatie met Europees onderzoek en ontwikkeling
13511 als een strategische topprioriteit. Dergelijk onderzoek moet ook beter afgeschermd worden tegen
13512 spionage. We benutten onze knappe koppen en gaan voor state-of-the-art innovaties. Hiervoor zijn
13513 investeringen nodig. We willen het huidige EU-budget voor R&D dan ook minstens handhaven. Om onze
13514 strategische positie te versterken in hoogtechnologische sectoren en voor het onderzoek naar

13515 klimaatinnovaties, zijn we vragende partij voor het evolueren van het budget naar 10% van de Europese
13516 meerjarenbegroting. Uiteraard gaan we daarbij ook voor een betere, meer coherente afstemming van
13517 fondsen.

13518 Bij financiering van R&D-projecten willen we verder inzetten op de principes van excellentie en
13519 impactcreatie, want zo wordt de beste wetenschappelijke, maatschappelijk en economische meerwaarde
13520 gerealiseerd. Het programma moet gebalanceerd en divers blijven, met aandacht voor zowel
13521 fundamenteel en toegepast onderzoek, kleine en grootschalige projecten, individueel, door samenwerking
13522 en multidisciplinair. We streven naar administratieve vereenvoudiging van aanvragen en het terugdringen
13523 van doorlooptijden. We willen dat mogelijk maken door de creatie van regelluwe zones en het wegwerken
13524 van wetgevende hindernissen die de ontwikkeling van regelluwe zones voor experimenteergebied kunnen
13525 tegenhouden. Voor onderzoek en innovatie willen we ook nauw samenwerken met onze Europese niet-
13526 EU-partners, meer bepaald het VK en Zwitserland. Onderzoekers moeten kunnen experimenteren.

13527 Een expliciete koppeling tussen de noden van de industrie en onderzoeksprioriteiten, is essentieel om de
13528 bredere ambities van de Europese Unie waar te maken. We moeten een beperkt aantal strategische
13529 prioriteiten kiezen die als rode draad lopen door het industrie-, onderzoeks- en innovatiebeleid. De
13530 achilleshiel van de EU is het commercialiseren van innovaties, het opschalen van
13531 ondernemingsactiviteiten op Europese bodem en de opname van innovatieve technologieën door de
13532 industrie. De EU moet inzetten op het voorzien van voldoende financiering voor de opschaling van
13533 innovatieve industrieën. Het EIC-fonds heeft nog een te beperkt budget in vergelijking met het grote aantal
13534 investeringsaanvragen.

13535 Het opzet van publieke-private investeerders samenbrengen is zeer waardevol, maar voor zowel de EIC
13536 als InvestEU zijn de procedures onvoldoende KMO-vriendelijk en te complex. We verbeteren daarom de
13537 toegankelijkheid van Horizon Europa, het EIC-Fonds en InvestEU voor kmo's. We vereenvoudigen de
13538 deelnameprocedures, betrekken regionale partners, voeren bewustmakingscampagnes en bieden actieve
13539 begeleiding via netwerken zoals EEN. We zetten in op een one-stop-shop-benadering bij de Europese
13540 Commissie en andere EU-instellingen, om kmo's te begeleiden bij het vinden van het juiste
13541 financieringsinstrument. Er zijn te veel administratieve lasten om het innovatiepotentieel in de EU voluit te
13542 benutten. De EU moet de financieringsmogelijkheden voor zowel publieke als private spelers op
13543 middellange en lange termijn op een overzichtelijke manier communiceren, om soepele overgangen
13544 tussen verschillende financieringsbronnen en onderzoeks- en innovatiefases te faciliteren. Het
13545 onderzoeksprogramma en andere financieringsprogramma's moeten nauwer op elkaar aansluiten om
13546 complementariteit te bevorderen. We zetten in op de begeleiding en ondersteuning van onderzoeks-
13547 innovatie- en industriepartners aan de hand van (digitale) instrumenten, aangevuld met een uitgebreid
13548 ncp-netwerk.

13549 Vlaanderen kan via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) investeren in lokale
13550 investeringsprojecten die bijdragen aan een slimmere en duurzamer Vlaanderen. Deze programma's
13551 bieden ook kansen om relaties met gelijkgestemde buurregio's en buurlanden verder uit te diepen. Ook
13552 voor de toekomstige EFRO-programma's is het cruciaal dat het grootste deel van de middelen gefocust
13553 wordt ingezet op innovatie, in de ruime zin van het woord, waarbij zowel innovatiecapaciteit, vaardigheden
13554 als digitalisering voor ons speerpunten zijn.

13555 *Trots op onze landbouw en visserij*

13556 Voor cd&v behoort een structureel gezonde toekomst van onze eigen landbouwsector tot de basisnoden
13557 die de veiligheid, stabiliteit en open strategische autonomie van de EU ondersteunen. We willen dan ook

13558 een kwalitatieve en duurzame voedselproductie in de EU garanderen en het strategische belang van
13559 voedselvoorziening Europees verankeren en beschermen. Een voldoende sterk gemeenschappelijk
13560 landbouwbeleid is en blijft een steunpilaar voor de Vlaamse landbouw. Het verzekeren van een correct
13561 inkomen voor onze boeren moet ook een kerndoelstelling blijven. Daarbij is er nood aan een stabiel
13562 Europees kader. Er is op vijf jaar tijd veel wetgeving bijgekomen voor de uitwerking van de Green Deal.
13563 Nu is het tijd voor de implementatie van de wetgeving. De volgende Commissie moet gaan voor
13564 wetgevingsluwte. Het EU-beleid moet ook meer rekening houden met de diversiteit van de omgeving en
13565 het ruimtebeslag in de verschillende lidstaten.

13566 Het Europese landbouwbeleid kan niet werken in een vacuüm. Plattelandsbeleid, milieu- en
13567 natuurwetgeving hebben allemaal een grote impact op het landbouwbeleid. Op al deze domeinen moeten
13568 we meer aandacht tonen voor de gezondheid van onze landbouwsector. We zijn dan ook voorstander van
13569 een landbouwtoets als hulpmiddel om conflicten te vermijden tussen verschillende wetgevende processen.
13570 In dat kader moeten milieu-en natuurwetgeving altijd de balans vinden tussen milieubehoud en
13571 landbouwbelangen.

13572 Onze Vlaamse landbouw is bij de duurzaamste ter wereld en daar zijn we trots op. Om deze vergroening
13573 en verduurzaming mogelijk te maken, moeten onze boeren ook Europees voldoende ondersteund worden.
13574 De Green Deal-doelstellingen vragen van de landbouwsector een grote transformatie de komende jaren.
13575 Als de ambitie is om de Green Deal-doelstellingen snel te halen, kan dat niet met hetzelfde budget. Bij het
13576 verdelen van een meer adequaat budget, kijken we naar de systematiek van de betalingen. Ons blijven
13577 baseren op het aantal hectaren is niet altijd aangewezen. Daardoor vallen te vaak jonge landbouwers uit
13578 de boot. Andere parameters om steun op te baseren, moeten dan ook verder ontwikkeld en toegepast
13579 worden in de volgende legislatuur.

13580 Uiteraard pleiten we hierbij niet voor een voedselbeleid dat zich enkel naar binnen richt. We geloven in de
13581 exportkracht van onze agro-voedingssector en verwelkomen ook de import van voedingswaren uit andere
13582 werelddelen. Wel gaan we bij ieder debat over handelsverdragen voor een check waarbij de structureel
13583 gezonde toekomst van onze landbouwsector en de interne duurzaamheidsdoelen niet mogen bedreigd
13584 worden door het afsluiten van nieuwe handelsverdragen.

13585 België is een land bij de Noordzee. We moeten daarom bij de EU ook de belangen van onze visserij voluit
13586 verdedigen. We hebben in Vlaanderen een vloot van bescheiden omvang, maar de aanwezigheid van die
13587 actieve visserijsector en vloot heeft een zeer positief effect op regionale economische ontwikkeling. Het
13588 EU-visserijbeleid moet vanuit een positieve en ondersteunende houding de komende jaren inzetten op het
13589 verduurzamen van de sector, en energie-efficiëntie maximaal stimuleren door de vernieuwing van de vloot
13590 te ondersteunen. We moeten een regelgeving die veraf staat van de dagdagelijkse complexe realiteit van
13591 de visser, bijstellen in samenwerking met de sector, wetenschappers en nationale beleidsmakers. Zo kan
13592 er een ecologisch en economisch toekomstperspectief ontstaan. We moeten onze Europese belangen
13593 assertief bewaken tegenover de belangen van derde landen. Dat geven we ook vorm in handelsakkoorden,
13594 TAC en quota, in- en uitvoercontingenten en standaarden. We gaan voor het stimuleren van regionale
13595 ontwikkelingen, zoals aquacultuur.

13596 *Tijd voor een ambitieus en strategisch handelsbeleid*

13597 We geloven in het belang van het afsluiten van goed gebalanceerde handelsverdragen tussen de EU en
13598 andere landen of blokken van landen in de wereld. Handel is een van de belangrijkste bronnen van
13599 welvaart. Een open economie zoals die van België en Vlaanderen kan maar floreren door handel met het
13600 buitenland. Om alle zaken die we hoog in het vaandel dragen (solidariteit, sociale herverdeling, stabiliteit,

13601 rechtstaat, welvaart) te kunnen beschermen, hebben we een stevige economische basis nodig inclusief
13602 economische groei. Dat is maar mogelijk door ook handel te drijven buiten de EU. We moeten daarbij
13603 nuchter kijken naar wat werkt. Als het gemakkelijker lukt om doeltreffende handelsverdragen af te sluiten
13604 met individuele landen dan met blokken van landen elders in de wereld, moeten we niet twijfelen om te
13605 focussen op die individuele landen in ons handelsbeleid.

13606 In de huidige geopolitieke context moeten we prioritair werken aan onze problematische afhankelijkheden
13607 van systeemrivalen van de EU, in het bijzonder de Volksrepubliek China en de Russische Federatie, met
13608 een focus op de aanvoerlijnen van strategisch relevante grondstoffen. Strategische autonomie mag voor
13609 ons wel geen pleidooi worden voor verdoken protectionisme. Het moet ons beschermen tegen de
13610 problematische invloed van systeemrivalen, terwijl het ons ook meer moet verbinden met betrouwbare
13611 partners wereldwijd. De EU moet handel inzetten als geopolitiek strategisch instrument. Handel met
13612 (nieuwe) partners uit Latijns-Amerika, Afrika en Azië biedt niet enkel economische voordelen, maar biedt
13613 ook een kans om nauwere banden aan te knopen met landen die anders meer in de invloedssfeer van
13614 systeemrivalen dreigen terecht te komen. EU-handelsverdragen moeten dus ook altijd geëvalueerd
13615 worden op hun geopolitieke strategische impact. Daarbij streven we naar meer diversificatie in ons
13616 handelsbeleid. We mogen niet de problematische afhankelijkheden van een handelspartner verleggen
13617 naar problematische afhankelijkheden van een enkele nieuwe handelspartner.

13618 Handel is voor ons ook een instrument om te zetten in de globale strijd tegen de opwarming van het klimaat
13619 en voor het verbeteren van de situatie van mensenrechten en arbeidsrechten wereldwijd. Onze
13620 afwegingen daarrond moeten altijd realistisch zijn. We wegen de situatie af wat betreft verbetering van
13621 mensenrechten, arbeidsrechten, natuurbehoud en strijd tegen de klimaatopwarming, ten opzichte van de
13622 werkelijke gevolgen van het niet-sluiten van een verdrag en niet ten opzichte van een utopisch denkbeeld.
13623 Dat houdt in dat we rekening houden met de gevolgen voor mensenrechten, arbeidsrechten en
13624 natuurbehoud van een versterkte aanwezigheid van Volksrepubliek China en/of Russische federatie in de
13625 regio als een gevolg van het niet aanwezig zijn van de EU. Kleine concrete stappen voorwaarts zijn beter
13626 dan stilstand of stappen achteruitgaan door een gebrek aan realisme en daadkracht bij de EU.

13627 Handelsakkoorden moeten voor ons ook ambitieuze hoofdstukken bevatten over duurzame ontwikkeling,
13628 productnormen, milieustandaarden en voedselveiligheid. Vanuit deze invalshoek zijn we op basis van wat
13629 er momenteel voorligt, geen voorstander van het afsluiten van het handelsverdrag tussen de EU en
13630 Mercosur. Principieel zijn we voorstander van een dergelijk verdrag, maar er moeten bijkomende
13631 afspraken komen op het gebied van klimaat en ontbossing, sociale rechten en bijkomende garanties voor
13632 onze Europese landbouwsector vooraleer we een dergelijk verdrag kunnen ondersteunen.

13633 *Gezonde financiën en begroting*

13634 Als rentmeesters willen wij dat ook op het niveau van de EU er op een zorgvuldige en voorzichtige manier
13635 met de financiën wordt omgesprongen. De uitgaven van de EU moeten kritisch tegen het licht gehouden
13636 worden, met het oog op het kerntakendebat en de horizontale en verticale subsidiariteit. Zaken die niet tot
13637 de kerntaken behoren, moeten geen financiering krijgen. We verwachten van het Europese niveau een
13638 minstens even grondige budgettaire oefening als de Commissie van de lidstaten vraagt. De EU-
13639 begrotingsregels voor de lidstaten moeten een evenwicht vinden tussen de schuldvermindering die
13640 momenteel centraal staat, en voldoende ruimte voor investeringen en de nodige structurele hervormingen
13641 in de lidstaten met het oog op de lange termijn.

13642 Er is nood aan een uitgewerkte begrotingspijler op Europees niveau naast onze monetaire unie, om
13643 asymmetrische schokken te kunnen opvangen. De Europese begroting moet, net als de nationale

13644 begrotingen, over voldoende middelen beschikken om de grote toekomstige uitdagingen te kunnen
13645 financieren. Vandaar staan we in principe positief tegenover een Europese begrotingscapaciteit met
13646 gezamenlijke schuld.

13647 De EU-langetermijnbegroting (het meerjarige financieel kader of MFK) moet fundamenteel herdacht
13648 worden. We willen overschakelen op een logica zoals die gehanteerd werd bij de Herstel- en
13649 Veerkrachtfaciliteit: met mijlpalen/hervormingen waaraan men moet voldoen vooraleer men EU-fondsen
13650 ontvangt. Via het MFK krijgen we op die manier een stok achter de deur voor het afdwingen van
13651 noodzakelijke nationale structurele hervormingen. Coherentie en landbouwfondsen (nu ongeveer 70% van
13652 het MFK) zullen in de toekomst niet langer via de huidige verdeelsleutel verdeeld kunnen worden. De EU-
13653 begroting moet meer ruimte laten voor het opnemen van nieuwe politieke prioriteiten, zoals het versterken
13654 van onze competitiviteit, de oorlog in Oekraïne, de groene/digitale transitie en het beheersen van migratie.
13655 We verwachten veel van het Europese niveau en daar moet dan ook een voldoende omvangrijke begroting
13656 tegenover staan. Eerder dan extra afdrachten van de lidstaten, moeten we de EU meer mogelijkheden
13657 geven om zélf inkomsten te genereren. In de toekomst zou het MFK aangenomen moeten kunnen worden
13658 via gekwalificeerde meerderheid in de Raad in plaats van met unanimité. In het geval dat niet meteen
13659 haalbaar is, kan gekeken worden naar meer versterkte samenwerking tussen een kleinere groep lidstaten
13660 om een bepaald beleid samen te financieren. We willen de duur van het MFK in lijn brengen met de
13661 legislatuur van een Commissie en dus verkorten tot vijf jaar in plaats van de huidige zeven jaar. Zo kan
13662 het MFK aangepast worden aan de strategische agenda van de Commissie en de lidstaten, en flexibeler
13663 inspelen op wijzigende prioriteiten.

13664 **Een EU die ten dienste staat van haar burgers**

13665 Een sociale EU die er is voor al haar inwoners

13666 Als volkspartij willen wij dat de EU werkt voor iedereen. Iedere mens telt. Alle Europeanen moeten beter
13667 worden van het Europese project. Een gezonde Europese economie is voor ons een eigentijdse sociaal
13668 gecorrigeerde markteconomie. We hebben nood aan sterke welvaartstaten in de verschillende lidstaten,
13669 eerder dan de opwaartse socio-economische convergentie te blijven benadrukken. Wij willen een sterk
13670 sociaal luik koppelen aan de eengemaakte interne markt om het draagvlak van de Europese gedachte
13671 verder te versterken.

13672 Een gezonde economie en een geslaagde welvaarstaat werken maar als ze werken voor zowel
13673 werkgevers als werknemers. Als christendemocraten zweren we bij de sociale dialoog. België heeft wat
13674 dat betreft een lange, mooie en bijzonder succesvolle traditie. België moet een voortrekker blijven om het
13675 sociaal overlegmodel uit te dragen in de EU. Als de Europese Commissie een initiatief wil nemen op
13676 sociaal vlak, moet ze daarbij stelselmatig de sociale partners raadplegen. Het betrekken van de
13677 vertegenwoordigers van de KMO's op Europees niveau is daarbij een logische volgende stap.

13678 We maken bij ons streven naar een sociale EU weloverwogen en voorzichtige beslissingen over de
13679 aspecten die lidstaten niet zelfstandig succesvol kunnen afhandelen, en waar de EU moet instappen. De
13680 wijze waarop ons sociaal vangnet en sociale zekerheid is opgebouwd, is fundamenteel anders dan in
13681 andere landen. We beschermen ons eigen systeem en zorgen ervoor dat dat niet naar beneden getrokken
13682 wordt door Europese initiatieven.

13683 Vanuit ons mensbeeld blijven we ons inzetten voor de strijd tegen armoede en uitsluiting op Europees
13684 niveau. We hebben oog voor kwetsbare gezinnen en kinderen. 95 miljoen Europeanen, waarvan 18
13685 miljoen kinderen, lopen het risico op armoede en sociale uitsluiting. Naast de strijd tegen armoede, is er

13686 nog altijd sprake van sociale dumping en werken nog te veel werknemers in preciaire arbeidsstatuten. We
13687 zijn voor een versterking van het mandaat van de Europese Arbeidsautoriteit (ELA) om sociale dumping
13688 een halt toe te roepen.

13689 De Social Pillar die werd vormgegeven door onze EU-commissaris Marianne Thyssen, moet na grondige
13690 evaluatie worden versterkt en verder uitgerold om het sociaal Europa van de toekomst vorm te geven. We
13691 zijn voor een verankering van de Sociale Pijler in de Verdragen als het sociaal kompas van de Unie, en
13692 voor het toevoegen van een protocol in de Verdragen om een even grote bescherming van sociale rechten
13693 als van economische vrijheden op de interne markt te kunnen garanderen. In navolging daarvan gaan we
13694 voor een Europese richtlijn voor minimuminkomen, om de strijd tegen armoede op een efficiënte manier
13695 aan te pakken, de creatie van een EU sociaal zekerheidspaspoort en de verdere uitrol van de European
13696 Disability Card. Ook bij nieuwe technologische ontwikkelingen moet de EU de nodige aandacht hebben
13697 voor de mogelijke negatieve effecten op werknemers. De strijd tegen schijnzelfstandigheid moeten we
13698 blijven voeren.

13699 *De gezondheid van onze burgers is fundamenteel*

13700 Gezondheid is een van de meest fundamentele menselijke noden. Zonder een goede gezondheid komen
13701 alle andere facetten van het leven onder druk te staan. De EU kan voor ons ook een belangrijke rol in
13702 spelen in het beschermen van de gezondheid van onze burgers. Daarmee staat ze direct ten dienste van
13703 haar inwoners en toont ze dat het verschil maakt.

13704 We denken daarbij aan gezondheid als een horizontale bezorgdheid, die we bij alle beslissingen in het
13705 achterhoofd willen houden. Preventie is een belangrijk uitgangspunt. Het voorzorgsprincipe is cruciaal. De
13706 maatregelen die we nemen, moeten de gezondheid ten goede komen. Dat geldt vooral voor tal van EU-
13707 dossiers, gaande van het verbeteren van luchtkwaliteit, het streven naar een gezonde bodem, onze
13708 waterkwaliteit tot het gebruik van schadelijke stoffen zoals hormoonverstoorders in consumptieproducten.
13709 We willen een gezonde leefomgeving voor alle Europeanen. We streven naar een nulvervuiling van
13710 bodem, lucht en water. Zo snel als mogelijk, streven we naar de WHO-luchtkwaliteitsnormen, verhogen
13711 we de bodem- en waterkwaliteit, verminderen we het gebruik van pesticiden en vechten we tegen de
13712 aanwezigheid van hormoonverstoorders in ons milieu en in consumentenproducten. Jaarlijks sterven 120
13713 000 werknemers in de EU door werk-gerelateerde kanker. Er blijft daarom nood aan een sterke Europese
13714 aanpak voor veiligheid en gezondheid op het werk, met een bijzondere focus op het volledig elimineren
13715 van de blootstelling aan kankerverwekkende stoffen en asbest op de werkvloer.

13716 In de tweede plaats zien we ook een rol voor de EU weggelegd als gezondheidsunie, mits de focus ligt op
13717 die aspecten van gezondheidszorg die duidelijk niet door de lidstaten alleen kunnen ingevuld worden. We
13718 denken daarbij aan nieuwe farmaceutische wetgeving met een focus op het ondersteunen van innovatie,
13719 en het verzekeren van een hoge beschikbaarheid en betaalbaarheid van geneesmiddelen. Daarnaast
13720 moet de Europese Unie ook een sterkere rol spelen in het voorkomen van geneesmiddelentekorten. In het
13721 kader van onze strategische onafhankelijkheid hebben we nood aan een gediversifieerde
13722 toeleveringsketen in de farmaceutische sector. Vrijwillige uitwisseling van geneesmiddelen tussen
13723 lidstaten via een Europees platform, en de aanleg van gemeenschappelijke Europese stocks van de meest
13724 kritische geneesmiddelen, garanderen verder mee de bevoorrading.

13725 We zien ook ruimte voor meer coördinatie bij onderzoek en bij het intensief uitwisselen van gegevens
13726 tussen lidstaten. Waar nodig zorgen we voor aanpassingen aan de GDPR-wetgeving. Gezondheidsgegevens op individueel niveau kunnen in welomlijnde gevallen nodig zijn om de volledige
13727 keten in kaart te brengen ter evaluatie op populatieniveau, een hulpmiddel om de mensen proactief te
13728

13729 wijzen op het belang van deelname aan screenings, om mensen hun rechten op hulpmiddelen kenbaar te
13730 maken en correct opvolgingsonderzoek mogelijk te maken. In de strijd tegen kanker zien we ook een
13731 belangrijke rol weggelegd voor de EU. We willen een verder uitbouw van het Europees Kankerplan met in
13732 het bijzonder aandacht voor grensoverschrijdende zorg en adolescenten. Grensoverschrijdende zorg in
13733 het algemeen blijft ook een aandachtspunt op Europees niveau.

13734 *Onze jeugd*

13735 Kinderen en jongeren verdienen ook op Europees niveau de nodige aandacht. Het kind- en
13736 jongerenperspectief, hun rechten en belangen zijn onmisbare elementen op alle bestuurlijke en
13737 maatschappelijke niveaus. Daarom pleiten we ervoor om, naar Vlaams voorbeeld, een Europees
13738 commissaris voor de coördinatie van kinderrechten aan te duiden. We leggen ook meer structureel de
13739 verbinding tussen het kinderrechtenbeleid en het jeugdbeleid. Op dit moment bestaan er binnen de meeste
13740 lidstaten kunstmatige schotten tussen kinderrechten (0-18-jarigen) en jeugdbeleid (16+ tot 30 jaar). We
13741 willen bruggen bouwen tussen beide beleidsdomeinen. Dat doen we door de synergiën tussen
13742 kinderrechten en jeugdbeleid te versterken, bijvoorbeeld op het vlak van dialoog, participatie en thema's
13743 zoals de digitale leefwereld van kinderen en jongeren, hun sociale inclusie en hun fysiek en mentaal
13744 welbevinden. Zo komen we tot een EU van, voor en met kinderen en jongeren.

13745 **Een gebalanceerde EU**

13746 Een doordachte en haalbare uitbreiding van de EU

13747 Er is begrijpelijkerwijze veel te doen over kandidaat-lidstaten die al zeer lang in het proces zitten om het
13748 EU-lidmaatschap verwerven. We denken specifiek aan de landen in de westelijke Balkan, namelijk
13749 Albanië, Servië, Bosnië en Herzegovina, Noord-Macedonië en Montenegro. Uiteraard kregen ook de
13750 nieuwe kandidaat-lidstaten uit Oost-Europa, Oekraïne en Moldavië, recentelijk veel aandacht. Met cd&v
13751 staan we volledig achter het onderhouden van nauwe en productieve relaties met deze buurlanden van
13752 de EU, op economisch, diplomatiek, cultureel en militair gebied. Deze landen kunnen op al die vlakken
13753 heel waardevolle partners voor ons zijn. Als we werkelijk in de Europese gedachte geloven, kunnen en
13754 mogen we die landen niet links laten liggen. Bovendien is het van strategisch belang dat we de
13755 onmiddellijke periferie van de EU niet overlaten aan de invloedsferen van systeemrivalen zoals de
13756 Volksrepubliek China en de Russische Federatie. Zij proberen al jaren met propaganda onrust te stoken
13757 en de bevolking van deze landen tegen de EU en het westen op te zetten. We staan daarom voor een zo
13758 intensief mogelijke samenwerking op zoveel mogelijk domeinen met al deze landen.

13759 Deze ambitie staat voor ons niet gelijk met een 'fast track'-ticket voor EU-lidmaatschap, met versoepelde
13760 voorwaarden. Alle criteria voor een volwaardig lidmaatschap van de EU moeten voor cd&v volledig
13761 gerespecteerd blijven. Het is het niet verstandig om landen toe te laten tot de EU die daar niet klaar voor
13762 zijn door economische zwakte, zware problemen met corruptie, etnisch geweld en een niet-functionerende
13763 rechtstaat. We willen vermijden dat problemen zoals we die al jaren ondervinden met Polen en Hongarije,
13764 schering en inslag worden binnen de EU. Het zwaaien met deadlines die niet realistisch zijn, helpt niemand
13765 verder. Voor het voortbestaan van de EU op lange termijn zijn principiële beslissingen nodig. cd&v wil
13766 trouw blijven aan de principes die van de EU de EU maken. We steunen daarom voluit de ambitie van de
13767 landen uit de Westelijke Balkan, Oekraïne en Moldavië om uiteindelijk lid te worden van de EU op
13768 voorwaarde dat ze effectief aan alle voorwaarden voldoen. Voor cd&v kan er dus maar een verdere
13769 uitbreiding van de Europese Unie komen als de kandidaat-lidstaten daar klaar voor zijn. In afwachting
13770 daarvan gaan we voor partnerschappen op maat en verdere samenwerking, zonder landen die daar niet

- 13771 klaar voor zijn, binnen de EU te tillen. Graduele integratie van nieuwe landen binnen de EU op bepaalde
13772 geselecteerde domeinen kan daarbij een optie zijn.
- 13773 Voor het overige moet uitbreiding begrensd blijven omdat Europa zelf begrensd is. Landen die niet
13774 Europees zijn, zoals Turkije en Georgië, kunnen geen deel uitmaken van de Europese Unie. Des te meer
13775 moet de Unie investeren in een versterkt strategisch partnerschap met deze landen.
- 13776 Naast het vele werk dat de kandidaat-lidstaten nog wacht, heeft de EU nog veel eigen huiswerk. Om klaar
13777 te zijn voor een eventuele uitbreiding, moeten we verder werken aan onze interne structuur. Minstens even
13778 belangrijk is een betere aanpak van grote uitdagingen voor de EU in haar huidige samenstelling, zoals
13779 migratie, vooraleer de aanpak daarvan nog uitdagender wordt door bijkomende lidstaten. Bij het luik
13780 financiën behandelden we al de herziening van het MFK. Hieronder gaan we in op verdere nodige
13781 hervormingen van de besluitvorming binnen de EU.
- 13782 Vernieuwing van de besluitvorming binnen de EU en van Belgische besluitvorming naar de EU toe
- 13783 Met alle grote uitdagingen die op ons afkomen, is het van groot belang om een EU te hebben die snel en
13784 daadkrachtig kan beslissen en handelen. We willen daarom nog meer afstappen van het systeem van
13785 unanimiteit in de Raad van de EU om veto's en chantage niet langer mogelijk te maken. Het systeem van
13786 gekwalificeerde meerderheden moet zoveel mogelijk verder uitgebreid worden zodat we ook over
13787 domeinen zoals in het buitenlands en veiligheidsbeleid en fiscaliteit met een gekwalificeerde meerderheid
13788 kunnen beslissen. Hiervoor is een verdragsherziening nodig, maar ook zonder verdragsherziening zijn er
13789 stappen mogelijk die de besluitvorming efficiënter maken. We willen gebruik maken van gedifferentieerde
13790 integratie, waarbij een aantal lidstaten in het integratieproces sneller vooruitgaan dan anderen en van de
13791 mogelijkheden die nu al in de verdragen voorzien zijn om besluitvorming te versoepelen. Er zijn evenwel
13792 beleidsthema's waarvoor eenparige beslissingen in de Raad moeten behouden blijven, zoals bijvoorbeeld
13793 het vastleggen van de officiële talen van de Unie.
- 13794 Ook wat de vertegenwoordiging van onze deelstaten bij de EU betreft, is er heel wat werk aan de winkel.
13795 De huidige Belgische regeling inzake de samenwerkingsakkoorden is niet mee geëvolueerd met de
13796 staatsstructuur. We willen dat de gewesten en gemeenschappen voor hun bevoegdheden maximaal zelf
13797 rechtstreeks kunnen deelnemen aan het Europese beslissingsproces. We pleiten daarom voor een
13798 actualisering van de samenwerkingsakkoorden inzake het buitenlands beleid, waarbij wordt ingezet op de
13799 versterking van het buitenlandse optreden van de deelstaten en hun rol in de EU- en multilaterale
13800 besluitvorming. De categorieën van de Europese ministerraden worden volledig in lijn gebracht met de
13801 institutionele realiteit na de zesde Staatshervorming. De aanpassingen van de samenwerkingsakkoorden
13802 moeten doorgetrokken worden naar de standpuntbepaling in de Europese Raad, de informele Raden en
13803 alle andere technische vergaderingen waaraan ons land deelneemt.
- 13804 België moet zich in het Europese besluitvormingsproces steeds vaker onthouden bij gebrek aan een intern
13805 standpunt. België mag geen internationale paria worden door het niet kunnen ratificeren van verdragen
13806 omwille van het ontbreken van instemming van het Waals Parlement of het Brussels Parlement, zoals
13807 recent bij tal van handelsakkoorden. Daarom stellen wij voor dat telkens wanneer er op het DGE-niveau
13808 van de vakministers geen standpunt kan worden ingenomen, de interministeriële conferentie voor
13809 Buitenlands Beleid met de minister van buitenlandse zaken en de minister-presidenten wordt
13810 bijeengeroepen. Op die wijze proberen we te vermijden dat ons land gedwongen wordt om zich in het
13811 Europese besluitvormingsproces te onthouden.

13812 We houden vast aan de basisprincipes van onze staatsstructuur, namelijk het ontbreken van hiërarchie
13813 tussen de federale overheid en de deelstaten en de toekenning van bevoegdheden volgens het principe
13814 'in foro interno, in foro externo'. Binnen dat kader moeten we meer investeren in de convergentie tussen
13815 de deelstaten en de federale overheid en in vroegtijdige(re) en actieve(re) betrokkenheid van onze federale
13816 en deelstatelijke parlementen bij de Europese besluitvorming op een manier zodat hun standpunten van
13817 in het begin via de respectieve regeringen beter vertolkt worden op Europees niveau. Hoe eerder een
13818 parlement door zijn regering actief betrokken is bij, bijvoorbeeld, de onderhandeling van een verdrag, hoe
13819 meer invloed men kan hebben op de inhoud ervan. We verhogen de kwaliteit van de
13820 informatiedoorstroming naar de parlementen door, naar analogie met Nederland, te werken met
13821 zogenaamde BNC-fiches die het regeringsstandpunt bij relevante nieuwe Europese voorstellen
13822 weergeven. Bij belangrijke nieuwe Europese voorstellen stuurt de regering binnen de zes weken een fiche
13823 naar het parlement. In de BNC-fiche staat een korte beschrijving van de inhoud en doelstelling van het
13824 voorstel en de behandeling, de administratieve en budgettaire gevolgen en de inzet van elk van de
13825 regeringen in de onderhandelingen. Die manier van werken zorgt ervoor dat de parlementsleden zich beter
13826 bewust kunnen worden van de EU-voorstellen die voorliggen.

13827 Als sluitstuk van deze betere informatiedoorstroming bouwen we bijkomende waarborgen in die moeten
13828 vermijden dat een parlement op het allerlaatste moment beslist om een verdrag te verwerpen. Vandaag
13829 schrijft de procedure voor dat het parlement uitdrukkelijk met elk internationaal verdrag moet instemmen.
13830 Wij stellen voor om, naar analogie met Nederland, de instemmingsverplichting zo aan te passen dat zowel
13831 uitdrukkelijke als stilzwijgende instemming met een verdrag mogelijk wordt. Door toedoen van deze
13832 procedure zullen parlementsleden genoodzaakt zijn om tijdig te kennen te geven het verdrag uitdrukkelijk
13833 te willen behandelen, voor ze de instemming met het verdrag kunnen weigeren. De procedure draagt ertoe
13834 bij dat parlementsleden die het verdrag wensen te verwerpen, al voorafgaand aan de evocatie zullen
13835 moeten motiveren waarom ze het verdrag willen bespreken en naar zich toetrekken. Dankzij de
13836 keuzemogelijkheid tussen een uitdrukkelijke en stilzwijgende instemmingsprocedure, blijft het parlement
13837 de baas over de eigen prioriteiten en agenda en kan het zelf bepalen welke verdragen aan een nader
13838 toezicht moeten worden onderworpen. Het parlement kan dan de tijd nemen voor de meer
13839 belangwekkende verdragen, zodat tijdrovende en routinematige instemming met alle verdragen plaats
13840 ruimt voor meer kwalitatieve en gerichte controle.

13841 Verdediging van democratie en rechtstaat binnen de EU

13842 Ook in de komende legislatuur zal het zaak zijn om samen met de Europese Commissie de strijd voor het
13843 behoud van de rechtstaat en de democratie in alle EU-lidstaten te blijven voeren. De EU kan maar ten
13844 dienste staan van haar mensen als de meest fundamentele regels die onze Unie schragen gerespecteerd
13845 worden.

13846 Waar de EU zich terughoudend moet opstellen

13847 Naast alle vermelde domeinen waar we ruimte zien voor een krachtig optreden van de EU, zijn er
13848 evengoed domeinen waar voor ons de EU dreigt over haar grenzen te gaan en te zwaar, te log en te
13849 belastend te worden. Het subsidiariteitsprincipe blijft ons het principiële uitgangspunt, zowel in de
13850 verhouding tussen staat en burgers, economie en het middenveld, als in de bevoegdheidsverdeling tussen
13851 de verschillende overheden. Zowel naar verticale subsidiariteit toe (de verhouding tussen de lidstaten en
13852 de EU) als horizontale subsidiariteit toe (de statelijke inmenging ten opzichte van personen,
13853 gemeenschappen, middenveld en de markt) is er werk aan de winkel. Als het voor de efficiëntie en
13854 effectiviteit niet vereist is dat bevoegdheden worden uitgeoefend op Europees niveau, worden de
13855 bevoegdheden uitgeoefend op het niveau van de lidstaten.

13856 We pleiten daarom voor een nog grondigere screening van alle uitgaven en wetgevende initiatieven van
13857 de EU, om te kijken of ze wel degelijk het tweezijdige principe van de subsidiariteit respecteren. België en
13858 Vlaanderen moeten daarin ook assertiever worden en durven de EU terug te fluiten wanneer ze over de
13859 grens van haar bevoegdheden gaat. Dit vereist een aandachtig volgen van Europese initiatieven in de
13860 verschillende Belgische parlementen. Vanuit deze invalshoek willen we ook het nodige respect voor de
13861 diversiteit van de verschillende lidstaten die de EU rijk is in de toekomstige Europese wetgeving. De
13862 beschikbare oppervlakte en de mogelijkheden tot ruimtelijke omgeving in Polen zijn bijvoorbeeld niet
13863 dezelfde als die in Nederland. In deze landen kan dus niet op dezelfde manier aan landbouw of
13864 natuurbeheer kan gedaan worden. Een 'one size fits all'-model op het niveau van de EU leidt vaak tot
13865 resultaten die te streng zijn voor bepaalde landen en niet ambitieus genoeg zijn voor anderen. We nemen
13866 dat mee als doelstelling bij het herzien van bestaande Europese regelgeving en bij de discussies over
13867 nieuwe regelgeving.

- 13868 **Kernpunten**
- 13869 • We zorgen voor de nodige versterking van de EU-capaciteit om samen met de lidstaten de
13870 buitengrenzen van de EU te verdedigen en te bewaken.
  - 13871 • We gaan voor diepere samenwerking met herkomstlanden en transitlanden op verschillende
13872 beleidsdomeinen zodat die landen ook de mogelijkheden hebben om op een haalbare manier onze
13873 grenzen mee te beschermen en de mensenrechten van migranten te respecteren.
  - 13874 • De EU moet als blok onderhandelen met derde landen over het terug aanvaarden van uitgewezen
13875 landgenoten.
  - 13876 • Informatie, verzameld door de veiligheidsdiensten van verschillende lidstaten, moet meer worden
13877 vergeleken en gebruikt in de bestrijding van criminaliteit. Meer lidstaten moeten deelnemen aan de
13878 Europese Database van Terroristische Daders. Er is ook meer inzet nodig binnen de EU op de
13879 samenwerking tussen autoriteiten die werken op terrorisme en asiel- en migratieautoriteiten.
  - 13880 • We zijn voorstander van een sterke richtlijn die gendergerelateerd geweld effectief op Europees
13881 niveau kan aanpakken.
  - 13882 • We creëren een Europese, snel inzetbare interventiemacht die onder EU-bevel staat voor specifieke
13883 opdrachten en een arsenaal aan gemeenschappelijke wapens tegen cyberaanvallen.
  - 13884 • De EU moet minstens even ambitieus blijven voor het humanitaire luik van haar
13885 ontwikkelings-samenwerkingsdoelstellingen en dat systematisch koppelen aan onze strategische
13886 belangen en allianties met derde landen.
  - 13887 • We rollen de strategie van 'derisking' voor onze strategische autonomie in hoog tempo verder uit. We
13888 bouwen niet alleen problematische afhankelijkheden af, maar zorgen er ook voor dat andere landen
13889 en werelddelen afhankelijk van de EU worden.
  - 13890 • We willen een stabiel staatssteunkader dat de integriteit van de interne markt waarborgt.
13891 Staatssteunregels op niveau van de lidstaten kunnen slechts in uitzonderlijke omstandigheden en
13892 gedurende een korte periode versoepeld worden.
  - 13893 • We gaan voor een 25% vermindering van de Europese rapportagelast voor onze bedrijven.
  - 13894 • De EU moet een voortrekkersrol blijven spelen in de strijd tegen klimaatopwarming.
  - 13895 • Investerings in onderzoek, ontwikkeling en opschaling nieuwe nucleaire technologieën moeten op
13896 Europese schaal gecoördineerd worden. De samenwerking tussen lidstaten bij het ontwikkelen van
13897 nieuwe vormen van kernenergie ondersteunen we ten volle.
  - 13898 • Europese milieuwetgeving mag niet verhinderen of zwaar bemoeilijken dat er investeringen komen in
13899 groene energie.
  - 13900 • In een zeer dichtbevolkt gebied zoals het onze mag men niet dezelfde soort milieumaatregelen nemen
13901 als in uitgestrekte en dunbevolkte gebieden zoals die er zijn in Frankrijk of Polen.
  - 13902 • We gaan voor een Europees verbod op gratis retourzendingen, met een zichtbare bijdrage voor
13903 retours bij e-commerce.
  - 13904 • In de groene transitie zijn onze bedrijven onze medestanders, niet onze tegenstanders. We zorgen
13905 voor voldoende ruime wettelijk kaders voor klimaat en milieu zonder overdreven regelgeving.
  - 13906 • We gaan voor de verdere uitbouw van onze interne markt met zowel oog voor versteviging als voor
13907 verdieping. We zetten ons in om gold-plating te vermijden.
  - 13908 • We gaan voor een kapitaalmarktenunie en bankenunie die voor de financiering van belangrijke
13909 investeringen kan zorgen en voor het beschermen van de belastingbetaler in tijden van financiële
13910 problemen.
  - 13911 • België moet als KMO land bij uitstek voluit de belangen van KMO's verdedigen binnen de EU.
  - 13912 • We blijven voluit inzetten op technologische innovatie met Europees onderzoek en ontwikkeling als
13913 een strategische topprioriteit.

- 13914 • We willen een kwalitatieve en duurzame voedselproductie in de EU garanderen en het strategische
13915 belang van voedselvoorziening Europees verankeren en beschermen.
- 13916 • Er is op vijf jaar tijd veel wetgeving gekomen voor de uitwerking van de Green Deal. Nu is het tijd voor
13917 implementatie van de wetgeving. De volgende Commissie moet gaan voor wetgevingsluwte.
- 13918 • Plattelandsbeleid, milieu- en natuurwetgeving hebben allemaal een grote impact op het
13919 landbouwbeleid. We zijn dan ook voorstander van een landbouwtoets als hulpmiddel om conflicten te
13920 vermijden tussen verschillende wetgevende processen.
- 13921 • De EU-langetermijnbegroting moet fundamenteel herdacht worden. We willen overschakelen op een
13922 logica met mijlpalen/hervormingen waaraan moet voldaan worden vooraleer EU-fondsen te
13923 ontvangen. Zo krijgen we een stok achter de deur voor het afdwingen van noodzakelijke nationale
13924 structurele hervormingen.
- 13925 • De Social Pillar die werd vormgegeven door onze EU-commissaris Marianne Thyssen moet na
13926 grondige evaluatie worden versterkt en verder uitgerold om het sociaal Europa van de toekomst vorm
13927 te geven.
- 13928 • We willen een verder uitbouw van het Europees Kankerplan met in het bijzonder aandacht voor
13929 grensoverschrijdende zorg.
- 13930 • We steunen de ambitie van Oekraïne en andere kandidaat-lidstaten tot toetreding, maar dat betekent
13931 niet dat we voor versoepelde voorwaarden zijn. Alle criteria voor een volwaardig lidmaatschap van de
13932 EU moeten volledig gerespecteerd blijven. We laten geen landen toe tot de EU die daar niet klaar
13933 voor zijn.
- 13934 • Om klaar te zijn voor een eventuele uitbreiding, moet de EU eerst werken aan haar interne structuur.
- 13935 • We willen nog meer afstappen van het systeem van unanimiteit in de Raad van de EU om veto's en
13936 chantage niet langer mogelijk te maken. Het systeem van gekwalificeerde meerderheden moet verder
13937 uitgebreid worden voor buitenlands en veiligheidsbeleid en fiscaliteit.
- 13938 • We willen het nodige respect voor de diversiteit van de verschillende lidstaten die de EU rijk is in de
13939 toekomstige Europese wetgeving.
- 13940 • Onze prioriteiten voor de EU worden ook uitgedragen door de Europese Volkspartij (EVP), de
13941 christendemocratische partij voor alle Europeanen.
- 13942 • Lees hier het goedgekeurde verkiezingsprogramma van de EVP: <https://www.epp2024.eu>.

Asiel en Migratie

- 13943
- 13944 **Onze koers**
- 13945 **De afgelopen jaren werden we geconfronteerd met verschillende en opeenvolgende crisissen op**
13946 **het internationale toneel, zoals de machtsovername door de Taliban in Afghanistan en de oorlog in**
13947 **Oekraïne. Dat zorgt ook voor een impact op ons land en in het bijzonder op het departement Asiel**
13948 **en Migratie.**
- 13949 **We worden geconfronteerd met een constante en bijzondere hoge instroom van verzoekers om**
13950 **internationale bescherming. Meer dan ooit werd aangetoond dat structurele hervormingen van de**
13951 **asielprocedures op nationaal en Europees niveau zich opdringen. cd&v heeft daar de afgelopen**
13952 **jaren sterk op ingezet. Deze missie moeten we ook in de komende legislatuur verderzetten.**
- 13953 **Migratie is een structureel gegeven. Het is ook veel breder dan enkel mensen die op de vlucht zijn**
13954 **voor oorlog en geweld. Het belang van andere migratiekanalen, zoals bijvoorbeeld arbeids- of**
13955 **studiemigratie, kan niet onderschat worden. Mensen maken zich zorgen over de impact die migratie**
13956 **heeft op het maatschappelijk weefsel. We nemen die zorgen serieus. Het is dus belangrijk dat we**
13957 **werk maken van een goed doordacht en integraal beleid dat een antwoord kan bieden op deze**
13958 **bezorgdheden. cd&v kiest daarom voor een gecontroleerd migratiebeleid gebaseerd op heldere**
13959 **regels en efficiënte procedures. We maken daarbij kordate, maar humane keuzes. Een nieuw**
13960 **Migratiewetboek zal ons daarbij helpen. Wie niet in ons land kan blijven, wordt aanklampend en op**
13961 **maat begeleid richting een vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst. Van mensen die op ons**
13962 **grondgebied kunnen blijven, verwachten we dat ze zich zo snel als mogelijk inschakelen in onze**
13963 **samenleving. Daarom blijven we inzetten op activering en integratie van nieuwkomers.**
- 13964 **De asieldruk in relatie tot het aantal inwoners is in ons land bijzonder hoog. Dit zorgt voor een**
13965 **ongekende druk op ons opvangnetwerk. Om structureel iets te kunnen doen aan de instroom, zijn**
13966 **hervormingen op Europees niveau broodnodig. Solidariteit tussen de verschillende lidstaten van**
13967 **de Unie is een cruciaal om tot een oplossing te komen. Elke lidstaat dient zijn verantwoordelijkheid**
13968 **te nemen. Voorts moeten we blijven inzetten op bilateraal en multilateraal overleg met andere**
13969 **internationale partners.**
- 13970 **Europese en internationale samenwerking**
- 13971 **cd&v gaat voor een gecontroleerde migratie. Dat doen we door een kordaat en humaan asiel- en**
13972 **migratiebeleid te voeren. De afgelopen jaren zijn we daarom gestart met het structureel hervormen van de**
13973 **procedures en de regelgeving. Op Europees niveau speelde ons land een voortrekkersrol in de**
13974 **onderhandelingen over een nieuw asiel- en migratiepact. Die voortrekkersrol moeten we ook de komende**
13975 **jaren verder behartigen bij de implementatie van het bereikte politieke akkoord.**
- 13976 **Solidariteit tussen de lidstaten en een billijke verdeling van de asieldruk, is de sleutel tot succes voor het**
13977 **gemeenschappelijk Europees asielbeleid. Deze begrippen vormen mee de basis voor het nieuwe Asiel-**
13978 **en Migratiepact van de Europese Unie. Vandaag de dag draagt een klein aantal lidstaten een**
13979 **disproportioneel groot deel van de asieldruk. Ook ons land doet al lang veel meer dan zijn deel. Bovendien**
13980 **zijn een groot deel van de aanvragers in ons land reeds geregistreerd in een andere Lidstaat en hebben**
13981 **zij in veel gevallen daar al recht op opvang. Het pact zorgt ervoor dat de buitengrenzen van de Europese**

- 13982 Unie beter gecontroleerd zullen worden. Mensen die niet over een visum beschikken, zullen aan de grens
13983 onderworpen worden aan een grondige screening en zullen bijgevolg niet zomaar kunnen doorreizen. Er
13984 is voorzien in een snelle grensprocedure waarbij asielaanvragen van mensen die weinig kans maken op
13985 asiel, bijvoorbeeld omdat ze afkomstig zijn uit veilige landen, aan de Europese buitengrenzen worden
13986 onderzocht. Dergelijke asielprocedure wordt binnen een periode van twaalf weken afgehandeld. De
13987 aanvrager moet de uitkomst van dergelijke procedure afwachten aan de grens. Wanneer het verzoek
13988 negatief beoordeeld wordt, wordt men snel teruggestuurd naar het land van herkomst. Als men alsnog zou
13989 doorreizen, heeft men geen automatisch recht op opvang in een opvangcentrum en zal men makkelijker
13990 naar de Europese lidstaat waar men de uitkomst van de procedure moest afwachten. Het pact voorziet
13991 daarnaast in een mechanisme van verplichte solidariteit tussen de lidstaten. Ieder land zal een eerlijke
13992 bijdrage moeten leveren aan een gecontroleerd, kordaat en humaan asiel- en migratiebeleid.
13993 Overeenkomstig de in het pact afgesproken principes rond solidariteit, zou het eerlijk deel van België 3,2%
13994 van de asielaanvragen bedragen. Als we ons baseren op de instroom van 2022 betekent dat concreet dat
13995 ons land 20 000 asielzoekers minder zou moeten opvangen.
- 13996 Het bereikte politieke akkoord over het Asiel- en Migratiepact mag geen papieren tijger blijven. De komende
13997 jaren moeten de principes van het pact stapsgewijs worden uitgerold en geïmplementeerd. We grijpen het
13998 Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie aan om een realistisch en ambitieus
13999 implementatietraject op poten te zetten.
- 14000 Het Pact voorziet een betere samenwerking tussen de verschillende Europese lidstaten. Ook in het
14001 bepalen van welk land verantwoordelijk is voor de procedure en opvang van een asielzoeker. In de
14002 tussentijd moet elk land echter zijn verplichtingen respecteren. België moet zich daarom blijven inspannen
14003 voor een correcte toepassing van de Dublinregels en een opschaling van de Dublintransfers.
- 14004 Gecontroleerde migratie staat of valt met het tegengaan van irreguliere migratie en kennis hebben van wie
14005 zich op het grondgebied bevindt. Doeltreffende grenscontroles aan alle buitengrenzen van de Europese
14006 Unie zijn daarom noodzakelijk. Het bewaken van de grenzen dient echter steeds te gebeuren in
14007 overeenstemming met de bepalingen van het internationaal recht. Illegale pushbacks zijn voor ons
14008 onaanvaardbaar en veroordelen we ten stelligste.
- 14009 Asiel en Migratie moeten worden gekaderd binnen het bredere Belgische en Europese buitenlandbeleid.
14010 Dit wil zeggen dat we willen uitgaan van de zogenaamde 'geïntegreerde benadering'. De doelstellingen
14011 van het buitenlands beleid en het migratiebeleid dienen in onderlinge samenhang te worden gezien en
14012 nagestreefd. Dit gaat gepaard met een coherente houding ten aanzien van de herkomstlanden door alle
14013 relevante regeringen en ministers, waarbij bijvoorbeeld gemeenschappelijke missies georganiseerd
14014 worden (met prioriteit voor de landen in Noord-Afrika). De politiek inzake asiel en migratie kan immers niet
14015 losgezien worden van het beleid inzake mensenrechten, handel, ontwikkelingssamenwerking en de
14016 visumpolitiek. Zo willen we bijvoorbeeld een koppeling tussen het migratiebeleid en het verlenen van steun
14017 uit handelsinvesteringen of ontwikkelingssamenwerking. Landen moeten uitgewezen landgenoten
14018 aanvaarden als ze op samenwerking en ondersteuning willen blijven rekenen.
- 14019 Aangaande asiel en migratie ligt de prioriteit bij het verder uitdiepen van de relaties met de belangrijkste
14020 landen van herkomst van migranten en de belangrijkste doorreislanden. Bijzondere aandacht gaat naar de
14021 strijd tegen mensensmokkel, een betere grensbewaking en het sluiten van betere afspraken met betrekking
14022 tot de terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers en andere mensen zonder wettig verblijf. We besteden
14023 daarenboven aandacht aan het verbeteren van de toekomstperspectieven in die landen om op die manier
14024 vluchtelingenstromen te vermijden. We investeren in onder meer het onderwijs en de werkgelegenheid
14025 aldaar.

14026 Migranten worden al te vaak misbruikt door bepaalde regimes en meedogenloze mensensmokkelaars. We
14027 moeten voorkomen dat mensen het slachtoffer worden van mensenhandel, mensensmokkel en uitbuiting.
14028 Daarom zetten we verder in op het organiseren van ontradings- en preventiecampagnes in de landen van
14029 herkomst om mensen te wijzen op de gevaren van irreguliere migratie.

14030 **Standpunten:**

- 14031 • We hervormen ons asiel- en migratiebeleid structureel en maken daarom op Europees niveau
14032 werk van de realisatie van het Europese Asiel- en Migratiepact. Betere controles aan de
14033 buitengrenzen, snelle grensprocedures en solidariteit tussen de lidstaten staat daarbij voor ons
14034 voorop.
- 14035 • In afwachting van de implementatie van het Europees Asiel- en Migratiepact, passen we de
14036 Dublinregels stringent toe en schalen het aantal Dublintransfers op.
- 14037 • cd&v kadert het (Europees) Asiel- en Migratiebeleid binnen het bredere (Europese) buitenland.
14038 Daarbij kiezen we resoluut voor een geïntegreerde benadering.
- 14039 • We diepen de relaties met de belangrijkste landen van herkomst en de belangrijkste
14040 doorreislanden verder uit in het kader van het grensbeheer, terugkeer en de strijd tegen
14041 mensensmokkel.
- 14042 • We organiseren ontradings- en preventiecampagnes om mensen te wijzen op de gevaren van
14043 irreguliere migratie en om dergelijke irreguliere migratie te ontmoedigen.

14044 **Instellingen en wetgeving**

14045 Een gecontroleerd, kortdaat en humaan migratiebeleid is gebaseerd op een duidelijk wettelijk kader en
14046 heldere procedures. Onze wetgeving is vandaag echter door de talloze aanpassingen doorheen de jaren
14047 verworden tot een lappendeken dat erg veel ruimte laat voor interpretatie en discussie. Het nieuwe
14048 Migratiewetboek zal daarop een antwoord bieden. Hiermee codificeren we de bestaande wetgeving en
14049 maken we de regels en procedures transparanter en efficiënter. Dit zowel voor toegang, verblijf als
14050 verwijdering. De doelstelling die daarbij voorop staat, is mensen sneller duidelijkheid geven over hun
14051 rechtspositie. Dit doen we onder meer door doorheen het Migratiewetboek coherente terminologie te
14052 hanteren, door het oneigenlijk gebruik van procedures en nutteloze opeenvolgende procedures in te
14053 perken, door duidelijke en realistische behandeltermijnen te voorzien voor de verschillende
14054 verblijfsprocedures en door coherentie aan te brengen in de beroepsprocedures zodanig dat parallelle
14055 procedures op dezelfde rechtsgrond worden vermeden.

14056 Om efficiëntere procedures toe te passen, is er nood aan efficiënt werkende migratiediensten. Dit vraagt
14057 in de eerste plaats om voldoende en kwalitatief personeel. De afgelopen jaren hebben we de verschillende
14058 diensten (DVZ, CGVS, Fedasil, RVV) daarom versterkt met bijkomende personeelsleden. Op de website
14059 werkenbijasielenmigratie.be worden alle vacatures gebundeld. Ook de komende jaren blijven we
14060 investeren in de invulling van de kaders van de verschillende diensten en gebruiken we de website als tool
14061 voor doelgroepgerichte aanwervingscampagnes.

14062 In de uitgevoerde audit van de migratiediensten worden verschillende aanbevelingen geformuleerd om de
14063 werking en organisatie van de verschillende diensten te optimaliseren. Om de samenwerking tussen de
14064 verschillende instanties te verbeteren, dient er werk gemaakt te worden van een ketenbenadering. Door
14065 de processen van de verschillende diensten zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, zorgen we ervoor
14066 dat aanvragers zo snel mogelijk duidelijkheid krijgen over hun aanvraag. Daarnaast maken we werk van
14067 een pooling van het personeel waardoor er intern snel geschakeld kan worden in het geval van fluctuaties

14068 in de werklast van bepaalde diensten. Om de samenwerking tussen de verschillende diensten te
14069 verbeteren, werd er reeds werk gemaakt een overkoepelende beheersstructuur die dit moet faciliteren.

14070 De overkoepelende beheersstructuur is slechts een eerste stap. We werken daarnaast verder aan een
14071 integratie van de Dienst Vreemdelingenzaken, het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en
14072 Staatlozen en Fedasil in een eengemaakte migratiedienst. Dit in goed overleg met alle betrokkenen. Een
14073 eengemaakte migratiedienst is immers de beste waarborg voor een geïntegreerde aanpak en visie, een
14074 efficiënte behandeling van de aanvragen en dossiers en een flexibele inzet van het personeel. Deze
14075 eengemaakte dienst dient als Federale Overheidsdienst op eigen benen te kunnen staan om een
14076 volwaardig en geïntegreerd asiel- en migratiebeleid te kunnen voeren. Daarbij staat voor ons wel voorop
14077 dat de beoordeling van asielaanvragen onafhankelijk moet blijven verlopen. De blauwdruk van de
14078 staatssecretaris voor Asiel en Migratie dient hiervoor als uitgangspunt.

14079 De IT-infrastructuur van de verschillende diensten is verouderd en onvoldoende op elkaar afgestemd.
14080 Bovendien verlopen nog bijzonder veel procedures handmatig en op papier. Het project eMigration is de
14081 afgelopen jaren opgestart en moet zorgen voor een compleet nieuwe digitale omgeving voor het volledige
14082 domein van asiel en migratie. Dit zal niet alleen zorgen voor een verbeterde interne werking, maar het
14083 moet ook de communicatie met externe partners faciliteren en ervoor zorgen dat migranten sneller en
14084 gemakkelijker informatie kunnen inwinnen over hun dossier. We zetten de komende jaren daarom in op de
14085 verdere uitrol van het project eMigration en een verbeterde onlinedienstverlening voor de volledige asiel-
14086 en migratieketen.

14087 Onze federale staatsstructuur en de bevoegdheidsverdeling in ons land maken dat overleg tussen het
14088 federale niveau en de deelstaten cruciaal is om te komen tot een efficiënt en effectief migratiebeleid.
14089 Daarom werd met de Interministeriële conferentie Migratie en Integratie een overlegplatform opgericht
14090 waarbinnen die noodzakelijke afstemming kan plaatsvinden. Ook de komende jaren moeten we dit
14091 platform blijven gebruiken om te komen tot een integrale aanpak van gemeenschappelijke uitdagingen.

14092 **Standpunten:**

- 14093 • Via het nieuwe Migratiewetboek maken we de asiel- en migratiewetgeving transparanter en
14094 zorgen voor efficiëntere procedures en meer rechtszekerheid.
- 14095 • We werken verder aan een integratie van de Dienst Vreemdelingenzaken, het Commissariaat voor
14096 de Vluchtelingen en de Staatlozen en Fedasil in een eengemaakte migratiedienst. Deze dienst
14097 moet de vorm 'Federale Overheidsdienst' aannemen. De beoordeling van asielaanvragen blijft ten
14098 alle tijden onafhankelijk verlopen.
- 14099 • We verbeteren de digitale dienstverlening van de migratiediensten en zorgen er zo onder meer
14100 voor dat migranten hun lopende dossier beter kunnen opvolgen.

14101 **Internationale bescherming**

14102 We bieden bescherming aan zij die dat, overeenkomstig de bepalingen van het internationaal recht, nodig
14103 hebben. Het recht om asiel aan te vragen binnen de daartoe wettelijk voorziene termijnen wordt steeds
14104 gewaarborgd. Aanvragers verdienen snel duidelijkheid over hun aanvraag. Met een nieuw Migratiewetboek
14105 zorgen we voor kortere procedures. In samenwerking met de Commissaris-Generaal voor de Vluchtelingen
14106 en Staatlozen zorgen we ervoor dat de doorlooptijd van de aanvragen bij het Commissariaat ingekort wordt.
14107 De werklastachterstand bij het CGVS wordt zo snel mogelijk weggewerkt.

14108 Het businessmodel van de mensensmokkelaars moet worden ondermijnd. We blijven daarom inzetten op
14109 legale toegangswegen. Via het beleid inzake hervestiging en via relocatie binnen de Unie leveren we
14110 daaraan een faire bijdrage, met een specifieke focus op de meest kwetsbare profielen. We houden daarbij
14111 rekening met de draagkracht van ons opvangnetwerk. De aanbevelingen van Bijzondere Commissie
14112 Mensenhandel en Mensensmokkel van de Kamer van volksvertegenwoordigers zullen we implementeren.
14113 Daarbij besteden we specifieke aandacht aan voorlichting van en de rechtsbijstand voor de slachtoffers,
14114 het blootleggen van de geldstromen van de smokkelnetwerken en een betere samenwerking tussen de
14115 betrokken bestuurlijke en gerechtelijke actoren.

14116 Door de hoge asielinstroom ontstond er de afgelopen jaren een enorme druk op ons opvangnetwerk. We
14117 behouden daarom de plaatsen in het opvangnetwerk voor aan zij voor wie ze bedoeld zijn. Enkel wie zich
14118 in een lopende asielprocedure bevindt, kan aanspraak maken op een plek. Op Europees niveau pleiten
14119 we voor een aanpassing van de opvangregels zodanig dat ons land opvang kan weigeren aan asielzoekers
14120 die al in een ander Europees land recht hebben op opvang omdat ze daar eerder al een asielverzoek
14121 hebben ingediend.

14122 In ons opvangmodel kiezen we voor een evenwicht tussen collectieve en individuele opvang. Asielzoekers
14123 met een hoge kans op erkenning en kwetsbare profielen worden toegeleid naar de individuele opvang. We
14124 maken het voor gemeenten ook aantrekkelijk om lokale opvanginitiatieven te voorzien doormiddel van
14125 voldoende federale ondersteuning voor dergelijke plaatsen.

14126 Om het draagvlak voor asielopvang te bewaren, zorgen we voor enige mate van voorspelbaarheid voor de
14127 lokale besturen. We behouden een vast netwerk met bufferplaatsen die snel kunnen ingeschakeld worden
14128 op momenten dat er sprake is van een verhoogde instroom. Daarnaast zorgen we voor intensieve
14129 begeleiding van lokale besturen wanneer er een nieuw opvangcentrum op hun grondgebied geopend
14130 wordt.

14131 Als we willen dat erkende vluchtelingen vlot integreren in onze samenleving en participeren in het
14132 maatschappelijk leven, moeten we zorgen voor een vlotte transitie van het statuut van asielzoeker naar
14133 het statuut van erkend vluchteling. Daarom willen we voorzien in een vorm van ondersteuning bij de
14134 uitstroom uit de opvangcentra. Zo is het bijvoorbeeld vaak bijzonder ingewikkeld om gepaste huisvesting
14135 te vinden. Fedasil, de gemeenschappen, gewesten en het middenveld moeten hier samen een traject voor
14136 uitwerken.

14137 **Standpunten:**

- 14138
- 14139 ● We zorgen voor meer rechtszekerheid en snellere duidelijkheid door de doorlooptijden van
14140 asielaanvragen in te korten. De werklasterstand bij het CGVS wordt weggewerkt.
  - 14141 ● We blijven inzetten op legale toegangswegen via een beleid van hervestiging en relocatie.
  - 14142 ● De plaatsen in het opvangnetwerk behouden we voor aan zij die zich in een lopende
14143 asielprocedure bevinden en die geen recht op opvang hebben in een andere lidstaat van de
14144 Europese Unie.
  - 14145 ● We voorzien voldoende bufferplaatsen in het opvangnetwerk die snel ingeschakeld kunnen
14146 worden wanneer er sprake is van een verhoogde instroom.
  - 14147 ● In samenwerking met de gemeenschappen, de gewesten en het middenveld werken we een
14148 traject uit voor een vlotte uitstroom uit de opvangcentra en een optimale transitie van het statuut
van asielzoeker naar dat van erkend vluchteling.

14149 **Legale Migratie**

14150 Legale migratie werkt versterkend voor zowel de migrant als de ontvangende samenleving. Bovendien
14151 draagt een versterking van de kanalen voor legale migratie bij aan het terugdringen van irreguliere migratie.
14152 We maken daarom van studie- en arbeidsmigratie een positief verhaal en zorgen voor transparante en
14153 efficiënte procedures om deze vormen van migratie te faciliteren.

14154 De krapte op de arbeidsmarkt maakt dat het belang van arbeidsmigratie de afgelopen jaren enkel maar is
14155 toegenomen. Arbeidsmigratie is dan een van de instrumenten om bepaalde vacatures ingevuld te krijgen.
14156 Jammer genoeg worden arbeidsmigranten soms het slachtoffer van misbruik. Ze bevinden zich in een
14157 kwetsbare positie ten aanzien van hun werkgever en durven daardoor ook niet altijd melding te maken van
14158 het misbruik. In vele gevallen kennen ze hun rechten ook helemaal niet. We maken daarom werk van een
14159 betere voorlichting van arbeidsmigranten. We zorgen ervoor dat zij reeds bij de aflevering van hun visum
14160 op een toegankelijke en begrijpbare manier op de hoogte worden gesteld van hun rechten en plichten. De
14161 periode voor arbeidsmigranten om een andere job te zoeken wanneer ze het slachtoffer werden van sociale
14162 inbreuken wordt verlengd naar 180 dagen. De kosten van de procedure voor de gecombineerde
14163 vergunning worden ten laste gelegd van de werkgever.

14164 Misbruiken van de procedure voor de aanvraag van gecombineerde vergunningen zijn onaanvaardbaar.
14165 Alle betrokken actoren moeten daarom alerter zijn voor signalen van misbruik. We creëren bijkomende
14166 weigeringsgronden op basis waarvan een gecombineerde vergunning kan worden geweigerd.

14167 Gezinshereniging is het belangrijkste migratiekanaal naar ons land. We hechten veel belang aan het recht
14168 om te kunnen samenleven met het kerngezin, maar willen elk misbruik van dit migratiekanaal voorkomen.
14169 We voeren daarom de controles op het naleven van de voorwaarden voor gezinshereniging opnieuw op
14170 en scherpen de beëindigingsgronden verder aan.

14171 Verder korten we de zogenaamde 'grace period', de uitzonderingstermijn waarbinnen erkende
14172 vluchtelingen en subsidiair beschermden genieten van een vrijstelling van de normale voorwaarden tot
14173 gezinshereniging, in van twaalf maanden naar drie maanden. We schrappen de impliciete aanvaarding van
14174 aanvragen tot gezinshereniging wanneer er binnen de wettelijke termijn geen beslissing werd genomen.
14175 We zorgen er evenwel voor dat deze maatregelen niet tot gevolg hebben dat een aanvraag tot
14176 gezinshereniging door erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden de facto onmogelijk zou worden.
14177 Voor de gevallen waarin het voor de betrokken gezinsleden van de gezinshereniger onmogelijk is om zicht
14178 naar de betreffende diplomatieke of consulaire post te begeven, voorzien we de mogelijkheid om de
14179 aanvraag via aangetekend schrijven in België bij de Dienst Vreemdelingenzaken in te dienen. We
14180 onderzoeken daarenboven de mogelijkheden om dit proces te digitaliseren.

14181 Om de integratie van de personen die via gezinshereniging naar ons land komen te bevorderen,
14182 onderzoeken we de mogelijkheden om hen reeds in het land van herkomst een integratiecursus te laten
14183 volgen. We zien dit als een inspanningsverbintenis en dit mag in geen geval een obstakel voor
14184 gezinshereniging vormen.

14185 **Standpunten:**

- 14186
- 14187 • cd&v wil van vormen van legale migratie, zoals studie- en arbeidsmigratie, een positief verhaal
14188 maken. We passen legale migratie in ons breder migratiebeleid in en gebruiken het als hefboom
om met derde landen tot afspraken te kunnen komen.

- 14189 • Misbruik van arbeidsmigranten kan niet door de beugel. We nemen daarom verschillende
14190 initiatieven om misbruiken tegen te gaan. Dit doen we door betere voorlichting, een verlenging van
14191 de periode waarover arbeidsmigranten beschikken om een nieuwe job te zoeken wanneer ze het
14192 slachtoffer werden van sociale inbreuken naar 180 dagen en het ten laste leggen van de kosten
14193 voor de gecombineerde vergunning bij de werkgever.
- 14194 • Iedereen heeft het recht om samen te leven met zijn (kern)gezin. Misbruiken van de procedures
14195 voor gezinshereniging moeten echter worden tegengegaan. We drijven de controles daarom
14196 opnieuw op en scherpen de beëindigingsgronden aan.
- 14197 • De 'grace period' waarbinnen erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden genieten van een
14198 vrijstelling van de normale voorwaarden tot gezinshereniging, wordt ingekort van twaalf naar drie
14199 maanden.
- 14200 • Om de integratie van personen die via gezinshereniging naar ons land komen te bevorderen,
14201 willen we hen stimuleren om reeds in het land van herkomst een inburgeringscursus te volgen.

14202 **Arbeidsmigratie**

14203 Een aangepast concentrisch arbeidsmigratie-model

14204 Onze arbeidsmarkt is momenteel gekenmerkt door een ongeziene krapte omwille van verschillende
14205 oorzaken zoals de vergrijzing. Veel van die oorzaken zullen niet verdwijnen in de nabije toekomst. We
14206 moeten volop blijven inzetten op het activeren van niet-beroepsactieven en op het concentrisch model voor
14207 arbeidsmigratie, door in eerste instantie beter samen te werken met de andere Belgische deelstaten,
14208 Brussel en Wallonië, om meer Walen en Brusselaars te matchen met Vlaamse werkgevers, alsook met
14209 onze buurlanden en andere EU-landen. Andere EU-lidstaten worden ook geconfronteerd met gelijkaardige
14210 uitdagingen zoals een toenemende vergrijzing.

14211 Nieuwkomers die hier legaal binnenkomen via kanalen zoals gezinshereniging moeten we beter activeren,
14212 omdat we zien dat de werkzaamheidsgraad van personen met een niet-EU achtergrond, in tegenstelling
14213 tot onze algemene werkzaamheidsgraad, tot de laagste van de Europese Unie behoort. Om een vlotte
14214 instroom in onze arbeidsmarkt en integratie te bevorderen moet er volop ingezet worden op de integratie
14215 en taalverwerving van alle vreemdelingen die langdurig legaal in België verblijven.

14216 cd&v gelooft in het concentrische arbeidsmigratie model, namelijk dat we altijd eerst moeten kijken naar
14217 onze eigen arbeidsreserve, dan naar de andere Belgische regio's, dan naar onze buurlanden en dan naar
14218 andere EU-lidstaten voor onze arbeidskrachten aan te vullen. Pas indien dit niet voldoende is, moeten we
14219 kijken naar derde landen, dat wil zeggen niet-EU-landen. We gaan daarbij voor een strikt gecontroleerde
14220 en duurzame arbeidsmigratie uit niet-EER landen (derdelanders). Daarbij willen we arbeidsmigratie zo
14221 sturen dat arbeidsmigratie zowel voor onze economie als samenleving een baat is. De kennis van het
14222 Nederlands en inburgering is daarbij cruciaal. Hiernaast willen we werk maken van een duidelijk kader voor
14223 circulaire arbeidsmigratie: arbeidsmigratie naar België voor een welbepaalde duur.

14224 Voor arbeidsmigratie zetten we in op een systeem waarbij we prioriteit geven aan wie in het land van
14225 herkomst al het Nederlands op een bepaald niveau machtig is en de noodzakelijke competenties voor de
14226 job heeft. Wie zich al verstaanbaar kan maken in het Nederlands en in het land van herkomst al een eerste
14227 inspanning heeft geleverd op het vlak van inburgering zal niet alleen vlot op de werkvloer, maar ook in de
14228 samenleving vlot ingeschakeld kunnen worden. Bijgevolg is het logisch dat deze aanvragen versneld
14229 behandeld worden. We moeten dus, samen met onze bedrijven, meer inzetten op taalverwerving en
14230 certificering van competenties voor aankomst, door bijvoorbeeld meer online taallessen aan te bieden of
14231 door de oprichting van Nederlands-Vlaamse huizen.

14232 Verplichte inburgering en taalverwerving voor langdurige arbeidsmigranten

14233 Met betrekking tot arbeidsmigratie willen werk maken van de verplichte inburgering en taalverwerving voor
14234 alle arbeidsmigranten die hier langdurig willen blijven. De kennis van de Nederlandse taal is belangrijk om
14235 zich van een plaats op de arbeidsmarkt te verzekeren. Werknemers worden soms het slachtoffer van
14236 misbruik en bevinden zich, door het ontbreken van voldoende kennis van hun rechten en van de
14237 Nederlandse taal in een afhankelijke en geïsoleerde positie. Dat maakt dat ze wantoestanden en
14238 misbruiken niet durven of niet kunnen signaleren. Door werknemers beter te informeren gaan we misbruik
14239 tegen. Wie geïntegreerd is kan immers beter zijn rechten afdwingen. Bovendien blijkt uit de praktijk dat
14240 arbeidsmigranten vaak langer in ons land blijven en dus alle belang hebben bij een goede integratie
14241 (ongeveer 45% van de aanvragen tot een gecombineerde vergunning van 2022 betrof een hernieuwing).
14242 En ook de samenleving heeft baat bij de integratie van mensen die hier komen werken. Bovendien
14243 bestrijden we zo ook oneerlijke concurrentie van malafide werkgevers die het niet nauw nemen met de
14244 regels.

14245 Voor alle derdelanders die zich hier langdurig willen vestigen moet er daarom voor ons gekeken worden
14246 naar een duidelijk en verplicht inburgerings- en taalverwervingskader (Nederlands tot B1 niveau). Er moet
14247 dus een specifiek inburgeringsaanbod komen voor arbeidsmigranten, waarin onder meer arbeidsrechten
14248 en de werkcultuur belicht moeten worden, en er moet rekening gehouden worden met een realistisch
14249 tijds kader (bijvoorbeeld voldoende avond- en weekendlessen).

14250 Circulaire arbeidsmigratie

14251 We zetten verder in op het stimuleren van 'circulaire arbeidsmigratie'. Bepaalde derdelanders kunnen zo
14252 voor een welbepaalde periode in België komen werken of een stage volgen, om met deze verworven
14253 ervaring en competenties aan de slag te gaan in hun herkomstland. Belgische werkgevers kunnen zo een
14254 beroep doen op arbeidskrachten en belangrijke contacten leggen in herkomstlanden met het oog op het
14255 aantrekken van specifieke profielen waarvoor een tekort bestaat op de Belgische arbeidsmarkt. De
14256 begunstigen van de projecten kunnen bijv. een alumninetwerk oprichten bij terugkeer in het herkomstland
14257 of speciale (netwerk-)events organiseren. We ondersteunen circulaire arbeidsmigratie door het voorzien
14258 van efficiënte en transparante verblijfsprocedures, en door het uitrollen van specifieke projecten met
14259 bepaalde partnerlanden. De noden van de Belgische arbeidsmarkt en die van het herkomstland, inclusief
14260 het risico op 'brain drain' in de landen van herkomst, staan hierbij steeds centraal. Een coherente aanpak
14261 is hiervoor nodig: de sociale partners worden nauw betrokken, evenals de minister van
14262 Ontwikkelingssamenwerking. In het kader van het geïntegreerd migratiebeleid dat we voorstaan, moeten
14263 de dialogen met herkomstlanden hierover steeds coherent zijn met de bredere migratiedialogen met de
14264 betrokken landen.

14265 **Standpunten:**

- 14266
- We zetten in op een aangepast concentrisch model waarbij we prioriteit geven aan derdelanders die in het land van herkomst al het Nederlands op een bepaald niveau machtig zijn en de noodzakelijke competenties voor de job hebben.
  - We willen arbeidsmigranten die langere tijd in ons land aanwezig zullen zijn zo snel mogelijk laten starten met een inburgeringstraject. Daarom stellen we voor om inburgering (inclusief taalverwerving) verplicht te laten opstarten wanneer men langdurig in ons land aanwezig zal zijn. De hernieuwing van de gecombineerde vergunning kan hierbij als aanknopingspunt dienen om de verplichte inburgering op te leggen. De inburgeringscursussen dienen bovendien aangepast te zijn aan deze doelgroep, met o.a. aandacht voor hun arbeidsrechten.
- 14267
14268
14269
14270
14271
14272
14273
14274

14275 • cd&v gelooft in het potentieel van circulaire arbeidsmigratie en wil dit verder uitbouwen en
14276 stimuleren.

14277 **Onwettig verblijf tegengaan**

14278 Terugkeer van mensen zonder wettig verblijf is altijd de zwakke schakel geweest van het Belgisch asiel-
14279 en migratiebeleid. De aanwezigheid van een talrijke groep van mensen zonder papieren in ons land, toont
14280 aan dat een omslag van het beleid noodzakelijk is. De situatie van vandaag is immers voor iedereen
14281 ongunstig. In de eerste plaats voor die mensen zonder papieren zelf die vaak terecht komen in bijzonder
14282 moeilijke omstandigheden. Daarnaast is onwettig verblijf ook ongunstig voor onze samenleving zelf en voor
14283 de geloofwaardigheid van een gecontroleerd migratiebeleid. We moeten daarom de negatieve beslissingen
14284 over verblijfsaanvragen veel daadkrachtiger uitvoeren om te voorkomen dat men in een dergelijke situatie
14285 terecht komt.

14286 Het Europees Asiel- en Migratiepact zal ervoor zorgen dat het terugkeerbeleid sneller en efficiënter wordt.
14287 Zo zal er bij een negatieve beslissing over een asielaanvraag aan de buitengrens een versnelde
14288 terugkeerprocedure in gang treden.

14289 Maar ook op Belgisch niveau nemen we maatregelen. Met de verdere uitrol van het aanklampend
14290 terugkeerbeleid kunnen we het tij keren. Vreemdelingen die een bevel krijgen om het grondgebied te
14291 verlaten, worden vanaf dat moment intensief begeleid door een ICAM-coach (Individual CAs
14292 Management) richting een duurzaam toekomstperspectief. Begeleiding op maat staat daarbij voorop.
14293 Vrijwillige terugkeer is dus het streefdoel. Wanneer een vreemdeling echter weigert mee te werken aan
14294 een traject voor vrijwillige terugkeer, zullen we versneld overgaan tot een procedure voor gedwongen
14295 terugkeer.

14296 Omdat gedwongen terugkeer het sluitstuk van het terugkeerbeleid blijft, voorzien wij een intensiever
14297 gebruik van de nieuwe dwangmaatregelen (zoals het huisarrest), en voorzien we in de noodzakelijke
14298 infrastructuur voor detentie als dat als noodzakelijk middel moet worden ingezet. In de eerste plaats door
14299 meer in te zetten op alternatieve detentievormen. Anderzijds creëren we 400 bijkomende plaatsen in de
14300 gesloten terugkeercentra door de onverkorte uitvoering van het Geïntegreerd Infrastructuurplan Terugkeer.

14301 We werken een wettelijk kader voor woonstbetredingen uit voor de gevallen waarin mensen zonder wettig
14302 verblijf weigeren hun woning te verlaten.

14303 We voorzien een oplossing voor de zogenaamde niet-repatrieerbaren. Dit zijn mensen die geen toelating
14304 kregen om in ons land te verblijven, maar die omwille van redenen buiten hun wil om ook niet kunnen
14305 terugkeren naar hun land van herkomst.

14306 Regularisatie van mensen zonder wettig verblijf blijft een uitzonderingsprocedure. Dit is en blijft een
14307 discretionaire bevoegdheid van de bevoegde minister of staatssecretaris. Er kan ook op geen enkel
14308 moment sprake zijn van een nieuwe collectieve regularisatieronde.

14309 De problematiek van de transmigratie blijft onze volle aandacht genieten. Om transmigranten en andere
14310 mensen zonder wettig verblijf goed te informeren, investeren we verder in Reach Out-medewerkers die op
14311 het terrein gaan en met hen in gesprek treden. De strijd tegen mensensmokkel wordt verdergezet. We
14312 voorzien in voldoende politiecontroles en beveiligingsmaatregelen voor de parkings langs de
14313 autosnelwegen. Er gaat daarbij speciale aandacht naar de problematiek van de 'small boats'. Ons land is
14314 een doorvoerland voor het materiaal dat gebruikt wordt voor dergelijke vormen van smokkel. We investeren

14315 ook verder in de beveiliging van onze kustlijn om te voorkomen dat dergelijke bootjes vanop onze stranden
14316 vertrekken.

14317 Voor de gevallen waarin door de politie geïntercepteerde personen onwettig verblijf wordt vastgesteld,
14318 creëren we een administratieve vasthouding voor een zeer korte periode met het oog op de vaststelling
14319 van de essentiële elementen van een terugkeerbeslissing zodanig dat onvolledige terugkeerbeslissingen
14320 kunnen worden vermeden.

14321 **Standpunten:**

- 14322
- Onwettig verblijf gaan we tegen door negatieve verblijfsbeslissingen daadkrachtiger uit te voeren.
14323 We rollen het aanklampend terugkeerbeleid met een individuele begeleiding op maat richting een
14324 duurzaam toekomstperspectief verder uit. Daarbij is ons credo: vrijwillige terugkeer als het kan,
14325 gedwongen terugkeer als het moet.
  - Gedwongen terugkeer blijft het sluitstuk van ons terugkeerbeleid. Dwangmaatregelen als het
14326 huisarrest gaan we intensiever gebruiken en we investeren in 400 bijkomende plaatsen voor de
14327 gesloten terugkeercentra.
  - We voorzien een wettelijk kader voor woonstbetredingen.
  - Met een administratieve vasthouding voor geïntercepteerde personen in illegaal verblijf voorzien
14330 we in de mogelijkheid om alle essentiële elementen van de terugkeerbeslissing vast te stellen en
14331 vermijden we onvolledige terugkeerbeslissingen.
- 14332

14333 **Nationaliteit**

14334 Het verkrijgen van de Belgische nationaliteit moet het sluitstuk zijn van een geslaagd integratieproces. In
14335 de eerste plaats gaat de nationaliteitsverkrijging gepaard met het verwerven van belangrijke bijkomende
14336 rechten. Daarnaast mag ook het symbolische karakter van dit bepalende moment niet onderschat worden.
14337 Het verwerven van de Belgische nationaliteit moet het gemeenschapsgevoel bij de kandidaat-Belgen
14338 versterken. De Belgische nationaliteit verkrijgen moet, naast een zuiver juridische en administratieve
14339 aangelegenheid, ook het bewijs zijn dat men op een dermate wijze een band heeft opgebouwd met ons
14340 land dat men een volwaardig deel kan zijn van onze samenleving en dat men er een actieve bijdrage aan
14341 kan leveren.

14342 We willen daarom het gemeenschapsvormende element integraal deel laten uitmaken van het proces dat
14343 doorlopen moet worden om de Belgische nationaliteit te kunnen verkrijgen. Daarom maken we het
14344 verkrijgen van de Belgische nationaliteit afhankelijk van het slagen voor een verplicht examen dat moet
14345 beoordelen of de kandidaat-Belgen een voldoende grote band met ons land hebben en of ze een degelijke
14346 kennis hebben van onze samenleving. Het nationaliteitsexamen moet peilen naar de algemene kennis over
14347 ons land waar de kandidaat-Belg over beschikt. Daarbij valt te denken aan de politieke werking van het
14348 land, onze waarden en normen, de geschiedenis van ons land, onze tradities, mensenrechten en dergelijke
14349 meer. We leggen ook op dat het examen afgelegd moet worden in één van de landstalen om te garanderen
14350 dat de kandidaat-Belg over een basiskennis van één van die landstalen beschikt.

14351 Het verwerven van de Belgische nationaliteit moet een feestelijk gebeuren worden. Dit moet meer zijn dan
14352 het ontvangen van een aangetekend schrijven. Een louter bureaucratisch proces weerspiegelt immers
14353 onvoldoende het waardevol karakter dat gekoppeld moet zijn aan de nationaliteitsverwerving. Daarom
14354 willen we werk maken van formele plechtigheden waarop de Belgische nationaliteit wordt uitgereikt aan de
14355 betrokkene.

14356 **Standpunten:**

- 14357 • Het verwerven van de Belgische nationaliteit moet het sluitstuk zijn van een geslaagd
- 14358 integratieproces. We voeren een verplicht nationaliteitsexamen in voor kandidaat-Belgen. Met dit
- 14359 examen peilen we naar de algemene kennis over ons land waarover de kandidaat-Belg moet
- 14360 beschikken.
- 14361 • We vinden dat de verwerving van de Belgische nationaliteit gepaard dient te gaan met een officiële
- 14362 plechtigheid waarop de nationaliteitsverwerving wordt gevierd. Deze plechtigheden worden
- 14363 georganiseerd door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van de
- 14364 betrokkene.

- 14365 **Kernpunten**
- 14366 • cd&v staat voor een kordaat en humaan asiel- en migratiebeleid. Via structurele hervormingen zorgen
14367 we voor meer controle op migratie.
  - 14368 • We zetten de structurele hervormingen van het asiel- en migratiebeleid onverkort verder.
  - 14369 • Met een Europees Asiel- en Migratiepact zorgen we onder meer voor een betere bescherming van
14370 de buitengrenzen van de EU, snelle grensprocedures, een eerlijke spreiding van verzoekers om
14371 internationale bescherming over alle lidstaten en een betere samenwerking op het vlak van terugkeer.
  - 14372 • In eigen land implementeren we een nieuw Migratiewetboek dat moet zorgen voor meer transparantie
14373 en efficiëntere procedures. Dit zowel voor toegang, verblijf als verwijdering. De doelstelling die daarbij
14374 voorop staat, is mensen sneller duidelijkheid geven over hun rechtspositie.
  - 14375 • We kiezen resoluut voor migratiediensten die efficiënter en sneller werken. Daarom willen we de
14376 verschillende diensten onderbrengen in één Federale Overheidsdienst. De behandeling van
14377 asielaanvragen moet echter steeds onafhankelijk blijven verlopen.
  - 14378 • Zij die onze bescherming nodig hebben, vangen we op. We kiezen voor een evenwicht tussen
14379 collectieve en individuele opvang. Onze opvangplaatsen houden vrij voor zij die elders nog geen recht
14380 hebben op opvang.
  - 14381 • cd&v benadrukt de meerwaarde van legale migratiekanalen. We gebruiken deze kanalen in ons
14382 breder migratiebeleid als hefboom in onderhandelingen met derde landen.
  - 14383 • Iedereen heeft het recht om samen te leven met het (kern-)gezin, maar de noodzakelijke voorwaarden
14384 moeten voldaan zijn. Daarop willen we strenger toezien door beter te controleren.
  - 14385 • Het terugkeerbeleid kan en moet beter. Daarom rollen we het aanklampend terugkeerbeleid verder
14386 uit, investeren we in capaciteit voor gedwongen terugkeer en maken we werk van een wettelijk kader
14387 voor woonstbetredingen.

14388

Integratie en inburgering

14389 **Onze koers**

14390 **Vlaanderen is een diverse samenleving. Begin 2022 telde het Vlaamse Gewest 6 699 000 inwoners.**
14391 **Daarvan waren er 5 022 000 inwoners van Belgische herkomst en 1 677 000 inwoners waren van**
14392 **gedeeltelijk buitenlandse herkomst. Dat betekent dat zowat een vierde van de Vlaamse bevolking**
14393 **van buitenlandse herkomst is. Twintig jaar geleden lag dit aandeel nog op een tiende. Zowat vier**
14394 **op de tien personen van buitenlandse herkomst zijn afkomstig van een lidstaat van de Europese**
14395 **Unie. Zes op de tien zijn afkomstig van een land buiten de Europese Unie. Allemaal samen, waar**
14396 **onze wortels ook liggen, vormen wij de Vlaamse Gemeenschap en willen wij hier een leven**
14397 **opbouwen.**

14398 **Als christendemocraten willen wij dat iedereen die zich legaal in ons land mag vestigen, hier ook**
14399 **effectief een thuis kan vinden. Dat betekent ook dat mensen zich volop integreren en de nodige**
14400 **inspanningen leveren om een volwaardig lid van de gemeenschap te worden. cd&v streeft naar een**
14401 **integratie- en inburgeringsbeleid dat vertrekt vanuit wederzijds respect, met rechten en plichten.**
14402 **Een goede integratie en inburgering enerzijds en een daadwerkelijke participatie anderzijds,**
14403 **leveren het bewijs van een volwaardige deelname aan de samenleving. Enkel zo kan het verhaal**
14404 **van integratie en inburgering in zijn geheel als positief ervaren worden en een breed draagvlak**
14405 **vinden in onze samenleving. En daarom heeft cd&v ook volop de schouders gezet onder de**
14406 **aanscherping van de inburgeringstrajecten zoals die de voorbije jaren doorgevoerd werd.**

14407 **Maar daarmee is het werk niet af. De komende jaren moeten de inburgeringstrajecten verder**
14408 **aangescherpt worden waarbij de klemtoon moet liggen op:**

- 14409 • **Gelijke rechten en plichten.**
- 14410 • **De noodzaak van sterke inburgeringstrajecten, met de klemtoon op het verwerven van de**
- 14411 **kennis van het Nederlands en van de waarden en normen van onze samenleving. Daarom**
- 14412 **is een verdere inhoudelijke versterking van de inburgeringstrajecten, vooral voor wat het**
- 14413 **verwerven van de kennis van het Nederlands betreft, absoluut nodig.**
- 14414 • **Het belang van de participatie op de arbeidsmarkt van nieuwkomers en van mensen met**
- 14415 **een migratieachtergrond. Er moeten meer nieuwkomers aan het werk.**
- 14416 • **Respect tussen verschillende culturen en levensbeschouwingen.**

14417 **Versterking van de kennis van het Nederlands**

14418 Een degelijke kennis van het Nederlands is de belangrijkste voorwaarde om op een volwaardige manier
14419 te kunnen participeren aan het maatschappelijke leven, om te begrijpen wat de hier geldende rechten en
14420 plichten zijn, om zich op een behoorlijke manier te kunnen uitdrukken wanneer men met
14421 gezondheidsproblemen naar de dokter moet of met leerkrachten wil praten over de schoolprestaties van
14422 de kinderen. De kennis van de Nederlandse taal is ook onontbeerlijk om zich van een plaats op de
14423 arbeidsmarkt te verzekeren. Zonder die kennis is er geen sprake van een echte inburgering en integratie
14424 in onze samenleving.

14425 Van de inburgeraar wordt verwacht dat hij of zij op het einde van het inburgeringstraject het taalniveau A2
14426 haalt. Van verplichte inburgeraars op beroepsactieve leeftijd wordt verwacht dat zij twee jaar na het
14427 behalen van hun inburgeringsattest kunnen aantonen dat ze het niveau B1 mondeling hebben behaald.

14428 Het taalniveau A2 laat de inburgeraar toe om een basiskennis van het Nederlands te verwerven, maar om
14429 de integratie van nieuwkomers vlotter te laten verlopen en om hun kansen op werk fundamenteel te
14430 vergroten, is een hogere taalkennis absoluut aangewezen. Tekenend daarvoor is de vaststelling in de
14431 OESO-studie van juli 2023 over het Vlaamse inburgeringsbeleid, dat het aandeel van niet-EU-migranten
14432 die aangeven dat het gebrek aan een voldoende kennis van de Nederlandse taal de belangrijkste
14433 belemmering was in het vinden van werk. Dezelfde studie toont aan dat nieuwkomers met een taalniveau
14434 A1 vijf jaar na aankomst een kans op werken hebben van 41%, met een A2-niveau stijgt dat tot 50% en
14435 tot 56% met een B1-niveau. Een betere taalkennis brengt dus ook betere perspectieven op de
14436 arbeidsmarkt met zich mee. Daarom wil cd&v het te bereiken taalniveau in het inburgeringstraject op
14437 termijn optrekken van A2 naar B1. Het optrekken van het te bereiken taalniveau naar B1 is een ambitieuze
14438 doelstelling die op een doordachte en geleidelijke manier – na de organisatie van een proefproject
14439 dienaangaande – moet aangepakt worden.

14440 Het aanleren van het Nederlands stopt ook niet na het volgen van de verplichte inburgeringscursus en het
14441 afleggen van de test. We pakken nieuwkomers vast en laten ze niet los, maar begeleiden hen naar de
14442 gepaste cursussen en omgeving waar ze permanent met onze taal in contact komen. Zo versterken ze
14443 verder hun kennis en behouden ze die ook. En wie nood heeft aan extra uren Nederlands om de gewenste
14444 kennis te verwerven, moet hierop ook een beroep kunnen doen. In die zin is het aangewezen om ook in
14445 de zomerscholen een taalactiveringsaanbod Nederlands uit te bouwen voor die kinderen die thuis in een
14446 andere taalcontext leven.

14447 De inburgeringsplicht, en dus ook het verplicht volgen van de taalcursus, geldt niet voor iedereen. Op
14448 grond van het Europees recht kan er geen inburgeringsplicht opgelegd worden aan de onderdanen van
14449 de lidstaten van de EU+. Daar waar de onderdanen van deze landen deel uitmaken van onze brede
14450 Europese cultuur en vertrouwd moeten zijn met de principes van de democratische rechtsstaat, is de
14451 overgrote meerderheid van hen niet vertrouwd met de Nederlandse taal. Het is dan ook aangewezen om
14452 initiatieven te nemen om alle nieuwkomers in Vlaanderen, ongeacht hun land van herkomst, de plicht op
14453 te leggen op een cursus Nederlandse taal te volgen. Wij ijveren op Europees Niveau om dat ook mogelijk
14454 te maken voor situaties waar dit vandaag uitgesloten is op basis van het Europees recht.

14455 De verwerving van een degelijke kennis van het Nederlands is overigens niet alleen van belang voor
14456 nieuwkomers uit andere landen. Het Vlaamse Gewest kent ook een omvangrijke instroom van Belgen uit
14457 het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en vanuit Wallonië. In het jaar 2022 verhuisden er 28 500 mensen
14458 vanuit het Brussels Hoofdstedelijke Gewest naar Vlaanderen en 10 100 deden dat vanuit Wallonië. Ook
14459 voor deze nieuwkomers in het Vlaamse Gewest is het van belang dat zij, om zich optimaal te integreren
14460 in hun nieuwe leefomgeving, de Nederlandse taal voldoende machtig zijn. Ook deze nieuwe anderstalige
14461 inwoners moeten ertoe aangemoedigd worden om cursussen Nederlands te volgen.

14462 **Standpunten:**

- 14463 • De kennis van het Nederlands van nieuwkomers moet naar omhoog. Taalkennis is onontbeerlijk
14464 om zijn of haar plaats in de samenleving te vinden en om de kansen op werk te verhogen. Daarom
14465 moet de kennis van het Nederlands in de inburgeringstrajecten op termijn verhoogd worden van
14466 het huidige niveau A2 (niveau beginners) naar B1 (een meer gevorderde kennis).

- 14467 • Organisatie van een taalactiveringsaanbod Nederlands in zomerscholen voor kinderen die thuis
14468 in een andere taalcontext leven.
14469 • Aanmoedigen van anderstalige Belgen die zich in Vlaanderen komen vestigen om taalcursussen
14470 Nederlands te volgen.

14471 **Starten van het inburgeringstraject in het land van herkomst.**

14472 Het Nederlandse inburgeringsbeleid start al voor dat de nieuwkomers effectief naar Nederland komen.
14473 Nederlandse inburgeraars moeten een basisexamen inburgering over de Nederlandse taal en de
14474 Nederlandse samenleving in het land van herkomst doen. Ze moeten dat examen afleggen bij de
14475 Nederlandse ambassade of bij het consulaat waar ze wonen. Bij gebrek aan een Nederlandse
14476 vertegenwoordiging moet het examen afgelegd worden in een buurland.

14477 Zonder het Nederlandse voorbeeld zomaar te willen volgen, kan het wel nuttig zijn om het
14478 inburgeringstraject te laten starten in het land van herkomst. Dat zou kunnen door het mogelijk te maken
14479 om de cursussen maatschappelijke oriëntatie en Nederlandse taal te laten volgen voor mensen naar hier
14480 komen. Dergelijke mogelijkheid zou bijvoorbeeld kunnen uitgebouwd worden voor gezinsherenigers of
14481 voor mensen die naar hier komen in het kader van werk.

14482 Het maximale gebruik van de mogelijkheden die de digitalisering biedt en waar in het inburgeringsbeleid
14483 ook al gebruik van gemaakt wordt, maken het volgen van de cursussen en het bieden van oefenkansen
14484 op afstand perfect mogelijk. Het sneller kunnen aanvangen met de inburgeringscursus, zal de integratie
14485 van nieuwkomers versnellen en toelaten dat ze al een beeld hebben van de organisatie en de werking van
14486 onze samenleving en van hier geldende noemen en waarden, voor ze aankomen.

14487 **Standpunt:**

- 14488 • Inburgeringstrajecten moeten kunnen starten in het land van herkomst.

14489 **Optrekken van de werkzaamheidsgraad**

14490 Het is een bekend gegeven dat personen met een migratieachtergrond het moeilijker hebben op de
14491 Vlaamse arbeidsmarkt. In vergelijking met personen zonder migratieachtergrond zijn zij minder vaak aan
14492 het werk en worden ze vaker met werkloosheid geconfronteerd. Vanuit een streven naar een inclusieve
14493 arbeidsmarkt en een ruimere inzet van het beschikbare arbeidspotentieel, is het verbeteren van hun
14494 arbeidsmarktpositie van primordiaal belang. Uit gegevens van het Steunpunt Werk (KUL) blijkt dat de
14495 werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU-27 opmerkelijk lager ligt dan die van andere
14496 groepen. De werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU ligt ruim driemaal hoger dan bij
14497 personen geboren in België. Zo bedraagt de werkloosheidsgraad van wie in België werd geboren 2,6%
14498 terwijl deze bij niet-EU-ers oploopt tot 8,6%.

14499 Het aantal mensen met migratieroots dat actief is op de arbeidsmarkt blijft dus, ondanks de inspanningen
14500 die de voorbije jaren geleverd werden, nog steeds laag is.

14501 De inspanningen om mensen met een migratieachtergrond aan het werk te krijgen moeten onverkort
14502 verdergezet en opgevoerd worden. Er moet vooral ingezet worden op:

- 14503 • De organisatie van bijkomende opleidingen voor nieuwkomers met enkel een opleiding lager
14504 onderwijs.

- 14505 • Het activeren van vrouwelijke nieuwkomers op de arbeidsmarkt.
14506 • De ondersteuning van nieuwkomers die zich als zelfstandige willen vestigen. Zij kunnen een
14507 voorbeeldrol opnemen naar andere nieuwkomers toe.

14508 **Standpunten:**

- 14509 • Kortgeschoolde nieuwkomers moeten toegeleid worden naar bijkomende opleidingen.
14510 • Activeren van vrouwelijke nieuwkomers op de arbeidsmarkt.
14511 • Ondersteunen van nieuwkomers die zich als zelfstandige willen vestigen.

14512 **Toeleiden naar knelpuntberoepen**

14513 Er heerst krapte op de arbeidsmarkt. Meer en meer worden werkgevers, zowel uit de publieke als de
14514 private sector, geconfronteerd met het gegeven dat ze bepaalde vacatures niet ingevuld krijgen. Denken
14515 we daarbij aan de moeilijke zoektocht naar technisch geschoolden, verpleeg- en zorgkundigen,
14516 vrachtwagen- en buschauffeurs... De lijst van moeilijk in te vullen beroepen is lang.

14517 Rekening houdend met deze krapte op de arbeidsmarkt, is het absoluut noodzakelijk dat iedereen op
14518 arbeidsactieve leeftijd ingeschakeld kan worden en ertoe aangezet wordt om deel te nemen aan het
14519 arbeidsproces. Dat betekent ook dat nieuwkomers zo snel mogelijk moeten toegeleid worden naar de
14520 arbeidsmarkt. De VDAB levert daarvoor al heel wat inspanningen.

14521 Gezien de grote moeilijkheden om knelpuntberoepen in te vullen, moeten nog meer mensen toegeleid
14522 worden naar het opnemen van een knelpuntberoep. cd&v wil de competenties van nieuwkomers verder
14523 aanscherpen en hen actief toeleiden naar het volgen van de gepaste opleidingen om een knelpuntberoep
14524 in te vullen.

14525 We helpen inburgeraars snel aan het werk, en willen hen daarna ondersteunen om op middellange termijn
14526 hun gewenste ambitieniveau te bereiken. We geven hen daarvoor de kans na het inburgeringstraject.
14527 Iedereen heeft het recht om een job uit te oefenen die aansluit bij de eigen ambities en talenten. Dat kan
14528 een andere job zijn dan diegene waarin ze gestart zijn.

14529 **Standpunt:**

- 14530 • Actief toeleiden van nieuwkomers naar opleidingen gericht op het invullen van een
14531 knelpuntberoep.

14532 **Inburgeringstrajecten voor oorlogsvluchtelingen**

14533 Bij het uitbreken van de oorlog in Oekraïne kwam een aanzienlijke vluchtelingenstroom op gang. Zowel
14534 de Vlaamse overheid als de lokale besturen, en zeker niet te vergeten heel wat particulieren en
14535 verenigingen, hebben zeer grote inspanningen geleverd om deze mensen op te vangen. Heel wat mensen
14536 vingen oorlogsvluchtelingen bij hen thuis op en de Vlaamse overheid nam de beslissing om nooddorpen
14537 op te richten.

14538 Voor deze oorlogsvluchtelingen – mensen die onder het regime van tijdelijke bescherming vallen – werd
14539 een specifiek inburgeringsprogramma 'light' uitgewerkt. Dat programma, met uitleg hoe onze samenleving
14540 functioneert, heeft absoluut zijn nut bewezen. Vanaf het moment echter dat het verblijf van
14541 oorlogsvluchtelingen onder het regime van 'tijdelijke bescherming', langer duurt dan een jaar is het

14542 aangewezen om hen actief toe te leiden naar een volwaardig inburgeringstraject richting werk,
14543 taalcursussen, maatschappelijke oriëntatie en een participatietraject. Wie langer dan een jaar in
14544 Vlaanderen verblijft, moet zich integreren en een bijdrage leveren aan de samenleving. Een job, kennis
14545 van het Nederlands en een duidelijk zicht op het functioneren van onze samenleving, zijn essentiële
14546 schakels om de integratie van vluchtelingen te garanderen en om hen volop in te schakelen op de
14547 arbeidsmarkt. De werkzaamheidsgraad van oorlogsvluchtelingen is momenteel veel te laag. Om die reden
14548 wil cd&v een actieve toeleiding van oorlogsvluchtelingen die onder het regime van tijdelijke bescherming
14549 vallen, naar een volwaardig inburgeringstraject.

14550 **Standpunt:**

- 14551   • Actieve toeleiding van oorlogsvluchtelingen (onder het regime van tijdelijk beschermden) naar een
14552   volwaardig inburgeringstraject.

Binnenlandse Zaken

14553

14554 Elke schakel in de veiligheidsketen telt!

14555 De politie draagt, door middel van het uitvoeren van haar opdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke
14556 politie, en als sterke arm der wet, bij aan de veiligheid van de burgers in onze samenleving. Brandweerlui
14557 of personeelsleden van de Civiele Bescherming staan dag en nacht ter beschikking voor het redden van
14558 mensen, het verlenen van dringende geneeskundige hulp of het bestrijden van branden. Al te vaak wordt
14559 bij problemen in de maatschappij, of bij crisissen, meteen, en uitsluitend gekeken naar de hulp- en
14560 veiligheidsdiensten. Het wordt soms vanzelfsprekend geacht dat enkel zij de veiligheid in de samenleving
14561 kunnen waarborgen. Natuurlijk zijn onze hulp- en veiligheidsdiensten essentiële schakels, maar ook
14562 armoedebestrijding, grootstedenbeleid, jeugdwerk, inburgering, justitie en re-integratie zijn bijvoorbeeld
14563 belangrijk. We kunnen dat niet genoeg blijven benadrukken. Processen moeten afgestemd worden op
14564 deze integrale benadering van veiligheid waarbij preventie, preparatie en nazorg even belangrijk zijn als
14565 de daadwerkelijke bestrijding van incidenten.

14566 Preventie en burgerparticipatie

14567 In een warme en geborgen samenleving zijn veiligheid en respect onmisbare waarden. De veiligheid van
14568 haar inwoners garanderen, is dan ook een kerntaak van de overheid. Tegelijkertijd kan die
14569 verantwoordelijkheid niet enkel en alleen aan de overheid worden toevertrouwd. Een veilige samenleving
14570 start ook bij de burger zelf. Een buurtinformatienetwerk zorgt er bijvoorbeeld voor dat burgers, de
14571 bestuurlijke overheden en de politie de handen in elkaar kunnen slaan om samen werk te maken van een
14572 veilige buurt door maximaal in te zetten op preventie. We stimuleren dat burgers een oogje in het zeil
14573 houden en zorgen voor elkaar door middel van positieve vormen van sociale controle. Voorbeelden als de
14574 buurtvrijwilligers, sfeerbeheerders en stadsmariniers tonen aan dat een preventieve aanpak werkt en dat
14575 vrijwilligers en het middenveld hierin een belangrijke rol kunnen spelen.

14576 Het recente verleden toont aan dat mensen in noodsituaties bereid zijn om mee de handen uit de mouwen
14577 te steken om de hulpdiensten te ondersteunen. Die vrijwillige inzet neemt vele vormen aan. We scheppen
14578 ruimte in het crisisbeheer voor deze vorm van participatie van burgers en maken het voor
14579 hulpverleningszones of voor de civiele bescherming mogelijk om deze 'nieuwe' vrijwilligers in te zetten.

14580 cd&v kiest voor een ketengerichte benadering van het veiligheidsvraagstuk. Daarbij kiezen we niet enkel
14581 voor repressie, maar ook voor preventie. Een samenwerking over de bevoegdheidsniveaus en
14582 beleidsdomeinen heen is daarbij cruciaal.

14583 Standpunten:

- 14584 • Aan de hand van de Kadernota Integrale Veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan wordt
14585 vormgegeven aan de prioriteiten voor het integraal veiligheidsbeleid over de bevoegdheidsniveaus
14586 heen.
- 14587 • We moedigen de zogenaamde co-productie van veiligheid verder aan, door in te zetten op sociale
14588 cohesie en het actief betrekken van burgers. Een belangrijk instrument daarvoor zijn de
14589 buurtinformatienetwerken. We blijven de oprichting van nieuwe buurtinformatienetwerken actief
14590 aanmoedigen en faciliteren.

- 14591
- 14592
- 14593
- 14594
- 14595
- 14596
- 14597
- 14598
- 14599
- 14600
- 14601
- 14602
- 14603
- 14604
- 14605
- 14606
- 14607
- Voorkomen is beter dan genezen. Rellen en geweld op het openbaar domein moeten we te allen prijzen zien te vermijden. We willen sociale cohesie beter faciliteren en van onderuit vormgeven. Voorbeelden als de buurtvrijwilligers, sfeerbeheerders en stadsmariniers tonen aan dat een preventieve aanpak werkt en dat vrijwilligers en het middenveld hierin een belangrijke rol kunnen spelen. Er bestaan echter nog te vaak wettelijke barrières. We maken daarom werk van een beter wettelijk kader voor straat- en sfeerbeheer zodat een meer permanente inzet in het nachtleven mogelijk wordt. Daarnaast hebben we specifieke aandacht voor het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag. Op evenementen en in uitgaansbuurten zetten we bewustwordingsteams of infocoaches rond grensoverschrijdend gedrag in, die omstanders kunnen bijstaan bij gevallen van gendergerelateerd geweld, racisme of discriminatie.
  - We maken werk van de oprichting van lokale vrijwilligerskorpsen die extra ondersteuning kunnen bieden in situaties waarin de hulpdiensten handen tekortkomen. We bieden gemeenten een kader aan waarbinnen ze zoveel mogelijk vrijheid krijgen om een vrijwilligerskorps vorm te geven volgens de eigen noden. Met de provinciale veiligheidsscholen kan samengewerkt worden om te voorzien in een opleiding of bijscholing voor de vrijwilligers. Bovendien willen we in elke provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een kwalitatief uitgeruste satellietpost voor de civiele bescherming.

14608 **Respect voor onze veiligheidsberoepen.**

14609 Zij die instaan voor onze veiligheid, verdienen ons allergrootste respect. De afgelopen jaren zien we het
14610 geweld tegenover de politie en andere hulpverleners toenemen. Dit is totaal onaanvaardbaar. We zetten
14611 daarom in op preventieve en repressieve maatregelen om het respect voor onze veiligheidsberoepen te
14612 herstellen.

14613 **Standpunten:**

- 14614
- 14615
- 14616
- 14617
- 14618
- 14619
- 14620
- 14621
- 14622
- 14623
- 14624
- 14625
- 14626
- 14627
- 14628
- We hanteren een nultolerantie voor geweld tegen de veiligheidsberoepen.
  - Dankzij cd&v is er eindelijk een helder wettelijk kader voor het gebruik van bodycams door de politie. We investeren in de aankoop van 2 500 bodycams voor de Federale Politie.
  - Het gebruik van camera's door de diensten van de civiele veiligheid wordt wettelijk geregeld en er wordt gezorgd dat die camerabeelden kunnen worden gehanteerd om daders van gewelddaden op te sporen. We zullen de toepassing en implementatie van deze wetgeving opvolgen en waar nodig de hulpverleningszones ondersteunen in de uitvoering ervan.
  - Aan de hand van brede bewustwordingscampagnes pleiten we voor wederzijds respect en benadrukken we dat geweld tegen de politie en brandweerlieden onaanvaardbaar is.
  - Net als voor de politie, voorzien we voor brandweerlieden die worden gedagvaard voor handelingen tijdens hun dienst, de mogelijkheid om hun privégegevens en alle gelinkte documenten te anonimiseren. Het postadres van de hulpverleningszone wordt in dergelijke gevallen opgenomen in het dossier.
  - Elke medewerker van de politie en de brandweer die slachtoffer wordt van agressie, bieden we de nodige rechtsbijstand en slachtofferzorg aan.

14629 **Een politieorganisatie die klaar is voor de toekomst.**

14630 Naar meer nabijheid, een efficiëntere organisatie en een transparantere financiering van de politie!

14631 Sinds de politiehervorming van begin deze eeuw, is de maatschappij danig verder geëvolueerd en
14632 daarmee zijn ook de politietaken een pak complexer geworden. De structuren en de financiering van de
14633 politie zijn echter onvoldoende mee geëvolueerd. Een nieuwe hervorming van onze politieorganisatie
14634 dringt zich op. Enkel op die manier kan een efficiënte werking van de Geïntegreerde Politie ook naar de
14635 toekomst toe worden gegarandeerd. De aanbevelingen van de Staten-Generaal van de Politie kunnen
14636 gebruikt worden om vorm te geven aan het politiemodel van de toekomst.

14637 Iedereen wil zich veilig kunnen voelen in de eigen buurt. Van de politie wordt terecht verwacht dat ze
14638 toegankelijk en zichtbaar is in de wijken. De wijkinspecteur moet een bekend gezicht zijn waarbij de burger
14639 makkelijk terecht kan met bezorgdheden en vragen. De wijkwerking moet dan ook het kloppend hart
14640 vormen van het lokale politiewerk. Nabijheid en een sterke wijkwerking kunnen we garanderen binnen een
14641 model van gebiedsgerichte politiezorg. Meer dan ooit moeten we toewerken naar politiezorg op maat van
14642 de specifieke buurt of wijk. Ook digitale toepassingen kunnen hierbij helpen. Zo willen we verder inzetten
14643 op de ontwikkeling van Police-on-Web en digitale toegang tot de politiediensten (bijvoorbeeld App 101-
14644 112).

14645 Naast zichtbaarheid en herkenbaarheid, is er ook een grote noodzaak aan meer specialisatie.
14646 Verschillende van de huidige en toekomstige veiligheidsvraagstukken komen samen wanneer we
14647 nadenken over een duurzame visie rond politiezorg en hoe we deze op een efficiënte manier kunnen
14648 verzekeren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de uitdagingen rond cybercrime, drugssmokkel, mensenhandel
14649 enzoverder. Ook inzake onderwerpen als intrafamiliaal geweld of grensoverschrijdend gedrag dringt
14650 specialisatie van de lokale korpsen zich meer en meer op. Bovendien vergen de bestuurlijke
14651 politieopdrachten ook meer inzet en capaciteit.

14652 Al deze tendensen en verwachtingen zorgen ervoor dat de kleinere politiezones steeds meer onder druk
14653 komen te staan. Het wordt voor hen moeilijker om in een kwalitatieve basispolitiezorg te voorzien. Omdat
14654 de kleinere zones bovendien over minder middelen beschikken, wordt het voor hen ook moeilijker om een
14655 aantrekkelijke werkgever te zijn en om voldoende personeel aan te trekken om de kaders op te vullen.
14656 Kleinere zones dreigen daardoor ook net minder in te kunnen zetten op de nabijheid van de politiezorg.
14657 Bovendien wordt het ook moeilijker voor deze zones om op uniforme wijze in kwalitatieve basispolitiezorg
14658 te voorzien. Dit zorgt voor problemen bij het garanderen van een gespecialiseerde aanpak.

14659 We moeten zorgen dat ons politiemodel klaar is voor de uitdagingen van morgen. Om ervoor te zorgen dat
14660 nabijheid en specialisatie in evenwicht kunnen blijven, moet er werk gemaakt worden van een zo efficiënt
14661 mogelijke organisatie van de zones. Schaalvergroting is daarbij geen doel op zich, maar het kan wel een
14662 middel zijn om kwalitatieve en nabije politiezorg te kunnen blijven garanderen in de toekomst.

14663 Naast de organisatie, moet ook de financiering van de lokale politie opnieuw onder de loep worden
14664 genomen. De financiering van de lokalep moet gestoeld zijn op een transparant financieel model op basis
14665 van adequate en flexibele parameters. De bestaande KUL-norm is volkomen achterhaald. Het nieuwe
14666 financieringsmodel kan gebruikt worden om een hervorming van de zones te faciliteren.

14667 **Standpunten:**

- 14668 • We zetten volop in op het concept 'nabijheidspolitie'.
- 14669 • We rollen het concept van de gebiedsgerichte politiezorg breder uit. Hierbij wordt een politiezone
- 14670 opgedeeld in deelgebieden die elk beschikken over een eigen gebiedsgericht team. Vervolgens
- 14671 kan elk team ook zelf de prioriteiten vaststellen waarrond gewerkt moet worden en kan het
- 14672 interventiebeleid gebiedsgericht worden aangestuurd. Ook diensten zoals de wijkwerking en
- 14673 andere tweedelijnsdiensten (zoals bijvoorbeeld de recherche) kunnen op deze manier
- 14674 georganiseerd worden. Door te werken met gebiedsgerichte teams verhoogt de herkenbaarheid
- 14675 van de politie en ontstaat er een betere vertrouwensband
- 14676 • Wijkinspecteurs zijn van cruciaal belang voor de veiligheid van onze wijken en buurten. cd&v wil
- 14677 de functie van wijkinspecteur daarom herwaarderen. Omdat zij minder onregelmatige prestaties
- 14678 verrichten, is het vaak financieel minder aantrekkelijk om voor een job als wijkinspecteur te kiezen.
- 14679 Het zou bovendien interessant zijn om wijkinspecteurs flexibeler te kunnen inzetten, afhankelijk
- 14680 van de opdrachten, taken en de beschikbaarheden van de burger. We willen daarom nagaan of
- 14681 we het statuut van de wijkinspecteur kunnen flexibiliseren. Daarnaast onderzoeken we of we een
- 14682 functietoelage voor wijkinspecteurs, die het aantrekkelijker zou kunnen maken om voor deze job
- 14683 te kiezen, moeten voorzien.
- 14684 • Om de toegankelijkheid en beschikbaarheid van de wijkinspecteur te vergroten, zetten we in op
- 14685 de uitrol van het concept van de 'digitale wijkagent'.
- 14686 • In een snel veranderende maatschappij is het steeds moeilijker om te verbinden met bepaalde
- 14687 doelgroepen en is het soms moeilijk voor de politie om in contact te treden met de politie. In het
- 14688 kader van gebiedsgerichte politiezorg en een zichtbare wijkwerking, zetten we daarom verder in
- 14689 op een doelgroepenwerking op maat om de relaties tussen deze doelgroepen en de politie te
- 14690 verbeteren.
- 14691 • We blijven onze steden en gemeentes ondersteunen bij het uitwerken van een lokaal
- 14692 preventiebeleid in het kader van overlast en criminaliteit door middel van de strategische lokale
- 14693 veiligheids- en preventieplannen.
- 14694 • We organiseren een kerntakendebat voor de Federale en de Lokale Politie en zorgen voor een
- 14695 herdefiniëring van de takenpakketten. De Federale Politie wordt verantwoordelijk voor de
- 14696 uitoefening van de supergespecialiseerde politietaken, zowel op gerechtelijk als op bestuurlijk
- 14697 vlak, en de coördinatie van de internationale politiesamenwerking. De taakverdeling inzake de
- 14698 gerechtelijke opdrachten moet binnen dat kader worden herzien.
- 14699 • In het kader van de bestuurlijke taken besteden we specifieke aandacht aan de voorbereidingen
- 14700 op de 'New way of protesting' (NWOP). Protesten evolueren immers drastisch. De invloed van de
- 14701 sociale media maakt protesten minder voorspelbaar, slechter controleerbaar en mobieler.
- 14702 Infiltratie van protesten door groepen met destructieve agenda's vormt een bijkomende zorg.
- 14703 • Met het oog op het kunnen blijven voldoen aan de gerechtvaardigde verwachtingen inzake
- 14704 specialisatie, nabijheid en de toegankelijkheid van de Lokale Politie, werken we een traject uit om
- 14705 een efficiëntere organisatie van de lokale politiezones te bewerkstelligen.
- 14706 • De afgelopen jaren is opnieuw duidelijk geworden dat het veiligheidsbeleid in Brussel te
- 14707 versnipperd is. Dat zorgt ervoor dat criminele fenomenen en overlast niet op de meest efficiënt
- 14708 mogelijke manier worden aangepakt. Er is duidelijk nood aan meer eenheid van visie en leiding
- 14709 voor wat betreft het politie- en veiligheidsbeleid in de hoofdstad. Wij blijven voorstander van een
- 14710 eengemaakte Brusselse politiezone met eenheid van commando.
- 14711 • De bestaande KUL-norm gaat op de schop en wordt vervangen worden door een nieuw
- 14712 financieringsmodel dat transparant is en gestoeld op adequate en flexibele parameters.

- 14713
14714
14715
14716
14717
14718
- We onderzoeken de mogelijkheden om alternatieve financieringsbronnen aan te boren. Daarbij bestuderen we de haalbaarheid van een model van 'betaalpolitie' waarbij we aan organisatoren van grote evenementen met een commercieel doel en een winstgevend karakter een eerlijke bijdrage vragen voor de politie-inzet die met hun evenement gepaard gaat. Kleine evenementen, zoals het lokale buurtfeest of de plaatselijke wielervedstrijd, worden daarvan uitdrukkelijk uitgezonderd.

14719 Aantrekkelijke werkgever en rekrutering

14720 Het politiestatuut is vandaag zeer rigide en laat niet toe dat medewerkers worden ingezet daar waar ze het
14721 meest noodzakelijk zijn. Bovendien wordt de arbeidsmarkt meer gekenmerkt door carrièrewendingen.
14722 Jongere generaties gaan sneller op zoek naar nieuwe, professionele opportuniteiten.

14723 Het statuut en de structuur van de organisatie laten deze flexibiliteit vandaag niet altijd toe. Dat zorgt er in
14724 bepaalde gevallen voor dat goede en gemotiveerde medewerkers sneller geneigd zijn de organisatie te
14725 verlaten. Die trend moet worden omgekeerd door een aangepast statuut dat past bij een wendbare
14726 organisatie, dat kan inspelen op de operationele noden van de organisatie, maar medewerkers ook de
14727 vrijheid geeft om hun talenten en interesses ten volle te ontplooiën, en te groeien in hun rol.

14728 Het voorgaande neemt niet weg dat werken bij de politie vandaag al aantrekkelijk is. Waar een negatieve
14729 perceptie bestaat, is het belangrijk om in te zetten op positieve communicatie. De politie biedt vandaag al
14730 heel wat flexibiliteit, diversiteit en uitdaging, met talloze beroeps- en doorgroeimogelijkheden die meer én
14731 positiever in de verf moeten worden gezet.

14732 **Standpunten:**

- 14733 ● We blijven elk jaar 1 600 inspecteurs rekruteren. De uitstroom wordt opgevangen door een een-
14734 op-een-ervanging van de vertrekkers.
- 14735 ● We bouwen de lokale rekrutering verder uit en geven zo de lokale politiezones de kans om een
14736 aanwervingsbeleid op maat van hun zone uit te werken.
- 14737 ● Politieonderzoeken worden complexer en vragen bijgevolg steeds meer specialisatie. We blijven
14738 daarom inzetten op de rekrutering van hoogopgeleide en gespecialiseerde profielen door zij-
14739 instroom aantrekkelijker te maken en een aangepaste verloning te voorzien voor deze functies.

14740 Politieonderwijs

14741 Het politiewerk wordt complexer, waardoor politiemensen ook over meer vaardigheden moeten
14742 beschikken. Een hervorming van het politieonderwijs dringt zich op. Op die manier verbeteren we niet
14743 alleen de kwaliteit van het politiewerk, we zorgen er ook voor dat het aantrekkelijker wordt om voor een
14744 job bij de politie te kiezen.

14745 **Standpunten:**

- 14746 ● We stemmen het politieonderwijs maximaal af op de bachelor-masterstructuur van het reguliere
14747 hoger onderwijs. Daarmee maken we het diploma ook waardevoller voor de verdere carrière. Zo
14748 wordt de opleiding tot inspecteur gelijkgesteld met een graduaat.
- 14749 ● Binnen de politieopleiding moet ruime aandacht besteed worden aan de kennis met betrekking tot
14750 maatschappelijke problemen, de noodzakelijke vaardigheden voor oplossingsgericht denken en
14751 sociale- en communicatievaardigheden. De persoonlijke ontwikkeling en integriteit van de
14752 aspirant-politie-inspecteur vormt een kernpunt van de opleiding.
- 14753 ● Het pilootproject waarbij relevante vakken die ook in andere opleidingen gegeven worden aan de
14754 hogescholen kunnen worden gevolgd, wordt voortgezet en geëvalueerd.
- 14755 ● De opleidingen 'Defensie en Veiligheid' in de derde graad van het secundair onderwijs, die
14756 jongeren op een carrière binnen de veiligheidsberoepen voorbereiden, blijven we verder
14757 ondersteunen en promoten vanuit het federale niveau.

- 14758 • We voorzien een uitgebreid aanbod met voortgezette opleidingen en maken werk van een digitaal
14759 opleidingsplatform voor 'Levenslang leren bij de politie'.

14760 Digitalisering en innovatie

14761 Sinds geruime tijd is bij de politie een groot digitaliseringstraject gestart. Dat traject is de ruggengraat van
14762 de politie van de toekomst. We spreken hier niet over het louter digitaal maken van het huidige politiewerk,
14763 maar over een volledige omslag naar digitaal werken. Digitalisering maakt het mogelijk om een deel van
14764 de politionele processen te automatiseren. Dat moet leiden tot een efficiëntere en effectievere organisatie.
14765 We willen het werk niet alleen vereenvoudigen of digitaliseren, maar ook kwalitatief verbeteren.

14766 Een echte innovatieve digitalisering betekent dat we niet enkel de politiemensen goed opleiden, op het
14767 terrein de nodige middelen aanreiken om geïnformeerd, plaatsonafhankelijk en efficiënt te werken, maar
14768 ook dat de informatie beter doorstroomt en dat het eigenlijke politiewerk daardoor kwalitatief verbetert.
14769 Digitalisering maakt het mogelijk om snel toegang te krijgen tot een groot aantal gegevens. Dat kan extra
14770 en kwalitatieve leads opbrengen in onderzoeken, maar kan evengoed leiden tot een betere hulpverlening
14771 aan slachtoffers en een beter onthaal van de burger.

14772 De toekomst van de politie zal dus digitaal zijn of zal niet zijn, maar dit kan nooit ten koste gaan van het
14773 contact met de bevolking.

14774 **Standpunten:**

- 14775 • We maken verder werk van datagovernance bij de politie, wapenen onze politiediensten tegen de
14776 dreigingen van vandaag en maken hen klaar voor de uitdagingen van de toekomst. De
14777 investeringen in het project I-Police zetten we daarom verder. Dat systeem zal een tachtigtal
14778 databanken en toepassingen integreren in één informatieplatform, waar ze automatisch worden
14779 geanalyseerd en geautomatiseerd ter beschikking worden gesteld van de politiemedewerkers.
- 14780 • We zorgen ervoor dat de operationele personeelsleden van de politie op een toegankelijke en
14781 snelle manier politionele informatie kunnen raadplegen. De uitrol van de applicatie Focus zetten
14782 we daarom voort.
- 14783 • We maken werk van een heldere digitaliseringsstrategie voor de politie op lange termijn met een
14784 duidelijke prioritering van de projecten zodat duidelijk is wanneer er waarop zal worden ingezet.
- 14785 • Binnen een strikt en precies bepaald wettelijk kader maken we proeftuinen voor nieuwe
14786 operationele toepassingen en nieuwe technologieën mogelijk. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht
14787 worden aan de inzet van gezichtsherkenningstechnologie voor de opsporing van veroordeelden
14788 en verdachten.
- 14789 • We werken verder aan de mogelijkheid om via Police on Web online aangifte te doen van seksueel
14790 geweld en voor andere delicten voor een aanpak op maat.

14791 Branding

14792 De politie moet herkenbaar zijn in het straatbeeld. Gedeelde symbolen zijn daarbij cruciaal. We stellen
14793 vast dat lokale zones steeds vaker eigen initiatieven nemen met betrekking tot het uniform of de striping
14794 van hun politievoertuigen. Dat komt de herkenbaarheid niet ten goede en schaadt de professionele
14795 uitstraling van onze politiediensten.

14796 **Standpunten:**

- 14797
- 14798
- 14799
- 14800
- 14801
- 14802
- 14803
- 14804
- 14805
- Gedeelde symbolen zijn essentieel voor de professionele en gezagsvolle uitstraling van de politiediensten. We zorgen daarom voor een nieuwe visuele identiteit en branding voor de politiediensten. Daarmee versterken we het imago van de politiediensten ten aanzien van de bevolking en als aantrekkelijke werkgever.
  - Er komt een nieuw politie-uniform dat beantwoordt aan de noden van de politiemensen op het terrein en dat hun veiligheid en zichtbaarheid vergroot. We dwingen de correcte toepassing van dat uniform af in alle zones.
  - In het kader van de veiligheid en de herkenbaarheid, wordt het Battenburgpatroon de standaard voor de striping van alle politievoertuigen.

14806 Integriteit en diversiteit

14807 Integriteit is een kernwaarde voor professioneel politiewerk. Om de vertrouwensband tussen de politie en

14808 de bevolking intact te houden, is het dan ook belangrijk dat de burger kan uitgaan van een politie die

14809 integer handelt. Bovendien moet de burger zich ook in het politiekorps kunnen herkennen. De politie moet

14810 een afspiegeling vormen van de maatschappij. We blijven daarom aandacht besteden aan de diversiteit

14811 en representativiteit van de politiediensten.

14812 De integriteit van het politiepersoneel moet gedurende de hele loopbaan binnen de politie gegarandeerd

14813 zijn. Alleen zo kunnen we vermijden dat er misbruik gemaakt wordt van het ambt. We maken daarom

14814 verder werk van de implementatie van het concept 'screening van politiepersoneel doorheen de ganse

14815 loopbaan' zodat we de integriteit van de medewerkers optimaal kunnen blijven monitoren.

14816

14817 **Standpunten:**

- 14818
- 14819
- 14820
- 14821
- 14822
- 14823
- 14824
- 14825
- 14826
- 14827
- 14828
- 14829
- 14830
- 14831
- De omzendbrief 'professioneel profileren' bevat een handelingskader om de politiediensten handvaten te geven voor de uitvoering van identiteitscontroles. We rollen dit de komende jaren verder uit in overleg met alle betrokken actoren en ontwikkelen een e-learningmodule 'professioneel profileren' die toegankelijk is voor alle politieambtenaren.
  - De politie moet een afspiegeling van de maatschappij vormen. De politie moet ook een aantrekkelijke werkgever zijn voor mensen met een diverse achtergrond. We zetten daarom in op employer branding door positieve ambassadeurs, onder meer via de sociale media.
  - De relatie tussen jongeren en de politie is voor verbetering vatbaar. We werken een 'kindtoets' uit die een leidraad moet vormen voor interventies waarbij minderjarigen betrokken zijn.
  - Initiatieven zoals het project 'The Rookies' van de Federale Politie of de PolBru Cadets breiden we verder uit door een groter aantal jongeren de kans te geven om eraan deel te nemen. We voorzien jaarlijks middelen voor de financiering van projecten die de relatie tussen jongeren en de politie- en hulpdiensten moeten versterken.

14832 **Minder overlast, meer respect**

14833 Soms lijkt het alsof er steeds minder respect is voor de gedeelde publieke ruimte en voor elkaar. Mensen

14834 die hun afval bewust naast de afvalcontainers droppen in plaats van erin, drugscriminaliteit en

14835 gauwdiefstallen in de stationsomgevingen of amokmakers die bij de eerste zonnestralen de

14836 onweerstaanbare drang voelen om de recreatiedomeinen op stelten te gaan zetten... Het zijn jammer

14837 genoeg geen nieuwe fenomenen meer.

14838 Dergelijke overlast en kleine criminaliteit dragen bij aan een onveiligheidsgevoel op het openbaar domein.
14839 Dat is onaanvaardbaar. We nemen daarom verschillende maatregelen om overlast in te dammen en
14840 effectief aan te pakken.

14841 **Standpunten:**

- 14842 • We maken werk van een nationaal actieplan voor de veiligheid in de stations en de
14843 stationsomgevingen. We zorgen ervoor dat de politie toegang heeft tot de camerabeelden van de
14844 camera's van de NMBS en maken daarmee digitale patrouilles in de stations mogelijk.
- 14845 • De vernieuwde GAS-wetgeving gebruiken we optimaal om overlast op het openbaar domein aan
14846 te pakken. We breiden de lijst met gemengde inbreuken ook verder uit om straffeloosheid tegen
14847 te gaan.
- 14848 • De jaarlijks weerkerende incidenten in recreatiedomeinen moeten een halt worden toegeroepen.
14849 We blijven verder werken aan een nationaal toegangsverbod voor amokmakers.

14850 **Bestrijding van drugs en georganiseerde criminaliteit**

14851 De maatschappelijke onrust omtrent drugs en drugsgeweld is groot en terecht. Er is toename van geweld
14852 in onze straten waardoor het onveiligheidsgevoel vergroot. De impact op de samenleving neemt toe.
14853 Politici, rechters en politiemedewerkers moeten worden beschermd omwille van bedreigingen,
14854 havenarbeiders en hun families worden afgeperst om hen tot medewerking te dwingen... Georganiseerde
14855 misdaadbendes lijken voor weinig terug te deinzen.

14856 In de Haven van Antwerpen werd in 2022 110 ton cocaïne in beslag genomen. Toch blijven de prijzen op
14857 de markt stabiel, wat erop wijst dat dat slechts het topje van de ijsberg is. Inzetten op meer controle van
14858 containers in de haven en een betere beveiliging van de haveninfrastructuur is noodzakelijk.

14859 Er is nood aan een transversaal plan voor de aanpak van het drugsprobleem. Een plan met een heldere
14860 visie die de bevoegdheidsniveaus overschrijdt. Ieder moet op zijn domein verantwoordelijkheid opnemen:
14861 van de buurtwerker over de havenbaas en de burgemeester tot de ministers en de regeringsleiders.

14862 cd&v kiest heel duidelijk voor een ketenbenadering. Drugsgeweld en -criminaliteit kunnen niet los gezien
14863 worden van drugsgebruik. We moeten beginnen bij het begin en dat is ervoor zorgen dat mensen geen
14864 drugs gebruiken. Ons drugsbeleid is er dan ook een dat niet alleen inzet op repressie, maar ook preventie,
14865 nazorg en 'harm reduction'. Al die zaken kunnen onmogelijk los van elkaar gezien worden.

14866 We geven het duidelijke signaal dat we drugsgebruik als maatschappij niet aanvaarden. De overheid moet
14867 daarin de voortrekkersrol spelen. In die filosofie is het voor ons dan ook ondenkbaar om over te gaan tot
14868 de legalisering van illegale drugs. De risico's voor de volksgezondheid en openbare veiligheid zijn te groot.

14869 Het drugsprobleem is per definitie een internationaal probleem. Het succes van het optreden van de
14870 Belgische politiediensten wordt meebepaald door de samenwerking met buitenlandse politiediensten en
14871 internationale instellingen en organisaties zoals Interpol en Europol. Het recente Sky ECC-onderzoek heeft
14872 nogmaals aangetoond dat georganiseerde criminaliteit doorgaans internationale vertakkingen heeft. cd&v
14873 wil daarom de komende jaren de strijd tegen de georganiseerde drugscriminaliteit verder versterken door
14874 nog meer en nog beter samen te werken op Europees en internationaal niveau.

14875 **Standpunten:**

- 14876 • We werken aan een ketengerichte nationale aanpak, die inzet op alle aspecten van de
14877 drugsproblematiek, met aandacht voor preventie, repressie en nazorg. De initiatieven van de
14878 Nationale Drugscommissaris en de Algemene Cel Drugsbeleid moeten op elkaar afgestemd
14879 worden.
- 14880 • cd&v is gekant tegen de legalisering van illegale drugs. De gezondheidsrisico's zijn te groot en
14881 legalisering leidt niet tot minder drugscriminaliteit. Het zou bovendien een compleet verkeerd
14882 signaal zijn vanuit de overheid die druggebruik moet ontraden. Druggebruikers spreken we dan
14883 ook streng aan op hun verantwoordelijkheden. Zonder vraag is er immers ook geen aanbod.
14884 Druggebruikers zijn medeverantwoordelijk voor de drugshandel die gepaard gaat met steeds
14885 verregaander geweld.
- 14886 • Met de wet Bestuurlijke handhaving versterkten we de lokale besturen in hun strijd tegen de
14887 georganiseerde criminaliteit op hun grondgebied. We rollen deze wet de komende jaren verder uit
14888 en bieden de lokale besturen ondersteuning bij de implementatie ervan (bijvoorbeeld bij de
14889 uitwerking van politiereglementen). De evaluatie van de wet grijpen we aan om het debat te voeren
14890 over een eventuele uitbreiding van dit wettelijk kader.
- 14891 • We moeten een waterbedeffect te allen prijze vermijden. We verstevigen daarom ook de
14892 beveiliging van de kleinere havens en investeren in bijkomende scanners om zoveel mogelijk
14893 ladingen in elke haven van ons land te controleren.
- 14894 • Drugsbestrijding is geen taak van de overheid alleen. Criminelen maken immers misbruik van de
14895 logistieke en economische keten van private actoren zoals havenbedrijven en andere logistieke
14896 faciliteiten in onze havens. We diepen de publiek-private samenwerking daarom verder uit.
- 14897 • De internationale politiesamenwerking is van cruciaal belang in de strijd tegen de georganiseerde
14898 criminaliteit. Criminaliteit stopt niet aan de landsgrenzen: de politie mag dat dus ook niet doen. We
14899 organiseren ons daarom net zoals de criminele organisaties dat doen: grensoverschrijdend met
14900 een wijd en breed vertakt netwerk dat steunt op samenwerking, solidariteit en met hetzelfde doel
14901 voor ogen. Wetgevende initiatieven op Europees vlak moeten de mogelijkheden rond informatie-
14902 uitwisseling meer faciliteren.

14903 **Civiele veiligheid en crisisbeheersing**

14904 **Brandweer**

14905 De taken van de brandweer breiden uit. De rol van de brandweer in het veiligheidslandschap wordt
14906 daarmee ook belangrijker. Wij willen de hulpverleningszones de armslag geven om die taken ten volle te
14907 kunnen blijven vervullen.

14908 Om de goede werking van onze hulpverleningszones ook naar de toekomst toe te kunnen blijven
14909 garanderen, is er nood aan een duurzame financiering die welvaartsvast is.

14910 Om de zones optimaal te kunnen betrekken bij het uittekenen van het civiel veiligheidsbeleid en om een
14911 goede samenwerking en afstemming tussen de zones en de federale overheid te garanderen, werd in de
14912 schoot van de FOD Binnenlandse Zaken een nieuw Brandweerorgaan opgericht. Dat orgaan zal niet enkel
14913 adviezen uitbrengen, maar zal ook op een autonome manier projecten en dossiers rond de
14914 brandweerdiensten beheren. De komende jaren moet de werking van het orgaan verder uitgerold worden
14915 om op die manier de zones mee in de cockpit van het civiel veiligheidsbeleid te brengen. Dat kan enkel
14916 maar een meerwaarde zijn op momenten van crisis. Daarnaast is er door middel van de inrichting van een
14917 nationaal bureau voor vrijwilligers ook gewaakt over de representatie van deze belangrijke groep.

14918 De vrijwilligers zijn onontbeerlijk voor de goede werking van de hulpverleningszones. Het wordt echter
14919 moeilijker om gemotiveerde vrijwilligers te vinden voor een dergelijk langdurig engagement. Daarom is het
14920 noodzakelijk om ook de komende jaren, door middel van verschillende initiatieven en campagnes, verder
14921 in te zetten op het aantrekkelijker maken van het vrijwilligersberoep.

14922 We willen blijven investeren in de veiligheid van zij die voor onze veiligheid zorgen. Welzijn op het werk en
14923 een aangepast eindeloopbaanbeleid blijven belangrijke aandachtspunten voor de goede werking van de
14924 hulpverleningszones.

14925 **Standpunten:**

- 14926 • De federale dotaties voor de hulpverleningszones maken we welvaartsvast. Dit doen we door de
14927 automatische indexering ervan wettelijk te verankeren.
- 14928 • We streven naar een betere financiering van de zones, door een nieuw financieel groeipad uit te
14929 tekenen. We werken daarmee verder toe naar de afgesproken 50/50-financiering lokaal-federaal.
- 14930 • Het recent opgerichte Brandweergaan zal een significante impact hebben op de uittekening van
14931 het beleid. We honoreren de brandweernetwerken nog meer als partner van de Algemene Directie
14932 Civiele Veiligheid (ADCV) van de FOD Binnenlandse Zaken, in een uniek partnerschap waarbij
14933 ook beleidsuitvoerende taken opgenomen zullen worden. De aansturing en opvolging gebeurt
14934 door een paritair comité met vertegenwoordigers uit de ADCV en het orgaan. Ook de
14935 brandweervrijwilligers blijven een belangrijke partner en hebben hun plaats binnen het
14936 Brandweergaan.
- 14937 • We blijven aandacht hebben voor de moeilijke eindeloopbaan en een gepaste pensioenregeling
14938 voor brandweerlieden.
- 14939 • We creëren bijkomende mogelijkheden voor aangepast werk aan het einde van de loopbaan bij
14940 de brandweer. Daarenboven waken we over de correcte toepassing van de bestaande regels en
14941 voorzieningen inzake het eindeloopbaanbeleid.
- 14942 • Bij branden komen toxische stoffen vrij. Verschillende wetenschappelijke studies tonen aan dat
14943 brandweerpersoneel daardoor een verhoogd risico op kanker heeft. We willen daarom specifieke
14944 kankers die gelinkt zijn aan de beroepsactiviteit van brandweperlui erkennen als beroepsziekte,
14945 zoals die bijvoorbeeld ook erkend zijn voor schoorsteenvegers.
- 14946 • We richten een sociale dienst voor de brandweer op, naar het model van wat al bestaat voor de
14947 Geïntegreerde Politie (SSD) en Defensie (CDSCA). Deze dienst kan het brandweerpersoneel
14948 ondersteunen op psychosociaal, juridisch, medisch en materieel vlak. Dat zal in het bijzonder
14949 relevant zijn voor de bijstand aan personeelsleden die geconfronteerd worden met agressie en
14950 geweld.
- 14951 • We nemen diverse initiatieven om het vrijwilligersberoep in een positief daglicht te stellen.
- 14952 • We maken het aantrekkelijker om vrijwilliger te worden. We voerden hervormingen door van zowel
14953 het Federaal Geschiktheidsattest als de brandweeropleiding, om ervoor te zorgen dat vrijwilligers
14954 sneller inzetbaar zijn op het terrein, zonder daarbij in te boeten op de kwaliteit en veiligheid.
- 14955 • Werkgevers die zich flexibel opstellen ten opzichte van hun werknemers die een vrijwillig
14956 engagement bij de brandweer aangaan, willen we positief erkennen. We denken daarbij aan een
14957 bijzonder label.
- 14958 • We breiden de bevoegdheden van de Raad van Burgemeesters uit met aspecten van de civiele
14959 veiligheid om de lokale besturen nauwer bij het beleid te kunnen betrekken.

14960 Civiele Bescherming

14961 De Civiele Bescherming speelt als federale hulpdienst een belangrijke rol in het kader van de
14962 rampenbestrijding. Een vlotte informatiedeling tussen de civiele bescherming en de hulpverleningszones
14963 (onderling) en samenwerking met de lokale hulpverleningszones is daarom bijzonder belangrijk.
14964 Aangezien de Civiele Bescherming geen eerstelijnsinterventiedienst is, is haar interventiesnelheid daarbij
14965 minder belangrijk dan haar capaciteit om hulp te bieden met zware middelen op langere termijn, zodat ze
14966 de lokale teams kunnen ontlasten en hulp kunnen bieden bij specifieke incidenten.

14967 We worden geconfronteerd met maatschappelijke uitdagingen, zoals bijvoorbeeld klimaatverandering, die
14968 een grondige invloed hebben op de soorten risico's waaraan we worden blootgesteld. We kiezen daarom
14969 bewust om opnieuw te investeren in de versterking van de Civiele Bescherming. Zo zorgen we ervoor dat
14970 we optimaal voorbereid zijn op de nieuwe uitdagingen en risico's waarmee we geconfronteerd worden.

14971 **Standpunten:**

- 14972 • We voorzien een meerjarig investeringsplan 2024-2028 voor de Civiele Bescherming. Daarin
14973 voorzien we middelen voor de aankoop van gespecialiseerd materieel om de
14974 interventiecapaciteiten te verbeteren.
- 14975 • We passen de opleidingen en het statuut van het personeel en de vrijwilligers bij de Civiele
14976 Bescherming aan met het oog op het verbeteren van de aantrekkelijkheid, flexibiliteit en
14977 doeltreffendheid.
- 14978 • We investeren in mensen en materiaal voor de Civiele Bescherming. Via verbindingsofficieren bij
14979 de gouverneurs zullen we een optimale kennis van de interventiecapaciteiten en de efficiënte inzet
14980 van materiaal borgen. Zij zullen het mogelijk maken om de gouverneurs voortdurend te raadplegen
14981 bij het beheer van zware incidenten en de reactietijd van de Civiele Bescherming te verbeteren.
- 14982 • We heroverwegen de inplanting van de kazernes van de Civiele Bescherming op basis van een
14983 gedegen risico-evaluatie. cd&v is voorstander van het openen van satelliet- of voorposten van de
14984 Civiele Bescherming in risicovolle gebieden.
- 14985 • Door vrijwilligersinitiatieven op te nemen in de interventieprocedures wanneer er zich rampen of
14986 zware incidenten voordoen, verhogen we de slagkracht in tijden van nood. We willen dat deze
14987 vrijwilligers een volwaardige partner worden in de noodplanning en het crisisbeheer. We richten
14988 daarom lokale vrijwilligerskorpsen op, waarop de Civiele Bescherming of de hulpverleningszones
14989 een beroep kunnen doen om welbepaalde logistieke opdrachten te verzekeren (straatteams,
14990 verdeling van voedsel, sensibilisering voor risico's...). Daarmee vergroten we de weerbaarheid
14991 van de samenleving tegen zware incidenten en verlagen we de drempel naar een engagement
14992 als vrijwilliger bij de Civiele Bescherming of de brandweer.

14993 **Crisisbeheersing**

14994 We werden de afgelopen jaren geconfronteerd met verschillende crisissen. Door de klimaatverandering
14995 bestaat bovendien het risico dat we steeds vaker geconfronteerd zullen worden met de gevolgen van
14996 extreme weerfenomenen en andere natuurverschijnselen. Daarop moeten we ons grondig voorbereiden.
14997 Het ontbreekt onze samenleving vandaag aan een echt 'risicobewustzijn'. Daar willen we verandering in
14998 brengen.

14999 **Standpunten:**

- 15000 • We voeren de aanbevelingen uit het 'Witboek tot verbetering van het crisisbeheer in België' uit.
- 15001 • We maken werk van een echt risicobewustzijn, zowel bij de burger als bij alle
- 15002 overheidsorganisaties. Daarvoor ontwikkelen we een 'Nationale Strategie tot bevordering van de
- 15003 risicocultuur'. Het bewustzijn over mogelijke risico's en rampen, de voorbereiding daarop en de
- 15004 kennis om adequaat te reageren moeten omhoog.
- 15005 • De burger geven we een volwaardige rol in elke stap van het risico- en crisisbeheer, dus zowel de
- 15006 noodplanning, de crisisbeheersing zelf als het herstel. De op te richten vrijwilligerskorpsen
- 15007 waarvoor we pleiten, spelen daarbij een belangrijke rol.
- 15008 • We maken van 'herstel' een volwaardig onderdeel van de crisisbeheersing en voorzien daarvoor
- 15009 het nodige wettelijke kader. Herstel moet een onderdeel worden van de lokale algemene nood-
- 15010 en interventieplannen. We duiden herstelcoördinatoren aan bij de diensten van de gouverneur. Zij
- 15011 zorgen voor een professionele voorbereiding en coördinatie van de herstelfase. Het herstel moet
- 15012 tijdens de acute fase van een noodsituatie reeds worden opgestart.

- 15013 **Kernpunten**
- 15014 • cd&v kiest voor een ketengerichte benadering van het veiligheidsvraagstuk. We zetten niet alleen in
15015 op repressie, maar ook op preventie en burgerparticipatie. We willen onder meer de
15016 buurtinformatienetwerken verder stimuleren en rollen lokale vrijwilligerskorpsen uit die extra
15017 ondersteuning kunnen bieden op de momenten dat de hulpdiensten handen tekortkomen.
- 15018 • We waken over de veiligheid van zij die voor onze veiligheid zorgen. Dat start bij een nultolerantie
15019 voor geweld tegen de politie, hulpdiensten en andere veiligheidsberoepen. We blijven campagne
15020 voeren voor meer wederzijds respect.
- 15021 • We maken onze politie klaar voor de toekomst. De politie moet bereikbaar en nabij zijn en moet
15022 voorbereid zijn op de uitdagingen van de toekomst. Dat kunnen we garanderen door te investeren in
15023 specialisatie en door de lokale politiezones efficiënter te organiseren en ze te financieren volgens een
15024 nieuw financieringsmodel. De wijkagent wordt geherwaardeerd en speelt een cruciale rol in het model
15025 van gebiedsgerichte politiezorg. We maken het aantrekkelijker om voor een job bij de politie te kiezen,
15026 onder meer door het politieonderwijs te hervormen volgens de principes van de bachelor-
15027 masterstructuur. De toekomst van de politie zal digitaal zijn of zal niet zijn dus blijven we investeren
15028 in digitalisering en innovatie.
- 15029 • Respect voor elkaar begint op het openbaar domein. Vandalisme en geweld zijn onaanvaardbaar.
15030 Daar grijpen we hard tegen in. cd&v zorgt voor veilige buurten waar iedereen zichzelf kan zijn en we
15031 maken werk van een nationaal toegangsverbod voor amokmakers die recreatiedomeinen op stelten
15032 zetten.
- 15033 • De drugsproblematiek is een absolute topprioriteit. We treden streng op tegen drugscriminelen, maar
15034 zetten ook in op preventie en nazorg in de richting van gebruikers. cd&v verzet zich tegen de
15035 legalisering van illegale drugs. Via de bestuurlijke handhaving, een betere samenwerking tussen
15036 politie, douane en private havenbedrijven en een internationaal georiënteerde aanpak breken we het
15037 verdienmodel van de drugsbendes.
- 15038 • We blijven investeren in de brandweer en de Civiele Bescherming. We zorgen voor een duurzame en
15039 welvaartsvaste financiering voor de brandweer en een investeringsplan om de Civiele Bescherming
15040 klaar te maken voor de uitdagingen van morgen.
- 15041 • Het crisisbeheer krijgt een nieuwe vorm. We zorgen voor een echt risicobewustzijn bij overheid en
15042 burgers. Het herstel wordt een volwaardige fase van het crisisbeheer waarin ook burgerparticipatie
15043 een centralere rol moet innemen.

15044 Justitie

15045 Onze koers

15046 **Binnen bepaalde beleidsdomeinen hebben we nood aan een sterke staat die krachtig en efficiënt**
15047 **kan optreden. Het betreft specifiek de domeinen waar mensen niet zelf kunnen ageren omdat ze**
15048 **niet over de geschikte instrumenten beschikken of omdat het verboden is om het recht in eigen**
15049 **handen te nemen. Voorbeelden van dergelijke beleidsdomeinen zijn veiligheid en het**
15050 **strafrechtelijke luik van justitie. Binnen andere domeinen, zoals het burgerlijk recht en het**
15051 **procesrecht, moet de inmenging van de overheid eerder beperkt blijven en streven we vooral naar**
15052 **een dienend recht.**

15053 **Justitie zet stappen in de richting van modernisering, het verlagen van de toegangsdrempel en**
15054 **meer transparantie. Op dat pad moeten we verder gaan. Er is vandaag nog altijd te weinig**
15055 **vertrouwen in justitie. Onze partij heeft ernaar gestreefd om justitie dichterbij te brengen en de**
15056 **drempel te verlagen, bijvoorbeeld door het verruimen van de juridische tweedelijnsbijstand en het**
15057 **maken van een leesbaar burgerlijk recht. In de toekomst zetten we verder in op het herstellen van**
15058 **het vertrouwen in justitie onder meer door efficiëntere procedures, moderne wetgeving en meer**
15059 **veiligheid.**

15060 Een rechtvaardig strafrechtstelsel

15061 We moeten inzetten op pakkans, efficiënte strafprocedures en een zinvolle straf(uitvoering). Dat moet de
15062 rode draad zijn als het gaat over strafrecht, strafprocesrecht en strafuitvoering.

15063 Rechtvaardig opsporen, vervolgen en rechtspreken

15064 Deze legislatuur werd een nieuw Strafwetboek gestemd, de hervorming van het strafproces is echter nog
15065 noodzakelijker. De theorie van de procedurele rechtvaardigheid leert ons onder meer dat de burger meer
15066 belang hecht aan het gegeven dat de strafrechter rechtvaardig, onafhankelijk, onpartijdig en zorgvuldig is
15067 dan aan de verwachting dat de rechter een strenge straf uitspreekt. Een rechtvaardig strafrecht staat met
15068 andere woorden niet los van de procedure die aan de uitspraak voorafgaat. Vandaar gaan we voor een
15069 hervorming van het strafproces, met onder meer een eengemaakt onderzoek onder leiding van het
15070 openbaar ministerie, een procedure van afsluiting van het onderzoek en de afschaffing van het hof van
15071 assisen.

15072 We herdenken het nut en modaliteiten van het uittreksel uit het strafregister. Aangezien alle straffen tot
15073 doel hebben de maatschappelijke afkeuring te laten blijken, en ook de re-integratie van de veroordeelde te
15074 garanderen, is het niet langer logisch om sommige straffen, zoals de werkstraf, niet op het uittreksel te
15075 vermelden en andere wel. Verder willen we vermijden dat een minder gepaste straf wordt opgelegd omdat
15076 die dan wel of niet een vermelding op het uittreksel vermijdt.

15077 In het licht van de overbevolking, moeten we de voorlopige hechtenis herzien. Meer dan 40% van onze
15078 gevangenispopulatie bestaat uit personen in voorlopige hechtenis. Dat zijn mensen die nog altijd het
15079 vermoeden van onschuld genieten. De gevangenis moet in de eerste plaats gebruikt worden voor de
15080 vrijheidsberoving van personen die veroordeeld werden tot een gevangenisstraf. Op het vlak van de
15081 voorlopige hechtenis denken we aan verschillende aanpassingen. Een eerste oplossing betreft het

15082 invoeren van een tijdsbeperking van de voorlopige hechtenis die in verhouding staat met de op het misdrijf
15083 voorziene straf. Uiteraard moet dan in een uitzondering voorzien worden voor seksuele misdrijven of
15084 misdrijven van terroristische aard. Daarnaast moeten ook de voorwaarden voor de voorlopige hechtenis
15085 herzien worden. Er zou bijvoorbeeld kunnen voorzien worden in een limitatieve lijst van misdrijven waarbij
15086 een onderscheid wordt gemaakt tussen opzettelijke en niet-opzettelijke misdrijven. Zo'n limitatieve lijst zal
15087 in elk geval misdrijven zoals moord, verkrachting, diefstal met geweld, bendevorming en mensenhandel
15088 bevatten. Tot slot kan ook nog meer gebruik gemaakt worden van de enkelband om de voorlopige
15089 hechtenis uit te voeren.

15090 Eén van de concrete uitdagingen waar justitie vandaag mee geconfronteerd wordt is de georganiseerde
15091 drugsriminaliteit. Internationale samenwerking is cruciaal en hiervoor heeft onze minister afgelopen
15092 legislatuur zowel op het niveau van de douane als het niveau van de politie al enorme stappen in
15093 ondernomen. Om de strijd verder te voeren is een lokale aanpak zeer nuttig en daarvoor kunnen de lokale
15094 integrale veiligheidscellen op lokaal niveau een efficiënt instrument zijn. Voor deze strijd willen we ook
15095 multidisciplinaire teams inzetten. Naast een focus op de veiligheid, focussen we ook op de gebruiker. Voor
15096 die laatste die geconfronteerd wordt met een ernstige drugsverslaving, willen we in een vorm van
15097 gedwongen opname voorzien. Dat is een van de kruispunten tussen justitie en volksgezondheid. Een
15098 menselijke en resultaatgerichte aanpak is hier op zijn plaats.

15099 Blijvende aandacht moet uitgaan naar de bestrijding van seksueel geweld en misbruik. Regelmatig worden
15100 we geconfronteerd met zware feiten en met alarmerende cijfers over de omvang van dit probleem.
15101 Seksueel geweld en misbruik neemt bovendien steeds meer diverse vormen aan, die niet altijd gemakkelijk
15102 te 'vatten' zijn: denk aan seksuele cybercrime, grooming, seksueel geweld tussen jongeren onderling... Er
15103 werden de afgelopen jaren al belangrijke beleidsinspanningen geleverd, bijvoorbeeld op het vlak van
15104 opleiding van de betrokken actoren en wat de Zorgcentra na Seksueel Geweld betreft. Het is dan ook zeer
15105 belangrijk dat alle partners ten volle betrokken worden bij deze Zorgcentra en dat er bijkomend
15106 geïnvesteerd wordt om het aantal centra snel op te trekken.

15107 Dat neemt niet weg dat seksueel grensoverschrijdend gedrag nog steeds te veel voorkomt en absoluut
15108 onze aandacht verdient. Recent nog stuurden de uitzendingen van de VRT CANVAS-reeks 'Godvergeten'
15109 een schokgolf door onze samenleving, die uitmondde in twee commissies (een onderzoekscommissie op
15110 federaal niveau en een bijzondere commissie op Vlaams niveau). cd&v pleit voor het voeren van een
15111 globaal sector- en bevoegdheidsoverschrijdend beleid. Daarvoor is in de eerste plaats een
15112 samenlevingsbrede cultuuromslag nodig, waarin collectieve verantwoordelijkheid centraal staat.
15113 Bijkomend moet er ook ingezet worden op extra wetenschappelijk onderzoek, zowel naar de omvang van
15114 het probleem als naar, bijvoorbeeld, daderprofielen. Zo kan maximaal en onderbouwd ingezet worden op
15115 preventie, want elk geval van misbruik is er een teveel. Plegers van seksueel geweld moeten opgevolgd
15116 en behandeld worden, ook na strafeinde. Straffeloosheid moet aangepakt worden. Daarnaast is er
15117 bijzondere aandacht nodig voor bepaalde groepen in onze samenleving die extra kwetsbaar zijn voor
15118 seksueel misbruik. Tot slot moeten slachtoffers en hun noden altijd centraal staan. Ieder slachtoffer is
15119 anders, en met die diversiteit moet ten volle rekening gehouden worden. Zo zijn er bijvoorbeeld slachtoffers
15120 van recent misbruik, maar evengoed slachtoffers van historisch misbruik. Elk van hen moet op een
15121 laagdrempelige manier grensoverschrijdend gedrag kunnen melden en toegang hebben tot kwaliteitsvolle
15122 (trauma-)zorg. Ze moeten erkend worden in hun leed en in alle fasen van een (judicieel) traject op een
15123 correcte en respectvolle manier behandeld en begeleid worden.

15124 Bijzondere aandacht moet ook uitgaan naar intrafamiliaal geweld. Verschillende factoren, zoals
15125 bijvoorbeeld de coronapandemie maar ook stress en financiële problemen, hebben dat bestaande
15126 fenomeen nog versterkt. De aard en de omvang van dat substantiële probleem vereisen een gerichte

15127 aanpak, de bestaat uit preventie, sensibilisering, een adequaat strafrechtelijk beleid, een kwaliteitsvolle
15128 opvang voor slachtoffers en begeleiding van daders. De ketenaanpak en de Veilige Huizen zijn een grote
15129 meerwaarde voor de praktijk en in het bijzonder voor slachtoffers van partnergeweld: de nauwe
15130 samenwerking tussen de betrokken diensten zorgt voor een veel gerichtere en aanklappende aanpak van
15131 en voor de betrokken gezinnen. Ook de daders worden in een FJC begeleid door de diensten die partner
15132 zijn en de begeleiding van gezinnen opnemen. Wij geloven sterk in het instrument van het tijdelijk
15133 huisverbod. Uiteraard is dat geen alleenstaand instrument en moet het gezien worden in het brede kader
15134 van de maatregelen en vormen van hulpverlening die er momenteel zijn. Ook de uitrol van de kindreflex in
15135 zoveel mogelijk sectoren is zeer belangrijk. De grootste slachtoffers bij intrafamiliaal geweld zijn de
15136 kinderen. Wij denken dat het nodig is dat heel snel onder ogen te zien, vanaf het eerste moment dat er bij
15137 de politie of bij hulpverleningsorganisaties signalen zijn van partnergeweld. Projecten zoals 'Handle with
15138 Care' (waarbij scholen binnen de 24 uur op de hoogte gesteld worden van een politionele interventie binnen
15139 een gezin wegens familiaal geweld waar ook kinderen bij betrokken zijn) dragen hiertoe bij.

15140 Behoorlijke begeleiding en behandeling na het misdrijf kunnen de kansen op recidive aanzienlijk
15141 verminderen. Wetenschappelijk onderbouwde risicotaxatie-instrumenten zijn een meerwaarde om de kans
15142 op herhaling van een misdrijf in te schatten.

15143 Dankzij de zesde staatshervorming is de deelname verzekerd van de deelstaatministers aan de
15144 vergaderingen van het college van procureurs-generaal. Dat is volgens ons een belangrijk middel voor de
15145 coördinatie tussen het Vlaamse en federale veiligheidsbeleid. Het komt erop aan om maximaal die
15146 mogelijkheid te benutten.

15147 Zinvolle strafuitvoering

15148 Er moet voor elke inbreuk een gepaste straf bestaan. Bij een straf moet niet automatisch gedacht worden
15149 aan de gevangenisstraf. Er zijn vele vormen van strafuitvoering. De gevangenisstraf is één optie en vooral
15150 een laatste remedie.

15151 We willen een geïntegreerde aanpak in het Vlaams justitieel beleid, een zogenaamde ketenaanpak. Dat is
15152 des te noodzakelijker omdat het in concreto dikwijls gaat over 'multiproblematieken'. Dat veronderstelt een
15153 positieve, constructieve samenwerking tussen alle actoren op het veld en alle betrokken beleidsinstanties.

15154 De justitiehuzen vormen een noodzakelijke brug tussen justitie en welzijn. De justitieassistenten hebben
15155 daarbij een zeer belangrijke rol. De justitiehuzen kregen een personeelsuitbreiding maar ook een
15156 toenemend aantal opdrachten. Er moet bijgevolg over gewaakt worden dat de menselijke begeleiding door
15157 een justitie-assistent niet in het gedrang komt.

15158 De straf heeft tot doel de maatschappelijke afkeuring te doen blijken, de samenleving te beveiligen en
15159 mensen te helpen met beter te doen in onze samenleving. Detentie is vandaag nog al te vaak
15160 contraproductief en dat is zowel een probleem van infrastructuur als van de invulling van de strafuitvoering.

15161 De overbevolking in de gevangenissen leidde reeds tot meerdere veroordelingen van België. Oplossingen
15162 zijn noodzakelijk om een humaan detentiebeleid mogelijk te maken en te garanderen dat de
15163 gevangenisstraf een zinvolle uitvoering kan krijgen. De gevangenis moet immers een plaats zijn waar
15164 gedetineerden aan zichzelf kunnen werken, daartoe moeten zij dan ook de nodige letterlijke en figuurlijke
15165 ruimte krijgen.

15166 Op het vlak van infrastructuur moet het masterplan geactualiseerd en alsnog op korte termijn verder
15167 uitgevoerd worden. De bouw van nieuwe gevangenissen en de renovatie van bestaande gevangenissen
15168 moet gepaard gaan met een langetermijnvisie en een focus op alternatieve strafuitvoering. Er moet verder
15169 geïnvesteerd worden in de detentieomstandigheden via de versnelde uitvoering van het masterplan
15170 gevangenissen. Aangezien het overgrote deel van de gebouwen in de portefeuille van de Regie der
15171 Gebouwen ten dienste staan van Justitie, zou het goed zijn, mocht in de toekomst de minister van Justitie
15172 ook bevoegd zijn voor de Regie der Gebouwen.

15173 De bouw van nieuwe gevangenissen, zoals onder meer in Leopoldsburg, en nieuwe forensische
15174 psychiatrische centra, zoals onder meer in Aalst, moet in overleg met betrokken actoren, tot een goed
15175 einde gebracht worden. Het huidige beleid waarbij de oude gevangenissen opgehouden worden om de
15176 overbevolking op te vangen, willen we omkeren door de bouw van nieuwe gevangenissen ter vervanging
15177 van die oude gevangenissen, en de aanpak van de in- en uitstroom uit de gevangenissen.

15178 Voor de instroom kijken we naar de voorlopige hechtenis (zie hoger) en naar de geïnterneerden. Het doel
15179 moet zijn om geen geïnterneerden in de gevangenis op te sluiten. Mensen die worden geïnterneerd,
15180 verdienen zorg en geen bestraffing. Dat is een duidelijke keuze die we als samenleving maken. Als
15181 christendemocraten blijven we gaan voor een samenleving die de meest kwetsbare personen niet in de
15182 steek laat. Voor de geïnterneerden moet daarbij in een wettelijk kader voorzien worden waarin hun rechten
15183 en plichten binnen de instelling waar men verblijft vastgelegd worden.

15184 Voor de uitstroom kijken we naar de voorwaardelijke invrijheidsstelling en de transitiehuizen. Deze
15185 transitiehuizen, waar langdurig gestraften op het einde van hun straf worden ontvangen met het oog op
15186 het voorbereiden van hun re-integratie, moeten meer ruimte krijgen. Deze bieden in het bijzonder een
15187 goede oplossing voor gedetineerden die tot strafeinde gaan.

15188 Daarnaast werken we aan de verdere uitrol van de detentiehuizen, zijnde de kleinschalige vormen van
15189 detentie waar veroordeelden hun straf uitzitten en intensief worden voorbereid op hun re-integratie in de
15190 samenleving op het vlak van werk, wonen, sociaal netwerk en persoonlijke en maatschappelijke oriëntatie
15191 in de ruimste zin van het woord. Die detentiehuizen moeten een optie zijn voor alle gedetineerden met een
15192 laagrisicoprofiel, ongeacht de duur van hun straf. Bij de verdere uitrol van de detentiehuizen moet ook
15193 aandacht zijn voor differentiatie op basis van bepaalde doelgroepen. Zo kunnen bijvoorbeeld specifieke
15194 detentiehuizen voorzien worden voor jongvolwassenen, ouderen of moeders met kinderen. Op die manier
15195 kan nog beter voorzien worden in een specifieke begeleiding die de re-integratie tot een beter einde kan
15196 brengen. De lokale verankering is daar evident ook van groot belang. Door personen nauw betrokken te
15197 houden bij de lokale gemeenschap kan meer ingezet worden op responsabiliseren en re-integratie. Een
15198 gedetineerde verdwijnt immers niet meer uit de gemeenschap naar een gevangenis ver weg, maar blijft
15199 dichtbij en kan zo beter opgevolgd worden.

15200 Talloze mensen zetten zich vandaag al in om in een zinvolle strafuitvoering te voorzien, maar zij botsen
15201 daarbij nog te vaak op hindernissen zoals de beperkte infrastructuur of een beperkt werk-, sport-
15202 opleidingsaanbod. De werkelijke uitvoering in de praktijk van de detentieplannen moet daarbij een eerste
15203 stap zijn.

15204 De uitvoering van werkstraffen is tot slot een belangrijk middel om te werken aan re-integratie van daders.
15205 Voldoende werkplaatsen zijn een belangrijk aandachtspunt.

15206 Slachtofferschap

15207 Slachtofferschap is erg ingrijpend en heeft vaak ernstige gevolgen daarom moet slachtofferzorg een
15208 topprioriteit vormen in het beleid. Slachtofferzorg vereist een structurele samenwerking tussen de
15209 verschillende beleidsniveaus om de slachtoffers een perfect gecoördineerde en kwaliteitsvolle begeleiding
15210 te bezorgen. Onder slachtofferzorg vallen slachtofferbejegening van politie, slachtofferonthaal van de
15211 justitiehuizen en slachtofferhulp van CAW en het gaat hier om een divers aanbod door samenwerkende
15212 diensten. Er moet daarbij aandacht uitgaan naar zowel de zorg voor slachtoffers in het algemeen als voor
15213 slachtoffers met specifieke kwetsbaarheden, zoals vereist door de EU-richtlijn van 2012.

15214 Voor de uitwerking van een globaal slachtofferbeleid kan het charter dat naar aanleiding van dertig jaar
15215 Slachtofferonthaal werd voorgesteld, als belangrijke leidraad dienen. Dat charter bevat 'tien geboden voor
15216 de wetgever' om slachtoffers écht centraal te stellen. Zo wordt bijvoorbeeld het cruciale belang van
15217 informatie onderlijnd voor slachtoffers: om secundaire victimisatie te vermijden is het inderdaad belangrijk
15218 dat slachtoffers betrokken worden bij en op de hoogte gehouden worden over eventuele onderzoeken,
15219 procedures...

15220 We stellen voor om het recht op slachtofferhulp te versterken door standaard slachtofferhulp te voorzien,
15221 waar een slachtoffer van kan afzien, in plaats van omgekeerd pas hulp te voorzien als het slachtoffer er
15222 expliciet om vraagt.

15223 Jeugddelinquentie

15224 Jeugddelinquentie en de correcte uitvoering van het jeugddelinquentiedecreet zijn voor ons van groot
15225 belang. Het jeugddelinquentierecht kende de afgelopen legislatuur een belangrijke update, met name door
15226 de introductie van de gesloten oriëntatie en de langdurige gesloten begeleiding. Daarmee zijn alle
15227 mogelijke maatregelen nu beschikbaar voor de jeugdrechter. Ook de mogelijkheid van het kortverblijf,
15228 waarbij een jongere voor een kortere periode wordt opgenomen en intensief, contextgericht wordt begeleid,
15229 is een waardevolle aanvulling van het arsenaal van de jeugdrechter.

15230 We gaan niet mee in een narratief dat een algemeen negatief beeld ophangt van onze kinderen en
15231 jongeren, maar we geloven wel dat we passend moeten optreden voor die jongeren, die uit de bocht gaan.
15232 We geloven dat het jeugddelinquentierecht daartoe over alle nodige tools beschikt.

15233 Het werken aan herstel van de schade die door het gepleegde jeugddelict wordt berokkend, sociale re-
15234 integratie en betrokkenheid van de eigen context hierbij zijn belangrijke grondbeginselen van ons
15235 jeugddelinquentierecht.

15236 We willen ook multidisciplinair inzetten op preventie en de onderliggende oorzaken van jeugddelinquentie
15237 aanpakken, om recidive te vermijden, wat de bescherming van de maatschappij op lange termijn ten goede
15238 komt.

15239 We verzetten ons tegen een tendens waarin het jeugddelinquentierecht gereduceerd wordt tot een
15240 'strafrecht', en waarin de loutere sanctie primeert op bovenstaande grondbeginselen. Dat betekent
15241 uiteraard niet dat het opleggen van sancties aan een jongere die de regels niet naleeft, uit den boze is.
15242 Wanneer de omstandigheden dit vragen, kan de rechter de jongere passend sanctioneren.

15243 Belangrijke aandachtspunten zijn nog: opvolging videoconferenties, positieve projecten en ook
15244 elektronische monitoring.

15245 We zorgen bij alle maatregelen voor een sterke en adequate pedagogische begeleiding. Onze prioriteit in
15246 de volgende legislatuur ligt bij investeringen in professionals om, zoals het jeugddelinquentierecht dat ook
15247 voorschrijft, bij elke genomen maatregel een kwalitatief en resultaatgericht begeleidingstraject te voorzien.
15248 Dat wil zeggen: met focus op herstel, re-integratie en het vermijden van recidive. Wij versterken de
15249 ketenaanpak met een sterke focus op herstel en re-integratie. Zeer belangrijk is ook de versterkte
15250 inhoudelijke werking van de reacties op jeugddelinquentie en de verhoogde aandacht voor slachtoffers.

- 15251 • We streven naar een hervorming van het strafproces, het strafregister en de voorlopige hechtenis.
- 15252 • We zetten de strijd tegen seksueel geweld, intrafamiliaal geweld en drugscriminaliteit verder. Die
15253 laatste proberen we ook via alternatieve pistes zoals de LIVC's, multidisciplinaire teams en
15254 gedwongen opname aan te pakken.
- 15255 • We streven naar een zinvolle strafuitvoering door een ketenaanpak en het terugdringen van de
15256 overbevolking in de gevangenissen.
- 15257 • Slachtofferzorg moet standaard voorzien worden met de mogelijkheid voor het slachtoffer om
15258 hiervan af te zien.
- 15259 • We verzetten ons tegen de reducering van het jeugddelinquentierecht tot het strafrecht en
15260 voorzien onder meer in een sterke en adequate pedagogische begeleiding.

15261 **Kansspelen**

15262 Een gokverslaving is waarschijnlijk een van de meest isolerende verslavingen. De impact op het leven van
15263 de persoon in kwestie en zijn of haar omgeving is enorm. Problematische gokkers hebben vaak lichamelijke
15264 en psychiatrische klachten, Daarenboven weegt dit erg op de gezinsrelaties.

15265 De strijd tegen gokverslavingen, met zeer ernstige gevolgen voor de volksgezondheid, is een prioriteit. We
15266 moeten ambitieus zijn en streven naar een duidelijke en leesbare Kansspelwet. In de huidige wet zijn op
15267 vandaag zoveel wijzigingen aangebracht dat die zeer complex geworden is. Daarnaast moet ook de
15268 Kansspelcommissie als onafhankelijke regulator op efficiënte wijze de actuele fenomenen opvolgen en
15269 waar nodig sanctioneren. Een goede dialoog met de hulpverleningssector is daarbij onontbeerlijk. De
15270 resultaten van de groep van experts die momenteel het kansspelbeleid in België evalueert, kunnen dienen
15271 tot het vereenvoudigen van de Kansspelwet en optimaliseren van de werking van de Kansspelcommissie.

15272 Verder willen we de drempel tot gokken verhogen. Naast maatregelen voor de schijndagbladhandels,
15273 moeten ook de uitbating van kansspelen in cafés beperkt worden. In beide gevallen is de input van lokale
15274 besturen noodzakelijk. Verder zijn wat ons betreft duidelijkere zorg- en informatieplichten nodig voor
15275 operatoren. Want aan mooie woorden ontbreekt het de sector niet. Maar het is tijd dat we hen aanzetten
15276 tot daden om spelers echt te beschermen tegen de vreselijke gevolgen die een gokverslaving met zich
15277 meebrengt.

15278 We starten bovendien de dialoog op met de andere gewesten om in de komende legislatuur de
15279 kansspelbelasting te harmoniseren met de ons omliggende landen. Zo maken we een einde aan het
15280 huidige fiscaal gunstregime voor gokoperatoren.

15281 **Een burgerlijk recht voor de 21^e eeuw**

15282 Een leesbaar en modern Burgerlijk Wetboek

15283 We werken verder aan het nieuw Burgerlijk Wetboek. Intussen traden de boeken 1 (algemene bepalingen),
15284 2 (titel 3 - relatievermogensrecht), 3 (zakenrecht), 4 (erfrecht), 5 (verbintenissenrecht) en 8 (bewijsrecht)
15285 reeds in werking. Boek 6 (buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht) werd recentelijk goedgekeurd. Het
15286 boek 7 (bijzondere overeenkomsten) en boek 9 (titel 1 – persoonlijke zekerheden) werden reeds ingediend

15287 in het parlement. Aan de overige delen van boek 9 (zekerheden) en het boek 10 (verjaring) wordt intussen
15288 verder gewerkt.

15289 In het kader van de modernisering van het Burgerlijk Wetboek willen we ook het afstammingsrecht
15290 moderniseren. Binnen deze rechtstak moeten we evolueren van een sturende overheid naar een dienend
15291 recht. Een nieuw afstammingsrecht moet rekening houden met alle vormen van ouderschap en ertoe
15292 streven elke discriminatie weg te werken. We denken daarbij onder meer aan wensouderschap,
15293 meerouderschap en altruïstisch draagmoederschap. Het belang van het kind staat hierbij centraal, inclusief
15294 zijn recht op identiteit en afstammingsinformatie.

15295 Ook andere aspecten van het familierecht moeten onder de loep genomen worden. Het concept van de
15296 wettelijke samenwoning heeft ruim aan populariteit gewonnen en heeft intussen een duurzaam karakter.
15297 Het statuut kan dan ook verder aangepast worden met het oog op de verdere bescherming van de wettelijk
15298 samenwonende partners. Naast de bescherming van personen in een relatie, moet er ook aandacht zijn
15299 voor de bescherming van personen die geconfronteerd worden met een relatiebreuk. Daarbij moet de
15300 nadruk liggen op de minnelijke weg door het bijvoorbeeld mogelijk te maken een echtscheiding in
15301 onderlinge overeenstemming voor de notaris toe te laten, mits er geen kinderen zijn. Ook zetten we verder
15302 in op de uitrol van een ouderschapsplan, waarin ouders die uiteengaan zoveel als mogelijk afspraken
15303 maken over de verdere opvoeding van hun kind.

15304 Daarnaast streeft onze partij er sinds geruime tijd naar het recht op een geweldloze opvoeding te doen
15305 inschrijven in ons Burgerlijk Wetboek. Om komaf te maken met die juridische onduidelijkheid, om ervoor te
15306 zorgen dat België zijn internationale verplichtingen op dit vlak nakomt en om een mentaliteitsverandering
15307 te bevorderen, moet het recht van het kind op een geweldloze opvoeding opgenomen worden in de
15308 wetgeving, door alle vormen van geestelijk of lichamelijk geweld en andere onmenselijke of vernederende
15309 behandelingen of straffen ten aanzien van kinderen op alle niveaus, ook binnen het gezin, uitdrukkelijk te
15310 verbieden.

15311 Aangepaste zorg en begeleiding voor personen met een psychische kwetsbaarheid

15312 Kwetsbare personen die door hun geestestoestand hun eigen veiligheid of de veiligheid van anderen in
15313 gevaar brengen, verdienen in de eerste plaats gepaste zorg en begeleiding. De huidige wetgeving focust
15314 enkel op beschermingsmaatregelen en de voorwaarden waaronder een persoon gedwongen kan worden
15315 opgenomen in een psychiatrische instelling. cd&v wil deze wetgeving moderniseren. De zorg en de
15316 behandeling moeten centraal staan, zonder afbreuk te doen aan de nood aan bescherming.

15317 Een gedwongen opname na rechterlijke machtiging is en blijft, als vrijheidsberovende maatregel, een
15318 uiterste maatregel. Voor sommige personen met een psychische kwetsbaarheid is een gedwongen
15319 opname niet nodig en volstaan zorg en ondersteuning via een alternatief zorgtraject (bijvoorbeeld
15320 verpleging in een gezin).

15321 De begeleiding en eventueel gedwongen opname hebben niet enkel een grote impact op de betrokken
15322 persoon zelf, maar ook op diens omgeving. De directe omgeving van de persoon dient, als zij dit wensen,
15323 te worden betrokken bij het zorgtraject.

- 15324
- We werken verder aan de modernisering van het burgerlijk recht en schrijven daarbij ook het recht op geweldloze opvoeding in.
  - We hebben blijvende aandacht voor de ouders van sterrenkindjes.
- 15325
15326

15327 • We blijven inzetten op de aangepaste zorg en begeleiding voor personen met een psychische
15328 kwetsbaarheid.

15329 **Een toegankelijke rechter en openbare rechtspraak**

15330 We hebben al grote stappen gezet om de gerechtelijke achterstand weg te werken. De werklasmeting kan
15331 zicht geven op de overblijvende knelpunten en moet ons in staat stellen om de kaders van de hoven en
15332 rechtbanken in te vullen op basis van de noden.

15333 België werd reeds meermaals veroordeeld wegens het te lang aanslepen van bepaalde rechtszaken.
15334 Vooral het hof van beroep in Brussel wordt geconfronteerd met een enorme achterstand. De achterstand
15335 in alle hoven en rechtbanken moet van nabij opgevolgd worden, rekening houdende met de aanbevelingen
15336 van de Hoge Raad voor Justitie zodat de nuttige remediërende maatregelen getroffen kunnen worden. Ook
15337 in het kader van het Brussels hof streven wij naar de aanpassing van het Gerechtelijk Wetboek om te
15338 verzekeren dat er wisselende tweetaligheid is op het niveau van de procureur-generaal en de eerste
15339 voorzitter van het hof van beroep, zodat steeds een van de twee functies door een Nederlandstalige wordt
15340 uitgeoefend.

15341 Verder willen we in Brussel een internationale Engelstalige handelsrechtbank doen oprichten. De Brussels
15342 International Business Court (BIBC) zou internationale handelsgeschillen tussen bedrijven behandelen.
15343 Als het tot een procedure komt dan zal die door het gespecialiseerde karakter van de BIBC snel en efficiënt
15344 kunnen verlopen. In de BIBC zullen lekenrechters zetelen die geselecteerd worden uit experts in de
15345 materies die de BBIC zal behandelen. Die specialisatiegraad moet leiden tot een snelle en deskundige
15346 rechtspraak waar geen beroep tegen mogelijk is. Een procedure bij de Brusselse internationale
15347 handelsrechtbank zal altijd een vrijwillige beslissing zijn, met een akkoord van beide partijen. De BIBC zal
15348 tenslotte de openbare middelen niet belasten en zelfbedruipend zijn. Mede door het substantiële
15349 inschrijvingsgeld dat beide partijen zullen moeten betalen om een procedure op te starten.

15350 Magistraten en gerechtspersoneel zijn onmisbaar voor de werking van justitie. Door met alle actoren in te
15351 zetten op een toegankelijker, stiptere en rechtvaardigere justitie, zal de rechtzoekende een betere
15352 dienstverlening krijgen en justitie aantrekkelijker worden. Iedereen binnen justitie heeft de plicht om bij te
15353 dragen aan een oplossingsgerichte justitie, waarbij conflicten zo veel mogelijk vermeden en beheerst
15354 worden. We streven naar een aangepast tuchtrecht voor de magistratuur dat toelaat het vertrouwen in
15355 justitie te versterken.

15356 Uiteraard moet verder ingezet worden op de digitalisering. De digitalisering binnen het burgerlijk en
15357 strafproces gaat verder, maar ook voor ondernemingen en burgers moet zoveel als mogelijk het digitale
15358 pad bewandeld worden. Voor ondernemingen denken we bijvoorbeeld aan het digitaal indienen van
15359 statutenwijzigingen en de mogelijkheid authentieke akten digitaal te doen ondertekenen. Voor burgers
15360 denken we bijvoorbeeld aan het digitaal register waarin de zorgvolmachten verzameld worden en waar
15361 bijvoorbeeld andere informatie aan kan worden toegevoegd (zoals de wilsverklaring of een verklaring
15362 inzake organdonatie). Aan personen uit de medische en zorgsector zou beperkte toegang kunnen
15363 verschaft worden.

15364 Ten slotte moeten het gebruik en de mogelijkheden van artificiële intelligentie in de werking van justitie
15365 geëvalueerd worden. De rechter kan zo over meer kwalitatieve informatie beschikken om een uitspraak te
15366 doen. Bijgevolg kan er meer aandacht gaan naar een corrigerende menselijke tussenkomst die rekening
15367 houdt met de bijzondere aspecten van het voorliggende dossier. Hetzelfde geldt voor de publieke databank

15368 met vonnissen en arresten. De voor het publiek nuttige algoritmen en tools die zijn uitgewerkt voor de
15369 magistratuur moeten ook op de publieke databank ter beschikking gesteld worden.

15370 De rechtsbijstandsverzekering moet voor natuurlijke personen verplicht worden naar het voorbeeld van de
15371 ziekteverzekering. Dit verzekert een lage toegangsdrempel die tot meer minnelijke oplossingen kan leiden.
15372 Justitiële actoren moeten mensen naar de juiste hulpverlening of ondersteuning doorverwijzen. cd&v wil
15373 investeren in de aansluiting van hulpverlening en zorg op justitie door nog meer welzijnsontalen in de
15374 verschillende rechtbanken te organiseren. De welzijnsontalen vormen een verbinding tussen justitie en
15375 hulpverlening, met als doel een goede afstemming en taakverdeling tussen de verschillende betrokken
15376 actoren.

15377 De drempel tot justitie moet voor de burger zo laag mogelijk gehouden worden. We willen echter nog een
15378 stap verder gaan en ook voor de minderjarige een toegang tot de rechter voorzien. Een kind zou vanaf de
15379 leeftijd van twaalf jaar, al dan niet binnen het kader van een relatiebreuk, ook zelf vorderingen moeten
15380 kunnen instellen en zich daarbij waar nodig laten bijstaan door een eigen advocaat of eventueel een
15381 lasthebber ad hoc. De rechtsingang van het kind kan dan betrekking hebben op een vraag om gehoord te
15382 worden, de vraag om persoonlijk contact met een van de ouders of de grootouders te organiseren en
15383 eventueel zelfs op de organisatie van de een verblijfsregeling.

15384 We werken verder aan de modernisering van de juridische beroepen, in het bijzonder van de advocatuur.

- 15385
- We streven naar een onafhankelijke en verantwoordelijke magistratuur van de 21e eeuw en houden daarbij rekening met de resultaten van de werklustmeting.
  - We voorzien in de oprichting van een Brussels International Business Court.
  - We voorzien in een toegankelijk justitie via welzijnsontalen, multidisciplinaire advocatenkantoren en de rechtsbijstandverzekering.
- 15386
15387
15388
15389

15390 Privacy

15391 Onze veiligheid mag niet ten koste van privacy gaan. De afweging veiligheid en privacy in de verhouding
15392 overheid-burger moet dan ook steeds gemaakt worden. In de verhouding bedrijf-burger of burger-burger
15393 moet er ingezet worden op het kennen van de rechten en plichten zodat de burger waakzaam kan zijn wat
15394 het respecteren van zijn privacy betreft.

15395 Gegevensbeschermingsautoriteit

15396 Om te verzekeren dat de gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) naar volle vermogen haar taken, inclusief
15397 die van kennisdeling, kan ontwikkelen en uitvoeren is verdere dialoog met de autoriteit en waar nodig
15398 bijkomende wetswijzigingen nodig.

15399 Om een efficiënte organisatie van de verschillende privacyorganen mogelijk te maken, is het aangewezen
15400 een onderzoek te doen naar het nut van het poolen van middelen tussen de verschillende
15401 toezichthoudende autoriteiten.

15402 Verder kan ook nagedacht worden over bijkomende opdrachten voor de GBA om de privacygeletterdheid
15403 van de burgers te vergroten en de drempel van de GBA te verlagen. Zo zou eventueel naast een
15404 klachtensysteem bij de GBA ook een meldingssysteem kunnen uitgewerkt worden. Dit zou een lagere
15405 drempel inhouden voor de burger en anderzijds de GBA kunnen helpen in het uitoefenen van haar

- 15406 controletaak. Inbreuken zouden zo wellicht gemakkelijker in beeld gebracht kunnen worden indien blijkt
15407 dat meerdere meldingen over eenzelfde persoon of feit binnenkomen.
- 15408 Een tweede mogelijkheid is het invoeren van de privacy ruling. Met een voorafgaande beslissing rond
15409 privacy (of een privacy ruling) bepaalt de GBA dan hoe de wetgeving zal worden toegepast op een
15410 specifieke situatie of beoogde verwerking van persoonsgegevens. De privacy ruling beoogt met een
15411 aangepast wettelijk kader de rechtszekerheid van de verwerkers, burgers en de kandidaat-investeerd
15412 te verbeteren.
- 15413 Gebruik van persoonsgegevens
- 15414 De algemene privacy-geletterdheid is nog veel te beperkt. Beslissingen van de GBA maken duidelijk dat
15415 de implementatie van de GDPR op de werkvloer, maar ook in de privécontext nog vaak onduidelijk of
15416 onbekend is en tot moeilijkheden leidt. Grote en kleine bedrijven en verenigingen verwerken vaak
15417 persoonsgegevens zonder enig besef van de impact van de GDPR. Er is dan ook een grote nood aan
15418 kennisdeling en sensibilisering en waar nodig de juiste wetwijzigingen.
- 15419 We streven naar een soepeler regelgeving op maat van (kleine) verenigingen. Dit impliceert een wijziging
15420 van de Europese verordening.
- 15421 De Belgische kaderwet stelt dat overheden in België aan organisaties enkel die gegevens mogen opvragen
15422 die ze voor hun doel werkelijk nodig hebben. Overheden moeten dus beter nagaan welke gegevens
15423 essentieel zijn om hun taak te kunnen uitvoeren, alvorens gegevens op te vragen aan organisaties
15424 (bijvoorbeeld over hun leden). De verantwoordelijkheid mag vooral niet bij de organisatie komen te liggen,
15425 die soms in een afhankelijkheidspositie zit (bijvoorbeeld omwille van subsidies) en/of onvoldoende op de
15426 hoogte is van de geldende regels. Sensibilisering van (ook lokale) overheden is dus belangrijk.
- 15427 Er moet ook aandacht zijn voor meer transparantie bij het beheer van persoonsgegevens door
15428 overheidsinstanties en door overheid gecontroleerde/gefinancierde instellingen zoals ziekenhuizen. Er
15429 moet over gewaakt worden dat enkel de noodzakelijke gegevens worden verwerkt en overheden niet
15430 alsnog bedrijven of verenigingen gaan vragen om bepaalde gegevens te gaan bijhouden. Waar dit echter
15431 wel nodig blijkt, moet er een voldoende wettelijke basis zijn die de verwerking toelaat. Nu is bijvoorbeeld
15432 het opvragen van medische gegevens van minderjarigen in het kader van een jeugdkamp, enkel mogelijk
15433 met uitdrukkelijke toestemming van ouders. Hier heeft de federale/Vlaamse regelgever een taak en een
15434 verantwoordelijkheid.

15435

Kernpunten

- 15436 • We streven naar een hervorming van het strafproces, het strafregister en de voorlopige hechtenis.
- 15437 • We zetten de strijd tegen seksueel geweld, intrafamiliaal geweld en drugscriminaliteit verder. Die laatste proberen we ook via alternatieve pistes zoals de LIVC's, multidisciplinaire teams en
- 15438 gedwongen opname aan te pakken.
- 15439
- 15440 • We streven naar een zinvolle strafuitvoering door een ketenaanpak en het terugdringen van de
- 15441 overbevolking in de gevangenissen.
- 15442 • Slachtofferzorg moet standaard voorzien worden met de mogelijkheid voor het slachtoffer om hiervan
- 15443 af te zien.
- 15444 • We verzetten ons tegen de reducering van het jeugddelinquentierecht tot het strafrecht en voorzien
- 15445 onder meer in een sterke en adequate pedagogische begeleiding.
- 15446 • We werken verder aan de modernisering van het burgerlijk recht en schrijven daarbij ook het recht op
- 15447 geweldloze opvoeding in.
- 15448 • We hebben blijvende aandacht voor de ouders van sterrenkindjes.
- 15449 • We streven naar een onafhankelijke en verantwoordelijke magistratuur van de 21e eeuw.
- 15450 • We voorzien in een toegankelijk justitie via welzijsonthalen, multidisciplinaire advocatenkantoren en
- 15451 de rechtsbijstandverzekering.

Binnenlands bestuur

15452

15453 **Onze koers**

15454 De lokale besturen zijn de belangrijkste besturen van het land. Als politiek basisniveau genieten
15455 zij het grootste vertrouwen bij de burger. In het voorjaar van 2023 gaf 27% van de volwassen
15456 inwoners van het Vlaamse Gewest aan veel of heel veel vertrouwen te hebben in de lokale overheid.
15457 Het vertrouwen in de andere bestuursniveaus ligt lager. Bij de Europese overheid gaat het om 20%,
15458 bij de Vlaamse overheid om 17%, bij de provinciale overheid om 18% en bij de federale overheid
15459 om 15%.

15460 Het grote vertrouwen dat de lokale besturen genieten, hoeft ook niet te verwonderen. Lokale
15461 besturen bieden houvast en herkenbaarheid en zij stellen dag na dag alles in het werk om de
15462 levenskwaliteit van hun inwoners te verhogen. Wanneer er zich problemen aandienen, springen zij
15463 in de bres en zetten alle mogelijke middelen in om een optimale dienstverlening te bieden, om
15464 mensen de hand te reiken en hen te helpen en te begeleiden. De onverdroten en gedreven aanpak
15465 door de lokale besturen in de aanpak van de coronapandemie is daar een sprekend voorbeeld van.
15466 Het is tevens een perfecte illustratie van het feit dat wat door de lokale besturen aangepakt wordt,
15467 ook goed aangepakt wordt.

15468 De uitdagingen waar de lokale besturen mee geconfronteerd worden, zullen de komende jaren
15469 alleen maar toenemen. Het overgrote deel van de lokale besturen kent een steeds aangroeiende
15470 bevolking met alle uitdagingen die dat met zich meebrengt. Denk dan aan het voorzien van
15471 voldoende woongelegenheden, van voldoende plaatsen in de scholen, de grote behoeften inzake
15472 kinderopvang... Daarnaast is de bevolking ook in hoog tempo aan het vergrijzen, wat de lokale
15473 besturen verplicht om op een krachtige en gedreven manier tegemoet te komen aan de specifieke
15474 behoeften van een ouder wordende bevolking. En denk dan ook aan noodzakelijke investeringen
15475 in woonzorgcentra, dagcentra, thuiszorg... Ten slotte zijn er nog de alsmaar snellere digitalisering
15476 van de samenleving, de enorme uitdagingen die zich stellen op het vlak van het klimaatbeleid...

15477 Om aan al die uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, zijn sterke lokale besturen nodig. Lokale
15478 besturen met meer bevoegdheden en meer armslag die, bevrijd van alle mogelijke betutteling en
15479 beschikkend over een eerlijke en toereikende financiering, in volle autonomie het beleid van de
15480 toekomst vorm kunnen geven.

15481 **Subsidiariteit als uitgangspunt**

15482 De lokale besturen en de provincies vormen de basisbesturen. Alle bevoegdheden met een lokale of een
15483 provinciale invalshoek dienen door de lokale en de provinciale besturen te worden aangestuurd en
15484 georganiseerd. Het primaire uitgangspunt daarbij situeert zich in het subsidiariteitsbeginsel.
15485 Bevoegdheden moeten uitgeoefend worden door het bestuursniveau waar ze, in het belang van een
15486 optimale dienstverlening naar de bevolking toe, op de meest efficiënte en burgernabije manier kunnen
15487 uitgeoefend worden. Dat kan de kwaliteit van de dienstverlening naar de burger toe uiteindelijk alleen maar
15488 ten goede komen.

15489 De lokale besturen staan het dichtst bij de maatschappelijke realiteit en ze zijn voor de mensen ook direct
15490 aanspreekbaar. Sterke lokale besturen zijn dan ook essentieel voor het functioneren van de samenleving,
15491 voor het bieden van een sterke dienstverlening naar de mensen toe. Dat betekent dat alle taken die lokaal

15492 van aard zijn ook door de gemeenten moeten kunnen opgenomen worden. cd&v staat niet voor een
15493 Vlaanderen dat centraal, door de hogere overheden, bestuurd wordt.

15494 **Standpunten:**

15495 • cd&v wil geen Vlaanderen dat centraal, door de hogere overheden, bestuurd wordt. Taken die
15496 lokaal van aard zijn moeten door de lokale besturen kunnen opgenomen worden.

15497 **Financiering**

15498 De financiële stromen vanuit de Vlaamse overheid naar de lokale besturen toe vertegenwoordigen een
15499 aanzienlijk bedrag. Voor de lokale financiering wordt in de Vlaamse begroting een bedrag voorzien van
15500 zo'n 4 328 980 000 euro. Het belangrijkste aandeel in dat bedrag komt op rekening van het
15501 Gemeentefonds dat voor het jaar 2023 een bedrag voorziet van 3 068 583 000 euro. Het Gemeentefonds
15502 alleen is daarmee goed voor 25% van de exploitatie-ontvangsten van de Vlaamse gemeenten. De
15503 verdeling van de middelen van het Gemeentefonds is evenwel aan een grondige herdenking toe. Men kan
15504 er immers niet omheen dat de huidige verdeling van de middelen leidt tot grote verschillen tussen de
15505 verschillende steden en gemeenten. De groot- en de centrumsteden ontvangen per inwoner een veelvoud
15506 van wat kleinere gemeenten ontvangen. Deze laatste moeten het doorgaans met vijf tot zes keer minder
15507 middelen stellen dan de grootsteden die tot meer dan 1 400 euro per inwoner ontvangen. Dat die besturen,
15508 die met de grootste uitdagingen en problemen geconfronteerd worden, daar ook de grootste compensatie
15509 voor ontvangen, is natuurlijk niet verkeerd. Maar de thans geldende verhoudingen en de gehanteerde
15510 verdelingscriteria schieten hun doel voorbij en zijn niet meer aangepast aan de gewijzigde noden en
15511 behoeften. Een samenleving is voortdurend in beweging. Noden van mensen en lokale besturen
15512 evolueren. En een vernieuwd Gemeentefonds – het huidige is inmiddels twintig jaar oud – moet daar
15513 rekening mee houden en opteren voor de opname van nieuwe verdelingscriteria aangepast aan de grote
15514 uitdagingen waar de lokale besturen de komende jaren mee geconfronteerd worden. Denken we dan aan
15515 de demografische evolutie, de uitdagingen rond migratie en integratie, duurzame ontwikkeling en milieu,
15516 het ontwikkelen van een aangepast en betaalbaar woonaanbod, de vergrijzing, de digitale revolutie, het
15517 behoud van de open ruimte. Het uitgangspunt in het Gemeentefonds is dat je als gemeente voor elke
15518 burger evenveel geld krijgt, en dat vervolgens op basis van objectieve criteria een onderscheid
15519 verantwoord kan worden. En een vernieuwd Gemeentefonds met geactualiseerde criteria moet er tevens
15520 toe leiden dat de nu bestaande grote verschillen in subsidiëring per inwoner tussen de grote en de
15521 kleine(re) besturen verdwijnen.

15522 Inzake de financiering van de lokale besturen wordt de laatste jaren al eens de term 'koterijen' in de mond
15523 genomen. Het is een terechte omschrijving. Gemeentefonds, stedenfonds, plattelandsfonds, Elia-
15524 compensatie, ingekantelde sectorale subsidies voor onder meer cultuur, jeugd en sport... Het is een
15525 moeilijk ontwarbaar kluwen geworden van financiële stromen die allemaal volgens eigen verdelingscriteria
15526 werken, waarvan sommige wel en andere niet geïndexeerd worden. Het is een situatie die niet langer
15527 houdbaar is en aan een make-over toe is. Onze lokale besturen genieten het grootste vertrouwen bij de
15528 burger, ze hebben de afgelopen jaren getoond dat zij in staat zijn om grote crisissen naar ieders
15529 tevredenheid te beheren. Zij hebben recht op een geactualiseerde en rechtvaardige financiering.
15530 Vanzelfsprekend is het niet de bedoeling om met een hervorming van het Gemeentefonds bepaalde
15531 steden en gemeenten plots minder middelen toe te kennen. Een hervorming dient gepaard te gaan met
15532 de nodige overgangsmaatregelen die inhouden dat steden en gemeenten er financieel niet op achteruit
15533 gaan.

15534 Een andere belangrijke inkomstenbron van de lokale besturen betreffen de eigen belastingen, in het
15535 bijzonder de opcentiemen op de onroerende voorheffing en de aanvullende personenbelasting. De
15536 administratieve kost van 1% die de gemeenten nog altijd moeten betalen voor de inning van de
15537 aanvullende personenbelasting moet geschrapt worden.

15538 De Vlaamse overheid organiseert regelmatig projectoproepen waarop lokale besturen maar ook
15539 organisaties, bedrijven of verenigingen kunnen intekenen. Wanneer een ingediend project aan alle
15540 voorwaarden voldoet en de administratie het projectvoorstel positief beoordeelt, kan de indiener hiervoor
15541 subsidies ontvangen. De projectisering van het beleid waarbij lokale besturen middelen ontvangen om
15542 beleid van hogere overheden uit te voeren moet maximaal vervangen worden door rechtvaardige
15543 algemene financiering op basis van objectieve criteria waarbij steden en gemeenten de middelen naar
15544 eigen oordeel kunnen inzetten. De projectoproepen die wel nog gelanceerd worden dienen gebundeld te
15545 worden binnen een projectportaal zodat deze voor elk lokaal bestuur duidelijk en vlot toegankelijk zijn.

15546 **Standpunten:**

- 15547 • Het Gemeentefonds moet hervormd worden waarbij de middelen verdeeld worden op basis van
15548 geactualiseerde criteria en de bestaande voorafnames moeten geleidelijk afgebouwd worden.
- 15549 • De administratieve kost van 1% die de gemeenten betalen voor de inning van de aanvullende
15550 personenbelasting moet afgeschaft worden.
- 15551 • Projectoproepen dienen gebundeld te worden in een voor de lokale besturen duidelijk en
15552 toegankelijk projectportaal.

15553 **Geen verplichte fusies**

15554 Eerder werd reeds gewezen op de grote uitdagingen waar de lokale besturen de komende jaren mee te
15555 maken zullen krijgen. Om op de vele uitdagingen te kunnen inspelen moeten de lokale besturen over
15556 voldoende slagkracht beschikken. Vlaanderen heeft absoluut nood aan sterke, bestuurskrachtige lokale
15557 besturen die in staat zijn om zelf de fundamentele beslissingen te nemen en de vragen en verwachtingen
15558 van de burgers van een kwaliteitsvol antwoord te voorzien. En het dient beklemtoond dat het
15559 tegemoetkomen aan de verwachtingen van de bevolking zeker niet samenloopt met de grootte van de
15560 gemeente. Mensen voelen zich vaak geborgen in een kleinere gemeenschap en waarderen de voordelen
15561 en de charme van een samenleving op mensmaat. De resultaten van de in januari 2024 gepubliceerde
15562 gemeente- en de stadsmonitor duiden dienaangaande duidelijk aan dat de kleinere gemeentes er zeer
15563 goed in slagen om aan de verwachtingen van hun inwoners tegemoet te komen. Kleinere gemeentes zoals
15564 Herne, Zuienkerke, Kalmthout... kennen de meest tevreden inwoners en de bestuurders genieten er heel
15565 wat vertrouwen van de inwoners.

15566 Essentieel is wel dat de lokale besturen zelf, volledig autonoom, kunnen beslissen hoe zij die grotere
15567 slagkracht wensen te verwerven. cd&v is tegenstander van verplichte fusies. Schaalvergroting moet op
15568 een doordachte manier aangepakt worden en kan alleen maar werken wanneer ze van onderuit, vrijwillig
15569 vanuit de lokale besturen zelf en gedragen door de bevolking, gerealiseerd wordt. Alleen op die manier is
15570 het mogelijk om de noodzakelijke voorwaarden te creëren die nodig zijn om van dergelijk ingrijpend verhaal
15571 een succes te maken. Enkel wanneer het initiatief tot een fusie start vanuit de betrokken gemeenten zelf
15572 kan deze tot een optimaal resultaat leiden. Draagvlak kan men niet 'decreteren' vanuit een centrale
15573 overheid. Ook op het vlak van fusies dient de gemeentelijke autonomie volop gerespecteerd te worden.
15574 Dienaangaande dient er overigens op gewezen te worden dat de tot op heden, veelal op cd&v-initiatief tot
15575 stand gekomen vrijwillige fusies, aantonen dat vrijwilligheid wel degelijk tot uitstekende resultaten leidt.
15576 cd&v verzet zich tegen het opleggen – rechtstreeks of onrechtstreeks – van verplichte fusies.

15577 cd&v blijft voorstander om vrijwillige fusies ook naar de toekomst toe te ondersteunen met een financiële
15578 bonus. Dat houdt in dan de steden en gemeentes die fuseren de garantie krijgen dat de nieuwe
15579 fusiegemeentes nooit minder zullen ontvangen uit het bestaande financieringsfondsen (Gemeentefonds,
15580 middelen open ruimte...) dan de som van wat de afzonderlijke gemeentes ontvangen en dat de gefuseerde
15581 gemeente ook kan genieten van een schuldovername.

15582 Voor wat de schuldovername betreft wil cd&v een vernieuwd systeem. Het huidige systeem dat inhoudt
15583 dat de grootste fusies ook kunnen genieten van de grootste schuldovername en dat de kleinere gemeentes
15584 die fuseren het met een veel geringere schuldovername per inwoner dienen te stellen moet vervangen
15585 worden door een systeem dat enerzijds de vaste fusiekosten dekt en dat anderzijds een bedrag per
15586 inwoner wordt toegekend, zonder dat de totale financiële tegemoetkoming de 25 miljoen euro niet mag
15587 overschrijden. De ganse doelstelling van het geven van een financiële tegemoetkoming moet er immers
15588 vooral op gericht zijn om de kleinere gemeentes die vrijwillig fuseren om op die manier hun bestuurskracht
15589 te vergroten, een stimulans te geven. Grote entiteiten aanmoedigen om nog groter te worden, kan niet de
15590 bedoeling zijn van een financiële ondersteuningsmaatregel.

15591 **Standpunten**

- 15592 ● cd&v verzet zich tegen verplichte fusies.
- 15593 ● Vrijwillige fusies moeten financieel ondersteund worden met een schuldovername die per inwoner
- 15594 gelijk is voor alle fusies met een maximum van 25 miljoen euro.

15595 **Regiovorming**

15596 Vlaanderen werd ingedeeld in vijftien referentieregio's. Deze regiovorming heeft een proces in gang gezet
15597 dat moet leiden tot een grotere coherentie in de veelheid aan intermediaire structuren en
15598 samenwerkingsverbanden die door de jaren heen zijn ontstaan. De noodzaak om de samenwerking tussen
15599 de gemeentes uit eenzelfde regio te stroomlijnen en op die manier zowel de efficiëntie van als het overzicht
15600 op de verschillende bestaande en op te richten samenwerkingen te behouden is een goede aanpak. De
15601 referentieregio's zijn een overlegmodel met de burgemeesters als spil en waarbij het overleg tussen de
15602 burgemeesters van eenzelfde regio moet opgevat worden als een forum waar het beleid van de
15603 verschillende lokale besturen uit de regio op elkaar wordt afgestemd en waar aan visievorming wordt
15604 gedaan.

15605 Deze referentieregio's moeten ook een overlegmodel blijven. Er mogen geen situaties ontstaan die het
15606 beleid op een grotere afstand van de burger zouden plaatsen. Dat zou de herkenbaarheid van het lokale
15607 bestuur en het vertrouwen dat de mensen er in stellen immers al te zeer kunnen hypothekeren. cd&v
15608 beklemtoont dan ook dat deze referentieregio's in geen geval mogen of kunnen uitgroeien tot een nieuwe
15609 bestuurslaag. De uiteindelijke beslissingen worden genomen binnen de basisbesturen, zijnde de
15610 gemeentes. Maar dit overlegmodel biedt wel mogelijkheden voor de gemeentes om tot een duidelijk
15611 afgestemd beleid te komen dat kan inspelen op de noden van een ganse regio en waar de mogelijkheden
15612 die de verschillende gemeentes van de betrokken regio hebben om op die noden in te spelen, door de
15613 eerste politiek verantwoordelijken van die gemeentes worden besproken. Het is een vorm van overleg en
15614 samenwerking die uiteindelijk ook moet en zal leiden tot een meer gestructureerd beleid en een krachtige
15615 aanpak over de gemeentegrenzen heen die ook moet leiden tot een versterkte dienstverlening.

15616

15617 **Standpunt:**

- 15618 • De referentieregio's mogen niet uitgroeien tot een bijkomend bestuursniveau met eigen
15619 bevoegdheden.

15620 **Ondersteuning voor regio's met specifieke problemen**

15621 Bepaalde regio's kampen met zeer specifieke uitdagingen. Denken we dan aan de regio Halle-Vilvoorde
15622 en aan de besturen in de Denderstreek die omwille van hun dichte ligging bij het Brussels Hoofdstedelijk
15623 Gewest geconfronteerd worden met een toenemende verstedelijkingsdruk.

15624 De bevolking in het arrondissement Halle-Vilvoorde is in de laatste dertig jaar veel sneller toegenomen in
15625 Halle-Vilvoorde dan gemiddeld in Vlaanderen. Van de Vlaamse arrondissementen is enkel in het
15626 arrondissement Turnhout sneller gegroeid. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de bevolking nog
15627 sneller gestegen. De bevolkingstoename van Halle-Vilvoorde en Brussel als stadsgewest zijn uiteraard
15628 gerelateerd. Het betreft hier een toename waarbij de verhouding jongeren (-19 jaar) tegenover mensen op
15629 arbeidsleeftijd (20-64 jaar) veruit het hoogste is van alle arrondissementen.

15630 Volgens de cijfers van de gemeente- en stadsmonitor nam de bevolking in de Vlaamse Rand tussen 1
15631 januari 2012 en 1 januari 2022 tot met 9,3%. Voor Vlaanderen bedroeg de gemiddelde bevolkingsgroei
15632 over dezelfde periode 5,5%. Tevens wordt aangegeven dat, volgens de huidige prognoses, de bevolking
15633 tussen 2020 en 2040 in de Vlaamse Rand zal groeien met 10,0%, terwijl dit voor Vlaanderen gemiddeld
15634 7,1% zal zijn. In de Vlaamse Rand bedraagt het aantal inwoners met een niet-Belgische nationaliteit
15635 15,9%, terwijl dit voor gans Vlaanderen 9,5% is. Het zijn fenomenen die zich ook voordoen in de steden
15636 en gemeenten van de Denderstreek.

15637 Dit wijst op een groot toekomstperspectief, maar ook op grote investeringen – in de vorm van onderwijs,
15638 betaalbare huisvesting, kinderopvang, inclusieve arbeidsmarkt, sportvoorzieningen, bijkomende
15639 mobiliteitsinfrastructuur, veiligheidsorganisatie en ... om dit perspectief waar te kunnen maken.

15640 De specifieke financiële ondersteuning voor de steden en gemeentes uit de Denderstreek dient structureel
15641 verankerd te worden en de nodige stappen dienen gezet te worden om de regio Halle-Vilvoorde te
15642 erkennen als centrumregio.

15643 **Standpunten:**

- 15644 • De steden en gemeentes in de Denderstreek die met specifieke uitdagingen te maken hebben
15645 door hun ligging dicht bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moeten structureel ondersteund
15646 worden.
15647 • De regio Halle-Vilvoorde moet erkend worden als centrumregio.

15648 **Intergemeentelijke samenwerking**

15649 Steden en gemeentes hebben door de jaren heen heel wat samenwerkingsverbanden opgericht om op
15650 een slagkrachtige en efficiënte manier bepaalde opdrachten aan te pakken. Op die manier werden tal van
15651 intergemeentelijke samenwerkingen opgezet die, als hulpstructuren van de lokale besturen, belangrijke
15652 uitvoerende taken op zich hebben genomen. Denken we dan aan gekende vormen van samenwerking op
15653 het vlak van afvalophaling- en verwerking, energiedistributie, streekontwikkeling...

15654 Intergemeentelijke samenwerking heeft een duidelijke meerwaarde. Ze stelt steden en gemeentes in staat
15655 om samen opdrachten te verwezenlijken en diensten te verzekeren waar ze elk apart niet of slechts
15656 moeilijk kunnen tot komen.

15657 Daar waar steden en gemeentes het nodig vinden, moeten zij, in volle autonomie, ook naar de toekomst
15658 toe kunnen beslissen om samen met andere besturen opdrachten en taken uit te voeren en daartoe een
15659 intergemeentelijk samenwerkingsverband op te richten. Niettemin moet het ook duidelijk zijn dat dergelijke
15660 structuren niet meer mogen zijn dan hulpstructuren van de steden en gemeentes. Dat betekent dat de
15661 lokale besturen en vooral de verkozen gemeenteraadsleden in alle omstandigheden het nodige toezicht
15662 en de controle moeten kunnen blijven uitoefenen op de werking van deze samenwerkingsverbanden. cd&v
15663 wil de democratische controle van de lokale mandatarissen – burgemeesters, schepenen en raadsleden
15664 – grondig versterken en wil daartoe minstens voorzien in:

- 15665 • De oprichting van een centraal register dat een overzicht biedt van alle samenwerkingsverbanden
15666 waar steden en gemeentes bij aangesloten zijn.
- 15667 • Het automatisch bezorgen van de agenda's en de verslagen van de bestuursorganen aan de
15668 raadsleden.
- 15669 • De mondelinge toelichting van de jaarrekeningen van de samenwerkingsverbanden aan de
15670 raadsleden op een vergadering van de gemeenteraad.

15671 Wanneer lokale besturen beslissen om een samenwerkingsverband op te zetten, dan komt het ook aan
15672 hen toe om te beslissen welke andere partners zij daarbij willen betrekken. Als de betrokken lokale
15673 besturen de mening toegedaan zijn dat de deelname van een provinciebestuur een duidelijke meerwaarde
15674 voor het samenwerkingsverband kan betekenen, dan moeten zij in de mogelijkheid zijn om daartoe te
15675 beslissen. De beslissingsmacht dienaangaande moet bij de lokale besturen liggen en niet bij de centrale
15676 Vlaamse overheid.

15677 **Standpunten:**

- 15678 • De democratische controle vanuit de lokale overheden op de intergemeentelijke
15679 samenwerkingsverbanden moet versterkt worden. Daartoe moet minstens voorzien worden in een
15680 centraal register van de samenwerkingsverbanden, moeten de agenda's en de verslagen van de
15681 bestuursorganen automatisch ter beschikking gesteld worden van de raadsleden en moeten de
15682 aangesloten gemeenteraden de jaarrekeningen toegelicht krijgen.
- 15683 • Provincies moeten de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan een intergemeentelijk
15684 samenwerkingsverband.

15685 **Een blijvende rol voor de provincies**

15686 De provincies bekleden als rechtstreeks verkozen bestuur een unieke positie tussen het lokale niveau en
15687 de centrale overheden. Op het intermediaire niveau combineren zij schaalgrootte met nabijheid en zijn ze
15688 uniek in die zin dat ze, in het kader van de provincieraadsverkiezingen, voor de beslissingen die ze nemen
15689 ook rechtstreeks verantwoording afleggen aan de burger. Dat maakt dat de provincie ook het enige
15690 intermediaire niveau is dat democratisch gelegitimeerde beleidsbeslissingen kan nemen. En de nood aan
15691 een intermediair niveau is en blijft voor cd&v duidelijk. De Vlaamse overheid kan niet alle mogelijke
15692 bevoegdheden naar zich toe trekken. Sommige zaken gaan zonder enige twijfel de draagkracht van lokale
15693 besturen te boven en vereisen een meer streekgerichte aanpak. Geen enkel bestuur kan daarbij dezelfde
15694 expertise en ervaring op tafel leggen als de provincies. Denken we aan de door de provincies genomen
15695 initiatieven en opgedane ervaring op het vlak van het integraal waterbeleid, betaalbaar wonen, de uitbouw

15696 van fietssnelwegen, het beheer van recreatiedomeinen... Bij dat alles kunnen de provincies ook de lokale,
15697 particuliere belangen overstijgen en een duurzaam langetermijnbeleid ontwikkelen.

15698 Omdat de provincie een duidelijke structuur biedt, met een duidelijke democratische legitimiteit, en het
15699 best geplaatst is om een krachtig en evenwichtig streekbeleid te voeren dienen de provincies in hun
15700 werking versterkt te worden en kan het niet dat andere tussenliggende bestuursniveaus zouden opgericht
15701 worden of dat bestaande structuren tot een nieuwe bestuurslaag zouden uitgroeien. Dat zou immers enkel
15702 maar bijdragen tot meer 'verrommeling' op het intermediaire niveau. Het slagkrachtig aanpakken van
15703 bovenlokale beleidsuitdagingen vereist schaal, expertise en financiële slagkracht en de provincie is tot op
15704 heden het enige bestuursniveau dat deze capaciteiten combineert.

15705 De provincies spelen ook een doorslaggevende rol bij het ondersteunen van de lokale besturen voor het
15706 benutten van Europese subsidies. Provincies ondersteunen steden en gemeentes bij het opstarten van
15707 EU-projecten (EFRO, Interreg, Plattelandsontwikkeling) en faciliteren heel wat projecten via provinciale
15708 cofinancieringsmiddelen. In de programmaperiode 2014-2020 stonden de Vlaamse provincies in voor
15709 zowat 60 miljoen euro aan provinciale cofinanciering. Het is een rol die de provincies, in het belang van
15710 de lokale besturen en van de bevolking, zeker moeten kunnen verderzetten.

15711 Voor cd&v blijven de provincies die schaalgrootte combineren met nabijheid, een essentieel deel van de
15712 bestuurlijke organisatie van Vlaanderen.

15713 Om krachtdadige én gedragen oplossingen te kunnen aandragen voor de maatschappelijke uitdagingen
15714 die zich aandienen, moeten verschillende beleidsniveaus op een gestructureerde manier kunnen
15715 samenwerken. Een duidelijk kader voor dergelijke interbestuurlijke samenwerking waarbij gemeentes,
15716 provincies en de Vlaamse overheid intensief samenwerken moet concreet vorm krijgen.

15717 **Standpunt:**

15718

- cd&v wil de provincies als rechtstreeks verkozen intermediair bestuursniveau behouden.

15719 **Districten**

15720 cd&v staat voor nabijheid en voor besturen dicht bij de mensen. Een van de mogelijkheden om het bestuur
15721 dicht bij de mensen te brengen is de oprichting van districten. Deze vorm van binnengemeentelijke
15722 decentralisatie laat toe om de uitoefening van bepaalde bevoegdheden dicht bij de mensen te brengen,
15723 de zichtbaarheid van het bestuur te verhogen en om flexibel in te stelen op de lokale noden.

15724 Daarnaast pleit cd&v voor een duidelijk afgelijnd pakket aan bevoegdheden voor de districten die bij het
15725 begin van de bestuursperiode gedetailleerd omschreven worden en dit voor de ganse periode van zes
15726 jaar. Om de hen toegekende bevoegdheden naar behoren te kunnen uitoefenen en een eigen beleid te
15727 kunnen ontwikkelen, moeten de districten ook over voldoende financiële middelen kunnen beschikken.
15728 Een bepaald aandeel van de belastingopbrengsten dient aan de districten te worden toegekend. Districten
15729 dienen ook eigen personeel te kunnen aanwerven.

15730 Cd&v wil ook het maximale aantal uitvoerende mandatarissen per district decretaal te verankeren,
15731 aangezien daar vandaag niets over bepaald is.

15732 **Standpunten:**

- 15733
- 15734
- 15735
- Districten moeten kunnen beschikken over een vastgelegd aandeel van de op het grondgebied van het district gegenereerde belastingopbrengsten.
  - Het maximale aantal uitvoerende mandatarissen van districten moet decretaal vastgelegd worden.

15736 **Herwaardering van de gemeenteraad en van de gemeenteraadsleden**

15737 De gemeenteraad is het hoogste orgaan in de gemeente. Alleen de gemeenteraad (en de OCMW-raad)
15738 bestaat uit rechtstreeks door de bevolking verkozen leden. Het zijn de gemeenteraadsleden die de
15739 fundamentele beleidskeuzes binnen de stad of de gemeente dienen te nemen. Zij zijn voor de beslissingen
15740 die zij nemen, en voor de manier waarop zij hun mandaat invullen, enkel rekenschap verschuldigd aan de
15741 bevolking. De gemeenteraadsleden bekleden dus een unieke positie in het lokale bestuur.

15742 Ondanks deze unieke positie, stellen we vast dat er bij heel wat gemeente- en OCMW-raadsleden vragen
15743 leven over de werkelijke impact die ze op het beleid kunnen hebben en leeft er twijfel of de gemeenteraad
15744 in de praktijk nog wel voldoende sturende capaciteit bezit. Die twijfels komen mee tot uiting in het relatief
15745 grote aantal gemeenteraadsleden die sedert de start van de huidige bestuursperiode in januari 2019
15746 besloten hebben hun mandaat niet verder te zetten en zich te laten vervangen. Dat is een situatie die niet
15747 kan of mag aanvaard worden. Het is dan ook meer dan tijd voor concrete maatregelen die de impact van
15748 de verkozen raadsleden versterken. Als we mensen willen blijven overtuigen om zich te engageren voor
15749 de lokale politiek, dan moet de zeggenschap van de gemeenteraadsleden vergroten en moeten ze meer
15750 kunnen wegen op het beleid.

15751 cd&v wil de gemeenteraad en de raadsleden als spil van de lokale democratie versterken, door een mix
15752 van maatregelen gericht zowel op het functioneren van de gemeenteraad zelf als op de ondersteuning van
15753 de raadsleden. Deze maatregelen behelzen onder meer dat de gemeenteraadsvoorzitter altijd een raadslid
15754 zonder uitvoerend mandaat is en dat vermeden wordt dat de gemeenteraad ten gevolge van een te brede
15755 invulling van het begrip 'dagelijks bestuur' te veel bevoegdheden delegeert naar het college toe. De
15756 gemeenteraad moet ook met een zekere regelmaat de doeltreffendheid van genomen maatregelen
15757 onderzoeken, om na te gaan in hoeverre de vooropgestelde doelstellingen bereikt werden.

15758 Voor de raadsleden moet er ook gerichte en permanente vorming georganiseerd worden en we moeten
15759 onderzoeken op welke manier de fracties in de gemeenteraad beter ondersteund kunnen worden.
15760 Daarnaast moet er werk gemaakt worden van de gelijktrekking van het politiek verloop voor de raadsleden
15761 over de verschillende tewerkstellingsvormen heen.

15762 Van elke lokale mandataris, van gemeenteraadsleden over burgemeester en schepenen tot de leden van
15763 het bijzonder comité voor de sociale dienst, wordt verwacht dat zij hun mandaat op de meest correcte en
15764 deontologische wijze uitoefenen. Elke mogelijke zweem van belangenvermenging is absoluut
15765 onaanvaardbaar en moet voorkomen en beteugeld worden.

15766 **Standpunten:**

- 15767
- 15768
- 15769
- 15770
- 15771
- De voorzitter van de gemeenteraad moet een raadslid zonder uitvoerend mandaat zijn.
  - Er moet gerichte en permanente vorming voor raadsleden georganiseerd worden.
  - De fracties in de gemeenteraad moeten beter ondersteund worden.
  - Het politiek verloop moet voor alle raadsleden hetzelfde zijn ongeacht de werkgever waar ze tewerkgesteld zijn.

15772 **Burgerparticipatie**

15773 Een gemeentebestuur is er niet voor zichzelf, het is er voor de mensen en voor de lokale gemeenschap.
15774 Daarom is de participatie van de burger onontbeerlijk. Participatie en betrokkenheid mogen zich niet
15775 beperken tot het uitbrengen van een stem bij de verkiezingen, maar zijn essentiële elementen in de verdere
15776 uitbouw van een actief politiek burgerschap. Het betrekken van burgers bij het lokale beleid is noodzakelijk
15777 en verhoogt ook de draagkracht van de beslissingen bij de bevolking. Een grotere betrokkenheid van de
15778 burger draagt onlosmakelijk bij tot de verdieping van en het draagvlak voor de lokale democratie. De lokale
15779 overheid kan functioneren vanuit een 'tussenheid': samen met de burger de problemen aanpakken en
15780 oplossen, vanuit de behoeften en de noden van de inwoners.

15781 cd&v blijft resoluut gaan voor een lokale overheid die zo dicht mogelijk bij de mensen bestuurt, ze bij de
15782 opmaak en de uitvoering van het beleid betreft en die aan burgers en verenigingen ook de mogelijkheid
15783 biedt zelf initiatieven te ontwikkelen voor de eigen buurt of wijk. Via het toekennen van wijkbudgetten en
15784 het 'right to challenge' moeten burgers de mogelijkheid krijgen om zelf verantwoordelijkheid op te nemen
15785 om bepaalde projecten te realiseren.

15786 cd&v beklemtoont het belang van co-creatie. Via een co-creatief traject kan een lokaal bestuur samen met
15787 burgers en stakeholders oplossingen vinden voor problemen die zich lokaal stellen. Co-creatie biedt
15788 kansen op een kwaliteitsvolle en vanuit de lokale gemeenschap gedragen dienstverlening en draagt ook
15789 bij tot een grotere sociale cohesie binnen de lokale gemeenschap. Belangrijke projecten op lokaal niveau
15790 worden maximaal in samenwerking met burgers, middenveld en verenigingen gerealiseerd. Projecten die
15791 via co-creatie tot stand komen, moeten op een hogere financiële tussenkomst kunnen rekenen zowel
15792 vanuit de lokale overheid als vanuit de Vlaamse overheid.

15793 Betrokkenheid en participatie uiten zich ook in de talrijke evenementen die door burgers en verenigingen
15794 georganiseerd worden. Deze inzet van mensen voor de samenleving en voor hun leefomgeving moet
15795 gekoesterd worden. Het engagement van burgers en verenigingen bij de organisatie van evenementen en
15796 buurtactiviteiten mag niet belemmerd worden door een veelheid aan na te leven regels en voorschriften
15797 en een te grote administratieve rompslomp.

15798 Tegelijk blijft de rol van de klassieke adviesraden belangrijk. Het laat toe om mensen actief te laten
15799 meedenken over het beleid en om concrete suggesties te doen over de aanpak van de noden die zich
15800 stellen. Bij de samenstelling van deze adviesraden moet er wel over gewaakt worden dat ook moeilijker te
15801 bereiken groepen vertegenwoordigd zijn, zodat ze een zo groot mogelijke afspiegeling vormen van de
15802 samenstelling van de bevolking.

15803 **Standpunten:**

- 15804 • De burger moet actief betrokken worden bij de opbouw en de uitvoering van het beleid door middel
15805 van wijkbudgetten en co-creatie.
- 15806 • Voor de organisatie van evenementen en buurtactiviteiten moet een verregaande administratieve
15807 vereenvoudiging doorgevoerd worden.

15808 **Personeelsbeleid**

15809 Als inwoners van een gemeente verwachten we altijd heel veel van onze lokale overheid. Ten einde aan
15810 de verwachtingen en de vragen van ons allen een krachtig en afdoende antwoord te kunnen bieden
15811 moeten al die overheden ook over sterke, kwaliteitsvolle en gedreven personeelsleden kunnen

15812 beschikken. Overheden moeten over de nodige troeven beschikken om die sterke profielen aan te trekken
15813 en ook in dienst te houden. Ze moeten zich dus volop kunnen ontwikkelen tot een aantrekkelijke werkgever
15814 die ook in staat is om in te spelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en over alle noodzakelijke
15815 middelen beschikt om een modern personeelsbeleid te voeren.

15816 Een modern personeelsbeleid vereist ook dat een werkgever de personeelsleden op een gelijke manier
15817 behandelt. Dat er op eenzelfde werkvloer geen onderscheid is tussen personeelsleden met een beetje
15818 meer rechten en personeelsleden met een beetje minder rechten en dit enkel omdat het statuut van de
15819 ene meer rechten zou geven dan het statuut van de andere. Dat is een gegeven dat niet langer te
15820 verantwoordt valt. De nog resterende verschillen tussen statutairen en contractuelen dienen, met respect
15821 voor de verworven rechten, verder weggewerkt te worden.

15822 Er moet ook een structurele oplossing komen voor de problemen rond de betaalbaarheid van de
15823 pensioenen van personeelsleden van de lokale besturen. Het opdoen van ervaring bij andere werkgevers
15824 kan ook zeer verrijkend zijn zowel voor de eigen organisatie als voor de personeelsleden. Een
15825 personeelslid van een lokale overheid dat een bepaalde tijd bij een andere overheid of in de private sector
15826 gaat werken, krijgt zicht op het functioneren van andere organisaties en verwerft bijkomende inzichten en
15827 vaardigheden. Mobiliteit tussen personeelsleden van de verschillende bestuursniveaus en tussen de
15828 overheid en de private sector moet mogelijk zijn.

15829 **Standpunten:**

- 15830 • De nog resterende verschillen tussen statutaire en contractuele personeelsleden moeten
15831 weggewerkt worden.
- 15832 • Er moet een structurele oplossing uitgewerkt worden voor de betaalbaarheid van de pensioenen
15833 van de personeelsleden van de lokale besturen.

15834 **Verkiezingen**

15835 Democratie en verkiezingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zonder eerlijke en vrije verkiezingen
15836 is er van democratie geen sprake. De organisatie en het verloop van verkiezingen zijn een complex proces
15837 dat aan een aantal voorwaarden moet voldoen: de regels moeten transparant, nauwkeurig, controleerbaar
15838 en afdwingbaar zijn. Het is dan ook van het grootste belang dat elke kiezer in de mogelijkheid is om
15839 zelfstandig zijn of haar stem uit te brengen.

15840 Momenteel zijn er in Vlaanderen twee mogelijkheden om te stemmen, met potlood en papier of
15841 elektronisch. Weliswaar is er een uitzondering voor Belgen in het buitenland, die nu al de mogelijkheid
15842 hebben om per brief te stemmen. In Vlaanderen wordt in 156 gemeenten elektronisch gestemd en in 144
15843 gemeenten met potlood en papier. Bij de verkiezingen van oktober 2018 waren er 3 358 digitale
15844 stembureaus op een totaal van 6 093. Een situatie waarbij in bepaalde gemeenten wel, en in andere niet
15845 elektronisch gestemd wordt, is niet langer aangewezen. Er is geen enkele doorslaggevende reden waarom
15846 er in de toekomst niet volop zou worden ingezet op de uitrol van het elektronisch stemmen over heel
15847 Vlaanderen. Bij de toekomstige vervanging van de huidige stemcomputers moet ervoor geopteerd worden
15848 om het elektronisch stemmen te veralgemenen zodat er in elke Vlaamse gemeente elektronisch kan
15849 gestemd worden. Dergelijke veralgemening zal – alleen al doordat er niet langer telbureaus moeten
15850 worden samengesteld – tot gevolg hebben dat ook minder burgers moeten worden gemobiliseerd voor de
15851 organisatie van de verkiezingen. Daarnaast moeten ook de toekomstige mogelijkheden van het online
15852 stemmen verder onderzocht worden. Ook moet verder onderzocht worden in welke mate het stemmen per
15853 brief zou kunnen ingevoerd worden. Oudere kiezers – zeker de oudste – maar ook mensen met een

15854 beperkte mobiliteit, stemmen vaak bij volmacht. Het blijft evenwel uiterst belangrijk dat mensen maximaal
15855 in staat zijn om zelfstandig hun stem uit te brengen. Het uitsluiten van mensen van de verkiezingen louter
15856 omwille van hun hoge leeftijd of mindere mobiliteit is een democratie onwaardig. cd&v zet in op:

- 15857 • Toegankelijke stemmogelijkheden in zorginstellingen: cd&v pleit voor het actief bevorderen van
15858 stemhokjes in woonzorgcentra en verzorgingsinstellingen, waar mogelijk. Als de beheerders van
15859 deze zorginstellingen verzoeken om een stemlokaal, moet er een stemhokje beschikbaar zijn.
- 15860 • Betaalbaar vervoer voor minder mobiele kiezers: We willen betaalbaar vervoer naar de stemhokjes
15861 aanbieden voor kiezers die minder mobiel zijn. Zowel minder mobiele centrales als mutualiteiten
15862 kunnen hierbij een essentiële rol spelen bij het aanbieden en coördineren van dit vervoer.
- 15863 • Digitale ondersteuning: cd&v pleit voor uitgebreide digitale hulp, zowel voorafgaand aan als tijdens
15864 verkiezingsdagen, om senioren, en bij uitbreiding alle andere kiezers, in staat te stellen de
15865 stemcomputer op een geldige manier te gebruiken. Elke gemeente waar digitaal gestemd wordt,
15866 moet de mogelijkheid bieden om vooraf te oefenen. Op de verkiezingsdag zelf moeten
15867 onafhankelijke deskundigen aanwezig zijn om waar nodig te helpen zonder de geheimhouding
15868 van hun stem te schenden.
- 15869 • Ondersteuning en financiering voor ouderenverenigingen: Ouderenverenigingen spelen een
15870 cruciale rol bij het sensibiliseren van senioren om te gaan stemmen. Met een op de vijf senioren
15871 als lid van een ouderenvereniging, kunnen deze organisaties niet alleen als ambassadeurs
15872 fungeren om senioren aan te moedigen te stemmen, maar ook om praktische vragen of problemen
15873 te helpen oplossen. cd&v pleit daarom voor praktische ondersteuning en extra financiering voor
15874 deze verenigingen.
- 15875 • Overheids campagne voor senioren: cd&v vraagt een brede overheidscampagne gericht op
15876 senioren. Wetenschappelijke studies tonen aan dat dergelijke campagnes het meest effectief zijn
15877 in het overtuigen van mensen om te gaan stemmen. De overheid moet senioren geruststellen dat
15878 ze alle kansen en nodige ondersteuning krijgen om te stemmen en hen ervan overtuigen dat hun
15879 stem van groot belang is voor de democratie.

15880 **Standpunten:**

- 15881 • Het elektronisch stemmen moet over heel Vlaanderen uitgerold worden.
- 15882 • De mogelijkheid om te stemmen per brief moet verder onderzocht worden.

15883 **Cyberveiligheid en digitalisering**

15884 De toekomst is digitaal. De voorbije jaren heeft de digitalisering van de samenleving een enorme boost
15885 gekregen. Meer en meer verloopt de dienstverlening van zowel de overheid als van de private sector
15886 digitaal.

15887 Deze digitale sneltrain zal de komende jaren alleen nog maar aan snelheid winnen. Toepassingen waarvan
15888 we op dit ogenblik nog niet eens een notie hebben, kunnen binnen een paar jaar gemeengoed zijn.

15889 De mogelijkheden die de digitalisering biedt moeten maximaal benut worden. De dienstverlening moet
15890 verder gedigitaliseerd worden. De digitalisering dient ook optimaal benut te worden om de dienstverlening
15891 en de bereikbaarheid van de lokale diensten naar de mensen toe te garanderen en te verhogen. Daarbij
15892 moeten we erover waken dat elke inwoner ook 'mee' is, dat niemand uitgesloten wordt omwille van
15893 ontoereikende digitale vaardigheden.

15894 Maar de digitalisering is ook niet zonder gevaren. De voorbije jaren werden verschillende steden en
15895 gemeentes het slachtoffer van cyberaanvallen. In sommige gevallen werd de dienstverlening gedurende
15896 geruime tijd ernstig verstoord en werden de betrokken steden en gemeentes met heel wat kosten
15897 geconfronteerd om alle schade te herstellen. Vanuit de hogere overheden moeten steden en gemeentes
15898 verder ondersteunt worden – onder meer door het inzetten van ethische hackers – om zich te wapenen
15899 tegen dergelijke cyberaanvallen. Ook moeten de inlichtingen- en veiligheidsdiensten op hun beurt
15900 voldoende uitgerust zijn om in strijd tegen de cybercriminaliteit te gaan. Dat betekent: voldoende middelen,
15901 opleiding van personeel en samenwerking met derden (zoals andere EU-lidstaten en de private sector).

15902 **Standpunten:**

- 15903 • De digitalisering van de dienstverlening moet gepaard gaan met de garantie dat mensen die niet
15904 digitaal vaardig of liever persoonlijk geholpen worden, steeds op een fysieke dienstverlening
15905 kunnen rekenen.
- 15906 • De inlichtingen- en veiligheidsdiensten moeten voldoende uitgerust zijn om cybercriminaliteit te
15907 bestrijden.

15908 **Basisvoorzieningen**

15909 cd&v zet de mensen centraal. Wij gaan voor een warme samenleving die versterkt, verbindt, verzorgt en
15910 vooruitziend is. Voor een beleid dichtbij de mensen, dat oplossingen aanreikt voor de dagelijkse problemen
15911 waar mensen mee te maken krijgen. Wij zetten ons in voor buurten, steden en gemeentes die veilig, groen
15912 en leefbaar zijn. Voor een omgeving waar het goed is om te leven en waar je je thuis kan voelen, die
15913 kansen biedt om verantwoordelijkheden op te nemen en waarop men kan terugvallen bij tegenslag.

15914 Mensen centraal plaatsen betekent ook dat niemand mag uitgesloten worden en niemand zich ook mag
15915 uitgesloten voelen. Mensen moeten het gevoel hebben dat er met hun bekommernissen en bezorgdheden
15916 rekening gehouden wordt en dat ze meetellen in de samenleving. Het gevoel om al of niet mee te tellen,
15917 het zich vergeten voelen, hangt in grote mate samen met de beschikbaarheid van essentiële
15918 basisvoorzieningen. Alle buurten, zowel in de steden als in de meer landelijke gebieden, moeten leefbaar
15919 en toegankelijk zijn en blijven voor iedereen. Daarvoor is een optimale dienstverlening noodzakelijk,
15920 dichtbij de mensen, door in iedere buurt een basisaanbod aan diensten en voorzieningen te garanderen.

15921 Bepaalde basisvoorzieningen dienen lokaal aanwezig te zijn. Met 'lokaal aanwezig' wordt bedoeld dat
15922 deze voorzieningen met slechts een minimale verplaatsing te bereiken zijn (te voet, met de fiets of met
15923 een beperkte verplaatsing met de wagen of het openbaar vervoer). Het zijn voorzieningen die idealiter
15924 binnen de vijftien minuten te bereiken zijn en die essentieel zijn voor de opbouw en het behoud van het
15925 sociale weefsel in de directe dagelijkse leefomgeving van de mensen. Denk dan aan de aanwezigheid van
15926 kinderopvang, kleuter- en lager onderwijs, de huisarts, bushaltes, de mogelijkheid om geld af te halen aan
15927 een bankautomaat...

15928 Belangrijk is de toegang tot en de bereikbaarheid van de publieke dienstverlening. Het lokale niveau is
15929 daarbij het eerste en meest herkenbare niveau waar de mensen mee in aanraking komen. Een
15930 performante, beschikbare en bereikbare dienstverlening door de lokale publieke diensten is essentieel om
15931 mensen het gevoel en de zekerheid te geven dat de overheid hen niet in de steek laat, maar hun zorgen
15932 en vragen ernstig neemt en ook een toegankelijke toegangspoort aanbiedt om een oplossing voor hun
15933 problemen en vragen aan te reiken. Dat houdt in dat gemeentehuizen bereikbaar zijn, dat wijkagenten
15934 beschikbaar zijn, dat geschillen kunnen beslecht worden in een lokaal ingeplant vredegerecht, dat mensen
15935 de mogelijkheid hebben om een brief te posten in een lokaal postkantoor of postpunt...

15936 **Standpunten:**

- 15937 • Basisdiensten moeten voor iedereen bereikbaar zijn. Deze moeten ofwel lokaal aanwezig zijn
15938 ofwel met het openbaar vervoer bereikbaar zijn.

15939 **Erediensten en lokale geloofsgemeenschappen**

15940 cd&v staat positief tegenover religie en zingeving. De voorbije bestuursperiode werd de procedure tot
15941 erkenning van lokale geloofsgemeenschappen grondig aangescherpt. Dit met als doel om, na jaren van
15942 stilstand, opnieuw lokale geloofsgemeenschappen te kunnen erkennen en er tegelijkertijd over te waken
15943 dat deze geloofsgemeenschappen functioneren binnen de regels die in onze samenleving gelden. cd&v
15944 heeft altijd het belang van de erkenning van lokale geloofsgemeenschappen beklemtoond. Een erkende
15945 lokale geloofsgemeenschap die zich inschrijft in de samenleving en die goede contacten onderhoudt met
15946 lokaal bestuur en met de lokale gemeenschap, is en blijft altijd te verkiezen boven
15947 geloofsgemeenschappen die geen erkenning hebben. cd&v wenst de komende jaren de onverkorte
15948 toepassing van de aangescherpte erkenningsregels.

15949 cd&v gelooft ook in interreligieuze dialoog als een plaats waar de verschillende geloofsgemeenschappen
15950 het gesprek met elkaar kunnen aangaan.

15951 **Standpunten:**

- 15952 • cd&v beklemtoont het belang van de erkenning van lokale geloofsgemeenschappen als
15953 verbindende factor in de samenleving.

15954 **Begraafplaatsen**

15955 Een dierbare verliezen is altijd een zware en zeer ingrijpende gebeurtenis. Nabestaanden worden op
15956 geconfronteerd met gevoelens van onmacht, verdriet, soms ook frustratie, die lange tijd blijven
15957 doorwerken. Vanuit cd&v werden er al verschillende initiatieven naar voor geschoven en gerealiseerd om
15958 mensen die geconfronteerd worden met het overlijden van een partner, een ouder, een kind, voldoende
15959 gelegenheid te geven om dat een plaats te geven. Er blijft heel wat bewegen met betrekking tot de
15960 behandeling van mensen na de dood en de wijze waarop een afscheid wordt ingevuld. Onder meer het
15961 vervullen van de persoonlijke wens van de overledene of diens familie, blijft een aanleiding om te vragen
15962 naar aanpassingen van de bestaande regelgeving en een uitbreiding van de mogelijkheden. Een meer
15963 persoonlijke invulling kan helpen bij het rouwen. De overheid moet alles in het werk stellen om de
15964 persoonlijke invulling die aan het afscheid gegeven wordt, mogelijk te maken.

15965 **Standpunten:**

- 15966 • Het verder faciliteren en het wegnemen van drempels die de aanleg van natuurbegraafplaatsen
15967 zouden kunnen hypothekeren of vertragen.
15968 • Voldoende openheid om de toepassing van nieuwe technieken, zoals resomatie (watercrematie
15969 als milieuvriendelijk alternatief), mogelijk te maken.

- 15970 **Kernpunten**
- 15971 • cd&v wil geen Vlaanderen dat centraal bestuurd wordt. Taken die lokaal van aard zijn moeten door
  - 15972 de lokale besturen kunnen opgenomen worden.
  - 15973 • Het Gemeentefonds moet hervormd worden waarbij de middelen verdeeld worden op basis van
  - 15974 geactualiseerde criteria en de bestaande voorafnames moeten geleidelijk afgebouwd worden.
  - 15975 • Projectoproepen dienen gebundeld te worden in een voor de lokale besturen duidelijk en toegankelijk
  - 15976 projectportaal.
  - 15977 • Cd&v verzet zich tegen verplichte fusies.
  - 15978 • Vrijwillige fusies moeten financieel ondersteund worden met een schuldovername die per inwoner
  - 15979 gelijk is voor alle fusies met een maximum van 25 miljoen euro.
  - 15980 • De regio Halle-Vilvoorde moet erkend worden als centrumregio.
  - 15981 • De referentieregio's mogen niet uitgroeien tot een bijkomend bestuursniveau met eigen
  - 15982 bevoegdheden.
  - 15983 • De democratische controle vanuit de lokale overheden op de intergemeentelijke
  - 15984 samenwerkingsverbanden moet versterkt worden. Daartoe moet minstens voorzien worden in een
  - 15985 centraal register van de samenwerkingsverbanden, metend e agenda's en de verslagen van de
  - 15986 bestuursorganen automatisch ter beschikking gesteld worden van de raadsleden en moeten de
  - 15987 gemeenteraden van aangesloten gemeenten de jaarrekeningen toegelicht krijgen.
  - 15988 • Behouden van de provincies als rechtstreeks verkozen intermediair bestuursniveau.
  - 15989 • De voorzitter van de gemeenteraad moet een raadslid zonder uitvoerend mandaat zijn.
  - 15990 • De burger moet betrokken worden bij de opbouw en de uitvoering van het beleid door middel van
  - 15991 wijkbudgetten en co-creatie.
  - 15992 • De digitalisering van de dienstverlening moet gepaard gaan met de garantie dat mensen die niet
  - 15993 digitaal vaardig zijn of die liever persoonlijk geholpen worden, steeds op een fysieke dienstverlening
  - 15994 kunnen rekenen.
  - 15995 • Basisdiensten moeten voor iedereen bereikbaar zijn. -Deze moeten ofwel lokaal aanwezig zijn ofwel
  - 15996 met het openbaar vervoer bereikbaar zijn.
  - 15997 • Beklemtone van het belang van de erkenning -van lokale geloofsgemeenschappen als verbindende
  - 15998 factor in de samenleving.

15999

Bestuurszaken

16000 **Onze koers**

16001 De samenleving evolueert razendsnel. Wat vandaag nog gemeengoed is, is morgen
16002 voorbijgestreefd. En de noden van de mensen en de verwachtingen die zij ten opzichte van de
16003 overheid hebben, evolueren mee. Dat betekent dat een overheid een wendbare, toekomstgerichte
16004 organisatie moet zijn, die in staat is om op die evolutie in te spelen en een sterke kwaliteitsvolle
16005 dienstverlening te garanderen. Een overheid ook die een antwoord kan bieden als zich
16006 onverwachte problemen aandienen, zoals de uitbraak van de coronapandemie of de energiecrisis.

16007 De overheid heeft bijgevolg nood aan een sterke en slagkrachtige administratie met gemotiveerde
16008 en kwaliteitsvolle medewerkers.

16009 cd&v staat voor een efficiënte en effectieve overheid die een hoogstaande dienstverlening aanbiedt
16010 aan bevolking, verenigingen en ondernemingen. Overheden moeten slagkrachtig en dienstbaar
16011 zijn en ingaan op de problemen van mensen zonder altijd in hun plaats te treden en, zeker niet te
16012 vergeten, ze moeten transparant zijn in en over hun werking. cd&v pleit voor een toegankelijke
16013 overheid die de mensen centraal stelt in haar regelgeving en dienstverlening. Dat kan door een
16014 verregaande samenwerking van de verschillende overheden achter de schermen te organiseren.
16015 Daarvoor is natuurlijk ook een vergaande samenwerking tussen de verschillende onderdelen van
16016 zowel de Vlaamse als de federale administratie absoluut nodig. De verkokering waarbij
16017 administraties meer naast elkaar dan met elkaar werken, elk met hun eigen regels, moet definitief
16018 doorbroken worden en vervangen worden door een werking gebaseerd op samenwerking,
16019 integratie en coördinatie.

16020 Dit houdt in dat de algemene werking van de overheid zich moet focussen op een organisatie die
16021 open en flexibel is, de burger centraal stelt, makkelijk benaderbaar is en kwaliteit vooropstelt. Er
16022 moet aandacht zijn voor een sterke ontwikkeling van vaardigheden en talent, erkenning voor reeds
16023 elders opgedane kennis en kunde, het streven naar een eenduidig arbeidsstatuut en het
16024 verminderen van de verschillen tussen statutairen en contractuelen.

16025 **De overheid ten dienste van de mensen**

16026 De overheid staat ten dienste van de mensen en niet omgekeerd. Het kan niet dat mensen verloren lopen
16027 in moerassen van administratie en complexe regelgeving. Mensen die de weg niet vinden, moeten op een
16028 actieve manier de juiste weg gewezen worden. Mensen die moeilijkheden ondervinden bij het vervullen
16029 van bepaalde administratieve verplichtingen, bij het aanvragen van vergunningen, premies en
16030 tegemoetkomingen... mogen nooit als antwoord krijgen dat aan hun vraag niet kan tegemoetgekomen
16031 worden omdat een of ander document niet correct was ingevuld of omdat bepaalde gegevens ontbraken.
16032 In dergelijk geval moeten de mensen actief bijgestaan worden om de zaken correct te kunnen afhandelen.
16033 Een actieve, dienstbare overheid moet de mensen zien als partners en moet handelen vanuit vertrouwen
16034 in de mensen.

16035 Vertrouwen is geen eenrichtingsverkeer. Niet alleen de overheid moet vertrouwen hebben in de mensen,
16036 deze laatste moeten ook vertrouwen hebben in de overheid en in de personeelsleden die er elke dag het

16037 beste van zichzelf geven. In die zin is het onaanvaardbaar dat personeelsleden van de overheid het
16038 slachtoffer worden van een toenemende agressie van derden, van gebruikers van hun diensten. Vanuit
16039 de verschillende overheden en overheidsdiensten worden daar wel verschillende maatregelen toe
16040 genomen. Denk dan aan extra beveiliging zoals bedienden aan een loket of buschauffeurs achter plexi-
16041 glas, het geven van opleidingen aan de personeelsleden over de meest aangewezen manier van omgaan
16042 met agressie, het uitvaardigen van plaatsverboden... Het is goed dat dergelijke maatregelen genomen
16043 worden, maar uiteindelijk moet het toch absoluut duidelijk gemaakt worden dat agressie tegenover
16044 personeelsleden van de overheid, van overheidsbedrijven, tegenover politiediensten,
16045 brandweerdiensten... niet alleen nooit kan en mag getolereerd worden. Daders moeten ook snel en streng
16046 bestraft worden. In die zin zou ter illustratie kunnen verwezen worden naar artikel 280 en volgende van
16047 het strafwetboek, dat voorziet in strafverhogingen als iemand opzettelijk lichamelijke letsels toebrengt aan
16048 een politieman in het kader van de uitvoering van zijn opdrachten. Het is een gegeven dat ook voor
16049 agressie tegenover andere personeelsleden in overheidsdienst de leidraad zou moeten zijn.

16050 **Standpunten:**

- 16051
- De Vlaamse en de federale overheid moeten bereikbaar zijn en probleemoplossend werken.
- 16052
- Personeelsleden van de overheid verdienen het nodige respect. Agressie tegenover hen is
- 16053
- onaanvaardbaar en moet altijd vervolgd worden.

16054 **Niet besparen om te besparen**

16055 De voorbije jaren werden verschillende besparingsrondes georganiseerd, onder meer vanuit terechte
16056 bezorgdheden over een gezonde begroting en de noodzaak om voldoende middelen te kunnen inzetten
16057 voor herverdeling en rechtstreekse ondersteuning van de samenleving. Toch moeten we erkennen dat
16058 niet alle besparingsrondes het gewenste resultaat hebben opgeleverd inzake kostenbeheering.
16059 Besparingen op personeelskosten gaan vaak gepaard met stijgende uitgaven voor consultancy of andere
16060 externe dienstverlening. De hieraan verbonden kosten blijken dan vaak hoger uit te vallen dan de
16061 besparingen die men wou realiseren. We pleiten naar analogie met het Vlaams subsidieregister voor het
16062 oprichten van een consultancydatabank.

16063 Dat wil niet zeggen dat besparingen niet zouden kunnen, maar de overheid moet wel over de nodige
16064 expertise blijven beschikken om belangrijke projecten te realiseren. Besparingen mogen er niet toe leiden
16065 dat de noodzakelijke knowhow uit de administratie verdwijnt en dat de overheid volledig afhankelijk wordt
16066 van externen om belangrijke beleidsbepalende opdrachten uit te tekenen en uit te voeren. Besparingen
16067 kunnen niet zonder een voorafgaand grondig kerntakendebat.

16068 Via structurele audits van de administraties, zowel op het vlak van intern management als op het vlak van
16069 de uitgaven aan externe dienstverlening, moet vermeden worden dat het potentieel van onze
16070 administraties en van de personeelsleden verdwijnt en/of onderbenut blijft. Naar de toekomst toe moeten
16071 we nader onderzoeken in welke mate een systeem van enveloppefinanciering de werking van de
16072 verschillende administraties kan optimaliseren. Een systeem van enveloppefinanciering geeft duidelijkheid
16073 en draagt bij tot de verzelfstandiging en de responsabilisering van de administraties in de uitvoering van
16074 hun opdrachten.

16075 **Standpunt:**

- 16076
- cd&v verzet zich tegen bijkomende personeelsbesparingen zonder een voorafgaand grondig
- 16077
- kerntakendebat.

16078 **De overheid moet haar kerntaken kunnen vervullen**

16079 Een sterke overheid betekent dat deze over de nodige expertise beschikt om haar kerntaken op een
16080 kwalitatieve manier uit te voeren. Het kan niet dat de overheid voor essentiële zaken als
16081 controlebevoegdheden, uitwerken van regelgeving... afhankelijk zou zijn van externen. Controle op de
16082 naleving van de regelgeving – denk dan aan onder meer aan de naleving van milieunormen – dienen door
16083 de overheid zelf te gebeuren en ze moet daarvoor ook over het nodige gespecialiseerde personeel
16084 beschikken.

16085 Ook regelgeving dient door de eigen administratie te worden uitgewerkt. Het kan niet dat de opmaak van
16086 regelgeving wordt uitbesteed aan derden. Dat wil niet zeggen dat er geen taken zouden kunnen uitbesteed
16087 worden of dat er geen externe ondersteuning zou kunnen ingeroepen worden. De overheid moet niet zelf
16088 instaan voor het onderhoud van haar gebouwen of voor het onderhoud en het up-to-date houden van haar
16089 IT-systemen. Ook het middenveld, met al de expertise die deze organisaties door hun jarenlange ervaring
16090 en hun rechtstreekse band met de mensen hebben opgebouwd, is een uiterst geschikte en betrouwbare
16091 partner om, als het dat zelf wil, taken van de overheid uit te voeren. Meer zelfs, het zou van slecht bestuur
16092 getuigen om geen gebruik te maken van al de kennis die bij het middenveld aanwezig is. Maar de overheid
16093 moet wel nog altijd over voldoende expertise te beschikken om de controle op de uitbestede opdrachten
16094 te kunnen uitoefenen.

16095 **Standpunten:**

- 16096 • De overheid moet in staat zijn om zelf haar kerntaken uit te voeren en om een efficiënte controle
16097 uit te oefenen op taken die uitbesteed worden.

16098 **De overheid als aantrekkelijke werkgever**

16099 Van de overheid wordt heel wat verwacht. En een entiteit waarvan heel wat verwacht wordt, die op heel
16100 wat uitdagingen dient in te spelen en die in staat moet zijn om op de meest onverwachte gebeurtenissen
16101 een antwoord te geven, moet ook over sterke en kwaliteitsvolle personeelsleden kunnen beschikken.

16102 Er moet ingespeeld worden op de krapper wordende arbeidsmarkt. De aantrekkelijkheid als werkgever
16103 (met werk van een belangrijke maatschappelijke meerwaarde) moet volop in de kijker gezet worden. Het
16104 bieden van loopbaankansen en -perspectief (zowel voor statutairen als voor contractuelen) en een vlotte
16105 overgang van de ene naar de andere administratie moet mogelijk zijn. Personeelsleden van de overheid
16106 moeten ook marktconform verloned worden. Ook moeten we verder inzetten op de valorisatie van elders
16107 verworven competenties.

16108 Daarnaast moet blijvend ingezet worden op plaats- en tijdsafhankelijk werken. De coronacrisis en het
16109 veelvuldige thuiswerk dat ermee gepaard ging, heeft duidelijk gemaakt dat de organisatie van het werk
16110 nooit meer volledig hetzelfde zal zijn als voor de coronacrisis. Thuiswerk zal onlosmakelijk deel blijven
16111 uitmaken van de werkorganisatie. Tegelijkertijd heeft de coronacrisis ook wel aangetoond dat het volledig
16112 thuiswerken ook niet altijd de beste oplossing is. Mensen hebben er wel nog altijd behoefte aan om op
16113 bepaalde momenten fysiek contact te hebben met hun collega's, om bepaalde overlegmomenten live te
16114 kunnen laten doorgaan, om face-to-face-werkafspraken te maken... Een arbeidsorganisatie waarbij de
16115 aanwezigheid op kantoor afgewisseld wordt met thuiswerk lijkt dan ook meer aangewezen. Het 'hybride'
16116 werken waarbij de voordelen van thuis- en kantoorwerk gecombineerd kunnen worden, moet de standaard
16117 worden binnen de overheidsdiensten.

16118 De veralgemening van het hybride werken zal vooral een andere arbeidsorganisatie vergen en een andere
16119 ingesteldheid van zowel leidinggevendenden als van werknemers. Er zal meer resultaatgericht moeten
16120 gewerkt worden. Wat belangrijk is, zijn de realisaties en de output en niet het moment van de dag waarop
16121 deze tot stand gekomen zijn. Er moet volledig afgestapt worden van de 9 tot 5-mentaliteit en er zal bij de
16122 leidinggevendenden vertrouwen moeten zijn in de werknemers en bij de werknemers zal de nodige
16123 verantwoordelijkheidszin aanwezig moeten zijn om met dit grotere vrijheid inzake arbeidsritme op een
16124 volwassen manier om te gaan.

16125 Daarnaast is en blijft het ontzettend belangrijk dat het personeel van de overheid in alle onafhankelijkheid,
16126 los van elke mogelijke politieke of andere druk, en met het algemeen belang voor ogen, haar werk kan
16127 doen. Binnen de Vlaamse overheid werd bijvoorbeeld reeds beslist om te evolueren naar één juridische
16128 vorm van tewerkstelling, met name de tewerkstelling op basis van een arbeidsovereenkomst. Dat mag er
16129 evenwel niet toe leiden dat de personeelsleden op een minder onafhankelijke manier hun opdrachten
16130 kunnen vervullen.

16131 De inzet op een modern personeelsbeleid houdt ook in dat personeelsleden de mogelijkheid moeten
16132 hebben om zich permanent bij te scholen. De opleidingsinspanningen dienen verder verhoogd te worden.
16133 Dat is ook absoluut nodig om de snelle evoluties in de samenleving te kunnen vatten en erop in te spelen.

16134 De personeelsleden van de verschillende overheden moeten ook de mogelijkheid hebben om, indien zij
16135 dat wensen, na hun pensioengerechtigde leeftijd te blijven werken. Het systeem van automatische
16136 pensionering dient volledig verlaten te worden. Dat moet wel gepaard gaan met maatregelen inzake
16137 werkbaar werk, zodat het voor iedereen die dat wenst mogelijk is om langer aan de slag te blijven.

16138 Ook dient ingezet te worden op de re-integratie van personeelsleden die omwille van ziekte of langdurige
16139 afwezigheid niet aan de slag zijn geweest.

16140 **Standpunten:**

- 16141 • De aantrekkelijkheid van de overheid als werkgever moet verder verhoogd worden.
- 16142 • cd&v wil dat er blijvend ingezet wordt op het plaats- en tijdonafhankelijk werken.
- 16143 • Blijvende zekerheid voor de personeelsleden dat zij in volle onafhankelijkheid, los van elke
16144 politieke of andere druk, hun werkzaamheden kunnen verrichten.
- 16145 • Inzetten op de re-integratie van personeelsleden die na een ziekte terug aan de slag willen.

16146 **Tewerkstelling van kansengroepen**

16147 Vlaanderen is een diverse samenleving en de overheidsdiensten moeten daar een afspiegeling van zijn.
16148 En overigens niet de overheid alleen. Die diversiteit moet ook in de private en andere sectoren aanwezig
16149 zijn. Maar de overheid kan en moet op dat vlak wel het voorbeeld geven.

16150 Een sterke overheid en aandacht voor de tewerkstelling van kansengroepen zijn niet in strijd met elkaar.
16151 Er is heel wat talent aanwezig in kansengroepen en een samenleving die elk talent nodig heeft, kan die
16152 niet aan de kant laten staan.

16153 De streefcijfers voor de tewerkstelling van kansengroepen moeten aangehouden worden, maar de
16154 inspanningen om ze te halen dienen wel opgedreven te worden, zeker voor wat de tewerkstelling van
16155 mensen met een handicap en een chronische ziekte en de aanwezigheid van vrouwen in het topkader
16156 betreft. Eind 2022 werkten er 981 geregistreerde personen met een handicap of chronische ziekte bij de
16157 Vlaamse overheid, een aandeel van 2,5%. Dit is zeker een significante vooruitgang, rekening houdend

16158 met het feit dat dit aandeel jarenlang op 1,4% bleef hangen. Maar het streefcijfer van 3% is dus nog niet
16159 bereikt. Bij de federale overheidsdiensten bedraagt het aandeel 1,09% terwijl het streefcijfer ook daar 3%
16160 bedraagt. Rekening houdend met het gegeven dat er momenteel zowat 600 000 volwassen inwoners van
16161 Vlaanderen met een arbeidshandicap zijn, waarvan de helft niet aan het werk is, is er op dat vlak nog een
16162 weg te gaan. Zeker voor deze doelgroep dient de overheid het goede voorbeeld te geven.

16163 Ook moet verder ingezet worden op het verhogen van het aandeel vrouwen in het topmanagement. Eind
16164 2022 bedroeg dit aandeel in de Vlaamse administratie 23,2%, wat ver verwijderd blijft van het streefcijfer
16165 van 40%. In de federale administratie benadert het aandeel vrouwelijke mandaathouders de 40%, meer
16166 dan het vooropgezette streefdoel van 33%. Het optrekken van het aandeel vrouwen in het topmanagement
16167 moet een prioritaire beleidsdoelstelling zijn. Nog al te vaak blijven vrouwen, om uiteenlopende redenen,
16168 onder hun niveau werken. Een samenleving die alle talenten nodig heeft, kan zich dat niet veroorloven.

16169 **Standpunt:**

- 16170 • De overheid heeft een voorbeeldfunctie voor wat de tewerkstelling van kansengroepen betreft.
16171 Vooral voor de tewerkstelling van personen met een handicap of een chronische ziekte, moeten
16172 de inspanningen verhoogd worden.

16173 **Respect voor ervaring**

16174 Naar de toekomst toe zullen we met zijn allen langer aan de slag moeten blijven. Mensen zijn ook bereid
16175 en in staat om langer te werken. Mensen boven de vijftig jaar zijn op het toppunt van hun kunnen en wie
16176 de pensioenleeftijd nadert, is zeker niet van de ene op de andere dag uitgeblust. Integendeel, velen voelen
16177 zich en zijn nog zeer fit en de ganse samenleving kan alleen maar voordeel halen uit het langer inzetten
16178 van mensen met een rijke ervaring en veel expertise. Toch hebben ouderen op de arbeidsmarkt het
16179 moeilijk en zijn werkgevers niet altijd overtuigd van het nut van het aanwerven of in dienst houden van
16180 oudere werknemers.

16181 Het is nochtans belangrijk dat de expertise en ervaring van oudere werknemers gevalideerd worden. Ook
16182 op dat vlak heeft de overheid een voorbeeldfunctie en moeten er inspanningen geleverd worden
16183 (bijvoorbeeld meer thuiswerk mogelijk maken, meer mogelijkheden tot deeltijds werken geven...) om
16184 oudere werknemers in dienst te nemen en te houden.

16185 **Standpunt:**

- 16186 • Vanuit haar voorbeeldfunctie moet de overheid de nodige inspanningen doen om oudere
16187 werknemers aan te trekken.

16188 **Bereikbare diensten, ook in een digitale samenleving**

16189 De digitalisering van de diensten en van de dienstverlening waren de voorbije jaren een belangrijk
16190 aandachtspunt. Daar moet verder op ingezet worden. Digitalisering draagt immers in hoge mate bij tot de
16191 verhoging van de performantie van de dienstverlening en kan een belangrijke rol spelen in het verhogen
16192 van de bereikbaarheid van de diensten.

16193 Maar het is een evolutie die ook heel wat uitdagingen met zich meebrengt. Het bestaan van de digitale
16194 kloof kan het risico met zich meebrengen dat mensen die minder digitaal geletterd zijn niet dezelfde mate
16195 van dienstverlening ontvangen dan anderen. Dat dient absoluut vermeden te worden. Digitalisering mag
16196 er in geen geval toe leiden dat sommige mensen hun rechten niet zouden kunnen uitputten. De fysieke
16197
16198

- 16199 dienstverlening moet gehandhaafd blijven voor al de mensen die digitaal niet mee zijn. Voor al die mensen
16200 moet de overheid een fysiek 'gezicht' behouden.
- 16201 Publieke dienstverlening moet inclusief aangeboden worden: gebruik maken van een mix aan kanalen om
16202 te garanderen dat zowel digitaal-vaardigen als zij die een persoonlijke aanpak verkiezen, toegang hebben
16203 tot openbare dienstverlening.
- 16204 Bereikbaarheid heeft ook te maken met het hanteren van eenvoudig en duidelijk taalgebruik. Een overheid
16205 die in haar communicatie vervalt in al te administratief jargon dat voor de mensen onleesbaar en
16206 onduidelijk is, is geen bereikbare overheid. Overheidscommunicatie naar de mensen toe moet eenvoudig,
16207 leesbaar en duidelijk zijn.
- 16208 **Standpunten:**
- 16209 ● Fysieke dienstverlening voor mensen die minder digitaal vaardig zijn, moet gegarandeerd zijn.
  - 16210 ● In haar contacten met de burger zijn de Vlaamse en de federale overheid een voorbeeld inzake
16211 eenvoudig en duidelijk taalgebruik.

16212	Kernpunten
16213	<ul style="list-style-type: none"> • Personeelsleden van de overheid verdienen het nodige respect. Agressie tegenover personeelsleden van overheidsdiensten is onaanvaardbaar en moet te allen tijde vervolgd worden. • Cd&v verzet zich tegen bijkomende personeelsbesparingen zonder een voorafgaand grondig kerntakendebat. • Blijvende zekerheid voor de personeelsleden dat zij in volle onafhankelijkheid; los van elke politieke of andere druk, hun werkzaamheden kunnen verrichten. • De overheid heeft een voorbeeldfunctie voor wat de tewerkstelling van kansengroepen betreft. vooral voor wat de tewerkstelling van personen met een handicap of een chronische ziekte betreft moeten de inspanningen verhoogd worden. • Vanuit diezelfde voorbeeldfunctie moet de overheid de nodige inspanningen leveren om oudere werknemers aan te trekken. • In hun contacten met de burger zijn de overheden voorbeelden inzake eenvoudig en duidelijk taalgebruik.
16214	
16215	
16216	
16217	
16218	
16219	
16220	
16221	
16222	
16223	
16224	
16225	

16226

Institutionele aangelegenheden

16227

Homogene bevoegdheden

16228

Voor cd&v is een staats Hervorming geen doel op zich, maar een instrument voor efficiënt bestuur. Op twee domeinen in het bijzonder zien we dat de wederzijdse afhankelijkheid van de federale overheid en de deelstaten het moeilijk maakt om noodzakelijke en structurele hervormingen door te voeren: gezondheidszorg en arbeidsmarktbeleid.

16229

16230

16231

16232

Een modern gezondheidsbeleid vertrekt vanuit de noden van de burger. Het is de burger die actief en geïnformeerd meebeslist over zijn gezondheid, waarbij de gezondheidszorg rekening houdt met de persoonlijke doelstellingen en wensen van de patiënt. Vanuit een patiëntgerichte benadering kunnen gezondheidszorg en welzijn niet van elkaar gescheiden worden. Zo heeft een oudere zorgbehoevende met verschillende aandoeningen zowel medisch-verpleegkundige noden, als zorg- en welzijnsnoden.

16233

16234

16235

16236

16237

Toch merken we dat de bevoegdheidsverdeling deze logica niet volgt. Het gezondheidsbeleid is opgedeeld in een aantal grote pijlers, met name de gezondheidsopvoeding en -preventie, de curatieve zorg, de langetermijnzorg en de palliatieve zorg. De gezondheids promotie en ziektepreventie behoren reeds geruime tijd grotendeels tot de bevoegdheid van de gemeenschappen. Met de zesde staats hervorming werden de gemeenschappen onder meer bevoegd voor de residentiële ouderenzorg, de residentiele geestelijke gezondheidszorg buiten de ziekenhuizen, een deel van de revalidatiesector en de "organisatie van de eerstelijnsgezondheidszorg.

16238

16239

16240

16241

16242

16243

16244

De curatieve zorg is echter grotendeels een federale bevoegdheid. Het gaat voornamelijk om de zorg gegeven door zorgverstrekkers (artsen, kinesitherapeuten, verpleegkundigen, zorgkundigen, logopedisten...) en door ziekenhuizen. Zo is de federale overheid bevoegd voor de organieke wetgeving, de basisregels van de programmatie en de financiering van de exploitatie (exclusief de bouw) van ziekenhuizen. Ook de terugbetaling van prestaties in het kader van de ziektekostenverzekering is een federale bevoegdheid gebleven, evenals de gezondheidszorgberoepen (zoals de erkenningsvoorwaarden en de basiscontingentering). Vermits curatieve zorg deel uitmaakt van een globale gezondheidszorgketen, waarbij er nauwe interactie is met preventie en langetermijnzorg, kan deze pijler in een performant en geïntegreerd gezondheidssysteem dat de zorgnoden van de patiënt centraal stelt, niet geïsoleerd bestaan.

16245

16246

16247

16248

16249

16250

16251

16252

16253

Ook op het domein van het arbeidsmarktbeleid merken we dat de versnippering van bevoegdheden de besluitvorming en de uitvoering van beleidskeuzes bemoeilijkt. De evolutie waarbij Vlaanderen voluit inzet op de activering van werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden en op de ondersteuning van de loopbaan, wordt niet ondersteund door de huidige bevoegdheidsverdeling. Een echt activeringsbeleid vereist dat alle betrokken overheden rechtstreeks worden geresponsabiliseerd in functie van het gevoerde werkgelegenheidsbeleid. We moeten daarnaast vaststellen dat in domeinen waarvoor Vlaanderen bevoegd is, zoals het beleid inzake outplacement of inzake dienstencheques, het niet bevoegd is om de arbeidsrechtelijke aspecten te regelen. Ook het instrument van de collectieve arbeidsovereenkomst is een federale bevoegdheid gebleven. De deelstaten zijn bijgevolg niet bevoegd om bepalingen uit collectieve akkoorden algemeen bindend te verklaren, zelfs niet als die bepalingen betrekking hebben op hun bevoegdheden waarin dit sociaal overleg traditioneel een belangrijke rol speelt, zoals het educatief verloop. Hetzelfde op het vlak van opleiding. Hoewel opleiding een gemeenschapsbevoegdheid is, worden het recht op opleiding voor werkenden en de organisatie en financiering van deze interprofessionele opleidingsdoelstellingen federaal bepaald.

16254

16255

16256

16257

16258

16259

16260

16261

16262

16263

16264

16265

16266

- 16267 Deze vele voorbeelden tonen aan dat vooral inzake gezondheidszorg en arbeidsmarkt de
16268 bevoegdheidsverdeling wordt gekenmerkt door een grote mate van versnippering. Op de voormelde
16269 domeinen van het gezondheidszorg- en arbeidsmarktbeleid moet daarom werk worden gemaakt van meer
16270 homogene bevoegdheidspakketten.
- 16271 De federale overheid blijft daarentegen de waarborg op een sterke sociale zekerheid en neemt haar
16272 verantwoordelijkheid op voor pensioenen, invaliditeit en werkloosheid, kortom: voor het vrijwaren van de
16273 solidariteit tussen de inwoners van de verschillende deelstaten.
- 16274 Zo is duidelijk dat een staats hervorming voor ons, christendemocraten, altijd een instrument moet zijn voor
16275 meer welvaart, welzijn en efficiënt bestuur, en nooit een middel om het land te blokkeren of de broodnodige
16276 socio-economische hervormingen tegen te houden.
- 16277 Het subsidiariteitsbeginsel blijft ons principiële uitgangspunt, zowel in de verhouding tussen staat en
16278 burgers, economie en het middenveld, als in de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende
16279 overheden. In ons model vertrekt de opbouw van onderuit met sterke steden en gemeentes en de
16280 deelstaten als dragende pijlers van ons land binnen een sterk Europa. Bij het bepalen van welke
16281 bevoegdheden we samen uitoefenen op het federale en het Europese niveau en dewelke we uitoefenen
16282 op het niveau van de lokale besturen en de deelstaten, is voor ons het subsidiariteitsbeginsel
16283 doorslaggevend. Bevoegdheden die omwille van efficiëntie en effectiviteit gezamenlijk moeten worden
16284 uitgeoefend, worden het best op het federale of Europese niveau uitgeoefend. Vanuit dit principe geloven
16285 we dat de Europese Unie het niveau bij uitstek is om de grote uitdagingen van onze eeuw te kunnen
16286 aanpakken. De EU moet voortrekker zijn in de strijd tegen klimaatverandering, het garanderen van onze
16287 geopolitieke veiligheid, het controleren van migratie en het vrijwaren van de nodige strategische autonomie
16288 op het gebied van economie en technologie. Indien het voor de efficiëntie en effectiviteit niet vereist is dat
16289 bevoegdheden worden uitgeoefend op Europees of federaal niveau, worden de bevoegdheden
16290 uitgeoefend op het niveau van de deelstaten of van de gemeentes. De Europese Unie mag dus enkel
16291 optreden als België niet slagkrachtig genoeg is om bepaalde bevoegdheden zelf uit te oefenen. De
16292 federale overheid treedt op als de deelstaten bepaalde bevoegdheden niet zelf kunnen uitoefenen. De
16293 deelstaten zijn op hun beurt bevoegd als het lokale niveau geen antwoord kan bieden op bepaalde
16294 problemen.
- 16295 In ons model gebeurt de opbouw van de federale staat dus van onderuit met sterke bestuurskrachtige
16296 steden en gemeentes, de Vlaamse Gemeenschap, Wallonië en de deelstaten Brussel-Hoofdstad en de
16297 Oost-België met hun specifieke situatie.
- 16298 We verzetten ons tegen Vlaamse onafhankelijkheid. Integendeel, we hechten groot belang aan
16299 samenwerking tussen de beleidsniveaus in een geest van federale loyaliteit, samenwerking die leidt tot
16300 oplossingen en die de bevoegdheidsverdeling respecteert. Het federale niveau ondersteunt het beleid van
16301 de deelstaten waar nodig.
- 16302 We willen een bindende meerjarenplanning opstellen tussen de federale overheid en de deelstaten waarbij
16303 alle overheden mee hun verantwoordelijkheid opnemen voor het bereiken van gezonde
16304 overheidsfinanciën.
- 16305 De deelstaten nemen, voor hun bevoegdheden, rechtstreeks deel aan Europese besluitvorming en werken
16306 mee aan de verwezenlijking van de Europese doelstellingen.

16307 We schaffen de Senaat af en vervangen ze door een meer rechtstreekse inspraak van de deelstaten in de
16308 organisatie van de federale staat (onder andere bij wijziging van de Grondwet en bijzondere wetten en de
16309 benoeming van rechters).

16310 **Standpunten:**

- 16311 • We versterken de deelstaten op het vlak van arbeidsmarkt- en gezondheidsbeleid om een
16312 efficiënter beleid te voeren.
- 16313 • We willen een bindende meerjarenplanning opstellen tussen de federale overheid en de
16314 deelstaten waarbij alle overheden mee hun verantwoordelijkheid opnemen voor het bereiken van
16315 gezonde overheidsfinanciën.
- 16316 • De deelstaten nemen, voor hun bevoegdheden, rechtstreeks deel aan Europese besluitvorming.
- 16317 • We schaffen de Senaat af.

16318 **Mechanismen van regeringsvorming**

16319 België kent een traditie van lang aanslepende regeringsvormingen. Dat is al zo sedert 1945. Van alle
16320 Europese landen doet enkel Nederland er gemiddeld nog langer over om een nieuwe regering te vormen.
16321 Sedert 2007 is er echter een zorgwekkende evolutie waarneembaar waarbij in ons land sprake is van
16322 langdurige blokkades, met name op het federale niveau. Uitschieter is nog steeds de formatie van 2010-
16323 2011, die 541 dagen duurde.

16324 cd&v wil het vertrouwen in de politiek herstellen. Daarbij willen we ook het aspect van de langdurige
16325 regeringsvormingen niet uit de weg gaan. Concreet stellen we vast dat de formaties momenteel botsen op
16326 een aantal knelpunten.

16327 In de eerste plaats stellen we vast dat de samenvallende verkiezingen voor het federale niveau en de
16328 deelstatelijke niveaus sedert 2014 zorgen voor bijkomende moeilijkheden. De processen van
16329 regeringsvorming worden daardoor aan elkaar gekoppeld, wat de coalitievorming bemoeilijkt. Partijen
16330 betrachten gelijkvormigheid in de coalities die zij op de verschillende niveaus op de been brengen
16331 waardoor sommigen zich aan elkaar vastklinken. Aangezien de puzzel door de kiezer dikwijls anders
16332 gelegd wordt in de verschillende landsdelen, bemoeilijkt dit de federale regeringsvorming. Het feit dat de
16333 deelstatelijke regeringen nog maar pas zijn gesloten, maakt het bovendien moeilijk om elkaar snel los te
16334 laten op federaal niveau. Tegelijk zorgen samenvallende verkiezingen voor verwarring bij de kiezers over
16335 de verantwoordelijkheden van de verschillende bevoegdheidsniveaus, partijen en politici. Daarom stellen
16336 we voor om niet-gelijktijdige verkiezingen in te voeren voor het Vlaams Parlement en de Kamer van
16337 volksvertegenwoordigers.

16338 Daarnaast stellen we vast dat de federale regeringsvorming quasi volledig gebaseerd is op constitutioneel
16339 gewoonterecht. Een legistiek kader ontbreekt. Bijgevolg is er ook geen sprake van een formele deadline
16340 of een drukingsmechanisme waarmee de regeringsvorming bespoedigd zou kunnen worden. Hiervoor
16341 stellen we twee oplossingen voor.

16342 Ten eerste voeren we een deblokkeringsmechanisme in dat in werking treedt korte tijd na de verkiezingen.
16343 Wanneer men er niet in slaagt om binnen een periode van zes maanden een coalitie tot stand te brengen,
16344 dient er een regering gevormd te worden volgens het model van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
16345 Binnen elke taalgemeenschap van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt er onafhankelijk van
16346 elkaar een meerderheid gevormd. Deze Vlaamse en Franstalige meerderheden maken vervolgens samen
16347 de federale regering uit.

16348 Ten tweede geven we de Kamer de mogelijkheid om zichzelf te ontbinden. Artikel 46 van de Grondwet
16349 voorziet drie mogelijkheden voor de Koning om de Kamer te ontbinden: na een niet-constructieve motie
16350 van wantrouwen, na het niet-constructief weigeren van het vertrouwen in de regering en bij ontslag van de
16351 federale regering mits instemming van een meerderheid van de Kamer. Uit de parlementaire voorbereiding
16352 en de rechtsleer blijkt dat de laatste piste ook de mogelijkheid omvat dat een federale regering na de
16353 verkiezingen ontslag neemt en de Koning er vervolgens niet in slaagt om een regering te vormen. In het
16354 reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt bepaald dat het in een dergelijk geval enkel
16355 de eerste minister is die een motie tot ontbinding kan indienen. Dit is onwenselijk omdat een
16356 ontslagnemende regering in principe geen meerderheid van de Kamer meer achter zich heeft staan. We
16357 stellen daarom voor om de Kamer ook zelf de mogelijkheid te geven om een motie van ontbinding op te
16358 stellen. We bepalen daarbij dat een dergelijke motie op de steun van een derde van de leden van de
16359 Kamer moet kunnen rekenen alvorens zij kan worden ingediend.

16360 Voorts dient erop gewezen dat regeringsvorming niet bespoedigd wordt door het ontbreken van een
16361 logistiek kader voor de koninklijke opdrachthouders. We stellen voor dat de Kamer in een dergelijk kader
16362 voorziet. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan administratieve ondersteuning in de vorm van een
16363 secretariaat voor de opdrachthouder en het ter beschikking stellen van infrastructuur.

16364 Daarnaast is er ook nood aan objectieve informatie op basis waarvan de regeringsonderhandelingen
16365 kunnen worden gevoerd. Momenteel vertrekt men in hoofdzaak van de verkiezingsprogramma's van de
16366 partijen. Voor aanvullende informatie zijn de partijen vaak afhankelijk van de op dat moment aan zet zijnde
16367 informateur. We stellen daarom voor dat er met instanties zoals het Rekenhof, het Federaal Planbureau
16368 en de Nationale Bank een samenwerkingsprotocol wordt afgesloten waarin wordt bepaald dat zij een
16369 omvattende en neutrale 'Staat van het Land' opmaken, die aan het begin van het formatieproces ter
16370 beschikking wordt gesteld. Bovendien moet de informateur of formateur opdracht kunnen geven aan
16371 diezelfde instanties om zaken te onderzoeken, rapporten op te maken en dergelijke meer. Deze rapporten
16372 moeten verplicht ter beschikking worden gesteld aan zij die de opdracht eventueel verderzetten.
16373 Momenteel berust dit louter op de eventuele goede wil van de betrokkenen.

16374 **Standpunten:**

- 16375 • We voeren een deblokkeringsmechanisme in dat in werking treedt korte tijd na de verkiezingen.
16376 Als men er niet in slaagt om binnen een periode van zes maanden een federale regering tot stand
16377 te brengen, wordt er een regering gevormd volgens het model van het Brussels Hoofdstedelijk
16378 Gewest. Binnen elke taalgemeenschap van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt er
16379 onafhankelijk van elkaar een meerderheid gevormd. Deze Vlaamse en Franstalige meerderheden
16380 maken vervolgens samen de federale regering uit.
- 16381 • We wijzigen het Reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers en voorzien de
16382 mogelijkheid dat een derde van de leden van de Kamer een motie tot ontbinding van de Kamer
16383 kan indienen, als de situatie zich voordoet dat de federale regering na de verkiezingen ontslag
16384 neemt en de Koning er vervolgens niet in slaagt om een regering te vormen.
- 16385 • We maken gebruik van de grondwettelijk voorziene constitutieve autonomie om een ontkoppeling
16386 van de federale en de deelstatelijke verkiezingen te realiseren.
- 16387 • We voorzien een logistiek kader voor de Koninklijke opdrachthouders. We laten de modaliteiten
16388 daarvoor uitwerken door het Bureau van de Kamer van volksvertegenwoordigers.
- 16389 • We geven Koninklijk opdrachthouders de mogelijkheid om een formele opdracht te geven aan
16390 bijvoorbeeld het Rekenhof, het Federaal Planbureau of de Nationale Bank om een rapport op te
16391 stellen over een bepaald onderwerp in het kader van de formatie. Dit soort rapporten blijven ter

16392 beschikking van de onderhandelaars en de opdrachthouders gedurende de volledige duur van de
16393 formatie.
16394 • We voorzien een samenwerkingsprotocol op basis waarvan in aanloop naar de regeringsvorming
16395 een 'Staat van het land' wordt opgemaakt die de belangrijkste uitdagingen op korte en lange
16396 termijn op een neutrale manier identificeert. Dit om de regeringsonderhandelingen te
16397 rationaliseren.

16398 **Partijfinanciering**

16399 We verminderen ook de totale financiering vanuit de overheid aan politieke partijen. Als gevolg van
16400 verschillende corruptieschandalen in het verleden, kwam in 1989 de wet-Dhoore tot stand. Deze wet
16401 reguleerde de partijfinanciering, voorzag politieke partijen van een jaarlijkse dotatie en riep de steeds
16402 stijgende campagnekosten een halt toe. Hoewel deze wet een verbetering was, zijn er enkele perverse
16403 effecten aan het licht gekomen en die we moeten aanpakken. Het uitgangspunt van cd&v blijft hierbij
16404 steeds dat een politieke partij een maatschappelijke rol te vervullen heeft, en dat partijen onafhankelijk
16405 moeten zijn van grote private donoren. Daarom vindt cd&v dat politieke partijen, die minstens één
16406 verkozene in het parlement hebben, vanuit de overheid gefinancierd moet worden en dat deze middelen
16407 voldoende moeten zijn om een normale werking uit te bouwen waarbij er voldoende aandacht voor
16408 inhoudelijk werk en politieke vorming is. Cd&v is voorstander van een getrappt systeem waarbij een groter
16409 aantal stemmen een hogere financiering oplevert. Boven een bepaald niveau nemen de extra inkomsten
16410 per stem echter af zodat het totale bedrag van de partijfinanciering naar beneden gaat.

16411 **Standpunten:**

16412 • We verminderen de totale financiering vanuit de overheid aan politieke partijen. Cd&v is
16413 voorstander van een getrappt systeem waarbij een groter aantal stemmen een hogere financiering
16414 oplevert. Boven een bepaald niveau nemen de extra inkomsten per stem echter af zodat het totale
16415 bedrag van de partijfinanciering naar beneden gaat.

16416 **Brussel**

16417 We behouden een sterke band tussen Vlaanderen en Brussel. Vlaanderen en Brussel laten elkaar niet
16418 los. De Vlaamse deelstaat oefent zijn bestaande bevoegdheden uit in het Nederlandse taalgebied en in
16419 het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en versterkt deze verder. De instrumenten voor het Vlaams
16420 Brusselbeleid worden verder versterkt. De Brusseltoets en de Brusselnorm blijven onverkort gelden: om
16421 30% van de Brusselse bevolking te bereiken, moet Vlaanderen minstens 5% van haar middelen in Brussel
16422 inzetten.

16423 De tweetalige deelstaat Brussel-Hoofdstad op zijn beurt oefent de bevoegdheden uit van het Brussels
16424 Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). Met het oog op een
16425 coherent (stads-)gewestelijk beleid vereenvoudigen we binnen de deelstaat Brussel-Hoofdstad de
16426 structuren door het politieke zwaartepunt te verschuiven van de gemeenten naar de Brusselse deelstaat.
16427 De Brusselse deelstaat vervult zijn taken met respect voor zijn rol als hoofdstad van Vlaanderen, België
16428 en Europa en in een sfeer van doorleefde tweetaligheid. De federale overheid speelt een actieve rol in de
16429 handhaving van de taalwetten. De bestaande beschermingsmechanismen van de Nederlandstalige
16430 Brusselaars blijven dus ook onverkort van toepassing op de vertegenwoordiging en de besluitvorming in
16431 de deelstaat Brussel-Hoofdstad, inclusief de garanties die gelden voor aangelegenheden die vandaag tot
16432 de bevoegdheid van de GGC behoren.

16433 De effectieve verwezenlijking van de wettelijk tweetalige dienstverlening in Brussel vraagt om een
16434 coherente en globale oplossing. Op de eerste plaats is het zo dat de correcte en integrale toepassing van
16435 de taalwetgeving in Brussel slechts één onderdeel van die totaaloplossing uitmaakt met daarnaast onder
16436 meer voldoende aandacht voor de verwerving van de kennis van de andere landstaal via het onderwijs,
16437 ook met het oog op het verhogen van de tewerkstellingskansen, en een versterkt taalstimuleringsbeleid.
16438 Maar ook binnen de taalwetgeving zelf kan enkel een globale herziening van deze wetgeving, die zowel
16439 inzet op de waarborgen van de tweetalige dienstverlening als op een effectief toezicht en een afdwingbare
16440 handhaving ervan, een oplossing bieden om te komen tot een correcte tweetalige dienstverlening aan elke
16441 burger in Brussel-Hoofdstad.

16442 **Respect voor de eigenheid van de Vlaamse Rand rond Brussel**

16443 Vlaams-Brabant heeft door zijn centrale ligging vele troeven maar ook specifieke uitdagingen. De nabijheid
16444 van Brussel leidt tot 'ontnederlandsing', internationalisering en verstedelijkingsdruk met belangrijke
16445 gevolgen zoals de stijging van de grond- en woonprijzen, druk op het groen karakter,
16446 mobiliteitsproblemen... Alle inspanningen moeten nu gericht zijn op het bevorderen van de levenskwaliteit
16447 door mensen kansen te geven op kwaliteitsvol onderwijs, kinderopvang, een betaalbare woning, een goed
16448 zorgaanbod, beter verkeersbeleid.

16449 Tegelijk is een versterkt, positief onthaal- en integratiebeleid nodig voor de nieuwe, anderstalige inwoners.
16450 De taalwetgeving moet worden gerespecteerd.

16451 Om Vlaams-Brabant als een leefbare Vlaamse regio te behouden en verder uit te bouwen is een beleid
16452 op maat nodig waaraan iedereen actief meewerkt en samenwerkt. Er werden daarvoor reeds specifieke
16453 maatregelen genomen en specifieke beleidsinstrumenten voorzien. De provincie Vlaams-Brabant en de
16454 gemeentebesturen die zich verenigd hebben in het Toekomstforum Halle-Vilvoorde spelen hierbij een
16455 belangrijke rol. Deze regio heeft landelijke gemeentes, maar ook steden met een eigen problematiek. Het
16456 komt erop aan om daar met de juiste, aangepaste maatregelen op in te spelen.

16457 **Standpunt:**

16458 • Net zoals voor de centrumsteden, moeten er extra financiële middelen voorzien worden voor de
16459 regio Halle-Vilvoorde voor de aanpak van de grootstedelijke problematiek waarmee deze
16460 geconfronteerd wordt. Het Toekomstforum Halle-Vilvoorde heeft in een recente studie scherp
16461 aangetoond waarom Halle-Vilvoorde als centrumregio erkend moet worden en extra middelen van
16462 de Vlaamse overheid verdient. Een concreet voorbeeld: de bevolkingstoename in Halle-Vilvoorde
16463 met alle gevolgen voor verschillende beleidsdomeinen en de nodige voorzieningen op het vlak
16464 van onderwijs, welzijn, huisvesting. De jongste dertig jaar nam de bevolking in de regio met 20,7%
16465 toe. Heel Vlaanderen kende een gemiddelde groei van 15,3%. Gemeenten zoals Machelen
16466 (+40,5%), Vilvoorde (+38,7%) en Zaventem (+35,5%) staan op kop in het klassement.

16467 **Respect voor onze democratische rechtstaat**

16468 Spreken over onze staatsordening, betekent voor ons christendemocraten ook spreken over de
16469 democratische rechtstaat. Het is binnen die democratische rechtstaat dat onze gemeenschappelijke
16470 identiteit ten volle tot uitdrukking kan komen en tegelijk de fundamentele rechten en vrijheden van iedereen
16471 worden beschermd en gewaarborgd. Omgekeerd kan die democratische rechtstaat pas goed functioneren
16472 als ze wordt gedragen door diezelfde gemeenschap. De grondwaarden waarop de democratie gebaseerd
16473 is, bestaan niet op zichzelf. Het volstaat niet om respect te hebben voor onze rechtstaat en grondrechten.

16474 Ze moeten actief worden ondersteund. Aan elke goedwerkende democratie gaat een harmonieuze
16475 samenleving vooraf, een gedeelde waardenbeleving die tegelijk de waarborg in zich draagt dat elke burger
16476 en elk van zijn vertegenwoordigers de kernwaarden van de democratie toegewijd blijven. Politiek
16477 gemeenschapsgevoel is de humus voor een goedwerkende democratie.

16478 Het beleven, verdedigen en respecteren van onze grondwaarden is dus niet in de eerste plaats een zaak
16479 van de overheid, maar van de dagelijkse praktijk van burgers, middenveld en in bepaalde gevallen ook
16480 van ondernemingen. In ons democratiemodel staat het zelfbestuur van de samenleving en de
16481 gemeenschappen voorop, de zogenaamde soevereiniteit in eigen kring. Het subsidiariteitsbeginsel is ons
16482 principiële uitgangspunt in de overheidsorganisatie: de overheid mag niet voor alles zelf willen instaan en
16483 treedt niet op waar de samenleving en gemeenschappen zelf initiatief kunnen nemen. Ook het middenveld
16484 heeft samen met burgers en ondernemingen een bijzonder belangrijke rol te spelen in het versterken van
16485 de grondwaarden waarop elke democratie rust.

16486 Hoewel de democratie en de rechtstaat de kernbeginselen uitmaken van onze politieke cultuur en van ons
16487 grondwettelijk bestel, worden zij niet expliciet genoemd in onze Grondwet, evenmin als de waarborgfunctie
16488 die de Grondwet heeft ten aanzien van deze kernbeginselen. Daarom wil cd&v de democratische
16489 rechtstaat verankeren in artikel 1 van onze Grondwet.

16490 In een rechtstaat oefent de overheid de macht uit op grond van, en binnen de grenzen van, de wet. De
16491 overheid moet zich net als de burger aan de (Grond-)wet houden. De macht wordt uitgeoefend door de
16492 wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht die van elkaar gescheiden zijn, maar elkaar ook
16493 wederzijds moeten controleren. De rechterlijke macht treedt onafhankelijk op van de andere machten. In
16494 een rechtstaat beschikken burgers tot slot over fundamentele vrijheden en grondrechten. Onze
16495 democratische rechtstaat beschermt de menselijke waardigheid van iedere persoon en is gestoeld op
16496 burgerlijke en politieke vrijheidsrechten, zoals de vrijheid van religie en levensbeschouwing, de vrijheid
16497 van meningsuiting, de vrijheid van vereniging en vergadering en de vrijheid van onderwijs. Daarnaast is
16498 ze ook gebaseerd op economische, sociale en culturele rechten, zoals het recht op arbeid en sociale
16499 zekerheid, op een behoorlijke huisvesting en een gezond leefmilieu, en op het recht op non-discriminatie
16500 van alle burgers. Naast leeftijd of handicap worden mensen nog steeds geconfronteerd met vooroordelen
16501 en discriminatie omwille van gender, seksuele geaardheid, herkomst, geloof, sociale afkomst of andere
16502 kenmerken. Voor cd&v telt elke mens. Wie deel uitmaakt van onze samenleving en onze kernwaarden
16503 deelt, mag niet geconfronteerd worden met discriminatie. Uit onderzoek is voldoende bekend met welke
16504 onterechte drempels mensen geconfronteerd worden op de arbeidsmarkt, woningmarkt en andere
16505 terreinen. We nemen op alle niveaus de nodige maatregelen om discriminatie te bestrijden.

16506 Naast de rechtsstatelijkheid is ook het democratieprincipe een kernbeginsel van ons grondwettelijk bestel.
16507 In een democratie beschikken burgers over actief en passief kiesrecht en participeren ze in de eerste
16508 plaats aan het bestuur via volksvertegenwoordigers die zij zelf bij vrije en geheime stemming gekozen
16509 hebben om in hun naam beslissingen te nemen. In zo'n indirect stelsel zijn het parlement en andere
16510 verkozen organen, zoals de gemeenteraad, de kloppende harten van onze democratie. De
16511 volksvertegenwoordigers nemen na onderlinge dialoog bij meerderheid van stemmen beslissingen over
16512 het algemeen belang, op basis van een debat over de waarden en ideeën die in de samenleving heersen.
16513 cd&v wil ook de rol van de verkozen parlementen verder versterken. Juist vandaag is een sterk parlement
16514 nodig dat zich focust op zijn hoofdtaken. Iedereen die deel uitmaakt van de politieke gemeenschap neemt
16515 verplicht en met gelijke stem deel aan de verkiezing van deze organen. Het is van vitaal belang voor een
16516 democratie dat die volksvertegenwoordigers verantwoording zijn verschuldigd voor het gevoerde beleid
16517 en dat aan haar burgers en aan haar burgers alleen. De uitvoerende macht is op zijn beurt verantwoording

16518 verschuldigd aan de volksvertegenwoordiging. De vrijheid van meningsuiting en van vereniging en
16519 vergadering waarborgen het pluralistische karakter van de democratie.

16520 Tot slot verankeren we in artikel 1 van de Grondwet ook de regel dat het openbare gezag alleen kan
16521 uitgeoefend worden krachtens de Grondwet en dat iedereen, ongeacht bijvoorbeeld levensbeschouwing
16522 of religie, de rechtsregels dient te respecteren. Zolang de gewetensvrijheid en de godsdienstvrijheid niet
16523 in het gedrang komen, kan een levensbeschouwing of religie nooit een grond zijn om de rechtsregels niet
16524 na te leven. Dat neemt niet weg dat het christendom een onuitputtelijke inspiratiebron van onze
16525 christendemocratische politiek is. In belangrijke mate draagt die levensbeschouwelijke inspiratie de
16526 onderliggende waarden van onze rechtstaat en de grondrechten mee uit. cd&v kiest voor een actief
16527 pluralisme binnen de grenzen van de rechtstaat en met respect voor de scheiding tussen kerk en staat.
16528 Godsdienst(beleving) en levensbeschouwing zijn geen loutere privéaangelegenheden en hebben hun
16529 volwaardige plaats in de publieke ruimte. Waarden en hun beleving komen altijd van ergens. Dit betekent
16530 ook de vrijheid tot het dragen van religieuze en levensbeschouwelijke tekens in het openbaar. We willen
16531 geen algemeen verbod op deze tekens in het onderwijs en in de openbare diensten, uitgezonderd voor
16532 gezagsfuncties (bijvoorbeeld rechters, politiepersoneel, militairen).

16533 In een democratische rechtstaat gelden rechten maar ook plichten, tussen de overheid en de burgers en
16534 tussen de burgers onderling. Als we willen dat burgers op het recht vertrouwen en dat ze vertrouwen
16535 hebben in de werking van de rechtstaat, dan is het niet alleen van belang dat de Grondwet en het recht
16536 hen beschermen tegen ongeoorloofd of te verregaand overheidsoptreden. Ze moeten er ook kunnen op
16537 rekenen dat wie zich niet aan de wet houdt, op zijn plichten wordt gewezen en zo nodig wordt gedwongen
16538 om zich aan de wet te conformeren.

16539 **Standpunt:**

16540 • De democratische rechtstaat is een fundamenteel onderdeel van onze identiteit. We verankeren
16541 de democratische rechtstaat en zijn principes in artikel 1 van de Grondwet. Ieder dient ongeacht
16542 haar of zijn levensbeschouwing of religie de rechtsregels na te leven die door het openbaar gezag
16543 krachtens de Grondwet worden uitgevaardigd.

16544 **Respect voor de burgers en hun fundamentele rechten en vrijheden**

16545 Wie onze rechtstaat wil verbeteren, moet ook de grondrechten binnen de democratie actualiseren.
16546 Alhoewel de grondwetgever enkele nieuwe rechten heeft erkend zijn het merendeel van de rechten
16547 ongewijzigd gebleven sinds de aanneming door het Nationaal Congres in 1831.

16548 Het is aan het verkozen parlement en de regering om te bepalen welke fundamentele waarden bijzondere
16549 juridische bescherming verdienen in de Belgische Grondwet en welke niet. Wij stellen daarbij vast dat tal
16550 van belangrijke grondrechten die worden gewaarborgd door het Europees Verdrag tot bescherming van
16551 de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en het Handvest van de grondrechten van de
16552 Europese Unie – zoals bijvoorbeeld het recht op leven, het verbod op foltering en onmenselijke en
16553 vernederende behandelingen of bestraffingen, het recht op een eerlijk proces, de waarborgen bij
16554 vrijheidsberoving, het recht op eigendom, de vrijheid van geweten en levensbeschouwing – niet of slechts
16555 gedeeltelijk zijn gewaarborgd in de Belgische Grondwet. Dat zijn precies het soort waarden die absoluut
16556 relevant zijn om te vertalen in grondrechten. Indien de Belgische Grondwet haar relevantie als hoogste
16557 norm die de fundamentele rechten en vrijheden bevat, wil behouden, dringt een herziening van de
16558 gedateerde tekst zich dus op, zonder evenwel afbreuk te doen aan de reeds gewaarborgde grondwettelijke
16559 rechten en vrijheden.

16560 Naast de lacunes in de grondrechtencatalogus zelf valt het ook op dat de Belgische Grondwet nergens de
16561 voorwaarden regelt waaraan de beperkingen moeten voldoen die aan de grondrechten worden gesteld.
16562 Titel II stelt aan zulke beperkingen enkel formele beperkingsvoorwaarden. De Belgische Grondwet
16563 verbiedt het nemen van preventieve maatregelen en vereist dat beperkingen op de grondwettelijke
16564 grondrechten berusten op een formeel wetgevende norm. Materiële beperkingsvoorwaarden ontbreken
16565 echter. cd&v pleit ervoor om ook de materiële beperkingsvoorwaarden op te nemen in de Grondwet zelf.
16566 Zo versterken we ook de grondrechten zelf.

16567 Omwille van deze tekortkomingen is cd&v voorstander van een grondige herziening van onze
16568 grondrechtencatalogus. We gaan daarbij voor de invoeging van nieuwe bepalingen die de bescherming
16569 moeten verzekeren van de rechten en vrijheden gewaarborgd door het EVRM en het EU-Handvest. Met
16570 de actualisering van onze grondrechten, geven we ook een antwoord op de steeds vaker gehoorde kritiek
16571 dat het politieke debat zich verplaatst van het parlement naar de rechtbanken.

16572 Als belangrijke grondrechten uit het EVRM en het EU-Handvest niet rechtstreeks worden beschermd door
16573 de Belgische Grondwet of als de Belgische Grondwet niet aangeeft hoe deze rechten en vrijheden moeten
16574 worden geïnterpreteerd, wie erdoor gebonden is en wat de precieze rechten en verplichtingen zijn, zal het
16575 noodgedwongen de rechter zijn die deze leemte zelf moet opvullen door een eigen lezing van de analoge
16576 grondrechten uit de Europese en internationale verdragen. Als de Belgische Grondwet deze grondrechten
16577 zelf opsomt, zal de rechter verplicht zijn om ook rekening te houden met de grondrechten uit de Belgische
16578 Grondwet waarmee de Europese en internationale verdragsbepalingen een onlosmakelijk geheel vormen,
16579 en met de draagwijdte die de Belgische grondwetgever eraan heeft gegeven. Door de rechten en vrijheden
16580 uit het EVRM en het EU-Handvest rechtstreeks op te nemen in de Belgische Grondwet en door aan te
16581 geven hoe deze rechten en vrijheden moeten worden geïnterpreteerd, wie erdoor gebonden is en wat de
16582 precieze rechten en verplichtingen zijn, kunnen we bovendien beter waarborgen dat de grondrechten in
16583 heel België op dezelfde manier worden uitgelegd en toegepast. Wanneer voor de rechter de schending
16584 wordt ingeroepen van een grondrecht uit een bepaling van het Europees of internationaal recht dat op
16585 analoge wijze wordt beschermd door de Belgische Grondwet, dan is de tussenkomst van het Belgisch
16586 Grondwettelijk Hof immers verplicht. Dat is niet zo wanneer een grondrecht enkel wordt beschermd in het
16587 Europees of internationaal recht. Met de actualisering van onze grondrechten in de Belgische Grondwet
16588 kunnen we dus beter vermijden dat elke Belgische rechter een andere interpretatie geeft aan onze
16589 grondrechten.

16590 **Standpunten:**

- 16591
- 16592 • We gaan voor een herziening van onze grondrechtencatalogus door de invoeging van nieuwe
16593 bepalingen die de bescherming moeten verzekeren van de rechten en vrijheden gewaarborgd
16594 door het EVRM en het EU-Handvest.
  - 16595 • De voorwaarden waaronder de grondrechten kunnen worden beperkt, moeten in de Grondwet zelf
16596 worden opgenomen. Op die manier versterken we de grondrechten. cd&v wil in de Grondwet
16597 inschrijven dat eventuele uitzonderingen strikt moeten worden geïnterpreteerd. Als de wet- of
16598 decreetgever deze vrijheid wil beperken, moet hij kunnen aantonen dat de beperkingen
16599 noodzakelijk zijn in een democratische samenleving, aan een dwingende maatschappelijke
16600 behoefte beantwoorden en evenredig zijn aan de wettige doelstellingen die daarmee worden
nagestreefd.

16601 We gaan niet alleen voor een betere algemene bescherming van onze grondwaarden in de Grondwet.
16602 Ook in ons beleid moeten we gaan voor de concrete maatschappelijke bescherming van onze
16603 fundamentele rechten en vrijheden. In verschillende andere hoofdstukken van ons programma hebben we

16604 al voorstellen gelanceerd om de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van de vereniging in de praktijk nog
16605 beter te verdedigen. We zetten ons ook in voor de bescherming van de vrijheid van meningsuiting. Deze
16606 vrijheid is een van de pijlers van een democratische samenleving. Zij geldt niet alleen voor informatie of
16607 ideeën die gunstig worden onthaald of die als onschuldig of onverschillig worden beschouwd, maar ook
16608 voor die welke anderen schokken, verontrusten of kwetsen. Zoals hierboven aangegeven, wil cd&v in de
16609 Grondwet voor alle grondrechten inschrijven dat eventuele uitzonderingen strikt moeten worden
16610 geïnterpreteerd. Als de wet- of decreetgever deze vrijheid wil beperken, moet hij kunnen aantonen dat de
16611 beperkingen noodzakelijk zijn in een democratische samenleving, aan een dwingende maatschappelijke
16612 behoefte beantwoorden en evenredig zijn aan de wettige doelstellingen die daarmee worden nagestreefd.
16613 In het bijzonder voor de vrijheid van meningsuiting impliceert dit dat er pas sprake is van een misdrijf
16614 wanneer kan worden aangetoond dat er sprake is van een voornemen om aan te zetten tot discriminerend,
16615 haatdragend of gewelddadig gedrag. Zonder dat bijzondere opzet speelt de vrijheid van meningsuiting.

16616 **Standpunt:**

- 16617
- Zonder het aantoonbaar voornemen om aan te zetten tot discriminerend, haatdragend of
16618 gewelddadig gedrag, mag een meningsuiting niet strafbaar zijn.

16619 **Respect voor onze grondwettelijke identiteit en onze kernwaarden**

16620 Wie onze rechtstaat wil versterken, moet durven erkennen dat bepaalde van onze vrijheden van bijzondere
16621 aard zijn en van oudsher een prominente plaats innemen in de Belgische Grondwet. Onze Grondwet maakt
16622 het mogelijk dat de uitoefening van bepaalde machten door een verdrag of door een wet aan
16623 volkenrechtelijke instellingen worden overgedragen. Die instellingen kunnen vervolgens autonoom
16624 beslissen over de wijze waarop zij de overgedragen bevoegdheden uitoefenen. Dat mag evenwel niet
16625 worden opgevat als een vrijbrief voor de wetgever die met het verdrag instemt. In geen geval staat de
16626 Grondwet toe dat afbreuk wordt gedaan aan de identiteit die besloten ligt in de politieke en constitutionele
16627 basisstructuren of aan de kernwaarden van de bescherming die de Grondwet aan de rechtsonderhorigen
16628 verleent.

16629 Zo moeten voor cd&v de vrijheid van religie en levensbeschouwing, de vrijheid van vereniging en
16630 vergadering en de vrijheid van onderwijs onmiskenbaar tot de kernwaarden blijven behoren van de
16631 bescherming die de Belgische Grondwet aan de burgers verleent. Hetzelfde geldt voor de persvrijheid –
16632 en bij uitbreiding de mediavrijheid – en de vrijheid van meningsuiting, evenals het verbod om de
16633 grondrechten preventief te beperken. Het is de taak van het parlement en van het Grondwettelijk Hof als
16634 volwaardig mensenrechtenhof, om erover te waken dat bij de overdracht van nationale bevoegdheden aan
16635 internationale en supranationale instellingen, geen afbreuk wordt gedaan aan onze identiteit die besloten
16636 ligt in onze politieke en grondwettelijke basisstructuren of aan de kernwaarden van de bescherming die
16637 onze Grondwet aan onze burgers verleent. cd&v wil op die manier deze identiteit en kernwaarden, die een
16638 prominente plaats innemen in onze Belgische Grondwet, sterker verankeren in de internationale
16639 rechtsorde.

16640 **Standpunt:**

- 16641
- De identiteit die besloten ligt in onze politieke en grondwettelijke basisstructuren en de
16642 kernwaarden die een prominente plaats innemen in onze Grondwet, worden sterker verankerd in
16643 de internationale rechtsorde: vrijheid van religie en levensbeschouwing, vrijheid van
16644 meningsuiting, vrijheid van vereniging en vrijheid van onderwijs.

16645 **Kernpunten:**

- 16646 • We versterken de deelstaten op het vlak van arbeidsmarkt- en gezondheidsbeleid om een efficiënter
16647 beleid te voeren.
- 16648 • We willen een bindende meerjarenplanning opstellen tussen de federale overheid en de deelstaten
16649 waarbij alle overheden mee hun verantwoordelijkheid opnemen voor het bereiken van gezonde
16650 overheidsfinanciën.
- 16651 • De deelstaten nemen, voor hun bevoegdheden, rechtstreeks deel aan Europese besluitvorming.
- 16652 • We schaffen de Senaat af.
- 16653 • We voeren een deblokkeringsmechanisme in dat in werking treedt korte tijd na de verkiezingen.
16654 Wanneer men er niet in slaagt om binnen een periode van zes maanden een federale regering tot
16655 stand te brengen, wordt er een regering gevormd volgens het model van het Brussels Hoofdstedelijk
16656 Gewest. Binnen elke taalgemeenschap van de Kamer van volksvertegenwoordigers wordt er
16657 onafhankelijk van elkaar een meerderheid gevormd. Deze Vlaamse en Franstalige meerderheden
16658 maken vervolgens samen de federale regering uit.
- 16659 • We gaan voor een herziening van onze grondrechtencatalogus door de invoeging van nieuwe
16660 bepalingen die de bescherming moeten verzekeren van de rechten en vrijheden gewaarborgd door
16661 het EVRM en het EU-Handvest.

Ethiek

- 16662
- 16663 **Onze koers**
- 16664 **Onze samenleving biedt een rijkdom aan mogelijkheden. Dankzij emancipatie en goede scholing**
16665 **bepalen steeds meer mensen zélf hoe ze invulling geven aan hun leven. Ook de wetenschap is er**
16666 **in die mate op vooruitgegaan dat zij keuzes die vroeger onmogelijk waren, nu wél mogelijk maakt.**
16667 **cd&v wil mensen ondersteunen en versterken in de keuzes die ze maken en zo hun levenskwaliteit**
16668 **verbeteren.**
- 16669 **De keuzevrijheid die we vandaag ervaren, is waardevol, vooral als ze beleefd wordt in verbinding**
16670 **met anderen. Er is meer in het leven dan ongebreideld je eigen zin doen. Er is zelfs meer dan**
16671 **rechtvaardigheid die gebaseerd is op het principe van ‘voor wat, hoort wat’. Daarom staat cd&v**
16672 **voor een samenleving die betrokken en zorgzaam is.**
- 16673 **Een samenleving die betrokken is, aanvaardt dat mensen betekenis zoeken in relatie tot anderen.**
16674 **Kennis over onze afkomst vormt daarbij een fundamenteel puzzelstuk van onze identiteit. In een**
16675 **zorgzame samenleving is er bovendien bijzondere aandacht voor wie te maken krijgt met rouw en**
16676 **verlies. Vanuit onze zorgzame betrokkenheid willen we daarom ook het levenseinde bespreekbaar**
16677 **maken.**
- 16678 **Want alles van waarde is weerloos. En net daarom wil cd&v beschermen wat kwetsbaar is en ervoor**
16679 **zorgen dat we niemand achterlaten. Het belang van het kind stellen we steevast voorop. Maar ook**
16680 **de kwetsbaarheid van vrouwen die ongewenst zwanger worden en de beschermwaardigheid van**
16681 **het ongeboren leven worden in overweging genomen in onze visie voor de maatschappij. Daarin**
16682 **zorgen we voor bescherming en evenwicht.**
- 16683 **Voor cd&v is elke mens uniek. We pleiten voor zorg op maat. Ook tijdens de laatste levensfase.**
16684 **Toch zijn er voor ons ook grenzen aan de maakbaarheid. Niet elke wetenschappelijke vooruitgang**
16685 **moeten we ook toejuichen of toepassen. Zaken zoals commercieel draagmoederschap zijn voor**
16686 **onze partij bijvoorbeeld een brug te ver. We zeggen neen tegen de verzakelijking van het**
16687 **vrouwelijke lichaam en stellen ook hier het belang van het kind voorop.**
- 16688 **Levenseinde**
- 16689 **Te veel mensen sterven vandaag op een manier en op een plaats die niet overeenstemt met hun waarden**
16690 **of voorkeuren. De laatste levensfase wordt ook vaak onderbroken door vermijdbare en dure opnames in**
16691 **ziekenhuizen, waar zelfregie en waardigheid op de achtergrond verdwijnen. Er wordt vaak onvoldoende**
16692 **ruimte gecreëerd om actief afscheid te nemen van geliefden, familie, en vrienden.**
- 16693 **Voor cd&v is sterven behalve een medische kwestie ook een sociaal en een maatschappelijk gegeven.**
16694 **Daarom moeten we ruimte creëren voor de sociale aspecten van het levenseinde, voor het afscheid van**
16695 **dierbaren en voor kennis over dood en rouwen.**
- 16696 **Vroegtijdige zorgplanning speelt hierin een belangrijke rol. Wie chronisch ziek is en in de toekomst mogelijk**
16697 **palliatieve zorg zal ontvangen, moet de kans krijgen om zijn of haar waarden, levensdoelen en voorkeuren**
16698 **van actuele en toekomstige zorg vroegtijdig en buiten ieder crisismoment kenbaar te maken. We pleiten**

16699 daarbij voor een regelmatige dialoog waarbij patiënt en zorgverlener op gelijke voet en autonoom de zorg-
16700 en levensdoelen ter sprake brengen en actualiseren. Vroegtijdige zorgplanning maakt op die manier het
16701 levenseinde bespreekbaar en zorgt voor rust bij de patiënt.

16702 Recent werd het proces van vroegtijdige zorgplanning wettelijk verankerd, waardoor mensen er ook recht
16703 op hebben. Dat was een noodzakelijke stap opdat dit communicatieproces volledig ingeburgerd zou raken.
16704 Voor onze partij zou vroegtijdige zorgplanning immers een vanzelfsprekend onderdeel van het
16705 ouderdomsproces moeten worden. Net zoals je je nalatenschap op voorhand vastlegt, zou je ook tijdig in
16706 dialoog moeten gaan rond vroegtijdige zorgplanning.

16707 Daarbij is het belangrijk dat de regie van de zorgplanning bij de patiënt komt te liggen. De patiënt kiest wie
16708 hem bijstaat in het regisseren van de zorg of het overnemen van de regie waar nodig. De patiënt kiest dus
16709 bij welke van de zorgverleners in het team hij zich het meest comfortabel voelt om de gesprekken rond
16710 vroegtijdige zorgplanning vorm te geven. Dat betekent ook dat de vroegtijdige zorgplanning niet
16711 voorbehouden wordt voor een specifieke zorgverlener, maar dat alle zorgverleners in staat zijn om het
16712 proces van vroegtijdige zorgplanning op te nemen. Dat kan bijvoorbeeld thuisverpleging zijn, maar ook de
16713 maatschappelijk werker, de gezinszorg of de huisarts.

16714 Daarnaast is het ook belangrijk dat de naasten, waaronder bijvoorbeeld de mantelzorg, worden
16715 meegenomen in het bredere proces van de zorgplanning. Het zorgplatform ALIVIA faciliteert dergelijke
16716 ondersteuning door het aanbieden van een digitaal zorg- en ondersteuningsplan waarbij de regie bij de
16717 patiënt komt te liggen, maar waarbij naast de zorgvrager ook de professionele zorgaanbieders,
16718 mantelzorgers en naasten betrokken worden.

16719 Om bij het levenseinde een vertrouwensvolle zorgrelatie te garanderen tussen zorgverlener en patiënt, is
16720 het noodzakelijk dat alle zorgverleners kennis hebben van levenseindezorg. Daarom moet in de opleiding
16721 van elk zorgberoep een verplicht vak worden voorzien dat de patiëntenrechtenwet, de wet met betrekking
16722 tot palliatieve zorg en de euthanasiewet behandelt.

16723 **Standpunten:**

- 16724 • ALIVIA, het digitale zorg- en ondersteuningsplan dat Vlaanderen op dit moment ontwikkelt, dient
16725 voluit over heel Vlaanderen uitgerold te worden
- 16726 • Artsen en zorgverleners moeten voldoende opleiding krijgen over het voeren van gesprekken over
16727 het levenseinde.
- 16728 • We zetten in op het bespreekbaar maken van levenseinde en rouwen in onze maatschappij.

16729 Palliatieve zorg

16730 De palliatieve fase is de periode voor een verwacht overlijden. Tijdens deze fase is de behoefte aan steun
16731 en zorg van de betrokkene vaak groot en kan deze snel evolueren. In de ziekenhuizen en woonzorgcentra
16732 is een groot deel van de zorgkosten tijdens de laatste levensfase inbegrepen in de financiering van de
16733 instelling.

16734 De mensen die de laatste periode van hun leven echter thuis wensen door te brengen, moeten een groot
16735 deel van deze kosten uit eigen zak betalen. Wie deze laatste fase thuis wil doorbrengen, krijgt financiële
16736 steun van de overheid. Toch kan de terugbetaling beter afgestemd worden op de individuele behoefte van
16737 de patiënt. Momenteel ondersteunt het RIZIV de out-of-pocket zorgkosten van de palliatieve patiënt thuis
16738 door de remgelden voor huisbezoeken door zorgverleners af te schaffen en een eenmalig hernieuwbaar

16739 forfaitair bedrag toe te kennen. Die forfaitaire ondersteuning – het palliatief forfait – is een toeslag voor
16740 geneesmiddelen, verzorgingsmateriaal en hulpmiddelen die palliatieve thuispatiënten zelf (gedeeltelijk)
16741 moeten bekostigen. Aan de toegang tot deze voordelen zijn verschillende voorwaarden verbonden,
16742 waaronder een levensverwachting van minder dan drie maanden en de toekenning van een palliatief
16743 statuut door een arts.

16744 Door een wetsvoorstel van cd&v werd in 2016 het levensverwachtingscriterium van drie maanden uit de
16745 wettelijke definitie van palliatieve zorg al verruimd. Daardoor kan men veel vroeger met de patiënt en zijn
16746 naasten het zorgtraject bespreken en dit afstemmen op de noden van de patiënt en zijn familie. Maar om
16747 recht te hebben op het palliatief forfait, is het levensverwachtingscriterium wel nog in voege.

16748 Voor cd&v moet palliatieve zorg echter gebaseerd zijn op de individuele zorgnood van de patiënt eerder
16749 dan op de levensverwachting. Daarom moet het levensverwachtingscriterium ook geschrapt worden uit de
16750 voorwaarden voor het palliatief forfait. Ook moeten we de omvang van het palliatief forfait veel meer
16751 afstemmen op de zorgnoden van de palliatieve patiënt. Als de patiënt vroeg geïdentificeerd is, heeft men
16752 nog veel minder kosten. Men heeft bijvoorbeeld nog niet veel dure medicatie nodig, maar wel al
16753 psychologische ondersteuning.

16754 Door binnen het palliatief statuut, dat toegang geeft tot het palliatief forfait, te werken met een schaal op
16755 basis van zorgnoden gekoppeld aan het palliatief forfait kunnen we echt werk maken van een getrapte
16756 zorg waarbij we de zorg maximaal kunnen afstemmen op noden van de patiënt.

16757 Vandaag opteren patiënten in de palliatieve fase er meestal voor om ofwel thuis of in een
16758 woonzorgcentrum ofwel in een ziekenhuis hun laatste dagen door te brengen. Wie veel zorg nodig heeft,
16759 kiest meestal voor de ziekenhuisomgeving. Maar voor palliatieve patiënten die de 'high care' van een
16760 ziekenhuis niet nodig hebben, maar wel te veel zorg behoeven om naar huis of naar het woonzorgcentrum
16761 te gaan, is er een leemte in het aanbod.

16762 Daarom is er nood aan 'middle care'-initiatieven: dat zijn zorgstructuren die beschikken over een
16763 multidisciplinair begeleidingsteam, waar patiënten verzorgd worden op holistische wijze en waar er
16764 aandacht is voor het onthaal en de steun van de familieleden en vrienden. Naast medische verzorging,
16765 moet er ruimte zijn voor psychologische en sociale ondersteuning door een multidisciplinair team en
16766 vrijwilligers opgeleid in de palliatieve zorg. Familie en vrienden zouden er 24 uur per dag welkom moeten
16767 zijn. cd&v pleit dan ook voor de uitrol en structurele ondersteuning van middle care-initiatieven.

16768 Wie vrijwillig de zorg voor een naaste wil opnemen, moet daarvoor gebruik kunnen maken van
16769 mantelzorgverlof, verlof voor medische bijstand en/of palliatief verlof. We zorgen daarbij voor een
16770 vereenvoudiging en een harmonisering van de verschillende verlofstelsels door deze onder te brengen
16771 binnen één zorgverlofkoffer (zie hoofdstuk sociale zaken). We zorgen er ook voor dat het opgenomen
16772 verlof in het kader van zorg in de mate van het mogelijke ook meetelt voor de berekening van het pensioen.

16773 **Standpunten:**

16774 We verbeteren de palliatieve zorgomkadering voor wie thuis wenst te overlijden:

- 16775 ● We zetten in op praktische beoordelingsinstrumenten voor zorgverleners om de noden van
16776 patiënten in de palliatieve fase en hun bijhorende rechten te bepalen.
- 16777 ● We hervormen het palliatief statuut naar een getrapte systeem waarbij we de zorg maximaal kunnen
16778 afstemmen op de noden van de patiënt.

- 16779 • We koppelen het palliatief forfait aan het hervormde palliatief statuut, waardoor de financiële steun
16780 beter afgestemd wordt op de noden van de patiënt en diens entourage. We verhogen het aantal
16781 mogelijke vernieuwingen van het forfait zodat ook de patiënten met een levensverwachting van
16782 langer dan drie maanden kunnen geholpen worden.
- 16783 • We zetten in op de uitrol en structurele ondersteuning van middle care-initiatieven voor palliatieve
16784 zorg.
- 16785 • We harmoniseren en vereenvoudigen de verschillende verlostelsels zoals mantelzorgverlof,
16786 verlof voor medische bijstand en palliatief verlof, door deze onder te brengen in één
16787 zorgverlofkoffer, en ze waar mogelijk te laten meetellen voor het pensioen.

16788 Euthanasie

16789 Er zijn steeds meer levensmoeë mensen die vroegtijdig willen sterven omdat ze door het verlies van
16790 sociale banden eenzaam zijn of klaar zijn met het leven. We gaan hier niet in mee. Euthanasie moet
16791 gebaseerd zijn op een medisch uitzichtloze toestand (fysiek of psychisch). Als de keuze voor euthanasie
16792 enkel wordt ingegeven door een gevoel van overbodigheid of eenzaamheid, moet de overheid geen
16793 euthanasie, maar aandacht en zorg als oplossing aanbieden.

16794 Een waardig levenseinde raakt het meest existentiële van ons bestaan. Daarom moet het risico dat een
16795 onzorgvuldige beslissing wordt genomen tot een absoluut minimum beperkt worden.

16796 Vandaag zijn er onvoldoende zorgvuldigheidsvereisten ingebouwd wanneer het gaat om euthanasie bij
16797 psychisch lijden. De aanbevelingen van de Vereniging voor Vlaamse Psychiaters, waarbij ze onder meer
16798 aanraden om de termijn en het aantal geraadpleegde psychiaters en zorgverleners uit te breiden, kunnen
16799 ervoor zorgen dan onzorgvuldige beslissingen vermeden worden.

16800 cd&v vindt een menswaardig levenseinde belangrijk. Daarom moet sterk geïnvesteerd worden in palliatieve
16801 zorg en moet bekeken worden onder welke voorwaarden euthanasie bij vergevorderde dementie mogelijk
16802 is. Daarbij is het essentieel dat er meer sensibilisering is over zorgplanning. We besteden ook meer
16803 aandacht aan mantelzorgers.

16804 **Standpunten:**

- 16805 • We bestrijden levensmoeheid door in te zetten op bijkomende aandacht en zorg voor personen in
16806 de laatste levensfase.
- 16807 • We bouwen extra veiligheidskleppen voor euthanasie bij psychisch lijden in.

16808 **Zwangerschapsvraagstukken**

16809 Abortus

16810 Niemand wil ongewenst zwanger worden. Daarom willen we als partij het risico op ongewenste
16811 zwangerschappen tot een minimum beperken. Dat doen we door in te zetten op betaalbare, betrouwbare
16812 en toegankelijke anticonceptie. Cijfers tonen aan dat wie een abortus onderging, in bijna de helft van de
16813 gevallen geen voorbehoedsmiddelen gebruikte. In nog eens bijna een derde van de gevallen werd er wel
16814 anticonceptie gebruikt, maar werd die niet correct toegepast.

16815 Bij langdurige contraceptiva, zoals het spiraaltje of het hormoonhoudende staafje, is er echter sprake van
16816 een hoog gebruiksgemak en een goede betrouwbaarheid. Eens dit langdurig contraceptivum geplaatst is,

16817 kan men het niet vergeten of foutief gebruiken. Helaas is vandaag de instapkost nog hoog. Daarom pleiten
16818 we ervoor om te voorzien in een tegemoetkoming van deze langdurige anticonceptie voor alle vrouwen,
16819 ongeacht leeftijd of recht op een verhoogde tegemoetkoming.

16820 Toch zijn er ook situaties waarin een zwangerschapsafbreking noodzakelijk en/of gewenst is. Voor ons is
16821 het daarbij belangrijk dat zwangerschapsafbrekingen zorgvuldig worden uitgevoerd. Doordat abortus een
16822 ingrijpende beslissing is, verdient elke vrouw die voor de keuze van abortus staat steun en professionele
16823 begeleiding.

16824 Daarom willen we inzetten op een kwalitatieve en geïndividualiseerde begeleiding, waarbij vrouwen niet
16825 alleen kunnen rekenen op medische, maar ook op psychosociale begeleiding. We pleiten daarom ook voor
16826 een periode van 48 uur tussen de eerste aanmelding en de uitvoering van een abortus, dit om
16827 kwaliteitsvolle begeleiding te garanderen.

16828 Vrijwillige zwangerschapsafbreking is niet zomaar een medische procedure, maar in wezen ook een
16829 ethisch vraagstuk waarbij er steeds respect moet zijn voor de keuzevrijheid van de vrouw en het
16830 beschermen van de foetus. Voor cd&v mag de wettelijke termijn om een vrijwillige abortus op verzoek te
16831 laten uitvoeren daarom niet verder dan veertien weken (na de bevruchting) liggen, en dit in het belang van
16832 zowel (kwetsbare) vrouwen als het ongeboren leven.

16833 De vraag van sommige politieke partijen om de abortustermijn voor vrijwillige abortus als algemene regel
16834 uit te breiden naar achttien weken is voor cd&v helemaal niet wenselijk. Onze partij baseert zich hiervoor
16835 op verschillende conclusies van het wetenschappelijk en multidisciplinair onderzoek naar de
16836 abortuswetgeving in ons land. Dat rapport kwam er op de expliciete vraag van cd&v om de problematiek
16837 rond ongewenste zwangerschappen en abortus te bekijken op basis van objectieve argumenten.

16838 Zo wijst het rapport op de risico's van de abortusprocedure: tot veertien weken is een zuigcurettage nog
16839 mogelijk, na veertien weken moet een abortus uitgevoerd worden via een zeer invasieve medische ingreep
16840 die heel ingrijpend is voor de vrouw en complicaties met zich kan meebrengen. Frankrijk heeft om dezelfde
16841 reden in 2022 een termijn ingevoerd van maximum veertien weken.

16842 Daarnaast is er ook de pijnperceptie van de foetus. Er is voorlopig nog geen wetenschappelijke consensus
16843 over wanneer deze pijnperceptie precies in werking treedt. Maar volgens een wetenschappelijke studie uit
16844 2021, waarnaar verwezen werd door een expert die meeschreef aan het rapport, zou de pijnperceptie
16845 vanaf vijftien weken in werking treden. Voor cd&v geldt de pijnperceptie van de foetus als een belangrijke
16846 ethische grens en een indicatie van de beschermwaardigheid van de foetus. Daarom stellen we ons
16847 terughoudend op tegenover deze lopende wetenschappelijke discussie.

16848 Ten derde zorgt een termijn van veertien weken voor een betere bescherming van kwetsbare vrouwen en
16849 zal ook een grote groep van vrouwen die kampen met een ongewenste zwangerschappen geholpen
16850 kunnen worden. 57% van vrouwen die worden doorverwezen naar Nederland worden geholpen voor
16851 veertien weken en kunnen we dus wel opvangen in België. We denken aan minderjarigen, werklozen,
16852 alleenstaanden, kortgeschoolde vrouwen.

16853 In sommige extreme omstandigheden moet er echter een uitzondering mogelijk zijn. In geval van
16854 verkrachting of incest moet abortus op verzoek tot achttien weken na de bevruchting mogelijk zijn. Bij
16855 abortus om medische redenen behouden we de huidige regeling.

16856 **Standpunten:**

- 16857
- 16858
- 16859
- 16860
- 16861
- 16862
- 16863
- 16864
- 16865
- 16866
- 16867
- 16868
- 16869
- 16870
- We voorzien in een tegemoetkoming voor langdurige anticonceptie zoals het spiraaltje of het hormoonhoudend staafje terug voor alle vrouwen, ongeacht leeftijd of recht op een verhoogde tegemoetkoming. Ook voor mannen moet anticonceptie betaalbaarder worden. In eerste instantie kijken we dan ook naar een tegemoetkoming in de prijs van condooms die via de apotheek worden aangekocht.
  - We zetten in op kwalitatieve en geïndividualiseerde begeleiding waarbij vrouwen niet alleen kunnen rekenen op medische, maar ook op psychosociale begeleiding en nazorg.
  - De periode van 48 uur tussen de aanmelding en de uitvoering van de abortus zijn cruciaal om deze kwaliteit te garanderen. We herleiden de huidige 'wachttermijn' dan ook van 6 dagen naar 48 uur.
  - Voor cd&v mag de wettelijke termijn om een vrijwillige abortus op verzoek te laten uitvoeren niet verder dan veertien weken (na de bevruchting) liggen, en dit in het belang van zowel (kwetsbare) vrouwen als het ongeboren leven. In extreme omstandigheden is er een uitzondering mogelijk, zoals bij verkrachting of incest.

16871 Draagmoederschap

16872 We hebben begrip voor elk koppel dat naar een kind verlangt. Het koesteren van een kinderwens is een
16873 diep menselijk gegeven. Wanneer het koppels niet lukt om op natuurlijke wijze kinderen te krijgen, gaan
16874 ze op zoek naar alternatieven.

16875 Steeds meer mensen doen daarbij beroep op draagmoederschap in zowel binnenland als buitenland, maar
16876 dat brengt zowel ethische risico's als rechtsonzekerheid met zich mee. Daarvan mag een kind nooit de
16877 dupe worden. cd&v wil dan ook de belangen van het kind vooropstellen bij het uitwerken van een juridisch
16878 kader voor altruïstisch, hoogtechnologisch draagmoederschap.

16879 cd&v verzet zich daarbij tegen commercieel draagmoederschap. Het aanbieden van draagmoederschap
16880 met een winst oogmerk houdt een verzakelijking van het lichaam in. Het kind wordt dan bij wijze van
16881 spreken koopwaar. Hier kunnen we als partij niet in meegaan. Het pasgeboren leven is kostbaar, maar
16882 ook kwetsbaar en moet zoveel mogelijk beschermd worden.

16883 Anderzijds beseffen we dat het draagmoederschap een realiteit is. Zo zien we bijvoorbeeld dat er al enkele
16884 fertiliteitscentra in België hoogtechnologisch draagmoederschap aanbieden. Ook voor onze partij is het
16885 cruciaal dat de band tussen het kind en de wensouders zo sterk mogelijk is. Minstens een van de
16886 wensouders moet dus genetisch materiaal aanleveren. Het aanleveren van de eicel door de draagmoeder
16887 zou betekenen dat zij ook de genetische moeder van het kind is. Dit kan de situatie nog complexer maken.
16888 We willen dit dan ook zo veel mogelijk vermijden. Wel hebben we begrip voor het feit dat mannelijke
16889 homokoppels beroep doen een zus die draagmoeder is en daarbij ook de eigen eicel gebruikt.

16890 Het altruïstisch draagmoederschap is echter een emotioneel zware daad. Het feit dat vele draagmoeders
16891 een periode van rouw ondergaan na het afstaan van het kind wijst erop dat er een natuurlijke band
16892 doorbroken wordt. Dat moet met de nodige zorgvuldigheid opgevangen worden. Daarom is het van
16893 cruciaal belang dat er ingezet wordt op een goede medische, juridische en psychologische begeleiding en
16894 selectie van alle betrokken partijen door een fertiliteitscentrum erkend voor draagmoederschap. Op die
16895 manier zorgen we ervoor dat alle partijen zich voldoende bewust zijn van de draagwijdte van hun keuzes
16896 en van de gevolgen.

16897 Daarnaast moet het erkend fertiliteitscentrum ook instaan voor het faciliteren van de juridische
16898 afstammingsprocedure, waarbij de wensouders van bij de geboorte de juridische ouders van het kind
16899 worden. Tegelijk houden we vast aan het zelfbeschikkingsrecht van de draagmoeder gedurende de hele
16900 zwangerschap. Zij kan tijdens de hele duur van de zwangerschap autonoom beslissen of ze (binnen het
16901 wettelijke kader) de zwangerschap wil afbreken.

16902 Alvorens over te gaan tot de zwangerschap, wordt de afstammingsprocedure geregeld via een rechterlijke
16903 machtiging bij de familierechtbank. Daarvoor worden twee overeenkomsten gesloten: een tussen het
16904 fertiliteitscentrum en de wensouders, en een tussen het fertiliteitscentrum en de draagmoeder. Deze
16905 overeenkomsten worden vervolgens bekrachtigd door de familierechtbank. Maar die bekrachtiging kan er
16906 pas komen ten vroegste één maand na het afsluiten van de overeenkomsten, zodat de draagmoeder over
16907 voldoende reflectietijd beschikt alvorens die juridische procedure bekrachtigd wordt. Voor cd&v is het
16908 belangrijk dat de draagmoeder het tempo kan bepalen.

16909 De rechten van het kind moeten voor ons prioritair blijven. Daarom geldt ook hier het recht op identiteit en
16910 de opheffing van de anonieme donatie als een noodzakelijke voorwaarde om een wettelijke regeling van
16911 het altruïstisch draagmoederschap mogelijk te maken. Dit houdt in dat er enkel sprake kan zijn van een
16912 niet-anonieme donatie en kennis van de draagmoeder door het opnemen van haar naam in de kantlijn van
16913 de geboorteakte.

16914 **Standpunten:**

- 16915 • We maken werk van een wettelijk kader voor altruïstisch, hoogtechnologisch draagmoederschap,
16916 maar verbieden commercieel draagmoederschap. Wel hebben we begrip voor homokoppels die
16917 beroep doen op een zus die draagmoeder is en daarbij de eigen eicel gebruikt.
- 16918 • We pleiten voor een verplichte tussenkomst van de centra voor medisch begeleide voortplanting
16919 om draagmoederschap te faciliteren, de partijen te selecteren en medische, juridische en
16920 psychologische begeleiding te bieden aan alle partijen.
- 16921 • We pleiten voor een automatische afstamming ten opzichte van de wensouders na de geboorte.
- 16922 • Het recht op identiteit en de opheffing van de anonieme donatie geldt als een noodzakelijke
16923 voorwaarde om een wettelijke regeling van het altruïstisch draagmoederschap mogelijk te maken.
- 16924 • We zorgen ervoor dat de IVF-procedure die nodig is in kader van altruïstisch draagmoederschap
16925 ook terugbetaald wordt.

16926 Opheffing anonieme donatie

16927 Dat mensen een lang gekoesterde kinderwens in vervulling zien gaan door middel van een donor is mooi.
16928 De medisch begeleide voortplanting biedt hen in uitzichtloze situaties toch nog de kans op een kind. Toch
16929 moeten ook de belangen van het kind in deze situaties vooropgesteld worden.

16930 De recente getuigenissen van donorkinderen in de media bewijzen dat anoniem donorschap niet meer
16931 van deze tijd is. Kennis over de eigen afkomst vormt immers een fundamenteel puzzelstuk van de identiteit.
16932 Het niet beschikken over deze informatie kan immers pijn en lijden veroorzaken bij kinderen die ter wereld
16933 kwamen via medisch begeleide voortplanting.

16934 In onze buurlanden is om die reden de anonimiteitsgarantie voor donoren reeds afgeschaft. Voorbeelden
16935 uit onze buurlanden tonen immers aan dat een afschaffing van de anonimiteit leidt tot beter geïnformeerde
16936 en meer bewuste donoren, zonder daarbij een aanzienlijke daling in het aantal donoren teweeg te brengen.

16937 Bovendien heeft de opmars van commerciële dna-databanken er reeds voor gezorgd dat de anonimiteit
16938 van donoren niet meer kan gegarandeerd worden. Eerder dan de zoektocht van kinderen naar hun donor
16939 over te laten aan commerciële spelers, is het wenselijk dat een onafhankelijke instelling kan zorgen voor
16940 een adequate begeleiding van alle betrokken partijen.

16941 Het recht op afstammingsinformatie is bovendien een grondrecht. Er is immers een groeiende consensus
16942 dat dit recht vervat ligt in de artikelen 7 en 8 van het Internationaal Kinderrechtenverdrag en in artikel 8
16943 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

16944 België miskent dit grondrecht en werd expliciet aangemaand tot een wetsherziening door het
16945 toezichthoudend comité voor de rechten van het Kind in de aanbevelingen bij het laatste Belgisch
16946 kinderrechtenrapport. Daarnaast heeft onder meer het Kinderrechtencommissariaat zich al meerdere
16947 keren in adviezen (2006 en 2015) uitgesproken tegen het behoud van anoniem donorschap.

16948 cd&v pleit dan ook voor de afschaffing van de anonimiteitswaarborg bij gameten- en embryodonatie. We
16949 zorgen daarbij voor een uitdovingsperiode waarbij koppels de mogelijkheid hebben om anoniem verkregen
16950 embryo's of gameten verder te gebruiken, tot de gevallen waarbinnen er reeds een kind verwekt werd bij
16951 dezelfde ontvangster van de embryo's of de gameten.

16952 Bij deze opheffing van de anonimiteit moet het donorkind, indien hij of zij dat wenst, toegang krijgen tot de
16953 niet-identificerende gegevens (bijvoorbeeld de medische gegevens en de fysieke kenmerken) vanaf de
16954 leeftijd van twaalf jaar en tot de identificerende gegevens (voornaam, familienaam, geboortedatum en
16955 woonplaats) vanaf de leeftijd van zestien jaar.

16956 Bovendien moet het beheer van de gegevens, de behandeling van aanvragen tot kennisgeving van
16957 gegevens en het toekennen van de identificeerbare en niet-identificeerbare gegevens toevertrouwd
16958 worden aan een onafhankelijke instelling. In Vlaanderen zou deze rol opgenomen kunnen worden door
16959 het Vlaams afstammingscentrum.

16960
16961 Dat onafhankelijke beheersinstituut moet daarnaast ook instaan voor de begeleiding van de wensouders,
16962 het kind en de donor bij kennisgeving van de donorgegevens, en voor bemiddeling bij belangenafweging
16963 als er verzet wordt aangetekend door de donor. Het fertiliteitscentrum moet instaan voor het
16964 begeleidingstraject omtrent de afstammingsvoorlichting bij hun kind alvorens ze aan het traject beginnen.

16965 **Standpunten:**

- 16966
- 16967 • cd&v pleit voor een afschaffing van de anonimiteitswaarborg bij gameten- en embryodonatie. We
16968 zorgen daarbij voor een overgangsregeling voor kinderen die verwekt werden voor de
inwerkingtreding van het nieuw wettelijk kader.
  - 16969 • Donorkinderen krijgen daarbij, indien zij dit wensen, toegang tot de niet-identificerende gegevens
16970 van de donor vanaf twaalf jaar en tot de identificerende gegevens vanaf zestien jaar.
  - 16971 • We pleiten ervoor om de opdracht voor het behandelen van de aanvragen en het begeleiden van
16972 de betrokken partijen toe te vertrouwen aan een onafhankelijke instelling voor het beheer van
16973 afstammingsinformatie. In Vlaanderen zou deze rol opgenomen kunnen worden door het Vlaams
16974 afstammingscentrum.

16975 Sterrenkinderen

16976 We hebben bijzondere aandacht voor de ouders van sterrenkinderen. Ouders die uitkijken naar de komst
16977 van een kindje hebben het bijzonder zwaar als ze te maken krijgen met zwangerschapsverlies. Er zijn
16978 weinig herinneringen die ze kunnen koesteren.

16979 Onder impuls van cd&v werd in een humane wettelijke omkadering voorzien om het verdriet te erkennen.
16980 Er werden een aantal stappen gezet, maar nog niet voldoende voor alle ouders van stilgeboren kindjes.
16981 Daarom moeten we nog bijkomende actie ondernemen richting een betere omkadering en een
16982 menswaardig beleid dat erkenning geeft aan het rouwproces van ouders van stilgeboren kinderen.

16983 Zo willen we onder andere meer erkenning voorzien voor stilgeboren kinderen die ter wereld komen na
16984 een zwangerschapsduur tussen 140-179 dagen. Ouders van deze kinderen moeten de mogelijkheid
16985 krijgen om de geboorte vast te leggen in een geboorteakte en daarbij een voor- en familienaam toe te
16986 kennen. Maar ook het toekennen van facultatief moederschapsverlof en geboorteverlof aan moeders,
16987 vaders en meouders is een belangrijke erkenning en biedt ruimte aan ouders in deze heftige periode.
16988 Ook het kraamgeld, het startbedrag van het groeipakket, moet toegekend worden vanaf een
16989 zwangerschapsduur van 140 dagen.

16990 Toch vinden we het ook belangrijk om erkenning te geven aan ouders ongeacht de zwangerschapsduur.
16991 Voor ouders die een kindje verloren voor een zwangerschapsduur van 140 dagen maakten we het al
16992 mogelijk dat ze hun kindje kunnen laten begraven of cremen ongeacht de duur van de zwangerschap.
16993 Veel gemeentes gaven hier via sterretjesweiden of vlinderbomen ook uitvoering aan. Dit kan ouders helpen
16994 helen. We roepen op om dit in elke gemeente te voorzien. Verdriet laat zich immers niet afmeten aan de
16995 duur van de zwangerschap.

16996 Het feit dat sterrenkindjes voor een zwangerschap van minstens 140 dagen niet erkend kunnen worden in
16997 het geboorteregister, kan voor sommige ouders aanvoelen alsof hun kindje niet volwaardig wordt erkend.
16998 Daarom openden verschillende Vlaamse gemeentes reeds een sterrenregister, waarin ouders stilgeboren
16999 kindjes kunnen laten registreren ongeacht de duur van de zwangerschap en ongeacht wanneer het kindje
17000 stilgeboren werd. Zo'n registratie is niet verplicht, noch genereert het juridische of burgerrechtelijke
17001 gevolgen, maar het kan wel heel belangrijk zijn in het verwerkingsproces van de betrokken ouders. Ook
17002 hier willen we steden en gemeentes maximaal aanmoedigen om een sterrenregister te openen.

17003 Ten slotte pleiten we ook voor het eenvoudig toekennen van rouwverlof voor mensen die
17004 zwangerschapsverlies meemaken. Ook is voldoende psychologische ondersteuning en rouwbegeleiding
17005 noodzakelijk in deze periode van intens verdriet.

17006 **Standpunten:**

- 17007
- We voorzien in elke gemeente een laatste rustplaats voor stilgeboren kindjes (ongeacht de duur van de zwangerschap). We roepen op om in elke gemeente een sterretjesweide of vlinderbomen te voorzien, zodat ouders en naasten een plaats krijgen waar ze troost kunnen vinden.
- 17008
- We kennen facultatief moederschapsverlof en geboorteverlof toe aan moeders, vaders en meouders die een kindje verloren na een zwangerschapsduur van 140 dagen. Ook krijgen zij recht op kraamgeld.
- 17009
- Daarnaast zorgen we ook voor meer erkenning voor ouders van stilgeboren kinderen na een zwangerschapsduur van 140 dagen door hen de mogelijkheid te geven om de geboorte vast te leggen in een geboorteakte en daarbij een voor- en familienaam toe te kennen.
- 17010
- 17011
- 17012
- 17013
- 17014
- 17015

- 17016 • We geven meer erkenning aan ouders van stilgeboren kindjes ongeacht de zwangerschapsduur
- 17017 door het aanleggen van een sterrenregister in elke gemeente.
- 17018 • We pleiten voor het eenvoudig toekennen van rouwverlof voor mensen die zwangerschapsverlies
- 17019 meemaken.
- 17020 • We zetten in op psychologische ondersteuning en rouwbegeleiding voor ouders en familieleden
- 17021 van een stilgeboren kindje.

cd&v

    @cdenv